

ROZPRÁVY
ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

N° 36
č. inv. 2182

TŘÍDA I.

ČÍSLO 71.

UMĚLECKÉ ŘEMESLO V KUTNÉ HOŘE.

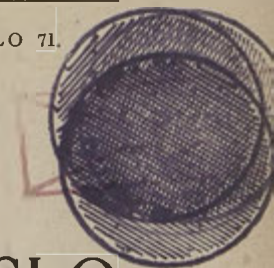
NAPSAL
EMANUEL LEMINGER.

SE 133 OBRAZCI A ČETNÝMI ZNAČKAMI V TEXTU.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

1926.

Připomenuti

Cechovní listiny právě těch řemesel, kterých se kniha tato dotýká, jsou neznámé; roztratily se a jenom zcela nepatrné jich zbytky se zachovaly, a ty jsou uloženy po různu v archivech. Avšak řemeslo bývalo vždycky důležitým činitelem v obci, a moudrým zorganizováním, totiž sdružením v cechy dovedlo řemeslnictvo svůj význam ve městě ještě zesílit a utvrdit. Proto není snad jediné knihy městské, ve které by se nejevilo patrně pronikavé zasahování řemeslnictva do běhu věcí obecních. Pozoruhodným jest ustanovení, že tovaryš tam, kde se chtěl státí mistrem, musil býti usedlým. Nestačilo, zhotovil-li řádně mistrovský kus; nýbrž bylo mu také starati se o to, aby získal dům ujetím (po rodičích) nebo koupí, po případě, aby se opatřil manželkou, která by mu přinesla dům věnem. Tak pronikla jména nových mistrů do městských knih pozemkových. Jména ta se objevují v týchž knihách opět při prodeji domu, nebo při zatížení dluhem, a možno je najíti též v knihách memorabilních, smluvních, přípovědních, kšaftovních a jiných. Tak bylo možno i bez archivů cechovních poznati jména řemeslníků, jejich majetkové a rodinné poměry, dobu působení, rok úmrtí atd. V knihách počtů obecních a zádušních a v inventářích bývá někdy také vtroušena pozoruhodná zpráva, dle které lze posouditi činnost jednotlivce v jeho oboru. Na takových základech byl vybudován spis „Umělecké řemeslo v Kutné Hoře“; možno říci, že vznikl prostě jako vedlejší výtěžek přípravných prací k místopisu Kutné Hory.

Pro dobu předhusitskou neskytá kutnohorský archiv žádných pomůcek. Některé velmi cenné zprávy z doby té, čerpané z archivů cizích, podal mi však syn můj *Otakar Leminger*, vládní rada při báňském hejtmanství v Praze, začež mu tuto projevují díky. Vděčně vzpomínám též pomoci, kterou přispěl mladší syn můj *Emanuel Leminger*, úředník bankovní v Praze, k formálnímu dovršení práce mé. S milým uspokojením připomínám, že se mi z různých stran, obzvláště od ctěného učitelstva dostalo vydatné podpory při popisování zvonů, v Kutné Hoře slitých, ale též mimo Horu široko daleko roztroušených. Jméno každého z těch ochotných pánů přispívatelů jest uvedeno na svém místě.

Nemalých zásluh o vydání této knihy získali sobě, kdož značnými summami přispěli na pořízení ilustrací, zejména *ministerstvo školství a národní osvěty* (2000 Kč), *městské zastupitelstvo Kutné Hory* (1000 Kč), *Anglicko-česká kamenouhelná akciová společnost v Lánech* (2000 Kč) a *Česká obchodní společnost v Ústí nad Labem* (2000 Kč); bez štědrých darů těch nebyla

by obrazová výprava knihy vůbec ani možnou v rozsahu takovém, jak toho prospěch knihy žádá.

Vděčnou vzpomínku věnuji také těm vzácným příznivcům, kteří k obrazové části knihy zapůjčili řadu štočků svých, již hotových; k značnému zmírnění celkového nákladu na tisk této publikace dopomohli takto: pan minist. rada Dr. *Zdeněk Wirth*, odborový přednosta v minist. školství a nár. osvěty, *Archaeolog. komise* při České akademii pro vědy a umění a *Archaeolog. sbor* Národního musea v Praze, městské *museum v Jaroměři* a *archaeolog. sbor „Wocel“ v Kutné Hoře*.

V Kutné Hoře dne 16. září 1926.

Emanuel Leminger.

Obsah.

	Strana
Úvod	
I. Zlatníci	1
II. Pasíři	53
III. Zvonáři a konváři	59
IV. Zámečníci a řemesla s nimi sdružená	133
V. Hrnčíři	163
VI. Malíři a řezbáři	191
VII. Krumplíři	264
VIII. Knihtiskaři	273
IX. Knihaři	281
Závěrek	289
Opravy a dodatky	291
Rejstřík jmen a věcí	292

Prameny,

k nimž bude častěji odkazováno:

A. K. = archiv města Kutné Hory.

List. úř. = registratura listovního úřadu v Kutné Hoře.

A. Z. = archiv zemský, k němuž byly přivtěleny některé knihy z kutnohorského listovního úřadu.

A. W. = archiv archaeologického sboru „Wocela“ v Kutné Hoře.

Test. = A. K. Liber testamentorum 1488—1544.

Test. alb. = A. Z. Liber testamentorum albus 1578—1608.

Invent. = A. K. Liber inventariorum 1596—1623.

Dač. Rez. = Dačického Paměti, vydané Rezkem.

A. Č. = Archiv Český.

Soupis = Soupis památek historických a uměleckých v král. Českém.

Pam. arch. = Památky archaeologické.

Úvod.

Kutná Hora jest jedním z českých měst, která vzrůstala postupně. Chata družila se k chatě, nové usedlosti přimykaly se k usedlostem starším, — tak povstala osada, která se stále rozšiřovala, až vyvrcholila v král. horní město. Příčiny vzniku, jakož i další vlivy byly tak příznivé, že vývoj města postupoval velice rychle. Prvními osadníky byli tu podnikatelé práce dolové. Byla-li tato, původně ovšem malá, osada hornická potřebami svými odkázána zprvu na nejbližší města Kolín a Čáslav, záhy asi z podruží toho se vybavila. Přespolní řemeslníci a živnostníci vidouce, že v obci nově vzkvétající jim kyne zisk větší než jinde, začali brzy mezi horníky se usazovati. Zprvu to byli asi řemeslníci, jejichž přísluhy vyžadovala práce dolová, hutnická a mincovní; avšak v zápětí se tu trvale usazovala beze vší pochyby také již řemesla a živnosti, jichž úkolem bylo, pečovati o vezdejší životní potřeby lidské v obci, nově se tvořící a rychle se zalidňující. Dovedl-li řádný a v obci již usedlý řemeslník zabezpečiti sobě nejnutnější podmínky existenční, nemohl asi také odolati touze, aby výrobky jeho nejen se staly hledanými pro svou dokonalost technickou, nýbrž aby vábily zákazníky též úhlednou úpravou, po případě i vyšší uměleckou hodnotou svou. Úspěšným dolováním a rostoucím blahobytem měšťanův horských byla zúrodnována půda pro pěstění snah uměleckých v řemesle tou měrou, že nebylo odvětví uměleckého řemesla, které by se tu nebylo záhy vyšvihlo k úspěchu, nad průměr vynikajícimu. Veškerá řemesla měla v Kutné Hoře velmi příznivé podmínky existenční. Lidnatost poměrně značná ve městě i v obcích okolních, bohaté výtěžky z hor a z toho plynoucí náchylnost k přepychu v domácnostech i v zařízeních veřejných, hojná potřeba výpomoci řemesla při díle hornickém, hutnickém a mincovním, to vedlo všechny druhy řemesla k úspěchu pronikavému. Pravidelný odbyť výrobků, pracovní tradice, nesoucí se od pokolení k pokolení, příliv řemeslníků z jiných měst, výcvik tovaryšů v cizích dílnách, po případě v proslulých sídlech tvorby umělecké, to vše působilo blahodárně na rozvoj řemesel po stránce technické i umělecké. Půdou obzvláště vhodnou byla Hora pro řemesla, která se zabývala obráběním kovů vzácných i obecných. Vysokého stupně dokonalosti docílilo zde hlavně řemeslo zvonařské a umění ryjecké. V obou těch odvětvích lze stopovati po dlouhou řadu let utěšený vývoj, ubírající se směry a cestami, pro Horu chvalně význačnými. Zvonařské a konvářské výrobky mistra Ondřeje Ptáčka měly odbytiště v místech od

Hory velice vzdálených (v Praze, v Náchodě, v Jindř. Hradci a jinde); kolky pro ražení mince královské, ryté zlatníkem Jiříkem starším z Řásné, proklestily si cestu též do jiných mincoven českých (do Prahy, do Jáchymova). Ovšem se neudržela umělecká hodnota tvorby řemeslné stále na výši stejné. Významné události dějinné, jakož i občasné pronikavé změny poměrů místních, bývaly příčinou fluktuace, při níž vedle mohutného vzednutí nejednou se jeví nápadné poklesnutí uměleckého řemesla.

Přes všelikou nepřízeň okolností zachoval se v Hoře dosti bohatý inventář umělecký. Málo jest však kusů přesně datovaných, tak že v historii českého umění na místě, které jest Kutné Hoře vykázáno, zejí veliké mezery. Příčina nelibého toho fakta vězí v tom, že dějiny uměleckých řemesel v Kutné Hoře byly stopovány dosud jaksi jednostranně. Vedle několika obzvláště vynikajících představitelů umělecké tvorby v Kutné Hoře zůstávaly řady jiných, snad také zdatných pracovníků nepovšimnutými a nepoznanými; a tím se stalo, že leckterý předmět byl sic po stránce aesthetické oceněn náležitě, ale přisouzení jeho tomu či onomu původci, vykonané podle planého anebo aspoň slabě podepřeného dohadu, že se nezdařilo. Aby historie umění českého byla ušetřena omylů, kterými by v důležitých a snad zásadních otázkách mohla býti svedena na scestí, nutno více, než se ve věcech kutnohorských dosud dělo, všimati si stránky osobní. Na základě zpráv archivních nutno vnikati do dílen a domácností umělců kutnohorských; nutno dbáti toho, aby zjištěna byla přesně jejich data životopisná, jakož i aby poznány byly jejich poměry rodinné a majetkové. Práce, vykonaná bedlivě ve směru tom, povede mnohdy k poznatkům tak cenným, že leckterý temný bod v historii umění českého bude řádně osvětlen.¹⁾

Dílo, ke kterému tato úvodní slova byla napsána, vzrostlo ze snahy, aby historii českého umění byla podána vhodná pomůcka v podobě přehledného a k úplnosti aspoň se přibližujícího výkazu těch, kdož byli od sklonku XIV. do začátku XIX. století pěstiteli uměleckého řemesla v Kutné Hoře, s vylíčením jejich života a jejich činnosti, pokud badáním mohla býti zjištěna. Památky stavitelské v Kutné Hoře dočkaly se většinou již znaleckého ocenění na místech jiných. V tomto spise bude věnován zřetel jediné drobnějšímu dílu uměleckému.

¹⁾ Jak důležitá jest znalost životních dat pro uvarování omylů, poznalo se v případě nejednom. Ukazujeme aspoň k případu následujícímu. V Míčově u Heřmanova Městce byl prý za světové války zrekvirován zvon Ondřeje Ptáčka, jehož původ se kladl do roku 1455. Zpráve té nemohlo se uvěřiti, poněvadž zvonařská činnost Ondřejova začala teprve roku 1472. Pečlivým prozkoumáním číslic podle sádrového odlítka legendy byl pak zjištěn správný letopočet 1489.

I. Zlatníci.

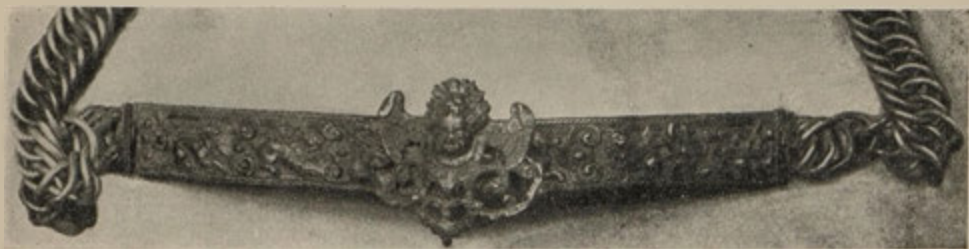
Výrobek zlatnický, jeho úprava a výzdoba, vyžaduje dovednosti mnohostranné. Jde-li o dílo lité, jest k tomu zapotřebí kadlubu, řezaného v kameni nebo ve dřevě (zimostrázovém) anebo do písku vtlačeného (modelem). Pro kusy jemné, zvláště takové, které mají značné prohyby a výčnělky, urobí se model z vosku a na něm vytvoří se plášť z jemné hlíny; pálením pak vosk roztaje, a ve ztvrdlém plášti vznikne dutina, s modelem souhlasná (cire perdue). Často jest zlatníkovi zabývati se též dílem tepaným. Rozmanitými kladívky vytlouká v plechu vypukliny dle předložené kresby, které pak vhodnými puncíky přesně ohraničuje na líci plechu a všelijak přikrašluje. Tvar kusů litých i tepaných lze ještě zdokonaliti ciselováním, a vzhled povrchu možno dale zušlechtití rytbou, leptáním, jiným kovem vkládaným, nanášením emailu, připojováním filigránu, vsazováním draho-kamů, perel, a jin. pod.

Zdárnému vývoji řemesla zlatnického skýtala Kutná Hora půdu velice vhodnou; ale nikoliv proto, že se tu stříbro hojně produkovalo a také odjinud sem se dováželo. Zlatníkovi horskému nebylo možno, zásobiti dílnu svou stříbrem snáze a levněji, než jinde. Avšak dokud se dolovalo se zdarem, oplývala Hora bohatstvím, a na této, blahobytem zúrodňované, půdě snadno vypučela náchyllost k přepychu. V mysli zámožných měšťanů družil se sklon k okázalému způsobu života s obdivuhodnou bohabojností. Marnivost světská, totiž záliba ve špercích, ve zbraních, vzácnými kovy zdobených, v honosných přiborech stolních a pod. zaměstnávala dílny zlatnické neméně hojnými zakázkami, než mysl zbožná, žádostmi světskými povrhující a k věcem nadpozemským obrácená. Obě tyto protichůdné snahy, vedeny jsouce dobrým vkusem, rovnou měrou přičiňovaly k povznesení řemesla zlatnického. O podrobnostech hovoří hlavně soupisy pozůstatostí a inventáře kostelní.

V pozůstalém statku po osobách zámožných nacházelo se druhy klenotů vrchovatě. Řetězy zlaté jsou ovšem mezi šperky zjevem řídkým; neboť již pouhý kov tu měl hodnotu znamenitou. K pozůstalosti po neb. Augustinovi Šmilaurovi z Šmilova (1622) patřil řetěz zlatý, pancířovým dílem zhotovený; a ten byl v zástavě ve 200 kopách mišenských.¹⁾ Jiný

¹⁾ L. ú. lib. oblig. 1610 fol O. 29.

řetěz zlatý po neb. Tobiašovi Šafarovi z Šafendorfu (1600) měl kroužků v počtu 311 a vážil 13 lotův a půl kventle.²⁾ Pásky stříbrné (někdy též pozlacené) nebývají vzácnými; a přece se jich málo zachovalo do nynější doby. K těm, které jsou vyloženy v Národním museu v Praze a v okres. museu v Bělé pod Bezdězem, přiřazuje se podobný pás stříbrný, který byl získán pro museum kutnohorské; našli jej prý při přestavbě v jednom domě kutnohorském, v zemi zahrabaný. Ohebnou částí pásu jest řetěz 36 cm dlouhý a 12 mm široký, z kroužků stříbrných zhotovený způsobem, kterému říkali dílo pancéřové (obr. 1.). Ke každému konci řetězu jest připojena ohbím jedna, poněkud prohnutá, 75 mm dlouhá část stříbrné spony obdélné, 14 mm široké. Obě části spony jsou zdobeny reliefem litym, na obou částech symetricky shodným, jímž se představuje po každé lev, dvěma ohaři vyplašený. Mezeru mezi styčnými hranami obou částí

Obr. 1.

spony přikrývá pěkná, vysoko vypuklá okřídlená hlavička dětská, jejíž téměř jest korunováno palmetou, kdežto pod hrdlem splývá ornament na způsob renesanční breloky. Tato prostřední část, kterou se efektní vzhled spony platně dovršuje, byla ulita samostatně a k pravé části spony připojena; jest 35 mm široká a 34 mm vysoká. Řetěz se sponou váží 143 g; býval snad delší, kroužky krajní jsou potrhány a byly znova neuměle spájeny. — Při odhadu jistě pozůstalosti roku 1472 cení se pás stříbrný ve 20 kp gr (A. K. Reg. rub. K. 2).

V prstenech měli předkové naši zálibu nemalou, nosívali dokonce i palečníky; roku 1504 při rozdílu „statku svrchního“ po neb. Hanusmurovi se vyskytl mezi prsteny palečník s tyrkysem.³⁾ Prsteny věšeli též chlubně na páteře (růžence) vedle tolarů, stříbrných grošů a jiných cetek; na jednom páteři korálovém, skůro 3 loket zděli, viselo prstenův deset.⁴⁾ Drahokamů a pod. hojně užíváno jakožto příkrasy prstenů zlatých. Kniha testamentů (nyní v A. Z. uložená) podává četné toho doklady. Dočítáme se tu o prstenech s tyrkysy, grysolity, orientálskými diamanty (jeden

²⁾ Invent. F. 19.

³⁾ A. K. Reg. flav. maius H. 4.

⁴⁾ Test. C. 26v.

šacován v 7 kopách 30 groších čes.), s perlami a s elentovou kostí, jeden byl příkrášlen dupletem modrým, korunu jednu vážícím. Zmínky zvláštní zasluhuje prstýnek zhotovený „z struny zlaté samorostlé“.

Zprávy o jednotlivých kamenech drahých jsou vzácné. V mincovních registrech jsou zaznamenány zprávy tyto: 1494 za kámen, který koupen od paní Smiřické králi JMti, dáno v summě 1 1/2 sta kop; 1502 panu kancléři za klenot kámen palas 143 kop, kterýž koupen králi JMti. Z městské knihy memorabilní (Lib. quartus B. 6) jest vyňata zpráva následující: 1531 perly . . . jsou šacovány a váženy od Hanuše zlatníka 3 loty, každý lot po kopě grošů. V soupise statku, po neb. Anně mydlářce pozůstalého, připomíná se podobojček perlový, a při tom záponka stříbrná pozlatitá s lvíčkem (při roce 1466 v A. K. Reg. rub. G. 10). A soupis klenotů ve statku po neb. Matějovi Chotusickém (1526) hovoří o čepci perlovém s kamenem, s ušima a cetkami pozlacenými (A. K. Kniha smluvní O. 9v).

Ryté erby na prstenech nebyly pouhou okrasou, nýbrž měly vážný význam pečeti menších, jakých i králové pro jisté případy užívali; prstenu takovému říkali sekrýt. Dotčený již Augustin Šmilauer zanechal 5 sekrýtů a 10 jiných prstenův, mezi nimi jeden s diamantem, kterýž byl od zlatníka šacován ve 40 kp gr míš. Dosti často vyskytají se sekryty zlaté, totiž prsteny zlaté, mnohdy šmelcem zdobené, s kameny řezanými anebo s vložkou stříbrnou nebo ocelovou, na níž byl vyryt erb a písmena. Václav Eczler (1599) měl sekrýt ze šesti zlatých uherských,⁶⁾ Jiřík Svoboda Čechtický (1609) poroučí strýci svému milému knězi Řehořovi Čechtickému, faráři ve vsi Vojslavicích, sekryt svůj ze tří zlatých.⁶⁾ U Jana Křištofa Ople (1622) postřehli jsme vedle 14 prstenův zlatých, většinou s šmelcem (jeden se zeleným kaménkem „ruka v ruku“), jeden sekryt velký zlatý osmihranný s merkem jeho Jana Ople, na stříbře řezaným;⁷⁾ také Jan Kosař, řezník (1627), užíval sekrytu zlatého s merkem řeznickým na stříbře vyrytým, vážil bezmála tři dukáty;⁸⁾ v bohaté pozůstalosti po Tobiášovi Šafarovi našel se prsten zlatý šmelcovaný s erbem na oceli a jménem neb. paní Anny.⁹⁾ Znalost umění ryjeckého byla jednou z podmínek pro mistrovství zlatnické; v oboru tom vedli si někteří zlatníci horší mistrně, těm bylo svěřováno i rytí pečeti velkých pro krále a j.

O stříbrnicích (honosných nádobách stříbrných, zpravidla pozlacených), o kredencích stříbrných, velkých, menších, které bývaly někdy dvojnásobné, jeden do druhého vcházející, o přiborech jídelních nebudeme šířiti slov mnoho. Připomeneme toliko některé případy zajímavější. Při inventuře jisté pozůstalosti (1621) nalezeno džbánekův do stříbra fasovaných

⁶⁾ Test. alb. K. 27v.

⁶⁾ Ibid. M. 11v.

⁷⁾ L. úř. lib. oblig. 1610 fol P. 3.

⁸⁾ Ibid. R. 15.

⁹⁾ Invent. F. 19.

pět;¹⁰⁾ jinde (1600) jest mezi svršky vyznačena konvička sklenná malovaná, do stříbra fasovaná a pozlacená.¹¹⁾ Lžice stříbrné nescházely v zámožnější domácnosti nikdy; obyčejně bývaly v pouzdře uložené do tuctu i více, často mívaly střenky dřevěné anebo byly dřevěné se střenky stříbrnými, ale bývaly také celé ze stříbra. Po neb. Pavlovi Skřivanovi a Dorotě manželce jeho našli lžic v pouzdře 15 s točenými střenky, vše stříbrných, které vážily 30 lotův;¹²⁾ Jakub Holej Šotnovský z Závořic (1590) odkázal Jiříkovi, bratru svému v Hostinném, lžice stříbrné s pozlacenými apoštoly.¹³⁾ Připomínáme ještě jinou soupravu stolní, která jest zapsána v pozůstalostním inventáři po neb. Augustinovi Šmilaurovi, totiž „kus velký, všecken pozlacený, v němž jest koflík, svícen, slánka a šál“.¹⁴⁾

Předmětem pocty, kterou Horníci podávali králům, nejv. mincmistrovi a jiným osobám mocným, bývaly často výrobky stříbrnické a zlatnické. Roku 1501, když očekávali návštěvu královu u Hory, zakoupili minciři a pregéři 7 hřiven 1 ferton 1½ lotu stříbra z mince, aby z něho udělány byly mísy pro krále; tehdy také pořádek havířský sobě opatřil 7 hř 3 fřt 2 lt stříbra k děláním mis pro krále (Reg. verková).

Dílem zlatnickým se přikrašlovaly mnohdy i předměty, které sloužiti měly potřebám všedním. V soupise svršků (1597) po neb. Matyášovi Třebouchovském jsou toho doklady: kalamář veliký truhlíčkový v pouzdře vyrejtvaném a pozlaceném, item budíček pozlacený s cimbálkem v pouzdře, item hodinky bicí na hrdlo, pozlacené v měšечku.¹⁵⁾ V inventáři movitostí Řehoře Šalamouna Hackla z Hackelfelsu, úředníka horního, pořízeném 1681 pro kontribuci na válčení proti Turkům, připomíná se kartáček obložený stříbrem, dále vážky zkušebné, ozdobené stříbrnou a pozlacenou soškou, též stříbrná krabička na jemné závaží, stříbrná miska na zrnkovou táru, k tomu stříbrné klíšťky, 10 zlatých zkušebních jehlic, stříbrná lví hlavička na čapce hornické a jiné (A. K. čís. 12038). Jinde nacházíme (1599) ocularia ve stříbře, hřeben stříbrem obložený, stříbro jazyk vytírání; tu opět (1613) pozlacené auriscalpium (lžička do ucha) stříbrné, paradlo stříbrné s kaménkem, pozlacené atd. Takové náčiní shrnovalo se někdy také v soupravy, jak patrno z inventáře po neb. Tobiašovi Šafarovi, v němž jsou zapsány čtyři zelené aksamitové tašky s hřebenem, štetkou, stříbrným linguascalpium, zrcátkem a nůžkami.¹⁶⁾ Paní a dívky nosívaly při sobě libě vonící hmoty (ambru, pižmo a j.), uzavřené v ozdobných pouzdrech. 1538 Dorota z Nedvojovic, dcera Sankturina odtudž z Nedvojovic, s Ambrožem z Bezdědic, manželem svým, přijali z pozůstalosti Jana Máslníka kromě četných

¹⁰⁾ Invent. Q. 17.

¹¹⁾ Ibid. F. 19.

¹²⁾ Ibid. D. 23.

¹³⁾ Test. alb. F. 15v.

¹⁴⁾ Invent. M. 9—13.

¹⁵⁾ Ibid. B. 16 a násl.

¹⁶⁾ Ibid. F. 19.

klenotů rozmanitých (pušek a číšek stříbrných, zlacených pásů, sekrytů, lžic a jiných) též „dvě jablka k pomuom ambre stříbrná větší a menší“ (A. K. Kniha smluv 1528—43).

Nejen válečníci, nýbrž i mírumilovní měšťané rádi se chlubívali zbrojí honosnou; v zápisech nacházíme často kuše, tesáky, vykládané kosti slonovou a kovy vzácnými, avšak pavézu se stříbrem našli jsme toliko jedenkrát, totiž v popsání statku neb. Mikuláše Machova 1469 (A. K. Reg. rubeum J. 6).

Některé kostely kutnohorské, zejména sv. Barbory, sv. Jakuba a M. boží na Náměti mívaly bohatý inventář klenotů. Obšírnou zprávu o tom lze čísti v Pam. arch. XVII. na str. 329 a 607.¹⁷⁾ Také Šimkovo pojednání „o zlatnících kutnohorských“¹⁸⁾ hovoří o tom, kterak klenotnice kostelní se plnily z darů a zbožných odkazů.¹⁹⁾ V kostele na Náměti měli

¹⁷⁾ Opravujeme výtku, autorem článku tam na str. 330 vyřknutou, že by váhy kostelních klenotů v obou inventářích z r. 1515 a 1516 se nesrovnávaly; domněle odchylky tyto jsou tak nápadné, že by opatrovníci kostela mohli býti viněni z bezpříkladné nedbanlivosti. Avšak domněnka ona vznikla tím, že v otištěném tu inventáři z r. 1516 nebylo dbáno značky pro „půlky“ hriven a lotů a také nepovšimnutou zůstala zkratka „bez“, tak že váha většinou byla čtena nesprávně. Na př. na str. 332 kalich B nevážil 2 hř 7 lt, nýbrž 1 ½ hř 6 ½ lt atd; na str. 333 kalich, který darovala Kateřina Zlatá hus (nikoliv „hrub“), vážil 2 hř bez 3 kvtl; na str. 610 v 20. poznámce nutno čísti 2 hř bez 1 lt a v 24. poznámce 2 hř bez ½ lt atd. Při tom opravujeme ještě některé jiné omyly. Na str. 333 k nákladu na kalich, v 6. poznámce vytčenému, přidáno 6 zl (bezpochyby uherských) na pozlacení; na str. 334 kostelník Vys. kostela se jmenoval Rych; na str. 336 a 609 budiž čteno štanda; na str. 609 na farhořě měli mísu jednu šálešnou (nikoliv falešnou); na str. 610 jest dar Kateřiny Kapounky datován dle cisiojanu „f. 2. Au cti“, nikoliv „ante“ Egidii, podobně na str. 611; dobrodinec kostela na str. 611 a 612 citovaný jmenoval se Jiřík „baccalář“ Časlavský (nikoliv Bartoš); na str. 613 mezi nádobím na faře budiž čteno měděnice a „víra“ (ohřívadlo nástolní) měděná; na str. 614 nutno čísti „kortén k hrobu: zelená vyšívaná, čalúny dva, jedna zelená zlá“.

¹⁸⁾ Pam. arch. XV. 149.

¹⁹⁾ Některé pozoruhodné případy, které tam nejsou vytčeny, uvádějí se tuto. Roku 1459 odkazuje Matěj Máslník na monstranci novou k sv. Barboře šubu kuní a k tomu kacíř a prsten stříbrný. A. K. Lib. testam. A. 19v. — Téhož roku Důra Mrvová poručila kalich celý pozlacený i s patinou k Náměti. A. K. Reg. flav. maius A. 15. — 1504 Bárta od Kola a Bernart z Rudného trhu udělávše (t. j. zjednavše) kalich stříbrný na svůj vlastní a společný náklad, okázavše pánóm, žádali jich v radě, aby jim toho přiti ráčili, že jej chtí obrátiti k Náměti k oltáři jich, kterýž společně drží a naň nakládají. A. K. Reg. flav. maius G. 17. — 1546 Svatoš, zvoník u Náměti, poroučí k témuž záduší 50kp gr hotových, „item kalich, který mám, zlatá číše a zlatá patena a spodek stříbrný, draze pozlacený k témuž záduší mocně dávám, nikam od toho záduší aby hýbáno nebylo“. A. Z. Lib. testam. A. 11v. — Někdy byl kostelu věnován klenot z pohutky neobyčejné. Roku 1499 f. 4. post Jacobi bratří neb. Jakuba zabitého vstoupili jsou s Homoláčem, kterýž jej z tohoto světa provodil, „v pravý křesťanský mír a dobrou vůli, tak že jemu oni . . . toho skutku nikdy více nemají zdvihati, kdež Homoláč vedle smlúvy k tomuto zvlášť jest přistúpil, kalich z 1 ½ hrivny a z lotu aby stříbrný udělal, k tomu 10 liber vosku aby dal . . . za duši nebožtíka aby obětováno bylo, kdež se bratřím nebožtíka zdáti bude“. A. K. Reg. flav. maius E. 2.

1495 jedenáct kalichů (od 1 hř 12 lt do 3 hř 10 lt), z nichž jeden měl čtyři evangelisty ryté, druhý měl květy okolo. Do roku 1515 přibýlo kalichů tolik, že na označování jich v inventáři nestačila písmena abecedy, nýbrž bylo třeba, další kalichy poznamenávat zdvojenými značkami AA až FF; do roku 1532 se počet zvětšil opět, a značky pokročily do MM. Značky ty se též vyrývaly na kalichy; v zádušním počtu kostela námětského zaznamenány jsou zprávy tyto: 1518 Respice 2. zlatníku od znamení na nový kalich 1 gr, 1519 Oculi od znamení na kalich a vytření 2 gr, 1519 Miserere od vyrytí znamení na kalich zlatý od Svátka 1 gr.

Roku 1594 získali Horníci kostelní klenot, nad jiné cennější. Toho roku (v úterý po neděli Cantate) Jan, Václav a Mikuláš bratří Šatní z Olivetu prodali obci kutnohorské kolaturu svou dědičnou se vsí spravedlností, co tu měli na vsi Vilémovičkách, za 2050 tolarů hotových a podle smlouvy odevzdali též zádušní kalich zlatý s patynou zlatou a se dvěma korporály šepmistrům a konšelům, na rathouze ve veliké světnici radní shromážděným. O kalichu podává zápis zprávu následující: „a jest ten kalich z zlata čistého dobrého a váží i s patynou tři hřivny pět lotů a půltřetího kventele, a jest na něm na noze dole při spodku štítek erbu, v němž jest vyryta ruka zbrojná, an drží rytířské nebo vojenské kladivo; a nad tím štítkem léto 1539“²⁰⁾.

Dotčenými inventáři nejsou ještě vystiženy všechny poklady chrámové. Byloť tu kostelů jiných ještě několik; také některá vynikající tovaryšstva (pořádky havířský, hašplířský, hutnický a šlichérský), obec minciřů a pregěřů, někteří cechové, jakož i bratrstva, ano i jednotliví kněží a osoby soukromé měly své klenoty kostelní, které u sebe chovaly a pouze k zvláštním bohoslužebným výkonům (v určitých kaplich a k určitým oltářům) propůjčovaly.²¹⁾

Podle Kořínkových Pamětí kutnohorských (str. 308) měl pořádek havířský stříbrnou monstranci neobyčejně velkých rozměrů; vážila prý 121 hřivnu. Přední ozdobou její byly postavy dvanácti apoštolů. Byla tak vysoká, že člověk velké postavy, vztyčiv paži vzhůru, ledva vysáhl prstem prostředním k jejímu vrcholu; a byla tak široká, že muž dlouhoruký sotva ji obsáhl do kola pažemi svými. Vzácný ten klenot byl prý zničen fanatismem obrazoborců.

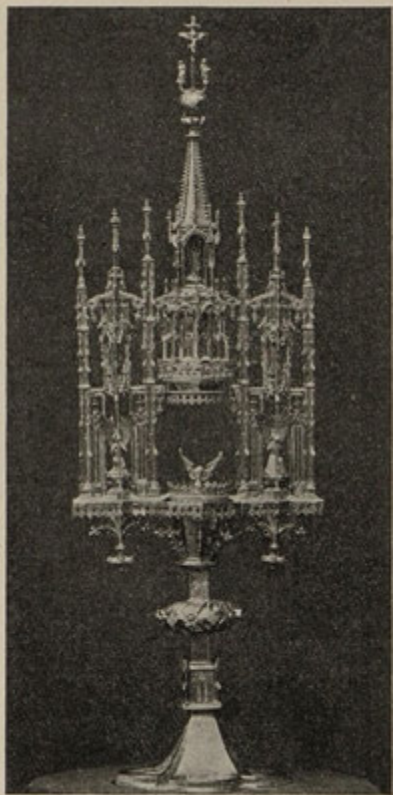
²⁰⁾ A. W. Zápisy pamětihodné 1638.

²¹⁾ Pořádek havířský měl roku 1608 kalichův s patenami stříbrných 9, z nich byly pozlacené 4; obec minc. a preg. měla ještě při zániku svém některé klenoty kostelní (Em. Leminger, Král. mincovna 263). Kněz Mikuláš, kaplan minciřský a pregěřský od sv. Barbory, v posledním pořízení svém 1514 odkazuje kalich svůj k sv. Barboře, ornát do Hořepníka a zvon (!) do Košetic (Test. C. 28v). Bohatý horník Jan Nebozizek z Hradiště v kšaftě svém 1544 hovoří takto: „kalich pozlacený mám svůj s erbem mým a merkem kupeckým, na kterýž jsem sám nakládal léta 1518, váží 1 ½ hřivny a 1 ½ čtverce (fertonu?), v kterémžto mše svatě slouží každý týden u oltáře sv. P. Barbory za živé i mrtvé“ (L. úř. Lib. test. 1544—1601 A. 2).

Z klenotů kostelních, které na Kutnohorsku se dochovaly do dnešního dne, nejcennějším jest gotická monstrance sedlecká, stříbrná a dobře zlatcená (obr. 2.). Z celkové výšky 96 cm (od podnože až k vrcholu krucifixu, nahoře nastaveného) možno posouditi rozměry jednotlivých drobných součástek: sošek, fiál, štítků a j. Pohled na připojený obrazec poučuje o tom, že tvůrce znamenitého toho díla zlatnického dovedl velice obratně sloučiti krásu gotických tvarů architektonických s cíly drobné tvorby umělecké. Vrchní část monstrance jest vybudována způsobem klasičtím v celek ladný a ušlechtilý. Sošky, totiž dva klečící andělé, postava Rodičky boží v kapličce pod strnou stříškou i ta kalvarie na vrchu, též reliefní symboly čtyř evangelistů na podnoží, jakož i všechny drobnůstky okrasné (lilie, kružby) jsou zpracovány se značnou umělostí a bedlivostí. Naprostý nedostatek jakékoliv typické zvláštnosti jest nemalou překážkou při vročení toho díla. Avšak veskrze důsledné a přesné zachovávání forem čistě gotických, které za doby gotiky vladislavské bylo by již zjevem vzácným, připouští pravděpodobnost domněnky, že monstrance pochází z doby předhusitské, z doby gotiky dosud neporušené vlivy cizími.

Proti tvrzení, že monstrance ta pochází z doby vladislavské (B. Grueber, Jos. Braniš), praví Dr. K. Chytil v Pam. arch. XVIII. 380: „I kdyby se nedostávalo pražádných dat historických, ze slohu díla musili bychom souditi, že vzniklo v době přesné gotiky, na sklonku století XIV. neb počátku stol XV.“; a tento úsudek zesiluje kritickým srovnáváním s některými datovanými monstrancemi z doby vladislavské gotiky. Proto však úvahy na základě dat dějepisných nejsou zbytečnými, lze-li jimi se přiblížiti ke konečnému té otázky rozřešení.

Soudíme, že zprávy o barbarském vraždění, loupení a pustošení, kterého prý se dopustily husitské voje v klášteře Sedleckém, lze považovati právem za předpojaté a nesporně za přepiaté. Mnichové sedlečtí (1421)

Obr. 2.

věděli dobře, jaký osud klášter jejich může očekávat, přitáhnou-li Husité k Sedlci. Nebylo příčiny, pro kterou by byli musili poklady klášterní ponechat v plen svému nepříteli, ani proč by byli měli v kláštere vyčkávatí smrt mučednickou. V čas uklidili poklady své (klenoty, paramenty kostelní, cenné kodexy rukopisné), odvezli je část do Jihlavy do depository na radnici, část do svého dvorce v Klosterneuburku a vše v bezpečí ukryli. Lze považovati též za velice pravděpodobné, že s opatem Jakubem, který potom (1426) v Klosterneuburku zemřel, se do Rakous uchýlili i jiní mniši sedlečtí. Klášter Sedlecký byl sice vypálen, částečně i pobořen; ale mnichům podařilo se, vedle životů svých zachrániti také klášterní poklady umělecké (zlatnické, illuminátorské a krumplířské). Občas se vykonávala přehlídka věcí, kanovníkům v Klosterneuburku svěřených. Stvrzenka, kterou r. 1466 po vykonané takové revisi Jodok, opat sedlecký, odevzdal Janovi, opatovi klosterneuburskému, připomíná mezi klenoty též „monstranciam nostram maiorem argenteam deauratam, in cuius cacumine virginis imago“; tento popis hodí se ke got. monstranci sedlecké, dosud zachovalé, neboť ve vrcholku jejím stojí skutečně soška P. Marie. Z dotčeného seznamu vysvítá, že tam byly uloženy též čtyři jiné menší monstrance. Podle toho zjevně se mýjí s pravdou tvrzení, že mniši, vrátivší se do pustého kláštera Sedleckého, pořídili v poslední čtvrtině 15. století novou nákladnou monstranci pro klášter, který tehdy byl pro obývání i pro bohoslužbu asi jen nedostatečně upraven. Kdyby byli monstrance potřebovali, mohli prostě z pokladu svého, v Klosterneuburgu uloženého, některou si vybrati. Avšak konvent cisterciáků sedleckých s nedůvěrou asi ještě hleděl na vývoj věcí náboženských v Čechách a také asi uznával, že zpusťšený klášter není dosti bezpečným úkrytem pro věci ty drahocenné; proto si bral své věci jen ponehlahu zpět. Důkazem jest listina v arch. orlickém č. 136 ze dne 3. května 1530, ve které Jiří, opat sedlecký, dosvědčuje, že přijal „residuum depositi, quod ab antecessoribus nostris tempore disturbii boemicalis ad claustrum canonicorum in Nünberga claustrali datum fuit ad fideles manus“. V soupisu věcí zpět přijatých jmenuje se též „monstrancia magna deaurata absque reliquiis“; v ostatních byly uloženy ostatky (viz také Devoty, Popsání řehole cister. str. 163). Zbytek byl odvezen teprve v roce 1544, když kapitula kanovníků sv. Augustina v Klosterneuburku opětně prohlásila, že pro nepokojné doby za bezpečnost svěřených věcí ručiti nemůže. (Seznam mešních rouch a nádob sedleckých vydal Kosterstiz v díle Monumenta sepulchralia eorumque epitafia in collegiata ecclesia B. M. Virginis Clastroneoburgi ve Vídni 1881; seznamy pak rukopisů sedleckých uveřejnil dr. Černík v III. svazku díla Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg v r. 1910.)

Kterak bylo roku 1611 (při vpádu Pasovských do Čech) postaráno o bezpečnost monstrance, není známo. Inventář kostelních klenotů kláštera Sedleckého z r. 1683, chovaný na Orlíku (Mater. XXII. fasc. 6) pod titulem „Consignatio thesauri de argento ecclesiae B. Mariae in Sedlicz“, vykazuje položku „monstrantia ex argento tota deaurata, vetustissimi laboris, quae

ponderat 10 $\frac{1}{2}$ “. Ten popis těsně přiléhá k monstranci svrchu dotčené, dosud zachovalé, jejíž váha se udává v 18 hřivnách, a proto jest totožnost pravděpodobná. Tehdy se o té monstranci vědělo; a poněvadž mezi rokem 1683 a 1702 nebylo příčiny, proč by se klenoty kostelní měly ukrývat, jest ovšem zviklána pravost pověsti, podle níž kat kutnohorský prý roku 1702 monstranci tu, ve štitě chrámovém zazděnou, objevil při střelbě na kavky. Touž monstranci nacházíme opět v inventáři z roku 1719 takto vyznačenu: „maior monstrancia . . . antiqua argentea, tota inaurata, cum suo melchisedech“. Z toho, že o melchisedechu se děje zvláštní zmínka, možno souditi, že toto lůžko pro hostii bylo tenkrát nově pořízeno. A tu opět se jeví shoda nápadná, neboť lunula v staré monstranci sedlecké, mající podobu okřídlené hlavičky, pochází skutečně z doby novější (podle K. Chytila z 18. století).

Pro rozmanitá tovaryšstva, zejména pro cechy a jiná, bývali zlatníci zaměstnáváni i jinak ještě, hlavně rytím pečeti.²²⁾ Ale druhdy se ukládaly

²²⁾ Podáváme stručný soupis pozoruhodných pečeti kutnohorských, které se dosud zachovaly. 1. Velká městské obce 1660 stříbrná (průměr 80 mm). 2. Menší měst. obce 1643 stříbrná. (47). 3. Pořádku havěříů hor Stříbrných 1514 (obr. 3.) stříbrná. (40). 4. Téhož pořádku 1573 (obr. 4.) stříbrná. (28). 5. Téhož pořádku 1712 (tento letopočet byl vyryt později) stříbrná. (18). 6. Obce minciřův 1656 stříbrná. (43). 7. Obce pregéřův 1646 stříbrná. (35). 8. Cechu kloboučnického

Obr. 3.

Obr. 4.

Obr. 5.

stříbrná (?). 9. Cechu ševcovského z doby Vladislava II. stříbrná. (46). Jadrně rytý obraz tohoto pozoruhodného pečeti (obr. 5.) má uprostřed znak cechovní, nad nímž dva obrněnci, celými postavami znázornění, drží korunovaný monogram W; na blanách, které úhledně jsou rozhozeny po obou stranách, vyryt jest got. minuskulí nápis tento: „S. Sutoru^orio^oitatis^o montibu^ocutin^ois“. 10. Cechu koželužského s nápisem gotickým, bronz.

zlatníkům horským úkoly mimořádné, zvláštními poměry tamějšími podmíněné. Pamětní knihy pořádku havířského hor stříbrných prozrazují, co „inventář věci všelijakých v domě havířském obsahoval“ roku 1608.²³⁾ Vedle klenotův a paramentův kostelních byly tu 24 erby stříbrné, z nich některé byly pozlacené. Inventář jmenuje osoby, jichž erby to byly²⁴⁾; ale podle stručného záznamu nelze poznati, byly-li erby tyto zhotoveny dílem litým, tepaným nebo rytým, poslední způsob jest ovšem nejvíce pravděpodobný. Domníváme se, že to byly pozoruhodné kusy práce zlatnické. Sdružení střelci, kteříž „k ptáku vedle obyčeje časem svým střilejí“, žádali roku 1479 na zlatnících, aby jim ptáka stříbrného pořídili, a vyprosili k tomu cíli od krále Vladislava hřivnu stříbra.²⁵⁾ Pták ze stříbra ulitý měl býti honosným odznakem pro „krále střelců“ a nosíval se na hrdle zavěšený²⁶⁾ při slavnostním zakončení střelby.

Uvážíme-li, že také mimo obvod města na různých nedalekých sídlech venkovských žily četné rodiny zemanské, jimž hrdost stavovská byla podnětem k okázalosti a přepychu, uvážíme-li dále, že v hustě osídleném

(38). 11. Cechu soukenického 1661 stř. (57). 12. Téhož cechu menší 1646 stř. (42). 13. Cechu bednářského 1646 stř. (39). 14. Cechu kožešnického stř. (41). 15. Téhož cechu tovaryšů stř. (37). 16. Cechu ševcovského stř. (40). 17. Cechu mlynářského 1670 stř. (40). 18. Téhož cechu 1650 stř. (36). 19. Cechu kovářského 1690 stř. (32). 20. Cechu truhl., sklen. a řezbářského 1609 stř. (40). 21. Cechu krejčovského 1646 stř. (41). 22. Cechu pekařského 1657 stř. (43). 23. Cechu hrnčířského bronz. (52). 24. Cechu perníkářského 1732 mosaz. (46). 25. Rychtáře kaňkovského stř. (29). 26. Obce kaňkovské 1745 stř. (26). — Tato pečeti dila přechovávají se na místech různých: 1. a 2. na obecním úřadě města Kutné Hory; 6. a 7. ve sfragistické sbírce Národního musea; 3., 4., 5. a 9. až 26. v musejních sbírkách archaeolog. sboru „Wocela“ v Kutné Hoře; 8. byla ve sbírce Štěpána Bergra, dnes je nezvěstná.

²³⁾ A. K. č. 4725. Pořádku havířskému patřila část domu, nyní obecního čp. 146.

²⁴⁾ Jsou to vesměs jména zvučná a sice tato: 1570* Jana Šetelky z Varvažova, 1571 Jana Dačického z Heslova, 1575 Jindřicha Šatného z Olivetu, 1578* Jana Kavky, 1581 Jiřika mladšího z Řásné, 1582 Lazara Erkeru, 1587 Jiřika Šatného z Olivetu, 1589 starších nad hutníky, 1590 Jana Kavky, 1591 Zigmunda Kozla z Rejzntalu, 1592 Tomáše Herolta z Oupy, 1593 Tomáše Herolta z Oupy, 1594 Tom. Herolta z Oupy, 1595 Jana Křištofa Opplu, 1596* Martina Turka, 1598* Bartoloměje Šterby, 1598 Jana Špisa, 1599 Daniele Kavky, 1600 Daniele Kavky, 1601* Jana Hlasy na místě Zigmunda syna, 1602 Václava Kavky z Tolnštejna, 1603 starších perkverku Kaňkovského, 1604 Radslava Hlavsy z Liboslavě, 1606 Václava Kavky z Tolnštejna. Význam hvězdiček při letopočtech vysvětluje se v 40. poznámce.

²⁵⁾ Listem psaným v Praze v neděli den sv. Sigmunda 1479 nařizuje král úředníkům mince, aby tu hřivnu stříbra střelcům bez výmluv vydali. A. Č. VI. 95.

²⁶⁾ Tento klenot se nezachoval. Vzhled jeho možno si představit podle originálu podobného, který se chová ve Freiberce (v Sasku) ve sbírkách musejních. Pták korunovaný s křídly mírně rozevřenými drží jedním spárem šíp; se spáru druhého splývá blána s nápisem a letopočtem 1493 a ovíjí se kolem šípu. Pták i drobnůstky (malá kuše, medailky) po stranách jeho jsou zavěšeny na rozkladném plechovém obojku, zdobeném dílem tepaným (z doby renes.). Vzácná památka tato jest vyobrazena v 31. seš. Mitteilungen vom Freiburger Altertumsverein 1895 při článku Konráda Knebla o cechu zlatnickém ve Freiberce.

okolí bylo mnoho kostelův, uznáme, že Kutná Hora vyhovovala vrchovatou měrou podmínkám pro utěšený rozvoj řemesla zlatnického.

I přes tento širší obvod sahala působnost zlatníků kutnohorských. „Pražský groš“, pozoruhodné to dílo ryjců kutnohorských, obíhal po všech zemích království Českého po dobu více než dvou set let a přebíhal často i přes hranice do ciziny. Úhledný jeho ráz vybíjel se druhdy, a sice již za krále Karla a ještě za Vladislava II. též na plátech značně tlustých (až do váhy 1½ lotu) k účelům reprezentačním, zejména pro krále, pro nejvyššího mincmistra a j. Takovým tlustým grošem stavělo se jaksi na odiv ryjecké dílo zlatníků kutnohorských. Také tolar a jeho díly vyšínuly se právě zásluhou kutnohorského zlatníka Jiříka Staršího z Řásné po stránce umělecké na stupeň vysoký, v ostatních mincovnách nedostižný. Královská mincovna sama o sobě skýtala zlatníkům práce dosti. Dokud přicházelo do mince hojně stříbra, stačil stěží jeden zlatník s tovaryši svými, řezati kolky mincovní, neboť pregéřských stolic, v nichž se současně pracovalo, bývalo tehdy okolo třinácti. Řezáči kolkův mincovních se značně rozšiřuje řada zlatníků kutnohorských. Také mezi proběři královskými (gvardejny) se nachází leckterý zlatník.

Důvěra ve zdatnost kutnohorských dílen zlatnických sahala do té míry, že se jim často svěřovalo i dílo klenotů (číši, mis, částí zbroje honosné, pečeti, monstrancí, kalichů a pod.), určených pro krále, pro královnu, pro vysoké úředníky královské a zemské, pro kostely mimohorské, což bude na některých případech doloženo jinde. Na tomto místě připomíná se pouze případ takový, kde jméno zlatníkovo není známo. 1672 dne 2. září bylo mezi Horníky ustanoveno na den 28. téhož měsíce procesí k hrobu sv. Václava na hrad Pražský a zavřino na tom, aby jeden kahanec stříbrný ze dvou hřiven s ozdobou a círátem kamenů dražších zde zlatníku udělati se dal a k hrobu sv. Václava na hradě Pražském k ustavičnému světlu (s nákladem bratrstva téhož sv. mučedníka na olej) tam byl věnován a zavěšen (A. K. Lib. memorab. fol 569).

Kutnohorští zlatníci měli cech s konváří společný, k němuž v letech 1462 a 1463 příslušeli též sklenáři. Nejstarší artikule se nezachovaly; známe pravidla cechovní toliko z let 1493, 1559 a 1584.²⁷⁾ V nich postřehujeme jakési rozdíly. Kdežto artikule z r. 1493 žádají, kdož by chtěl zlatnickým mistrem býti, aby sloužil u jednoho mistra tři léta aneb u dvou mistrův čtyři léta, nařizují artikule z r. 1584, jestli by se kdo méně čtyř let učil, aby povinen byl, ještě u některého mistra nejméně do vyplnění času těch čtyř let se doučiti. Další odchylka jeví se v požadovaných kusech mistrovských. Podle artikulí z r. 1493 mělo mistrovství ukázáno býti třemi kusy: kalichem, prstenem zlatým a pečeti stříbrnou; artikule z r. 1559 a 1584 kladou na místo kalicha „koflík stříbrný pěti neb šestihranatý s víkem, a víko na kterou by se koliv stranu zatočilo, aby se všude třefovalo“. Ostatní

²⁷⁾ A. K. č. 270, č. 1442 a Transumpta Privilegiorum fol 55—57.

pak kusy mistrovské jsou v artikulích z r. 1584 přesněji vytčeny takto: „prsten zlatý a do něho kámen „prohlédnutý“ (průhledný) zasazený, tolikéž pečeť stříbrnou, v ní erb s helmem aby vyryl“.

Možným podvodům v díle zlatnickém čelí pravidla cechovní nařízením „skla do zlata, které by za kámen prošlo, aby (mistr) nezasazoval, ani mosazi, která by k zlatu podobna měla býti, aby nepozlacoval; a vosk pod kamenem s křídou a ne s něčím těžkým aby dával.²⁸⁾ Dále se z pravidel těch dovídáme, že v dílnách zlatnických se řezaly sic také pečeti mosazné a olovené; ale práci tu vykonávati náleželo tovaryšům za propití a sice s povolením mistrovým, — činiti toho nesměl, kdo nebyl u pořádného mistra.

Okolo roku 1559 množily se případy takové, že zlatníci cizí se v Hoře usazovali, krámy své otevírali a řemeslo provozovali, aniž se byli k cechu přihlásili a pořádné vyučení se řemeslu prokázali. Poněvadž jednání takové se přičilo artikulím cechovním a bylo na ujmu řádným zlatnickým mistrům domácím, vznášeli cechmistři stížnost na pány šepmistry, žádající za spravedlivé opatření věci (A. K. Lib. memor. 1559, fol. 252 v. Jan Fiala).

Pro pečetení listin cechovních voskem zeleným byla zlatníkům propůjčena pečeť, která v artikulích z roku 1584 se popisuje takto: v okrouhlosti pečeti má býti obraz sv. Eligia biskupa²⁹⁾ v aparátu nebo rouchu mešním biskupským, na hlavě imfuli majícího, k pravé straně od levé obráceného a v pravé ruce kalich a v levé kladivo držícího, pod kterýmžto obrazem mezi nohama při tlapách štítek, v němž se prstýnek s kaménkem zašpičatělým, vysedlým, vzhůru týměž kaménkem obrácený vidí a spatřuje.

Roku 1595 bylo mistrův zapsaných v cechu pět, totiž Jiřík Starší z Řásné, Václav Vodička Horský, Václav Vodička (?) Pardubský, Křištof Mejgiser a Melichar Lippe.³⁰⁾ Naproti tomu byl začátek 18. století dobou úpadu; počet mistrův poklesl nápadně, cech pomínul, a zbylí dva mistři se přihlásili k cechu pražskému.³¹⁾ Avšak již roku 1735 byl cech opět obnoven, a k němu přidružení malíři a knihvazači.³²⁾ Novými zdatnými silami osvěžený trval cech dále, ale záhy byl z klidu svého vzrušen: magistrátem bylo vnuceno zlatníkům spojení v jediný cech s konváři, knihari a parukáři (!) a nadto bylo dopuštěno, že prvním starším byl učiněn knihář Kincl a k němu že byla přenesena pokladnice zlatnická. Proti tomuto zlehčení starobylého cechu zlatnického vzepřeli se všichni tehdy v Hoře

²⁸⁾ Cechovní artikule zlatníků vídeňských z r. 1366 obsahují toto zajímavé ustanovení: „auch sol chain goldsmid . . . chain insigill graben, er wis dann kuntleich, das es erberlich in rechter weis und unverchwenclich (unverfänglich) gefrumbt word“, totiž zlatník směl řezati pečeť jenom tomu, kdož dokázal právo své k pečeti žádané. Karajan, Geschichte der landesfürstl. Münze Wiens 411 a 494.

²⁹⁾ Sv. Eloy (588—659) byl biskupem v Noyonu.

³⁰⁾ A. K. č. 4966/6.

³¹⁾ A. K. č. 15649.

³²⁾ A. K. č. 15788.

usedlí majetníci dílen zlatnických, totiž Anna Berková vdova, Alžběta Brunerová na místě manžela svého, Václav Sojka, František Sojka a Josef Hořícký. Ukazující k listu kr. Rudolfa, kterým byla jich předkům stvržena cechovní privilegia, řády a obyčeje, i k tomu, že pokladnice jen samotným zlatníkům patří (jest prý ozdobena toliko znamením zlatnickým, totiž „koflíkem neb bokálem šestihranným, který zlatníkům k mistrovskému kusu vykázán býval“), žádali, aby pokladnice jim byla vrácena a aby od řemesel k nim připojených byli opět odděleni, zvláště když beztoho všichni zlatníci z okolních měst k nim se přivtělití svolují.³³⁾ Roku 1820 byl cech zrušen; tehdy byl v Hoře jediný mistr zlatnický a samojediný nebyl oprávněn, zkoumati dílo mistrovské.

Pokladnice cechovní nedochovala se do naší doby, poslední zmínka o ní činí se v zápisu z roku 1736; byla cínová.³⁴⁾ Také není známo, kam se poděla pečeť cechovní; zachovalo se jenom několik otisků na listinách. Otisk nejlépe zachovaný³⁵⁾ byl podkladem reprodukce připojené (obr. 6.). Průměr pečeti jest 40 mm. Postava sv. Eligia s kalichem a kladivem v rukou tísni se pod got. baldachýnem v úzkém orámování mezi dvěma štíhlými sloupky, které jsou zdobený dvěma soškami na konsolích. Na okraji pečeti mezi dvojími okruhy jest opis následující: . S . € X : G O M M U N I T A T E : A V R I (vrchol baldachýnu) F T B R I : M O N T I B U S : K Z I T I S . (prsten se vsazeným kamenem mezi dvěma got. volutami). Segmenty mezi vnitřní obrubou nápisu a oběma sloupky, podpírajícími baldachýn, jsou vyplněny blanami, švižně se vinoucími. Celkovým vzhledem svým, hlavně pak rázem písma hlásí se pečeť k pozdní gotice.

Obr. 6.

Že zlatníci měli svou kapli, dovidáme se ze zprávy, zapsané v matrice svatobarborské při roce 1597 Reminiscere ve čtvrtěk (6. března) „p. Mikuláš z Čazarova, JMCské pan rychtář, jest pohřben u sv. Barbory v kaple zlatnické“. Dačický (Rez. II. 59) určuje polohu toho místa blíže slovy „v kapli při straně chůru, v pravé (evangelijní) straně“. Jest to kaple zasvěcená sv. Eligiovi, patronu zlatníků, v ochozu čtvrtá, od severního vchodu chrámového počítajíc, jejíž okno hledí proti severovýchodu (viz Pam. arch. III. 115 a 120).

Výrobní potence zlatníků kutnohorských byla značná. Avšak nemálo by chyboval, kdo by se domníval, že klenoty, které dle starých zápisů v Hoře v majetku jednotlivců nebo záduší nebo j. se přechovávaly, všechny vyšly z dílen kutnohorských. Na př. 1676 byl pro záduší kostela Všech svatých koupen stříbrný kalich v městech Pražských za 39 zl 15 kr; za

³³⁾ A. K. č. 19958.

³⁴⁾ A. K. č. 15788.

³⁵⁾ A. K. č. 20119, na listině z r. 1779.

posvěcení téhož kalicha dáno prelátovi do kláštera 45 kr. Jako v jiných městech, tak i v Hoře bylo zlatníkům trpěti soutěž kramářů (šmejdyřů). Mezi pravidly pro různá řemesla a živnosti z r. 1435 platilo pro kramáře ustanovení toto: „... item zlato, perly, drahé kamenie a věci k těm podobné, kteréž na váhu hřivnovou bývají prodávány, mohou kramáři prodávati na túž váhu bez pokuty...“³⁶⁾ A v artikulích cechu zlatnického z r. 1493 čteme napomenutí toto: „... item aby žádný odjinud klenotův sem do Hory nevozil kromě jarmarku; a to kdyby chtěl prodávati, aby bylo ohledáno skrze mistry zlatnické vedle panského rozkázanie...“³⁷⁾ Tím přicházelo do Hory mnoho výrobků cizích, které namnoze nebyly asi původu českého.

Starších výrobků zlatnických původu kutnohorského zachovalo se málo do naší doby. Nejvíce škod způsobily války; na př. r. 1639 bylo na výpalné vojsku švédskému obětováno z pokladů kostelních 20 kalichů stříbrných vedle četných jiných klenotův; to vše, co bylo roztaveno a zmínováno, vážilo bez mála 60 hřiven.³⁸⁾ Také za válek francouzských byly klenotnice chrámů kutnohorských značně ochuzeny, a nastala doba, kdy se užívalo kalichů měděných a skleněných.³⁹⁾ Když r. 1619 obec kutnohorská chystala pro pp. direktory půjčku peněz, na kterou jim v zástavu měly býti postoupeny některé pozemské statky kláštera Sedleckého, sáhlo se též na staré klenoty kostelní, jichž mnoho tehdy vzalo za své. Na dovršení půjčky prodala obec kutnohorská k záduší sv. Vavřínce na Kaňku čtyři kopy záhonů rolí Dobešovských, ležící nad Šípčím; a páni Kaňkovští, nemajíce hotových, vydali do král. mince 13 kalichů s patenami, stříbrných pozlacených, jakož i monstranci velkou též stříbrnou pozlacenou, na níž byly dva drahé kameny červené, každý co půl vlašského ořechu, za kteréžto klenoty vyplatila král. mince 519 kp 57 gr čes.⁴⁰⁾

³⁶⁾ A. K. č. 40, opis z r. 1462.

³⁷⁾ Nepochybujeme o tom, že by mistři zlatníci tohoto práva ohledacího nebyli vykonávali s přísností náležitou, neboť soutěž kramářů jim zajisté nebyla příjemná. Jistě výhody měla soutěž tato pro obec (tržní poplatky) i pro široké vrstvy koupěchtivých (stlačení cen a hojnější výběr zboží); dozorem zlatníků pak bylo zboží nehodné z trhu vyloučeno.

³⁸⁾ List. úř. Lib. rub. oblig. min. A. 10.

³⁹⁾ Karel Alois Bach, branný v bráně Kolínské, ve svých „memo-rabiliích“ (A. W.) zaznamenal, které klenoty kostelní byly dne 23. ledna 1810 od sv. Barbory odneseny do mince: 1 monstrance, 1 ciborium, 2 kalichy, 1 kaditelnice, 1 loďka, 1 pacifikál s kameny velký jako monstrance, 1 malý pacifikál, ze dvou mísálu kování, jedny veliké konvičky s velikým tácem, s P. Marie a Ježíška koruny s kameny, svět, co P. Maria držela v ruce; zůstaly při kostele ještě 3 veliké kalichy stříbrné, ale jen do té doby, až by na jich místo byly dohotoveny měděné. Když byl funus bohatší a bylo čteno více mší sv. u M. boží, užívalo se tehdy skleněných koflíčků místo kalichů.

⁴⁰⁾ A. W. Pam. kniha kaňkovská č. 139—142. — A. K. Památky kr. hor. m. Kaňku, rukopis J. H. Hejzelný, str. 95. — Toto nerozvážené ničení výrobků zlatnických nezůstalo ojedinělým; dne 20. března 1620 snesl se starší pořádku havířského na tom, aby „k důležitým potřebám pořádku toho a na obzvláštní mnohá vydání, na výpravu lidu vojenského proti nepříteli nastalá“, na která duchody pořádku nestačily, bylo

Avšak ani za dob klidných nebyly klenoty kostelní v úplném bezpečí.⁴¹⁾ Roku 1529, když dluhy obecní dosahovaly výše povážlivé, sešli se obecní páni a starší k úradě, „jak by opatřiti měli, aby obec nebyla zavedena a se neprolichvila (placením úroků ve zkázu neuvedla). Šosu ze sebe bráti nechtěli pro velikou chudobu, ani statek zemský prodati, když nebylo na něj kupce; ani ungeltu se nedostávalo, zvláště vín nikdo nevozil, poněvadž v Rakousích i v Uhřích vše bylo od Turka pohubeno. A protož páni jiné cesty nevěděli, než poněvadž jsú někteří klenotové zbyteční u záduší i nebožtíka biskupa, a jich se nepotřebuje, aby ti klenotové vzati byli a zmínováni. Že prý to i král v některých zemích a městech učinil a páni Kolínští prý to také teď učinili. Panu děkanovi a kněžím mělo býti slíbeno, že to bude zase nahrazeno. Dále bylo žádáno, aby také pořádek havířský obětoval své klenoty, zejména monstranci, ptáka (stříbrného) a erby. Starší nad havěři se vložili v odpor. Ale páni proti nim pravili, že havíři té monstrance sobě osobiti nemohou, neboť z nákladův gverkových byla pořízena, a páni dali od díla.⁴²⁾ Ihned 1529 prodali šepmistři a páni stříbrnou ruku (byla to bezpochyby schránka na ostatky svatých) Jozefovi židovi, učinivše s ním smlouvu, že má za ni dáti 34 kp 24 gr ve dvou lhůtách.⁴³⁾ Na zabrání jiných klenotův došlo však teprve roku 1532, když Horníci, nemohouce sehnati dostatek peněz na krov chrámu sv. Barbory, sáhli do pokladnic kostelních a řadu klenotů cenných prodali, omlouvajíce toto jednání tím, že kalichy některé jsou zbytečné, poněvadž se v nich neslouží, a že by bez krovu mohl kostel zhynouti a pak by kalichů vůbec nebylo potřebí. Poněvadž peníze stržené nestačily, obětovali páni na stavbu krovu také klenoty, které byli kdysi koupili pro biskupa Filipa Villanuovu. Ochuzen byl tehdy poklad kostela sv. Barbory o 10 kalichů, 2 pušky a monstranci malou, kostel námětský o 11 kalichů a kostel Vysoký o 6 kalichů; z truhly panské na rat-houze vzata berla biskupská, stříbrné umývadlo s mísou, dvě ampule stříbrné, křížek, koflíček a jiné. Nad to pak šepmistři vyprosili na starších

saženo k některým klenotům v truhlici složeným. Dle tohoto snesení bylo z truhlice vzato a do král. mince odneseno: erbův stříbrných 5 (viz poznámku 24. jsou tam označeny hvězdičkou), kalichy stříbrné tři, paten na kalichy stříbrných šíst. A. K. hor. odděl. č. 4725.

⁴¹⁾ Tím ovšem se nevyslovuje pochybnost o bezpečném jich uschování. Klenoty kostelní bývaly uloženy v komoře, nesnadno přístupné, obyčejně ve sklepě (místnosti klenuté) nad sakristií. Opatrovníkem inventáře kostelního býval zvoník. Pro úřad zvoníka vybírali páni muže naprosto spolehlivého a nad to pro jistotu mu kázali, postaviti rukojmí za sebe. Za Janka zvoníka za klenoty u sv. Barbory byli 1474 rukojmě tito: Duchoň, Havel rezník, Matěj Bukač, Václav trubač, Štětka a David erckafěř. A. K. Reg. rub. parvum L. 5.

⁴²⁾ A. K. Lib. memorab. 1529—30 fol 236, 237, 302. — Z klenotův, po neb. biskupovi zůstalých, dali páni již 1527 kalichy čtyři stříbrné, z nich jeden pozlatitý, a dvě ampule stříbrné k Vysokému kostelu z uvážení, že jich lépe ke cti a chvále Pána boha užívati, než by tu chovány býti a darmo ležeti měly. A. K. Kniha smluvní 1515—27. P. 12v.

⁴³⁾ Tamtéž. fol 126.

nad havěří, aby na stavbu krovu dali ze svého pokladu „erby ptačí“ (stříbrné, při střelbě ku ptáku pořízené), domlouvajíc jim, že havěří v kostele sv. Barbory kaplu svou mají, a některé ty erby jsou již staré a kdož je pořídili, že již zemřeli.⁴⁴⁾ Zbytek biskupských klenotů vzal asi za své roku 1556 po velkém požáru věže kostelní na Náměti (dne 30. prosince 1555).

Také očištné snahy doby protireformační způsobily leckterou škodu nenahraditelnou. Konsistoř pražská listem ze dne 16. června 1667 nařizuje Kutnohorským, aby nádobu stříbrnou, v kostele M. boží na Náměti chovanou, na způsob kalicha udělanou, ze které prý někdy pod obojí se přijímalo, dali ihned rozpustiti a „z té materie jinší na nynější způsob kalich nebolížno ciborium neb cokoli jinšího, co by témuž chrámu Páně platně sloužiti mohlo, způsobiti nepomíjeli“. Konsistoř vyhrožuje, pokudž by to učiniti se zpěchovali, že by sama nádoba té se mocně ujala a ji přelíti dala.⁴⁵⁾

Také to, co za válečného nebezpečí bylo v tajných úkrytech zazděno nebo v zemi zakopáno, možno považovati za ztracené; neboť zřídka bývá poklad takto uchovaný objeven.⁴⁶⁾ Často se vyskytají v kšaftech zprávy o odkazech šperků, aby z nich udělány byly klenoty kostelní; i to lze považovati za poškození celkového inventáře uměleckého, neboť náhrada nebyla asi pokaždé rovné ceny umělecké se ztrátou.⁴⁷⁾

V době, kdy zvonáři a konváři dilo své (zvony a křítedlnice) již důsledně označují plným svým jménem i jménem působiště svého a leto počtem, tehdy výrobky zlatnické nevypravují ještě ničeho o svém původu

⁴⁴⁾ Pam. arch. XIV. 145 a násl.

⁴⁵⁾ A. K. čís. 11020.

⁴⁶⁾ Nádherná got. monstrance býv. kláštera cister. v Sedlci u K. H. byla náhodou prý nalezena na zazděném výklenku ve štítě tamějšího chrámu M. boží ukrytá. — Roku 1598 bylo u vsi Břežan (?) vyoráno sedmnáct kusů od stříbra a zlata vesměs věcí kostelních, v tom 4 kalichy a 5 patýnek. Nálezci, tři prostí pohánkové, ničeho netajili a jsouce tázáni hospodářem svým odpověděli: jestliže by se kdo po tom chtěl ptáti, když jim dá na zpropití, že mu to chtějí dáti, pak-li žádný se na to potahovati nebude, tehdy že ty věci všechny dáti chtějí k některému kostelu k záduší. Hospodářův pán, jemuž byl nález ukázán, hlásil se o to, ale nabízel na zpropití jenom 45 gr. Když pohánkové tak nepatrné odměny vzíti nechťeli a žádali, aby jim navraceno bylo, co jsou našli, mluvil k nim přítomný Karel Materna z Květnice některá slova hanlivá, že jsou šelmy, zlodějové a lidští škůdci. Odvětil jeden z nich: Pane, neračte nám zlodějův a šelem dávat, neračte nic zlého na nás věděti. Tehdy hned pan Karel udeřil jest jej polhlavkem. On k tomu se jest ozval: Proč mne ráčíte bít? Zdalíž jsem poddaný váš? Tu hned pan Karel nemeškaje vytrhl tesák a po něm se sháněl až ho i okrvavil a potom je do klády poručil dáti. A. K. č. 5352.

⁴⁷⁾ 1495 Anna někdy Těšínská odkázala pás stříbrný a spínadla od tří sukeň do kláštera do Sedlce na kalich a k tomu dva prsteny zlatá na pozlacení. Test. A. 13v. — 1511 Magdalena Kašíková kšaftuje: z pásu stříbrného kalich do Chlumce at káží udělati. Ibid. C. 6. — 1531 Marketa Sladká poroučí vše Mikulášovi z Prácheň a žádá, aby udělal kalich k Náměti ze dvou pásů stříbrných, z nich jeden pozlacený jest. Ibid. H. 9.

a zůstávají zamlklými i v době pozdější, kdy vyrazení značky (merku) mistrovské a značky ohledací bylo řádem cechovním nařízeno. Jestliže se značka taková, obyčejně drobná a mělce vtačená, do dneška zachovala ve stavu čitelném, neprozrazuje ničeho, než toliko monogram výrobcův, někdy snad také sídlo zlatnické dílny. Uspokojivých výsledků může badání v oboru tomto dociliti jen tehdy, je-li podporováno pátráním archivním. Zprávy o zlatnících kutnohorských z listin čerpané, které tuto podáváme pořadem chronologickým, vykonaly v několika případech již služby dobré a mají úkol informativní i pro jiné případy podobné, kde by k značce se hledalo jméno zlatníkov. Letopočtem zpředu vytištěným jest pokaždé vyznačen rok, kdy se který jednotlivec v dokladech listinných poprvé jmenuje zlatníkem.¹⁾

1360 *Bernhart* (Bernhardus) „eysengraber von dem Perge“, též „sculptor ferramentorum in Montibus Cuthnis“, byl dobrodincem špitálu v Kolině. Vytčeného roku dne 8. září koupil 2 kp gr ročního platu od Křištofa, rychtáře kolínského a ustanovil, aby tento plat po jeho smrti připadl jmenovanému špitálu.²⁾ 1361 dne 15. září daruje témuž špitálu 6 kp gr ročního platu.³⁾ 1362 dne 4. ledna doporučuje klerika Mikuláše na beneficium, které v témž špitále založil.⁴⁾ Zápis z roku 1359 octava Nativit. Christi, kterým Christofor, rychtář kolínský, odevzdává 2 kp gr ročního platu „Perlino aurifabro, sororio suo de Montibus“, připouští domněnku, že tento Perlino jest totožný s oním Bernhartem.⁵⁾

1363 *Johannes Eysengraber* aurifaber, juratus Montis Kutne,⁶⁾ byl synem Bernardovým. 1398 měl s bratrem svým knězem Leonardem Eysengraberem, oltářníkem v kostele Těla božího, dům v Kutné Hoře.⁷⁾

1373 *Laurencius* „de Monte Kuttenis et Olaus de Merzeburg, aurifabri, facti sunt cives (ve Vratislavi) f. 2. post Invocavit“.⁸⁾

1375 *Štěpán*, zlatník, působil bezpochyby také v Hoře. Horníci u něho koupili pro nevlastní matku císařovny Alžběty (Pomořanské) dvě číše stříbrné, podle zápisu na zbytku staré kutnohorské knihy účetní při roce 1375: „eidem (imperatrici) pro uno monili 200 florenos . . . , matri eius pro duobus cyphis argenteis, ipsi propinatis, quas apud Stephanum aurifabrum emerunt pro 8 sexag 15 gr“.⁹⁾

1375 *Dominik*, zlatník, připomíná se v listině ze dne 15. května dotčeného roku a v listině ze dne 5. února 1386, obou datovaných v Praze.

¹⁾ Mnoho cenných zpráv o zlatnících kutnohorských z doby nejstarší poskytl mi vládní rada Otakar Leminger.

²⁾ Lib. erect. II. 192. — ³⁾ Ibid. I. 34. — ⁴⁾ Lib. confir. I. 167. Misto „fronitoris“ budiž čteno „ferramentorum“. — ⁵⁾ Lib. erect. II. 192.

⁶⁾ Cod. dipl. Morav. IX. 245. — ⁷⁾ A. kapit. Lib. erect. XIII. a. fol 45'—46.

⁸⁾ Ztschr. d. Ver f. Gesch. Schles V. 348.

⁹⁾ A. kapit. pražs. Viz Ad. Patera a Ant. Podlaha, Soupis rukopisů str. 154 a Ot. Leminger, Pozůstatky knihy počtů v Kutnohor. příspěvcích k dějinám vzděl. české II. řada 1923, str. 8 a 13.

Dále se o něm děje zmínka roku 1379 v listině ze dne 20. března, dle které markrabí Bedřich, Baltazar a Vilém uzavírají smlouvu s Čechoslavem z Prahy, Dominikem zlatníkem z Prahy, Heynmannem z Friburka, Hermannem z Rotinburka a Henslem „messirerem“ z Norimberka o vyčerpání vod z dolů strojem, jimi vynalezeným.¹⁰⁾ Dominik měl dům v Praze; ale v zápisech pražských při r. 1400 nazývá se „aurifaber de Montibus Cutnis“. Z toho vysvítá, že žil dříve v Kutné Hoře.¹¹⁾ Podle zápisu v Lib. erect. V. 647. byl jeho švagrem Hanuš Kaufman. Pravdě se podobá velice, že je to týž Dominik, který byl 1371 jedním z přísězných obce pregéřské v Kutné Hoře (Leminger, Král. mincovna str. 264).

1379 *Albert* „aurifaber de Montibus Kutnis“ přijímá zajištění dluhu na domě Francze Welera v Německém Brodě (A. kapit. praž. XII, kniha němbrod. fol 2).

1397 *Martinus de Danzk*, měšťan a zlatník v Kutné Hoře, připomíná se v listině notářské ze dne 24. srpna, v níž jest zaznamenána smlouva téhož Martina zlatníka s Bedřichem Kunzendorfem z Frankenštejna.¹²⁾

1398 *Purgardus aurifaber* byl jedním „frater de czecha Corporis Christi sub titulo beate Barbare virginis gloriose.“¹³⁾ 1410 připomíná se „Purkart goltsmid“ mezi konšely obce kutnohorské dne 28. února a 7. května.¹⁴⁾

1401 *Bartoš* (Berthold goldsmid, Bartholomeus) byl konšelem obce kutnohorské, také roku 1405.¹⁵⁾

1402 *Jakub* „de Montibus Chutnis aurifaber“ byl přijat mezi měšťany ve Vratislavi (f. 2. post Invocavit) a byl tam usedlým asi do roku 1439. V letech 1408, 09, 11, 14, 21, 26 zasedal mezi staršími tamějšího cechu zlatnického. V zápisech německých nazývá se „Jacob der Gultsmed vom Berge“. Snad jest s ním totožná osoba, zvaná „Reyche Jacob“.¹⁶⁾

1404 *Dittreich* „goltsmid“ byl konšelem obce kutnohorské (26. dubna) a opět 1405 (4. ledna).¹⁷⁾

1405 *Fricz* „aurifaber in Mont. Cutn.“ měl dům v K. H. vedle domu Kateřiny Schroterové.¹⁸⁾

1408 *Hanuš*, zlatník v Kutné Hoře, kupoval klenoty kostelní (monstrance, kalichy), které kněží zločinní na rozmanitých místech pokradli

¹⁰⁾ Tadra, Listy kláš. Zbraslav. čís. 189. a 220. — Cod. dipl. Saxoniae. Urkundenbuch d. St. Freiberg II. č. 933. — ¹¹⁾ A. m. Prahy č. 996. fol 16'.

¹²⁾ Chlumecký, Regesten (Brünn 1856) str. 20.

¹³⁾ A. kapit., Lib. erect. XIIIa, f 45'—46. — ¹⁴⁾ Čelakovský, Codex II. 1130. — A. Č. XIV. str. 397.

¹⁵⁾ A. K. čís. XII. — Zycha, Böhm. Bergr. II. 354. — Lib. erect. VI. 457.

¹⁶⁾ Ztschr. d. V. f. Gesch. Schles. V. 345. Ervin Hintze, Breslauer Goldschmiede.

¹⁷⁾ A. K. čís. 15. — Zycha, Böhm. Bergr. II. 358.

¹⁸⁾ Lib. erect. IX. H. 4. Na tom domě měl Petr z Píška roční plat jakýsi a ten věnoval 1405 1./12. kapli sv. Tří Králů u sv. Barbory.

a k němu donášeli (Acta korektorů duchovenstva 1407—1410, vyd. Ant. Podlaha 1921, na str. 20).

1409 *Křištan* zlatník (Cristan goltsmid) byl konšelem obce kutnohorské (podle listiny ze dne 18. prosince), též 1410, 1412 (4. května) a 1420 (19. července).¹⁹⁾ 1414 s Annou manželkou svou koupil 10 kp gr platu ročního na mlýnech a na zboží v Hrobích a pod Kamenem pod městem Kolínem na Labi.²⁰⁾ Měl dům v Kutné Hoře blíže Vysokého kostela.²¹⁾

Je-li velká monstrance sedlecká dílem zlatníka kutnohorského, což jest velice pravděpodobno, mohl by jejím tvůrcem býti Křištan.

1414 *Cristoforus* „aurifaber de Montibus Cuthnis“ se uvádí dne 29. ledna jako poručník testamentu Reginy manželky Ondřeje Krajzy (A. města Prahy č. 2102. f. 75).

1416 *Jindřich* (Henrich), zlatník, měl při o statek po neb. tchyni své Barboře Czwickin. Potom žil ve Vidni, kde se připomíná dne 26. listopadu 1442 jako dlužník Barbory, vdovy po Jiřím Glacerovi z Hory Kutné a dne 6. března 1443 jako manžel Anny, vdovy po zlatníku Jiřím („der grosse Jorge“?).²²⁾

1417 *Georgius Nikamennil* „aurifaber de Montibus Cuthnis“.²³⁾ Byl synem kutnohorského horního hofmistra Mikuláše Männle z Jílové.

? *Jiří*, zlatník, řečený „der grosse Jorg“, byl proběrem královským při minci v Kutné Hoře. Zemřel před 26. listopadem 1433.²⁴⁾ Jest bezpochyby totožný s předcházejícím Jiřím zlatníkem.

1428 *Oldřich*, zlatník, koupil domek někdy Mikšův krajčírě podle Kameronové.²⁵⁾

1429 *Jindřich Fleming* „vom Perg“, zlatník, tehdy již mrtvý, zůstavil dva syny nezletilé, Jindřicha a Štěpána. Obec města Vidně, která pozůstalost 760 zl uher. držela mocí poručnickou, zajišťuje synům dědictví, až nabudou let, a slibuje jim úrok 40 zl uher.²⁶⁾ Není totožný s Henrichem zlatníkem.

1433 *Sigmund*, zlatník, byl urbureřem a též nejvyš. proběrem při minci v K. H.²⁷⁾

¹⁹⁾ A. K. čís. 20. — A. K. Transumpta f 12v. — Tomaschek Oberhof. str. 245. — A. na Orlice č. 110. — ²⁰⁾ A. Čes. II. 205. — ²¹⁾ A. m. Vidně č. 2411. Listinou tou zajišťuje „Hanus Müllner der taschner“ ve Vidni dluh 16 kp gr kartusiánům v Praze na dvou domech svých, „ains gelegen zu dem Kuten auf dem Perg in der stat bei der Hohenkirchen zenagst maister Kristans des Goltsmids haus“.

²²⁾ Tomaschek, Oberhof str. 241—245, 328. — A. jihlav. kniha III. f. 191' a násl. — Altmann Regesta imp. XI. Sigism. II. č. 9834.

²³⁾ A. Čes. XXVI. 118. Správně měl tam býti citován rukopis č. 2099. fol. 99v.

²⁴⁾ Altmann, Reg. imp. XI. Sigism. II. č. 9834.

²⁵⁾ A. K. Lib. antiq. her. B. 1.

²⁶⁾ A. m. Vidně č. 2359, listina ze dne 26. října 1429.

²⁷⁾ Altmann, Reg. imper. XI. Sigism. II. č. 9834.

1445 *Jeronym*, zlatník, ujal právo k domu, které měl Mikuláš, syn Štěpánův, odevzdáno od Smolíka, otčima svého, za 7 kp gr.²⁸⁾ 1454 byl ještě živ; tehdy byl rukojmím při jisté smlouvě se starými Horníky.²⁹⁾

1454 *Johannes* (Jan, Janek), zlatník, smluvil se o svůj dům s Kateřinou Linhartovou ze Znojma na 6 kp.³⁰⁾ 1459 byl šepmistrem, též 1466 a opět 1473.³¹⁾ V letech 1462, 1463 a 1466 byl cechmistrem zlatnickým.³²⁾ 1465 s Martou, manželkou svou, koupil dům vedle farhofu (kněžského domu) na Talmarku od poručníkův nebožce Scribových za 110 kp gr, zavdav 60 kp gr peněz hotových.³³⁾ 1476 byl již mrtev.³⁴⁾ Zůstavil sirotky Václava, Beneše, Viktorina, Marketu a Johanku.³⁵⁾

Již od roku 1473 řezal kolky mincovní a razil tlusté groše pro král. mincovnu.³⁶⁾ 1471 dělal kalich s křišťálem ke kostelu sv. Barbory.³⁷⁾

1460 *Caspar Cullener* „aurifaber factus est civis (ve Vratislavi) feria sexta ante Invocavit“.³⁸⁾

1461 *Mikuláš* (Mikulášek), zlatník z Prahy, koupil dům na Talmarku u Václava Scriby za 45 kp gr, zavdal 20 kp.³⁹⁾ 1468 prodal městiště pusté od domu Ruthartovského Janu Kozlíkovi z Prahy.⁴⁰⁾ 1471 svěřen mu prodej klenotův z pozůstalosti Václava Svatby z Nymburka. Prodával stříbra lot po 10 groších bílých, a sice Hůžvičkové 18 lžic stříbrných kovaných, ty vážily 38 lt, Říhovi zlatníkovi šálec, vážil 11 lt bez čtvrti, Radovi mincíři šálec, vážil 12½ lt. Mikulášovi zlatníkovi propuštěny 32 loty stříbra drobného z opásání, lot po 7 gr; dáno jemu laciněji, aby koflíky vyvařil a spravil a prodával klenoty.⁴¹⁾ V letech 1464, 1470 a 1471 byl cechmistrem zlatnickým⁴²⁾ a 1477 obecním starším.⁴³⁾ 1490 byl již nebožcem. Kateřina, vdova po něm pozůstalá, byla sestrou Ahnikovou.⁴⁴⁾

1463 *Eloy* zlatník. K jménu jeho pojí se událost, která v dalším vývoji svém ukazuje, jak si zlatníci vedli, když jim věc podezřelá byla do krámu přinesena a ke koupi nabízena. Paní kterási ztratila prsten; zlatník Eloy jej koupil od nepoctivého nálezce a dále prodal komusi, u něhož dotčená paní prsten svůj poznala a jala. Eloy nemoha soukupa svého (od něhož prsten koupil) vystaviti, dovolával se obyčeje, jaký jest obvyklý u zlatníků pražských. Šepmistři, před které byla pře přednesena, aby nižádné straně skrze nevědomí při tom neukrátili, učinili dotaz u pražského cechu zlatnického; a odtud bylo odepsáno takto: „ . . . . I račtež věděti, že podle řádu a obyčeje, jehožto předkové naši před námi jsů od mnoha let požívali

²⁸⁾ A. K. Lib. her. 1442 D. 1. — ²⁹⁾ Tamtéž vzadu str. 3.

³⁰⁾ Tamtéž vzadu str. 14. — ³¹⁾ Tamtéž N. 3, T. 9, V. 63. — ³²⁾ A. K. Reg. rub. parvum A. 1, B. 16, F. 8. — ³³⁾ A. K. Lib. her. 1442 T. 11v. — ³⁴⁾ A. K. čís. 119. —

³⁵⁾ A. K. Lib. antiq. her. P. 37. — ³⁶⁾ A. W. Reg. verk. — ³⁷⁾ Pam. arch. XV. 149.

³⁸⁾ Ztschr. d. V. f. Gesch. Schles. V. 351.

³⁹⁾ A. K. Lib. her. 1442 O. 9, V. 13. — ⁴⁰⁾ A. K. Lib. ant. her. 163. — ⁴¹⁾ A. K. Reg. rub. parvum J. 30. — ⁴²⁾ Ibid. C. 17. — ⁴³⁾ Ibid. M. 16. — ⁴⁴⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior G. 4.

i my také též dosavad požívali jsme a zachováváme, všechno což nám do krámův bude přineseno, svobodně koupiti můžem; než jest-li že by kto přijda opověděl se řka, že jemu tyto a tyto věci pokradeny jsů, a prosil, přišly-li by takové věci mezi nás, že ty mají do něho zdržány býti, koupil-li by pak přes takové opovědění ty věci z nás kto, my takové věci, komuž pobraány jsů, navrátiti bez všelikého práva pomoci můžem, a ktož kúpí, na penězích má hynúti“⁴⁵⁾.

1464 *Václav Šváb*, zlatník, byl zemským proběrem.⁴⁶⁾ Manželka jeho Machna byla dcerou Ondřeje Maustytla, měšťenína Starého města Pražského. 1472 umřel; zůstavil sirotky Mikuláše, Duchka, Ambrože, Sigmunda a Kateřinu.⁴⁷⁾

1466 *Říha*, zlatník, dal příjemné.⁴⁸⁾ Řemeslu zlatnickému a dílu preněřskému vyučil se u Jana zlatníka. 1474 koupil dům na Talmarku na rohu ulice ležící, od Duchka krejčího za 32 kp gr č zaplativ úplně a docela.⁴⁹⁾ Zemřel 1479.⁵⁰⁾

Ryl kolky mincovní ke Dvoru Vlašskému.

1468 *Ambrož* řečený *Krtek* (Ambrož z Hrádku, A. z Prahy), zlatník. Od 1472 byl zemským proběrem. 1478 byl cechmistrem zlatnickým.⁵¹⁾ V Praze měl huť (zágrovnú) na Malé Straně nad mostem, v níž zrnil měď pro minci kutnohorskou; také šajdoval pozlatité stříbro klenotní, které pro touž minci se kupovalo. 1474 koupil dům řečený Hrádek od Jana syna Pernštýnského za 95 kp gr čes a zaplatil docela.⁵²⁾ 1477 vyfrýmarčil mlýn Šimonovský pod Poličany za svou hut v Praze a měl na ni doplatiti 59 kp gr.⁵³⁾ Odvážnými podniky se zadlužil (i králi) a mnohé osoby v rukojemství zavadil; 1486 ušel pryč z Hory.⁵⁴⁾ Měl syna Prokopa, který byl mincířem.⁵⁵⁾

⁴⁵⁾ A. K. Reg. rub. parvum B. 18. Případy podobné vyskytají se v starých zápisech častěji. 1554 oznamují šepmistři komoře české, že „nějaký Jan Žák číši stříbrnou pozlatitou s erbem JMti arciknížete do Hory přinesl a zlatníku prodati chtěl“; komora žádala, aby číše jí byla poslána (A. K. č. 1174). Roku 1596 v sobotu po ned. Invocavit píše kr. Rudolf šepmistrům „... Zprávu jest Nám učinil uroz. Purkart z Perlichinku, rada naše věrný milý, že jest mu zde při dvoře Našem císa. zlatý řetěz ukraden, a z téhož řetězu že by nějaký Kašpar Tejčka, kterýž pro své zlé činy v městu Našem Vídni právem útrpným tázán jsouc k tomu se přiznal, že jest tam u Vásv Hoře Kutné nějakému zlatníku pod loubím u Bakalářky prodal pět článků a jinému zlatníku na Uhelném trhu, kterýž na rohu bydlí, sedm článků, item postřiháči na Tarmarce proti pivovaru tři články, též hospodáři na Pekařské hospodě osm článků“. Král poroučí, aby ti, kdož koupili články toho řetězu, je jakožto věci kradené od sebe dali a navrátili. (A. K. č. 5056).

⁴⁶⁾ A. K. hor. odd. kniha I. fol 5. — ⁴⁷⁾ A. Č. XXVI. 295 b, 322a.

⁴⁸⁾ A. K. Reg. rub. parv. G. 14. — ⁴⁹⁾ A. K. Lib. her. 1442 V. 75. — ⁵⁰⁾ A. K. Reg. rub. M. 19.

⁵¹⁾ A. K. Reg. rub. N. 2. — ⁵²⁾ A. K. Lib. her. 1442 V. 75. — ⁵³⁾ Ibid. V. 110. —

⁵⁴⁾ Zprávu obšírnější podává Em. Leminger v Král. mincovně 359, 360. — ⁵⁵⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior D. 6.

1480 dělal pro krále dva koflíky.⁵⁶⁾

1476 *Beneš z Trničí* (Benedictus aurifaber), zlatník, dal příjemné. Od roku 1485 byl proběrem královským (gvardejnem) v Hoře. Byl též rudokupcem. Měl cihelnu na předměstí, kterou udržoval v činnosti. 1480 koupil dům na Jičínském dvoře za 23 kp gr.⁵⁷⁾ 1481 koupil dům proti Starému rathouzu za 140 kp gr.⁵⁸⁾ Roku 1492 měl dva domy spolu sousedící: dům „u tři pávů“ (čp 379) a dům Vognarovský (čp 378); ale nepodržel jich dlouho: tento prodal již 1493 za 60 kp gr peněz hotových⁵⁹⁾, onoho se pak odevzdal roku 1496.⁶⁰⁾ Podnikavý a poctivý tento muž požíval nemalé vážnosti v obci i v cechu zlatnickém. Mezi pány obecními zasedal 1484—1503 a býval často pověřen hodností šepmistra; 1480—85 byl cechmistrem. Manželka jeho Kateřina roku 1541 odevzdává se spravedlnosti své na domě a cihelně po manželci svém a všecku zapisuje Jiříkovi z Trnice, synu svému (A. K. Kniha smluv 1528—43. O. 2).

1486 dělal dílo jakési pro krále.⁶¹⁾ 1482 zhotovil monstranci k Vysokému kostelu a 1483 podle věnování Antoše kováře udělal darmo do špitála kalich, který držel 2 hř a 2 lt stříbra.⁶²⁾

1479 *Jíša*, zlatník, přišel bezpochyby z Prahy.

1479 a ještě 1483 ryl kolky pro minci kutnohorskou. 1480 dělal koflík pro krále, ale nedodělal.⁶³⁾

1480 *Zigmund*, zlatník; jediný známý zápis o něm připomíná, že přijal z stříber, od rudokupců do mince koupených, 2 fertony 2½ lotu, které mu „JMKská byl dlužen“.⁶⁴⁾

1483 *Bartoň Wajs*, zlatník, se připomíná. 1494 ujal mlýn nad hradištěm Cimburkem v dluhu od Václava prenara.⁶⁵⁾ Byl cechmistrem 1486—88 a 1490.⁶⁶⁾

K vrchabcníci královské dělal 1483 panty z 1 hřivny stříbra.⁶⁷⁾ Z posledního pořizení, které 1496 učinil⁶⁸⁾, dovidáme se, že začal dělati monstranci „za Hradec“, a že podle vyřezaných cedulí má za lot po 4 gr placeno býti, co stříbra dáno i na dílo. — Horníci měli mu dáti od díla monstrance

⁵⁶⁾ V listě ze dne 19. května 1480 píše král Vladislav z Prahy úředníkům mince: „... máme za to, že vám to ještě v paměti jest, kdy sme luoni do Moravy jeli, i necháno jest u Ambroze zlatníka, věrného našeho milého, koflíka nedodělaného, a druhý také jemu dán jest byl k dodělaní od Jíši, též zlatníka. Protož přikazuju vám s pilností, jsú-liť již hotovy, abyste nám je hned a bez meškání poslali; pakliž nejsú, též nám je pošlete nedodělané...“. A. K. hor. odd. kniha 1. fol. 120.

⁵⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior A. 19. — ⁵⁸⁾ Ibid. B. 14. — ⁵⁹⁾ Ibid. H. 4. — ⁶⁰⁾ Ibid. J. 13. — O majetkových poměrech jeho najíti lze podrobnější zprávy ve spise Král. mincovna v Kutné Hoře. — ⁶¹⁾ A. W. Reg. verk. — ⁶²⁾ A. K. Reg. flav. min. D. 2.

⁶³⁾ Viz Ambrož zlatník.

⁶⁴⁾ A. W. Reg. verková.

⁶⁵⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior H. 13. — ⁶⁶⁾ A. K. Lib. memor. — ⁶⁷⁾ A. W. Reg. verk. — ⁶⁸⁾ A. K. Lib. testam. A. 20v.

45 kp gr bez 20 gr a od vyčištění monstrance k Vys. kostelu 1½ kp gr. — Mastíková byla mu dlužna 40 gr od díla koflíka.

1487 *Václav Kysar z Kysu* (též prostě Václav), zlatník, dodával stříbro pálené do mince. 1503 a 1504 byl gvardejnem při minci kutnohorské. 1489 dal příjemné. 1491, 1493 a 1504 byl cechmistrem zlatnickým.⁶⁹⁾ 1489 koupil dům, ležící proti domu Jana Aldera od Beneše zlatníka za 130 kp gr⁷⁰⁾ a v něm se usadil; avšak již 1492 půl toho domu odprodal Hanusmurovi za 52 kp gr⁷¹⁾ a 1494 jemu prodal též polovici druhou. 1492 koupí získal dům v ulici, jdouc k sv. Barboře, od Anny někdy Těšínského za 155 kp gr.⁷²⁾ 1505 koupil huť Opozdilovskou nad hutí královskou výše ležící od Víta erckafěře za 400 kp gr.⁷³⁾ 1508 chystaje se na dalekou cestu, učinil pořizení o statku svém; ale vrátil se a žil v Hoře ještě na začátku 1517; 1516 koupil dům v Mincířské ulici nárožní někdy Václavka prennara (čp 29) po neb. Pavlovi erckafěři za 60 kp gr č. (A. K. Lib. her. niger B. 6. v.). Manželka jeho Dorota z Veletic, též prostě Dorota zlatnice, po jeho smrti držela huť dále a dodávala ještě 1519 stříbro do mince.⁷⁴⁾

Zabýval se šajdováním stříbra pozlatitého. 1501 dělal Horníkům koflíky pro královou, dali mu za ně 10 kp;⁷⁵⁾ 1504 zhotovil pánům opět jeden koflík pro královou, byl lepší, stál za 16 kp.⁷⁶⁾ 1503 dáno mu z mince 12 kp 47 gr na dílo česek Šlechtovi sekretáři KMti a na pozlacení. 1506 odkazuje Barbora Brněnská 17 zlatých na kalich do kláštera (Sedleckého) a nařizuje „ten dělaj Václav zlatník“.⁷⁷⁾

1487 *Prokop*, zlatník, dodával přepálené stříbro do mince, také ještě 1496.⁷⁸⁾

1487 *Michal Němec* (Michael Teutonus), zlatník, přepaloval stříbro a nosil je do mince. 1492 byl cechmistrem zlatnickým.⁷⁹⁾ 1492 koupil dům ležící v ulici k Náměti jdouc, za 28 kp gr⁸⁰⁾ a již 1493 jej opět prodal za 31 kp gr.⁸¹⁾ 1495 koupil dům Opozdilovský (čp 29) proti Hrádku za 180 kp gr, zaval 40 kp gr.⁸²⁾ Byl jedním z těch, kteří 1487 v Norimberce vyslechli zprávu starého doktora o nemoci a smrti krále Ladislava.⁸³⁾ 1503 byl Michal již mrtev. Jiřík Hášův činí přípověď k jeho domu pro dluh 10 kp gr a „že jest rukojmí za něho za 50 kp gr“. 1506 se ještě připomíná Johanka, někdy manželka jeho.⁸⁴⁾

1499 dělal pro kostel na Náměti kalich nový ze starého; starý vážil 2 hř 2 lt, nový 3½ hř bez 1 lt. Kostelník dal mu za stříbro přidané 4 kp bez 5 gr, za kamení 12 gr, na pozlacení 11 zlatých a půl ortu a od díla po 3 gr od

⁶⁹⁾ A. K. Lib. memorab. — ⁷⁰⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior F. 16. — ⁷¹⁾ Tamtéž G. 15. — ⁷²⁾ Tamtéž G. 18. — ⁷³⁾ Tamtéž M. 20. — ⁷⁴⁾ A. W. Reg. verk. — ⁷⁵⁾ A. K. Reg. flav. maius F. 11. — ⁷⁶⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior M. 14v. — ⁷⁷⁾ A. K. Lib. testam. B. 20v.

⁷⁸⁾ Reg. verková.

⁷⁹⁾ A. K. Lib. memorab. — ⁸⁰⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior G. 19. — ⁸¹⁾ Tamtéž H. 8. — ⁸²⁾ Tamtéž J. 6. — ⁸³⁾ Dač. Rez. I. 38. — ⁸⁴⁾ A. K. Reg. flav. maius G. 5, H. 4.

lotu.⁸⁵⁾ 1501 dělal k témuž záduší monstranci, kteráž vážila 36 hřiven. Na pozlacení dáno 20 zlatých (po 33 gr), za beryl 1 kp gr a od díla každé hřivny po 1 kp 4 gr; více než 20 hř stříbra k té monstranci vytěženo z darované rudy, stříbro (14½ hř 5 lt) zlatníkem přidané placeno po 3 kp za hřivnu.⁸⁶⁾

1494 *Blažek Dráb*, zlatník, byl řezáčem kolků v král. minci. 1495 koupil dům ležící za Melhúzem od tchána svého Ondřeje Remy za 80 kp gr⁸⁷⁾ a dal suscepcionales. 1497—1502 zasedal mezi staršími obce. 1502 byl mrtev.⁸⁸⁾

1494 dali mu z mince půl kopy grošů od rytí pečeti královské. 1497 pro záduší kostela na Náměti letoval cosi na monstranci stříbrné, a tovaryši jeho čistili monstranci mosaznou.

1494 *Mandl* byl cechmistrem zlatnickým.⁸⁹⁾

1495 *Martin*, zlatník, šejdoval pozlatité stříbro klenotní z pochvy JMKské. 1502 byl jemu všecek statek jeho zamčen, poněvadž nařknul Jana Špetle z Prudic, že by zastával a přechovával zloděje, kteří mu nějaký statek jeho pobrali. Žaloval králi, že máje statek svůj zamčený nemůže mítí žádné živnosti. Král jej vyslyšel a nařídil šepmistrům, aby jemu statek jeho zase odemkli a v moc jeho dali.⁹⁰⁾

1502 *Hanuš z Řásné* (Hanzl), zlatník, byl ryjcem kolků v kutnohorské mincovně. Do stavu vladyckého s příjmím „z Řásné“ byl povýšen 1523 králem Ludvíkem. 1516 koupil dům za Melhúzem v rohu (čp 272) za 79 kp gr a 1527 jej doplatil.⁹¹⁾ 1525 ujal dům pod Vlas. Dvorem u branky pod Haldeckého pivovarem od Karla Havlasa v dluhu ve 30 kp gr.⁹²⁾ Hlásil se k „frantovskému cechu lehké živnosti“;⁹³⁾ o pohoršlivých jeho řečech a skutcích vypravuje Šimek v článku „o kutnohorských zlatnících“.⁹⁴⁾

⁸⁵⁾ A. K. Záduš. počet kostela na Náměti. — ⁸⁶⁾ Pouzdro na tu monstranci dělal Jan mečíř za 2 kp 15 gr, zámečník je otahoval plechy a opatřil zámek za 12 gr, malíři dáno od malování vnitř pouzdra 6 gr, nový feflík na monstranci stál 1 ½kp 15 gr.

⁸⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior H. 20. — ⁸⁸⁾ Reg. verk.

⁸⁹⁾ A. K. Lib. memorab.

⁹⁰⁾ A. K. čís. 11.

⁹¹⁾ A. K. Lib. her. niger J. 17. — ⁹²⁾ Ibid. H. 1. — ⁹³⁾ Čeněk Zíbrt, Frantova práva str. 6. — ⁹⁴⁾ Pam. arch. XV. 152. Jos. Šimek. Hanuš pobouřil proti sobě všechny kněze horské. Ani pohřbu mu nechtěli přiti; když byl farář námětský hledán o pohřeb, nemohl býti ani on ani žádný jiný kněz nalezen. Avšak Petr Bakalář, tehdy kostelník dotčeného záduší, dopustil, aby Hanušovi byl pohřeb dán; šli za ním na pochování dokonce i někteří ze pánův radních a obecních. Pohněvaní kněží jali se odpor svůj projevovati na kázáních svých. Hanuše nazývali zatracencem a brojili proti tomu, že takovému člověku scestnému, rouhavému, nejistému a všelijak stranému pohřeb jest dán, a při tom se dotýkali i pánův šepmistrův a pánův. Bylo jim proto domluveno a rozkázáno, aby od takových kázání přestali, a pakli by se tak nezachovali, že jim toho trpěno nebude. Proti tomu promluvil kněz Tomáš, „že jest měl zvláštní milost k kostelu u Náměti, než pro ten pohřeb Hanušův že všecku milost od téhož kostela odjal a že dokud živ okolo toho kostela nechce jíti a na to místo hleděti, a že jest jemu to na pány hněvivo i nepříjemno, že jim o takových lidech bludných nedaří kázati,

1531 zemřel. Manželka jeho slula Ester. Syny zůstavil dva: Ludvíka Karla zlatníka a Jiříka, znamenitého ryjce pečeti a mincovních kolků.

Již od roku 1502 ryl kolky pro minci a občas razil groše tlusté a peníze tlusté. 1516 dělal pro krále Ludvíka gorczpergar (část výzbroje); z mince jemu dali k tomu 4 hřivny stříbra na přípravu a za zlaté k pozlacení i za dílo 24 kp 59 gr 3 den. 1523 dělal kolky k cajchování stříbra. 1529 ryl sekryty pro Jiřího Žabku z Limberka, radu komory v král. Čes. a pro paní jeho.⁹⁵) Že zhotovoval také koflíky stříbrné a je zlatil, vysvítá z listu, kterým Hanuš r. 1525 v pondělí po sv. Řehoři známo činí, že „před některým létem minulým slovný pan Jan Zoubek, měšťenin z Kouřima, s manželkú svú dali jsú mi pás stříbrný a číšku též stříbrnú, vážilo nětco u 40 lotův, abych jim koflíček udělal, a na pozlátku toho koflíčku dali jsú mi 7 zlatých uherských, a od díla od každého lotu dali mi po 3½ gr českém. (A. Národního musea F. 42). Připojená malá pečeť černá (sekryt) jest odrobená, že lze na ní rozeznati jenom monogram H R. (Opis poskytl mi Ot. Leminger. — Viz též Z. Winter, Řem. a živn. v. XVI. věku 416).

1503 *Janek*, zlatnický tovaryš, žádá o zápis v knéhách panských, že byl propuštěn za svobodného z poddanství Jana Špetle z Žlebův rukudáním v domě pana Bohuše Kostky, tehdy mincmistra.⁹⁶) 1505 dal suscepcionales.⁹⁷)

1506 *Zigmund z Liboslavě*, zlatník, dal příjemné a téhož roku koupil dům někdy Řihy zlatníka vedle farhofu na Tarmarce za 80 kp gr.⁹⁸) Měl dům Štraskytlovský; 1511 jej prodal za 310 kp gr,⁹⁹) a 1513 koupil dům v nlici za Přespolovým za 65 kp gr.¹⁰⁰) Manželkou jeho byla Kateřina, po někdy Jindřichovi erckaféři zůstala vdova. 1520 a 1522 byl starším v cechu zlatnickém. 1533 zemřel.¹)

Po Hanušovi z Řásné ujal úkol rytí kolkův mincovních. 1516 ryl 40 kolků hutrejtěrům k cajchování, přijal za to dílo 2 kp 50 gr.²) 1517 dělal kalich (do Mýta?) 1519 řezal cejch do huti. 1520 karboval kalich pro kostel na Kaňku. 1523 dělal koflík zlatý a jiné klenoty pro královou za 70 kp 24 gr.³)

1509 *Petr*, zlatník, stěžoval si u nejv. mincmistra Bernarta z Valdštejna do mistrův zlatnických, že mu dílo jeho zahájili a krám zavřeli, a to pro ženu, kterou jest pojal, jakož i pro to, že by u mistra svého nevy-

a že jim chtí vyměřovati, co kázati mají, a tudíž že se jim lehkost děje, i v Praze že se jim posmívali a že by již k tomu přijíti musilo, aby ku pánům, co mají kázati, s sexterníky chodili opovídat se, že kázati budou; a jestliže to jim chtí hájiti, že raději té hodiny se přeč odstěhují.“ Podobně mluvili i ostatní faráři horští. Jediný farář kaňkovský, kněz Václav, se Hanuše zastal. Mluvil v Gruntě (ke Kaňku přifařený), že kněží horští Hanuše zlatníka o hrdlo připravili, že jej, když těžce nemocen byl, do Prahy citovali a potom zas hned před sebe volali a na konec do šatlavy dali do smradu. A. K. Lib. memorab. 1531 C. 15 a 22. — ⁹⁵) Registratura báb. řídit. v Příbrami 1529/2.

⁹⁶) A. K. Reg. flav. maius G. 4. — ⁹⁷) Ibid. G. 29.

⁹⁸) A. Z. Lib. her. rub. maior N. 6. — ⁹⁹) Ibid. O. 11. — ¹⁰⁰) Ibid. P. 11. — ¹) Dač. Rez. I. 93. — ²) A. K. Reg. verk. — ³) A. K. hor. odd. č. 343a.

plnil toho času, pokudž oni podle práva svého v tom vyměřeno mají. Na obhájení sebe praví, že na ženu jeho nebylo nikda nic slýcháno ani shledáno nerádného; pokud se týče toho, že jest u mistra nedobyl úplně času požadovaného, namítá, že jest daleko od toho cíle nebylo, a že tomu ještě může dosti učiniti. Nejv. mincmistr se u šepmistrů přimluvil, aby jeho v tom utiskovati nedopustili, nýbrž aby jej zase v to řemeslo a dílo uvedli, aby on mohl své živnosti hleděti.⁴⁾ 1522 byl mezi těmi, kteří byli obesláni k soudu královskému, když Václav Lorecký byl obžalován z překupování a falšování stříbra, z krádeže a falše mincovní.⁵⁾ 1525 kněz Duchek ze špitálu učinil přípověď na jeho nádobí zlatnické pro 1½ kp gr, které mu dal na dílo jakési, a k té přípovědi se připojil Bartoš pro 1½ kp gr a 1½ lotu stříbra.⁶⁾ 1533 měl zápis na vort v dole Oselském.⁷⁾ 1540 Kateřina, neb. Petra zlatníka manželka, s povolením svých synův učinila přiznání, že jest dlužna 6 kp gr č. mistru Pavlovi, a ujistila tu summu na dvoru svém zbořeném na Rovni proti sv. Petru ležícím, a na dědinách a zahradách k tomu dvoru náležitých.⁸⁾

1512 *Wolf*, zlatník, žádal přijetí do cechu kramářského a, tázán jsa po víře, doznal, že jest strany protivné, římské. Cechmistri nechtěli žádosti jeho vyhověti, leč by se s nimi srovnal ve víře; ale na přimluvu šepmistrův jej přec přijali s výhradou pro příští podobné případy žádající, aby to zapísáno bylo pro paměť budoucí do knih městských.⁹⁾

1517 čistil krismál do kaply na Vlašském Dvoře a přijal za to z mince 2 gr.¹⁰⁾

1514 *Jan*, tovaryš zlatnický, jeden ze sirotek po neb. Jindřichovi erckaféři, učil se řemeslu v Němcích a přinesl z Lipska „list od řemesla zlatnického“.¹¹⁾

1522 *Vaněk*, zlatník, koupil malý domek proti Knajslíkovu domu za 30 kp gr.¹²⁾

1525 *Hanuš Menhart* „zlatník od Hory Cuthny“ přijímá od Doroty Kroužkové spravedlnost na škůdcích jejího statku.¹³⁾

1525 *Jan z Liboslavě*, zlatník, byl synem Mikuláše Dětského a píše se též Jan Dětský z Liboslavě.¹⁴⁾ 1528 ujal dům a verštat i s nádobím zlatnickým na Talmarku ležící (čp 17) od Zigmunda z Liboslavě „k činění, držení, vladení a užívání“.¹⁵⁾ V zápise o vzájemném odevzdání statku mezi ním a manželkou jeho Annou z Semína nazývá jej Zigmund z Liboslavě

⁴⁾ A. K. čís. 106. — ⁵⁾ A. Čes. XXXII. 213. — ⁶⁾ A. K. Lib. conduct. 1514 B. 5. — ⁷⁾ A. W. košt dolu Osla. — ⁸⁾ A. K. Kniha práva Páčovského 1500 D. 10b.

⁹⁾ A. K. Reg. flav. maius J. 29. Viz Řehák, Kutnohor. příspěvky 112. — ¹⁰⁾ A. W. Reg. verk.

¹¹⁾ A. K. Reg. flav. maius L. 7.

¹²⁾ A. K. Lib. her. niger F. 3v.

¹³⁾ A. K. Kniha smluvní 1515 L. 2.

¹⁴⁾ A. K. Lib. sentent. J. 10. — ¹⁵⁾ A. K. Lib. her. niger J. 26. — A. K. kniha smluv 1528—43 A. 8.

svým synem. Téhož roku dal příjemné a byl přijat za souseda. Již před rokem 1545 ryl kolký pro minci kutnohorskou; od 1555 nazývá se „officialis monetarum“. V obci byl velice vážený a 1542–54 zasedal několikrát na stolci šepmistrovském. Býval též výběřčím (berníkem) kraje Čáslavského.¹⁶⁾ Umřel 1557 f. 2. ante diem s. Wenceslai; všecken statek svůj poručil manželce své Anně, dceři Jana Hanykýře z Semína.¹⁷⁾ Zápis o jeho úmrtí v knize pro placení rud nákladníkům jej přichvaluje slovy: „erat enim vir probus et mirummodum in suo artificio ingeniosus.“¹⁸⁾

1544 a násl. ryl kolký na tolary. 1545 ryl kolký na uherské zlaté pro Prahu.¹⁹⁾

1525 *Jakub Polák*, zlatník, připomíná se mezi dlužníky v kšaftu Matěje Chotusického (A. K. Lib. testam. G. 3).

1528 *Bartoš*, zlatník, ujal dům na valích nad brankou pod Vlašským Dvorem a doplácel na něj ještě 1542. Roku 1529 koupil dům Udidlovský (čp 162) na rohu proti kuchyním za 100 kp gr.²⁰⁾ 1534, 1535 byl starším nad zlatníky. 1543 byl již nebožcem.

1542 dělal k záduší Námětskému do velké monstrance obraz z 1½ lotu stříbra a na pozlacení jeho spotřeboval ort (čtvrtku) zlatého.²¹⁾ 1533 pro totéž záduší vyvářel a čistil velkou monstranci a křížek přezlacoval.

1528 *Englhart Jaksamer* (Jochczamer), jinak *Holý*, vyskytá se v zápisech jako zlatník teprve, když byl již nebožtíkem (před r. 1550). Více než zlatnictvím zabýval se kupováním rud a obchodem měďařským. 1528 koupil dům pod brankou jdouc k Náměti; ale 1538 jej prodal švagrovi svému Jeronymovi z Drasova, proběři královskému, za 75 kp gr.²²⁾ Zápisy, jeho se týkající, v knihách městských a horních jsou dosti četné. 1550 byl již mrtev. Mandalena manželka jeho byla sestrou Tomáše a Jeronyma z Drasova. 1557 vznikl spor o statek po někdy Michalovi Salcpurgerovi, který kdysi Englhart se synem svým Adamem „k sobě na Hory Kutny“ přijal a který po smrti jich obou na Mandalenu z Drasova spadl. Arcikníže Ferdinand, dle jehož úsudku měl král k tomu statku právo přede všemi jinými, nařídil šepmistrům kutnohorským, aby statku toho z práva svého nevydávali a kšaftu dotčené Mandaleny netvrдили.²³⁾

1531 *Václav*, zlatník, zachoval zprávu o sobě jedině kšaftem svým. Nádobí své zlatnické všecko, i což k tomu přináleží, v jedné truhle veliké a dvou menších, které má u kmotra svého, u něhož bydlí, jakož i některé

¹⁶⁾ A. K. čís. 2037. — ¹⁷⁾ A. K. čís. 1333. — ¹⁸⁾ A. K. Placení rud nákladníkům. — ¹⁹⁾ A. K. hor. odd. kniha 18. fol 91. — Roku 1556 vznesl Jan zlatník žalobu, že se mu v jeho domě již od dávného času trati zlato a stříbro, k dílu připravené, zejména články řetízku stříbrného a jiné. Tyto články byly z formy zvláštní, jaké žádný mezi zlatníky kutnohorskými neměl než on. Proto je ihned poznal Kašpar zlatník, když mu byly nabízeny židem Josefem Noskem, aby je koupil. A. K. Lib. memorab. fol 308'. Sděлил p. učít. Jan Fiala.

²⁰⁾ A. K. Lib. her. niger K. 23v. — ²¹⁾ A. K. Záduš. počet kost. námět.

²²⁾ A. K. Lib. her. I. A. 25. — ²³⁾ A. K. čís. 1290, 1321/b.

věci složené u paní Doroty zlatnice v domě proti Hrádku, odkazuje Janovi Houskovi zlatníkovi. On nechť sobě vyplatí též kotlíček stříbrný a 2 zlata uherská ze zástavy v 5½ kp gr u pana Kunše na Žlebích. Martinovi Komínkovi poroučí čepici kunní a troje knihy Chelčického. Chudým dává 1 kp gr.²⁴⁾

1531 *Jan Houska*, zlatník, dal příjemné a za souseda přijat (A. K. Kniha smluv 1528—43 G. 10v). 1535 měl dům (čp 139) jdouc k bráně Kouřimské, níže domu Hanikýřovského.²⁵⁾ 1541 byl cechnistrem zlatnickým. Manželkou jeho byla Eva, ovdovělá Kosánková.²⁶⁾ 1543 zemřel.²⁷⁾ Adam, syn po něm pozůstalý, učil se řemeslu zlatnickému; pro něj měly býti dochovány přípravy zlatnické po otci.²⁸⁾ Avšak 1547 bylo nádobí zlatnické prodáno za 11½ kp gr; snad Adam zemřel, anebo odešel do jiné země. V pozůstalých věcech našly se též dvojce vážky prubířské; byly prodány za 1 kp 30 gr (A. K. Kniha smluv D. 10 a násled.).

Obr. 7.

Zlatníkovi tomuto přisuzujeme ryjecké dílo dvou forem na pečení oplatek, které jsou majetkem kutnohorského musea. Oporou tohoto domnění jest známá tábořská forma oplátková, na níž jest původce rytby vytčen nápisem „Prokop pasierz diellal na Taborze“.²⁹⁾ Že ani zlatníci dilem takovým nepovrhovali, doložíme při zlatníkovi Zigmundovi zápisem z r. 1608. Na jedné ploše první formy jest vyryt korunovaný lev český (obr. 7.), pod ohonem jeho spatřuje se písmeno **I** a mezi předními tlapami **H**; kolem jest opis OD ✱ MARKYTY ✱ S : KVKLIKV ✱ 1543 ✱ Na ploše druhé jest vyryt kalich s hostií mezi dvěma ratolestmi; kresba rytého díla na širokém okraji složena jest ze čtyř korun a prostých tvarů rostlinných. Na jedné ploše druhé formy oplátek jest vyobrazen korunovaný lev český s drobnými příkrasami rostlinnými, po prázdných místech

²⁴⁾ A. K. Lib. testam. H. 9.

²⁵⁾ Tamtéž H. 28.

²⁶⁾ A. K. Záuš. počet kost. námětského.

²⁷⁾ A. K. Lib. her. niger N. 11. — ²⁸⁾ A. K. Lib. memor. 1543 fol 180v. — ²⁹⁾ A. K. Lib. conduct. D. 10. — A. K. Lib. testam. K. 7.

rozhozenými; široký lem jest slušně komponován z tvarů rostlinných. Na ploše druhé jest znázorněna zoufající Kleopatra (obr. 8.), která ke každému prsu svému přikládá po jednom hadu; kolem vyryto CLEO — PAT :: RA :: a **IH**. Široký lem jest vyplněn ozdobnou vlnovkou. Monogram **IH** ukazuje na Jana Housku jako tvůrce; letopočet se shoduje s úmrtím roku jeho. Dle rázu kresby možno souditi, že obě formy oplátcené mají původce jediného. Avšak v díle ryjeckém jest patrný jakýsi rozdíl: při rýsování formy druhé bylo rydlo řízeno rukou lehčí, jistější a smělejší. Formu, vytčenou na místě prvním, ryl Houska snad již v nemoci. — V knize memorabilní 1542 fol. 174 připomíná se, že dělal monstranci poddaným Jana Kříneckého z Ronova 1543; ale nedodělal jí.

1533 *Šimon* z Dánska, zlatník, připomíná se v kšaftě Beneše bradýře.³⁰⁾

Obr. 8.

1535 *Johaneska*, bezpochyby vdova po některém zlatníkovi, držela dílnu na Novém Městě (předměstí kutnohorském). 1535 pro kostel na Náměti čistila malou monstranci za 2 gr 4 den a 1537 vytírala velkou i malou monstranci a dva kalichy za 5 gr 1 den.³¹⁾

1539 *Bartoš*, zlatník, z Hloušek připomíná se (A. K. Kniha smluvní N.5).

1543 *Kašpar*, zlatník, koupil dům od Jana Žiželického za 65 kp gr,³²⁾ ale záhy potom zemřel; 1544 Mandalena „někdy Kašpara zlatníka manželka“ dům ten prodala Lexovi Lítovi kloboučníkovi.³³⁾

1545 *Martin*, zlatník od Udídlů, byl cechmistrem. Dům Udídlůvský stál v Hořejším rynku (čp 162).

1546 *Kašpar Malíř* (Moler), zlatník, dal příjemné. Jméno jeho nachází se častěji v zápisech o prodeji domů, zejména Fanholcovského (čp 155), Haldeckého (čp 127), Brusičova u Náměti, domu proti Kubkovům vedl

³⁰⁾ A. K. Lib. memor. 1543 fol. 276.

³¹⁾ Pam. arch. VII. 218.

³²⁾ A. K. Lib. her. I. E. 6v. — ³³⁾ Ibid. F. 4.

Jiříka mlad. z Řásné (čp 275) a j.³⁴⁾ 1559 byl cechmistrem zlatnickým. Okolo 1578 byl zástupcem zemského proběře při minci kutnohorské.³⁵⁾ Také se zabýval pálením uhlí a dovážením na VI. Dvůr. 1582 umřel morem.³⁶⁾

1548 pracoval pro záduší kostela na Náměti; opravoval ampulky stříbrné.

1548 *Ludvík Karel z Řásné*, zlatník, vyučil se u otce svého Hanuše; ale záhy řemesla zanechal a přilnul k horám. 1554 dal příjemné. 1560 byl písařem štolý Krejfské; 1562 byl jmenován úředníkem mince a 1568—1586 zastával úřad hofmistra horního. Mimo jiné domy měl též dům Kroupovský (čp 183, nověji též Kamenným zvaný) a 1587 koupil ještě dům Samsonovský (čp 59) vedle brány Kouřimské za 405 kp gr č.³⁷⁾ 1588 umřel.³⁸⁾

1548 opravoval malou monstranci pro kostel na Náměti.

1549 *Jan Jar* (Hans Jar), zlatník. Ze zápisů jest zjevno pouze, že v Hoře pojal k manželství dceru Kateřiny Šípačky a tím nabyl podílu na domě Šípařovském (čp 119).³⁹⁾ Jeho se bezpochyby dotýká též zpráva o Janu Šípařovi, zlatníku, při roce 1547 v knize memorabilní fol P. 34 a 35 zapsaná, že měl spor o cín s Izrahelem židem. Zápis z roku 1552 mluví o Janu Jarovi, zlatníku z Pardubic.⁴⁰⁾

1552 *Jiřík starší z Řásné*, zlatník, syn Hanuše zlatníka, dal příjemné. Po otci ujal dům (čp 272) v ulici „za černým orlem“. Vyučiv se u otce řemeslu, převzal po něm též dílnu zlatnickou; oblíbil sobě hlavně řezání pečeti a mincovních kolků, v kterémžto oboru dosáhl znamenité obratnosti. Od roku 1557, kdy přijal službu královskou, do roku 1569 vykonával též práce maršejdnické.⁴¹⁾ 1557 byl šepmistrem.

1585 měl nesnáze, že koupil stříbro původu podezřelého. Jakýsi Pavel z Jedonic pobral v kostele Hořelickém (jehož patronem byl president komory české) některé kalichy a rozpustiv je, stříbro prodal, část Jiříkovi, zlatníku „za Vorlovy“ v Kutné Hoře, za 19 tolarů, část Matoušovi, zlatníku v Čáslavi, za 8½ tolaru. Pavel byl přistižen při zločinu jiném, na mučení doznal krádež kalichů a v Čáslavi byl utracen; proti zlatníkům nastoupeno trestně, z nařízení komory musili kostelu dotčenému stříbro vrátiti.⁴²⁾ — Velice zajímavé jsou podrobnosti rozepře, kterou měl 1595 s Pavlem Pankartem (tormanem?), který jedá do Norimberka se nabídl, že mu chce tam koupiti, potřeboval-li by odtud něčeho. Jiřík chtěl gypsu centnýř nebo dva a dal Pavlovi na to 2 tolary a 40 krejcarův, a jestli by co více buď za to aneb od fůry dal, že mu rád nahradí. Ale Pavel gypsu ne-

³⁴⁾ A. K. Lib. her. I. H. 11, J. 31.v, E. 6v. — A. K. Lib. her. II. E. 14. — V jednom svém domě (na haldě?) držel hospodu; 1572 přebýval v ní od 1. do 8. května vyslanec kurfiršta Saského (12 osob a 6 koní). Útrata 31 kp 22 gr byla dle nařízení Čes. komory zaplacená z mince. A. K. hor. odd. kniha 20. fol 42, 43. — ³⁵⁾ A. K. hor. odd. 2664/2. — ³⁶⁾ Dač. Rez. II. 10.

³⁷⁾ A. K. Lib. her. III. B. 23. — ³⁸⁾ Dač. Rez. II. 25.

³⁹⁾ A. K. Lib. her. I. H. 39. — ⁴⁰⁾ A. K. Kniha smluvní 1544 G. 3v.

⁴¹⁾ A. K. hor. odd. kniha 18. fol 418, kniha 16. fol 510 a násl. — ⁴²⁾ A. K. čís. 3717.

přivezl a rozličnými výmluvami a „fuklavým okřikováním“ Jiříka odbýval, pročež Jiřík žádal, aby mu peníze byly vráceny. Vyšlo na jevo, že Jiřík jest Pavlovi dlužen za pomoranči, za sklenné oči a za tabulky k psaní; za jedny oči žádal 5 gr míš, za jedny tabulky zapisovací 7 gr míš. Páni učinili porovnání mezi rozvaděnými 1597.⁴³⁾—1597 učinil poslední pořizení o statku svém a 1599 umřel.⁴⁴⁾ V inventáři pozůstalostním jest zapsáno, co v dílně zůstalo uchystáno k prodeji, totiž prsten zlatý s červeným spínem, jaspis kámen okrouhlý, stříbrných prstýnkův 8, kroužky troje pozlacené, 4 prsteny pozlacené, zlatých prstenův šmelcovaných 8 s kameny, 2 zápony stříbrné pozlacené, zápona zlatá s zafiřem a smaragdem a perlou zespod zavěšenou, mustrův rozličných stříbrných na řetězy 8 lotů vážících, tři lžice k mustrům stříbrné vážíly 10½ lotu, patentoloden (zásuvka?) jeden s kameny rozličnými vytahovací k šmelcování prstenův, perel páteř obdloužní na niti, truhlíčka s rozličnými kameny do zápon a prstenův, rysový pazour v zlatě, páteř korálový s stříbrnými zrnky dětinský, jablíčko stříbrné 2 loty vážící, žalud stříbrný pozlacený, vážky průběžské s miskami zlatými s přípravou k tomu na způsob almarky zeleně obarvenou, sloupek stříbrný, na nějž se zavěšují.⁴⁵⁾ Verkcejk se vším nádobím, což k řemeslu zlatnickému přináleží, měl býti zachován pro dceru Verunu, jestližeby manžela řemesla a umění zlatnického sobě pojala a toho žádala.⁴⁶⁾ Pozůstalá vdova Mandalena ihned 1599 dala příjemné a vedla živnost dále; nějaký čas obstarávala také ještě řezání kolkův pro minci.⁴⁷⁾

Železa pro minci horskou začal řezati bezpochyby ihned po smrti Jana z Liboslavě 1557. Kusy Jiříkovým kolkem vybité uspokojují dokonale, ba vynucují obdiv přesnou a ušlechtilou kresbou obrazu, vysokým jemně propracovaným reliefem a krásným leskem ploch rovinných, připomínající pražské groše Václava II. Pro kusy hrubší (tolary, říšské zlaté) užíval Jiřík řezu medailérského, velice působivého, a pečlivě dbal toho, aby podoba panovníkova byla dokonale vystižena. Tím docílil lichotného uznání a pochvaly u králův, do jejichž doby činnost jeho sahala, a kolky jeho učiněny vzorem pro ostatní mincovny v Čechách, ba vydáno za kr. Rudolfa dokonce nařízení, aby pro všechny mincovny české byly kolky rytý jediné v Hoře. — Jiřík ryl kolky také na groše počtové, a ty se razily v Hoře též pro českou komoru. — 1576 ryl pro Tobiáše Gebharta, mincmistra v Čes. Budějovicích, v kameni (do prstenu?) erb, za kteréhož dílo mu bylo dáno 5 kp gr míš.⁴⁸⁾ — 1586 dáno mu od vyrytí pečeti osmi pánům soudcům 5 tolarů.⁴⁹⁾ — 1588 dala obec u něho rýti větší stříbrnou pečeť městskou, jakož i kolek k znamenání pro hokyně.⁵⁰⁾

⁴³⁾ A. K. čís. 5160/1. — ⁴⁴⁾ Dač. Rez. II. 68. — ⁴⁵⁾ A. K. Lib. invent. E. 14.

— ⁴⁶⁾ A. Z. Lib. testam. G. 2. — ⁴⁷⁾ A. K. hor. odd. kniha 11, fol 489, 490, kniha 24, fol 445. — Příslušníka rodu z Řásných našli jsme ještě při roce 1726; Václav Hynek z Řásné žádal tehdy o atestaci o předcích pod pečeti města. Lib. memor. — ⁴⁸⁾ A. K. hor. odd. 2637, 2651/1. — ⁴⁹⁾ A. K. Lib. memor. fol 143. Sděлил p. učitel Jan Fiala. —

⁵⁰⁾ Dač. Rez. II. 26. — A. K. Reg. váhy obecní str. 115.

O této větší pečeti obecní zapsal písař radní do knihy memorab. z. r. 1588 na fol. 741 posudek velice pochvalný, že byla „na stříbře bystře, řemeslně a pravě mistrovsky udělána“, pročež ji páni „s obzvláštní vděčností pro mistrovství její přijali“. Když tu pečeť Jiřík pánům odevzdával, oznámil, že „za práci svou, kdyby bylo komu jinému, směl by vzíti do 100 tolarů; ale poněvadž to obci této, jakožto vlasti své ku poctivosti udělal, toliko 60 tolarů žádá, a že na tom hned nic nemá. A stříbra že jest v ní 19 lotů, a svého (stříbra) že přidal za 3 toлары“. Na předkládání panské spokojil se 50 toлары připomínaje, že „to s svou velkou škodou učiní; však pro památku svou a pro tuto obec to přijímá a na tom přestává“. Ale žádá „co stříbra svého přidal, to také aby mu zapláceno bylo a učedníku jeho na lázni (místo na zpropití) něco se přidalo, poněvadž také s tím práci nemalou jměl, zvláště poněvadž na ní (na pečeti) jména p. mincmistra, p. rychtáře JMCské, pánův radních, p. obecních a p. soudcův, za kterých se to dalo, poznamenána jsou, s vytištěváním toho práce dosti bylo.

Obr. 9.

I sneseno na tom, aby učedníku 1 kopa gr čes a za to stříbro přidané 1 kopa 30 gr čes dáno bylo“. Projednávání to zakončil p. Jiřík Starší z Řásné přáním, aby páni pečeti té „ke všemu dobrému, poctivému a obci této užitečnému a ne ke škodě užívali“. (Úplné znění této zajímavé zprávy laskavě poskytl pan učitel Jan Fiala, městský archivář. — Z. Winter, Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách, str. 425; tam a na str. 424 nutno opravit úmrtní rok na 1599.) Rádi věříme, že ta pečeť byla dokonalým dílem uměleckým a že pro ušlechtilost práce ryjecké zasluhovala pochválení; proto litujeme, že se ztratila; bezpochyby byla ukořistěna švédskými vojáky, když plenili radnici. Tím byl zničen jeden z nejcennějších podkladů pro kritické posouzení umělecké činnosti Jiříka z Řásné. Otisky však se zachovaly v archivech města Kutné Hory, Národního musea a snad také jinde ještě; na nich jest patrné, že Jiřík tuto novou pečeť ryl věrně podle pečeti staré. — Na kutnohorských listinách z druhé poloviny 16. stol. a ze začátku 17. stol. nacházíme pečeti soukromé (Aug. Šmilaura z Šmilova, Petra Freisichselbsta z Freidnpachu, Mikuláše z Řásné, Mikuláše Kozla z Reizntolu a j.), které rázem svým se nápadně shodují a přesnou a úhlednou kresbou obrazu a písma, jakož i švihným vedením rydla nepokrytě projevují příbuznost s početními groši a drobnější mincí, pro které Jiřík ryl kolky; ty všechny lze s velikou pravděpodobností přičísti Jiříkovi St. z Řásné. Obraz pečeti Mikuláše z Řásné, o jejímž původě snad se nemusí pochybovati, se tu připojuje (obr. 9.).

1553¹⁾ Hans Linczenheier vyučil se řemeslu zlatnickému u Kašpara Malíře, což patrné z listu zachovacího a fedrovního, který mu cechmistr zlatníčtí v Kutné Hoře dotčeného roku vydali na pergameně.⁵¹⁾ 1566 byl ještě v Hoře.

⁵¹⁾ A. K. čís. 1157. A.

1555 *Adam*, zlatník, syn Engharta Jaksamra, jinak Holého, koupil hut někdy Prejnarovu za Kolmarkem; zavalil 15 kp. gr.⁵²⁾ Téhož roku umřel.

1557 *Vávra*, zlatník, připomíná se jakožto nebožtík. Jiřík, jeho syn, s Annou sestrou svou a s matkou Mandalenou prodávají zahradu na Rovni proti sv. Petru.⁵³⁾

1558 *Josef*, zlatník (tovaryš?); žaloval, že v kteréš hospodě „podnapivši se“, lehl na lavici a usnul, a ve spaní mu ukradeno bylo půl zlatého červeného a cánek stříbrný.⁵⁴⁾

1559 *Pavel*, zlatník, koupil dům nárožní na Tarmarku (čp. 69) od Jakuba Turnovského za 55 kp gr č a 1569 jej úplně doplatil.⁵⁵⁾ Téhož roku dal příjemné a byl přijat za souseda. 1570 byl ještě živ; jmenuje se mezi „střelci“, kteří střelili „ke ptáku“. (A. W. Výpisky Petra M. Veselského). 1586 Anna, vdova po něm pozůstalá, dělá kšaft.⁵⁶⁾ Pavel, zlatník, jehož jméno se vyskytá v knize smluv při roce 1548 a 1554, jakož i Pavlíček zlatník, který se připomíná 1552,⁵⁷⁾ jest s Pavlem snad totožný.

1560 *Jan Šaš*, zlatník, měl dům (čp. 13) pod farou Vysokokostelskou.⁵⁸⁾ S manželkou Afrozinou držel díly lůnu minciřského a 1561 je prodal za 11½ kp gr čes.⁵⁹⁾ Při popisu jeho statku našlo se nádobi zlatnické, kolébky tři, rozmanité zpěvníčky atd.

1562 *Šimon Krásnohorský* (Šimek), zlatník, koupil dům Šípařovský (čp. 119), vedle Starého rathouzu ležící, za 100 kp gr č.⁶⁰⁾ 1571 vyprosil sobě povolení karbanu do 50 kp (byla to jakási loterie s výhrami věcnými); roku následujícího dostalo se mu podobného povolení; ale páni mu poručili, aby drahých věcí nechal a raději koflíků, lžic a jiných menších věcí nadělal, aby více poděliti se mohlo a nikdo nestěžoval.⁶¹⁾ 1572 byl podílníkem dolu Holuba u sv. Martina a držel vort Slavík v dole Václavu na Kuklíku.⁶²⁾ 1580 dodával pagament do mince. 1578—81 se zabýval též prodejem hřebíků pro tesaře, kteří na Vlas. Dvoře a v Panském domě podlahy přibíjeli a střechy tvrdili.⁶³⁾ 1581 v posledním pořízení svém poručil manželce Anně díl jeden, dítkám díly dva.⁶⁴⁾ 1582 umřel na ránu morovou.⁶⁵⁾ Anna zlatnice, manželka jeho, vedla živnost dále až do své smrti 1607.

1564 *Jiřík Mládek*, zlatník, hlásí se, též na místě sestry své Anny, k spravedlnosti po neb. otci svém Linhartovi Mládkovi, zejména k domu a za-

⁵²⁾ A. K. Kniha zápisů hor. fol 104.

⁵³⁾ A. K. Kniha práva Páchového 1500 F. 17b, G. 1a.

⁵⁴⁾ A. K. Lib. memor. B. 8.

⁵⁵⁾ A. K. Lib. her. I. N. 28. — ⁵⁶⁾ A. Z. Lib. alb. testam. D. 8. Poroučí vše dceři své Kateřině, provdané za Pavla Příhodu. — ⁵⁷⁾ A. Z. Lib. testam. 1544 B. 22.

⁵⁸⁾ A. K. Lib. her. II. M. 26v. — ⁵⁹⁾ A. K. Červené knihy minciř. D. 5v.

⁶⁰⁾ A. K. Lib. her. II. B. 11. — ⁶¹⁾ Pam. arch. XVIII. 490, 491. Jos. Šimek. —

⁶²⁾ A. K. Kniha kverků 29, 36v. — ⁶³⁾ A. K. hor. odd. 2793. — ⁶⁴⁾ A. Z. Lib. test. alb. C. 1v. Měl dva syny: Mikuláše a Zigmunda, a několik dcer. — ⁶⁵⁾ Dač. Rez. II. 10. Téhož roku umřely tři jeho dcery.

hradě u sv. Trojice na právě Cechovském. Když otec zemřel, byv „v náhlosti zabit“, nebyl Jiřík v zemi; matka jeho Alžběta se znova provdala za Jana Kostku a bez vědomí a svolení syna svého Jiříka dotčený grunt prodala roku 1550.⁶⁶⁾ Dle toho byl Jiřík v cizině asi 14 let; po návratu svém zůstal v Hoře a 1577 ujal dům Mánškovský vedle hořejších krámů masných ležící (čp 60). 1584 zemřel. Alžbětu, jednu dceru jeho, pojal 1590 k manželství Mikuláš Dačický z Heslova.⁶⁷⁾

1571 *Virgilius Gericer*, zlatník, byl kverkem dolu Šlojře na Kuklíku.⁶⁸⁾ 1573 koupil dům Štřelečkovský (čp 115) za 90 kop gr č od úředníkův mince, kterýž na JMCskou byl připadl.⁶⁹⁾ 1581 koupil dům Poklůpkovský při Uhelném trhu.⁷⁰⁾ 1582 dne 4. září byl pohřben; umřel morem i s šesti dítkami svými.⁷¹⁾ Kateřina, manželka jeho, vedla živnost dále; 1605 umřela.

1574 ke kostelu Námětskému opravoval kalich zlatý, že tekl, a vyčistil jej za 20 gr; 1578 k témuž kostelu opravoval ampulku stříbrnou za 6 gr.⁷²⁾

1586 *Mates*, tovaryš zlatnický od Virgiliusky, byl povolán do rady před pány, neboť měli o něm zprávu, že by nějaký prsten dělati měl nezpůsobný a dilem nepoctivým. Mates se k tomu znal, že jest panu Mikulášovi Dačickému prsten dělal, a na omluvu svou pravil, že on, jsa řemeslníkem, tím každému, kdo jak co chce míti, jest povinen udělati. Prsten hotový donesl k Pišovům panu Mikulášovi, a tento schváliv dílo, dal mu za ně 1 tolar. Aby komu to stěžné mělo býti, prý se nenadál. Bylo mu domluveno, aby on podruhé, jest-li mu dá kdo co dělati, na to myslil, aby Pána boha neurazil a lidí dobrých nepohoršil, a napomenut při tom, aby takového díla nepřijímal podruhé pod skutečným trestáním.⁷³⁾

1573 *Vondra*, zlatník, držel důl Endrle na Kuklíku.⁷⁴⁾

1575 *Mikuláš Prant*, zlatník, najímá krám v domě Havířském od starších nad havěři za 1 kp 45 gr ročního platu (A. K. hor. odd. Zápisy pp. starších nad havěři fol 209 v. Jan Fiala). 1576 koupil dům Rabachovský (čp 81) jdouc k Vysokému kostelu za 115 kp gr č.⁷⁵⁾ 1580 dodával pagament do mince.⁷⁶⁾

1576 *Jan Moler* (Moller) dal příjemné. 1577 měl dům na Tarmarce.⁷⁷⁾

1580 *Jiří Engelmaier* koupil dům Samsonovský (čp 59) vedle brány Kouřimské s zahradou mezi valy při něm ležící za 400 kp gr č.⁷⁸⁾ a dal příjemné; téhož roku žádal, aby do cechu kutnohorského za spolumistra byl přijat. Vykázal se několika listy zachovacími, z nichž se dovídáme,

⁶⁶⁾ A. K. 2002, 2043. — ⁶⁷⁾ Dač. Rez. II. 15, 29.

⁶⁸⁾ A. K. Kniha kverků 10. — ⁶⁹⁾ A. K. Lib. her. II. N. 8v. — ⁷⁰⁾ Ibid. N. 9v. — ⁷¹⁾ A. arcid. Matrika svbarb. — Dač. Rez. II. 9. — ⁷²⁾ A. K. Zaduš. počet kostela námět. — ⁷³⁾ A. K. Lib. memorab. fol E. 1. Sdělil p. učitel Fiala.

⁷⁴⁾ A. K. Kniha kverků 19.

⁷⁵⁾ A. K. Lib. her. II. I. 10. — ⁷⁶⁾ A. K. hor. odd. Výkaz stříbra.

⁷⁷⁾ List. úř. Lib. oblig. albus L. 21.

⁷⁸⁾ A. K. Lib. her. II. M. 9.

že byl synem Štefana Engelmaiera, souseda v Holomouci, že se vyučil u Jeronyma Praga, mistra zlatnického v Prostějově a 1566 že od něho odešel s vědomím a vůlí jeho, že na čas dělal u Hanuše Koberka, zlatníka na Novém městě Pražském, potom u vdovy Kristiny neb. Jana Raza drahný čas pracoval a s touž vdovou se poctivě a řádně v stav manželský dal 1571, a posléze že nabyl práva měšťanského v Hradci nad Labem. Mistři horší do cechu ho přijmouti nechtěli; namítali, že v listě vyučném není napsáno, kolik let se učil, že list jest opatřen pouze sekryty, kdežto v listech se mluví o pečetech, že mistra Jeronyma Praga neznají. Hlavně pak vytýkali Jiříkovi, že prý dle výpovědi Martina Jarošů, souseda z Hradce, v hospodě u Kubků před dobrými lidmi učiněné, nějaké neřádné a nehodné klenoty dělal. Jiřík postavil Jeronyma Praga jako přísedního svědka a vznesl záležitost svou na pány šepmistry. Ale výpovědi panskou, že zlatníci jsou povinni, přijmouti Jiříka do cechu svého, nebyl spor ukončen.⁷⁹⁾ Zlatníci neuposlechli a Jiříkovi přijetí do cechu vytrvale odpírali, opírajíce se o vážný důvod, že nedovedl se sebe svěsti nárek, Martinem Jarošem učiněný. Neočekávaně v to vkročila smrt: Jiřík 1583 zemřel. Tím nabyl spor jiné tvárnosti. Vdova, po Jiříkovi pozůstalá, začala svobodně mistrovati a, dva tři tovaryše chovajíc, řemeslo zlatnické provozovati. Jiřík z Rásné, starší cechu zlatnického, podal šepmistrům stížnost proti tomu, neb se to děje na nemalé ublížení vdovám, jichž manželé pořádné do cechu přijati byli. O stížnosti bylo konečně 1584 rozhodnuto radami, k appellacím na hradě Pražském zřízenými, že vdova Kristina Engelmaierová, pokudž na vdovské stolici sedí, k provozování a užívání řemesla zlatnického připuštěna býti nemůže; než kdyby pořádného manžela a mistra téhož řemesla sobě pojala, tehdy jí provozování a užívání zlatnického řemesla bráněno býti nemá podle práva.⁸⁰⁾

1580 *Mikuláš*, zlatník, vinil Kristínu Krolmesku z dluhu 2 kp 15 gr za dílo pásu a za jakési stříbro (A. K. 3239). 1581 umřel. Jest bezpochyby totožný s Mikulášem Prantem, zlatníkem.

1582 *Jiřík Uher* (Unger), zlatník, pojal k manželství Marii, vdovu po Mikulášovi zlatníkovi. Marie však záhy zemřela (morem?) i syn její Pavel.⁸¹⁾ Téhož roku také Jiřík těžce se roznmohl; z kšaftu jeho (A. K. 3399) se dovídáme, že měl sestru Voršilu a otčima Viléma Cechentnera z Cechengrubu v Eizenperku v markrabství Moravském pod panem Třebovským z Bozkovic.

1582 *Jiřík Tuček*, zlatník, umřel (v září). Manželkou jeho byla Kateřina Chotusická.

⁷⁹⁾ A. K. hor. odd. 2956, 3924. Zlatníci horší nechtěli míti mezi sebou člověka, jehož pověst byla poskvrněna nářkem tak zlým (skrze Martina Jaroše Kniřovského z Kniřova); vedle toho chránili cech svůj též proti cizotě, odpírajíce přijetí do cechu Jiříkovi, který se jazyku českému nenaučil, ačkoliv mnoho let v městech českých přebýval. — ⁸⁰⁾ A. K. čís. 3520, 3666.

⁸¹⁾ A. Z. Lib. alb. testam. C. 30.

Dělal stříbrné koflíky pro Vavřince Čechatku řezníka; ale nedodělal jich.⁸²⁾

1584 *Jiří Otto*, zlatník v Praze na Menším městě, pojal k manželství Kristinu po někdy Jiříkovi Engeltaierovi, zlatníku kutnohorském. Když pak Kristině nebylo dovoleno provozování řemesla zlatnického, prodala dům Samsonovský (čp 59) Křištofovi Hysrlovi z Chodův a chystala se, Horu opustiti. Ale správa obce, která měla vzrůstat se šlechty v měšťanstvu za škodlivé městu, nechtěla trhu toho ztvditi ani do knih zapsati a nedala se k tomu pohnouti ani rozkazem kr. Rudolfa; spor byl rozřešen tím, že obec ujala dům Samsonovský i se zahradou k ruce své za 405 kp gr čes.⁸³⁾

1584 *Václav Vodička Horský*, zlatník, pracoval v dílně Jiříka st. z Řásné. 1591 ucházel se o úřad řezáče kolků pro minci, a z rozkazu kr. Rudolfa byla mu uložena zkouška, zdaliž by k práci takové byl způsobilý.⁸⁴⁾ Snad i potom ještě setrval v dílně mistra svého, neboť teprve 1598 dal příjemné. Měl dům (čp 128) u Kouřimské brány; 1588 jej prodal Filipovi Šmidtovi, sedláři, za 165 kp gr č.⁸⁵⁾ 1590 koupil dům v uličce za Slonovic od Reginy, Kašpara Hubnera probíře manželky, za 80 kp gr č (A. K. Lib. her. III. D. 6 v). 1597 koupil dům Rabachovský (čp 81) v ulici jdouc k Vysokému kostelu za 150 kp gr č.⁸⁶⁾ 1599 dne 18. dubna byl pohřben.⁸⁷⁾ Při inventuře svršků, která k žádosti pozůstalé po něm vdovy Lidmily byla vykonána,⁸⁸⁾ nalezeny vedle všelijakého nádobí zlatnického též rozmanité přípravy, co k řemeslu zlatnickému náleží (zlata přistrojeného k pozlacení 2 1/2 dukátu, žabí kámen, dále kámen, při něm jehly stříbrné, jak se zlato a stříbro průbuje, velký kámen k štrejchování, v krabici sklo všelijaké barvy k šmelcování, pečeti ve dvojích knihách vytlačené, v krabici JMCské konterfekt a j.), kamínků prostých všelijakých lidských (patřily lidem) a mnoho šperků do správký.

V inventáři jest vyčteno též všelijaké dílo hotové i nehotové, zejména: prstýnek zlatý český (snad s nápisem) s diamantem jest pana hejtmana z Chlumce; 6 lžic stříbrných panu Hášovi udělaných a ještě 6 má se udělati; pás stříbrný orumpantovým dílem, náleží do Chotěboře Zuzaně roušnici, jen se vyvařoval; panu opatu sedleckému stříbrný prsten pozlacený; několik kusů slitého zlata na prsteny připraveného; a mnoho jiných věcí.

1584 *Křištof Mehgisier* (Megisar), zlatník, v neděli masopustní učinil smlouvu svatební s paní Marianou, pozůstalou vdovou po někdy Janov. Nyklovi, sedláři a sousedu na Horách Kutnách;⁸⁹⁾ téhož roku dosáhl městi práva a žádal za přijetí do cechu. Zlatníci mu přijetí odepřeli, leč by ještě

⁸²⁾ A. arcid. Matrika svbarb. — A. K. hor. odd. 3398.

⁸³⁾ A. K. čís. 3566.

⁸⁴⁾ A. K. hor. odd. kniha 11. fol 253v, kniha 3. fol 274. — ⁸⁵⁾ A. K. Lib. her. III. C. 2. — ⁸⁶⁾ Ibid. J. 3. — ⁸⁷⁾ A. arcid. Matrika svbarb. — ⁸⁸⁾ A. K. Lib. inventar. E. 21.

⁸⁹⁾ A. K. čís. 3626.

jeden rok za tovaryše pracoval a potom mistrovský kus podal; druhému požadavku chtěl vyhověti, ale proti prvému, který považoval za veliké přitížení, se vzeprel a vznesl tuto záležitost svou na krále. Když pak milost králova k němu se přiklonila a cechmířti požadavek svůj uskrovnili a žádali toliko, aby u některého mistra za čtvrt léta (nebo spíše ještě) kusy mistrovské udělal, ani tomu vyhověti nechtěl.⁹⁰⁾ Spor byl ukončen rozsudkem královským, skrze rady, k appellacím zřízené, vydaným dne 10. máje 1585 takto: „... poněvadž se to z akt této pře vyhledalo a našlo, že tento spor ... prve, nežli ... cechu zlatnickému privilegium od nás dáno ... bylo, vzešel, z těch příčin se Křištof Mejxnar (!) při témž řemesla svého ... provozování zůstává bez vykonání toho artikule, aby rok pořád zběhlý prve u mistra za tovaryše dělati měl, v témž privilegium obsaženého; avšak na budoucí časy bez ujmy a beze škody téhož privilegium ...“.⁹¹⁾ — 1590 ujal s manželkou svou Mariannou dům Kopřivovský (čp 112) na Vinné ulici.⁹²⁾ 1599 (8. května) uzavírá s Bernardem Heroltem z Oupy smlouvu o tále v Staré a Nové Růži;⁹³⁾ smlouva ta jest stvrzena Mehgiserovým sekrytem, jehož taksimile se připojuje (obr. 10.). Téhož roku umřel a dne 1. října byl pochován. V jeho dílně v domě Havířském (čp 146) nalezeno při inventování svršků mnoho rozmanitého nádobí zlatnického, zejména kleště, kladiva, kovadliny, knobštemflí hladkých i vypilovaných 13, puncův a knorův rozličných 48, dvě polokoule s smolou jedna na špalku, druhá na koženém oblouku a jiné.⁹⁴⁾

Obr. 10.

1592 dělal kalich pro kostel kaňkovský vedle odkázání někdy Jiříka Tanečného ze 46 lotův stříbra po 15 gr; na pozlacení spotřebováno 7 zlatých uherských, od díla za každý lot placeno po 6 gr, více dáno za šest kamínků po 25 gr.⁹⁵⁾ — 1600 vymáhal Jan Václav Voděradský z Hrušova z pozůstalosti po neb. Křištofovi zlatníkovi 12 lžic stříbrných, které měl nedodělané v jeho dílně.⁹⁶⁾ — 1597 ustanovuje Havel Chytra v kšaftě svém, komu by měly býti odevzdány dvě spony „mistrovsky udělané“, které zůstávají za Křištofem Mejksnarem (sic) „aby je zopravoval, jedna se čtyřmi kameny drahými a druhá s srdíčkem ze zlata vytažená.“⁹⁷⁾ — Inventář dílny ukazuje, jakým jiným ještě dílem se zaměstnával. Mimo jiné našel se tu spodek a dva svršky kolkův na početní groše (soukromé bezpochyby), punce alfabety i jiné k pečetem řezání, to vše ve 12 krabičkách.

1591 Václav Pardubský, zlatník, prodal spravedlnost svou 6 kp gr č na domě Václava Vodičky zlatníka (Rabachovském) Kašparovi Hubnerovi proběří.⁹⁸⁾

1592 Mates Miller, tovaryš zlatnický, dělal u Kateřiny Virgiliusky. Cechu zlatnickému způsobil tento tovaryš „vandrovní a cizozemec“ mnoho

⁹⁰⁾ A. K. čís. 3576, 3691. — ⁹¹⁾ A. K. čís. 3791. — ⁹²⁾ A. K. Lib. her. III. D. 5. —

⁹³⁾ A. K. hor. odd. 4123. — ⁹⁴⁾ A. K. Lib. invent. F. 15. — ⁹⁵⁾ A. K. Záuš. počet kost. kaňkovského. — ⁹⁶⁾ List. úf. Lib. oblig. 1595 F. 19v. — ⁹⁷⁾ A. Z. Lib. alb. test. G. 23.

⁹⁸⁾ A. K. Lib. her. III. D. 36.

trpkosti; o cechu a o některých zlatnících mluvil některá potupná a hanlivá slova na zlehčení pořádku jejich. Když žaloba o nárek poctivosti u šepmistrů neměla žádoucího výsledku, utekli se cechmistrři pod záštitu komory České; na její naléhání vytkli šepmistrři ortel, aby Mates byl opatřen vězením šatlavním, a to kládou, v níž aby zůstával za čtyři neděle pořad zběhlé o chlebě a o vodě, však bez ublížení poctivosti své. Ortel tento byl komorou Českou zostřen doložením, že týž Mates po vykonání vězení, jemu nalezeného, cechmistrům a mistrům i všemu cechu zlatnickému nápravu měšťanskou učiniti a potom ven z města a obce Hory Kutné vypuzen býti má. O této reformaci prvotního ortele troufal si Mates mluvit posměšně, „že ještě mnoho vody uteče, než se to stane, aby on nápravu měšťanskou učiniti a od Hory Kutné jíti musel“ a všelijakými průtahy dosáhl toho, že ještě roku 1594 se rady nad appellacemi tou „zastaralou“ věcí zabývat musily.⁹⁹⁾ 1596 byl Mates Miller zlatník v Kolíně nad Labem.¹⁰⁰⁾

1595 *Křištof Suchý*, zlatník, byl dlužen Sabině Rotlebové.¹⁾

1596 *Melichar Lippe*, zlatník, měl při s cechmistrem Jiříkem st. z Řásné o placení cupusu do cechu a složení rabuše a cedule.²⁾

1599 *Eusebius*, zlatník, byl dne 22. září pohřben.³⁾

1600 *Jan Klement*, zlatník, byl úředníky mince doporučen k úřadu řezáče kolků po smrti Jiříka st. z Řásné, v jehož dílně po mnohá léta pracoval.⁴⁾ 1624 zemřel (muž věkem sešlý); dne 7. prosince byl pochován.⁵⁾

1601 *Erhart Štyll*, zlatník, koupil dům Fuldovský v České ulici za 75 kp gr čes.⁶⁾ a dal příjemné.⁷⁾ 1603 dodával pagament do mince. 1604 byl uvězněn, poněvadž vydával falešné tolary, půlky a orty i jiné mince nehodné, majetek jeho byl prohlédnut a sepsán, byt a krám zapečetěn.⁸⁾

1603 *Mates Šlegl*, zlatník z města Nisy, se připomíná jakožto manžel Veroniky, jediné dcery, po někdy Jiříkovi st. z Řásné zůstalé, která po otci svém ujala dům v ulici za Černým vorlem s dílnou zlatnickou a 1611 po matce Mandaleně zdědila dům v Řeznické ulici u brány Klášterské, jakož i ostatní všecken statek.⁹⁾ Podle zápisů z let 1610 a 1617 byl Mates Šlegl zlatníkem přísežným, který směl při pozůstalostech klenoty stříbrné i zlaté odhadovati a podle poměru, kšaftem stanoveného, dělit.¹⁰⁾ 1625 umřel.¹¹⁾

1615 společně s Bastlem (Helebrandem) zlatníkem dělali present k příjezdu krále Matyáše, který, jedá s chotí svou přes Malín kolem Hory

⁹⁹⁾ A. K. čís. 4652, 4707, 4748, 4793, 4857. — ¹⁰⁰⁾ A. Z. Lib. alb. testam. K. 1v.

¹⁾ A. K. Lib. memor. 1595. — A. arcid. Matrika svbarb.

²⁾ A. K. čís. 5159.

³⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

⁴⁾ A. K. hor. odd. kniha 24. fol 429. — ⁵⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

⁶⁾ A. K. Lib. her. III. M. 25v. — ⁷⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 pg 525. — ⁸⁾ A. K. hor. odd. kniha 25. fol 110.

⁹⁾ A. K. Lib. her. III. P. 24v. — List. úř. Lib. oblig. 1610 B. 26, 27. — ¹⁰⁾ Ibid. A. 24, K. 30. — ¹¹⁾ Dač. Rez. II. 260.

do Prahy, u Skalky pod Kaňkem hold Horníkův přijímal; stříbro jim zlatníkům bylo dodáno, za práci se jim dostalo od obce 5 kp gr čes.¹²⁾

1608 *Zigmund Krásnohorský*, zlatník, dal příjemné.¹³⁾ 1609 prodal dům Šípařovský, zděděný po otci Šimonovi Krásnohorském zlatníku, Janovi Švégrovi apatekáři za 250 kp gr čes.¹⁴⁾ 1625 umřel.¹⁵⁾

1608 ryl „formu k oplatkům“, kterou Samuel Makovička předělával; ze záduší kostela svbarborského dáno oběma od díla 22 gr.¹⁶⁾

1610 *Hons*, zlatník z Havířského domu.

1610 opravoval škatuli, do níž se hostie kladou, nebo bylo něco v ní ulomeno; přidal svého stříbra a přijal za to 12 gr ze záduší svbarborského. — 1611 z téhož záduší dáno jemu za vypulérování čtyř kalichů zašlých 1 kp 30 gr.¹⁷⁾

1611 *Šebastian Helebrand* (Hylleprandt), zlatník, dal příjemné, a byla mu živnost propuštěna.¹⁸⁾ 1615 (v říjnu?) sešel z světa v městě Chrudimi, a zahy po něm zemřela též Kateřina manželka jeho v Hoře; k ruce osiřelé dcerky Anny byl v úterý po Všech svatých inventován statek pozůstalý v domě u Malinských (čp 169), též v krámě u Balatých (čp 153). V krámě se našlo toto: truhlička a v ní kolíčky s rozličnými literami, strouhané zlato v papírku, hromádka zubů vlčích, srdečko akšteinové (jantarové), dřevěné kruhy na nich rozličné erby na vosk vytlačené, jarmárka černá v ní rozličné formy, jichž zlatníci užívají, všelijaké nádoby železné velké i malé; dále rozmanité šperky mezi nimi matka perlová velká na ní koruna vyrytá; též mnoho správek, mezi nimi stříbrný sekryt, zlatý prsten s modrým šmelcem bez kamene, perlová matka ve stříbre, růže pozlacená s perličkou písaře důchodního z Poděbrad a j. O některých věcech se nevědělo, či jsou.¹⁹⁾ Do inventáře pojata byla též troška knih, z nichž nás zajímá „knih o řemeslnících a jejich rozličných uměních“; kterým jazykem byla psána, inventář nepověděl.

1615 dělal s Matesem Šleglem present pro krále Matyáše.

1616 *Jan Martin Hundesinger*, řemesla zlatnického tovaryš z města říšského Rottweilu, předložil list zachovací z roku 1591 a žádal, aby mu v obci zdejší příno bylo řemeslem jeho. Povoleno žádosti jeho a jemu poručeno, aby se manželkou, která českého jazyka povědoma jest, zpojal(!) a dá-li jim Pánbůh dítky, jak se českému jazyku sám učil, tak oba manželé aby dítky své k tomu vedli, a to podle nařízení sněmovního z léta 1615.²⁰⁾

1619 *Jan Šmíd*, zlatník, byl kverkem dolu Černého lva na Rovni a Samsonu v Hlouškách.²¹⁾

¹²⁾ A. K. Lib. memor. 148v.

¹³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 N. 22. — ¹⁴⁾ A. K. Lib. her. IV. E. 11. — ¹⁵⁾ Dač. Rez. II. 263. — ¹⁶⁾ A. K. Záduš. počet kost. svbarb.

¹⁷⁾ Tamtéž.

¹⁸⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 B. 22. — ¹⁹⁾ A. K. Lib. invent. L. 24v.

²⁰⁾ A. K. Lib. memor. fol. 40.

²¹⁾ A. K. čís. 6081, 6082.

1620 *David Klement* Broumovský, zlatník. 1621 koupil dům na Tandlmarce (čp 20) za 175 kp gr čes.²²⁾ 1626 seděl mezi obecními staršími.²³⁾ 1631 koupil dům Zavadilovský (čp 330) v ulici od rathouzu k Klášterské bráně jdouc za 125 kp gr čes od rektora kolleje Soc. Jesu.²⁴⁾

1630 zhotovil pro arciděkanský kostel v Chrudimi monstranci a kadi-

Obr. 11.

starých kalichů „bludařských“; k tomu přidáno 24 dukáty na zlacení a 60 kop grošův na drahé kameny.²⁵⁾ V architektonické úpravě té monstrance jsou zjevné reminiscence na tvary gotické (obr. 11.). Hořejší trojdílná část vyrůstá vzhůru jako skupina věžic čtyřbokých, štíhlými stříškami krytých, z nichž prostřední, nejvyšší, nese na vrcholu malý krucifix. Také ve výzdobě průčelní soškami pod baldachýny a v užití rozvilin k opěře svršku monstrance o dřik hlásí se ještě vzpomínky na dobu gotickou. Ráz sošek, tvar rozvilin, ozáření melchisedechu zlatými paprsky, jakož i hojná výzdoba klenotnická drahými kameny ukazuje ovšem již k době nové. Celková výška monstrance jest 160 cm, největší šířka 53 cm. (Soupis XI. Chrudimsko. str. 63—64. K. Chytil.)

1633 *Jiřík Hess*, zlatník, žádal pány šepmistry, aby mu živnost v této obci povolili, a předložil list zachovací a vysvědčení z města Hradce. Páni povolili, ale uložili mu jisté podmínky, zejména, když se v náboženství bude srovnávati, když bude pravidla cechovní zachovávat, cis. rychtáři a pánům šetrnost a vážnost prokazovati, co k sobě přijme, nezfalšované odvo-

zovati, atd.²⁶⁾ Manželka jeho Zuzana, dcera Matesa Šlegle a Veroniky z Řásné, ujala po rodičích dům za Černým vorlem (čp 272), ale téhož dne jej prodala.²⁷⁾

²²⁾ A. K. Lib. her. V. fol 10. — ²³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 R. 9 — ²⁴⁾ A. K. Lib her. V. fol 242. — ²⁵⁾ Soupis XI. 63, 64. K. Chytil.

²⁶⁾ A. K. Lib. memor.

²⁷⁾ A. K. Lib. her. VI. pg 461.

1645 Šalamoun Skultet z Schultisheimu, řezáč kolků mincovních. 1653 koupil dům Mikulášovský (čp 2 a 10) proti Vysokému kostelu a domu arciděkánskému.²⁸⁾ 1657 zemřel.

Řezal železa pregéřská pro mincovny české. Pravděpodobně ryl pečeť (obr. 12), kterou přítel jeho Jan Viktorin Geronis z Libušína, úředník mince kutnohorské, dal 1646 zhotoviti pro obec pregěřů.²⁹⁾ Je-li domněnka tato správná, možno mu přičísti také menší pečeť městskou z roku 1643 (obr. 13.), neboť obě pečeti mají leccos společného. I pečeť obce minciřské z r. 1656 (obr. 14.) mohla by býti jeho dílem; v jistých podrobnostech totiž se jeví shoda s kolký mincovními, Skultetem řezanými.

1655 Mates Brož, zlatník, zemřel. Učiněno opatření, aby podle kšaftu jeho byli dědicové, zejména záduší a obec, uspokojeni (Lib. memor. fol. 414).

Obr. 12.

Ob. 13.

Obr. 14.

1655 *Andres Wagner* (Wokner), zlatník, žádal za připuštění živnosti; svolení panské bylo mu oznámeno jazykem německým (A. K. Lib. memor. fol 402.). 1658 s manž. Margaretou koupil dům k bráně Kouřimské jdouc po pravé straně nad domem Havířským za 250 zl rejn; poslední peníze kladl 1693, dle toho byl ještě živ.³⁰⁾ Také jim patřila sanitrná zahrada na Provaznici s domem, řeč. Vančurovským, na právě Hloušeckém.³¹⁾ 1673 byl jedním ze starších obce.

1658 dělal pro kostel sv. Jakuba stříbrný šál a dvě konvičky; platili mu od díla 1 lotu po 10 kr, úhrnem 6 zl. — 1659 pro týž kostel vyváběl kaditedlnici a konvičky za 30 kr. — 1661 ryl pečeť pro cech soukenický, která jest nyní majetkem archaeol. sboru „Wocela“ v K. H. Na stříbrném kotouči (průměr 57 mm, tloušťka 4 mm) jest vyryt štít rozčtvrcený (obr. 15.): v prvním poli ruka obrněná meč třímající, ve druhém korunovaný lev český, držící erb s písmenem L, ve třetím nůžky postřihačské a přes ně střela se strunou, již se vlna bije, ve čtvrtém pak štětka na česání suken

²⁸⁾ Ibid. pg. 680. — ²⁹⁾ Leminger, Král. mincovna 218.

³⁰⁾ Tamtéž pg 99. Dům ten slul dříve Nebozískovský, na jeho místě stojí nyní kostel sv. Jana Nep. — ³¹⁾ A. K. Lib. memor. fol 190'. Bratři jeho manželky byli Fridrich a Christian Hopfe.

a šerhacle dvě na napínání suken; z korunované přílby vyrůstá postava sv. Severa, biskupa, patrona soukeníkův, vedle něho 16—61. Opis český. Kresba obrazu jest jaksi obhroublá, ale rázná, řez jest pevný a hluboký. Na rubu jsou vyryta jména starších a cis. rychtáře. Na sklopném držadle

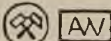
jest vtlačena značka zlatnická . — 1664 pro kostel sv. Jakuba

předělával staré ciborium, které vážilo 52 loty 2 kventle, svého stříbra k tomu přidal 4 loty, za kteréž stříbro i za dílo mu dáno 13 zl 30 kr, na pozlacení spotřebováno 5 dukátů, na penězích činí 15 zl. — 1673 pro týž kostel předělával koflík na jinší muštr pro víno „když se komunikuje“, vážil

Obr. 15.

19 lotů 3 kventle, od lotu mu platili po 8 kr. — 1675 zhotovil k témuž záduší pacifikál za 11 zl 22 kr. — 1693 k témuž kostelu předělával lodičku stříbrnou na kadidlo.³²⁾ — V Kouřimi mají v kostele sv. Štěpána monstanci

stříbrnou zlacenou 71 cm vysokou, která jest značkou zjištěna

jakožto dílo Andresa Wagnera,³³⁾ pročež nutno původ její položití do druhé poloviny 17. století.

Tomuto zlatníkovi přisuzujeme též vzácné dílo, které jest majetkem archaeol. sboru „Wocela“ v K. H., totiž ve stříbře tepanou miniaturní kopii velikého oltářního reliéfu ve dřevě řezaného, který od r. 1679 náleží k uměleckému inventáři Vysokého kostela v Kutné Hoře. Příslušnost originálu a jeho ráz místní (pohled na město K. H.) ukazují k tomu, že zákazník kopie byl osobou domácí, která ovšem věděla, že v Hoře žije zlatník, díla žádaného schopný; také není bez významu fakt, že Andres Wagner byl příbuzným s Kašparem Ayklem, tvůrcem dotčeného díla řezbářského, a že dcera Andresa Wagnera, Marie Alžběta, byla provdána

³²⁾ A. K. Záduš. počet kost. svjakub. — ³³⁾ Soupis I. 65.

za Františka Khuna, zámožného a velmi zbožného Horníka.³⁴⁾ Teninká destička stříbrná, na níž jest obrázek vytepán (obr. 16.), i s úzkým lemem hladkým jest 100 mm vysoká a 73 mm široká. Kopie jest věrným odleskem originálu; jen v podrobnostech se jeví některé odchylky nepatrné. Způsob,

Obr. 16.

kterým jsou drobné části v popředí obrazu (hlavy, ruce, záhyby roušní) ciselováním dohotoveny, prozrazuje ruku, která vykonala již mnoho podobných prací tepaných pro výzdobu kalichův a pod. Důstojnou folií vzácného tohoto díla jest bohatě zdobený rámeček zlacený; obě se vhodně doplňuje,

³⁴⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 A. 17.

aniž se jedno druhým ruší. Rámeček, 13 mm široký, z tenkého plechu tepaný, jest ztužen zevnější obrubou, totiž litou hladkou lištou, jemným ozubečkem vroubenou, a jest k ní připájen neznamenně. V rozích rámečku a na vrchu oblouku jsou vsazeny perly (o průměru asi 5 mm) ve zlaceném vysokém obložení, které má podobu korunek o pěti liliovitých hrotech; každé této korunce s perlou jest podložena stříbrná růžice z pěti lupenů akanthových, široce se rozkládající. Do přímých částí rámce jsou po každé dvojmo vsazeny skupiny po čtyřech rubínech v obdélných podložkách stříbrných; také do každé části segmentového vršku jest vsazeno po jedné takové skupině rubínů. Ostatní nepokrytá plocha rámečku jest příkrášlena tepaným ornamentem barokním, třináctkrát se opakujícím, s patrnou

Obr. 17.

nechutí pracovaným. Na vrchu rámečku jest ozdobný kroužek, ohbím připojený, pro zavěšení. Rubu rámce byla věnována péče uspokojivá; na místech, kde pronikají nýty z podložek rubínů a perel, jsou vytepany růžice; nýty v rozích a na vrcholu oblouku pronikají na rubu jakožto šroubky, jejichž matice mají výčnělky v podobě lupenů, aby obrázek stříbrný v rámečku mohl jimi býti zachycen a držen. Značky zlatnické na obrázku ani na rámečku jsme nenašli.

1662 *Řehoř Vavřinec Rolle* (Rulle) připomíná se jako jeden z nápadníků statku po neb. Zigmundovi Rullovi pozůstalého,³⁶⁾ k němuž patřil též dům Rullovský (čp 145).

1660 ryl velkou stříbrnou pečeť městskou, která se do dneška zachovala (obr. 17.). Kotouč její jest o průměru 8 cm a váží i s ploským sklopným držadlem a s dlouhým řetízkiem (aby na hrdle se mohla zavěsiti) 370 g. Na pečeti jest velice slušně vyryt novější znak Kutné Hory: štít, na něm

³⁶⁾ A. K. Lib. her. 1656 pg. 195.

F III, nad štítem vyrůstající postava sv. Barbory, po pravé straně štítu celá postava Naděje s kotvou, po levé Víry s křížem; plochy prázdné jsou pokryty jemnými, mělce rytými arabeskami. Opis podle okraje jest latinský. Štít ve znaku jest vrytý tak hluboko, že postranní páskovité stěny jeho poskytují dosti místa pro drobný, sotva znatelný nápis: GREGORIUS—ROLLE a letopočet A. D. 16—80. Na rubu jsou vyryta jména tehdejšího primatora, obecních starších, obou syndiků a cís. rychtáře. K pečetidlu jest připojeno ploské držadlo sklopné. Na pořízení pečeti spotřebováno stříbra z deseti říšských tolarů (15 fr); od díla pečeti a za řetízek dáno zlatníkovi 32 fr 24 kr (A. K. Počtové obecní z důchodu pivovaru loreckého).

1684 *Ondřej Ignác Rabenstein* (z Plané v Čechách) byl řezáčem kolkův a gvardejnem při minci kutnohorské. 1702 koupil dům na Dolejším městě za 310 zl rejn. peněz hotových.³⁶⁾

Ryl kolky mincovní. — 1695 pro faráře v Lauterbachu P. Mikuláše Bauera ryl písmo na dvě ciboria za 48 kr a řezal pečeť za 45 kr.³⁷⁾

1702 *Jiří Gestrig*, zlatník, žádal za živnost, ale listu od učení neukázal. Poněvadž se nevědělo, kdo by byl, odkud přišel a co věří, a také bylo podezření, že v díle jeho se nacházejí falešné průby, nařídil horní hofmistr, aby nebyl ve městě trpěn.

Pro hraběte z Věžník pozlacoval mosaznou truhličku.³⁸⁾

1703 *Kristian Kraus*, zlatník, žádal za propuštění živnosti; bylo mu toho dopráno za poplatek 5 kp miš.³⁹⁾

1705 *Andres Kraus*, zlatník, žádal za propuštění živnosti.⁴⁰⁾ V Hoře byl již od 1703. S manželkou svou Alžbětou koupil 1712 dva domy na Koňském trhu (nyní v jeden spojené čp 61) za 400 zl rejn.⁴¹⁾ 1740 koupil dům na Tandlmarce (čp 72) za 340 zl rejn;⁴²⁾ také mu patřil dům Talackovský na Uhelném trhu (čp 178).⁴³⁾ 1727 a 1735 byl starším nad zlatníky.⁴⁴⁾

1728 dělal pro kostel M. boží u Náměti novou kaditedlnici a loďku ze stříbra zádušního, kterého mu bylo dáno 74 $\frac{3}{4}$ lotu; přidal 12 $\frac{3}{4}$ lotu svého stříbra po 54 kr; od díla mu bylo placeno od každého lotu po 18 kr.⁴⁵⁾ — Ve Svojšicích v kostele sv. Václava a v Týnci nad Labem v kostele sv. Jana

Kř.jsou kalichy, které mají značku ; ⁴⁶⁾ ty oba jsou jeho dílem

a patří do druhé čtvrtiny 18. století. — Z jeho dílny vyšlo také stříbrné kování (nároží, kartuše s medailonky a spony) na misálu kostela sv. Barto-

³⁶⁾ List. úř. Lib. transact. P. 1v. — ³⁷⁾ A. W. listina.

³⁸⁾ A. K. Lib. memor.

³⁹⁾ Tamtéž.

⁴⁰⁾ Tamtéž. — ⁴¹⁾ List. úř. Lib. empt. 1710 A. 15v. — ⁴²⁾ List. úř. Lib. nov. empt. C. 16. — ⁴³⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 389. — ⁴⁴⁾ A. K. čís. 15788.

⁴⁵⁾ A. K. Záduš. počet kost. námětského. — ⁴⁶⁾ Soupis I. 96, 100. K. Mádl.

loměje v Kolíně nad Labem.⁴⁷⁾ K. Mádl dílo to přichvaluje a považuje kresbu ornamentu mušlového za výborně koncipovanou (obr. 18.). — Před rokem 1712 pracoval po několik let pro Izáka Markusa na Nových Dvorech, který byl sic zlatníkem, ale neuměl vsazovati kameny do zlata, byl však výtečným ryjcem pečeti; svým uměním si navzájem vypomáhali.⁴⁸⁾

1716 *Jan Křištof Kozák* (Kosag), tovaryš zlatnický z Velkého Hlohova, žádá za živnost a ukazuje svá konservatoria ze dne 7. srpna 1705.⁴⁹⁾

1723 *Jan Frant. Eygl*, zlatník, pracoval ve Vratislavi, tam se též oženil a usadil.⁵⁰⁾ Mezi zlatníky kutnohorské jej zařadujeme proto, poněvadž

Obr. 18.

jsa synem Ondřeje Eygla, řezbáře kutnohorského, který byl sešvagřen se zlatníkem Ondřejem Krausem, se bezpochyby vyučil u tohoto zlatníka.⁵¹⁾

⁴⁷⁾ Tamtéž 41. Misál byl vytištěn roku 1735, a vazba je tím také přibližně datována. — ⁴⁸⁾ A. K. čís. 14169. Žid Markus, který dříve býval v Jeníkově, byl 1712 uvězněn v Něm. Brodě pro podezření, že padělal mince (sedmnáctníky) a je rozšiřoval.

⁴⁹⁾ A. K. čís. 13677 a Lib. memor.

⁵⁰⁾ Schlesiens Vorzeit VII. 143, 486. Hintze, Breslauer Goldschmiede 58. — Braun, Katalog d. Ausstel. v. Goldschmiedearbeiten in Troppau 1904 str. 40. —

⁵¹⁾ A. K. Lib. consul. transact.

1735 *Ondřej Ferdinand Kraus* mladší, tovaryš zlatnický, žádal za mistrovství. Ze žádosti jeho vysvítá, že se učil 6 let u svého otce, potom že byl přijat v cechu pražském za vyučeného tovaryše a pracoval 1728–32 u Tomáše Schindlera a Jana Jiřího Triklera (?) v Praze. V Hoře byli tehdy toliko dva zlatníci: Andres Kraus, otec žadatelův, a Mikuláš Maden; tento nechtěl Ondřeje Krause mladšího k mistrovství připustiti dokládaje, že dvěma mistrům nepřísluší právo udíleti mistrovství a že v Hoře cechu zlatnického již není. Magistrát však rozhodl, že se má žadatelé povolití vyhotovení mistrovského díla, a nařídil mistrům zlatnickým, aby pořádně drželi cech.⁵²⁾

1730 *Mikuláš Maden*, zlatník, žádal za povolení živnosti, přinesl konservatoria z Trierského městečka Pruttigu a attestací od pražského pořádku Malostranského.⁵³⁾ 1731 s manželkou svou Rozalií, rodilou Kašparidesovou, koupil dům od starodávna průchodní na Tandlmarce, „v kostelíčku“ řečený, (čp 69) za 330 zl rejn.⁵⁴⁾ obdržel právo měšťanské a dal příjemné. 1732 měl jakýsi spor se zlatnickým tovaryšem Isidorem Lambrechtem, který skončil smírem.⁵⁵⁾ 1748 koupil kus obecního místa, „Rundel“ zvaného, u brány Kouřimské, z něhož měl platiti úroku 1 kopu míš.⁵⁶⁾ 1755 byl opatrovníkem kostela sv. Petra a Pavla. 1758 v měsíci listopadu zemřel.⁵⁷⁾

1734 opravoval a čistil velkou stříbrnou lampu pro kostel M. boží u Náměti.⁵⁸⁾ — 1739 dělal pro záduš sv. Bartoloměje nový kalich stříbrný a zlatil jej. — 1756 ze záduší svbarborského dáno „pro novo thuribulo aurifabro Maden“ 62 zl a „eidem pro innovato ultra dimidium calice deaurato“ 14 zl.⁵⁹⁾ — Monstrance stříbrná zlacená v Kolíně nad Labem v kostele sv. Bartoloměje, jakož i monstrance v Lošanech v kostele sv. Jiří,

obě označené značkou   jsou dílem Madenovým; také ovšem

kalich v Ohařích v kostele sv. Jana Nep., na němž jest jenom část značky této zjevnou.⁶⁰⁾ Monstranci na prvním místě jmenovanou, kterou Maden zhotovil pro chrám sv. Bartoloměje v Kolíně, lze řaditi mezi nejzdařilejší díla jeho; K. Mádl nazývá ji mistrnou prací. Dosahuje celkem výše 78 cm (obr. 19.) a má bohatý dekor klenotnický, při němž užito ovšem pouze polodrahokamů. Úpravou obzvláště vkusnou vyniká nad jiné části vnější orámování melchisedechu: vinné révoví s lupeny zeleně emailovanými,

⁵²⁾ A. K. čís. 15788.

⁵³⁾ A. K. Lib. memorab. — ⁵⁴⁾ List. úř. Lib. empt. 1710 Q. 11v. Průčelí domu toho bylo (ještě na sklonku 19. stol.) ozdobeno velikým, al fresco malovaným, obrazem, na němž byl sv. Eligius, patron zlatníků, znázorněn celou postavou; při opravě domu byla cenná tato malba zničena. — ⁵⁵⁾ A. K. Lib. consul. transact. —

⁵⁶⁾ List. úř. Lib. nov. empt. G. 7v. — ⁵⁷⁾ List. úř. Lib. addit. P. 10. — ⁵⁸⁾ A. K. Záduš. počet kost. námětského. — ⁵⁹⁾ A. K. Rationes part. templi s. Barbarae. —

⁶⁰⁾ Soupis I. 41, 75, 78.

oživované hrozničky z českých granátů. — Jeho dílem jest také velká koruna slohu rokokového, která v museu kutnohorském jest vystavena. Korunou touto ozdobil kdosi v novější době hlavu starožitné (1502) sochy Kristovy, která ode dávna zaujímala přední místo mezi uměleckým inventářem v radní sině starších obce kutnohorské. Socha tím ovšem nezískala, ačkoliv koruna jest dílem zdařilým (obr. 20.). Část její dolejší, která sama o sobě již může sloužit korunou, jest tepána v plechu stříbrném; z obruče

Obr. 19.

hladké, perlovcem vroubené, vyrůstá vršek čtyřdílný souměrný s bohatým sic, ale nikoliv nevkusně přeplněným ornamentem rokeilovým, jehož details jsou v plechu veskrze pilně a jemně propracovány. Oblouky, nad tuto korunu vysoko se klenoucí, jsou zdělány ze zlaceného plechu měděného. Efekt jich zvyšuje se žlábkováním a lemujícím perlovcem ve stříbre tepaným, jakož i broušenými, folií různobarevnou podloženými křišťály, které vroubeny jsou prací filigránskou ve stříbre. Na vrchu prostředního oblouku jest nastaven na zlacené kouli ozdobný křížek, broušenými křišťály

příkrášlený. Koruna jest vysoká 23 cm, koule s křížkem 13 cm. Vzadu na dolejší obruči jest vyražena dvakráte Madenova značka (monogram).

1744 *František Sojka*, mistr zlatnický, s Terezií manž. svou koupil dům jdouc k fořtně Pazourkově, (čp 369), za 850 zl rejn.⁶¹⁾

1761 *Václav Sojka*, zlatník, byl poručníkem nezletilých dítek po neb. Ondřejovi Krausovi.⁶²⁾ 1779 se podepisuje jakožto „substitutus“ cechmistra zlatnického.⁶³⁾ 1785 se sourozenci svými ujímá dům (čp 369) po zemřelých rodičích.⁶⁴⁾

1761 *Ondřej Berg* (Berk, Perk) koupil dům blíž chrámu sv. Jakuba (čp 81) za 335 zl rejn.;⁶⁵⁾ také mu patřil dům „v kostelíčku“ (čp 69) na

Obr. 20.

Tarmarce.⁶⁶⁾ 1767 koupil dům „sladovnu“ na Dol. Páchu, kdež předešle pivovar býval, i stodolu při něm a zahradu, též svobodný tok vody od dolu Osla, od Barbory, prv ovdov. Hružové, posléz Kubínové za 600 zl rejn.⁶⁷⁾ 1779 byl již mrtev. Manželka jeho byla Anna roz. Hájková; měli syna Jana.⁶⁸⁾

1764 dělal rozličné stříbrné nádoby pro kostel sv. Jakuba, které mu byly zaplaceny teprve 1768 z pozůstalosti po neb. Josefovi Khunovi, opatrovníku dotčeného kostela, summou 121 zl 34 kr.⁶⁹⁾

⁶¹⁾ List. úř. Lib. nov. empt. D. 24v.

⁶²⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 389. — ⁶³⁾ A. K. čís. 20119. — ⁶⁴⁾ List. úř. Lib. addit. 1768 J. 6.

⁶⁵⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 393. — ⁶⁶⁾ List. úř. Lib. addit. 1768 F. 12. —

⁶⁷⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 16. — ⁶⁸⁾ A. K. čís. 20020. — ⁶⁹⁾ List. úř. Lib. addit. 1768 A. 14.

Jakožto ukázka jeho díla jsou ve sbírkách kutnohorského musea vyloženy dvě stříbrné přezky v podobě čtverhanných prolamovaných rámečků se značkou AB.

1761 *Antonín Bruner*, zlatník, s Alžbětou⁷⁰⁾ manželkou koupil dům (čp 41) na Tandlmarku, Mírkovský zvaný, za 1000 zl rejn.⁷¹⁾ Nedovedl z řemesla svého živ býti; nadělal dluhů a 1774 od Hory sběhl.⁷²⁾ Pastorní syn jeho Václav Kraus přijal ty dluhy (439 zl 49 kr) na sebe a za to ujal polovici domu Mírkovského v summě 500 zl.⁷³⁾

1774 *František Sojka* byl synem zlatnického mistra téhož jména; žádal, aby byl přijat do cechu za třetího mistra zlatnického.⁷⁴⁾

1774 *František Sal. Čížek*, tovaryš zlatnický, podal žádost za udělení živnosti a za přijetí do „počestného bratrstva zlatnického a konvářského“. Narodil se v Kutné Hoře dne 29. ledna 1732 (otcem jeho byl Jan Čížek, zedník), sedm let se učil u Mikuláše Madena, potom pracoval v Praze a tam pojal k manželství Dorotu, dceru měšťana Nového města Praž.; ale „skrze drahotu a velké nájmý v městech pražských o všechno přišel“, proto Prahu opustil a do Hory se uchýlil. Ale cechmistr Ondřej Berg a Josef Hollman (konvář) nechtěli připustiti čtvrtého mistra zlatnického namítajíce, že „v těchto bídných časech v městě zdejší na dvou dílnách zlatnických málo co dělali bylo“, že z dílny třetí Antonín Bruner pryč odejiti musil nemoha živ býti a že na Františka Sojku, který za třetího mistra se ohlásil u cechu, jakožto na syna zdejšího zlatníka přednější zřetel míti záslužno se vidí. Záležitost byla vznesena na magistrát.⁷⁵⁾

1776 *Josef Horický*, tovaryš zlatnický „synek zdejší“, žádá za povolení k mistrovským kusům a za prominutí poloviny roku nedokonaného vandru. Vyučil se u Ondřeje Berga 1769—73, potom pracoval ve Vidni a v Praze „s dobrým pochopením své professí“ skrze 3½ leta. Magistrát mu vytýká, že dobu vandru prozaháel u matky své v Hoře a že ve Vidni pracoval větším dílem u strýce svého Josefa Pokorného, kterýž dosaváde mistrem zlatnickým nebyl; proto mu bylo nařizeno, aby nedoplněný vandr u některého zdejšího mistra „duplovaně“ vystál a doplnil.⁷⁶⁾ 1778 ujal půl domu (čp 313) proti masným krámům s zahrádkou od matky své Barbory v 450 zl.⁷⁷⁾ 1791 po smrti matky své ujal druhou polovici téhož domu.⁷⁸⁾ Manželka jeho slula Veronika. 1806 byl již mrtev.⁷⁹⁾

⁷⁰⁾ Byla dříve provdána za Ondřeje Krause, zlatníka. List. úř. Lib. contr. 1755 pg 389. — ⁷¹⁾ Tamtéž pg 401. — ⁷²⁾ A. K. čís. 1921. — ⁷³⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 775.

⁷⁴⁾ A. K. čís. 19212.

⁷⁵⁾ Tamtéž.

⁷⁶⁾ A. K. čís. 19516. — ⁷⁷⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 700. — ⁷⁸⁾ List. úř. Lib. add. 1768 M. 24. — ⁷⁹⁾ List. úř. Lib. contr. 1801 pg 919.

1782 dělal novou stříbrnou pečeť městskou, ale nezdařila se: byla ryta příliš hluboce, tak že otisky se zvrhaly, a mučednické symboly sv. Barbory nebyly správně umístěny (věž položil ryjec do pravé ruky). Zlatník způsobil žádanou nápravu, pokud bylo možno, a omlouval se tím, že prý ve stříbře se musí rýt hluboce, že by se jinak pečeť brzy opotřebovala (!), mělce prý se ryje toliko v oceli; a na listě svém omluvněm se podepsal honosně „vždy k podobnému všech pečavtův štechování od nejvyššího trůnu privilegovaný J. H. zlatník a soused kutnohorský“⁸⁰⁾ — Jeho dílem jsou velké stříbrné přezky ovální lité s ornamentem, jako by z drobných

stříbrných zrnec byl sestaven, se značkou   ; jakož i menší přezky v podobě čtverhranných rámečků rokokových se značkami

  . Přezky takové jsou uloženy v museu kutnohorském. —

Značku jeho (s první známkou ohlédací) spatřujeme též na stříbrném násadci s praporu kutnohorského cechu mlynářského. Do lité vázy stříbrné, ve slohu mušlovém krásně komponované, vsazeno jest hrubě modelované poprsí havíře, který nad hlavou svou drží vzhůru velký věnec vavřínový (d = 21 cm); do něho jsou vloženy odznaky cechovní, totiž kolo (d = 17 cm), kru-židlo, úhelní pravítko a dvě širočiny; na vrchu věnce postaven jest monogram IHS v ozáření kruhu. Značka jest vyražena na každém jednotlivém kuse, havíře vyjímaje. Násadec ten jest uložen v museu kutnohorském.

1779 *Mates Kilian* se podepisuje jakožto starší cechu zlatnického v K. H.⁸¹⁾

1779 *Karel Hořícký*, zlatnický tovaryš, zhotovil kusy mistrovské; starší kusy ty schválili a projevíli ochotu, přijmouti jej za spolumistra, bude-li mu uděleno právo městské. 1780 žádá, aby byl připuštěn k právu městskému a by mu bylo povoleno provozování živnosti.⁸²⁾ 1783 s manželkou Annou koupili dům, od starodávna Podivínský (čp 153) od Václava Jana z Klaneru za 1000 zl rejn (List. úř. Lib. trans. 1783 B. 9). 1799 byl ještě živ.⁸³⁾

1807 *Matěj Jičínský*, zlatník, koupil staveniště s zahrádkou od Emanuela Kreutze, magistrátního účetního, za 388 zl.⁸⁴⁾ Dříve měl dům se zahradou za kostelem Matky boží, ten prodal roku 1806 (List. úř. Lib.

⁸⁰⁾ A. K. čís. 20355, a Lib. memorab. fol 97.

⁸¹⁾ A. K. čís. 20119.

⁸²⁾ Tamtéž. — ⁸³⁾ A. W. listina. Na gratulačním listě ze dne 8. ledna 1797, P. Karlovi Hoffmannovi k druhotinám kněžským věnovaném a slušnou malbou přizdobeném, podepisuje se „Carolus Horziczky, caesareo-regiae postae expeditor nec ☉ (auri) et ☿ (argenti) faber“. Sbírka rukopisů v museu kutnohorském.

⁸⁴⁾ List. úř. Lib. contr. 1808 pg 191.

contr. 1808 pg 483). Jemu patřil též dům (čp 122) blíže Kamenné kašny, ujal jej 1802 po otci v summě 700 zl rejn; když však 1809 z Hory uprchl (příčina není známa), byl dům prodán v dražbě (List úř. Lib. contr. 1801 pg 228 a 1811 pg 196).

1812 *Karel mladší Ferdinand Hořícký* byl přijat cechem zlatnickým za mistra; téhož roku žádal právo městské v K. H.⁸⁵⁾ 1813 byl poštovním expeditorem. Téhož roku koupil štěpnou zahradu (k domu čp 211 přináležící) od Frant. Spáleného za 600 zl v. č.⁸⁶⁾

---

⁸⁵⁾ A. W. listina. — ⁸⁶⁾ List. úř. Lib. contr. 1811 pg 457.

II. Pasíři.

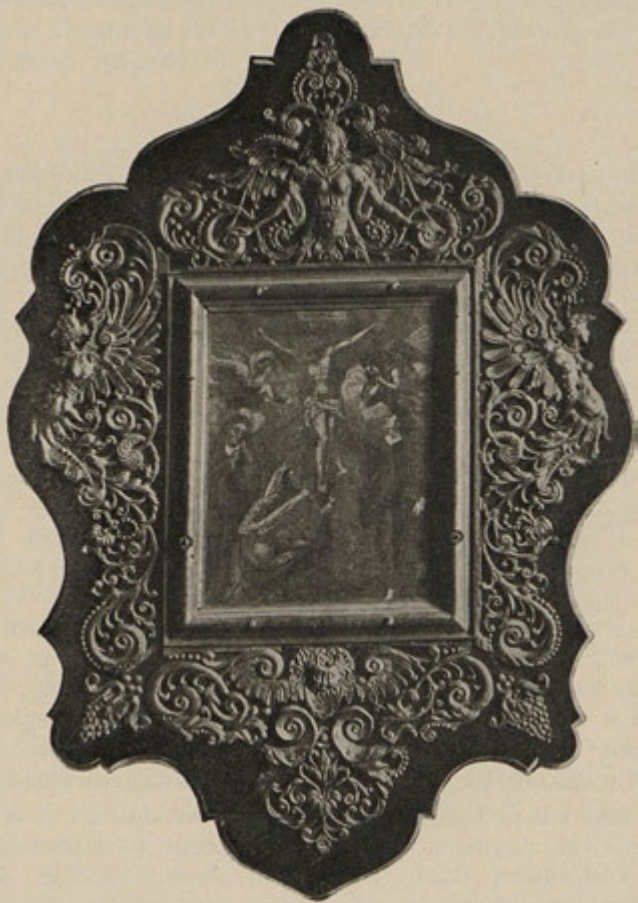
Dílo pasířské má mnoho styčných bodů s dílem zlatnickým. Název toho řemesla naznačuje, že původním úkolem jeho bylo vyrábění pásů, a sice buď zcela kovových, anebo kovových částí pásů, které z jiné hmoty byly upraveny. Z rukou pasířových vycházely též drobné kovové součásti koňského postroje, loveckého a vojenského řemení (přazky, kroužky, knoflíky), jakož i rozmanité tepané a lité přípojky a příkrasy nábytku (štítky, kruhy, ciferníky stojacích a visacích hodin a j.). Pasíř dodával knihařům drobné kování na ochranu a ozdobu knih (spínadla, nárožníky a štítky), vytepával honosné násadce na prapory cechovní a zabýval se též výrobou okovaných pouzder, krabic a schránek. Znenáhla rozšířil obor své působnosti na tepané misky, podnosy, konvice, rámce, svítilny, svícný, nástavky na oltáře a na rakve (krucifixy a pod.), kaditelnice, kropenky, kalichy i monstrance. Rozlišnost obou řemesel jmenovaných spočívala jediné v různosti hmoty zpracované: podkladem tvorby zlatnické jsou kovy vzácné a jejich slitiny, kdežto pasíř směl obráběti toliko kovy obecné (měď, železo¹⁾), mosaz, bronz a pod.). Hmota, ze které tvořil pasíř, nebyla toliko méně cenná a méně uhledná, ale také méně tvárlivá, méně poddajná; pročež se jeví výrobky pasířské mnohdy jaksi obhroublými. Tuto nedokonalost tvarů, jejíž příčinou nebývá pokaždé toliko jakost hmoty zpracované, směl pasíř zakrývati stříbřením a zlacením svých výrobků; také byl přípustný dekor z polodrahokamů a barevných sklíček.

Krásný kus pasířské práce má kutnohorské museum ve svých sbírkách, totiž výzdobu rámu, vyřezávanou a tepanou ve zlaceném měděném plechu. Obdélníkový rámec (26 × 32 cm) mosazný zlacený, jednoduše profilovaný, jest obložen okrasnou obrubou, jejíž součásti, vyznamenávající se delikátním výběrem námětů a klasickým jich zpracováním, se skládají v celek nádherný, oslňující (obr. 21). Kdo způsobil technickou úpravu toho díla pasířského, byl asi také intelektuelním původcem toho krásného ornamentu; neboť bez dokonalého souhlasu technické zručnosti

---

¹⁾ Chudé záduší kostela sv. Trojice, jehož opatrovníky byli starší nad hašpléři, mělo roku 1553 monstranci toliko mosaznou, která v registrech kostelních jest vyznačena jako stará. Inventář téhož kostela vykazuje roku 1673 monstranci starou železnou.

s vrcholným pochopením krásna nemohlo se vydařiti dílo tak ladně a bezvadně scelené. Do rámce jest vsazen obrázek „kalvarie“ na plátně malovaný. Ozdobné orámování rozvíjí se do největší šířky 50 cm a největší výšky 72 cm. Bývala to asi část oltární výzdoby v kterémsi kostele kutnohorském; když pak podložené prkénko ztrouchnivělo a některé kousky okrasné se

Obr. 21.

ztratily, byl předmět odložen do skladiště mezi věci nepotřebné a ocitl se konečně ve sbírkách musejních.

Chyboval by, kdo by pasířům upíral schopnost tvorby umělecké. Je-li výrobek pasířský pozlacený nebo postříbřený, bývá odlišnost jeho od výrobku zlatnického někdy mizivá. Není divu, že mezi oběma řemesly vznikaly často spory, když pasíř do oboru zlatnického zasáhl hlouběji, než bylo přípustno. Ve sporu takovém býti spravedlivým rozhodčím nebylo snadno.

Pro poměrnou láci dávána mnohdy přednost dílu pasířskému, které se takto stalo předmětem obchodnické soutěže na trzích. Účastenství pasířů domácích i hostinských bývalo na trzích hojné, a z toho vznikaly často svády o místa v krámcích tržních; až roku 1520 purkmistr a rada města Prahy učinili o tom porovnání, aby jedni před druhými nátisku neměli a netrpěli. Požádali Horníky, aby všem pasířům, kteří by se do Hory na jarmark „zahodili“, jisté společné stanovisko ukázali, oni pak aby na tom jim ukázaném místě spolu stáli a je drželi, a kdo by z nich kde státi měl, o to aby pořádkem hlasovali.²⁾

Pasíři kutnohorští cechu samostatného neměli; 1595 byli sdruženi s vačkáři a rukavičníky v cechu společném.³⁾

1451 *Prokop*, pasíř, měl dům v České ulici vedle Radlička, uzdaře.⁴⁾

1463 *Jan* (Janek), pasíř, s Lidmilou manž. koupil dvůr v Puchři, kterýž jest byl někdy Martinův Volfův, u slovutného Šimka z valu za 125 kp gr, zaplativ úplně a docela penězi hotovými.⁵⁾ 1464 zapisuje dluh 9 kp paní Michalové, koželužce z Meziříčí, na domku svém.⁶⁾ 1468 koupil domek někdy Hyncův, mezi domy Michala zámečnicka a Holečkovým ležící, za 15 kp gr zaplativ docela.⁷⁾

1464 *Lorenc* (Vavřínek), pasíř, byl podruhem Ondráčka mincíře; tento se připověděl na statek Lorencův ve stu gr činže zasedlé a ve třech kopách půjčených, aby měl v tom dluhu k němu právo.⁸⁾

1468 *Jirkl*, pasíř, připomíná se.⁹⁾

1533 *Kašpar*, pasíř, koupil dům Pětichlupčín za 24 kp gr č, dal příjemné a přijat za souseda do obce. 1535 pustil trh domu toho Janovi Mrázovi rukavičníku.¹⁰⁾

1542 *Klímeš*, pasíř, byl kšaftujícím Vávrovi mečíři dlužen ½ kp gr.¹¹⁾

1544 *Šebestyán Grin*, pasíř, koupil dům, někdy Hrdloňovský, na Rybném trhu za 24 kp gr č.¹²⁾ 1545 dal příjemné a za souseda byl přijat. (A. K. Kniha smluv B. 19 v.)

1558 *Václav Svoboda*, pasíř, koupil dům v Mincířské ulici (čp 35) pod Hrádkem od Mandaleny Šatné z Oujezda za 29 ½ kp gr č;¹³⁾ dal příjemné

²⁾ A. K. čís. 207/A.

³⁾ A. K. čís. 4966/6.

⁴⁾ A. K. Lib. her. 1442 G. 10.

⁵⁾ Ibid. R. 4. — ⁶⁾ A. K. Reg. rub. parv. C. 15. — ⁷⁾ A. K. Lib. her. 1442 T. 28.

⁸⁾ A. K. Reg. rub. parv. D. 11.

⁹⁾ Ibid. H. 7.

¹⁰⁾ A. K. Lib. her. niger M. 11 v.

¹¹⁾ A. K. Lib. testam. K. 17 v.

¹²⁾ A. K. Kniha smluvní 1542 F. 12.

¹³⁾ A. K. Lib. her. I. N. 13.

a byl přijat za souseda. 1591 byl již nebožcem; Anna, po něm pozůstalá vdova dělá kšaft, vše poroučí Alžbětě dcerce své.¹⁴⁾

1589 *Jan Bydžovský*, pasíř, koupil dům s zahrádkou k sv. Barboře jdouc nad Hrádkem za 75 kp gr č; ale když trhu dosti nečinil a purkrechtu neplatil, musil 1592 dům zpět postoupiti v 50 kp gr.¹⁵⁾ 1589 dal příjemné 1 kp gr.¹⁶⁾

1596 *Martin Horský*, pasíř, syn Václava Svobody pasíře, měl dům Mizerovský (čp 468) na Dolejším městě¹⁷⁾ a 1600 koupil dům Mlsovský v ulici jdouc ke kostelu námětskému.¹⁸⁾ Před rokem 1591 byl v Hradci, potom též v Kouřimi. Po otci ujal nádobí pasířské, mnoho pásů a jiné.¹⁹⁾

1598 *Michal Kopr*, pasíř, se připomíná v matrice svbarborské.

1615 *Vít Vlašovička*, pasíř, stál jako přítel při Václavovi Kořínkovi nožíři, který tehdy na radnici žádal za propuštění živnosti.²⁰⁾

1677 *Jan Stocký*, pasíř, čistil a spravoval erb městský k potřebě poslu ordinárnímu, udělal k němu nový mosazný řetizek a přazky nové, přidal též řemen nový, a za to vše žádal 39 kr.

1708 *Štěpán Baumgartner*, pasíř, koupil dům (čp 65) proti starému pivovaru obecnímu za 125 zl rejn.²¹⁾

1707 opravoval tři menší stříkačky mosazné pro obec (A. K. Počtové obecní).

1762 *Jan Kašpar Vitek*, mistr pasířský, koupil dům Pekárna zvaný (čp 154) za 2900 zl rejn.²²⁾ 1769 koupil zahrádku, jdouc k bráně Kolínské po prave ruce ležící, od Jos. Frant. Erithrei, pána na Košetících, za 150 zl rejn. hotových;²³⁾ 1777 za touž summu ji prodal Josefovi Ebrlovi, mistru řezbářskému.²⁴⁾

1767 pro chrám na Náměti vyvážel a čistil stříbrné konvičky. — 1769 pro týž chrám k posvěcení chrámu vyhotovil dvanáct nových svícňů z tepané mosazi, v ohni stříbřených, částečně pozlacených, po 5 zl 30 kr.²⁵⁾

1765 *František Baeck* (Pek), mistr pasířský, s manželkou svou Antonií koupil dům mezi domem Havířským a zahradou med. dra Bernarda Erithrei (nyní část čp 146) na Uhelném trhu za 400 zl rejn.²⁶⁾

¹⁴⁾ A. K. čís. 4599.

¹⁵⁾ A. K. Lib. her. III. C. 20. — ¹⁶⁾ A. K. čís. 4154/A.

¹⁷⁾ A. K. Lib. her. III. H. 17. — ¹⁸⁾ Ibid. L. 2 v. — ¹⁹⁾ A. K. čís. 4599.

²⁰⁾ A. K. Lib. memor. fol 13.

²¹⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 B. 20 v.

²²⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 471. — ²³⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 117. —

²⁴⁾ Tamtéž pg 668. — ²⁵⁾ Zádus. počet kost. námět.

²⁶⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 694.

1783 *Jan Karel Ridl*, pasířský tovaryš, žádá za mistrovství. 1792 měl s manželkou svou Josefou, roz. Vítkovou, domek (čp 284) v Uršulinské ulici.²⁷⁾ 1804 s manželkou svou koupil dům s zahradou (čp 409) v ulici jdouc k faře na Náměti za 4000 zl rejn. (List. úř. Lib. contr. 1801 pg 717).

1813 zhotovil pro chrám sv. Barbory dvě koruny na hlavy Rodičky boží a Ježíška, starožitného to sousoší, ve dřevě řezaného. Koruny ty (nyní v kutnohorském museu uložené) jsou ovšem nestejně velikosti, ale způsob díla jest souhlasný. Na obručě spodní, v plechu měděném tepané a zlacené, nastaveny jsou široké oblouky z plechu mosazného, které jsou posázeny

Obr. 22.

hojně křišťály broušenými, vkusně sestavovanými v ornamenty květové (obr. 22). Výška jedné koruny bez křížku jest 23 cm, druhé 16 cm. Uvnitř koruny větší připevněna jest cedulka papírová s nápisem „Jan Ridl mistr pasířský roku 1813.“ — 1820 placeno mu za postříbření svítlny do kostela na Náměti 12 zl v. m.²⁸⁾

1807 *Antonín Vartenberg*, mistr pasířský, s manželkou svou Aloisí, roz. Vítkovou, koupili dům, jdouc na Dol. město ležící (čp 500), za 1100 zl rejn²⁹⁾ a již 1811 jej opět prodali za 3350 zl rejn.³⁰⁾ 1820 koupili dům s zahrádkou (čp 341) od Josefa Tichého, zámečníka za 1100 zl v. č.³¹⁾

²⁷⁾ A. K. č. 20458. — List. úř. Lib. trans. O. 20 v. — List. úř. Lib. contr. 1790 pg 249.

²⁸⁾ A. W. Listina.

²⁹⁾ List. úř. Lib. contr. 1806 pg 136. — ³⁰⁾ List. úř. Lib. contr. 1811 pg 32. —

³¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1820 pg 86.

Letopočet 1822 a plné jméno pasiřovo jest vyryto na nástavku na praporu kutnohorského cechu řeznického; na ozdobném vásovitém násadci stojí lev, 29 cm vysoký, v celé okrouhlosti v mosazném plechu dosti uměle tepaný. — 1826 zhotovil nástavky na žerdi praporů pro cechy mlynářský, ševcovský a kovářský v městečku Maškově. Jsou pracovány z mosazného, částečně stříbrného plechu dílem tepaným a vykrajovaným a mají

značku ³²⁾.

— Jan Kindl, pasiř.

---

³²⁾ Na jednom jest vyznačen letopočet 1826. Prapory ty jsou uloženy v kutnohorském museu.

III. Zvonaři a konváři.

Doba krále Vladislava Jagel. byla nad jiné příznivější rozvoji uměleckých řemesel v Kutné Hoře. K tomu však neskýtal sám královský dvůr dosti hojných podnětů ani dostatečné podpory; rozhodujícím tu byl hlavně všeobecný blahobyt, který tenkrát z bohatého výtěžku stříbrných dolů kutnohorských se vyvinul a přičiněním příznivých poměrů tehdejších na delší dobu se ustálil. Pokud se týče zvláště řemesla zvonařského a konvářského, byla tu mocným činitelem též zbožnost lidu českého, jakož i sklon k honosnosti a přepychu asi tak, jako u řemesla zlatnického. Mimo to vydávala Hora hojnost mědi, k dílu zvonařskému potřebné. Z hutního díla při dolech kutnohorských vycházelo vedle stříbra značné množství mědi, kterou si pro jisté vlastnosti kotláři a kovolijci odedávna oblíbovali; tím byl pro rozvoj dotčených řemesel v Hoře dán jaksi přirozený základ. Roční výroba mědi byla tak značná, že nemohla býti všecka měď zpracována a spotřebována doma.¹⁾ Odtud se zásobovaly kovolijecké a kotlářské dílny v blízkých i vzdálenějších krajích.²⁾ Nadbytek materiálu vábí mocně k přepychovému jeho zpracování; moment tento jest zjevný zvláště nápadně v Norimberce, kde hojný příliv mědi (namnoze z Hory) povznese umění kovolijecké na výši obdivuhodnou, jak ukazuje nádherná kovová výzdoba náhrobních kamenů na tamějším hřbitově sv. Jana, imponantní náhrobek sv. Sebalda v kostele téhož světce a j. Také v Kutné Hoře oblíbovali si epitafia kovová; žádné však se nedochovalo do nynější doby; co nebylo zničeno válkami, stalo se obětí náboženské nesnášenlivosti. Hlavním výrobním předmětem v kutnohorských dílnách kovolijeckých byl zvon.

¹⁾ Roku 1580 přišlo do mince kutnohorské 670 ct 5 lb mědi, která držela v centnýři asi 3 loty stříbra. A. K. Výkaz mědi z huti král. na Páchu.

²⁾ V měděných registrech kutnohorské mince nacházejí se mezi odběrateli mědi vedle zvonařů kutnohorských též jména všech téměř soudobých zvonařů v Čechách mimo Horu. Měď kupovali zejména: 1568 Kateřina Petrova, zvonařka z Bolešlavě, 1580 Chrisostom, konvář z Tábora, 1601 Bartoloměj z Cinperka, zvonař na Novém městě Pražském, Matouš Voříšek, zvonař v Roudnici, Martin Hülger, puškař královský, Křištof Betengel z Neuenperku na Rychnově, 1603 Pavel Münnych, zvonař v Čes. Lípě, Donát Schrötter, zvonař v Hostinném, Lukáš Mukkenschic, konvář v Jihlavě, Jakub Mělnický, zvonař z Ml. Bolešlavě, Jan Seltenschlag, zvonař v Praze (na Široké ulici), 1609 Anyžka, zvonařka z Hradce nad Labem a syn její Šimon.

Nejstarší poučení o liti zvonů v zemích českých známe z roku 1419. Radní účty města Zhořelce z dotčeného roku obsahují zprávy tak podrobné a jasné, že lze si představit, kterak si zvonáři tehdy při práci vedli.³⁾ V jámě dosti hluboké a široké (podle velikosti zvonu) postavili hřidel svisně a kolem něho zbudovali z kamene nebo cihel *jádro*, jímž měla býti vymezena dutina zvonu; povrch jádra pokryli jemnou hlinou smísenou s práškem popela a uhladili, kroužice šablonou, podle reliéfu vnitřní dutiny zvonu z prkna vyříznutou a s hřídelem svisným spojenou; ohněm uvnitř rozdělaným jádro utvrdili. Na povrchu jádra vytvořili pak *model* zvonu, nanášejíce postupně několik vrstev hlíny; konání to řídili druhou šablonou otáčivou, podle vnějšího profilu zvonového zřízenou a zářezy opatřenou pro vytvoření plastických obrouček na povrchu modelu. Když byli model ohněm utvrdili, natřeli jej směsí loje a másla a touže šablonou povrch uhladili; konečně na něm upevnili písmena (legendu) z vosku vykrájená i plastické ozdoby (postavy světců, znaky a j.) též z vosku upravené. Hotový model přikryli *pláštěm*, totiž na povrch modelu opatrně kladli vrstevnatě jemnou hlínu rozdělanou v pívě, smísenou s cihlovým práškem a vlákny konopnými, a ohněm utvrdili. Všecky voskové vypukliny na povrchu modelu žárem roztály, a prohloubené jejich otisky zůstaly na vnitřním povrchu pláště. Plášť obemkli železnými obroučemi a kladkostrojem jej z jámy vzdvihli, aby mohli model roztlouci a od jádra odloupati. Byl-li pak plášť opět do jámy spuštěn, povstala mezi ním a jádrem dutina — *kadlub* (forma) pro uliti zvonu. Dutinu uvnitř jádra, jakož i jámu kolem pláště naplnili pak hlinou a upěchovali, aby stěny formy odolaly tlaku vtékající zvonoviny. Na vrchu formy zasadili železný závěs pro srdce, jakož i kadlub pro svrchní plošinu zvonu s korunou, a zasypali hlinou a upěchovali. Kadlub pro korunu zhotovovali podle modelu voskového. Jednotlivé oblouky koruny byly vytvořeny ze směsi vosku se smolou a sestaveny v korunu. Model tento obložen pečlivě hlinou (jako byl zhotoven plášť formy zvonové) a dán do vytopené pece. Pálením hlína ztvrdla a vosk roztál, tak že v hlíně vznikla dutina, souhlasná s modelem koruny. Kadlub tento nastavil se na plášť formy zvonové a náležitě s ním se spojil.

Stručný tento nástin příprav k slití zvonu nabude větší jasnosti, proloží-li se zprávami z doby pozdější. Roku 1698 dal prelát strahovský slití zvon pro farní kostel v Jihlavě u tamějšího zvonáře Kristiana Joachima. Dle účtu zachovaného spotřebováno na upravení formy: loje 30 lb, másla 30 lb, vosku 10 lb, konopí 20 lb, vajec 6 kop (po 7 kr kopa), železného drátu 11 lb; zedníkovi placeno 8 zl 13 kr, řezbáři 5 zl.⁴⁾ Obsah vajec přidávali snad do hmoty, ze které pořizovali plášť zvonu, snad bílkem přilepovali písmena a ornamenty voskové na povrch modelu. Zedník stavěl jádro. Řezbář řezal reliéfy ve dřevě, a sice bezpochyby vypouklé, z těch

³⁾ Codex diplom. Lusatiae superioris III. 25.

⁴⁾ Mittheilungen der k. k. Centralcom. 1894 str. 143.

se hotovily negativní otisky ve hlině nebo v olově, a těmi opět pozitivní reliefs z vosku. Pásmové a lemové ornamenty se — dle našeho domnění — nelepily jednotlivě na model, nýbrž se vtlačovaly postupně malými hliněnými nebo v kovu rytými stancemi do pásma voskového, kolem modelu přiloženého. Podobně si vedli asi, pořizující na modelu nápis kolem běžící. Pás kolem krku rovnoběžnými linkami (obroučkami) omezený vyplnili přilepenou (bílkem?) vrstvou vosku a do ní vtlačovali stancemi obrysy písmen pořadem, legendou vyznačeným. Když pak vykrajovali vosk z mezer mezi sousedními písmeny, bylo dosti často některé písmeno poněkud chybně stráženo anebo z polohy své sešinuto.⁵⁾ Nezřídka se některá písmena uvolnila a byla pak pochybeným sledem opět přilepena; tak asi na zvoně Jiříka Klábala u sv. Barbory v Kutné Hoře se slovo „*geŕŕ*“ zvrhlo v „*geŕŕ*“. Každá dílna zvonářská měla svou abecedu, a ta byla jaksi kriteriem té dílny, tak že povaha písma může býti pomůckou věrohodnou při určování zvonu nedatovaného.

Účast řezáče na díle kovolijském lze doložit ještě jinou zprávou archivní. Když r. 1569 Toman Jaruš sléval některá děla pro krále, bylo mu uloženo, aby je ozdobil znaky a jinými příkrasami. Modely pro tuto výzdobu řezal Jakub Fibik (Fibigh) ve Frýštátě za ujednanou summu 34 kp míš. Dne 5. března dáno mu závdavkem 6 kp čes, dne 10. června poukazuje se mu k výplatě ostatek za dílo již vykonané. Nebylo to dílo skrovné, neboť bylo pro převezení třeba dvou truhel na složení všech kusů.⁶⁾

Roztavená zvonovina vpuštěla se do formy otvorem v koruně; tam byly také průduchy pro vzduch, z formy unikající. Stopy těchto otvorů bývají na koruně znatelný. Zvonovina chladla ve formě zvolna, a proto bylo zvonáři čekati několik dnů, než se mohl přesvědčiti, zdaliž se dílo zdařilo. V starých pamětech psaných dočítáme se o nezdařeném díle zvonářském; události takové byly sledovány celou osadou a pro veliký význam svůj byly zapisovány do místních kronik. Roku 1471 Prokop konvář slil zvon veliký, a zavěšen u sv. Barbory; nebyl dobrý a jest stlučen. Nově ulitý zvon opět byl zlý.⁷⁾ Jakub Ptáček roku 1531 nedolil ucho (oblouk v koruně) na zvonu a měl proto spor s opatrovníky kostela na Náměti.⁸⁾

⁵⁾ Nápis na zvoně v Míčově u Heřman. Městce obsahuje v letopočtu pětikrát písmeno *ŕ*, z nichž ani dvě se neshodují co do velikosti. Na zvoně z r. 1580 na Bykání u Kutné Hory jsou písmena všelijak nepravidelně kladena. Poněvadž části malých písmen gotických (zvláště *h*, *m*, *n*, *u*) nemají dostatečné souvislosti a podstatnými články některých písmen (*ŕ*, *e*, *g*) jsou jemné čárky, poněvadž dále oddělovací značky bývají mnohdy velice útlé, nutno uznati, že přilepování hotových již písmen a značek voskových na model zvonu bylo by velice nesnadné, ba téměř nemožné, a proto že se nápis na modelu pořizoval tak, jak bylo svrchu naznačeno.

⁶⁾ A. K. hor. odd. Cassa-Buch král. komory. Děla měla býti slita v Košici v Uhrách; dřevěné modely byly tam dopraveny po formanech, kteří do Prahy přiváželi uherskou měď.

⁷⁾ Dač. Rez. I. 42, 44.

⁸⁾ A. K. Lib. memor. 1531 fol. 140 v.

Měď kutnohorská držela v sobě jisté množství stříbra: v centu mědi, podle způsobu starého zágrované, 2—3 hřivny, v centu mědi šplejsované 1—4 loty. K tomu navazuje se dobrá pověst zvonů kutnohorských, jejichž jasný hlas a libý zvuk se odedávna vychvaluje. Dačický vypravuje, že Vladislav král v únoru 1509 požádal Horníkův, aby jemu dali zvon od chrámu barborského, což učinili. A král dal ten zvon na hradě Pražském k kostelu hlavnímu sv. Václava; a Horníkům poskytl jiné zvonoviny.⁹⁾ Zápis tento doplňuje se zprávou Starých letopisů, že zvon tento, jemuž dáno jméno Ludvík, byl veliký a velmi krásný, že se jím a druhými zvony leckdy zvonilo králi k libosti, a on jich velmi rád poslouchal. V Jindřichově Hradci nazývají zvon, Ondřejem Ptáčkem pro kostel sv. Jana Křtitele slitý, stříbrným, ovšem obrazně pro libezný hlas.¹⁰⁾ Úsudek, jakoby přísadou stříbra se akustická hodnota zvonoviny mohla zdokonaliti, má asi význam pouhého domyslu. Spíše tu asi rozhoduje zvláštní konstrukce žebra zvonového. Avšak za starodávna považovala se přísada stříbra ke zvonovině za výhodnou. Jakub Ptáček, jenž 1529 přelával zvon ke kostelu námětskému, účtoval přísadu stříbra takto: „dal jsem a vrh do zvonu krošů uherských a peněz zlých a zlomků za 40 gr“;¹¹⁾ a téhož roku zaznamenal kostelník v zádušních účtech dotčeného kostela, že „Mandalena Vondřejová, truhlářka, dala veliký peníz tlustý do zvonu, když by se slíval“. Naproti tomu jsou v historii zvonařství zjištěny případy, že zvonař zpronevěřil stříbro, které mu bylo dáno, aby je do zvonoviny přisadil.¹²⁾

V dílnách zvonařských zhotovovaly se též náhrobní desky (epitafia), hmoždíře (do kuchyní, apaték, kupeckých krámů) a rozmanité součástky vodních strojův dolových (kliky, čepy) a jiné pod. Roku 1590 bylo nad hrobem Jana Veverína Piseckého, bývalého písaře radního, v kostele sv. Barbory před kaplou kněžskou postaveno ve zdi epitafium mosazné s obrazem jeho.¹³⁾

Dílo konvářské nevyžadovalo tolika příprav ani takového napětí mysli, jako dílo zvonařské. Cín jest hmota snadno tavitelná; z cínu se slévaly zpravidla věci menšího rozsahu; ozdoby reliefní a výčnělky rozmanité ulily se o sobě a hotové pak se spájkou připojovaly; také bylo lze,

⁹⁾ Král Horníkům příkekl, že za zvon jemu darovaný dá jim slíti zvon jiný. Když pak Horníci tento slib králův tehdejšímu nejvyš. mincmistrovi Bernardovi z Valdštiny připomenuli, bylo jim odpověděno (1509 f 2. post Omn. Sanct.), že tu věc obmeškali; poněvadž opomenuli, v čas pro zvonovinu poslati, vyprosili ji na králi kanovníci kostela pražského, ale Horníkům byla opatřena jiná zvonovina. Na účet král. mince v Kutné Hoře koupěna 1510 od France staršího z Brna měď za 142 kp a od zlatníka z Krupky 25 ct čistce (cínu), centnéř po 5½ kp 5 gr, a z té hmoty slil Ondřej Ptáček nový zvon k sv. Barboře. A. K. č. 95, 96. — Reg. verková 1510.

¹⁰⁾ Soupis XIV. 191. Jos. Novák.

¹¹⁾ A. K. Zádušní počty chrámu Matky boží na Náměti.

¹²⁾ Jean Pierre Louis Girardin zkoušel 1830 hmotu zvonu, řečeného „cloche d'argent“, v Rouenu a nenašel v něm stříbra žádného. Annales de chimie 1832 str. 205.

¹³⁾ Dač. Rez. II 31.

úpravu dokončiti na soustruhu a výzdobu dovršiti rydlem. Na křtitedlnici v Kolíně nad Labem jest patrné, že plastické postavy světců byly spájkou připojeny na plášť kotliny, a to jaksi nedokonale, že tak snadno mohly býti odlupovány.¹⁴⁾ Vedle křtitedlnic slévaly se pro kostely též svícny cínové, ampulky, džbáněčky na postavování kytic na oltáře, vodní nádrže k umývadlům a umývadla. Pozoruhodnou takovou nádrž na vodu spatřu-

Obr. 23.

jeme ve sbírkách musea kutnohorského. Prostá hranolovitá schránka ($22 \times 19 \times 10$ cm) na vodu kryta jest z předu štítem 27.5 cm vysokým, který nahoře se uzavírá obloukem lomeným (obr. 23). Okraj štítu jest vně i uvnitř vrouben ornamentem liliovitým, tak že celek se obestírá jaksi reminiscencemi na tvary gotické. Avšak drobná reliefní poprsí sedmi apoštolů a čtyř evangelistů, hlavně pak kartuše, do níž vsazeno jest poprsí apoštola Jakuba Většího, zřejmě se hlásí k renesanci. Není tu ani nápisu ani kon-

¹⁴⁾ Soupis I. 37.

vářské značky; ale z toho, že mezi apoštoly bylo dáno přední místo Jakubovi Většímu, vyplývá pravděpodobně, že toto lavarium pochází ze sakristie Vysokého kostela v Kutné Hoře, a původcem jeho že jest některý konvář kutnohorský.

Hlavní podporou řemesla konvářského byly domácnosti zámožných rodin; ty se rády chlubily nadbytkem cínového nádobí, jak o tom inventáře pozůstalostí hovoří velice přesvědčivě. Pozůstalost po neb. Augustinovi Šmilaurovi 1622 obsahovala cínového nádobí váhy sedm centnýřův. Při rozdílu statku po neb. Janovi Kosařovi 1627 rozvrženo cínového nádobí 3 centnýře a 8 liber na tři díly, na jeden díl přišly 4 konvice šestižejdlíkové, 4 pinetní, 1 třížejdlíková, 9 poloupinetních, 13 žejdlíkových, jeden cedelník na hrách, štanda cejnová, několik misek vaječných, 2 flaše po 8 žejdlících atd. Po neb. Janovi Šuntilovi, řezníkovi, 1629 zůstalo 9 velikých konvic, tři konvice rejsované, talířův dvanáct též rejsovaných atd.¹⁵⁾

Mistři konvářští přijímali do dílen svých správkou cínového nádobí, cílili (třeli a karbovali) křítitedlnice a svícny kostelní k hodům a jiným svátkům a vykonávali vážení a odhadování (šacování) cínového nádobí při inventování statku pozůstalého. Také cejchování měř šenkýřských bylo jedním úkolem mistrů konvářských. V „decretum dominorum“ o šenkování vína z roku 1485 jest obsaženo ustanovení, aby „všecky míry, buď žejdlíci neb konve polúpinetní od šenkéřek byly zdviženy a nové dělány spravedlivé tak, aby konváři v těch mírách hřebíčky dělali od kraje níže na prst neb na dva . . .“¹⁶⁾

Slití zvonu nového anebo přelítí starého platilo se prostě podle váhy zvonu. Zvon malý byl laciný: 1526 zaplatili Kaňkovští za zvon na dům obecní 1 kp 1 gr.¹⁷⁾ 1525 dáno od přelítí zvonce k hodinám na věži námětské 23 gr.¹⁸⁾ když roku 1602 ve škole svatobarborské žáci zvonec školní roztloukli a rozebrali, koupěn zvonec nový na Tarmarce (u Tomáše Klábala?) za 20 gr.¹⁹⁾ Pořízení zvonu velikého vyžadovalo druhdy nákladu značného. Roku 1505 páni Kaňkovští poslali veliký zvon do Hradce nad Labem mistru Ondřejovi Žáčkovi, aby jej přelil na touž váhu 28 centnýřů a 4 kamenů, jak prve byl, a podle úmluvy písebné zaplatili i s zavěšením 41 kp 28 gr, totiž za cent přibližně 1½ kp gr.²⁰⁾ K témuž kostelu sv. Vavřince na Kaňku byl 1528 zhotoven nový zvon 17 centnýřů těžký, za nějž Jakubovi Ptáčkovi dáno podle úmluvy 85 kp gr a k tomu na zpropití 1 kp 3 gr; cent zvono-viny s ulitím stál 5 kp gr, a k slévání zvonu dali Kaňkovští Jakubovi Ptáčkovi

¹⁵⁾ List. úř. Obligac. 1610 O. 29 v, R. 15 v, S. 4.

¹⁶⁾ A. K. Reg. flav. minus E. 1.

¹⁷⁾ A. K. Kaňkovský rejstřík příjmu a vydání.

¹⁸⁾ A. K. Zádušní počty kostela na Náměti.

¹⁹⁾ A. K. Zádušní počty kostela sv. Barbory.

²⁰⁾ A. K. Kaňk. rejstř. příjmu a vydání. Filip Villanuova, biskup Sidonský, posvětil tento veliký zvon v den sv. Kříže povýšení 1506 a dal jemu jméno Václav. A. K. Jana Hejzelný Památky kr. hor. m. Kaňku str. 73.

dvě kopy lesu (krátkého dříví).²¹⁾ Zdražením mědi zvýšena ovšem také cena zvonoviny. Již roku 1535 žádá Jiřík Klábal vedle 6 kp gr za centnýř zvonoviny ještě 1 kp gr od díla jednoho centnýře.²²⁾ Z doby pozdější nemáme zpráv až do 1677, kdy rozražený zvon Žebrák z kostela M. boží na Náměti byl přeléván přespolním zvonařem Janem Priquejem v Ml. Boleslavi. Tehdy bylo od díla přelití zádušní zvonoviny 5 ct 36 lb počítáno po 5 kr za libru, za přidaný „metal“ i se zděláním za 1 lb po 30 kr;²³⁾ podle toho stál 1 cent (120 lb) zvonoviny 50 zl a slití 1 centu 10 zl, to jest asi trojnásobné zvýšení ceny proti roku 1535.

Zvonař pečoval též o řádné zavěšení zvonu přispěním tesařů a kovářů. Jaké práce a jakého nákladu vyžadovaly přípravy k osazení zvonu na hranici zvoniční, zjevuje zádušní počet kostela sv. Barbory z roku 1607, kdy nastala nutnost, největší zvon toho záduší (Ludvíka) opatřiti novým hřídelem. Z dubu velikého, za 1 kp 30 gr koupeného, udělal Matěj Kocourovský hřídel, počítaje za dílo své 7 kp 30 gr; Matěj Nebozízek hřídel znova okoval, totiž předělal oba čepy, dvě zděři se šrouby a dvě skoby veliké, též třmeny k lopatkám se šrouby, k spojení zvonu s hřídelem upravil panty s 27 šrouby, dvoje klíště, 9 svorníkův a 10 skob, jakož i 4 závlače na vrch hřídele, item rámec pod závlače, čtyřmi skobami stáhl zvonic, která se začala rozestupovati — úhrnný účet za všechno to dílo bylo 13 kp 10 gr a tovaryšům na zpropití 10 gr. Okovaný hřídel vážil tolik, že jej pár koní stěží mohl utáhnouti z Dolejšího města vzhůru ke kostelu sv. Barbory. Na vymazání čepův spotřebováno dvou liber špiku za 7 gr; a zvoníkovi s pulsanty, když tím zvonom po několikráte zvonili, proto aby se vychodil, dáno 7 gr 3½ den.²⁴⁾

Objednávka zvonu tvrdila se smlouvou, obyčejně smlouvou psanou. Nedodržel-li zvonař slibu, buď že slil zvon nedobrý anebo dodělán díla protahoval přes ujednanou lhůtu, vznikly nesnáze a spory. Takovou smlouvou zavázaly Horníci 1463 Prokopa zvonaře, jakož mu uložili slití zvon veliký k sv. Barboře, „což by koli na témž zvonu škodlivé bylo, buď že by uši se utrhy, kteréž jest přilil, anebo zvuku zlého byl-li by, má na svůj náklad zase jej slití.“²⁵⁾

Roku 1677 byl Jan Priquey, zvonař z Ml. Boleslavě, zván k smlouvě, aby přijel do Hory, a pobyl tam dva dny, na útraty záduší jsa hostěn.²⁶⁾ Někdy ani psaná smlouva, ba ani plat předem poskytnutý nebyly dostatečnou zárukou, že zvon bude podle úmluvy v čas ulit. Osadníci ze vsi Podmokl 1531 žalovali na Daniele zvonaře pro neudělán díla zvonu podle smlouvy a cedule, žádající, aby buď 19 kp gr, které na to vzal méně 4 groše, vrátil

²¹⁾ Tamtéž.

²²⁾ Zádušní počet kostela na Náměti.

²³⁾ Tamtéž.

²⁴⁾ A. K. Záduš. počet kostela sv. Barbory.

²⁵⁾ A. K. Reg. rub. parvum C. 8.

²⁶⁾ A. K. Záduš. počet kostela na Náměti.

anebo v tom jim dosti učinil a zvon udělal a to ujistil, že tomu dosti učiní; že jemu toho na holá slova věřití nechťí. Páni rozkázali, aby dán byl na rukojmí, a učinili mu pohrůžku.²⁷⁾ Odmítnutí díla nezdařeného ohrožovalo zvonaře škodou nemalou. Proto se nedivíme, že Jakub Ptáček, jež správčové kostela námětského 1531 obviňovali, že jim odevzdal zvon nehodný, svrhoval vinu na zvoníky řka, že nesprávně bijíce zvon rozrazili, jakž se to v Košicích a v Kolíně přihodilo. Kostelníci podali pánům ceduli, jeho Jakuba rukou psanou a prosili, aby páni jej k dostiučinění přidržeti ráčili, poněvadž Jakub v dotčené ceduli za zvon přířká do roka; a páni učinili výpověď ve prospěch kostelníků.²⁸⁾ Opatrní páni Kaňkovští, přijímající 1528 nový zvon od Jakuba Ptáčka, povolali Daniela (Draštíka) zvonaře, aby zvon ohledal a zprávu o něm podal.²⁹⁾

Zvony, křtitedlnice a j. pořizovaly se z peněz zádušních, anebo na ně vedl náklad patron kostela. Bylo-li záduší chudé a nebyl-li patron kostela dosti obětavý, domáháno se peněz potřebných „žebrotou“, totiž sbírkou u vchodu do kostela³⁰⁾ a dobrovolnými příspěvky zbožných osadníků, jakož i odkazy posmrtnými. Ke kostelu sv. Barbory byl 1462 slit zvon z odkazů Thómy mlynáře 6 kp gr, Bartoše Karníka od Ferdianů 8 zlatých, paní Důry uzdařky 10 kp a jin. K témuž kostelu zjednali Horníci 1465 zvon u Prokopa zvonaře v 78 kopách z odkazů následujících: od Komoráče 20 kp, od paní Makuše Vojnové 10 kp, od paní Uršily, vdovy po Václavovi Suchdolském 10 kp (poručila k záduší 20 prstenův zlatých, ty byly prodány za 16 kp 40 gr), od neb. Tulákové 3 kp 20 gr (též za prsténky, které poručila k záduší), od Michala Prekle 10 kp atd.³¹⁾ Roku 1529 páni starší nad havěří na Kaňku dali pomoci na nový zvon 15 kp gr; ostatek bylo nutno shledati sbírkou, k níž přispěli sousedé kaňkovští summou 8½ kp gr a farář tamější přidal z milosti (z lásky) 5 kp gr.³²⁾ Když roku 1529 a 1530 sbírali na nový zvon k M. boží na Náměti, scházely se peníze i jiná pomoc hojně: z prosby u kostela přijato úhrnem 4 kp 4 gr 6½ den, tovaryši kovářští darovali ½ kopy 1 groš, i Marta, „žebřavá bába“, přispěchala se 2 groši. Ještě hojněji obětovali osadníci měď, cín a mosaz na zvonovinu: Dorota Kunová darovala konev cínovou pinetní, vážila 3½ libry, Kateřina Bláhová, kloboučnice, věnovala dvě mísy cínové, jednu velkou, druhou hořčičnou, vážily 3 libry a čtvrt, Dorota Šlichýřka z Nového města (předměstí Kutné Hory) rendlík měděný, vážil 9½ libry, Jakub, kramář, cínu 7 lb a mosazi 6 lb, Brlohová dala moždíř, vážil kámen a 3 libry

²⁷⁾ A. K. Lib. memorab. pg 140 v.

²⁸⁾ Tamtéž. Zvon byl již jednou přelitý; po prve nebylo ucho dolito.

²⁹⁾ A. K. Kaňk. rejstřík příjmu a vydání.

³⁰⁾ V zádušním počtu kostela na Náměti nachází se mnoho zajímavých zpráv o takové žebrotě kostelní. „Paní, které prosbu činí“, jinak též „žebračkami“ zvané, bývaly při účtování peněz sebraných hoštěny od pánů kostelníků koláčem a vínem.

³¹⁾ A. K. Reg. rub. D. 8, E. 10.

³²⁾ A. K. Kaňk. rejstřík příjmů a vydání.

atd.; všecky předstihla Anna Miránková darem moždíře, který vážil 2 kameny a libru; páni šepmistři přidali z rathouzu mědi a mosazi půl centnýře.³³⁾ — Není pochyby, že by Jan Salava z Lípy a na Oumonině nebyl s vděkem přijal summu 20 kp gr, kterou neb. Kateřina Puchetská, někdy Kašpara Fifka manželka, poručila na zvon k novému kostelu sv. Jana stěti na Jestřábi Hoře na kruntích téhož pana Jana Salavy zbudovanému.³⁴⁾ Věnování zvonu ke kostelu považovalo se vždy za čin bohulibý, usmířující. V takovém smyslu dala paní Anna rozená Dobřenská z Dobřenic roku 1583 pro kostelík v Dobřeni (pod Vysokou u Kutné Hory) slíti zvon u Ondřeje Kotka, důvěřujíc, že obětí tou smyje vinu manžela svého Jiříka Voděradského z Hrušova, který pro lichvu a jiné neřády 1580 na soudu zemském souzen a na hrdle trestán byl.³⁵⁾

Přečkal-li zvon dobu, po kterou zvonář za něj přiřikal, nebylo tím další trvání jeho nijak zajištěno. I zvon, který po léta dobrou službu konal, ba třeba několik staletí přečkal, může náhle býti rozražen. Předkové naši znali pomoc jedinou, totiž přelití zvonu.³⁶⁾ Roku 1529 přelával Jakub Ptáček zvon od Matky boží na Náměti, byl stlučený, a 1531 přivezli do huti Ptáčkovy druhý zvon od téhož kostela, též stlučený. A již 1535 opět Jiřík Klábal přelával velký zvon a dva menší k témuž záduší.³⁷⁾ Naproti tomu zvon, který byl Tomášem Klábalem 1598 slit pro Petrovice (u Červených Janovic), trval 300 let, až náhle se roztrhl od čepce k věnci.³⁸⁾

Hojné jsou zprávy o škodách na některých vedlejších součástkách zvonu. Nejčastěji bývalo třeba, obnovovati řemen (pás) k srdci zvonu, neboť se o železný závěs třel a trhal. Cena řemenu se během času měnila: okolo roku 1530 stál 3 gr, roku 1559 se za něj platilo 5gr 6 den; za řemen s prázkou novou žádali 8 gr již roku 1532. Nezřídka se v útech zádušních vyskytá zpráva, že se srdce rozrazilo při zvonění. Když roku 1609 v středu před památkou božího Těla u sv. Barbory k jitřní zvonili, přerazilo se u velického zvonu srdce na dvě, kus vpadl do zahrady farní a kus ostal na zvonici. Kovář Matěj Nebozízek, k němuž poškozené srdce ihned bylo odesláno, ještě v téže noci je spravil; ježto železa svého přidal, zapláceno mu 30 gr. A opět 1611, když nebož. Václavovi Rotlebovi k pohřbu se zvonilo, srdce

³³⁾ A. K. Záduš. počet kostela na Náměti.

³⁴⁾ A. Z. Test. alb. C. 11 v. a 12.

³⁵⁾ Dač. Rez. I. 154. Zvon jest vyzdoben znaky obou manželů a postavou sv. Václava.

³⁶⁾ Chřaplavý hlas zvonu rozraženého. směřuje-li puklina od koruny radiálně k věnci, napravují v novější době tím, že zvon otočí o osu svisnou asi o 45°, aby trhlina byla přenesena z plochy se chvějící do klidné. Oprava ta vyžaduje ovšem, aby také srdce bylo převěšeno, aby úhozná jeho rovina se vhodně otočila. Trhlina musí se pilováním poněkud rozšířiti, aby její okraje nemohly na sebe narážeti. Taková oprava byla vykonávána kdysi na jednom zvoně u sv. Barbory, totiž na zvoně „Marii“, roku 1710 slitém, který byl 1917 zrekvirován k účelům válečným.

³⁷⁾ A. K. Zádušní počet kostela na Náměti.

³⁸⁾ Jest uložen v museu kutnohorském.

velikého zvonu, jakž jen zvoniti začali, na dva kusy se přerazilo; Nebozizek kovář srdce svařil za 20 gr.³⁹⁾

Byl-li zvon prudce rozhoupán anebo povolila-li hranice, „vykročil“ zvon někdy z pánvice; tehdy bylo třeba, aby tesaři zvon zdvihli a čep opět do pánvice uvedli, po případě aby hranici utužili. Aby zvon se snadno „nevyvrhl“ ven z pánvic, zabráňovalo se jakýmisi železy a řetízky.⁴⁰⁾

Nutnost opravy nemálo obtížné a nákladné nastala tehdy, byl-li hřídel porouchán anebo byla-li poškozena některá pánvice. Oprava nemohla býti vykonána, aniž by zvon byl s hranice sejmут. Roku 1601 přetrhla se veliká zděř na velikém zvoně Ludvíku u sv. Barbory, a k druhému zvonu Nováčku dělány nové polštáře dubové pod pánvice. Tehdy Jiřík Nosek, tesař, pracoval na zvonici sám osmý tři dny, „nebo bylo těžké zdvihání“, a dáno mu ode všeho 1 kp 50 gr; za navaření roztržené zděři, která vážila půl centnýře, a za jinou práci k dotčeným zvonům obdržel Matěj Nebozizek, kovář, 1 kp 34 gr.⁴¹⁾ Značná váha zvonu přenášela se s hřídele na čepy a pánvice, ty se zvoněním otíraly a kazily. Přelévání pánvic příslušelo zvonařům; 1535 přeléval Jakub Ptáček obě pánvice ke zvonu u sv. Barbory, dáno mu s tím, co přidal svého kovu, 1 kp 12½ gr. Později, kdy v Hoře zvonařů již nebylo, přelévány pánvice v Praze; za přelití pánvic k dominikálu u M. boží dáno 1691 zvonaři pražskému 8 zl 34 kr a opět 1692 k velkému zvonu téhož kostela dáno 25 zl. Na téže zvonici u zvonu Josefa bylo 1679 shledáno, že pánvice jsou na křivo vsazeny; bylo třeba, polštáře předlabati a pánvice znova usaditi.⁴²⁾

Byla-li stolice pro zavěšení zvonu nesprávně zbudována, ohrožovala se stabilita věže. V měsíci červnu roku 1673 vyšla z Hory komise k ohledání zdí na věži kostela kaňkovského, neboť se při zvonění věž hýbala a otrásla.⁴³⁾

Velice obávaným škůdcem a zhoubcem zvonů byl blesk a oheň. Ondřej Dačický připomíná zkázu zvonů kostela námětského dne 30. prosince 1555 takto: „V pondělí před Novým létem po osmé hodině v noci strhlo

³⁹⁾ A. K. Zádušní počet kostela sv. Barbory. Nehody podobné bývají zaznamenány také v zádušních počtech jiných kostelů. — 1736 zavěšena srdce dvou velkých zvonů na věži kostela námětského novým způsobem (na válci ve věnci) „pro lehčí a věži užitečnější“ zvonění. Ale způsob ten se neosvědčil. Již roku 1737 „ty venteisny se vyhoditi a zase na řemeny srdce zavěsiti se musila“. A. K. Zádušní počet kostela námětského.

⁴⁰⁾ A. K. Zádušní počet kostela na Náměti, při roce 1537.

⁴¹⁾ A. K. Zádušní počet kostela sv. Barbory. — Nestačil-li na zhotovení čepu nebo na sváření přeraženého srdce jeden oheň obyčejné kovářny, konány správy takové v kovárně dolové na Taurkanku anebo posílány do některého hamru. Když roku 1666 čep zvonu „Vorla“ se zlámal, pořízeny nové dva čepy na hamřích u sv. Máří Magd.; za práci dáno mimo čepy staré ještě 2 zl. A. K. Zádušní počet kostela sv. Jakuba.

⁴²⁾ A. K. Zádušní počet kostela na Náměti.

⁴³⁾ A. K. č. 11465.

se povětrí veliké s větrem, a bylo hromobití veliké a zapálilo po vrchu věž námětskou u kostela M. boží na Horách Kutných, velmi pěknou, tak že všeckna vyhořela, a zvonové se slili⁴⁴⁾. Nově pořízené zvony jmenovaného kostela byly opět zničeny požárem roku 1770. Kolik zvonů kutnohorských na zvonících mimo Horu vzalo za své způsobem podobným, nelze zjistiti ani přibližně; známe toliko tyto případy: 1541 zničen zvon Ondřeje Ptáčka, kterého si král Vladislav Jagel. vyžádal od Horníků pro chrám sv. Víta na hradě Pražském; 1796 byly ohněm zničeny v Kolíně nad Labem zvon Ondřeje Ptáčka a dva zvony Tomáše Klábala; požárem pozbyly zvonů též kostely v Kozlech (Tomáše Klábala) a v Keblově na Ledečsku.

Vedle těchto nahodilých a ojedinělých případů mizel inventář zvonový také hromadně, jednak rušením klášterů a kostelů, jednak válkami. Ze zrušených kostelů kutnohorských prodány byly zvony dražbou roku 1787; od sv. Bartoloměje snato 8 zvonů úhrnem 27 ct 25 lb, od sv. Martina 2 zvony 1 ct 24 lb, od sv. Petra a Pavla 4 zvony 1 ct 83 lb a od sv. Jiří 4 zvony 5 ct 26 lb;⁴⁵⁾ avšak nebyly všechny v Kutné Hoře ulity. Ujímání zvonů k účelům válečným není výmyslem nové doby. Již roku 1526, když král Ludvík s vojskem svým byl poražen a v boji proti Turku zahynul,

⁴⁴⁾ Dač. Rez. I. 141. Chybně jest datována událost ta v knize „Placení rud a kyzů nákladníků.“ Zápis při neděli Dum medium 1555 zní takto: Ten pondělí po Novém Letě z dopuštění Božího vyhořela věž u Náměti od svrchu až do gruntu; zvonové se slili i celý orloj shořel. (Pam. arch. XIX. 278). — A opět jinak líčí se věc v zádušním registru kostela námětského, totiž takto: tu noc na pondělí po osmé hodině na devátou hodinu, kteráž byla před Novým litem aneb před sv. Sylvestrem . . . udeřil blesk do střechy nad šnekem, jako chodí na literátskou kruchtu, a odtud skočil do věže pod makovice a tu zapálil . . . bylo udatně haseno, ale s velikou nesnází; oheň ztrávil střechu na věži, vnikl do zvonice a sžehl hranici zvonovou, tak že zvon řečený dominikál všecken se na fejn rozpustil a jiné dva zvony menší také se rozpustily a spálily, a největší zvon . . . dolů na orloj na sklep jest upadl a tu se rozrazil . . . — Tato „škoda znamenitá na věži, zvoních, orloji a jiném stavení“ jmenovaného kostela, hrozným ohněm způsobená, pohnula Horníky, aby žádali krále za zdvižení a zastavení ungeltu z vín, krámských a jiných věcí. A. K. č. 1247. A. O tomto řázení blesku a krupobití, které se v jednu a touž dobu přihodilo na několika místech v Čechách a v tak neobyčejnou dobu (30. prosince po 4. hodině ranní), mluvilo se drahý čas (Sněmy české II. 700; srv. k tomu Tomkův Děj Prahy XII. 71). — Štelcar Želetavský má o tom ve své Knize duchovní (V. 7). obšírnou zprávu, ale chybně datovanou (klade totiž rok 1556). Bylo prý krupobití a povětrí s přívalem na mnoha místech a při tom prý hrom bil na kostely jedné hodiny (na př. v Klomině, Mělnice, Ml. Boleslavi, Nymburce, Vys. Mýtě, Lito-myšli, Benešově, Lipím, Mostě, Kunětické Hoře). V Hoře Kutné prý uhořel do věže Námětské, spálil na ní krov škřidličný s pěti vížkami a hodiny též zkazil. — O tomto úkazu zmiňuje se i děkan Matouš Hradecký ve své knížce „Kázání učiněná l. 1556 na Horách Kutných u Vysokého kostela“ (Pam. arch. VIII. 234).

⁴⁵⁾ A. K. č. 21181. Zvony ty ležely asi tři roky v jakémsi skladišti a dne 17. listopadu 1790 byly dražbou židům prodány a ihned pryč odvezeny (přes Kolín do Prahy). Obšírnější zprávu podává Fr. J. Vavák ve svých Pamětech (podle vydání Jindř. Skopce na str. 160—161. druhé části II. knihy). 1807 prodán dražbou zvon od sv. Trojice; vážil 9 ct 58 lb a utrženo za něj 727 zl 30 kr.

usneseno na sněmě obecném v Brně (dne 23. září), zvony zbytečné aby se od kostelův braly a z nich děla lila.⁴⁶⁾ Druhdy bývaly ještě jiné příčiny, pro které se ten neb onen výrobek zvonařský nebo konvářský zničil, mnohdy na nemalou škodu pro historii umění. Ze záduší kostela sv. Jakuba v K. H. byla 1679 stará cínová křtitedlnice, která vážila 290 lb, přenechána (libru po 20 kr počítajíc) pražskému varhanáři, aby z ní pořídil píšťaly pro nové varhany k témuž záduší.⁴⁷⁾ 1674 od záduší kostela sv. Trojice prodána křtitedlnice „pro dobré obecní“ (A. K. Lib. memor. D. 30 v).

Zvony ze zrušených kostelů kutnohorských nebyly všechny zničeny. O jednom alespoň víme určitě, že byl převezen do Neveklova a tam zaujal místo na zvonici požárem spustošené; je to zvon zasvěcený sv. Bartoloměji, ulitý původně pro špitál kutnohorský.⁴⁸⁾ Také některé jiné zvony kutnohorské změnilы původní místo své. V Malíně u Kutné Hory visí zvon, který byl 1489 slit pro kostel na Náměti v Kutné Hoře. V Čiměři u Jindř. Hradce mají zvon, jehož nápisem se hlásá, že byl slit Ondřejem Ptáčkem ro kostel sv. Kříže ve Vnoři.⁴⁹⁾ Také křtitedlnicemi si kostely navzájem pomáhaly: křtitedlnice slitá 1530 Jakubem Ptáčkem pro farnost v Košici u Malešova byla přenesena na Bykán (též nedaleko Malešova), a tam se jí užívá dosud.

Řemeslo zvonařské vyžadovalo prostranného a ustáleného sídla (pro hut), nákladných pomůcek a hojného cenného náčiní (nádobí), jakož i značného peněžního základu (na zásoby surovin i hotového zboží). Proto přecházelo obyčejně s otce na syna. V Kutné Hoře byl Ondřej Ptáček zakladatelem takového rodu zvonařského. První stopy činnosti jeho zvonařské sahají asi do roku 1470. Po jeho smrti vedli synové jeho živnost zvonařskou dále až do smrti Jakuba Ptáčka 1539. Druhou rodinu zvonařskou založil Jiří Klábal, který 1521 pojal vdovu po neb. Michalovi Ptáčkovi za ženu. Řemeslo zvonařské a konvářské pěstovalo se v rodě tom až do smrti Tomáše Klábala 1601. Proslulí tito dva rodové vyplnili plodnou činností svou asi 130 roků. V hutech jejich vyrobeno tolik zvonů, že obhlídkou zvoníc v širokém okruhu kolem Hory našlo by se málo těch, které by se nemohly honosti aspoň jedním „Ptáčkem“ nebo „Klábalem“. Vedle příslušníků rodův těchto pracovali v K. H. současně i jiní zvonaři, méně produktivní. Hromadnou výrobou zvonů zatarasily se konečně cesty pro odbyt a nastal povážlivý pokles výroby. Nedostatek dorostu pracovního, nebezpečná soutěž, hlavně v Ml. Boleslavi vyrůstající, a záhy potom přikvačivší válka, jejíž důsledky byly pro Horu velice zhoубné, to vše zpečetilo zánik řemesla zvonařského nadobro. Po válce pak, bylo-li třeba přelíti zvon některý,

⁴⁶⁾ A. Č. XI. 360.

⁴⁷⁾ A. K. Zádušní počet kostela sv. Jakuba č. 2.

⁴⁸⁾ Fr. J. Vavák odhadoval cenu tohoto zvonu na púl třetího tisíce zlatých a rozhorleně konstatuje, že za všech 14 zvonů ze zrušených kostelů kutnohorských bylo v dražbě strženo jen 1111 zl 38 kr.

⁴⁹⁾ Soupis XIV. 29.

ohlíželi se Horníci nutně po zvonařích cizích. Roku 1677 byl přelit zvon „Žebrák“ od M. boží na Náměti Janem Priqueyem v Ml. Boleslavi (jak bylo již zpředu pověděno). Mikuláš Priquey v Ml. Boleslavi 1710 ulil zvon „Marii“ z prasklého zvonu od sv. Barbory. Roku 1733 slil Jan Jiří Bok, zvonař kouřimský, zvony malé pro kostel sv. Petra a Pavla v K. H.⁵⁰⁾ Roku 1737 k přelití velkého zvonu od sv. Jakuba v K. H. volán byl do Hory zvonař olomoucký Kalous, který „v tom kumštu dobře zkušený jest a mnoho zvonů chvalitebně přelil“; přelití zvonu vykonáno v Kutné Hoře.⁵¹⁾ Dne 25. listopadu 1732 vysvětil opat Sedleckého kláštera v Kutné Hoře zvonů několik;⁵²⁾ byly asi všechny nové nebo nově přelité. Po hrozném požáru, který 1770 ztrávil zvony na věži kostela M. boží na Náměti, slil Jan Jiří Kühner v Praze tři zvony nové 1773 a 1778. Pro nově zbudovaný kostel sv. Jana Nep. objednány nové dva zvony u Zachariáše Dietricha v Praze 1753 a 1754. Atd.

Dílo konvářské, jemuž stále kynul odbyt dosti hojný, nebylo nijak rušeno. I proslulí zvonaři měli vedle hutí zvonařských též dílny konvářské, zařízení pro výrobu rozmanitého nádobí do kostelů a domácností. Řemeslu tomu nastala kritická doba teprve značným zlevněním kameniny a porculánu. Ve druhé polovině 18. století přicházeli do Hory vlastní cínaři a domáhali se tu práva měšťanského a mistrovského, dovolávající se dispense z r. 1768. Když tím vznikla nemalá ujma cínařům domácím, byla dispensa již r. 1774 zrušena a potulným cínařům („ingeschlichene Ausländer“) vykázaný přípustné meze, ve kterých mohli jakési správky („ihre Flickarbeit“) vykonávati (A. K. čís. 18177 a 19207).

Hutem zvonařským bylo pro velké nebezpečí ohně vykázano místo na samotném obvodu města u valů městských anebo dokonce až za branami. Hutě zvonařské v K. H. známe čtyři: Ptáčkovskou, ležící pod Hrádkem jdouc k dolu Oslu na svahu Sekmaru; Klábalovské tři, jednu blíž krchova Námětského, druhou na předměstí Cechu za branou Kolínskou, třetí za branou Klášterskou; Drašíkovskou u brány Klášterské (totožná s předešlou?).

Konváři měli společný cech se zlatníky, a proto jim bylo přispívati na společná vydání.⁵³⁾ Ale od roku 1581 na cupusy cechovní nic nedali; pročež starší cech, tehdy zlatník Jiří z Řásné, nemoha od roku 1583 ničeho připomínati, žaluje šepmistrům a žádá, aby konváře k tomu sami přidrželi

⁵⁰⁾ A. K. Zádušní počet kostela sv. Petra a Pavla.

⁵¹⁾ A. K. Lib. memorab. 1737 při 6. februarii.

⁵²⁾ Byly to zvony tyto: na věži kostela námětského zvon Maria, Dominik a Radlice (k počestnosti sv. Isidora); na kostrici větší zvon sv. Theofila, menší sv. Václava; na věži kostela sv. Jakuba zvon Vorel (k počestnosti sv. Karla Borom.), Poledník (k počest. sv. Jakuba Většího), Šturmník (k počest. sv. Jana Ev.), zvon k pozdvihování (k počest. sv. Jana Nep.); na věž kostela sv. Jana Nep. zvon (k počest. sv. Josefa); ke Všem svatým zvon (k počestn. sv. Petra). A. K. č. 15629.

⁵³⁾ Další zprávy byly podány již při zlatnících na str. 11. a násl.

a jim to složitě poručili a dále vybírání cupusův aby některému z pánů konvářů nařídili.⁵⁴⁾ Roku 1595 byli v kutnohorském cechu konvářském následující mistři: Tomáš Klábal, Řehoř Bořanovský, Jindřich Křepelka, Matěj Petružilka a Daniel Vilímovský.⁵⁵⁾ Chtěl-li tovaryš konvářský dosáhnouti mistrovství, bylo mu zhotoviti hubatku cínovou asi na dvě pinty, vysokou a ozdobnou, a nad to bylo mu ještě mísu urobiť.⁵⁶⁾

Výrobky zvonařské a konvářské bývají zpravidla datované. Nápisy na zvonech hlásají obyčejně rok vzniku, jméno i působiště zvonařovo. Dílo konvářské, nemá-li nápisu, bývá aspoň značkou opatřeno, ze které poznati lze sídlo cechu a po případě i jméno konvářovo. Zvyklostí tou se historické badání v oboru tomto (vyjímaje dobu nejstarší) nemálo usnadňuje. Aby však představa o individualitě toho kterého mistra nabyla celosti a jasnosti, nutno se ohlížeti též po zápisech archivních. Zprávy následující, chronologicky seřazené, podávají to, co o jednotlivých zvonařích a konvářích kutnohorských poznáno bylo z pramenův listinných; též se tu vyličuje rozmanité dílo zvonařské a konvářské původu kutnohorského, které dosud lze spatřiti anebo do nedávna ještě bylo možno viděti porůznu roztroušené po zvonících a po sbírkách musejních a soukromých.*)

⁵⁴⁾ A. K. č. 3520/2.

⁵⁵⁾ A. K. č. 4966/13.

⁵⁶⁾ Čas. Čes. Musea 1894 str. 516. Z. Winter, Mistr. kusy star. řemesl.

*) Jan B. Dlabač v díle svém „Künstlerlexikon“ 1815—18 podává souborné zprávy o činnosti aspoň několika nejčelnějších zvonařů kutnohorských. Po něm Ant. Rybička v pojednání svém „O českém zvonařství“ 1885 věnuje dosti obsáhlou stať zvonařskému řemeslu v Kutné Hoře a podává již souvislý nástin jeho rozvoje. Nelze tu ovšem zamlčeti, že značný podíl na práci té přísluší Petru Mil. Veselskému, který Ant. Rybičkovi skýtal hojného materiálu z archivu kutnohorského a také samostatně uveřejňoval obsírnější zprávy o zvonařích kutnohorských. Avšak bohatý fond archivní nebyl vyčerpán. Vyhledávání a zjišťování zvonů kutnohorských po zvonících bližších i vzdálenějších nedělo se důsledně, ani dosti bedlivě a popis zvonů konán mnohdy nekriticky a nesprávně. Nutno doznati, že teprve soupisová činnost, povzbuzená Českou akademií 1896, jakož i válečná konskripce zvonů v letech 1916 a 1917 byly mocnějšími podněty k pátrání bedlivějšímu. Hlavní podmínkou zdatu jest správné čtení nápisů na zvonech a křitelnicích, a pomůckou nad jiné důležitější jest věrný a zřetelný otisk nápisu. Po neomylném tom dokumentu nutno sáhnouti pokaždé, kdykoliv zprávy již zjištěné se jeví býti podezřelými. Pokud se týče pořizování otisků, doznává autor, že mu bylo všude, kde se toho dožadoval, ochotně poslouženo, jen málo případů vyjímaje. Platnou pomoc mu v tom smyslu poskytli pánové tito: Jan Fiala, učitel v Kutné Hoře; Jan Valchář, říd. uč. v Bojišti u Ledče; mag. pharm. Jan Hellich, lékárník v Poděbradech; Jos. Hanaš, říd. uč. v Semíně u Přelouče; Dr. Josef Novák, profesor v Jindř. Hradci; P. Václav Fiedler, kaplan v Něm. Brodě; Václ. Vašák, říd. uč. v Cholticích; Jaroslav Douděra, učitel v Kutné Hoře; Václav Chadraba, říd. učitel v Hostovicích u Žlebů; František Wintr, řídící učitel v Červen. Janovicích; Jan Šolta, ředitel cukrovaru v Hostačově u Golč. Jeníkova; Václav Pospíšil, říd. uč. v Klukách u Čáslavě; P. Gustav Čenský, farář v Konárovicích u Kolína; V. Jarolím, říd. uč. v Přelouči; P. Fr. Opřátko, farář v Míčově u Prachovic; slečna Antonie Horská, učitelka ve Světlé nad Sázavou; prof. Jos. Haken v Kutné Hoře; prof. Frant. Nachtigal v Kutné Hoře; Boh. Žitný, říd. učitel v Nemyčevsi u Jičína.

1373 *Henslinus de Monte*, canulator, byl v den sv. Blažeje přijat za měšťana pražského; rukojmím byl Šimon konvář.¹⁾

1412 *Gysperger*, canulator, v Kutné Hoře usedlý, byl okolo 24. ledna svědkem při posledním pořízení Mikuláše Hebenštreita a opět okolo 12. prosince t. r. při testamentu Hanuše mydláře.²⁾

1431 *Beneš*, konvář (*Benessius canulator de Montibus Cuthnis*), byl již nebožtíkem. Hondl, sirotek po něm pozůstalý, stvrzuje v knihách jihlavských, že Mikuláš kolář (*Nicolaus currifex*) mu zaplatil 10½ kp gr.³⁾ 1441 týž Hondl kvituje Mikuláše, koláře, a Mikuláše, konváře, strýce své, z přijatých peněz, které byly správně jejich svěřeny.⁴⁾

1431 *Mikuláš*, konvář, doznavá, že jest dlužen 10 kp gr Hondlovi, sirotku po Benešovi, konváři.⁵⁾ 1442 měl domek na Vinné ulici vedle Matěje Faráře a směnil jej s Laurinem, písařem městským, za dům na Tarmarku vedle ulice na rohu, přidal 30 kp gr hotových.⁶⁾ 1471 f 4. ante Petr. in kath. dělá kšaft; měl dva syny a dceru Ludmilu, provdanou za Václava Vidláka.⁷⁾ těm odkazuje mimo jiné též tále na Kaňku a stojecí u Osla (měl bezpochyby úřad jakýsi při tom dole).

1457 *Šimon*, konvář a zvonař, koupil dům někdy Holcuchovský (čp 107), ležící na rohu jdouce na Tarmark, od Petrlíka za 64 kp gr; doplatil úplně roku 1460.⁸⁾ 1464 f 2. post Magdal. dělá kšaft: vše poroučí manželce své a dětem svým, mezi poručníky ustanovuje též Petra konváře z Hradce.⁹⁾

Ulil zvon k Náměti, bezpochyby nedlouho před svou smrtí, neboť v kšaftu se připomíná, že mu nebyl doplacen („pro campana ad Namiet tenentur eidem 3 lb“).

1459 *Jan Bradáč* čili *Hanuš Bradatý*, konvář a zvonař, muž Farářčin, koupil dům na Talmarku mezi domy Janka krajčího a Martina Klobásy za 28 kp gr, zavdal 10 kp.¹⁰⁾ 1465 dal příjemné. 1467 měl dům Holcuchovský (čp 107) na Vinné ulici.¹¹⁾ 1470 prodal dům na Talmarku.¹²⁾ 1474 koupil zahradu proti Flašarům u Bartoše z kúta a zaplatil ji úplně.¹³⁾ 1462, 1465, 1470 a 1471 byl cechmistrem konvářů.

Roku 1466 slil zvon pro kostel nalezení sv. Kříže v Litomyšli (Rybička 45. — Zvon byl 1546 ohněm zkažen. Soupis XXIX. 65). — Šepmistři dali mu roku 1467 na zvon (který pro kostel sv. Barbory snad již ulil

1) Almanach města Prahy V. (1902) 47.

2) Zeitschr. d. deutsch. Ver. f. d. Gesch. Mähr. u. Schles. VII. 44.

3) A. města Jihlavy kniha III. fol. 109'. — 4) Tamtéž fol. 179'.

5) Tamtéž fol. 110'. Tuto i předcházející zprávy poskytl můj syn Otakar, vládní rada. — 6) A. K. Lib. her. 1442. A. 4. — 7) A. K. Reg. flav. min. E. 4.

8) A. K. Lib. her. 1442. L. 8. též Lib. her. antiq. P 7. v. — 9) A. K. Reg. rub. parv. D. 12.

10) A. K. Lib. her. 1442. N. 6 v. — 11) A. K. Reg. rub. H. 7. V zápisech pozdějších říkají tomu domu „Konvářovský“. — 12) A. K. Lib. her. 1442. V. 27. — 13) Tamtéž V. 73 v.

anebo teprve ulíti měl) peníze, které zbyly z odkazu paní Uršily, Suchdolského nevěsty, po zaplacení dluhů „onomu i onomu“ (A. K. Reg. rub. min. E. 10).

1463 *Prokop*, konvář a zvonař, koupil dům na Tarmarku na rohu (čp 7), podle Bartoška u Ondráčka mincíře za 70 kp gr, zavdal 15 kp.¹⁴⁾ Téhož roku dal příjemné.¹⁵⁾ 1471 prodal dům dotčený Bartošovi „z kúta“ za 80 kp gr; ale 1477 koupil jej zase zpět od Matěje Mlýnkova zetě (na nějž 1474 připadl) za 120 kp gr a roku 1479 jej doplatil.¹⁶⁾ 1481 přikoupil domek vedlejší od Šimona zámečníka za 36 kp gr; ale 1486 jej zase prodal Jírovi Škorňovi mincíři za touž cenu,¹⁷⁾ s kterýmžto sousedem pak mívá často a mnoho nesnázi.¹⁸⁾ Spoluobčané jej ctili a volili jej mezi zástupce obce; 1466—71 seděl mezi obecními staršími, 1480—86 byl šepmistrem. Také v cechu konvářském požíval důvěry; hodnost cechmistra zastával v letech 1463, 64, 66, 77 a 78. Na samotném sklonku svého života pokusil se o štěstí mezi rudokupci. 1488 koupil huť, někdy Mikuláše (z Skalice) hofmistra, pod Charvátovskou ležící, se dvěma rybníky, kštádlý atd. za 700 zl, ale v tom zemřel, a páni šepmistři zmocnili se huti té v dluhu obecním¹⁹⁾; tu huť koupil pak Jan Zigelův za 715 zl uher, a z peněz těch byl ihned zaplacen Prokopův dluh k záduší kostela sv. Barbory. Prokopův statek byl značnými dluhy z velké části ztráven. — První manželka Prokopova byla dcerou Martina mlynáře, hospodáře mlýna Dětiného (nad král. hutmi);²⁰⁾ druhá manželka jmenovala se Margreta.²¹⁾ Syn Jindřich byl mincířem, dcera jedna byla provdána za Jana, mincíře, manželem druhé byl Havel Škrovad, konvář.²²⁾

1463 slil Prokop zvon veliký k sv. Barboře, „i tak jest pánóm slíbil, cožby koli na témž zvonu škodlivé bylo, buď žeby uši sie utrhy, kteréž jest přilil, anebo zvuku zlého byl-li by, má na svůj náklad zasie jej slíti“.²³⁾ — 1466 paní Uršila, manželka někdy Václava, syna Suchdolského, poručila 20 prstenů zlatých k záduší sv. Barbory. Prsteny ty byly prodány a peníze za ně utržené (16 kp 40 gr) dali páni Prokopovi na zvon, přičinivše k tomu peníze jiné, tak že mu v summě dali 78 kp.²⁴⁾ — Zvon, který Prokop 1471 ulil k sv. Barboře, nebyl dobrý. — 1478 opět zvon slit skrze Prokopa konváře k sv. Barboře; zlý byl a velmi veliký, a proto jest stlučen a místo něho slit jiný. V témž roce ulil Prokop k Vysokému kostelu (sv. Jakuba) zvon, kterému dáno jméno Vorel.²⁵⁾ — Na zvonici v Horním Jelení (u Vys. Mýta) visí zvon, který podle nápisu (latin.) ulit byl 1475 Prokopem zvonařem (obr. 24. — Soupis XVI. 48 a 49. Zd. Wirth). — 1478—81) zrnil měď v král. mincovně na Vlas. Dvoře.

¹⁴⁾ A. K. Lib. her. 1442. R. 10 v. — ¹⁵⁾ A. K. Reg. rub. C. 12. — ¹⁶⁾ A. K. Lib. her. 1442. V. 42, V. 76, V. 113. — ¹⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior B. 7, D. 14 v. — ¹⁸⁾ A. K. Reg. flav. min. G 7, H. 7. — ¹⁹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior E. 19. — ²⁰⁾ A. K. Reg. flav. min. E. 7. — ²¹⁾ A. K. Reg. flav. maius, A. 11, D. 15. — ²²⁾ Tamtéž A. 11. — A. Z. Lib. her. rub. maior E. 17, F. 5. — ²³⁾ A. K. Reg. rub. C. 8. — ²⁴⁾ Tamtéž G. 7. — ²⁵⁾ Zprávy ty byly vyňaty z Dač. Rez. I. 42, 44.

1468 *Ondráček*, konvář, koupil dům od Matěje Mokšada, havěře, pod „refléři“ ležící, za 19 kp 15 gr.²⁶⁾ Není totožný s Ondřejem Ptáčkem, což vysvítá ze zápisu následujícího: 1480 *Ondráček* konvář, syn nebožce Myslíka, osobně vstoupiv do rady s Ptáčkem konvářem oznámil jménem všech jiných sirotek Myslíkových, že Ptáček cožkoli jim dlužen byl, jim již všechno zaplatil docela a dokonce.²⁷⁾

1473 *Ondřej Ptáček*, konvář a zvonař, koupil dům krom stodůlky od Pavla Vidláka na Talmarku na rohu vedle Bartoše „z kúta“ ležící (čp 7) za 154 kp gr čes šir.²⁸⁾ a téhož roku dal příjemné.²⁹⁾ Měl dvůr na předměstí kolmarském pod cihelnou; 1504 jej prodal Bernartovi z Rudného trhu za 24 kp gr hotových.³⁰⁾ Již 1473 a 1474 byl cechmistrem konvářů, od 1480 zastával úřad tento až do 1490 skoro nepřetržitě a později opět občas do 1508; mezi obecními staršími zasedal od 1495 až do své smrti. Kšaft Ondřeje Ptáčka, datovaný f 2. die Mauricii 1511,³¹⁾ jakož i rozdíl statku mezi sirotky,³²⁾ skýtá hojně zpráv o jeho poměrech rodinných a majetkových. Manželka Ondřejova byla Marta, vdova, měla dceru Aničku z prvního lože. S Martou měl Ondřej dítka tyto: Jakuba, Michala, Adama, Jana, Řihu, Martu, Reginu a Benediktu. Ondřej zemřel bezpochyby téhož roku 1511, kdy kšaftoval; v měsíci červenci 1512 byla vdova po něm pozůstalá již provdána za Václava konváře.³³⁾ Po vyplacení odkazů zvláštních a po vyražení dluhův zůstalo na rozdíl mezi sirotky ještě statku ceněného v 840 kp 30 gr, kterýž byl rozvržen na šest dílů toliko, neboť Marta byla již provdána a přijala odkaz zvláštní, Řiha pak skrze neposlušenství byl vyveden z dílu svého otcovského a jen přímluvou bratří a sester svých dosáhl toho, že mu otec poručil 10 kp. Jakub ujal minciřský lůn v 163 kp, Michal huť v 50 kp gr, Jan s Adamem ujali

²⁶⁾ A. K. Lib. her. 1442, T. 31 — ²⁷⁾ A. K. Reg. flav. min. A. 7.

²⁸⁾ A. K. Lib. her. 1442, V. 63. — ²⁹⁾ A. K. Reg. rub. parv. K. 17. Jméno „Ptáček“ připomíná se v Hoře již roku 1427 při zápisu huti „quondam Stephani Ptáčkova“ (sic) Martinovi řeč. Ocáskovi. A. K. Lib. antiq. her. A. 3. — Později se vyskytá v knihách měst. dosti často Jan Ptáček, bednář (doleator): 1436 s Maruší manželkou svou koupil dům na Solném trhu; téhož roku ujal městiště „Jičínský dvůr“ v Dlouhé ulici; 1446 koupil čtyři městiště v Dlouhé ulici pod židovskou školou; 1453 koupil dům na Kaňku proti Švábům (dolu) za 5 kp gr hotových; 1458 koupil dům na Rudném trhu za 16 kp gr hotových. A. K. Lib. antiq. her. J. 5, J. 6, L. 6 v, O. 2, pg 145. Byl konšelem na Kolmarku (předměstí) roku 1462 a 1463. Byl snad otcem Ondřejovým; ale nedovedeme toho doložit. — ³⁰⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior M. 8. — ³¹⁾ A. K. Test. C. 7. — ³²⁾ A. K. Reg. flav. maius K. 13. — ³³⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior O. 21.

společně dům v 156 kp. Jakub, Michal a Jan, kteří se u otce svého vyučili řemeslu konvářskému, ujali též dílnu s nádobím konvářským, všecko nové dílo cínové s několika hotovými zvony a moždíři, jakož i zásobu mědi, cínu, olova a zvonoviny.

Rozdíl statku mezi sirotky, datovaný f 5 post Viti 1513, dovoluje nahlednouti též do dílen Ondřejových. Mimo staré dílo cínové a nádobí cínové k domácí potřebě stolní nalezeno doma a v krámě (v témž domě) nového díla cínového 3 centnéře bez 4 liber, centnéř počítaje po 8 kp gr; olova 4 kameny a 6 liber, kámen po 14 gr a libra po 1 gr; tři zvonce malé v 6 kp gr; jeden zvonec o 3 centnéřích za 15 kp gr; jiný zvonec o 6 centnéřích za 28 kp gr; jiný opět zvon o 11 centnéřích za 50 kp gr; opět jiný zvon o 15 centnéřích za 70 kp gr; mědi 1½ cent a 42 lb za 2½ kp 50 gr; zvonoviny 3½ cent 34 lb za 12 kp gr; přísady 30 lb, libra po 1 gr; šajva mědi 30 gr; moždířův nových a palic do nich 5½ kamene a 1 libra, kámen po 40 gr; nádobí konvářského, kterým dělají, k tomu vřetena a formy, toho jest všeho za 6 kp gr. V huti bylo shledáno toto: olova spolu s mědí za 4 kp gr „v obrazích a formiczech“; kladky měděné troje, železné dvojce a dřevěná jedna; provazy tlustá dva, hemžály slovů, jalové provazy tři; provazy vázací, ty jsou tři, v těch svrchu psaných kladkách do každé provaz jest uvlečený; fajsle veliké tři, nebozezův velikých 9 a nejmenší z nich jako prst; sekry kladné 4, sekry voštíepačky 3, ruční 3 sekry; mýchův velikých 4 páry, malé miešky 3; pily obloukové 3 a čtvrtá tesařská bez oblouku; pilky malé 4, rajče 2, lopaty 4; hoblíkův 6, klamry 4, nebozezy veliká 2, jako jimi děla vrtají, dláta veliká 2, jako jimi zvony z formy vysekávají, pilníkův 5, rašpli 2; šroubův všech jednostajných železných 8 a malá šrouby 2; železa rozličného, řetězův i jiných k formám želez 8½ centnéře; brusy 4 v huti i doma. Do statku pozůstalého byli dlužni: písař Joannes z Jičina za nádobí cínové 1½ kp gr, sladovníci zdejší za „cínové korbele na sviece“ 6½ kp gr, Tomáš litoměřický za zvony 22 kp 20 gr (dal na to 6 kp bez 6 gr), Tajnečtí za zvon 7 kp gr, Jičínští za zvon 105½ kp gr, šenkéřky za nádobí cínové 1½ kp gr, jejich jména jsou v registrách psána. v Solopiskách dluh za zvon 45 kp gr, v Zibohlavi za zvon 33½ kp, atd.

Huť Ptáčekvská ležela za valy městskými blíže Osla (dolu) pod cestou, kudy se od fortny Podhrádecké šlo dolů k Páchu; 1543 byl jedním sousedem huti té (tehdy již zaniklé) Viktorin Caněra.³⁴⁾ Poloha té huti jest blíže určena zprávou z r. 1537, že Jakub, syn Ondřejův, který po smrti otcově huť převzal a dále v ní pracoval, měl od pánů rozkaz, „jakož herbštola (erbštola) skrze jeho huť šla“, aby jim oznámil, kdyby „voda Voselská“ přestala tudy jíti. Podle toho možno za huť Ptáčekvskou považovati dům čp 31 na Páchovském předměstí (pod býv. koleji jesuitskou); tam se dnes ještě ukazuje místo, kde bývalo ústí Osla. (A. K. Lib. memor. 1537 fol 543).

³⁴⁾ A. K. Lib. her. niger E. 8. a Kniha práva Páchovského E. 6 b.

V dílně Ondřeje Ptáčka bylo bezpochyby stále zaměstnáno několik tovaryšů, i tehdy, když synové Ondřejovi byli již vyspělí. Při inventování statku po neb. O. P. zjištěno, že v komoře tovarišské čelední jsou tři luože.

Soupis zvonů, Ondřejem Ptáčkem slitých, který tuto následuje pořadem chronologickým, podává stkvělé svědectví o činnosti ve zvonařské huti dotčeného mistra Ondřeje. U každého zvonu jest udán letopočet, osada, pro kterou byl slit, průměr jeho otvoru (po případě i výška) podle *cm*, legenda, ve kterém jazyce byla psána, a je-li toho třeba, též její znění, oddělovací značky a j., příkrasy plastické a konečně citát pramene, ze kterého bylo čerpáno, anebo, kde lze najíti zprávu obšírnější. V nápisech užíval Ondřej Ptáček napořád gotické minuskule; kde není zvláštního připomenutí, nepřesahuje nápis jednoho řádku.

1472 *Vysoká* u Kutné Hory, 96, čes. (Dlabač).

1472 (?) *Kluky* u Čáslavě, latin. (Rybička 47; jest asi totožný se zvonom z roku 1482).

1473 *Snět* v okr. Ledebčském, d = 103, v = 78, latin., za každým slovem dvojítá lilie; konec legendy: . . . per *maistrum* *andream* *dictus* *pfarcek* *amen* (sic) (get. palmeta). Na plášti postavy (15 *cm* vys.) dvou apoštolů (Jana ev. a Pavla), mezi nimi kříž s tělem Ukřižovaného (8 *cm*); na straně protější postava apoštola (15 *cm*). (Otisk tuhový. Jan Valchář.)

1473 *Stojice* v okr. Přeloučském, 81, latin. dvojitou lilii odděluje se konec legendy od začátku, jinak bez značek; v zakončení legendy opět (jako ve Sněti) chyba „dictus“. (Otisk tuhový. Josef Hanuš. — Pam. arch. VII. 160.)

1475 *Košice* u Kutné Hory, 52, latin. a čes. ve dvou řádcích: *anno domini mccccxxv hec campana fusa est per magistrum andream dictum*

pfarcek *swati* *ss marlane winodo czechski zemie kniezie nass*
prosz za ni boha swateho ducha kristeleison spomocil mi fwe zadame smilui se nad nami . (Otisk tuhový.)

1476 *Turkovice* v okr. Čáslavském. (Pam. arch. X. 64.)

1476 *Starkoč* v okr. Čáslavském, latin. legenda zakončená slovy: *veni jesu rex glorie presta pacem ecclesie*. (Method XI. 17.)

1479 *Rožďalovice* v okr. Jičínském, 130, latin. ve dvou řádcích, začátek legendy označen dvěma dvojítymi lillemi, na konci dva poloviční křížky z malých čtverečků sestavené: Pod legendou „plebanus“ — „laurencius“. Na plášti reliefsy sv. Petra a Pavla. Oblouky koruny zdobený jsou vlnovitou rozvilinou s trojlístem. (Otisk tuhový. Jan Hellich. — Pam. arch. XXVIII. 260.)

1481 *Křeťhoř* u Kolína, d = 93, v = 80, latin. (Soupis I. 74. V leto-počtu nutno doplniti jedno r. — Pam. arch. I. 306.)

1482 *Kluky* u Čáslavě, 80, latin. Byl zrekvirován roku 1917. (Pamětní kniha. Václ. Pospíšil. — Zápisky Fr. X. Růžičky. — Method VII. 112).

1483 *Křesetice*, přelity 1709.

1483 *Borovsko* (Zborovsko) u Dol. Kralovic. (J. Valchář, Ledečsko a Dolnokralovicko 1912.)

1483 *Malejovice* u Uhlíř. Janovic, latin.; zkráceninu „m p“ lze čísti „magister ptaczek“. (Dlabač.)

1484 *Řečany* u Přelouče, latin.; písmena „p m p t“ značí bezpochyby „per magistrum ptaczek“.

1486 slil zvon veliký k chrámu sv. Barbory v *Kutné Hoře*, dáno mu za něj 50 zlatých. (A. K. Reg. flav. min. E. 10.)

1489 *Dobřichov* u Plaňan, 102, latin. (Soupis I. 9. K. Mádl. — Pam. arch. I. 231. — Rybička 48, chybně 1499. — Dlabač.)

1489 *Chlístovice* (Sion) u Kutné Hory, 81, latin. (Pam. arch. X. 220.)

1489 *Křeťhoř* u Kolína, d = 84, v = 56, latin. (Soupis I. 74. — Pam. arch. I. 306.) Přelity 1898. (Kolínsko a Kouřimsko II. 120.)

1489 *Malín* u Kutné Hory, 103, latin. nápis: *Anno domini mccccxxxix her rampana fusa est ad honorem dei ac bte + m + vgis ad namietz per mgrm Andreā dictum ptaczek*. Byl původně slit pro kostel na Náměti v Kutné Hoře. (Otisk tuhový.)

1489 *Míčov* u Heřm. Městce, 95, čes. nápis: *lefa m + cccc + lxxxix miftr wondryie rzeczeny ptaczek herzi ašwale boij mufsem S + zvon tento Slil gejt*. Na obloučcích koruny páskový ornament: dvě řady zrněk, jako na pšeničném klasu, lemované jednoduchými pletenci. 1917 byl zrekvirován. (Otisk tuhový. Fr. Opřátko. — Catalogus cleri 1901 omylem rok 1455.)

1489 *Vidice* u Kutné Hory, 68, latin.; v legendě „parzch“ místo „ptaczek“. Oddělovací značkou jest malý kosočtverec. (Otisk tuhový.)

Košice u Kutné Hory, 70, latin. (Kutnohorsko.)

1493 *Kutná Hora*, chrám sv. Barbory, zvon „Michal“, d = 154, v = 117, latin. rápis dvouřádkový: *Anno domini mccccxlii her rampana fusa est ad honore sacratissī corpis sanguis que christi ac diue virginis barb are impesis generosi domi michaelis de worchowissī mgrī curie montis cuthne per magistrum andream dictū ptacek*. Na plášti: *osanna vocor*. (Otisk tuhový. — Jos. Braniš, Zvon 35. — Pam. arch. III. 123, není nápis podán správně.)

1493 *Onšov* u Dol. Kralovic. (J. Valchář, Ledečsko a Dolnokralovicko.)

1495 *Jeseník* u Nymburka, 95, latin. Reliefy: postava sv. Václava, na straně protější značka zvonařova, 74 mm vysoká, totiž orlice, která

v levém spáru drží zvonec (obr. 25.), pravým pak na prsou svých přidržuje štítek s konvicí, pod nímž vyčnívá cosi neurčitého, jako by to byla třínožka svícnu; pod orlicí jest umístěn monogram zvo-

nařův **W** (ondřej). (Otisk tuhový. — Pam. arch. XXVIII.

260. — Reprodukce značky podle odlitku, darovaného panem lékář. J. Hellichem.)

1495 *Pertoltice* u Zruče. (J. Valchář, Leděčsko a Dolnokrál.)

1497 *Sádek* v okr. Poličském 82, latin. (Obr. 26. — Soupis XXII. 101. Zd. Wirth.)

1497 *Šlapánov* u Sedlčan, 98. Relief sv. Petra a Pavla. (Soupis III. 120. — Rybička 48, nesprávně udáno 1487.)

Obr. 25.

1498 *Jindř. Hradec*, zvon „stříbrný“, 114, latin. Reliefy: Rod. boží (158 mm) s Ježíškem na pravém lokti; na protější straně značka zvonařova, jako na zvoně v Jeseníku. (Soupis XIV. 191. Jos. Novák.)

1498 *Dobříchov* u Plaňan. 1801 ohněm zkažený. (Rybička 48.)

1500 *Kolín* nad Labem, chrám sv. Bartoloměje. Přelitý.

1501 *Chrudim*, chrám arciděkanství, 146, latin. dvouřádkový. Reliefy: Kristus a P. Marie. (Soupis XI. 68. Karel Chytil.)

1501 *Světlá nad Sázavou*, 86, latin. nápis: ✠ Anno domini mui... m v letopočtu složeno jest z n a obráceného i. (Otisk tuhový — Pam. arch. V. 283. — Rybička 48, omylem udáno 1506.)

Obr. 26. Sádek.

Anno domini m cccc lxxxviii hec campana fusa est honorem dei per magistrum andream i

1501 *Vys. Mýto*, kostel sv. Vavřince. Přelítý. (Rybička 48. — Soupis XVI. 137. Zd. Wirth.)

1502 *Církvice* u Kutné Hory, 110, latin, letopočet „mvií“. (Dlabač mylně 1507.)

1502 *Košetice*. (Rybička 48.)

1502 *Malín* u Kutné Hory, latin. nápis dvouřádkový s letopočtem:

Anno domini . (Otisk tuhový. Jan Fiala. — Rybička 48, nesprávně 1500.)

1502 *Plaňany*, d = 100, v = 88, latin. letopočet „mvií“. (Soupis I. 88. Karel Mádl. — Pam. arch. I. 226.)

1503 *Kaňk*, chrám sv. Vavřince. Přelítý Ondř. Žáčkem v Král. Hradci (Braniš, Zvon 25).

1503 *Podveky* u Rataj nad Sázavou, čes. (Rybička 48, osada chybně nazvána Podolky.)

1503 *Skramníky* u Čes. Brodu, d = 115, v = 88, latin. dvouřádkový, odděl. značky: zvonek, větévka s hrozem, trojlístek. (Soupis XXIV. 164).

1504 *Drahobudice* u Zámuk, d = 93, v = 76, latin.; letopočet: m v . (Soupis I. 10. — Dlabač.)

1504 *Sv. Jakub*, ves u Kutné Hory, 106, latin. Relief sv. Jakuba a značka zvonařská, jako na zvoně v Jeseniku a na zvoně „stříbrném“ v Jindř. Hradci. (Pam. arch. VIII. 46. — Rybička 46–48. Vyobrazení znaku i jeho popis jest naprosto nesprávný.)

1504 *Mišov* u Heřm. Městce, 78, latin. nápis: Anno domini m cccc iiii her campana fusa est ad honorem dei omnipotentis per magistrum andream pfazze. (Otisk tuhový. Čtvrtá jednotka v letopočtu jako l; v „campana“ vynecháno a, na konci legendy již nestačilo místo na h.)

1505 *Bykán* u Kutné Hory, 108, latin. nápis dvouřádkový, obě části legendy jsou od sebe odděleny trojlístem. Reliefy: obraz sv. Jiří na koni, draka potírajícího, v kruhovém věnci (11 cm); na straně protější R. boží, stojící (16 cm). (Dlabač.)

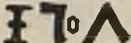
1505 *Kutná Hora*, chrám sv. Jakuba, zvon „Václav“. Přelítý 1909. (Dlabač.)

1506 *Dobrovítov* u Zbýšova na Čáslavsku, 90, latin. (Method XI. 62.)

1506 *Pirkštejn* hrad u Rataj nad Sázavou, latin. (Rybička 48.)

1506 *Žehušice* u Kutné Hory, d = 80, v = 90, latin.; letopočet „mvií“. (Otisk tuhový.)

1507 *Všebořice* u Dol. Kralovic, d = 77, v = 57, latin.; letopočet:

. (Otisk tuhový.)

1507 *Zálabí* u Kolína, d = 93, v = 73, latin. (Soupis I. 52.)

1508 *Lipoltice* v okr. Přeloučském, 79, latin.; letopočet: mcccc **7** iii. (Otisk tuhový. — Pam. arch V. 156, omylem 1518).

1508 *Praha*, chrám Týnský. Přelitý. (Pam. arch. I. 16, 20. — Staří letopis. 292.)

1508 *Žehušice* u Kutné Hory, d = 90, v = 70, latin. dvouřádkový:
 Anno xpi m ccccc viii fola xxi her campana ad honorem
 dei omnipotentis et beate marie virginis et sancti marri
 et generosi domini dñi Johannis Biehusensis denestayova s collo-
 berra. (Otisk tuhový. — V Methodu X. 134 vloudilo se chybným čtením legen-
 dy záhadné slovo „bercarie“ tím, že konec řádku druhého. . . „berca“ čten
 byl v souvislosti se začátkem jeho „rie (ma|rie)“.

1509 *Chlístovice* (Sion) u Kutné Hory, 105, latin.; letopočet:

1709 (Otisk tuhový. Jaroslav Douděra. — Pam. arch. X. 219.)

1509 *Košetice*. (Rybička 48.)

1509 *Praha*, chrám sv. Víta, zvon „pater campanarum“, ulil společně s Bartošem, zvonařem v Praze. Ohněm zničený. (Dač. Rez. I. 337. — Staří letopis. 318.)

1510 *Kutná Hora*, chrám sv. Barbory, zvon „Ludvík“, d = 183, v = 150, latin. nápis ve dvou řádcích: Anno dñi m ^o **7** x ^o sub illu-
 strissimis principib⁹ dñi vladislaw ungarie benie rege (žalud) et nato
 maiestatis r⁹ unico ludovico ungarie benie rege rapana her ad laude
 sacrissim⁹ . . . (vinný lupen) corporis et sanguinis cristi nec nō beatissim⁹ marie
 uginis et sacre barbare pfata est in motib⁹ ruth per magistrū Adrea dictū
 pfatcek pthoroscule exñte nobili iohne haykerz. Reliefy: na východ koruno-
 vané **W**, pod ním znak městský; na západ korunované **L**, pod ním
 znak rodu Smíškova; na obou ostatních stranách postava R. boží
 s Ježíškem (16 cm) (obr. 27.) a postava sv. Barbory (15 cm) (obr. 28.).
 Podle dolejšího okraje (věnce) vine se reliefní vlnovitá vinná réva s květem
 (obr. 29.). (Otisk tuhový. — Pam. arch. III. 123. Zkratku „exñte“ nutno
 čísti „existente“. — Rybička 48, omylem 1518.)

Zvony Ondřeje Ptáčka bez vročení:

Česká Libchava u Lanškrouna. (Světozor 1868 str. 375.)

Čiměř u Jindř. Hradce, d = 68, v = 50, latin.; dle nápisu byl slit
 „ad sanctam cruce in winorz“ a později do kostela téhož patronátu v Či-
 měři přenesen. (Soupis XIV. 29.)

Kutná Hora, chrám sv. Barbory, zvon „Ptáček“. Přelítý 1710. Byl zrekvirován 1917 a roztlučen; několik kusů s reliefy Priqueyovými zachráněno pro kutnohor. museum. (Pam. arch. III. 123.)

Kutná Hora, chrám sv. Barbory, zvon, jež král Vladislav, oblíbiv si hlas jeho, od Horníků si vyžádal a do Prahy na hrad převézt a na věži

Obr. 27.

Obr. 28

chrámu svvitského zavěsiti kázal. Byl ohněm zničen. (Dač. Rez. I. 337. — Staří letop. 461.)

Vilémovice u Červ. Janovic (na Kutnohorsku), d = 81, latinský opis, zakončený slovem *amen*. Za války světové byl přenesen do Červen.

Janovic. (Otisk tuhový. František Winter.)

Obr. 29.

Ratboř u Kolína, d = 94, v = 76, latin. (Soupis I. 89. Legenda začíná slovem *en*; dále nutno čísti *tu rex*, nikoliv *in rex*.)

Řečice v okr. Ledčském, 95, latin., oddělovací značka . (Otisk

tuhový. — Památky archaeol. IV. b. 90.)

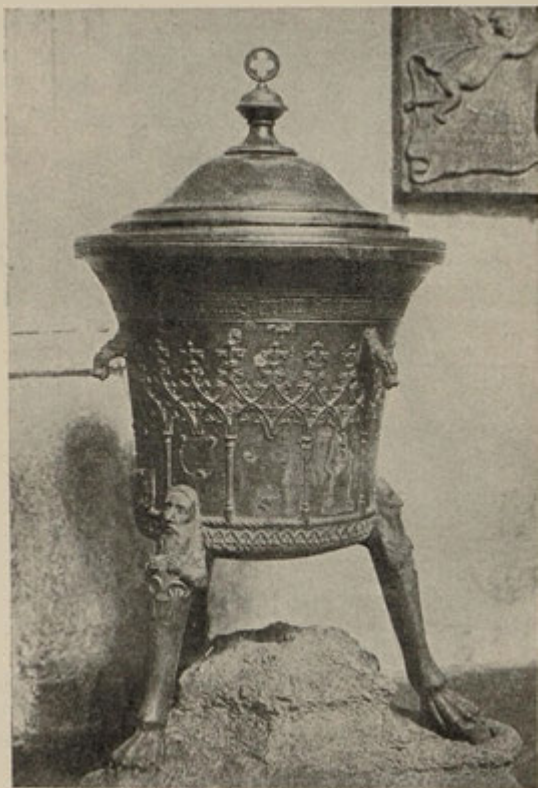
Třebetín v okr. Ledčském, d = 70, v = 56, čes. legenda: *Āi viťai krali ſlamni ucjin nam pokoj nazemi miſtr wondrzej rzejeni pfaczk liľwo* (Otisk tuhový.)

Velim u Kolína, zvon nejmenší, čes. (Soupis I. 102 se o tom zvone nezmiňuje. — Pam. arch. I. 309. — Method XIV. 17.)

Velíruby u Kolína, d = 56, v = 45, latin. (Soupis I. 103.)

Živanice u Přelouče, latin. Byl zrekvirován ve svět. válce. (Method VII. 28.)

Ondřejovi Ptáčkovi lze pravděpodobným dohadem přičísti též některé zvony, na nichž jméno jeho vytčeno není, na nichž však se jeví význačné vlastnosti jeho. Takovými jsou zvony následující:

Obr. 30.

1478 *Kutná Hora*, kostel Všeoh svatých, d = 58, v = 48, latin. nápis: anno domini m^o cccclxxviii ad laudem et gloriam dei omnipotentis et sancti iohannis. (Otisk tuhový.)

1488 *Stolany* u Chrudimě, 61, latin. (Soupis XI. 204. — Pam. arch. II. 156.)

1500 *Tuněchody* u Chrudimě, d = 88, v = 70, latin. (Soupis XI. 215. Připojeno faksimile nápisu na str. 216. — Pam. arch. I. 268.)

1500 *Albrechtice* v okr. Pardubickém, latin. (Pam. arch. X. 308.)

1500 *Zaloňov* u Jaroměře, menší zvon, d = 93, v = 75, latin. (Hradecký kraj III. 155. Josef Matějka.)

1503 *Hoříněves* u Dvora Králové, třetí zvon, d = 96, v = 65, latin. (Hradecký kraj III. 41—42.)

1508 *Jasenná* u Josefova, d = 78, v = 59, latin. dvouřádkový s vý-

Obr. 31a.

značným ; oddělovací značka dvojité lilie; relief sv. Jiří. (Hradecký kraj III. 153.)

Zvonů menších (sanktusníků) ulil Ptáček bezpochyby značný počet. Zůstaly neznámy jednak pro nedostatečné datování, jednak že badatelům nebyly snadno přístupny anebo že se jim nezdály býti dosti pozoruhodnými.

Křtitedlnice, Ondřejem Ptáčkem slité, jsou známy tyto dosud zachovalé (jedinou vyjímaje).

1485 *Kolín nad Labem*, d = 73, celá v = 94, latin. (obr. 30.) Na plášti bohatá arkatura gotická; v prázdných plochách pod jednotlivými

oblouky bývaly spájkou připevněny postavy světců, ale nehodily se tam pro přílišnou výšku svou. Jest ohněm značně poškozená. (Soupis I. 37. K. Mádl. — Pam. arch. IV. a. 182. udán rok 1495.)

1488 *Nymburk*, latin. Na plášti relietní postavy dvanácti apoštolů. (Pam. arch. III. 354.)

1499 *Vysoké Mýto*, d = 78, výška kotlu = 57, latin. Jednoduchá arkatura gotická s fiálami na plášti (obr. 31a, b); pod každým obloukem relietní postava světce. Nad jednou fiálou velké plastické korunované **W**; na straně protější znak městský (sv. Jiří) v okruhu (10 cm). Kolem okraje dvourádkový

Obr. 31b.

nápis latinský (obr. 32.), v němž se připomíná, že křtitelnice byla zhotovena „arte et industria solertia viri Andree Ptacek artis fusorie magistri“. (Soupis XVI. 135 a 136. Zd. Wirth.)

1503 (?) *Náchod*, latin. Nápis ohněm (1663) poškozený, všechny tři nohy mocným tlakem (sesuté klenby) značně ohnuté. (Soupis XXXIV 139. Zd. Wirth. — J. K. Hraše, Dějiny Náchoda I. 353.)

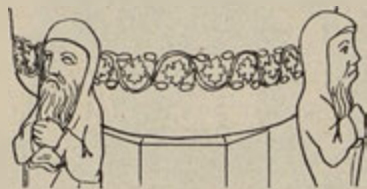
1504 *Kutná Hora*. Pro záduší kostela na Náměti slil Ptáček novou křtitelnicí za 19 kp 20 gr. Tesaři udělali k ní váhu (vahadlo) na zdvihání příkrovu; zapláceno jim od díla té váhy 9 gr, za krokev k té váze 4 gr a za provázkoví k tomu příkrovu 10 gr.³⁵⁾ Zničena při požáru.

— ³⁵⁾ Zádušní reg. téhož kostela při neděli Exaudi I. — Příkrovy křtitelnic bývaly druhy bohatě vyzdobeny příkrasami architek-

1505 *Kutná Hora*, kostel sv. Jakuba, d = 70, celá v = 85, latin. ve dvou řádcích mezi dvojími obroučkami: *hoc baptisterii opus quo lavacrum regenerationis continetur fuisse confectum opera (est per) magistrum andream dictum pfactk v(icti)ris de ipso curam gerentibus dominis mathia ventceslauque sub plebani regimine iacobi giszebnicensis anno domini m^o ccccc^o v.* Jinak jest pláš hladký; jenom kolem dolejšího okraje se vine hustou vlnovkou plastická vinná réva (obr. 33.) jako na zvoně „Ludvíku“ u sv. Barbory. Kotel stojí na třech nohách, které vyrůstají z poprsí vousáčů a lvími spáry se zakončují. (Pam. arch. VI. 295. — Jan J. Řehák, Průvodce po Kutné Hoře str. 110 a 111.)

Bez data *Kukleny* u Král. Hradce, d = 70, celá v = 84, latin. (obr. 34.). Na plášti pod got. arkaturou reliefy: Bůh Otec a deset světců. (Soupis XIX. 138.)

Štandy (nádrže na vodu), které Ondřej Ptáček 1503 dělal pro královou do Budína, podobaly se asi křtitedlnicím a měly asi uměleckou výzdobu,

Obr. 33.

neboť na cestě do Uher byla každá ochranným sudem opatřena. Byly čtyři; od díla jich dáno Ptáčkovi 7 kp 40 gr, za čistec (cín), kterého spotřebovány 4 ct, 23 kp 7 gr. — Zprávy o drobném díle jsou skrovné. K záduší kostela na Náměti dodal 1499 ampule a konvici k vínu za 5 gr, 1501 dva cínové veliké svícny za 1 kp gr, 1510 čtyři zvonce do kostela za 26 gr a na faru 12 cínových talěrů s pouzdrém za 50 gr. Jiné zprávy dotýkají se překovávání zvonů, pořizování nových hřidelů a čepův a slévání nových pušek (pánvic?).

Ve zvonařské huti Ondřeje Ptáčka pracovalo se plných 40 let velmi čile. Výsledky plodné činnosti této nejevily se toliko v blízkém okolí, nýbrž zasahovaly v širokém okruhu též do krajův vzdálenějších. Stopy činnosti

tonickými a figurálními, věžovitě seskupenými (jako stříšky nad kazatelny). Takový těžký příkrov bylo lze zdvihnouti toliko strojem. Byl to hřidel, kolem visné osy otáčivý, při zdi upevněný, z něhož nahoře vyčnívalo napříč rameno s opěrou (krokv); přes kladku, na konci ramene umístěnou, splýval dolů k příkrovu provaz nebo řetěz. Bylo-li třeba, aby otvor křtitedlnice se uvolnil, zdvihl se příkrov (ovšem přispěním páky) a otočením hřidle odsunul se stranou. Dokonalejší toho druhu stroje zdvihací pořizovaly se ze železa kutého, mnohdy umělecky zpracovaného. Hermann Lüer ve spise *Geschichte der Metallkunst I.* na str. 96—100 podává vyobrazení a popis vzácných takových památek z Belgie z měst Luváně a Hahu (u Bruselu), dále z Kolína n. R. a z Zülpichu.

té nacházíme až v Praze, v Náchodě, ve Vys. Mýtě a v Jindř. Hradci, totiž na samotných hranicích východní poloviny země České. Ant. Rybička věděl dokonce o jednom zvoně Ondřeje Ptáčka na Moravě v Měříně na Jihlavsku z roku 1509; a případ ten není asi ojedinělý. Ba až do Kladska pronikaly výrobky Ptáčkovy.³⁶⁾

Ondřej Ptáček pečoval hlavně o dobrý zvuk zvonů svých; na výzdobu jich nekladl velké váhy. Plášť zvonů jeho bývá často docela hladký. Reliefy (postavy svatých, znaky), které na některých zvonech jeho se spatřují, bývají rozsahu nevelikého a vzhledu prostického, starosvětského. Oblouky

Obr. 34.

(ucha), z nichž koruna jest složena, bývají dosti často přikrášleny ornamentem pletencovým čili provázkovým, někdy též vlnovitou rozvilinou s lupeny a květy nebo plody. Naproti prostotě zvonů stavěl Ondřej Ptáček okázalou výzdobu svých křtitedlnic. Důvod, proč si tak vedl, jest patrný. Zvon byl zavěšen na místě osamělém. Křtitedlnice však stála uvnitř kostela na očích celé osady a proto vyžadovala vzhledu honosného, jsouc velevýznamnou částí kostelního inventáře, který namnoze nákladem osadníkův se pořizoval.

Nápisy na zvonech Ondřeje Ptáčka bývají zpravidla latinské, jenom výjimkou latinsko-české (na zvoně v Košicích 1475) anebo české (na zvoně v Míčově 1489). Obyčejně bývají stručné a stereotypní: hec campana fusa

³⁶⁾ Heinrich Otte, Handbuch der kirchlichen Kunstarchaeologie.

est ad honorem (laudem) dei omnipotentis ac beate marie virginis et sancti . . . Oblíbenou legendou jeho byla též: en ego campana nunquam pronuncio vana ignem bellum testum vel funus honestum. Uznána-li toho potřeba pro skrovnost místa, byla porůznu jednotlivá písmena prostě vynechána;³⁷⁾ někdy užito v takovém případě zkratkách obvyklých anebo snadno srozumitelných. Mezi sousedními slovy nápisu bývají ponechány mezery úzké sic, ale dostatečné přec, aby čitelnost byla usnadněna. Oddělovacích značek užívá Ondřej Ptáček zřídka. Na zvonech ve Sněti (1473) a v Žehušicích (1508) jest dvojitá lilie položena za každým slovem; avšak inde slouží značka jen tomu, aby začátek legendy byl zjevným.

ptacze

Obr. 35.

acffugprstuz

Obr. 36.

V Ondřejových legendách zvonových spatřujeme zprvu výhradně gotickou minuskuli, střízlivých tvarů, ale úhlednou; později, asi od roku 1489 (na zvoně v Malíně a v Míčově) bývají vtroušena jednotlivá písmena

velká, jmenovitě **A** a **S**. Charakter písma jest zjevný z připojených snímků.

Nápisy na svých zvonech pořizoval Ondřej rozmanitými abecedami. Na obr. 35. znázorňuje se část nápisu na zvoně v Košicích 1475; výška písmene **a** jest 25 mm. Faksimile písmen (obr. 36, některá s příkrasami) jest vzato

Aa b e f g h k p r s t z

Obr. 37.

se zvonu v Chlístovicích pod hradem Sionem z r. 1509; výška písmene **a** jako u předešlého. Větší formát abecedy typu klidně a důstojně pojatého, částečně vyznačené na obr. 37, spatřuje se na zvoně v Malíně z r. 1502; výška písmene **a** jest 37 mm. Letopočty bývají na zvonech Ptáčkových vyjádřeny číslicemi římskými asi do roku 1500 výhradně, v letech pozdějších pak porůznu. Vyskytají se též případy, že datum jest vyznačeno ještě ciframi římskými, ale způsobem, jaký jest obvyklý při číslicích arabských: mui = 1501 (Světlá nad Sázavou), muu = 1502 (Církvice, Plaňany a j.³⁸⁾ Že značka **v**, ihned po **m** v letopočtu následující, má význam set a nikoliv jednotek, vysvítá jasně z nápisu na jednom Ptáčkově zvoně

³⁷⁾ Někdy vynecháno písmeno na konci legendy pro nedostatek místa, někdy také uprostřed legendy opomenutím („ptacze“, „campana“ v Míčově 1504).

— ³⁸⁾ V takových případech byl mnohdy ve zmatek uveden úsudek i zkušených kampanologů: Dlabač (Církvice), Rybička (Světlá n. Sáz.).

v Žehušicích, kde letopočet jest psán takto: muvi (1506). Někdy bývají cifry obého druhu v letopočtu zastoupeny: m ⁰ u ⁰ (Drahobudice), mrrrrr 7iii (Lipoltice). Poněvadž z veškerého konání Ondřejova vyzírá svrchovaný konservatismus, nutno veškeré novoty, pokud se týče zvonových legend, klásti na vrub syna jeho Jakuba, který v dílně otce svého pomáhal a zajisté snahy své pokrokové uplatniti se snažil.

1477 *Prokoř*, konvář, dal příjemné.³⁹⁾

1481 *Jech*, konvář, měl dům na Tarmarku a prodal jej Haškovi, konváři, za 124 kp gr č.⁴⁰⁾ 1494 dal suscepcionales.⁴¹⁾ 1495 koupil mlyn někdy Prokopovský za sv. Barborou ležící níže cihelnice za 77 kp gr.⁴²⁾ 1496 jej směnil s Janem Molendou za domek se zahradou u sv. Trojice.⁴³⁾ Měl dům a zahradu u Roznštrauchu, ten prodal 1496.⁴⁴⁾ 1508 kladl peníze za dům na Páchu Bartoňovi z Čapčuchu.⁴⁵⁾ 1509 koupil dům pod věží od Martina Hladíka za 50 kp gr.⁴⁶⁾ Byl podle toho povahy neustálené, téžavé. Po smrti Mikuláše, konváře, otce svého, choval u sebe bratra svého mladšího. Ale pacholeti se nezdálo býti u Jecha, a před pány pravilo: „Než u Jecha budu, poběhnu, kamž nejdál viděti budu.“ A páni (1481) dali vůli sirotku, aby byl radši u sestry (provdané za Václava Vidláka), „než by odběhna k něčemu zlému přišel“.⁴⁷⁾

1481 *Jiřík Hašek*, konvář, koupil dům na Talmarku od Jecha, konváře.⁴⁸⁾ a dal příjemné.⁴⁹⁾ 1481 byl cechmistrem konvářů. 1501 dělá kšaft: všecken statek poroučí manželce své Barboře a dětem svým; dílo, což jest v orkáfu, pokládal za 40 kp gr; Janovi slepému, kterýž mu v dílně točil, odkázal 4½ kp 15 gr a na kostel k sv. Barboře ½ kp gr.⁵⁰⁾

1483 *Jakub Šohaj*, konvář, měl dům na Vinné ulici vedle Mikuláše hofmistra.⁵¹⁾

1486 *Karas*, konvář, byl cechmistrem konvářů. 1494 se ještě připomíná.⁵²⁾

1488 *Vávra*, konvář, byl cechmistrem. 1491 koupil dům vedle Staňka zámečníka od Buriana zámečníka za 105 kp gr.⁵³⁾ a dal suscepcionales.⁵⁴⁾ 1498 dům doplatil. Od 1491 do 1512 byl skoro nepřetržitě cechmistrem konvářů. Od 1496 do 1512 zasedal mezi staršími obce a byl několikrátě šef-

³⁹⁾ A. K. Reg. rub. parv. M. 29.

⁴⁰⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior B. 13. — ⁴¹⁾ A. K. Reg. flav. min. Q. 11. — ⁴²⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior J. 5. — ⁴³⁾ Tamtéž J. 11. — ⁴⁴⁾ Kniha práva Cechovského C. 18 a. — ⁴⁵⁾ A. K. Reg. flav. min. H. 20. — ⁴⁶⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior N. 24. — ⁴⁷⁾ A. K. Reg. flav. min. A. 29.

⁴⁸⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior B. 13. — ⁴⁹⁾ A. K. Reg. flav. min. B. 6. — ⁵⁰⁾ A. K. Test. B. 13 v.

⁵¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior C. 8.

⁵²⁾ A. K. Reg. flav. min. P. 4.

⁵³⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior G. 10. — ⁵⁴⁾ A. K. Reg. flav. min. L. 8.

mistrem. 1513 dělá kšaft: nikomu nebyl ničeho dlužen; synům svým poručí vercajch plný, ač neměli dosud let rozumných; manželce dává nového díla cínového 4½ ct 15 lb, starého nedělaného cínu 6 ct 7 lb; veškeren ostatní statek movitý nemovitý dává na rovný díl manželce a synům.⁵⁵⁾

1497 se záduším kostela Námětského směnil tři mísy do farhofu za cín starý, přidali mu 18 gr.⁵⁶⁾

1489 *Havel Škrovaď*, konvář, koupil dům na Tarmarce po neb. Prokopovi konváři, tchánu svém, za 160 kp gr, zaval 16 kp a porazil sobě 90 kp dluhu svého.⁵⁷⁾ 1491 dům ten prodal Danielovi mečíři za 200 kp gr.⁵⁸⁾ 1491 koupil dům Ruthartovský (čp. 14) od Ondráčka Herpiše za 110 kp gr, zaval 20 kp.⁵⁹⁾

1477—81 zrnil měď v minci královské a přepaloval stříbro.

1491 *Říha*, „řečený zvonař“, dělá kšaft i 4. ante Magdalene: statek svůj (dům úplně zaplacený a čistý, šatů ložních z osmi loží, dvě štandě cínové, velikú konev cínovou jednu a jiné konvice a žejdlíky, klenoty atd.) rozděluje mezi oba syny své Ješka a Onše, a manželku svou Annu obmyslil odkazem 90 kp gr a třetinou cínového nádobí.⁶⁰⁾

1491 *Ambrož (Brož)*, konvář, prodal dům Holcuchovský, po otci Hanušovi Bradatém, konváři, zděděný, Jakubovi Šohajovi, otčímovi svému, za 250 kp gr.⁶¹⁾ 1497 koupil domek malý ležící vedle Jíry Škorně od Ahnika postřihače, za 45 kp gr.⁶²⁾ Téhož roku dal suscepcionales. 1504 švagr Ambrožův Jan, Zigy provazníka z České ulice syn, koupil dotčený domek za 35 kp gr od poručníků sirotka Ambrožova;⁶³⁾ podle zprávy této byl Ambrož tehdy již mrtev.

1493 *Mikuláš*, konvář, koupil dům u sv. Bartoloměje vedle Andělův od Jakuba kožišníka za 17 kp gr;⁶⁴⁾ 1499 Marta, konvářka, po smrti muže svého doplatila dům.

1502 *Jiřík Klábal*, konvář a zvonař, dal suscepcionales.⁶⁵⁾ Od 1521 se vyskytá v zápisech jakožto muž Justiny, Jihlavcovy dcery, vdovy po neb. Michalovi Ptáčkovi.⁶⁶⁾ 1526 koupil dům na Tarmarce Haškovský proti Jahníkovskému od Lidmily Porybné za 92 kp gr č a doplatil jej 1547.⁶⁷⁾ 1529 koupil zahradu za Vš. Svatými, skrze níž se chodilo do zahrady Knochovské, od Matěje Šestáka za 16 kp gr a 1535 ji doplatil.⁶⁸⁾ 1538 osedl čtvrt stolice pregeřské na Vlas. Dvoře podle kšaftu švagra svého Říhy

⁵⁵⁾ A. K. Test. C. 17. — ⁵⁶⁾ A. K. Záduš. počet kost. námět.

⁵⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior F. 7. — ⁵⁸⁾ Tamtéž G. 8. — ⁵⁹⁾ Tamtéž G. 8.

⁶⁰⁾ A. K. Test. A. 3.

⁶¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior G. 11. — ⁶²⁾ Tamtéž J. 17. — ⁶³⁾ Tamtéž M. 10.

⁶⁴⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior H. 10.

⁶⁵⁾ A. K. Reg. flav. maius G. 2. — ⁶⁶⁾ Justýna byla dcerou Jana Jihlavce ze Slupné. A. K. Kniha smluvní C. 19 v, G. 13, J. 22, K. 26. — ⁶⁷⁾ A. K. Lib. her. niger J. 7. — ⁶⁸⁾ Tamtéž K. 18.

Hertvíka.⁶⁹⁾ 1545 prodal dům Jihlavcovský na Koňském trhu vedle domu Zigelovského za 55 kp gr.⁷⁰⁾ 1504 byl obecním starším, v letech 1535 a 1536 též šefmistrem. Od 1523 stál po řadu let v čele cechu konvářského. 1539—51 byl skoro nepřetržitě konšelem obce pregéřské. 1552 dělá kšaft: dům, cejn, měď a dílo hotové poroučí na rovný díl synům svým a dcerám Ondřejovi, Martinovi, Tomášovi, Pavlovi, Rafaelovi, Janovi, Justině a Anně; zvláště pak odkazuje půl stolice pregéřské Janovi a některé klenoty ostatním synům a dcerám svým.⁷¹⁾

Z dílny jeho vyšly zvony následující:

1534 daroval Jiřík na kostnici při kostele námětském zvonec ve 29 librách, podle zádušních register na ten způsob „komužkoli veň zvoniti budú, aby od něho nic bráno nebylo na budúci a věčné časy“.

Obr. 38.

Obr. 39.

1535 *Kutná Hora*, kostel M. Boží na Náměti tři zvony: největší vážil asi 18 ct, prostřední 5 ct a nejmenší $\frac{1}{2}$ ct.⁷²⁾ Byly požárem 1555 zničeny.

1536 *Kutná Hora*, chrám sv. Barbory, d = 111, v = 95, čes. legenda ve dvou řádcích, v níž se připomíná, že zvon byl ulit „za rýditele⁷³⁾ pana mikulase zpradynian“; odděl. značky: růžice složená ze čtyř lupínků a čtyř

tyčinek v okruhu střídavě položených, a růžice z pěti lístkův hrotitých rozeklaných . Reliefy: postava sv. Barbory (obr. 38.); na protější

straně znak Kutné Hory (obr. 39.), držený dvěma havíři v perkytlích (12 cm) (Otisk tuhový. — Pam. arch. III. 123 a XVII. 24.)

⁶⁹⁾ A. K. Červené knihy minciřské B. 15 v. — ⁷⁰⁾ A. K. Lib. her. I. G. 17 v. —

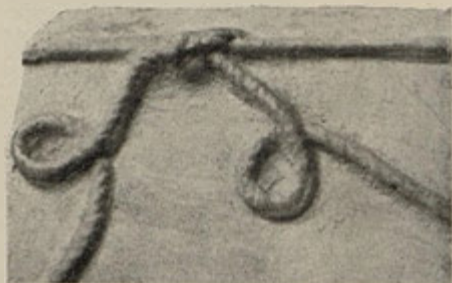
⁷¹⁾ A. Z. Testam. B. 26. — ⁷²⁾ A. K. Záduš. počet kostela námětského. — ⁷³⁾ Tím se vyrozumívá ředitel stavby chrámové. Zvon ten byl slit ze staršího zvonu roz-

1550 *Nová Ves* u Kolína, d = 85, v = 60, čes. legenda ve dvou řádcích: hořejší got. minuskulí psaná, v níž každé slovo od sousedních odděleno jest dvojitou lilií; dolejší nehezku kapitálkou s písmeny neurovnanými. Reliefy: postava sv. Bartoloměje (10 cm), na straně protější znak s obrazem býka. (Soupis I. 103. — Pam. arch. I. 308 a XVII. 25.)

1550 *Snět* v okr. Ledečském. (Rybička Čes. zvonař. 72.)

1550 *Ronov* u Čáslavě, kostel hřbitovní, d = 73, v = 65, čes. (Zpráva Včely čáslavské 1885, Kl. Čermák.)

1550 *Slavošov* v okr. Ledečském, d = 95, v = 77, čes. leg. ve dvou řádcích, hořejší drobnou got. minuskulí psaná s odděl. značkou dvojitou lilií, dolejší neúhlednou kapitálkou: (medailon s hlavičkou) Ietha panie tnyssnyho pietnysetho padexafetho na hlas wolagnry na

Obr. 40.

paussst x prami tzesst panie girnyk | KLABAL HENY ZIAD-
NHO GMENT POD HEB M SKRZENYHBY KDO MOHL PRZIGVTY
SKPASANY (sic) NAZLY GMENT PAN GAZVSS AMEN FVNS (finis?).
V druhé části legendy užil zvonař neobyčejných tvarů při některých

písmenech, zejména těchto: Relief: postava sv. Petra

(15 cm) s velikým klíčem gotickým. Otisk (tuhový.)

1551 *Kaňk*, d = 69, čes. Relief: sv. Vavřinec.

1551 *Křinec* u Nymburka, 82, čes. leg. ve dvou řádcích, hořejší got. minuskulí s dvojitou lilií za každým slovem, dolejší řádek kapitálkou. Relief: bůh Otec drží před sebou Krista na kříži, nad nimi se vznáší holubice. Velice vzácnou ozdobou zvonu jest otisk provazu (obr. 40.) s uzlem a vlájícími konci.⁷⁴⁾ (Otisk tuhový. — Pam. arch. XXVIII. 260.)

bítoho (15½ ct 5 lib); od dila přelití (od centnéře po 1 kp gr) a za přidanou zvonovinu (2 ct 15 lib) dáno zvonafi úhrnem 28 kp,50 gr. A. K. Lib. memor. 1537 fol. 476. —

⁷⁴⁾ Zvonař dohotoviv formu zvonovou a chystaje se vytvořiti plášť, teprve bez-

1551 *Dolní Kralovice*. (Valchář, Ledečsko a Dolnokralovicko, 1912.)

1552 *Nová Ves* u Kolína, d = 106, v = 84, čes., got. minusk., dvojitá lilie jako odděl. značka, často se opakující. Reliefy: postava sv. Václava 14 cm (obr. 41), pod ní čtvrttolar Ferd. I.; na protější straně rub téhož čtvrttolaru a líc i rub peníze bílého. (Soupis I. 103. — Pam. arch. XVII. 24.)

1552 *Lipoltice* u Přelouče, přelitý 1892. [Pam. arch. VII. 156. Omylem udáno 1557. — Rybička 50⁷⁵].

V huti Jiříka Klábala byly slity bezpochyby také tyto dva zvony: menší zvon v Kostelci u Heřm. Městce (z roku 1551, d = 79 cm, v = 62 cm), jehož legenda jeví shodu s legendami na zvonech v Slavošově a v Křinci (Method XXVIII. 88. — Soupis XI. 148), a nejmenší zvon v Nové Vsi u Kolína (d = 48, v = 32) s českým nápisem, který jest zakončen monogramem G + K⁷⁶). (Soupis I. 104. — Pam. arch. I. 308.)

Karakter písma na zvonech Jiříka Klábala jest zjevný z ukázek připojených: jména zvonařova (obr. 42).

0123456

Obr. 42.

mo vo xxxv

Obr. 43.

se zvonu v Slavošově 1550 a letopočtu (obr. 43.) se zvonu v Kutné Hoře 1536.

V seznamu zvonů, Jiříkem Klábalem slitých, jest nápadna značná mezera mezi rokem 1536 a 1550. Poněvadž není pravděpodobno, že by dílna jeho byla tak dlouho zahálela, lze souditi, že jeho zvony, pocházející z vytčené doby, buď nebyly dosud poznány anebo snad byly namnoze přelity.

Registra kostela námětského často hovoří o drobném díle, které Jiřík Klábal konal pro záduší dotčeného kostela. 1532 zhotovil dva čepy mosazné k štandám, 1536 předělával pánvice k zvonu novému velkému, 1538 placeno mu za fulklíře (?) do štandy 4 gr; často dodával nové nádoby cínové na faru výměnou za staré stlučené. Tovaryši jeho jednou do roka třeli svícny a křítitedlnici pro kostel. Nejzajímavější zprávu podávají

Obr. 41.

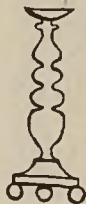
pochyby zpozoroval, že bylo opomenuto, učiniti v šabloně zářez, aby otáčením vznikla obvyklá obroučka na povrchu formy, a opomenuti to nabradil do-datečně provázekem, kolem formy ovinutým. Na plášti pak vznikl otisk provázku i smyčky a objevil se konečně též na zvoně slitém jako ozdoba, která tehdy nebyla již obvyklá na zvonech. — ⁷⁶) Mezi syny Jiříka Klábala nebylo žádného, který by měl s otcem jméno stejné. Jiří Klábal mladší byl asi vybájen proto, aby se vysvětlila záhada, dotýkající se zvonu v Lipolticích. Ferd. Náhlík četl jméno zvonařovo na zvoně tehdy ještě nepřelitém; ale udal letopočet nesprávně. — ⁷⁶) Monogram G K nachází se též na cínové konvici v zámku Hluboké u Čes. Budějovic. Soupis VIII. 82. Jos. Braniš.

správcové kostela při roce 1535: „dali jsme předělati tři svícny cínové panu Jiříkovi Klábalovi, vážily 39 liber; udělal nám jiná dva svícny po vlasku“ (obr. 44.). Změněná tato úprava svícnu byla tak neobvyklou a pozoruhodnou novotou, že zapisující kostelník (správce kostela) uznal vhodným, k zápisu připojit nácrtek svícnu „po vlasku“ předělaného.

1505 *Jan Ptáčkův* (zeť) *Sánský* (?), konvář, manžel Marty, dcery Ondřeje Ptáčka. 1506 koupil dům sirotčí, někdy Štěpána, šmelíře, za 40 kp gr, zavdal 4 kp a 1527 jej doplatil.⁷⁷⁾ Umřel okolo r. 1531.

Pomáhal Jakobovi Ptáčkovi, švagrovi svému, přelévati zvony.

1511 *Jakub Ptáček*, konvář a zvonář, nejstarší syn Ondřeje Ptáčka, ujal podle otcova testamentu s bratrem Michalem huť Ptáčkovskou nad Oslem i s orkáfem (zásobou nezpracovaného dosud kovu) a společně s ním provozoval živnost konvářskou. Kterak Jakub ve společném majetku hospodařil, o tom lze najít podrobné zprávy v objemném fasciklu listin

Obr. 44.

A. K. č. 145. Páni, hledíce k prospěchu ostatních sirotkův, častěji na to hospodářství dohlédali, chtějíce zvěděti, přibývá-li toho statku čili nic čili ubývá; jednou nalezli, že cínu přibýlo. Činěny nejednou Jakobovi výtky, že do vydání psal věc některou, kteráž sirotkům nenáležela, nýbrž byla ve prospěch jeho zjednána. Manželka jeho Dorota byla dcerou Václava s příjmím „Dvanáctehavěřův“ a Johanky, manželky jeho;⁷⁸⁾ po její smrti (před r. 1520) pojal Jakub k manželství Mandalenu, dceru Anny

Martinové konvářky z Prahy. 1520 po smrti bratra svého Michala koupil huť Ptáčkovskou nad Voslem za 55 kp gr; že platcem bude, příříká zaň Anna Trubačka Martinova, konvářka z Prahy, matka druhé manželky jeho.⁷⁹⁾ Anna Trubačka koupila též půl domu Ptáčkovského na Tarmarku od Adama syna neb. Ondřeje Ptáčkova, za 25 kp gr⁸⁰⁾ a kšaftujíc 1524 poručila všecken statek svůj Jakobovi Ptáčkovi, zeti svému, a Magdaleně manželce jeho, dceři své.⁸¹⁾ 1528 Jakub koupil od bratra svého Jana druhou polovici domu Ptáčkovského s stoly, almarami, s loži, truhlami atd. za 60 kp gr č. Tak soustředil znenáhla v rukou svých značnou část statku, který po otci pozůstal; zejména zaujal celou huť Ptáčkovskou a zasedl v domě otcovském na Tarmarce. Také dovedl s rozmyslem svůj majetek vhodně zaokrouhliti 1538 s Volfem, šenkýřem, učinil smlouvu takovou: jakož někdy klín země z Ptáčkovy zahrady byl až do Volfovy, a zase též klín země z Volfovy zahrady až do Ptáčkovy, a mezi tím byla jest meze, i jest to mezi nimi srovnáno a směněno jedno za druhé... (A. K. Kniha smluv 1528—43 M. 38). 1522 a 1535 byl starším cech konvářského. 1539 zemřel.⁸²⁾ Mandalena, vdova po něm pozůstalá, držela dílnu konvářskou dále za pomoci tovaryše svého Mikuláše a

⁷⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior N. 2.

⁷⁸⁾ A. K. Reg. flav. maius K. 19. — ⁷⁹⁾ A. K. Lib. her. niger E. 8. —

⁸⁰⁾ Tamtéž G. 3. — ⁸¹⁾ A. K. Kniha smluvní K. 24 v. — ⁸²⁾ Dač. Rez. I. 102.

výrobky své vyvážela též přes pole a prodávala po jarmarcích. V kšaftě svém 1559 Mandalena nařizuje, aby zaplacen byl dluh 10 kp gr Kašparovi Wintrovi za cin. Mikulášovi, tovaryši svému, odkazuje všecen wercejch, co k řemeslu konvářskému náleží, a k tomu grec a „vyšpan“, co se ho najde. Dětem nebožky Lidmily, dcery své, Jakubovi, Kateřině a Anně poroučí po 10 kp gr.⁸³⁾ Huf zvonařskou, v níž byly tři páry měchů, jakési zvonce a jiné, ujal zeť její Václav Kaznar a prodal ji Petrovi Krynarovi za 15 kp gr č hotových.⁸⁴⁾

Jakubem Ptáčkem slity byly zvony pro následující osady.

1511 *Rašovice* u Uhlíř. Janovic, 80. Byl zrekvirován 1917.⁸⁵⁾ (Dlabač.)

1512 *Dobřeň* u Kutné Hory. (Dlabač.)

1512 *Solopisky* u Kutné Hory, 99, latin.; jméno zvonařovo psáno „*přaržiek*“. Reliefy: postava R. boží (z dílny Ondřeje Ptáčka), na protější straně křucifix. (Otisk tuhový.)

1512 *Suchdol* u Kutné Hory, latin. Přelítý 1885. (Method VII. 126, omylem udán rok 1552.)

1513 *Čírkvice* u Kutné Hory. (Rybička 49.)

1515 *sv. Jakub*, ves u Kutné Hory, 82, latin. Přelítý 1873. (Pam. arch. VIII. 46 a IX. 465.)

1517 *Nemyčeves* u Jičina, latin. o jednom řádku s letopočtem **ETIA**, pod ním: *han Altdorsku Bchlumu*, a níže znak vladický 6 cm vysoký. (Otisk tuhový. Jos. Haken.)

1519 *Smřice* nad Labem (z býv. far. kostela na Plese), d = 100, v = 73, latin. dvouřádkový, odděl. značkou jest trojlist s částí vlnovité rozviliny. Reliefy: bůh Otec (obr. 45.) v řasnatém rouše; na protější straně křucifix; na koruně pletenec. (Hradecký kraj III. 7. J. Matějka, Zvony na Jaroměřsku. — Štoček obrazu zapůjčila ochotně správa musea v Jaroměři.)

Obr. 45.

⁸³⁾ List. úř. Lib. testam. D. 30, E. 1. — ⁸⁴⁾ A. K. Kniha práva Páchového E. 6 b. — ⁸⁵⁾ V letopočtu byla pětka (na místě set), podle tehdejšího způsobu psaná, považována za sedmu.

1520 *Měchnov* u Vlašimě, d = 77, v = 60, latin. (obr. 46.).
(Soupis XXXV. 169. A. Podlaha. — Pam. arch. I. 223, též Světozor
1868 str. 349 udává mylně letopočet 1726.)

1520 *Kostelec* u Heřm. Městce, d = 95, v = 77, latin.
dvouřádkový. Reliefy: P. Maria a sv. Petr. (Soupis XI. 148.
— Method XXVIII. 88. — Rybička udává rok 1521.)

1521 *Jeseník* u Nymburka, 64, latin. (Otisk tuhový —
Pam. arch. XXVIII. 260.)

1522 *Josefov* (z býv. kostela sv. Jiljí na Plese), d = 80,
v = 60, latin. (Pam. arch. IX. 964. Rybička opravuje mylné
udání letopočtu 1122 (!) v Rohnově spisu *Antiquitates eccle-*
siarum etc. a 1722 (!) v Pam. arch. IX. 765 a 768. — Hra-
decký kraj III. 6-7.)

1522 *Pertoltice* u Zruče, d = 97, v = 75, latin. legenda:

Anno domini **1522** her campana fusa est ad laudem dei
omnipotentis per iacobum pfarzek et iohannem fczavcharo (!)
cuthis Ucha koruny ozdobena pletencem. (Otisk tuhový.)

1526 *Vilémovice* u Červen. Janovic (na Kutnohorsku),
d = 97, latinská legenda dvouřádková (en ego campana
atd.); letopočet jako na zvoně v Kovanicích; plášť hladký,
bez reliefů. (Tuhový otisk. Frant. Winter.)

1526 *Kovanice* na Poděbradsku, 81, čes.; letopočet

1526. (Otisk tuhový. — Pam. arch. XXVIII. 260.)

1528 *Kaňk* u Kutné Hory, d = 113, lat. a čes. Reliefy:
Rod. boží a sv. Vavřinec.

152? *Vápno* u Kladrub nad Labem, d = 82, v = 87 (?),
čes., odděl. znaménko . Koruna ozdobena pletencem. (Otisk
tuhový.)

1531 *Červené Pečky* u Kolína, d = 94, v = 79, český
nápis: Anno **1531** : ke rči : a k rhmale : panu : bohu :
vssemohucimu : A : swatemu : u zadussi : do perzek : Škrze :
yakuba : pčazka : na horach . Otisk tuhový. — Soupis I. 81.)

1532 *Lochy* u Čáslavě. (Kutnohorsko.)

1533 *Krsovice* u Uhlíř. Janovic, 85.

1534 *Loukov* u Lipnice (v okr. ledečském), 65, latin.
(Pam. arch. IV b. 91.)

1535 *Heřmaň* (v okr. chotěbořském), d = 103, v = 98, nápis čes. dvouřádkový, podle něhož byl zvon slit původně do vsi Lužce (u Chlumce nad Cidlinou?); odděl. značky jednoduchá a dvojité lilie (obr. 47.). Reliefy: sv. Jan Křtitel (17 cm vys.) a sv. Jiří v medailonu okrouhlém (10 cm). (Soupis XXIII. 19.; tam vytištěno místo „lužce“ omylem „wuzce“.)

1535 *Babice* (v okr. královéhradeckém), d = 87, v = 68, latin. Plášť hladký. (Soupis XIX. 2; místo „in montib“ čteno omylem „mautio“; dále mělo býti čteno dei hominipofeniz, kterážto zvláštnost se vyskytá také na jiných zvonech Jakuba Ptáčka, na př. na zvoně z roku 1522 v Pertolticích.)

1536 *Zásmuky*, čes., přelitý 1822. (Soupis I. 108. — Dlabáč.)

1536 *Žumberk* na Chrudimsku, čes. přelitý. (Soupis XI. 222. — Pam. arch. II. 39. — Dlabáč udává rok 1530.)

1537 *Zásmuky*, d = 79, v = 60, čes. (Soupis I. 108. — Dlabáč.)

1538 *Krchleby* u Čáslavě, čes., přelitý 1861. (Rybička 49. — Dlabáč.)

1538 *Morašice* (v okr. litomyšlském), d = 95, v = 71, čes., odděl. znaménko dvojité lilie (obr. 48.). Byl slit pro osadu Veselí. (Soupis XXIX. 135.)

1539 *Kostelec Vrbatův* u Chrudimě, 95, čes., na konci legendy dvojité lilie. Byl dělán původně do Rychnova. Letopočet jest zajímavou směsí číslic 15*xxxix*. (Soupis XI. 150.)

Z konvářské dílny Jakubovy vyšlo též několik křtitedlnic; zjištěny jsou případy následující.

1521 slil křtitedlnici pro kostel na *Kaňku*, za niž mu bylo zapláceno 7 kp 15 gr. Jebosek zhotovil [pod ni kámen za 20 gr. (A. K. Zádušní registra kostela kaňkovského.)

1524 dodal křtitedlnici do *Čáslavě*, s legendou latinskou. (Pam. arch. VI. 133. — Rybička 49.)

Obr. 47. Heřmaň.

Obr. 48. Morašice.

XX. um 0

Obr. 49. Chotěboř.

m. rrrrr

1524 Chotěboř, d = 67 cm, čís. ve dvou řádcích (obr. 49.). Reliefy: čtyři světci a městský znak. Konvár není sic jmenován, ale všechny význačné okolnosti svědčí pro Jakuba Ptáčka. (Soupis XXIII. 30. Zd. Wirth.)

1530 ulil křtitedlnici pro kostel v Košici na Malešovsku, která však nyní jest umístěna v kostele na Bykání u Kutné Hory; na ní jest vyryt český nápis o dvou řádcích. Mezi oběma řádky zobrazen jest štít, na něm obličej, z něhož ku všem stranám vyšlehuji plameny. Při hořejším okraji vyčnívají v stejných odlehlostech tři hlavičky, pokryté čepičkami. Křtitedlnice stojí na třech nohách, které jsou nahoře u kotlu zakončeny poprsími panen s ozdobnými čepečky na hlavách, každá z nich drží v rukou hada.

Jakub Ptáček osvojil si způsob díla zvonařského, který mu v dílně otcovské byl vzorem. Jeho zvony neliší se valně od zvonů Ondřejových. Zprvu kladl Jakub na zvony své legendu latinskou téhož znění jako otec; teprve asi od roku 1526 začínají na zvonech jeho nápisy české „ke cti a chvále boží (pánu bohu všemohoucímu) a svatému . . .“ anebo „já zvon zvěstuji vojnu vám . . .“, totiž překlady průpovědí latinských, v té huti dříve již obvyklých. Avšak nutno uvážiti, že zvonař neměl vlivu rozhodujícího, pokud se týče znění legendy; nápis na zvon určil zpravidla kněz, pro jehož osadu byl zvon zjedнан. Jméno své zaznamenává Jakub, jako otec jeho, na zvonech svých důsledně. Typy písmen, kterých bylo užíváno v huti Ondřejově, nacházíme též na zvonech Jakubových. Jest-li shoda ta obzvláště nápadná, lze jí užiti jako spolehlivé pomůcky při přisuzování zvonu bezejmenného. Na Jakubově zvoně z roku 1517, pro Nemyčeves slitém, začíná slovo

Илфдорскій písmenem **Ж** tvaru zcela neobyčejného; týž

tvar se vyskytá také na bezejmenném zvoně z roku 1508 v Jasenné u Josefova, pročez možno zvon ten přisouditi Ondřejovi Ptáčkovi. Také formy na lití reliefů převzal Jakub po otci svém a nenechal jich ležeti ladem, jak patrně ze souhlasného medailonu s obrazem sv. Jiří na Ondřejově zvonu na Bykání a na Jakubově zvonu v Heřmani; také relief Boha otce z Ondřejovy křtitedlnice ve Vys. Mýtě (1499) opakuje se na zvoně Jakuba Ptáčka ve Smiřicích nad Labem (1519).

V legendách Jakubových, veskrze gotickou minuskulí psaných, vyskytá se jako význačná zvláštnost ojediněle velké **A** a **S** a sice někdy

i ve slovech, která nemají zvláštní váhy, na př. **Anno**, jako spojka **A**, ve slově **Škrje** atd. Další novota v opise na zvonech Jakubových jeví se v letopočtu užíváním cifer arabských, často pomísených s ciframi římskými. Tato novota vyskytá se již také na některých zvonech Ondřeje Ptáčka asi od roku 1502 začínaje. Není o tom pochyby, že by nebyl Jakub tyto novoty uvedl do huti otce svého.

Není divu, že zvonař, tak hojně zaměstnaný, nedovedl všem požadkům pokaždé vyhověti plnou měrou. Roku 1531 slil zvon k Náměti; ale kostelníci ho nepřijali pro nedolitě ucho. Zvon byl slit znova; ale praskl dříve, než uplynul rok, do kterého Jakub zaň psanou cedulí přirekl. Proto žádali kostelníci, aby byl zvon znova přelit. Jakub odporoval, že to nepřišlo jeho vinou ani lestně, že zvon slil dobře a hladce; vinu svaloval na zvoníka, že „geroval“ (pohybem trhavým zvonil) a svou nešetností zvon rozbil, jakž se to v Košicích a v Kolíně přihodilo. Páni rozhodli, aby Jakub svému závazku podle cedule dosti udělal a zvon slil; a kdež žádá, aby mu byla milost učiněna, že žádost jeho potom uváží.⁸⁶⁾ — Roku 1535 osadníci petrovští žalovali na Jakuba Ptáčka, že mu přivezli starý zvon svůj a peníze dali, aby jim slil zvon nový. Jakub zvon slil; ale prodal jej osadníkům z Heřmaně, kteří prý smlouvu o zvon s Jakubem učinili již dříve. Osadníkům petrovským nabídnul Jakub náhradou zvon jiný, kterého právě z formy dobýval.⁸⁷⁾

1511 *Michal Ptáček*, konvář, se starším bratrem svým Jakubem ujal po otci huť nad Oslem a provozoval řemeslo konvářské. Manželkou jeho byla Justina, dcera Jihlavcova. V huťi pracovali oba bratři společně, ale činnost Michalova byla asi druhu podřízeného; vedle výroby konvářské zabýval se pouze drobným dílem zvonařským, jak vysvítá ze soupisu statku, který po něm 1519 pozůstal. Při inventování statku jeho shledáno toto: štanda ve 37½ lib, zvonce dva větší a menších 8 u Jakuba Ptáčkova, dva největší váží 66 lib, cimbáلكův malých šest, koleček skřipcových zvonovinných osm, moždířůk okolo 10 lib, volova 33 lib, kladky měděné dvě v 1½ lb a provázek do nich, čepův nových šestnáct a dva stará, rendlík nový měděný okolo 16 lb, hrnec veliký měděný okolo 30 lb . . . ; požadavků bylo: u Daniele, konváře, za zvonovinu 1 kp 17 gr, žejtlík rytý za 15 gr, za Jakubem Michalových konví zůstává 5½ kp 27½ gr 2 den, co ještě nádob (náčiní) za Jakubem jest, kterýmiž v huťi dělá, na to jmají cedule řezané mezi sebou Jakub a Justina, a oznámil Jakub, že ještě na díl nebožtíka Michala, bratra svého, má dodati 6 kp gr z peněz, kteréž v Krutech jsú za zvon dlužni . . .⁸⁸⁾ Syn jeho Jan, kterého jako sirotka Jiří Klábal u sebe

⁸⁶⁾ A. K. Lib. memorab. 1531 fol 140 v. J. Fiala. — ⁸⁷⁾ A. K. Lib. memor. 1535 fol 133 v. J. Fiala.

⁸⁸⁾ A. K. č. 187.

choval a řemeslu konvářskému vyučil, připomíná se 1545 jako „Jan Ptáčkův, konvář z Čáslavě“.⁸⁹⁾ Byl asi usedlý v Čáslavi, bezpochyby od roku 1543, kdy žádal v Kutné Hoře za vydání listu zachovacího.⁹⁰⁾

Michal pomáhal ve zvonařské huti bratra svého Jakuba; avšak neznáme zvonu, který by jménem jeho byl označen, ani většího díla jeho konvářského.

1512 *Václav (Vaněk)*, konvář, muž Ptáčkové, totiž následník Ondřejův, koupil dům „věži průchoditou“ (čp. 100) od Jana, kramáře, za 190 kp gr č⁹¹⁾ a dal suscepcionales. 1513, 1514 a 1515 byl cechmistrem konvářů.

1512 ulil cínovou křtitelnicí pro děk. kostel v Něm. Brodě. (Rybička 78.)

1514 *Daniel Draštík*, konvář a zvonař, koupil dům Haškovský, na Tarmarku ležící, od Jiříka Veverky za 85 kp gr č⁹²⁾ a dal příjemné. Manželkou jeho byla Benedikta, dcera Ondřeje Ptáčka.⁹³⁾ 1517 koupil dům u Klášterské brány od Anny, sklenářky, za 13 1/2 kp gr.⁹⁴⁾ 1518 koupil půl zahrady za Holického dvorem za 10 kp gr.⁹⁵⁾ 1535 získal dům Kunáškův v České ulici od Ondřeje Voříška, perníkáře, za 24 kp gr č.⁹⁶⁾ 1538 koupil dům Koňovský (čp. 293) u Klášterské brány s krámem chlebným panským za 42 kp gr č.⁹⁷⁾ Huť měl v domě u Klášterské brány od roku 1517 do roku 1535; tehdy dům ten prodal Janovi Bernáškovu za 13 kp gr hotových,⁹⁸⁾ aby mohl zaplatiti dluh 11 kp gr č Mikulášovi, bakaláři z Prahy. Cechmistrem konvářů byl 1517—19 a 1525—26. Mezi obecními staršími zasedal 1519—29. V roce 1547 zemřel. Zůstavil dívky Jakuba, Kateřinu (provdanou za Andresa Gabriele) a Mandalenu⁹⁹⁾; jedna dcera se něčím provinila, a rozkázáno jí z plné rady 1537, aby Hory na budoucí časy prázdná byla a všetečně se do města nevracela, ani na předměstí nikdež nebývala pod trestem.¹⁰⁰⁾

Zvony slil tyto:

1519 *Okřesaneč* u Golčova Jeníkova, d = 93, v = 78, leg. česká ve dvou řádcích: leſa bozieho m ccccc ziz tenſo zvon zgednan geſt he rzi panu buoſu a ſwaſemo barſolomiegi do wokrzesancze tomu zadossi ſkrze pilnoſt wſſech ſuſedu te ſary A pomocz bozi A potom i knieze nana hſu tehdy ſararz gegich A miſtra daniela na horAch kutnA3. Reliefs na pláſti: poſtava ſv. Bartolomeje (15 cm), na protější straně kalvarie, totiž krucifix (12 cm) a po stranách jeho poſtavy P. Marie a ſv. Jana (85 mm). (Otisk tuhový. — Pam. arch. IX. 420. Tam jeſt udán neſprávný

⁸⁹⁾ A. K. Zelená kniha zápisů C. 18. J. J. Řehák. — ⁹⁰⁾ A. K. Lib. memor. 1543 fol 268 v. J. Fiala.

⁹¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior O. 21.

⁹²⁾ A. K. Lib. her. niger A. 15. — ⁹³⁾ Tamtéž A. 15, C. 13. — ⁹⁴⁾ Tamtéž C. 13. — ⁹⁵⁾ Tamtéž D. 1. — ⁹⁶⁾ Tamtéž N. 9. — ⁹⁷⁾ Tamtéž L. 16. — ⁹⁸⁾ Tamtéž M. 58 v. — A. K. Kniha smluv 1528—43 F. 6. — ⁹⁹⁾ A. K. Kniha smluvní D. 7, 9 v. — ¹⁰⁰⁾ A. K. Manuale útrpného práva, před pg 60.

letopočet 1530; také ostatní nápis byl čten namnoze chybně, a závažná data byla zmatena, jméno zvonařovo „Daniel“ zvrhlo se v „Adamce“. — Rybička, 48, přijal do spisu svého omyly, zpředu vytčené.)

1520 *Hlinsko*, 110, v latin. legendě lilie odděl. značkou. Reliefy: P. Maria a Ježíš, na straně protější krucifix s P. Marií a sv. Janem. (Soupis XI. 12. — Pam. arch. I. 175. a XV. 472. — Method XXVII. 6. — Čas. přát. čes. star. V. 55—56.)

1523 *Čáslav*, děkanský kostel.

1524 *Kbel* u Kolína.

Nedatovaný jeho zvon jest v *Kutné Hoře* u sv. Bartoloměje. Průměr otvoru 54 cm; nápis: tenfo zvon lit ke rti panu boho skrze místra danjela na horach cufnach.

Obr. 50.

Vzácným dílem zvonařským jest dvojice závaží centnýřového, kterou pro obec německobrodskou slil Daniel r. 1538 ze zvonoviny. Obě tato závaží shodují se tvarem (podobají se ručním kabelkám), rozměry svými (délka 32 cm, výška 18 cm) a úpravou, každé má železnou rukojeť obloučnatou pro dvě ruce; u každého jsou po stranách pro vyrovnání váhy olovem zřízeny dutiny, zakryté kotoučky ze zvonoviny; na každém jest vrápnuta řada dvanácti desítek X, což znamená dvanáct desetiliberek čili jeden centnýř. Obě šikmé stěny jednoho tohoto závaží, které se chová v měst. museu německobrodském, pokryto jest hustě nápisem tímto: *to to závaží gest diel | ano nakladem pana p | urkmistra y vssy ob | ce miesťa brodu- niem | (na protější straně) erkeho a starssyho | miesťa gana borow | skhyho lefa m 0 ccccc 0 | xxviii 0 m danjel ec*. Na závaží druhém (obr. 50.), které jest uloženo v museu kutnohorském, vytčeno jest prostě: „*To to gest 1 33 centnyř 33*“.

Príznačný pro dílo Danielovo jsou vzácná úhlednost písma gotického, hojně užívání značek oddělovacích a záliba v drobných vkusných příkrasách. Daniel oblíbil sobě dvojí druh písma: útlého písma s jemnými čarami

příkrasnými (obr. 51.) užil na zvoně u sv. Bartoloměje v Kutné Hoře; široké klidné písmo (obr. 52.) spatřuje se na zvoně v Okřesanči. Na tomto posléze jmenovaném zvoně vyskytá se ozdoba filigranská, pásová (obr. 53.), kterou lze považovati za význačnou pro zvonáře Daniele.

V registrech kostela námětského zapsána jest všelijaká práce, kterou Daniel vykonal pro dotčený kostel: 1523 a opět 1524 od spuštění zvonu a vtažení zase na hranici Drašíkovi dáno 1½ kp; 1526 Drašíkovi konváři od opravení dominikálu a za pánvice 1 kp 7 gr; 1529 Resurrexi Danielovi konváři ode tření a karbování skřidnice (sic) 6 gr a tovaryšům na pivo 2 den; téhož roku Dom. ne longe Danihelovi konváři od vytření skřidnice 6 gr; Factus Danihelovi konváři za zvonec k hodinám, ješto se od prvnějšího uši utrhy, ½ kp.

Zákazníci přespólní vyhledávali asi dosti často dílnu Danielovu; ale nedochvilností jeho bývali druhdy trpce sklamáni. 1527 (17. června) purkmistr a rada města Litomyšle oznamují šepmistrům a radě v Kutné Hoře,

mistr daniel

Obr. 51.

stra daniel

Obr. 52.

Obr. 53.

že poslali 13½ libry zvonoviny snad přede třmi lety Danielovi zvonáři, z kteréž měl jim zvonec k hodinám udělati; „i neudělal jest až posavad, aniž zvonoviny té zase navrátil. Protož VMtí žádáme, že jej k tomu míti i skutečně přidržeti ráčíte, aby on tu zvonovinu, poněvadž se nemohl v tom času k tomu zvonci připraviti, ukazateli listu tohoto vydal. . “. Ale Daniel se k zvonci tomu míti nechtěl ani zvonoviny, kterouž přijal, nevracel; pročez páni Litomyšlští vyslali opět pana Lorence, soukenníka, spolupradního svého, s novým stížným listem ze dne 15. listopadu.¹⁾ 1531 osadníci ze vsi Podmokl žalovali Horníkům na Daniele, zvonáře, pro neudělání zvonu podle smlouvy a cedule a žádali, aby jim vrátil 19 kp bez 4 gr, které na to vzal, anebo aby zvon udělal a ujistil, že tomu dosti učiní, že jemu toho na holá slova věřiti nechtí; páni jej dali na rukojmě a pohrozili mu.²⁾

1515 Jan Bajček řeč. Vávra, konvář, dal suscepcionales, pojav k manželství Dorotu, vdovu po Vávrovi konváři. Byl synem Ludmily Bajčky, tkadlice.³⁾ 1520 byl cechmistrem konvářů. 1524 Václav, syn Vávry konváře, dožadoval se práva svého na nádobí a svrchky, tudíž i na dům neb. otce svého u matere své Doroty, která s druhým manželem svým Janem Bajčkem v domě tom bydlela.⁴⁾

¹⁾ A. K. č. 430, 431. — ²⁾ A. K. Lib. memor. 1531 fol 140 v. J. Fiala.

³⁾ A. K. Lib. memor. 1531 fol 124, 127 b. — ⁴⁾ A. K. Kniha smluvní J. 26 v.

1518 slil křtitedlnici pro kostel v *Leďci*, na níž lze čísti nápis tento: Teťm DXViii pro cřefz (sic) panu bohu do kostela swatých Apořstoluv křesťowých petra a pawla miesťa Leďce za řararje kneze (2. řádek) § diwisse modly a kostelniku (sic) martina synřravy awaszka řukeniķa XC (et cetera)? řlita nahorady guřtnady odyana konwarje řmii (přijmí?) (3. řádek) mawry. Reliefy na plášti jsou tři: znak města Leďce v jednoduchém štítě, postava sv. Petra (15 cm) a Pavla (15 cm) (Podle otisku tuhového. — Zpráva v Pam. arch. V. 228. [se tímto doplňuje a opravuje.]

V citované legendě jsou význačnými dva momenty: oddělovací značka § a tvar písmene Z. Podobnou oddělovací značku jeví též nápis vyrytý na nedatované křtitedlnici ve *Světlé nad Sázavou*, a písmeni Z se také zde dává postavení jaksi přednostní. Proto možno tuto křtitedlnici pravděpodobně považovati za dílo Jana Bajčka.

Pod okrajem otvoru (d = 51 cm) jest vyryt první řádek nápisu: § tento klinof § ke řti a k řřwale § řwate § řrogicZe § k Zadusři § řwiefel-řķemu § Za — níže jest vyřřsován obraz Křista na křiži a dvou řvětřů po stranách (10·5 cm vysoký, 13·5 cm řiroký), dále pak znak řánů Trčků (10·5 cm, 9·5 cm). Níže pokračuje nápis takto: knieZe § řZehorZe § Zlu-řķeřķo § pawla § piřarZe § řakuba § mlinarZe §. — Nohy s tlapami, jimiž kotlina (39 cm vys.) jest podeřřena, jsou nahore ukončeny hlavami v kápích zahalenými, s dlouhým vousem na bradě, s rukama na prsou řķříženými. (Podle otisku tuhového. — Pam. arch. V. 283.)

1528 *Jan Ptáček*, konvář, prodal bratru řvému Jakubovi díl řvůj na domě po otci Ondřejovi řdřěněném, na Tarmarce za 60 kp gr ř. 5) 1530 koupil řům Jahníkovský (Ahníkovský) na Tarmarce za 115 kp gr a řavdal 8 kp; ale trh ten byl řruřen, neboť Jan řemřel. Vedle posledního pořizení z ř. 1531 řůstalo po něm nového řila řínového 1 ct 46 lb a řarého řínu 1½ centu; „wergajchy“ poručil Vaňkovi Ptáčkovi, otčímovi řvému; z peněz učinil odkazy řartě, řatěři řvé, řestřám řvým Anně a Řegině a jejich řítřkám, 2 kp řátí řázal Petrovi, s kterým se u Klábala (Jiříka) učil.⁶⁾

1532 *Jan*, konvář, syn řarty, Ptáčkovy řcery, řrovdané za řana, (Sánského), konváře.⁷⁾ Řestra jeho řorota byla řrovdána za Václava řlsa, řrejčího.⁸⁾ Tento Jan jest řezpochyby řotožný s následujícím.

1533 *Jan Ptáčků*, jinak *Kozlík*, konvář, koupil řům Ahníkovský na Tarmarce na řohu vedle řomu řakuba řany řežící od řarkety řubové,

⁶⁾ A. K. řelená řniha řápisů C. 3. J. J. Řehák. — ⁷⁾ A. K. řestam. H. 6.

⁸⁾ A. K. řelená řniha řápisů H. 4. — ⁹⁾ řamtěž ř. 21. J. J. Řehák.

kramářky z Prahy, za 80 kp gr č, zavdal 8 kp ⁹⁾. Měl dům blíže brány Kouřimské (čp 140) mezi domy Jana Štolara z Chocemic a Jana Housky zlatníka. Ten prodal 1535 Dorotě Duchkové, kramářce, za 40 kp gr čes; místo závdavku porazila sobě Dorota 24½ kp gr, kteréž jí Jan Kozlík za cín byl povinovat.¹⁰⁾ Jeho bezpochyby se týká zpráva při roce 1538 v Pam. Dačického zapsaná:¹¹⁾ „Zabili Kozlíka“.

1535 *Svatoš*, konvář, pomáhal Jiřímu Klábalovi překovávat zvon nový k Náměti. Domine ne longe t. r. dáno mu s tovaryši od vytření křtitelnice 5 gr.

1536 *Vácha*, konvář, nakládal čep a srdce nového velkého zvonu k Náměti a svárel srdce jiného nového zvonu. Byl tovaryšem u Jiříka Klábala.

1540 *Václav Kofrle*, konvář, koupil dům podle svého domu ležící na Tarmarku od Průši z prenárny za 15 kp gr č.¹²⁾ 1541 byl cechmistrem konvářským. 1543 byl již nebožcem; peníze za dům kladla Dorota, vdova po něm pozůstalá, dcera Doroty Sojkové.¹³⁾ Zůstavil dva syny, Jana a Abrhama. Jan přijal na svůj díl jakési množství cínu pozůstalého, a ten byl na právě složen; 1552 Martin, konvář, syn Jiříka Klábala, cín ten vyručil na ten způsob, že Janovi, kdyby toho požádal, zase takový cín anebo nádobi má dáti; Martin slíbil dále, že Janovi k řemeslu (konvářskému?) dopomůže, „aby mohl pořádně živnost svou mezi pánem Bohem a dobrými lidmi provozovati“. (A. K. Kniha smluv. G. 17. a J. 15 v.)

1544 *Jan Křivka*, jinak též *Kofrle*, konvář, byl náměstkem Václava Kofrle, po jeho smrti totiž se oženil s pozůstalou vdovou Dorotou. 1549 koupil dům v České ulici, podle domu Hranických na zad ležící, od Doroty Havlovy, truhlářky, za 50 kp gr č.¹⁴⁾

1545 *Jan Arab*, konvář, dal příjemné a byl přijat mezi sousedy. Téhož roku byl cechmistrem konvářským. 1545 seděl mezi osmisoudci při kšaftu Doroty perkytlářky.¹⁵⁾ 1553 se ještě připomíná,¹⁶⁾ též s manželkou svou Mandalenou.

1548 *Vít*, konvář,¹⁷⁾ odevzdává všechen statek svůj Jakubovi Davidovému.

1552 *Hanuš*, konvář od Hory, byl dlužen 10 kp gr za 2 ct čistce Jankovi, zvonaři v Praze.¹⁸⁾

1552 *Martin Klábal*, jinak *Sedláček*, konvář, syn Jíry Klábala, koupil dva domy na Tarmarku od Doroty Sojkové, báby sirotků neb. Václava

⁹⁾ A. K. Lib. her. niger. M. 4. — ¹⁰⁾ Tamtéž N. 11. — ¹¹⁾ Dač. Rez. I. 100.

¹²⁾ A. K. Lib. her. I. D. 7. — ¹³⁾ Tamtéž M. 18.

¹⁴⁾ A. K. Lib. her. I. H. 36.

¹⁵⁾ A. Z. Testam. B. 4. — ¹⁶⁾ Tamtéž D. 4. — A. K. Lib. memor. 1553 fol. 323 v.

¹⁷⁾ A. K. Kniha smluvní D. 16 v.

¹⁸⁾ Pam. arch. XXI. 485.

Kofrle, na místě jich za 52 kp gr č.¹⁹⁾ Téhož roku dal příjemné a byl přijat mezi sousedy. 1554 koupil dva díly domu Vaňourovského, k Náměti jdouc, od Hanuše Hallara za 26 kp gr. 1559 byl již mrtev; Lidmila, někdy manželka jeho, kladla peníze za dům.²⁰⁾

1552 *Rafael Klábal*, konvár a zvonář, ujal po otci Jiříkovi Klábalovi dům vedle domu Drašíkovského na Tarmarku a vyplácel bratrům svým podíly. Téhož roku dal příjemné. 1554 prodal dům u Náměti ležící, kterýž na něj po Jiříkovi Bilantovi, škůdci jeho, připadl, Regině Lazarské za 21 kp gr č hotových.²¹⁾ 1557 koupil dům Hrbkovský, proti krchovu námětskému ležící, od Vávry, barvíře pláten, za 20 kp gr č.²²⁾ 1559 byl cechmistrem nad konváři. 1561 seděl mezi konšely pregéřskými. 1562 v kšaftu svém poroučí statek svůj všecken druhé manželce své Markytě (pojal ji vdovu po neb. Janovi Vokáčkovi) a synovi svému Janovi na rovný díl.²³⁾ Popis statku pozůstalého obsahuje následující zajímavé položky: cínového nádobí nového díla odváženo 22 centnýře, nedělaného i starého cínu 2½ ct 40 lib, dělané mědi 1 ct, zvonoviny 9 ct 29 lib a v huti 1½ ct, dva zlá zvony k rozražení váží 8½ ct; dva verkcejchy se všemi k tomu náležitostmi, nádobí k slévání zvonu v huti i doma a což k tomu náleží.²⁴⁾

V též popise statku poznamenány jsou též dluhy na cedulích za zvony. Z toho seznamu jest patrné, pro které osady slity byly zvony v huti Rafaelově. Za zvony byli dlužní: Vitičští 35 kp 15 gr, Austravičtí 7 kp, Žehuňští 5 kp, Aujezští 63 kp 30 gr, Libkovští 58 kp, Lidmanští 17½ kp, Lovčičtí 69 kp, Starokolinští 10 kp. K poznání činnosti v Rafaelově huti zvonářské v době dřívější podáváme ještě zprávy následující. 1553 slil zvon s erbem pánův Trčkův (v zápise není udáno, pro který kostel); avšak osadníci v Stonařově, poddaní pánův Jihlavských, učinili příповěď na zvon, pravíce se k němu podle smlouvy, s Rafaelem učiněné, lepší právo a spravedlnost míti, nežli kdo jiný.²⁵⁾ 1557 ulil dva zvony pro kostel na Náměti v Kutné Hoře.²⁶⁾ Na začátku roku 1556 záhy po požáru věže kostela námětského (30. prosince 1555) byla zvonovina ze ssutin shořelé zvonice vyhrabaná a sebraná odevzdána zvonari Rafaelovi, aby z ní slil zvon nový. Ale zatím páni zvěděli, že Rafael se chystá, slíti současně dva zvony do vsí a k tomu že chce upotřebiti zvonoviny jemu odevzdané, zvon k Náměti pak že chce udělati ze zvonoviny nové. Toho páni dopustiti nechtěli; tvrdili, že zvonovina stará obsahuje v centnýři mědi po dvou lotech stříbra

¹⁹⁾ A. K. Lib. her. I. J. 37. — ²⁰⁾ Tamtéž K. 16.

²¹⁾ A. K. Lib. her. I. K. 28. — ²²⁾ Tamtéž M. 20 v. — ²³⁾ A. Z. Testam. F. 4. — Dorota, první manželka jeho, byla chorobná a prchlivá žena; 1553 Annu, sirotka z Chlumce, která byla u ní čeledínem, hanebně zbila a zchromila. A. K. Lib. memor. 1553 fol 340. — ²⁴⁾ A. K. 1754. — ²⁵⁾ A. K. Lib. condictionum 1514. —

²⁶⁾ A. K. Zádušní počet kostela námětského. 1556 hrobník po tři dny vypíral roušovitou zvonovinu po požáru věže 1555; při neděli Domine ne longe táhli již dva zvony nové na krchov a na hranici; 1560 byl vytažen na hranici také dominikál (při neděli Adorate 2.).

a že do ní lidé při slévání vmetali drahně cínu a kotlíkův dobrých (roku 1531) a proto že se z ní „jináč hodnější a gruntovní“ zvon může ulíti, než-li z nové, která jest řidká a vůbec horší. Bylo usneseno, aby mu jeho úmysl byl přetržen a aby byl přidržen k zachování smlouvy. V první polovině měsíce července byl zvon slit, a Rafael nastupoval na pány, aby mu zaplatili zvonovinu, kterou přidal, podvoluje se, po deseti letech, nelíbil-li by se zvon, že chce nový ulíti. Páni se snesli na tom, že má zvon shlédnut býti, jest-li hodný, jak jest slit i také jakého jest hlasu a zvuku. Po shlédnutí pak rozhodnuto, aby byl Rafaelovi zvon puštěn (vrácen) a jiný aby hodný slit byl.

Zvonařskou huť měl Rafael bezpochyby v domě Hrbkovském, naproti krchovu námětskému ležícím, který v zápisech pozdějších se nazývá „hutí klábalovskou“.

1553 *Tomáš Klábal*, konvář a zvonař, syn Jiry Klábala, koupil dům „u Modrého lva“ (čp. 313), podle domu Mědínkova ležící, od dědiců Hubáčkových za 110 kp gr č.²⁷⁾ a položiv příjemné, byl přijat mezi sousedy. Manželkou jeho byla Dorota, dcera Marty Klikové a vnučka Martina Krivoláčka.²⁸⁾ 1572 koupil zahrádu Enghartovskou, ležící za Trávníkem od Mandaleny Arnoštovy z Drasova za 100 kp gr.²⁹⁾ 1588 ujal dům po někdy Aleně Hanykové šmejdyřce zůstalý, mezi ševci na Tarmark jdouc (čp. 6), za 90 kp gr č.³⁰⁾ 1591 získal koupí nárožní dům proti rathouzu, z Rybného trhu jdouc ležící (čp. 509), od Křištofa Těšika krejčího za 260 kp gr č.³¹⁾ Téhož roku koupil dům proti krámům masným dolejší, Kozlovský řečený (čp. 310), od Víta Jílovského za 350 kp gr č.³²⁾ 1594 koupil dům „u Kopřivův“ (čp. 112) od Křištofa Megisera zlatníka za 400 kp gr č.³³⁾ 1600 získal zahradu Krbcovskou u sv. Martina (vedle Engelhartovské) po neb. Janu Nesmetovi za 34 kp gr č. peněz hotových.³⁴⁾ Od r. 1575 byl spolukverkem dolu „Klábal“ řečeného na Kuklíku, „Čapčuchu“ nad Rejzím a dolu „Kaliny“, měl 8 kukusů na dole „Obecním požehnání“ a s velikým úspěchem doloval v „Červeném lvu“ na Rovni na couku Králickém.³⁵⁾ — 1555 až 1562 a opět 1583 až 1600 byl mezi konšely obce pregéřské. Sedával též v obecní radě, 1597 byl starším šepmistrem.³⁶⁾ 1577 vyhlédla jej komora česká pro úřad urbureřský, kdyby Ludvík Schaffar úřad ten odmítl.³⁷⁾ V král. minci na Vlaš. Dvoře bylo mu 1585 svěřeno přepalování stříbra. — Měl dva syny: Jiříka ³⁸⁾ a Jana, kteří oba 1582 zemřeli morem.³⁹⁾ Dcery jeho byly: Kateřina, provdaná za Pavla Šperlinka, zemřela 1591; Mandalena, provd. za Jiříka Hrdíka; Lidmila, provd. za Eliáše Knebla, proběře horního, po druhé za Pavla Ledského (Vodraneckého) z Chroustovic; Anna, provd. za Centurina Muka, písaře mince,

²⁷⁾ A. K. Lib. her. I. J. 40. — ²⁸⁾ A. K. Kniha smluvní H. 18. — ²⁹⁾ A. K. Lib. her. II. J. 2. — ³⁰⁾ A. K. Lib. her. III. C. 10 v. — ³¹⁾ Tamtéž D. 22. — ³²⁾ Tamtéž E. 4. — ³³⁾ Tamtéž F. 23. — ³⁴⁾ Tamtéž L. 13. — ³⁵⁾ Dač. Rez. II. 57. — ³⁶⁾ List. úř. Lib. obligac. C. 16 v. — ³⁷⁾ A. K. hor. odd. kniha 21. fol. 21. — ³⁸⁾ Jiřík roku 1577 ve svádě zabil Vavřince Turka krejčího a utekl z domu. A. K. Lib. obligac. L. 18, 19. — ³⁹⁾ A. arciděk. Matrika svbarbořská.

zemřela 1621; Justina umřela 1582 na morovou ránu.⁴⁰⁾ 1601 zemřel Tomáš Klábal, věku svého 80 let stár, a pohřben dne 12. února u chrámu sv. Barbory;⁴¹⁾ manželka jeho Dorota, kterou Dačický nazývá „ženou svárlivou“, zemřela 1613 v měsíci únoru.⁴²⁾ Inventováním a sepsáním statku, po Tomášovi pozůstalého, které 1606 bylo vykonáno,⁴³⁾ zjištěn majetek neobyčejně značný. Kromě statku nemovitého, který byl vytčen již zpředu, patřila Tomášovi zahrada v Hlouškách v 75 kp, role za Ptákem v 500 kp a dvě huti zvonařské v 15 kp. V domě obytném v truhlách shledáno peněz hotových za 700 kp gr míš, jistot na papíře úhrnem za 1200 kp gr čes. a 1000 kp gr míš, několik šuldrpřífů, mnoho klenotův, zejména 99 dukátů ohnutých na žluté šňůrce a na též šňůrce dole uprostřed mezi týmiž zlatými jablko zlaté z sedmi neb osmi zlatých, koflíky a lžíce stříbrné a jiné. Také tu byly cenné věci zastavené Jaroslavem Myškou ze Žlunic a na Bečvářích, totiž dvě flaše stříbrné, uvnitř pozlacené, konvice poloupinětní též stříbrná, uvnitř i zevnitř pozlacená, velký koflík trejbovaným dílem a j. Statek nemovitý byl oceněn úhrnem v 1505 kp gr čes a peněz hotových, purkrechtů, na jistotách a dluzích bylo úhrnem více než 2700 kp gr čes. Mezi knihami jmenuje soupis věcí inventovaných Bibli kutnohorskou, Kroniku českou in folio a Postillu M. Jana z Husince. Při sepisování pozůstalosti shledáno, že Tomáš r. 1589 zapůjčil 300 tolarů bez úroku k potřebě mince královské. Na kvitanci, kterou Dorota vdova dne 15. prosince 1601 kvituje úředníky mince ze summy té, jest přitisknuta pečeť Tomášova, jak vedle (obr. 54) se znázorňuje (A. K. hor. odd. č. 4424).

Obr. 54.

Huti zvonařské měl Tomáš dvě: jednu za branou Klášterskou při zdech městských a ve valích obecních blíže brány, druhou za branou Kolínskou na Cechu, obě v místech obecních postavené.⁴⁴⁾ Měď šplejsovanou k dílu svému kupoval z mince; také mu přenechávali rozmanité zlomky a nepotřebné části vodních strojů dolových, na př. 1568 prodáno mu 10 trub starých měděných a 21 kuhlmeizn (táhla železná) v zlámaných kusích, vážily 4 cty.⁴⁵⁾

Co do rozsahu a významu tvorby nestojí zvonařská huť Tomáše Klábalu daleko za hutí Ondřeje Ptáčka. Také jeho zvony namnoze dosud trvají, o některých se zachovaly aspoň bezpečné zprávy. Seznam jich tuto následuje.

1554 *Horní Kruty* u Kouřimě, d = 82, v = 66, čes; „...DIELAL TOMASS KONWARZ VNOVE...“ lze vysvětliti tak, že zvon ulil znova čili že jej přelil. Relief: malá postava sv. Václava, níže peníz zalitý. (Soupis I. 72).

1557 *Hořtalovice* u Podhořan na Čáslavsku, čes. (Pam. arch. X. 66).

⁴⁰⁾ Dač. Rez. II. 5, 8, 30, 41, 53, 154, 162. — ⁴¹⁾ A. arciděk. Matrika svbarb. — ⁴²⁾ Tamtéž. — ⁴³⁾ A. K. Kniha inventářů F. 2, 3, 13. — ⁴⁴⁾ List. úř. Lib. obligac. pg 852—859. Obě ty huti zdědil Tomáš Šprlink, vnuk Tomáše Klábalu, ujal je 1608, avšak ihned 1609 je prodal obci. — ⁴⁵⁾ A. K. hor. odd. Reg. mědi šplejsované.

1562 *Kolín nad Labem*. Přelítý. (Soupis I. 42. — Dlabáč).

1562 *Čestín* u Zbraslavic, dva zvony, čes. (Pam. arch. II. 316. — Světozor 1868 str. 349).

1562 *Rozhovice* u Chrudimě, 76, čes. Reliefy: dva otisky medaile císaře Maxmiliána s chotí. (Soupis XI. 190. — Pam. arch. II. 262. — Světozor 1868 str. 349).

1563 *Solopisky* u Kutné Hory, 77, čes. nápis got. minuskulí: tenfo žwon dyelan gest kecŷy achwale panu bohu skrye mysztraf omassse žwonarze nahorach kuŷnarh ; další nápis na plášti v orámování kapitálkou: SNAZ NEBE ZEMIE POMINOV NEZLI SLOWO PANIE ZAHYNE 1563. (Otisk tuhový. Jan Fiala. — Pam. arch. XVII. 31. — Dlabáč.)

1563 *Třebová* na Kolínsku, d = 78, v = 67, čes. ve dvou řádcích; na plášti dvě medaile. (Soupis I. 98. K. Mádl.)

1564 *Kolín nad Labem*. Přelítý. (Soupis I. 42. — Dlabáč.)

1565 *Uhřet. Janovice*, far. kostel sv. Aloisia, d = 100, v = 75, čes. (Pam. arch. XVII. 30, 31. — Dlabáč.)

1566 *Kožlí* u Ledče. Požárem zničený. (Pam. arch. V. 229. — Method XVI. 69.)

1568 *Býchory* u Kolína, d = 95, v = 79, čes., odděl. značkou jest kroužek; v nápisu na plášti neobvyklá, hříčka, totiž jména ve třech řádcích jsou psána obráceným pořadem písmen. (Soupis I. 5. — K. Mádl. — Method V. 43.)

1568 *Zásmuky*, d = 110, v = 86, český opis ve dvou řádcích s kroužky jako odděl. značkami; na plášti v obdélníkovém rámci renesančním legenda: YA HLAS WOLAGICZIH | O NA PAVSSTY SPRA | WTE CZESTY PANIE | LETHA PANIE 1568. Reliefy: na svrchním okraji rámce spočívají dvě mořské panny a drží medailon, v nárožích rámce sídlí dvě sovy, pod rámcem jsou vetknuty tři medailony s mužskými hlavami; na protější straně dva znaky (rodu z Říčan a z Chřínova). (Soupis I. 108. — Pam. arch. XVII. 30. E. Leminger.)

1569 *Světlá nad Sázavou*, d = 111, v = 89, latin. a čes. kolem krku ve třech řádcích, začátek každé legendy označen jest medailonem s mužským poprsím. Reliefy: tělo Ukřižovaného, značně vypuklé, ale bez kříže, pod ním dva znaky, Trčkovský a Guttenštejnský a otisky mincí; na straně protější postava sv. Václava (12 cm), níže znak města Světlé n. S. a otisky mincí. Cifrá 6 a 9 v letopočtu dán tvar lomené linie, jako u písmen got. minuskule. (Otisk tuhový. — Pam. arch. V. 283. Slovo „ERIGYTE“ jest bez mezer; dodatek legendy pod Ukřižovaným (heslo Buriana Trčky) zní: „NON EST REQVIES MVNDO“.)

1570 *Křivsoudov* u Ledče, d = 103, v = 85, čes. dvouřádkový, odděl. značkou jest medailon (32 mm) s mužským poprsím.: (med.) YA

HLAS WOLAGICZYHO NA PAVSSTY SPRAWTE CZESTV PANIE (med.) TENTO ZWON DIELAN GEST KECZ | TYAKCHWALE PANV BOHV SKRZE MISTRA TOMASSE ZWONARZE NA HORACH KVTTNACH 1570. Na plášti znak (Střelů z Rokyc?). (Otisk tuhový.)

1571 *Krásná Hora* u Lipnice, 69, čes., medailonů užito jako oddělovací značky. (Pam. arch. V. 92.)

1571 *Chvatliny Dolní*. Přelitý. (Soupis I. 16. Letopočet 1671 jest omyl tiskový. — Dlabáč.)

1572 *Kojice* u Lab. Týnce. Přelitý. (Dlabáč.)

1582 *Třebětín* u Ledče, d = 85·5, v = 67, čes. ve dvou řádcích. (Otisk tuhový.)

1583 *Kluky* u Čáslavě, d = 94, v = 65, čes. Byl zrekvirován 1917. (Method VII. 112.)

1585 *Kluky* u Čáslavě, d = 65, v = 50, čes. frakturou; v legendě na plášti umístěné nazývá se Tomáš zvonař „slovutným“. Kolem krku řada geniů a výjevů biblických, pod nimi lem z akanthových lupenů. Pod nápisem monogram K·M·W·I·; níže v úhledné renesanční kartuši odznaky řemesla kovolijeckého; vlevo i vpravo jsou ke kartuši připojeny řady (po čtyřech) konvic velkých, — podivná to výzdoba na zvoně. Nejniže se spatřuje poprsí muže s okružím s vlasem i vousem krátce přistřiženým; snad je to portrét zvonařův? Na protější straně na plášti nápis „Jan Lukaweczky z Lukawicz“ nad velikým znakem; pod ním nejniže medailon s poprsím muže vousatého s biretem na hlavě. (Method VII. 112. — Tuhový otisk. Václ. Pospíšil.)

1585 *Čáslav*, kostel M. boží, čes; také na tomto zvoně nazývá se Tomáš honosně „slovutným“. (Dlabáč.)

1586 *Žehušice* u Čáslavě, umíráček, čes. odděl. značka: sešíkmená lilie, za každým slovem. (Otisk tuhový.)

1591 *Svinčany* v okr. Přeloučském, 110, čes. část nápisu kolem krku, část na plášti v úhledném orámování, na protější straně na plášti znak rodu Gersdorfského. (Pam. arch. VII. 162.)

1594 *Želiv*, kostel klášterní, 118, čes. nápis, téměř po celém plášti se rozestírající. (Pam. arch. II. 150. — Lumír V. 645.)

1596 *sv. Kateřina*, ves u Starého Kolína, 18, čes.

1598 *Petrovice* u Červ. Janovic, d = 46, v = 31, čes. nápis na plášti, jednoduchými lištami ohraničený; na protější straně ve čtvercovém rámcí bičování Krista, u sloupu připoutaného (obr. 55). Kolem krku opakuje se drobnoučký páskový relief. Obruby z akanthových listů byly tvořeny postupně tím, že forma mělce řezaná, sahající od středu lupenu velkého ke středu sousedního velkého lupenu, se vtlačovala opětovně do vrstvy vosku. Vosk, který v zákoutí mezi sousedními lupeny přes formu přesahoval a pro zvýšení reliéfu měl býti odklizen, nebyl vykrajován bedlivě podle zákrutů

na lupenech, nýbrž byl odkrajován zhruba řezy příkými, do hrotu sbíhajícími. Zvon ten se roztrhl a jest nyní uložen v museu kutnohorském. (Pam. arch. XVII. 30.)

1598 *Petrovice*, d = 60, čes.

1599 *Sudějov* u Uhlíř. Janovic, čes. (Dlabač.)

Obr. 55.

1599 *Vidice* u Kutné Hory, d = 86, v = 65, čes. legenda po obou stranách reliefní postavy sv. Mikuláše, níže znak krále Rudolfa, znak malešovského hejtmána Martina Wilhama z Wustanova a obraz sv. Martina na koni; na straně protější velký křucifix (tělo Kristovo vystupuje úplně z plochy zvonu, v páteři a v ohbí kolenou s pláštěm ani nesouvisí) s postavami P. Marie a Jana evang. Na některých reliefech těchto zachovala se polychromie, která připomíná dekor emailový na drobných pracech kovových, na zvoně však jest zjevem zcela ojedinělým. Pod tímto nádherným plastickým obrazem jsou vyznačena jména kostelníků při dotčeném kostele barvou zlatostkvoucí, krasopisnou kapitálkou. Lem kolem krku vyplněn jest řadou malých reliefních obrazů: geniů prozpěvujících a na rozmanitých nástrojích hudebních.⁴⁶⁾ Další ozdobou zvonu jsou obruby z akanthových lupenů. (Pam. arch. XVII. 31, 32. Em. Leminger. — Kutnohorský — Dlabač.)

Jest pravděpodobno, že Tomáš Klábal slil ještě tyto zvony:

1568 pro *Slatinu* v okr. Roudnickém, 98, v jehož českém nápisu se prostodušně připomíná, že Michal Ka-

liba s Dorotou, manželkou svou, přidal na ulití zvonu padesát kop. Od-

⁴⁶⁾ Jsou to kopie Flötenrových plaket, jichž bylo v druhé polovině 16. století hojně užíváno nejen v hutích slévačských, nýbrž snad více ještě v dílnách zlatníků a pasířů, ba i na výzdobu nádob hliněných. Z pojednání Zd. Wirtha v XV. ročníku Časop. přátel čes. starozit. vysvitá, že zvonař Brykci z Cinperka zvony své krášlil již okolo roku 1561 dotčenými plaketami. Tomáš Klábal užil těchto dekoračních pomůcek po prvé bezpochyby roku 1585 na zvoně, litém pro Kluky u Čáslavě.

dělovací značkou v nápisu jest tečka(?). Reliefy: křesťan, vedle něho sv. Václav a sv. Zikmund; na protější straně nápis v pravoúhelném orámování. (Soupis IV. 190. B. Matějka.)

1594 pro školu vysokokostelskou(?) v *Kutné Hoře*, $d = 12 \cdot 5$, $v = 12 \cdot 5$ (s korunou); nápis podle úhozného okruhu (věnce): „Zikmund kozel z rejzntolu na hračach kuřnacch 94“ mezi jednoduchými obroučkami. Plášť jest pokryt hustě drobnými reliefy: jsou to čtyři geniové (obr. 56), prozpě-

Ob . 56. a.

vující a hudební,⁴⁷⁾ kteří se souměrně střídají s otisky pečeti Zikmunda Kozla z Rejzntolu a Jaroslava Smiřického z Smiřic, příznivců to školy dot-

⁴⁷⁾ Jsou to opět Flötnerovy plakety a sice Euterpe, Terpsichore, Melpomene a Erato. Velice zajímavý tento zvonek jest majetkem musea kutnohorského. Posledně byl zavěšen v kostele sv. Jana Nep. nad vchodem do sakristie; pro usnadnění závěsu byly oba medailony v koruně nešetrně připilováním zkomoleny. Je to asi týž zvonek, který r. 1619 byl nalezen v pozůstalosti po neb. Adamovi Hněvusickém a o němž v inventáři pozůstalosti se vypravuje, že byl polychromovaný (na modro zbarvený, erby barvami vynášené). Barvy ty byly bezpochyby zúmyslně setřeny a zvonek pozbyl tím nevšední výzdoby své. Jest asi totožný se „zvonečkem metalovým s figurama“, který se připomíná roku 1711 v inventáři obecní váhy (A. K. Počtové obecní); odtud byl asi darován do nově zbudovaného kostela sv. Jana Nep.

čené. Tytéž otisky pečeti opakují se nahoře v koruně; jsou tam ve způsobě štítů drženy dvěma, zády k sobě sedícími lvy. (Pam. arch. XVII. 33.)

Není pochyby, že by proslulá huť Tomášova nebyla více zvonů vyrobila. Nezjištěné dosud zvony Tomášovy jsou asi většinou malé s nápisem stručným a výzdobou plastickou krajně uskrovněnou, že nestačí na přiknutí zvonu tomuto nebo onomu zvonaři.

Pokud se týče plastických přímětkův na zvonech, jeví se v kutnohorských hutích zvonařských nápadně houževnaté lpění na formách starších a nedůtklivost vůči novým svěžejším směrům. Avšak příčinou zjevu

Obr. 56. b.

toho nebyl zásadní odpor proti novotě, nýbrž snaha, aby do krajnosti bylo využito pomůcek (kadlubů, puncíků), jichž v dílně byla zásoba. Ondřej Kotek užil v legendě na zvonu pro Dobřeň ulitém, roku 1583 ještě gotické minuskule; ale plastické obrazy (dva znaky a postava sv. Václava), které musily být nově pořízeny, mají zjevný ráz renesanční. Také Tomáš v prvních letech samostatné své činnosti přidržoval se ještě gotických tvarů písma, ale později užíval výhradně písma renesančního, do něhož vkládal

někdy tvary méně obvyklé tyto: **ADGŁKŮZ** . Také výzdobu

zvonů svých udržoval přísně v mezích slohu tohoto, který tehdy v Čechách stál již na vrcholu svého rozvoje. Zásoba forem běžných v jeho dílně nebyla hojná; obsahovala hlavně list akanthový, řadu roztomilých geniů (podle Flöt-

nera, viz pozn. 46 a 47) s odznaky hudebního umění, páskové formy s biblickými výjevy, otisky medailí a jiné. Ale delikátním výběrem a vkusným umístěním na zvonu dovedl docílit velmi pěkných efektů. Reliefy, pro které nebylo forem na snadě, pořizoval Tomáš pokaždě s pomocí osvědčeného modeléra. Legendu kladl zprvu podle starého zvyku do kruhu kolem krku. Později přenesl legendu aspoň z části níže na plášť a obroubil ji střízlivým orámováním; tím, jakož i rozčleněním na několik řádků byla čitelnost nápisu zvýšena. Široký lem okolo krku nezůstal prázdným, nýbrž vyplňoval se nějakým ornamentem řadovým rostlinným (akanthem) nebo figurálním (biblickým, alegorickým). Textovou stránku nápisu pořizoval asi pokaždě některý kněz nebo bakalář. Pěkně upravený text latinské legendy možno čísti na velikém zvoně z roku 1569 ve Světlé nad Sázavou tento: AD PVL-SVM HVIVS NOLE CONCVRRITE CORDA ERIGYTE LAVDEMO(ue) DEO TRINO ET VNO DICITE. Zřídka užívaného, a to spíše jen pro malé zvony, názvu „nola“ místo obvyklého „campana“ bylo v tomto případě užito asi jen pro ušetření místa.

Ze zvonařské huti Tomášovy vycházely též věci, které sloužily účelům praktickým; na př. 1588 sléval čepy křivolaké i jiné dílo pro vodní stroj na Taurkaňku (A. K. hor. odd. 4424). Také dílna jeho konvářská bývala asi hojně zaměstnávána; 1571 přelával pět svícnu pro záduší kostela na Náměti.

1555 *Ondřej Klábal*, konvář a zvonař, syn Jíry Klabala, jinak též a to obyečně *Kotek* zvaný podle manželky své Evy, kterou k manželství pojal vdovu po neb. Oldřichu Kotkovi, koupil dům s malým domečkem při něm na Tarmarku ležící, po Václavovi Kofrlovi pozůstalý (čp 7 ?) za 53 kp gr č.⁴⁸⁾ 1570 koupil dům „U Jednorozce“ (čp 42.) proti Starému rathouzu od Matesa Lidla z Myslova za 200 kp gr č.⁴⁹⁾ 1565 byl kverkem dolu Cvilinku na Rejzím. 1583 učinil poslední pořízení o statku svém, dosti hojném; vše poručil manželce své Evě tak, aby synům Oldřichovi, Pavlovi a Janovi, jakož i dceři Sabině vyplatila po 30 kopách; dcera Justina, provdaná a již ovdovělá v Praze, přijala již při svatbě spravedlnost svou.⁵⁰⁾ 1584, dne 8. ledna byl pohřben.⁵¹⁾ Eva, vdova po něm pozůstalá, vedla živnost dále⁵²⁾ a provdala se později za Jindřicha Křepelku, konváře.

Ze zvonařské huti jeho vyšlo několik zvonů, zejména tyto:

1565 *Konárovice* u Kolína, d = 88, v = 70, čes. Relief: erb Hášů z Újezda a tolar Ferdinanda I. (Tuhový otisk. P. Gustav Čenský — Soupis I. 56. Mělo býti čteno „poslavcheite“. — Method XIV. 94. — Z. Winter přisuzuje zvon ten omylem Tomášovi Klábalovi, v Řemesl. a živn. str. 364.)

⁴⁸⁾ A. K. Lib. her. prim. L. 22. — ⁴⁹⁾ A. K. Lib. her. II. G. 5. v. — ⁵⁰⁾ A. Z. Testam. C. 19. Oldřich, syn Evy Kotkové a pastorek Ondřeje Klábala, byl konvářem usedlým v Praze na Nov. městě (Z. Winter, Řemesl. a živn. str. 388). O synovi Pavlovi se nevědělo již od dvou let, kde jest ve službě proti nepříteli. Roku 1595 byli synové Jan a Pavel oba již mrtví (A. Z. Testam. C. 20 v.). — ⁵¹⁾ A. arciděk. Matrika svbarb. —

⁵²⁾ A. K. hor. odd. Raittung des Paren Geldes 1584—85.

1566 *Martinice* v okr. Votickém, čes. (Pam. arch. II., 163.)

1569 *Labský Týnec*, čes.; byl 1840 přelit v Hradci Králové. (Rybička: Dodatky k studii O čes. zvonařství. — Kolínsko a Kouřimsko II. 291.)

1572 *Veletov* u Lab. Týnce.⁵³⁾

1576 *Ledeč*, zvon malý (umíráček), čes. (Pam. arch. V. 228.)

1576 *Újezd* u Chlumce nad Cidlinou. (Upozornil Jos. Hanuš.)

1580 *Lošany* u Kolína, d = 66, v = 55, čes, kapitálkou; oddělovací značkou jest růžice o pěti listech za každým slovem. Reliefy: znak města Kutné Hory dvakrát; oblouky koruny jsou příkrášleny pletencem. (Rybička omylem 1589 pro Lešany.)

1581 *Červené Pečky* u Kolína, d = 83, v = 69, čes. ve dvou řádcích; oddělovací značka v prvním řádku růžice o šesti lístcích, v řádku do-

lejší lile obrácená . Reliefy: znak Hra-
baňův a znak neznámý. (Otisk tuhový. — Soupis I., 81.)

1582 *Uhlířské Janovice*, zvon „cimbál“ zvaný. (Pam. arch. XVII. 26.)

1583 *Dobřeň* u Kutné Hory, 106, čes. ve dvou řádcích, odděl. značkou jest růžice o šesti hro-
titých lístcích . Reliefy: postava sv. Václava

(25·5 cm) (obr. 57), nad ní rub a líc jakési medaile; na protější straně dva znaky, nad nimi monogramy *g w ě h* (Jiří Voděradský z Hrušova) a *a w ě d* (Anna Voděradská z Dobřenic) (obr. 58). Oblouky koruny jsou zdobeny dvojitým pletencem. (Otisk tuhový. — Pam. arch. XVII. 26, 27.)

Obr. 57.

Ondřejovi Kotkovi přisuzujeme též zvon v *Bohdanči* u Ledče z r. 1567, neboť tvarem písmen se dokonale shoduje se zvonom, který Ondřej ulil 1583 pro Dobřeň. d = 96, v = 67, čes. ve dvou řádcích; některá písmena sem tam se sklánějí, zvláště nápadně jest X v letopočtu sešinuto a nehezky skrojeno. Oddělovací značkou jsou hlavičky. (Otisk tuhový.)

Když úřednictvo a dělnictvo lesů trutnovských chtělo sobě roku 1572 poříditi nový zvon z huti Ondřeje Kotka, darovala jim komora česká 2 ct mědi ze zásob kutnohorských, avšak vymínila si, že měď tato bude v zásobní knize vedena dále jako majetek mince kutnohorské. Pochybného daru

⁵³⁾ Zvon byl zjedнан za 90 kp gr č a některou kopu více. Osadníci zaplatili část a žádali, aby ostatek 43 kp 18 gr dali páni šepmistři, poněvadž ves Veletov k spravování jich náleží a oni od osadníků přijali 80 kp peněz zádušních (A. K. čís. 2517).

tohoto Trutnovští přijmouti nechtěli, reversu žádaného nevydali a od pořízení zvonu upustili, pročež bylo 1575 Ondřejovi Kotkovi nařizeno, aby měď přijatou vrátil.⁵⁴⁾

Kromě zápisů o opravách na závěsu zvonů u sv. Barbory a u M. boží na Náměti (slévání nových pánvic, převěšování zvonů a pod.) nezachovalo se mnoho zpráv o drobnější práci slévačské v huti Ondřeje Kotka. Avšak zápisy o hojném odběru mědi z mince kutnohorské dokazují, že se v huti té čile pracovalo; na př. v letech 1567 a 1568 tu zpracováno asi 110 ct mědi

Obr. 58.

šplejsované⁵⁵⁾ hlavně k potřebám horním (vodním strojům a j.) a nad to k litému dílu spotřebováno několik centů mědi ze tří moždířů (z huti), jedenácti pánvic starých (z Kaňku) a devíti trub starých (z dolu Trmendle a z Taurganku). Cín kupoval Ondřej Kotek od Faltína Kyrharta, souseda Starého města Pražského (centnýř počítajíc za 7 kp 30 gr č) a od Pavla Retycha (cín tvrdý, centnýř po 6 kp gr č.⁵⁶⁾

przeruvenicz

Obr. 59.

Z konvářské své dílny roku 1565 dodal k stělbě do terče v hliništi nádobí cínového za 3 kp 6 gr 2 den, které bylo bezpochyby určeno pro odměny dobrým střelcům.

Že Ondřej Kotek v době renesance valně již pokročilé na zvonech svých (také ještě 1583 na zvoně pro Dobřeň) užívá písma gotického, vzbuzuje jakési podivení. Bezpochyby převzal abecedu ze starší některé dílny. Srovnáním snímku (obr. 59) z nápisu na zvoně v Červ. Pečkách 1581 s abecedou se zvonu v Chlístovicích 1509 (viz obr. 36.) zjevuje se patrně

⁵⁴⁾ A. K. hor. odd. Raittung des Paren Geldes. — ⁵⁵⁾ A. K. hor. odd. Reg. mědi šplejsované 1567. — ⁵⁶⁾ A. Z. Testam. C. 19.

souhlas obou způsobů písma. Proto jest pravděpodobno, že Ondřej Kotek převzal z bývalé dílny Jakuba Ptáčka nádobí (vercajk) zvonařské, které r. 1559 po smrti Mandaleny, vdovy po Jakubovi, odkazem připadlo na Mikuláše tovaryše (viz str. 95).

1558 *Jiřík Lokaj*, tovaryš řemesla konvářského, vznáší k arciknížeti Ferdinandovi stížnost takovouto: „obtížnost mi se děje . . . od tovaryšů všech řemesla konvářského na Horách Kutnách, že mi zbraňují, řemesla dělati, pro žádnú jinú příčinu než pro tu, že z přinucení práva manželku jsem pojal. Pro kteroužto věc žádný nikda poctivosti neztracoval; ješto se to často a mnoho stává v světě, a žádný skrze to nehynie na pověsti své ani živnosti, když již s manželkou trvá živnosti své řádně hledí a dobře se chová“. „Tovaryši vandrovni řemesla konvářského u Hory Kutny“ omlouvají se arciknížeti a ukončují list svůj omluvný slovy těmito: „ . . . Než my jsme lidé a řemeslníci chudí, dnes u toho mistra aneb v tom místě děláme; mistr, když se mu vidí, dá odpuštění aneb my tolikéž vezmem, vandrujem do jiných míst a, kdež se nám dílo trefí a kdo nás posadí, děláme. Však podle vyměření a řádu od starodávna v tom řemesle, jak se máme chovati my vandrovni tovaryši, jest vyměřeno a nejvíc pak, jeden každý svou dobrou pověst aby zachoval“. Arcikníže pak listem ze dne 24. června t. r. se přimlouvá u šepmistrů, „pokudž by to býti mohlo, aby dotčený Jiřík při řemesle zůstaven býti mohl“, aby jej v tom opatřili, by řemeslo své jako prve svobodně bez překážky dělati mohl.⁵⁷⁾

1559 *Krisostom Karamzín*, tovaryš řemesla konvářského, pracoval u některého mistra kutnohorského; připomíná se v žalobě o sbití.⁵⁸⁾

1559 *Václav Vilímovský (Vilím)*, konvář, koupil dům Ptáčkovský (čp 7.) na Tarmarku od poručníků Mandaleny Ptáčkové za 135 kp gr čes a téhož roku dal příjemné.⁵⁹⁾ Byl švagrem Jana Klábala, syna Rafaelova, Magdalena, manželka jeho, obdařila jej hojně dítkami, z nichž toliko Daniel, Rozina a Salomena přežili své sourozence. 1596 zemřel a dne 22. září byl pochován.⁶⁰⁾ Při inventování statku jeho nalezeno: v krámě nádobí cínového starého 3 centnýře 4 lb, nového cínu 1 ct 12 lb, verkcejk a co k tomu náleží; v hořejší komoře a světnici mnoho knih českých rozmanitého obsahu.⁶¹⁾

1587 (14. září) Vilímovi konváři za tři nové svícny cínové a dvou starých přelívání pro kostel Kaňkovský, i za přidání nový cín 5 kp 5 gr; a opět (9. listopadu) od přelívání svícnu do téhož kostela a pěti liber nového cínu přidání 1 kp 8 gr.

1568 *Mikuláš Člověk*, tovaryš řemesla konvářského v domě Markéty Rafaelky, konvářky na Tarmarce, v kšaftě svém ustanovuje toto: „ . . . co

⁵⁷⁾ A. K. čí. 1420/1—3.

⁵⁸⁾ A. K. Lib. memorab. 1558—61.

⁵⁹⁾ A. K. Lib. her. I. N. 25. — A. K. Kniha smluvní O. 23. — ⁶⁰⁾ A. arciděk. Matrika svbarb. — ⁶¹⁾ A. K. Kniha invent. B. 1.

se dotýče dluhu toho, kterým paní Markéta Rafaelka, mistrová má, jest mi povinna, ten všecken jí dávám a poroučím; . . . též v truhlici mé, cožbykoliv se buď na hotových penězích neb jiných našlo, to všecko bez výminky poroučím též paní Markétě, mistrové mé, jakož i nádobí k řemeslu našemu náležité to vše i s truhlicí . . .“ s tou výminkou, aby sestřenici jeho Dorotě vydala 2 kp gr čes.⁶²⁾

1568 *Brikci Holeček*, tovaryš řemesla konvářského, pracoval též u Rafaelky konvářky; spolutovaryš jeho Mikuláš Člověk ustanovuje v kšaftě svém, aby mu vydány byly dva kaftany soukenné, harckop tuplbarchánový, tři košile, poctivice jedny a tesák nový.⁶³⁾

1568 *Adam Lízal*, tovaryš řemesla konvářského, byl také zaměstnán v dílně Rafaelky, konvářky.⁶⁴⁾ 1569 se připomíná ve smlouvě s Václavem, synem Markyty Klábalky, který jej hanlivými slovy na cti poškodil.⁶⁵⁾

1575 *Adam*, konvář, syn někdy Havla kameníka, měl dům vedle Jana Straky a Jana Turka, a prodal jej Ondřejovi od Řihů za 20 kp gr č hotových.⁶⁶⁾

1575 *Ambrož*, konvář, byl kverkem dolu „Klábalu“ na Kuklíku.⁶⁷⁾

1576 *Jan Klábal*, konvář, syn Rafaely Klábala, konváře, vstoupil v stav manželský s pannou Mandalenou, dcerou neb. Jana Husy, býv. staršího nad havěří.⁶⁸⁾ 1580 koupil dům Srnovský (čp 156) proti rathouzu a apatyce od Evy Husové, mateře manželky své, za 300 kp gr čes, poraziv sobě 54 kp na díl spravedlnosti manželky své.⁶⁹⁾ 1580 s dovolením Markěty Klábalky, matky své, prodal dům Klábalovský na Tarmarce Jindřichu Labuškovu, švagrovi svému za 210 kp gr č s tou přípovědí jemu Janovi Klábalovi, že smí „v časy jarmareční cínové nádobí v krámě aneb ve sklepě dole v síni sklízovati a nechávati, poněvadž by jemu daleko domů s tím přenášeti se bylo.⁷⁰⁾ 1582 kšaftuje: poroučí vše manželce své a synům svým Janovi a Pavlovi; matce své Markétě odkazuje 25 kp a ustanovuje, aby užívala do smrti domu jeho s zahradou u Náměti. Vercejech nabízí přátelům svým konvářům za 25 kp gr č „ačkoliv líp stojí, nebo mosazí, železa a cínu v něm za ty peníze.“⁷¹⁾ 1582 v měsíci září umřel na ránu morovou.⁷²⁾ Mandalena, vdova po něm pozůstala, dala příjemné 1582 a vedla živnost dále, provdala se však 1584 za Jiříka Fidlara, kramáře a po jeho smrti (1599) opět za Jindřicha Klepsatle, též kramáře; 1617 umřela.⁷³⁾

1580 *Martin Bešta*, konvář, se připomíná (A. K. 3219).

⁶²⁾ A. Z. Testam. H. 3. v.

⁶³⁾ Tamtéž.

⁶⁴⁾ Tamtéž. — ⁶⁵⁾ List. úř. Lib. obligac.

⁶⁶⁾ A. K. Lib. her. II. K. 8.

⁶⁷⁾ A. W. Kniha kverků str. 149.

⁶⁸⁾ Dač. Rez. II. 2. — ⁶⁹⁾ A. K. Lib. her. II. M. 17 v. — List. úř. Lib. obligac. A. 7 v. — ⁷⁰⁾ A. K. Lib. her. II. M. 16 v. — ⁷¹⁾ A. Z. Testam. D. 3, 4. — A. K. čís. 3654. — ⁷²⁾ A. arciděk. Matr. svbarb. — Dač. Rez. II. 10. — ⁷³⁾ Dač. Rez. II. 15, 69, 176.

1582 *Jakub z Třebíče*, tovaryš konvářský, dělá kšaft: ze spravedlnosti, kterou má v Bozkovicích, poroučí Jeremiášovi otčimu svému, purkrabímu v Třebíči, 300 hřiven (!); tovaryšům zde (v K. H.) odkazuje tolar do pokladnice.⁷⁴⁾

1582 *Řehoř Bořanovský z Bytyšky* (též Bytešky), konvář, s příjímím *Kříčko*, po jedné manželce své též *Studnička* zvaný, pohřbil dceru svou Annu.⁷⁵⁾ 1586 zdědil 120 kp gr čes a dům Měsíčkovský u Náměti po třetí manželce své Anně Hradecké, kterouž byl pojal vdovu po Havlovi provazníkovi.⁷⁶⁾ 1587 po čtvrté se oženil a sice s Mandalenou z Pardubic, vdovou po neb. Benešovi Svitavském; „všemi statky se spolčili, jakž na věrné a pravé manžely sluší a náleží“, toliko si každý 50 kp gr č vymínil z statků svých a ve vůli své svobodně zůstavil.⁷⁷⁾ 1586 prodal dům svůj Studničkovský (čp 144) proti louři (Kam. kašně), k bráně Kouřimské jdouc, Janu Ticháčkovi za 180 kp gr č. 1589 prodal dům Měsíčkovský Janovi, havíři z Kolmarku, za 75 kp gr č.⁷⁸⁾ 1598 umřel a byl pochován dne 29. listopadu u chrámu svbarborského.⁷⁹⁾ Byl „člověk sprostný, upřímný, jenž také nemálo na hory nakládal a pavoval, s užitkem se nepotkavše, a jsa po rodu stavu rytířského, za své poctivé řemeslo konvářské se nasyděl“ píše o něm Dačický.⁸⁰⁾ 1601 byla Mandalena, vdova po něm pozůstalá, již provdána za Jana Pardubského.⁸¹⁾

1592 předělával staré cínové nádoby, které vážilo 69 lib; dáno mu 1 gr 2 den od každé libry a tovaryšům jeho zpropitného 5 gr a 1 den od vyjevání a vyrážení znamení panského. (A. K. Počtové obecní.)

1583 *Šimon Mrázek*, konvář, koupil dům Antošovský (čp 114) na Vinné ulici proti Mejšnarovým po neb. Vojtěchovi Perknovském za 150 kp gr č.⁸²⁾ 1591 umřel při neděli Factus.⁸³⁾

1581 Dicit. terc. dodal na faru kostela námětského moždíř mosazný za 25 gr.

1586 *Jan Koteš*, konvář, syn Ondřeje Kotka, zvonaře, nabízí služby své hornímu a mincovnímu úřadu v K. H. a žádá, aby jako neb. otci jeho bylo i jemu dopřáno, chystati rozmanité potřeby (pánvice a j.) k hutem, po případě i šplejsovati měď; Jiří Kadner se za něj přimlouvá listem datovaným v Praze dne 30. října.⁸⁴⁾

1589 *Cyrus Cipser*, konvář; Eva, manželka jeho, byla dcerou Matouše Štány od Malínských, mečíře.⁸⁵⁾

⁷⁴⁾ A. Z. testam. C. 14 v.

⁷⁵⁾ A. arciděk. Matr. svbarb. — ⁷⁶⁾ A. Z. Testam. E. 3. — ⁷⁷⁾ A. K. čís. 4003. —

⁷⁸⁾ A. K. Lib. her. III. B. 7 v. — Tamtéž C. 22 v. — ⁷⁹⁾ A. arciděk. Matr. svbarb. —

⁸⁰⁾ Dač. Rez. II. 67. — ⁸¹⁾ Tamtéž II. 76. — List. úř. Lib. oblig. C. 27.

⁸²⁾ A. K. Lib. her. II. O. 7. — ⁸³⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

⁸⁴⁾ A. W. listina.

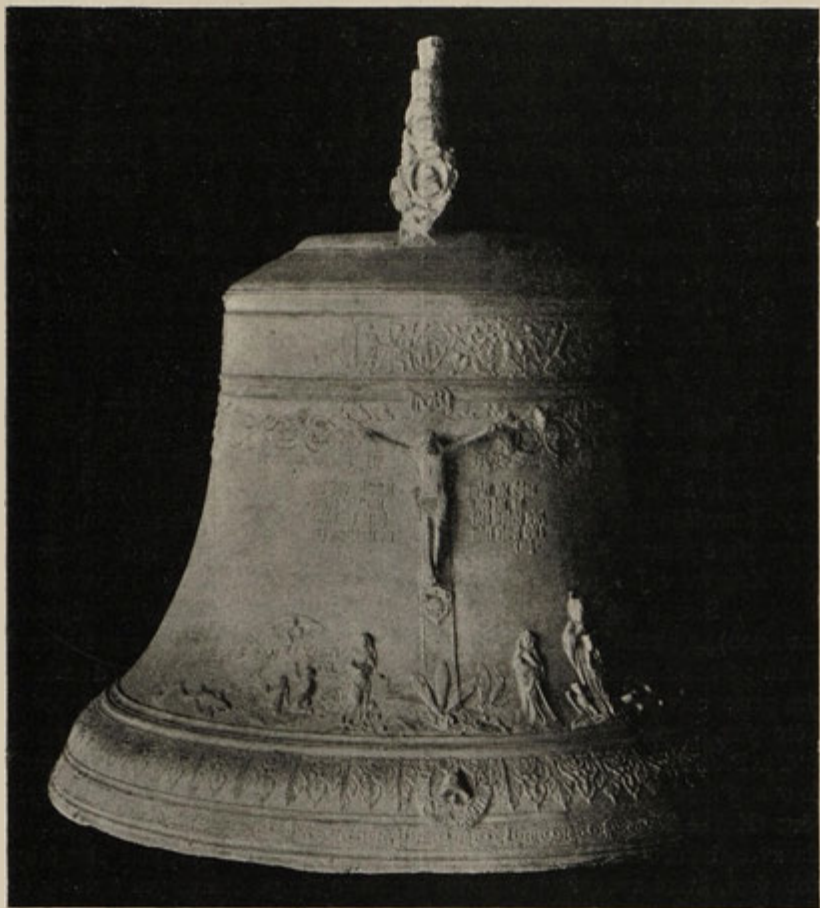
⁸⁵⁾ A. K. Lib. her. III. C. 18 v. — List. úř. Lib. obligac. M. 15.

1592 *Daniel Tapineus*, konvář a zvonař. 1601 po smrti bratra svého Davida Tapinea, rozepří právních soudních prokurátora na Horách Kutných, přátelsky se dohodl s manželkou téhož neb. Davida o pozůstalost, jejíž polovice jedna mu byla odkázána.⁸⁶⁾ 1595 zemřela Lidmila, Danielova manželka a byla dne 27. března pohřbena.⁸⁷⁾ Okolo roku 1603 přenesl zvonařskou huť svou do Prahy, kdež se (v Emauzích) trvale usadil.⁸⁸⁾

1591 nebo 1592 zhotovil mosazné epitaphium Jana Veverína Píseckého z Kranichfeldu, bývalého písaře radního na H. K., s plastickým obrazem nebožtíkovým, kteréžto epitaphium bylo v kostele Barborském při kapli kněžské (sakristii) nad hrobem dotčeného Jana Veverína do zdi vsazeno.⁸⁹⁾ S vdovou a syny, pozůstalými po Janovi Veverínovi, měl Daniel spor o 50 kp gr čes. od udělení epitaphia; rozsudku ze dne 4. srpna 1593 dostalo se potvrzení od rad k appellacím zřízených listem ze dne 9. prosince t. r.⁹⁰⁾ — 1593 slil zvon pro kostel v Tuněchodech u Chrudimě. Průměr otvoru jeho jest 107 cm. Plastická výzdoba zvonu jest bohatá a do ploch, kterých zvon skýtá, vhodně včleněná (obr. 60). Kolem krku vine se široký (80 mm) vlys s vražděním Mladátek, motivem to u zvonařů tehdy velice oblíbeným; pod ním druhý pruh široký (85 mm) s ornamentem volutovým. Na plášti zvonu vyniká po jedné straně vysokým reliefem Kristus na kříži s postavami R. boží, sv. Máří z Magd. a sv. Jana ev. s českým citátem biblickým, frakturou psaným. Avšak z nesrovnalých rozměrů těchto figurálních reliefů lze souditi, že tato kalvarie nebyla komponována jako celek, nýbrž že obvyklá stafáž pod krucifixem byla prostě pořizena podle modelů, které byly v dílně pohotově. Dojem æsthetický se ruší též reliefem, představujícím křest Kristův v Jordaně, který bez jasné ideové spojitosti ke kalvarii byl připojen. Strana protější jest z veliké části pokryta českým nápisem (antikvou) na ploše obdélné, široce orámované, se znaky dvěma a postavami světců po obou bocích vně orámování. Přes okruh úhozný jest pod uzounkým perlovcem hozen lem z lupenův akanthových, střídajících se s tvarem kvěťovým, a pod ním na samotném okraji vine se uzounká bordura renesanční. Prostřední oblouk koruny jeví tvar lvíčků, z nichž jeden drží prolamovaný medailon v krásné kartuši renesanční, druhý pak se opírá o znak města Kutné Hory (obr. 61). Organicky zcelený a ladný vzhled tohoto díla zvonařského však se porušuje nemálo četnými nevkusnými přímětky drobnými, které zvonař vnuknutím naprosto nevysvětlitelným a neomluvitelným s rozmarem vpravdě dětinským bez ladu a skladu vlípal do bordur, zvon obemýkajících. Je to podivná snůška růžic, lvích hlaviček, otisků rozmanitých pečeti a j. Zvláště nepěkný jest vzhled značky zvonařovy (průměr asi 10 cm), v níž spatřujeme sekryt zvonařův čtyřikráte nemístně vtlačený (obr. 62). (Obrazce 60, 61 a 62 jsou přejaty ze Soupisu XI. 214, 215; tam jest citován též text nápisů.) — Neznáme jiného zvonu, který by

⁸⁶⁾ A. K. Miscellanea. — ⁸⁷⁾ A. arcid. Matr. svbarb. — ⁸⁸⁾ Rybička, Čes. zvonař. 51. — ⁸⁹⁾ Dač. Rez. II. 31. — ⁹⁰⁾ A. K. čís. 4892.

D. T. byl ulil v Kutné Hoře; ale našli jsme listinu z r. 1596, v níž zvonář tento žádá nejvyššího mincmistra za přenechání 7 ctů mědi, neboť má ulíti zvon poddaným JMCské na panství pardubské a nemůže odnikud dostati zvonoviny; aby žádosti své dodal váhy větší, připomíná, že předešlých časů k horám JMCské díla mosazného nemálo centnýřů zdělal. — 1594

Obr. 60.

(na začátku ledna) přeléval pánvice k velikému zvonu na věž kostela kaňkovského.

Epitafium Jana Veverína Píseckého již neexistuje; do naší doby dochovala se toliko obruba malovaná na zdi vedle vchodu do sakristie v kostele sv. Barbory, do kteréžto zdi bylo epitafium vsazeno. I všechna jiná kovová epitafia kutnohorská byla vyhlazena ničivou mocí běhů válečných a snad

také nesnášlivosti náboženské. Ale jedna podobná památka umění kovo-
lijeckého v Kutné Hoře přece unikla záhubě hrozící, totiž litá deska bronzová
s latinským nápisem, kterým se osoby, v radě obecní zasedající, ponaučují,
kterak by sobě měly vésti v úřadě svém. Deska ta byla roku 1595 pořízena
pro radní síň. Při požáru roku 1770 šťastně ji zachránili z hořící radnice
s jinými cennými věcmi (s památnou sochou Vykupitelovou, městským
archivem a j.). Střední část desky jest zaujatá nápisem⁹¹⁾ v jednoduchém
lišťovém orámování (obr. 63). Nad nápisem jest vetknut znak městský;
znaky pod nápisem ukazují k dvěma vynikajícím měšťanům kutnohorským,
totiž Mikulášovi Vodňanskému z Čazarova a Zigmundovi Kozlovi z Rejz-
tolu. Okraj desky, všelijak vykrajovaný, jest nahoře a dole vrouben volu-
tami, po stranách pak jest deska ohraničena čtyřmi delfiny. Na desce jest

Obr. 61.

Obr. 62.

zjevný kaz ve znaku Mik. Vodňanského. Kaz ten, který vznikl bezpochyby
nedolitím formy, byl sice ve svrchní části znaku opraven vložkou, nad ní
však zeje trhlina přes rámcovou lištu až do nápisu. Zajímavé toto dílo
lze se značnou pravděpodobností přisouditi Danielovi Tapineovi a to
z důvodů následujících. Dílna jeho byla zařízena pro dílo toho druhu, jak
dováděje epitafium Veverínovo. Výzdoba zvonu tuněchodského, která
jest jaksí význačnou pro manýru Daniele Tapinea, obráží se do jisté míry
na dotčené desce. I tady se jeví nezřízená snaha, mezi částmi hlavního,
celkem střízlivého a zcela odůvodněného dekoru neponechat ani sebe
menší plochy hladké, prázdné; celkový příznivý dojem ruší se nemálo
nemístným užitím lvích hlaviček a medailonů. Konečně by vedle Daniela
Tapinea nemohl za původce desky nikdo jiný býti považován, než Tomáš
Klábál. Nelze upříti, že mistr Tomáš také bažil po efektu; ale on se ho
domáhá vždy v slušných mezích a prostředky veskrze uměleckými, dosaže-

⁹¹⁾ Nápis cituje Jan J. Řehák v průvodci Hora Kutná a její okolí.

ného výsledku pak nikdy neruší ozdůbkami titěrnými, organického spojení s hlavním dekorem postrádajícími.

1593 Šebestián Dynes Lounský, konvář, byl dne 1. srpna oddán s Bohunkou z Vlčí Hory, vdovou po Václavovi Holoubkovi.⁹²⁾ Měl dům s zahrádkou v ulici za Kotkovic (čp 44); 1595 jej prodal Lorencovi Valgulinu, Vlachovi, za 110 kp gr č.⁹³⁾ Po smrti manželky své Bohunky (1599)

Obr. 63.

pojal k manželství Annu, vdovu po neb. Alexandru Pajerlovi.⁹⁴⁾ 1600 dal příjemné.⁹⁵⁾ 1601 koupil dům nárožní nad rourou hořejší (čp 123) pod branou Kouřimskou po neb. Alexandrovi Pajerlovi za 300 kp gr č.⁹⁶⁾ 1602 koupil

⁹²⁾ A. arciděk. Matr. svbarb. — ⁹³⁾ A. K. Lib. her. III. G. 17. —

⁹⁴⁾ Dač. Rez. II. 68. — ⁹⁵⁾ List. úř. Lib. oblig. G. 5. — ⁹⁶⁾ A. K. Lib. her. III. N. 4.

dům Strunkovský za rathouzem (čp 90) za 200 kp gr č.⁹⁷⁾ 1610 přijal úřad šafáře při minci na Vlaském Dvoře⁹⁸⁾ a držel jej až do své smrti; v minci pomáhal též jako barchaník při lití cínův. 1617 dne 13. srpna byl pohřben; „stonal dávný čas na oteklinu“.⁹⁹⁾ Zanechal mnoho peněz hotových na širokých a tuplovaných tolarech, poloutolarech, sedmácích a uher. dukátech. Při inventování statku nalezen též provaz dlouhý tenký k tažení měř, dvě kuše k střílení ptáka, čekán jeden vytrhovací; také tu byly některé klenoty zastavené, koflík velký pozlacený ve 30 kp gr míš, pás stříbrný menší ve 2 kp gr čes a jiné.¹⁰⁰⁾

Řemesla konvářského zanechal bezpochyby proto, že nedovedl čeliti soutěži ostatních konvářů, v Hoře současně působících.

1593 *Jindřich Křepelka*, konvář, jinak mívá v zápisech též jméno *Kotek* podle manželky své, vdovy po neb. Ondřeji Kotkovi, zvonaři, po němž také ujal dílnu konvářskou v domě „U Jednorozce“ (čp 42). 1606 umřel a pohřben dne 28. června;¹⁾ téhož roku ten pátek po Hromnicích umřela též manželka jeho Eva Kotková.²⁾ Soupis statku pozůstalého podává velice vystižně souhrn všelikého náčiní, které patří k inventáři dílny konvářské. Byly tu nalezeny věci tyto: ve světnici velké nad síní v druhé koutnici u oken dvě alfabety železné, jedna menší a druhá větší, jakož i devět kolkův na léta i s růžičkou; v komoře dole proti verkstatu: odváženo starého cínu a nedělaného 8 ct 64 lb, nového cínu zdělaného od všelijakého nádobí 10 ct 119 lb, mosazného nádobí 48 lb; v koutnici v též komoře: lžíce železná velká na rozpouštění cínu, více formcejců co k verkcejku náleží, váha velká, na které nádobí cínové se váží a k ní závaží, předně centnýř mosazný, item dvoje závaží skladné mosazné po šestnácti librách, stroj k vybíjení cínového nádobí; v verštatě: 77 želez všelijakých k strouhání cínu, 22 vřeten železných větších i menších, mosazná formička, jak se čípký lijí, 12 držadel mosazných k konvicím, šejb jeden a dvanácte želez k němu, 6 velkých lžic železných, jak se nimi cín lije, šraubštok s nakovadlím, celý drejlok což tak k tomu náleží, měchy dvoje, kluchta jedna velká a druhá malá, pil železných 12, 6 karbejzen a 4 šobajzny, 9 kleští všelijakých, ruční 2 pily, vosní nůž, 10 šobajzen ručních, kterými se plechy hladí, 3 dláta prostřední, 5 letejnů, 7 nebozezů větších i menších, 7 rašplí, 3 pilníky; v polici: forem hliněných na všelijaká díla rozdílná k řemeslu konvářskému, jáma železná litá, jak se cín v ní rozpouští, dvě formy hliněné na štandy; v komoře v síní vedle lochu: formy hliněné dvě velké na křtitedlnice, formy jiné na velké mísy i menší, tři konvové, v jednom sudě grecu nezdělaného více než čtvrt sudu, plech železný, jak se na něm grec pálí.³⁾

⁹⁷⁾ Tamtéž O. 16 v. Manželky jeho Anny prvním mužem byl Jan Strunka, švec, kterému dům ten patřival. — ⁹⁸⁾ A. K. hor. odd. kniha 31. fol. 343. — ⁹⁹⁾ Dač. Rez. II. 173. — ¹⁰⁰⁾ A. K. Kniha invent. N. 29.

1) A. arcid. Matr. svbarb. — 2) Dač. Rez. II. 97. — 3) A. K. Kniha invent. J. 3.

1602 Judica dodal pro školu u sv. Barbory kříž cínový, s kterým na funus chodí, za 26 gr.⁴⁾ — Litím zvonů se nezabýval; ale dílna jeho byla zařízena na lití velikých nádob cínových: štand (štoudví) a křítitedlnic. Známý jsou tři křítitedlnice, které v dílně jeho byly zhotoveny pro osady, od Hory značně vzdálené.

1604 *Kratonohy* v okrese Královéhradeckém; d = 52, celá v = 90. Nápis český třířádkový; jednotlivá slova jsou od sebe oddělována dvojtečkou. Z nápisu vysvítá, že křítitedlnice ta byla slita pro osadu Babice v témž okrese. Vytačeny jsou tu drobné dva štítky, jeden se značkou mistrovou (monogram konvářův), druhý se značkou ohledací (havířská kladívka skřížená). Nad dolejší okrajem česká legenda mezi dvěma obroučkama. U hořejšího okraje tři lidské hlavy, kryté kápěmi. (Soupis XIX. 130 a 131. Ant. Cechner.)

1604 *Lužany* u Jičína. (Rybička 51.)

1605 *Černé Budy* na Sázavě. Nápis český. Nohy tři, na nichž spočívá kotel této křítitedlnice, přecházejí v hořejším zakončení svém v podobu obličejů s dlouhým plnovousem a s vysokými členkami, které mají tvar palmet ozubených. V prázdní jedné této členky vytačeny jsou

dva štítky

korunované vedle sebe, jeden s monogramem

konvářovým, druhý s kutnohorskou značkou ohledací. (Pam. arch. XVII. 28.)

1595 *Daniel Vítimovský*, konvář.⁵⁾

1595 *Matěj Petružilka*, konvář.⁶⁾

1599 *Blažej Švorckop*, konvář, dal příjemné za propuštění živnosti.⁷⁾ 1611 koupil dům Rybičkovský na Tandlmarce v rohu (čp 22), při uličce, kterou se k sv. Barboře jde, od Kateřiny Rousové z Bačkovic na Nupařích za 115 kp gr č.⁸⁾ 1613 zemřela manželka jeho Lidmila, dcera Pavla Mrštíka „od Beranů“.⁹⁾ 1615 B. Š. prodal dům Rybičkovský Dorotě Křikavové jinak Pečekké za 140 kp gr č.¹⁰⁾

1614 přeléval malý zvoneček k sv. Barboře.

⁴⁾ A. K. Zádušní počet kostela svbarb. Na faru téhož záduší dodával nádoby cínové nové směnou za staré; tovaryši v jeho dílně vyrývali cosi na tom nádobí, bezpochyby monogram zádušní a letopočet.

⁵⁾ A. K. čís. 4966/13.

⁶⁾ Tamtéž.

⁷⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 E. 33. a Lib. oblig. 1610 B. 4. — ⁸⁾ A. K. Lib. her. IV. G. 23 v. — ⁹⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 B. 7 v. — ¹⁰⁾ A. K. Lib. her. IV. L. 13 v.

1600 *Petr Bořanovský* z *Bytyšky*, konvař, též *Petr Křičko* zvaný, začal živnost provozovati a 1601 dal příjemné.¹¹⁾ 1602 Lidmila manželka jeho zdělila se sourozenci svými po neb. otci Janovi Strunkovi dům (čp 90) za rathouzem, ale téhož roku jej prodali Šebestianovi Dynesovi, konváři, za 200 kp gr č.¹²⁾ 1604 koupil P. B. dům Drábkovský (čp 25) v ulici k sv. Barboře jdouc proti Hrádku nad lázní za 195 kp gr č, ale nemoha toho domu držeti, opět jej prodávajícímu postoupil.¹³⁾ 1606 byl uvržen do vězení šatlavního pro dluh za hořká piva Jiljímu Pergerovi, měštěninu a senátoru

Obr. 64.

Nového města Pražského; dluh ten pojišťuje vším statkem svým i verk-cajkem konvářským.¹⁴⁾

1611 slil cínovou křtitedlnici pro Tuněchody u Chrudimě. Kalichovitý kotlík její spočívá na třech, koňským hnátům s kopyty se podobajících nohách, jejichž připojení ke kotlíku se zakrývá hlavami vousáčů (obr. 64). Plášť kotlíka jest hustě pokryt plastickými ornamenty a nápisy. Seriové výjevy biblické (z ráje) a nad nimi český citát z písma svatého běží kolem

¹¹⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 pg 525, 565. — ¹²⁾ A. K. Lib. her. V. pg 33. —

¹³⁾ A. K. Lib. her. III. Q. 24 v. — ¹⁴⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 pg 759.

mezi obroučkami v části nejdolejší. Nejvýše, kolem okraje, vine se nápis latinský (žalm). Široká plocha prostřední, shora i zdola vroubená gotisujícím lemem liliovitým, jest vyzdobena četnými reliefy (postavami světců a světic, otisky medalilí, znaky ověncenými) a nápisy, zvětšujícími, kdy, kým a či nákladem křtitedlnice byla slita. (Soupis XI. Chrudimsko str. 211—213. K. Chytil.)

1602 *Matěj Loska* (Mates L.), konvář, dal příjemné a začal živnost provozovati.¹⁵⁾ 1607 se Sabinou, manželkou svou, ujali dům Kotkovský, jinak „u Jednorozce“ řečený (čp 42), proti starému rathouzu ležící, po neb. Jindřichovi Křepelkovi, konváři a Evě Klábalové, manželce jeho a dotčené Sabiny vlastní matce.¹⁶⁾ Druhá manželka jeho byla Alžběta (z Radvánova) vdova.¹⁷⁾ 1612 umřel a pochován dne 22. března.¹⁸⁾ Zůstalo po něm v domě Kotkovském při síni proti verštatů v komoře velké rozestaveného nového díla cínového: mis a talířův 4 cty, drobného díla 29 lb, mimo to flaše velká asi ve 12 žejdlících se dvěma erby p. Buriana Šlibovského; také se tu našla abeceda na oceli k řemeslu konvářskému.¹⁹⁾ Alžběta, vdova pozůstalá, dala příjemné,²⁰⁾ ale již 1614 zemřela.²¹⁾

1610 předělával svícen polámaný pro chrám sv. Barbory, přidal k němu svého cínu 1½ libry; pro faru téhož chrámu opravoval misky a konvice stlučené.

1603 *Matěj Boleslavský*, konvář; manželka jeho Salomena byla dcerou Václava Vilémovského, konváře. 1611 byli ještě oba živi.

1604 *Daniel Želízko*, konvář, koupil dům Haknovský (čp 245) v České ulici v rohu od Matěje kuchaře za 150 kp gr č.²²⁾ Daniel byl synem pekaře Michala Želízka, měšťenína Starého města Pražského a Doroty z Bytyšky, Řehoře Bořanovského, konváře, vlastní sestry; po smrti otce svého (okolo 1597) byl přijat Řehořem Bořanovským k opatrování a k vyučení řemeslu konvářskému.²³⁾ 1615 koupil od poručníkův sirotků, po neb. Matesovi Loskovi konváři zůstalých, „dva verzejky konvářské se vším a všelijakým k nim příslušenstvím a nádobím“ za 30 kp gr č; „item nádobí cínové větší i menší od konvic, mis, talířův, flaší a j. díla nového, na místo připraveného 4 cty 48 lb, jednu každou libru po 8 gr, za summu 70 kp 24 gr č, a druhého cínu slitého, v díle zůstávajícího 1 ct 80 lb, libru každou po 6 gr, za summu 20 kp gr č;“ — a cenu tuto kupní 120 kp gr č úplna do roku 1619 doplatil.²⁴⁾

1616 do chrámu sv. Barbory opravoval umývadlo a vsazoval do něho čípek nový za 4 gr 2 den. — 1617 při profrejmarchení starého nádobí cínového na faru kostela sv. Barborského, jako dvou konvic třížejdlíkových za tři misky a jeden talíř nového díla za cín, co více vážilo než starý, i od díla

¹⁵⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 H. 24. — ¹⁶⁾ A. K. Lib. her. IV. C. 15. — ¹⁷⁾ Dač. Rez. II. 146. — ¹⁸⁾ Tamtéž II. 123. — A. arcid. Matr. svbarb. — ¹⁹⁾ A. K. Kniha invent. K. 6, 19. — ²⁰⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 C. 21. — ²¹⁾ Dač. Rez. II. 146.

²²⁾ A. K. Lib. her. III. Q. 27. — ²³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595. C. 27. — ²⁴⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610. F. 23, 24.

dostalo se mu dáti 1 kp 6 gr 3½ den; a tovaryši jeho od vyrývání na týchž čtvrech kusech znamení, totiž kalichu a slov. S. B. (Sancta Barbara), item roku, po 4½ den, facit 2 gr 4 den.²⁵⁾

1614 *Křištof*, konvář (tovaryš?) od Kotkú, umřel na hlízu; pochován dne 8. listopadu.²⁶⁾

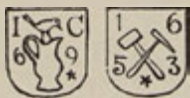
1625 *Michal Tess* (Tyss), konvář, pohřben dne 6. října.²⁷⁾

1621 opravoval čtyři konvice, v nichž se (na radnici) pocta nosívá. (A. K. Počtové obecní.)

1625 *Pavel*, konvář; dne 15. a 16. května pochovány dvě jeho dcery, které obě umřely na morní bolest.²⁸⁾

1652 *Jan Čížek*, konvář, s Kateřinou manželkou svou koupili dům Kuochovský (čp 175) na Hrnčířském trhu od Mikuláše Růžičky, řezníka, za 150 kp gr míš.²⁹⁾ 1665 koupil dům (čp 115) na Vinné ulici v podloubí vedle domu průchoditého od Samuele Kouřimského, kožešníka, za 33 zl peněz hotových; ale téhož dne jej prodal Václavovi Chrudimskému, kožešníkovi, za 110 kp gr míš.³⁰⁾ 1668 měl zahradu na právě Cechovském.³¹⁾ Roku 1670 (v květnu) umínal si, jinde se usaditi, a proto si od obce kutnohorské vyžádal propuštění ze sousedství a měšťanství; také složil se sebe svěřený mu regiment a počet povinnosti rychtářské nad nájemníky a podruhy. Žádosti jeho bylo vyhověno s doložením, aby věřitele své, čím komu povinen jest, spokojiti hleděl.³²⁾

Jeho konvářská značka

s letopočtem 1653 vy-

ražena jest na mělké míse cínové, neveliké (průměr 20·5 cm) v museu kutnohorském uložené. Široký okraj misky pokryt jest úhlednou rytbou (obr. 65.), totiž hustou spleť rozvilin, která jest pozadím prostých zjevů z loveckého života (lovec s tesákem, smečka ohařů pronásledující divokého kance, pes zajíce stopující, jelen). — 1652 pro kostel sv. Jakuba dělal ze starého cínu zadušního z 2½ libry šál a dvě hranaté (?) konvičky, za to dílo a za spravení krabice pro křížmo dáno mu 20 kr. — 1658 od lampy, šálu, jedné ampulky a talířku, od toho ode všeho mu dáno 24 kr. — 1661 od spravení cínového kříže k provodům těl mrtvých dáno mu 18 kr.³³⁾

²⁵⁾ A. K. Záduš. počet kost. sv. Barbory.

²⁶⁾ A. arciděk. Matr. svbarb.

²⁷⁾ Tamtéž.

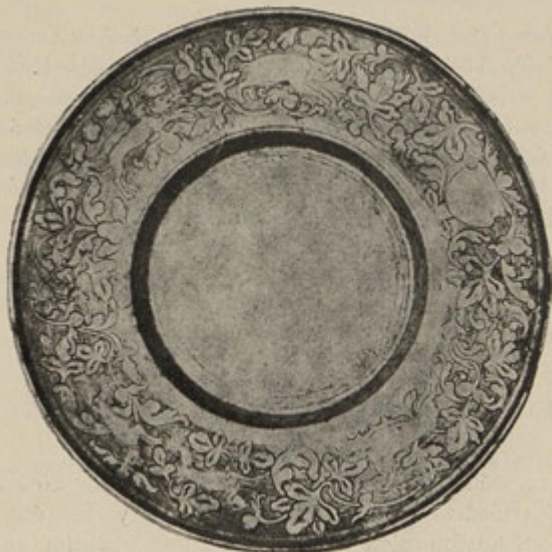
²⁸⁾ Tamtéž.

²⁹⁾ A. K. Lib. her. VI. pg 671. — ³⁰⁾ List. úř. Lib. transact. E. 28. — ³¹⁾ List. úř. Lib. rub. oblig. 1657. B. 25 v. — ³²⁾ A. K. Lib. memor. 1664—72 fol 344. —

³³⁾ A. K. Záduš. počet kostela sv. Jakuba. Takový kříž byl z depositories dotčeného kostela přenesen do musea kutnohorského; tímto zápisem jest aspoň přibližně datován.

1659 *Václav Kozojedský z Liboslavě*, konvář. 1671 vypůjčil si 100 zl rejn. od záduší kostela sv. Petra na Rovni „ku potřebě řemesla svého k skoupení některého centnýře cínu“, a zajistil summu na své roli svobodné mezi Přítokou a Bilany.³⁴⁾ Manželka jeho Anna byla z rodu Kavků z Tolenštejna.³⁵⁾ 1680 dne 21. září byl pohřben.³⁶⁾

1659 zhotovil dva svícny cínové pro kostel sv. Martina; dali mu k tomu účelu cín zádušní. — 1660 dělal dvě ampulky, pro svatý olej jednu a druhou pro umývání prstů, když se velebná svátost podává, přidal půl libry cínu, dáno mu od toho 24 kr; 1663 udělal 12 nových džbánekův pro kvítí na oltář, každý po 11 kr, činí 2 zl 12 kr; 1671 zhotovil nové umývadlo

Obr. 65.

do kaply, vážilo 43 lb, placeno mu od díla po 6 kr od libry. To vše děláno pro kostel sv. Jakuba. — 1673 předělával dva svícny cínové váhy 14 lb na čtyři svícny nové, kterým přidal 7 ½lb, dáno mu od díla i za cín 6 zl 6 kr; to pro kostel Věch Svatých. 1663 pro kostel sv. Vavřince na Kaňku dělal z kostelního cínu (vážil 23 libry) čtyři nové svícny. — 1664 dány mu z kostela sv. Václava na Rovni staré svícny cínové, vážily 28 lb, aby z nich udělal šest svícnův na jiný mustr, které vážily 29 lb, dáno mu od díla, též za tu libru cínu, kterou přidal svého, 4 zl 36 kr.³⁷⁾

1667 *Jiřík Procházka* „zvonař“ přijal ze záduší chrámu sv. Jakuba 2 zl 40 kr za mosaznou lampu.³⁸⁾

³⁴⁾ List. úř. Lib. rub. oblig. 1657. C. 10 v. — ³⁵⁾ List. úř. Lib. trans. 1708 H. 18. —

³⁶⁾ A. K. Záduš. počet. kost. sv. Jakuba. — ³⁷⁾ A. K. čís. 11314.

³⁸⁾ A. K. Záduš. počet. kost. sv. Jakuba.

1677 *Václav Lojtl*, konvář. O činnosti jeho zachovalo se málo zpráv; víme toliko, že zaléval trouby mosazné a kolena metalová, skrze které se voda vedla do kašny proti domu „u Černého orla“. (A. K. čís. 11676.)

1681 *Jan Jiří Jiříčka*, konvář, rodilý z měst Pražských, uzavřel smlouvu svatební s pannou Markétou, sirotkem po neb. Janovi Kavkovi, sousedovi na Horách Kutných; navzájem si věnovali po 20 kp mš.³⁹⁾ Mezi měšťany kutnohorské přijat byl bezpochyby na konci roku 1686; neboť dne 11. ledna 1687 František J. hrabě Schlik domlouvá (něm.) cís. rychtáři, šepmistrům a radám města K. H., že poddanému člověku Janu Jiř. Jiříčkovi bez vědomí a bez povolení jeho vrchnosti udělili právo měšťanské a dovolili, aby se v Hoře usadil; dále připomíná, že Jiříčkovi byl sice hejtmanem hraběcím vydán křestní list, avšak s podotčením, že tím člověčenství jeho není nijak pozměněno; dovolává se obnoveného zřízení zemského žádá, aby páni dvěma jeho vyslancům dotčeného Jiříčku vydali.⁴⁰⁾

1682 vyhotovil pro kostel sv. Martina konvičky pro víno a vodu a pod ně šáleček k mši svaté za 1 zl 45 kr. — 1683 přijal ze záduší téhož kostela za kalich pro komunikanty a za lodičku pro kadidlo 1 zl 12 kr a od spravení mosazného svícnu 10 kr.⁴¹⁾ — Pro horního hofmistra (Křištofa Jakuba Krahe) dělal nové umyvadlo s konvicí, dvě kropenky, dva pohárky, misky a j.⁴²⁾ — 1684 pro arciděkanství předělával cínové nádoby. — 1685 z 8 liber olova slil plech, z něhož se vyrážely známky neb cejchy ku potřebě vybírání cla v branách. — 1691 pro obec přelil 64 libry starého cínu a udělal z něho dva tucty talířů a tucet mis nových, na všecko vyryl leta a znamení. — 1698 přelával pánvice ke zvonu „sedmerníku“. — V museu kutnohorském

jsou tři kusy s jeho značkou

. Mělký talíř cínový

(obr. 66) rýsovaný, o průměru 27 cm. Po širokém okraji jeho vine se vlnovitě větévka s lupeny a květy stylisovanými rázu lidového, mezi konce vlnovky této vložen jest okruh vroubkovaný, v němž pod monogramem E. S. vyryt jest letopočet 1697; dýnko pokryto jest rytým obrazem sv. Martina na koni, kresby obstojné. Druhý kus jest korbek cínový, 14·5 cm vysoký (s víkem), jehož otvor má průměr 11 cm; na víku jest vyryto · M · O · A · a 1698, hrůštička na víku jest jednoduchá. Třetí kus jest malá konvice s hubičkou, 13 cm vysoká ode dna k ústí (průměr 7·5 cm) se zúžující, hladká bez rytby; avšak výčnělek pro odklopování víka jest ozdobný, lýře se podobající. Všecky tyto kusy mají stejnou značku s týmž letopočtem.

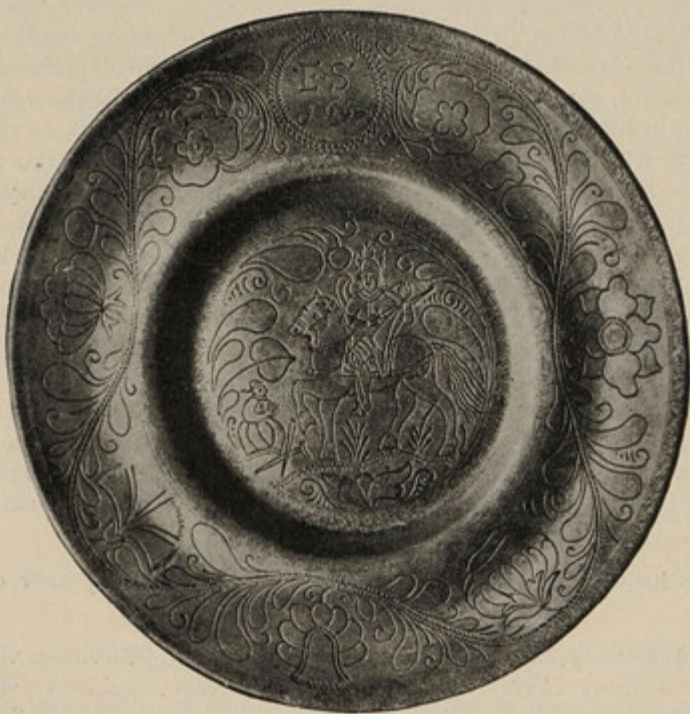
1706 *Kašpar Toscani*, konvář, byl úřadem napomínán, aby fušery konvářské nepřechovával.⁴³⁾

³⁹⁾ A. K. čís. 12058. — ⁴⁰⁾ A. K. čís. 12519. List byl psán v Altenburgu. —

⁴¹⁾ A. K. Aprobace záduš. počtu pro kostel sv. Martina. — ⁴²⁾ A. W. Účet nedatovaný.

⁴³⁾ A. K. Lib. memorab. 1706.

1706 *Václav Jiříčka*, konvář, dosáhl propuštění živnosti konvářské; byl obvyklým způsobem napomenut, aby dílo řádně dělal a probu na něm vyražel pod pokutou 50 kp.⁴⁴⁾ 1716 s Annou manželkou svou ujal dům Arletovský (čp 196) v České ulici od tchána svého Jiřího Paderhonse, hrnčíře, v 100 zl rejn.⁴⁵⁾ 1735 se rozdělovala pozůstalost po neb. V. J.; byla nepatrná, verkcech konvářský odhadnut v 12 zl. Dítky jeho byly Josef, Anna provd. Cimburková a Kateřina provd. Želiborová.⁴⁶⁾

Obr. 66.

1728 zhotovil pro kostel sv. Trojice nových šest svícňů na velký oltář, dány mu na to 33 lb starého cínu, a 10 lb svého cínu přidal; za dílo (od libry po 10 kr) a cín přidaný (za každou libru po 24 kr) dáno mu úhrnem 10 zl 50 kr. — 1729 dělal pro týž kostel dva páry květníků a jeden pár konviček s šálkem ze zádušního cejnu za 2 zl 46 kr.⁴⁷⁾. — Značku

jeho   s letopočtem 1705 našli jsme na korbelu cínovém

⁴⁴⁾ A. K. Lib. memorab. 1706. — ⁴⁵⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710. F. 5. —

⁴⁶⁾ List. úř. Lib. contract. 1708 pg 791. — ⁴⁷⁾ A. K. Záduš. počet kostela sv. Trojice.

v museu kutnohorském. Korbel jest i s víkem 16 cm vysoký a po celém povrchu rýsovaným květováním (tulipány a růže) pokrytý; na víku, jehož hruštička jest jednoduchá, spatřujeme letopočet 1719 vyrytý v květu růžové snítky.

1725 *Mauritius Lamb*, konvář, obvinil Václava Jiříčku in puncto injuriarum; byli oba obesláni a napomenuti, aby se porovnali.⁴⁸⁾

1725 opravoval cosi na městské požární stříkačce a žádal za přídavek nad ujednaný plat; ale páni jej odmrštili a poručili mu, aby vrátil 19 lb metalu, který mu podle jejich domněni zbyl.⁴⁹⁾ — Lil jakési cínové peníze s úšky (pfenigy) a byl proto stíhán; ale neshledáno v tom žádné falše.⁵⁰⁾

1752 *Josef Hollmann*, mistr konvářský, byl již činným; známy jsou

jeho značky s letopočty 1752 a 1759.

Roku 1761 ujal dům Semotamovský od Jana Jakuba Svobody za 430 zl rejn.⁵¹⁾ 1771 koupil dům (čp 88), totiž od ohně ztrávené místo blíž rathouzu „i s almužnou z rozličných míst z milosrdenství udělenou . . . k pomoci a vyzdvižení zase těch pohofelých domů, též také se všemi k stavení potřebnými materialii“ od Václava Štukhejla za 80 zl rejn.⁵²⁾ 1782 koupil spáleniště, jdouc z rynku ulicí na Vlas. Dvůr, proti domu „u Žlutého kola“ od Daniele Kinczla za 46 zl rejn.⁵³⁾

1780 *Josef Jaroš*, mistr konvářský, s manželkou Barborou, roz. Werschhauserovou, koupili dům „u Žlutého kola“ (čp 512) od Jana Steingra, sklenáře, za 750 zl rejn.⁵⁴⁾

1787 *Ignác Hollmann* (též Hynek), mistr konvářský, ujal dům (čp 88) a vedle něho spáleniště (čp 87) Kinczlovské a Štukhejlovské od Josefa Hollmanna, konváře.⁵⁵⁾ — 1799 se ještě připomíná.⁵⁶⁾

Na jeho konvářských výrobcích bývá vytlačena značka, jak jest vedle znázorněna.

1840 *Emanuel Svoboda*, cínař. Vyučiv se řemeslu v Praze u Stausze, usadil se v rodném městě svém Kutné Hoře, kdež si zřídil dílnu v domě čp 378 na hlavním náměstí. Vyráběl blavně džbány, korbele, formy na liti svíček a rozmanité jiné drobné věci z cínu. Výrobky své rád přikrašloval rytbou, zejména odznaky vkusně rysovanými a ozdobným písmem.

⁴⁸⁾ A. K. Lib. memor. — ⁴⁹⁾ Tamtéž. — ⁵⁰⁾ Tamtéž.

⁵¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 369. — ⁵²⁾ Tamtéž pg 367. — ⁵³⁾ Tamtéž 1016.

⁵⁴⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 910.

⁵⁵⁾ List. úř. Lib. transact. 1783 J. 24 v. — ⁵⁶⁾ A. W. listina.

Ve sbírkách kutnohorského musea jest vystaven velký cínový pohár cechu vzorkařů a tiskařů bývalé továrny na barvení kartounů s vyrytými znaky cechu, jmény starších a pozdravem „vilkom“. Kus ten jest datován leto-

počtem 1840 a opatřen značkou . V domácnostech kutnohorských

se přechovávají dosud četné jeho výrobky cínařské. Narodil se 1808 a zemř. 1880.

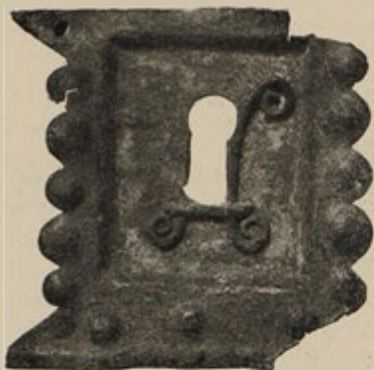
IV. Zámečníci a řemesla s nimi sdružená.

Dílo zámečnické poskytuje tvůrci svému mnoho příležitosti a hojnost popudů k tomu, aby osvědčil svůj vkus. Široké plochy podkladu a krytu na zámku, ochranný štítek pro klíčovou díрку, mřežení, ze spleti železných tyčí upravené, stěny železných truhlic a oplechovaných dveří a jiné vybízejí řemeslníka myslícího a pro úhlednou formu vnímavého, aby výrobek svůj zbavil jednotvárnosti, aby mu dodal vzhledu lahodného pro oko a tím hodnotu jeho zvýšil. Podivuhodná jest rozmanitost tvarů, které uměl obrábitel kovu od starodávna již vtisknouti železu, ohněm hodně změkčenému. Zámečník nedělal toliko zámky a jiné kovové části na dveřích a oknech, prosté mříže a pod. On ohýbal pruty železné a je zakrucoval v úhledné vlnovky, spirály a voluty, proplétal je mistrně, roztínal a rozštěpoval a opět ohýbal a zakrucoval, místy na ně přinýtoval nebo navařil lupeny, z plechu uměle vytepané, z lupenů takových sestavoval též růžice a jiné květy, — takovýmito prostředky tvořil kresby, ne nepodobné těm, jakými malíř illuminator pokrýval okraje listů v kancionálech. A takovými ušlechtilými tvary přizdoboval kříže věžní i náhrobní, krášlil zábradlí kolem studnic, v kostelích před oltáři, okolo náhrobků a podle stupňů ve schodištích, tvary takové vplétal do mřežení ve dveřích a oknech, ve světlících nad vraty domovními a jinde. Podobným dílem zušlechťoval zámečník také kruhy, klepadla a závěsy na dveřích, kliky u zámků, opěry a nosná ramena k svítelnám a štítům vývěsným, též svícníky (stojany na svíce) pro kostely. Desky zámků, štítky závor, přítuh a klíčových dírek krášlil dílem rysovaným a tepaným. Pokud se týče takovéto výzdoby ryté a tepané nutno arci připustiti, že zámečník často asi přibíral na pomoc odborníka ryjce a pasíře; avšak nebyl-li zámečník přímo původcem výzdoby takové, byl asi zpravidla aspoň navrhovatelem a osnovatelem jejím.

Starobylé výrobky zámečnické vůči hledě mizí z budov soukromých, poněvadž technická jich úprava nehoví požadavkům moderním. Ba i kostely byly (při očiště slohové, někdy neodůvodněné) ochuzeny o leckteré pěkné mřežení, o leckteré úhledné a cenné kování dveří. Avšak přes mocný proud novotářský zachovalo se v Kutné Hoře několik pěkných ukázek mříží okenních a lunetových ještě na původním místě, i vkusného starého

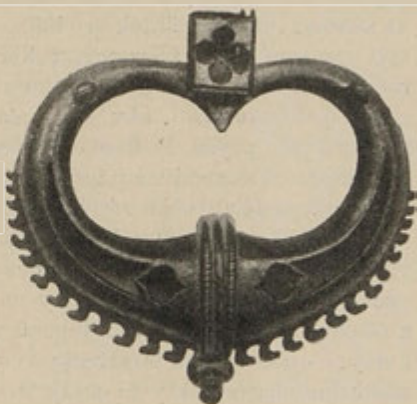
kování na vratech a dveřích domovních. Leckterý ohrožený kus byl zachráněn a uložen v museu.

Že řemeslník umělecky cítící, dovede pomůckami prostinkými docílití efektů uspokojivých až překvapujících, možno ukázati na některých výrobcích zámečnických, které jsou uloženy v museu kutnohorském. V tom smyslu zasluhuje povšimnutí jednoduchá obruba klíčové dírky (obr. 67).

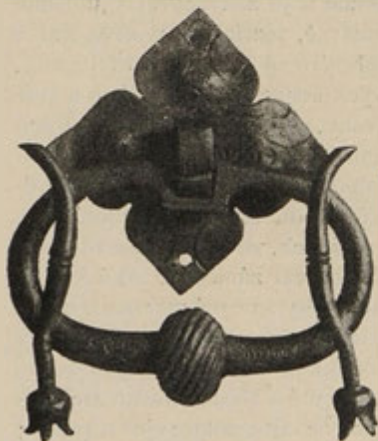

Obr. 67.

Je to kousek plechu (asi $9 \times 9,5 \text{ cm}$), který laločnatými obrysy okraje a prostým vytepáním těchto laloků nabyl tvaru velmi úhledného, podobného tomu, jaký nacházíme na malovaných iniciálkách. Smyčka z drátu, podle klíčové dírky připájená, má jednak

Obr. 69.

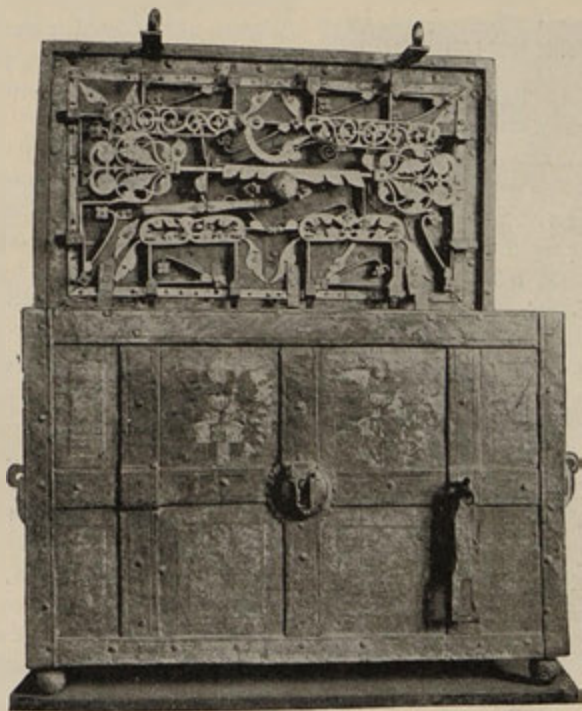
Obr. 68.

význam příkrasný, jednak usnadňuje vsunutí klíče do dírky. Podobně jsou dekorační prvky gotického klepadla, pocházejícího z domu Sankturinovského (čp 377), krajně jednoduchými. Přes kruh klepadla (vodorovná osa oválu 13 cm) hozené dva mírně zahnuté a zvonkovitými květy zakončené stonky (obr. 68), v dolější části kruhu

uzel šikmo zbrázdný a pod závěs podložená čtyřlaločná roseta, prostými záseky vzorkovaná, — to jsou prvky, z nichž mistr kovodělec dovedl sestaviti celek ladný a vkusný. Jiného rázu, ale také jednoduchý jest gotický kruh kovaný, který visí na dveřích u sakristie v kostele sv. Vavřince na Kaňku (obr. 69). Celkový tvar jest srdcovitý (vodorovná osa oválu 16 cm). Dolejší část kruhu jest dutá, a obroučkou, značně vystupující,

rozděluje se na polovinu pravou a levou; a ty jsou zdobeny gotickými plameny, souměrně položenými a z vrchní stěny obou dutin vykrojenými. Dolejší okraj jest vrouben ozubečkem, jehož hroty jsou zahnuty. Příkrasou další jsou kuličky, na několika místech vhodně vnýtované.

Zámečnickým dílem velkého slohu po stránce technické i umělecké jest železná pokladnice, která byla okolo roku 1600 pořízena pro potřebu královských úřadů na Vlaském Dvoře a konečně po několikerém přemístění se ocitla v museu kutnohorském. Rozměry otvoru jsou 84 × 50 cm, hloubka

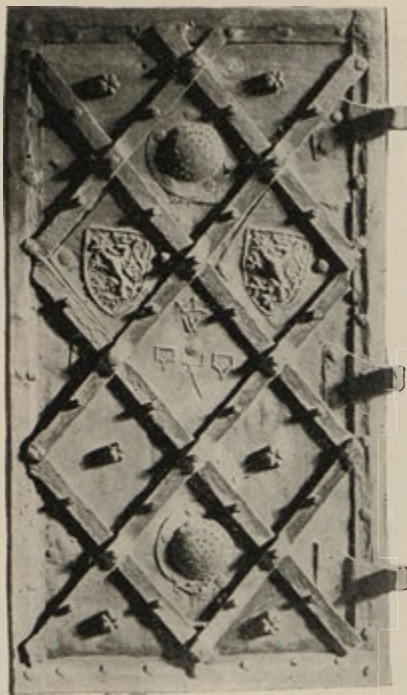
Obr. 70.

53 cm. Mechanismus závěru jest velmi důmyslně sestrojený: jedním klíčem lze pošinouti dvanáct západů, kterými se víko zachycuje okraje pokladny, dovnitř vyvaleného. Ústrojí to jest vhodně zakryto ozdobami vyřezávanými, rýsovanými a pocínovanými (obr. 70). Stěny i víko jsou zpevněny širokými pásy železnými.

V témž museu se ukazují železná dvířka od výklenku, v kterém mincíři na Vlaském Dvoře uzavírali svoje náčiní. Dvířka jsou zdobena dílem tepaným (obr. 71); spatřují se tu štítky s českým lvem, monogram krále Vladislava II. a odznaky minciřské.

Zajímavá jsou kresbou i řemeslným zhotovením ještě dvě klepadla ze železa kovaného: jedno renesanční (obr. 72), které bývalo na dveřích domu čp 483 (na Dol. městě), a druhé barokní (obr. 73), které dosud jest připevněno na vratech domu čp 49 (na Smíškově náměstí).

Užívající při práci pomůcek podobných jako zámečníci, druží se k nim výrobci zbraní a zbroje: ručníkáři (puškaři), mečíři, nožíři, ostružníci, platněři a j. Byli to jaksi specialisté jednoho oboru hlavního. Ručníkář, mečíř i platněř uměli výrobky své vykládati stříbrem i zlatem, také je zdo-

Obr. 71.

bívali dílem ryjeckým. K celkovému dekoru užívali též pomoci šeftařů, vyrábitelů pažeb ručníčních, kteří dovedli uměleckou hodnotu výrobků svých zvýšiti řezbami ve dřevě a slonovou kostí. V době, kdy velké i malé spory se rozhodovaly namnoze zbraní, kdy pro nebezpečí loupežného přepadení nebylo radno vydati se na cestu bez řádného vyzbrojení, bývala zbraň a zbroj důležitým příslušenstvím mnohé domácnosti. V inventářích pozůstalostních předkládá se čtoucímu často velmi pestrý vzorník věcí zbrojních. Roku 1597 našlo se po nebož. Matějovi Třebechovském, jinak Luskačovi, toto: ručnice „těšinky“ dvě, jedna větší, druhá menší, jiné dvě ručnice dlouhé k míře, vše kostmi vykládané, rejtharka jedna, toulce tři, jeden mezi nimi stříbrem obložený s páskem, kuše vlaská a k ní forma na kulky, jeden tesák a druhý korduláč, ostruh dva páry a z těch jeden vlasčých, kuše čtyry s hevery, truhlička s šípy, šturmhaub starý pošitý. . .“¹⁾

Naproti tomu jiná pozůstalost z r. 1596 vykazuje jen jeden pár „brněných“ rukavic.²⁾ Z inventáře statku, pozůstalého po neb. Alexandrovi Pajerlovi roku 1599, se dovídáme, že bývaly ručnice dlouhé k míře též „na levé líce“.³⁾ Roku 1515 Jiřík Bzenecký v kšaftě svém připomíná zbroj, „kteráž na mne dělána jest“; byl to kyrys celý, šorc a což k tomu náleží, a žádá, aby vydána byla jeho synovi Janovi, jestliže by se vrátil.⁴⁾ 1555 Jan Budský z Bud

¹⁾ A. K. Kniha inventářů B. 16 a násl.

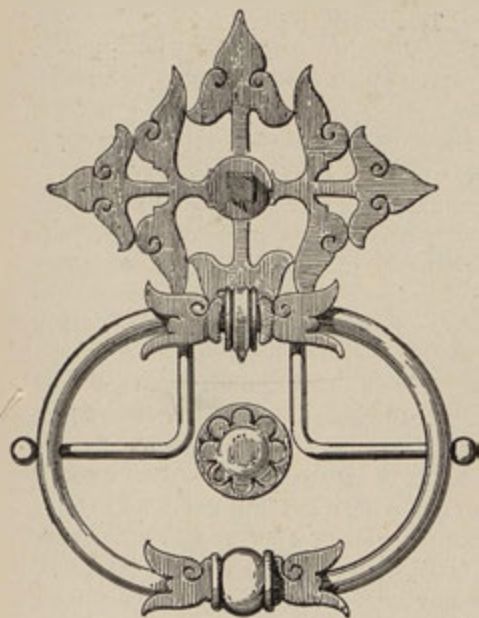
²⁾ Tamtéž B. 24.

³⁾ Tamtéž E. 9.

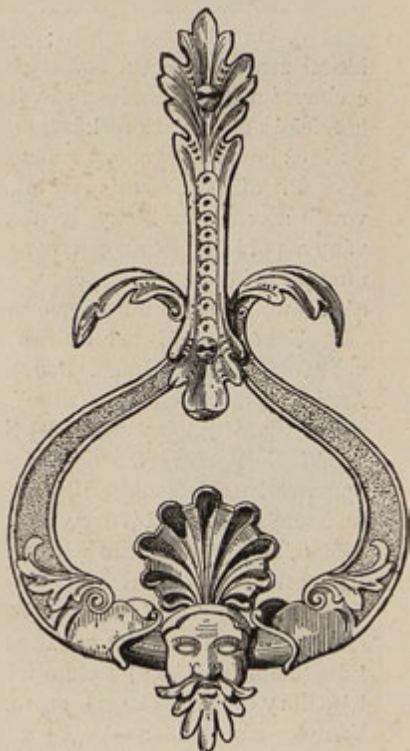
⁴⁾ A. K. Testam. D. 2.

odkazuje synu svému Kiliánovi kyrys celý, poctivý, kterýž nemálo peněz stojí, též meč a kladivo a ručnici, „aby byl celým kryksmanem“, k tomu přidává ještě sedlo plechové křížové.“⁵⁾

U obcí městských, na hradech a tvrzích mívali zbrojnice více méně bohatě vypravené. Roku 1496 koupili páni k obci zbroj, starší již, obnošenou, totiž 14 kusův předních a zadních, jeden kus po 18 gr alb, lebek 7, kapalínů 7 po 18 gr (kromě toho na dvě hlavy přidali 8 gr), dále myšek 10 párů a 2 páry kdylinkův, to vše jedno k druhému pár po 10 gr; summou za zbroj vydali 10½ kp 2 gr. Platněř zbroj opravil a namazal (za 8 gr), tesař zhotovil (za 2 gr)

Obr. 72.

Obr. 73.

polici, aby na ní kapalíny stály a lebky. 1514 páni rozhojnili svůj zbrojní inventář o 46 ručnic, 10 hákovnic a 10 pavéz. ⁶⁾ Také Kaňkovští doplňovali zbrojnici svou na začátku 16. věku s nemalým nákladem. Od sousedů svých kupovali kusy jednotlivé: ručnice, pavézy, plechy atd. i celé zbroje, na př. 1520 dali Šimečkové za zbroj 5 kp 3 gr čes a 1521 Kubovi starému rychtáři, též za zbroj 4½ kp gr. 1515 když šepmistři kutnohorští rozkázali Kaňkovským, aby opatřili zbroj k obci, byli vysláni někteří z obce do Prahy,

⁵⁾ A. Z. Testam. 1544 C. 29 v.

⁶⁾ A. K. Reg. flav. maius na přední desce.

aby se tam na zbroj vyptali a ji koupili; dáno za ni 18 kp 16½ gr č. A opět 1518 vyslán rychtář kaňkovský do Prahy pro pancíře k obci, dal za ně 5 kp 15 gr. V letech 1513 a 1514 jednány byly pro obec kaňkovskou hákovnice u mistra Matúše zámečníka, a 1515 placeno Matúšovi malíři z Hradce hotově 6½ kp gr za šest pavéz velikých a, jak sliboval, dobrých a pevných.⁷⁾ Také někteří cechové měli svou zbroj. Pořádek havířský na Kaňku vydal 1515 za zbroj plechovou 11 kp gr.⁸⁾ 1467 cechmistři ševcovští v Kutné Hoře půjčili Bartošovi ševci pancéř a obojček na rukojmí (bezpochyby k must-runku). On však obé ztratil; byv často poháněn před pány a upomínán, hledal ztracené věci a našel pancéř ševcovský v Praze.⁹⁾ Zbroj obecní a cechovní měla ovšem hlavně význam pohotovosti válečné; ale tovaryšstvo hornické a cechovní z rozkázání pánů šepmistrů strojilo se ve zbroj a konalo v ní též honosné výchozy k slavnosti Těla božího a jin.

Při díle mincovním bývali zámečníci často voláni na pomoc: zhoto-vovali a ocelovali kolky (svršky a spodky) na vybíjení mince, udržovali váhy v pořádku, dělali cejchy na olovo a jiné, opravovali střelky k barchá-nům na lití cánů stříbrných, v novější době opatrovali stroje na válcování cánů atd. Avšak dílo takové nemělo nižádné hodnoty umělecké.

Také hodináři zařadují se mezi zámečníky, pokud se dotýkali hodin velikých, orlojů věžních. Podobnost díla jednoho s druhým jest zřejmá. Artikule pražských zámečníkův dovolovaly jim výslovně, že směli dělati a opravovati hodiny veliké.¹⁰⁾ Stejně právo měli asi také zámečníci ven-kovští. Nejstarší zpráva o velkém orloji v Kutné Hoře vypravuje, že r. 1375 opravoval tesař Hana stříšku nad orlojem obecním, bezpochyby na radnici umístěným. Roku 1478 vydala obec za orloj obecní 20 kp gr, avšak není řečeno, kdo by byl jeho výrobcem.¹¹⁾ 1516 zjednali Horníci nový orloj na věž kostela na Náměti u hodináře v Praze (jméno jeho není udáno) a 5 kp gr dali mu závdavkem; ale teprve roku 1519 mohli si orloj takový dovézt domů, doplativše 12 kp gr. Tesařům dali udělati zvláštní komůrku na věži k hodinám (za ½ kp) a okno u hodin dali zazdít. Dále koupili k hodinám 3½ libry drátu (za 10 gr), provazy (za ½ kp 5 denárů) a kameny (závaží?). Valdyka zámečník za ½ kp gr hodiny na věži upravil.¹²⁾ Patnáct let orloj ten ukazoval správně běh času; teprve 1534 bylo třeba na něm opravy, vykonal ji Jan Vochláš za ½ kp gr a přičekl za orloj do roka. Po velikém požáru 1555 vyžadoval orloj ten opět opravy. Roku 1590 dali Kaňkovští

⁷⁾ A. K. Reg. příjmu a vydání při obci kaňkovské. 1515 Kaňkovští koupili 71 cepů k obci od kováře z Ronova po 3½ gr čes; beze vši pochyby byly to cepy válečné, kovář by jiných nedělal.

⁸⁾ A. K. Reg. havíř. pořádku na Kaňku.

⁹⁾ A. K. Reg. rub. parvum H. 2.

¹⁰⁾ Z. Winter Řemesl. a živn. v Čechách str. 469.

¹¹⁾ Zpráva o tom orloji nalezena byla v pozůstatcích knihy počtů města Kutné Hory ze 14. století. Viz „Kutnohorské příspěvky“ II. řada (1923) str. 8 a 14. Otakar Leminger. — A. K. Lib. her. 1442 V. 118.

¹²⁾ A. K. Záluš. počet kost. námětského.

k orloji na věži svého kostela zříditi novou sféru. Tabuli dělal truhlář Jan Kyšperský, Jakub malíř ji maloval; na sféře se stkvěly obrazy kalicha a slunce, z plechu měděného vyřezané.¹³⁾

V osadách, kde nebylo zámečníka, svěřovala obec správu hodin po případě i dovednému kováři. Obec uhlířskojanovická roku 1638 prodala kovárnou Ondřejovi Turkovi z Kutné Hory na ten způsob, aby každého roku 5 kp gr obci odváděl při sv. Jiří a hodiny na radnici aby až do smrti spravoval.¹⁴⁾

Zámečníci kutnohorští s řemesly speciálními, k nim se přimykajícími, měli již před rokem 1462 své zřízení cechovní. Cechmistrem býval zpravidla jeden zámečník a jeden nožíř společně. Také orlojníky nacházíme druhdy mezi cechmistry: 1462 zvolili zámečníci cechmistrem Vaňka orlojníka a opět 1468 a 1469 věnovali Janovi orlojníkovi důvěru svou nožíři s ostatními specialisty. Ale často býval cech řízen toliko zámečníky.¹⁵⁾ Roku 1592 byl počet mistrů, v cech spojený, neobyčejně hojný; napočítali jsme jich devatenáct, mezi nimi jest vytčen též Endres caňkář, Jíra šiftař a Pavel kotlář. Šebestián Němec, hodinář, stál mimo cech; odpuštění z cechu zámečnického nevzal a ode tří let již do cechu nechodil, ani řádem dobrým spravovati se nechtěl.¹⁶⁾

Pečeť cechovní zachovala se na listině z roku 1579; jsou to pravidla pro tovaryše a učedníky zámečnické, psaná jazykem německým na pergameně. Pečeť, jejíž průměr jest 32 mm, rytbou svou ukazuje na původ starší asi o 40 roků proti datování listiny dotčené. Na pečeti vyryty jsou dva štítky, spolu svázané (obr. 74): v pravém spatřuje se klíč a kladivo, křížem přes něj položené; v levém zobrazena jest kosa, břitem vzhůru položená, nad níž jsou postaveny vějířovitě tři dýky, hrotem dolů směřující. Kolem štítků vine se stuha, v úhledné záhyby skládaná, na níž lze čísti nápis tento: P: MISTRV: 3AMEC3NI.. AIMST.. (sic) MEC3I3RV (sic) NA.. RA... VTN...¹⁷⁾ Pečeť tuto lze považovati za patrný důkaz obnovené jednoty zámečníků s mečíři, která malichernými spory, v cechu vzniknuvšími, byla před rokem 1540 nemálo ohrožována. Zášť jedněch proti druhým okolo roku 1540 vyvrcholila v tom, že zámečníci dali z pečeti staré vyhladiti odznak mečířův.¹⁸⁾

Obr. 74.

¹³⁾ A. K. Reg. příjmu a vyd. pro kost. na Kaňku.

¹⁴⁾ Jos. Ledr, Dějiny Uhlíř. Janovic str. 200.

¹⁵⁾ A. K. Reg. rub. parvum, na četných místech.

¹⁶⁾ A. K. čís. 4966/15.

¹⁷⁾ A. K. čís. 3007.

¹⁸⁾ Zajímavý ten spor vyličuje Jos. Šimek v článku „O kutnohorských zámečnících a mečířích XVI. věku“ (Pam. arch. XVI. 89). Tam se najdou též doplňky některé k následujícím zprávám o životě a působení kutnohorských zámečníků.

1374 *Jan*, mečíř (Henslinus gladiator); míval dům na Tandlmarku na rohu, ale prodal jej Janu Sachsovi, suken kroječi. (Připomíná se v listině ze dne 7. září 1374, která bývala uložena v dvor. a stát. archivě ve Vídni. Sdělil Otakar Leminger).

1427 *Vaňek*, puškař (Wenceslaus pixifaber), ujal městiště, které mu bylo obcí přirknuto; patřovalo před tím Tomášovi Alderovi.¹⁾ 1431 byl v obci konšelem.²⁾

1431 *Petr*, mečíř, ujal městiště za městem u Kouřimské brány podle zdi městské, které mu purkmistr a konšelé dali a v knihy městské vepsati kázali jemu i jeho budoucím k jmění, držení a požívání. Rozsah městiště byl vytčen z šíři, jakož příkop městský záleží, a z déli, jakož jemu kost na mezi vbíta, potud a nic dále.³⁾

1432 *Hanuš*, nožíř, „de nova civitate“.⁴⁾ Jemu svědčí zápis tento: emit domunculum in platea vel in foro pullorum, sitam penes domum Mathie institoris parte ex una penes domum Tichý mediante platea parte ex altera, pro decem lb gr.⁵⁾

1432 *Jakub*, zámečník, koupil jest domek v ulici na Talmarku, jdouce z Vinné ulice, na rohu (čp 75) za půl desáté kopy gr u Šimonka a zaplatil hotově. K tomu domku patřila komnata prostřední v domě Holcuchovském, a přivet měly oba domy společný.⁶⁾

1434 *Petr*, zámečník, koupil zdi a městiště domové proti Vysokému kostelu, podle Mikuláše kožešníka s jedné a podle farhofu s strany druhé, někdy Šaldovské, za 2 kp gr u nožíře, zaplativ hotovými.⁷⁾

1442 *Vaněk* z Kolína, zámečník, koupil dům Chadimovský na Vinné ulici na rohu, vedle domu Janové Měsíčkové s jedné a proti rathúzu přes ulici s strany druhé, za 8 kp gr, zaplativ úplně u pánův a u obce.⁸⁾

1445 *Mikuláš*, nožničíř (vyráběl nůžky), koupil dům, ležící „na smetišti“ jdouce do Provaznické ulice, u Kecle z Malína za 3 ½ kp gr, zaplativ úplně penězi hotovými.⁹⁾

1446 *Cristan*, nožíř, koupil dům před branou jdouce k sv. Barboře u Hanuše barvíře za 4 kp 15 gr hotových (A. K. Lib. her. 1442 D. 4).

1449 *Pechota*, nožíř, koupil dům, ležící nad vahou olovnou na rohu a vedle Jíry Drenkopa na Masném trhu, za 10 kp gr u Tůmy Tlustého z Pelhřimova, zaplativ úplně penězi hotovými.¹⁰⁾

1) A. K. Lib. ant. her. A. 2. — 2) Tamtéž D. 7.

3) Tamtéž G. 2 v.

4) „Nové město“ bylo předměstí za kostelem na Náměti, rozložené směrem k Sedlci. — 5) A. K. Lib. ant. her. E. 7 v.

6) Tamtéž E. 1 v.

7) Tamtéž H. 3.

8) Tamtéž L. 2.

9) Tamtéž L. 5 v.

10) Tamtéž M. 2.

1449 *Vaněk*, zámečník, koupil dům na Tandlmarku, někdy Petříkovský, za 18 kp gr.¹¹⁾ 1454 se smluvil o zadní domek s Hansem Štajnarem na 6 kp na roky;¹²⁾ v tomto druhém zápise jest vytčen jako mečíř.

1451 *Jan Šasek*, zámečník, koupil dům na Tanlmarku v rohu jdúce k farhofu a vedle domu Pavlova z Ledče u Mikuláše kotláře za 34 kp gr.¹³⁾

1454 *Nikl* řečený *Vildrzin*, zámečník, smluvil se s Vaňkem z Krumlova (o dům?) na 10 kp vedle roků.¹⁴⁾ 1467 prodal dům (čp 75), vedle domu Hanuše konváře s jedné strany a Mikuláše konváře ob uličku s strany druhé ležící, za 10 kp gr hotových Martinovi Klobásovi, krejčímu z Talmarku, zeti neb. Jakuba zámečníka.¹⁵⁾ (Jméno jeho bylo asi Nikl Vildersinn).

1462 *Dousek*, zámečník, koupil dům, ležící proti Vysokému kostelu, u Roždála kožišníka za 40 kp gr, zavdav 12 kp gr; 1472 doplatil.¹⁶⁾ 1464 se připomíná jako ostrožník; tehdy stavěl rukojmí za 3 kp gr peněz sirotčích.¹⁷⁾ Často býval cechmistrem mezi lety 1463 a 1478. 1484 Důra Dousková, zámečnice, prodala dům proti Vys. kostelu Brožkovi vačkáři za 60 kp gr č.¹⁸⁾

1463 *Janek*, zámečník, měl domek vedle Prokopa konváře.¹⁹⁾

1466 *Vaněk* řeč. *Raž*, zámečník, koupil dům sirotkův nebož. Šícha na Dol. městě ležící, za 25 kp gr.²⁰⁾ 1468 koupil městiště u domu Důry Nosatě od Jíry Heska za 20 kp gr.²¹⁾

1469 *Staněk*, zámečník, koupil dům ve Vysoké ulici na rohu od Janečky krajčové za 36 kp gr.²²⁾ 1478 koupil zahradu od Petříka minciře za 17 kp gr č hotových.²³⁾

1470 *Michal*, zámečník, koupil domek ve Vysoké ulici v kútě od Hynčozové za 17 kp gr hotových.²⁴⁾

1477 *Jan Farář*, zámečník, koupil domek ve Vysoké ulici od Jana Uzdařika za 20 kp gr.²⁵⁾ 1486 koupil dům proti domu Charvátovu z zadu ležící, od Bartoše ševce za 81 kp gr.²⁶⁾ Měl též dům proti rathúzu ležící (čp 88); roku 1520 jej prodal Václavovi krejčímu za 39 kp gr č.²⁷⁾ a koupil dům nárožní u Kouřimské brány (čp 129) od Jana Zimy kováře za 47 kp gr č.²⁸⁾ 1525 tento dům prodal Řihovi vetešníkovu za 60 kp gr č.²⁹⁾ a 1526 koupil dům v Andělích u sv. Bartoloměje od kněze Petra, syna Jakuba hutrajtře za 28 kp gr č.³⁰⁾

1497 a 1501 dělal zámky na Vias. Dvůr.

¹¹⁾ A. K. Lib. her. 1442 F. 6. — ¹²⁾ Tamtéž Dodatek pg 4.

¹³⁾ Tamtéž G. 6.

¹⁴⁾ Tamtéž Dodatek pg 11. — ¹⁵⁾ A. K. Lib. ant. her. P. 19 v.

¹⁶⁾ A. K. Lib. her. 1442 Q. 6. — ¹⁷⁾ A. K. Reg. rub. parvum C. 13. — ¹⁸⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior C. 18.

¹⁹⁾ A. K. Lib. her. 1442 R. 10, T. 9.

²⁰⁾ Tamtéž T. 1. — ²¹⁾ Tamtéž T. 33.

²²⁾ Tamtéž V. 4. — ²³⁾ Tamtéž V. 115.

²⁴⁾ Tamtéž V. 26.

²⁵⁾ Tamtéž V. 107. — ²⁶⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior D. 13. — ²⁷⁾ A. K. Lib. her. niger E. 7. — ²⁸⁾ Tamtéž E. 1. — ²⁹⁾ Tamtéž G. 30. — ³⁰⁾ Tamtéž J. 1.

1479 *Endres*, zámečník, jsa uveden v dluhu do domu Michala zámečníka v ulici Zámečnické (jinak ulici Vysoké), ujal tento dům ve 40 kopách a porazil sobě 30 kop na svůj dluh.³¹⁾

1480 *Hlohyně*, zámečník, měl dům na Rudném trhu; prodal jej Šimonovi perníkáři za 30 kp gr.³²⁾ Připomíná se již 1472 (Reg. rub. parvum J. 37.)

1481 *Šimon*, zámečník, koupil dům vedle rathúzu a šatlavy ležící, od Petra zvoníka za 41 kp gr č.³³⁾ 1481 domek na Tarmarku, který držel po Jankovi zámečníkovi, prodal Prokopovi konváři za 36 kp gr.³⁴⁾

1481 *Burian*, zámečník, koupil dům ve Vysoké ulici od Endresa zamečníka a doplatil jej roku 1487.³⁵⁾ 1491 ten dům prodal Vávrovi konváři za 105 kp gr.³⁶⁾ Téhož roku 1491 koupil domek ležící u brány Kolínské od Mikuláše Poláka za 75 kp gr, ale nadržel ho dlouho, roku 1493 jej prodal a koupil domek vedle rathouzu za 50 kp gr od Jíry Škorně.³⁷⁾ Tento posléze jmenovaný dům prodal 1503 Václavovi Holému za 40 kp gr č.³⁸⁾ a koupil dům pod domem Knajslíkovým ležící za 35 kp gr.³⁹⁾ 1505 byl nebožcem. Dům po něm pozůstalý koupil Jan z Práchňan se všemi svršky za 24 kp gr č.⁴⁰⁾

1483 *Lukeš*, zámečník, koupil domek vedle rathouzu ležící, od Jana hrnčíře za 35 kp gr.⁴¹⁾ 1497 byl již nebožtíkem.

1484 *Hronek*, zámečník, se připomíná. 1487 koupil dům nad chlebnicemi od Matěje Šaldy střelce za 68 kp gr.⁴²⁾ 1520 měl dům naproti domu Pyšnicovskému na Masném trhu.

1484 dělal zámky, panty, a petlice k pokojům královským na Vlas. Dvoře. — 1497 okoval truhlici do komorního vozu na Vl. Dvůr za 21 gr. — 1499 opravoval váhy na Vl. Dvoře za 40 gr. — 1502 upravil dva štáfy a zhotovil dva zámky veliké ke cancellum na věži M. boží na Náměti do sklepa, kde klenoty kostelní se chovaly, za 54 gr.⁴³⁾ — 1510 dělal na Vl. Dvůr šest zámků, též řetězy a petlice ke dveřím a opět sedm klíčů, zámky a panty; téhož roku zhotovil deset žlábků železných mezi střechy nad šmitnami po 8 gr. — 1505 dělal železné dvěřky k prsku u malé světničky za 14 gr. — 1517 opravoval zámek u mříže u dveří v minci a dělal zámek ke komoře u váhy měděné. — 1519 přijal z mince 8 gr za cajch železný, jímž se truhly po hutích cajchovati měly.⁴⁴⁾ — 1499 byl též opatrovníkem orloje (námětského?); za tu práci mu páni stanovili stojící 7 gr týdně, o 2 gr více, neb on, když se orloj pokazí, sám umí napravití řemeslem svým, ješto jiní předkové jeho toho neuměli.⁴⁵⁾

³¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior A. 10.

³²⁾ Tamtéž B. 4.

³³⁾ Tamtéž B. 5. — ³⁴⁾ Tamtéž B. 7.

³⁵⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior A. 10. — ³⁶⁾ Tamtéž G. 10. — ³⁷⁾ Tamtéž G. 10, H. 6. — ³⁸⁾ Tamtéž L. 17. — ³⁹⁾ Tamtéž L. 20. — ⁴⁰⁾ A. K. Reg. flav. maius G. 27.

⁴¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior C. 10.

⁴²⁾ Tamtéž E. 9. — ⁴³⁾ A. K. Zaduš. počet kostela na Náměti. — ⁴⁴⁾ Dílo, pro Vlas. Dvůr vykonané, jest zaznamenáno v Reg. verkových v A. K. a v A. W. —

⁴⁵⁾ A. K. Reg. flav. maius D. 17.

1486 *Siašek*, nožír, koupil domek na Jičínském dvoře od Vaňka barvíře za 25 kp gr;⁴⁶⁾ 1489 odprodal stodůlku od toho domu za 15 ½ kp gr.⁴⁷⁾

1491 *Daniel*, mečíř, prodal dům v ulici Vysoké Janovi Šmiškovi, ševci, za 90 kp gr⁴⁸⁾ a koupil dům nárožní, někdy Prokopa konváře, na Tarmarku od Havla Škrova, konváře, za 200 kp gr.⁴⁹⁾ Poslední pořízení o statku svým učinil v pondělí po sv. Matěji ap. 1492. Dorota, vdova po něm pozůřstálá, provdala se za Ahnika; ten pak 1503 doplatil dům Prokopovský.⁵⁰⁾

1493 *Ondráček*, mečíř, se připomíná.⁵¹⁾

1498 *Sianěk*, zámečník, se připomíná již jako nebožtík. Měl dům v ulici za domem Slonovským.

1498 *Václav Srna*, zámečník, koupil dům za Slonovy v ulici, kterýž jest byl neb. Staňka zámečníka, s těmi se všemi potřebami řemesla zámečnického u poručníků (Hronka a Faráře zámečníků) za 73 kp gr.⁶⁰⁾ Jemu patřil též dům, který podle něho byl nazván Srnovským (čp 156). 1520 koupil zahradu v loších Jandovských na rohu od Václava Rumpála, služebníka panského, za 9 ½ kp gr č hotových.⁵⁷⁾ 1524 (f4 post Longini) dělá kšařt a odkazuje vše manželce své Barboře a dítkám svým Havlovi a Žofce; v kšařtu jeho jsou pozoruhodná místa tato: „...mám starých širokých grořů 10 kp, z kterýchž někteří stojí po 3 gr, tlustých grořů čistých 10, jeden z nich platí 25 gr, tak jsem dal Landovi zaň...“.⁵⁸⁾

1516 konal rozmanitou práci na Vlas. Dvůr, zejména: při neděli Dom. fortitudo dáno mu 12 gr za tři zámky do domu páně (mincmistrova) a do sklepu, kdež víno páně chovají; při neděli Si iniquit placeno mu za zámek k truhle ku svícem 2 gr.⁵⁹⁾

1499 *Matěj*, mečíř, koupil dům někdy Hučkovský, v rohu na Tarmarku ležící (čp 70), od Václava syna Štraskytlova za 111 kp gr č, zavdal 50 kp a roku 1502 již doplatil celou summu.⁶⁰⁾ Od roku 1510 bývá psán jako zeř Vrbíkův. 1510 koupil dům na Tarmarku, v kútě ležící (čp 6), od Venceřlíka z Vrchoviřt za 130 kp gr č, zavdal 40 kp.⁶¹⁾ 1521 koupil dům (čp 168) v Rynku vedle Nového domu za 90 kp gr č od poručníků nad statkem někdy Chudého Filipa.⁶²⁾ 1523 prodal dům, který měl na Jičínském dvoře, za 56 kp gr č Jiřiovi Holečkovu.⁶³⁾ 1528 koupil dům „valchovnu“ pod Hoprinkem od Jiříka zedníka za 17 kp gr č.⁶⁴⁾ Býval cechmistrem zámečnickým 1534, 1535, 1545. 1545 dělá kšařt.⁶⁵⁾ 1548 byla manželka jeho Anna provdána za Lukše.⁶⁶⁾

⁴⁶⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior D. 12. — ⁴⁷⁾ Tamtéž F. 9.

⁴⁸⁾ Tamtéž G. 6. — ⁴⁹⁾ Tamtéž G. 8. — ⁵⁰⁾ A. K. Reg. flav. min. M. 9.

⁵¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior H. 3.

⁵⁶⁾ A. K. Lib. her. rub. maior K. 7. — ⁵⁷⁾ A. K. Lib. her. niger E. 15 v. —

⁵⁸⁾ A. K. Testam. F. 30 v. — ⁵⁹⁾ A. W. Reg. verková.

⁶⁰⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior K. 17. — ⁶¹⁾ Tamtéž O. 5. — ⁶²⁾ A. K. Lib. her. niger E. 25. — ⁶³⁾ Tamtéž F. 27. — ⁶⁴⁾ Tamtéž K. 1. — ⁶⁵⁾ A. Z. Testam. A. 12 v. — ⁶⁶⁾ A. K. Lib. her. I. H. 23 v.

1501 *Jan*, mečíř, dělal k záduší kostela námětského pouzdro na monstranci za 2 kp 15 gr.⁶⁷⁾ — 1502 k témuž záduší pouzdro k monstranci stahoval plechy (malíř maloval cosi uvnitř pouzdra).

1505 *Jíra*, nožíř, koupil dům u sv. Bartoloměje ležící, kterýž byl prve Machka pergmistra Andělského od Jany Štefanky za 20 kp gr č; ale roku následujícího jej od něho koupila zase Markéta Machková pergmistrová za 30 kp gr č.⁶⁸⁾

1510 *Jakub*, zámečník, koupil dům vedle Trnečkové, k fortně Klášterské jdouc ležící, od Jany Klimšové za 13 kp gr č.⁶⁹⁾ 1516 dům ten prodal Důře kolářnici za 12 kp gr č.⁷⁰⁾ Manželka jeho byla Eva, syn Jakub řečený Synek.

1512 *Mikuláš*, platněř, koupil dům vedle Blažka klobučníka od Jiříka havěře za 20 kp gr.⁷¹⁾

To jest asi ten platněř, ku kterému Kaňkovští v letech 1515 a 1516 vozili svou zbroj, aby ji vyčistil a špíkem namazal.

1513 *Matuš*, zámečník, přijal od pánův Kaňkovských podle smlouvy 1 ½ kp 10 gr za novou hákovnici. 1514 mu dali opět za tři hákovnice 5 kp 15 gr a 9 gr za prach a za olovo, a pacholkům tovaryšům zpropití 7 gr. Mistr Matuš sliboval za dobré hákovnice a uvolil se, že bude pánům Kaňkovským vystřelovati.⁷²⁾ 1525 byl prvním konšelem minciřským; 1528 byl obecním starším a seděl mezi pány nad knihami. 1532 byl šepmistrem starším. 1534 byl nebožcem; Barbora, někdy manželka jeho, prodala dům, který měli společně, Václavovi šípaři za 60 kp gr č.⁷³⁾

1516 *Ondřej*, mečíř, byl již mrtev. Kateřina, někdy manželka jeho, dělala kšaft: odkazuje k sv. Barboře, k Vysokému kostelu a k Náměti po 10 kp gr „na víno k službě boží“.⁷⁴⁾

1516 *Jan Fiřolka*, zámečník, koupil dům v České ulici, někdy Endrlčin od Urbana šmelcíře za 45 kp gr č.⁷⁵⁾ 1535 koupil dům Hronkovský podle chlebnic za 51 kp gr č.⁷⁶⁾ a 1536 prodal dům v České ulici Jůzovi, jinak Jozefovi minciři za 21 kp gr č.⁷⁷⁾ 1548 se ještě připomíná.⁷⁸⁾ 1534, 1535 byl cechmistrem.

1521 dělal železnou mříž ke kamnům v světnici panské a lacino ji zjednal, proto mu páni odpustili 2 kp gr č, které měl na dům v České ulici položiti.⁷⁹⁾ — 1522 k záduší kostela námětského opravoval korouhvice a dělal nový rožen na faru a zhotovil mříž na velikou makovici. — Také pro

⁶⁷⁾ A. K. Zádušní počet kostela na Náměti.

⁶⁸⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior M. 21, M. 30.

⁶⁹⁾ Tamtéž O. 1. — ⁷⁰⁾ A. K. Lib. her. niger B. 5 v.

⁷¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior O. 19.

⁷²⁾ A. K. Reg. příjmu a vydání při obci na Kaňku. — ⁷³⁾ A. K. Lib. her. niger M. 17.

⁷⁴⁾ A. K. Testam. D. 13 v.

⁷⁵⁾ A. K. Lib. her. niger B. 21 v. — ⁷⁶⁾ Tamtéž N. 10. v. — ⁷⁷⁾ Tamtéž N. 17.

— ⁷⁸⁾ A. K. Kniha smluvní D. 22 v. — ⁷⁹⁾ A. K. Lib. her. niger B. 21.

minci královskou pracoval: 1545 okoval dva hrnce, v kterých se verkové (stříbro mincovní) rozpouští; dáno mu za to 54 gr.⁸⁰⁾

1523 *Blázek*, platněř, měl dům proti hřbitovu námětskému.

1523 *Vávra*, nožíř, koupil dům nad sv. Janem od Markety nožířky za 42 kp gr č.⁸¹⁾

1530 měl spor se Strakou krejčím; před pány jej vinil z 10 kp gr, totiž z polovice summy za chmel, který spolu v Táboře prodali; dále na Straku žaloval, že jsa upomínán jej haněl právě, že jest lotr a od šibenice že se vyprosil.⁸²⁾ 1539 se ještě připomíná.

1527 *Lorenz* „vom Berge“, zámečník, jest znám z listu, kterým Karel kníže Minstrberský sestru svou Markétu prosí, aby mu dotčeného zámečníka poslala na pomoc při budování hradu Frankensteina. Na začátku měsíce srpna tam Lorenc již pracoval.⁸³⁾

1529 *Jakub Valdyka*, hodinář a varhanář. Když bylo shledáno, že hodiny na věži námětské(?) nejsou vhodně umístěny, neboť nebyly „pozerné“, nařizeno mu, aby je zase postavil na věž nahoru, kde prve byly.⁸⁴⁾

1534 *Jan Vochlář*, hodinář, opravoval orloj na věži kostela na Náměti za 1/2 kp gr; přirekl zaň do roka, kdyby se mu něco přeškodilo, že má darmo opravit.

1536 *Pavel Placenda*, zámečník, koupil dům Pyšnicovský od Anny Bzďaurkové za 78 kp gr č a 1539 prodal dům Placendovský, u sv. Bartoloměje podle fary ležící za 30 kp gr.⁸⁵⁾ 1564 dělá kšaft; v něm se jmenuje Elška manželka jeho.⁸⁶⁾

1550 v testamentu Lorence Gorčanského z Gorčanic se připomíná, že Pavel konal pro jeho domácnost rozmanité opravy.

1538 *Jan Rendlíček*, zámečník, činí poslední pořízení (v pondělí po Svodní neděli) a všecken statek poroučí Apoleně, manželce své. V kšaftu svém jmenuje všechny, kdož mu byli dlužni, zejména: pan mincmistr nezaplatil mu 2 kp 15 gr od starých ručnic, kteréž vyvrtoval a nové kohoutky k nim dělal, item za zámek k židli 12 gr a jiné dva po 16 gr, item od trojích udidl a od osmi párův řetízkův 8 gr, item od klíče a od zámku v pinvici 3 gr; dále mu byli dlužni pan Pařízek za ostruhy 4 gr, Ioannes s Rybného trhu od pěti hákovnic po 13 gr, pan Václav Lorecký za dvě ručnice 50 gr, pan Václav Smetana z Lipnice za dvě ručnice za jednu 40 gr a za druhou 1/2 kp gr.⁸⁷⁾

⁸⁰⁾ A. W. Reg. verk.

⁸¹⁾ A. K. Lib. her. niger F. 22. — ⁸²⁾ A. K. Lib. memorab. fol 458.

⁸³⁾ Zeitschr. d. Ver. f. Gesch. u. Altert. Schlesiens XVIII. 160, 161. Sdělil Ot. Leminger.

⁸⁴⁾ A. K. Lib. memor. fol. 237.

⁸⁵⁾ A. K. Lib. her. niger N. 13 v. a Lib. her. I. B. 26. — ⁸⁶⁾ A. Z. Testam. B. 12 v.

⁸⁷⁾ A. K. Testam. J. 14.

1538 *Jakub Radenický*, zámečník, koupil dům od Apoleny, neb. Jana Rendlíčka manželky, za 100 kp gr č i s vergštatem i se vším nádobím, což k řemeslu zámečnickému náleží.⁸⁸⁾ 1541 a 1545 byl cechmistrem zámečnickým. Připomíná se ještě 1542.

1541 *Julián*, mečíř, byl cechmistrem zámečnickým. 1542 připomíná se v kšaftu Vávry mečíře, jemuž byl dlužen 9 kp gr.⁸⁹⁾ 1543 koupil Janovi synu svému dům, jdouc do České ulice v rohu ležící (čp 184) od Doroty Jirákové za 80 kp gr č.⁹⁰⁾

1542 *Vávra*, mečíř, dělá kšaft (v pátek po sv. Františku): synu svému Janovi (neměl dosud let) poroučí 20 kp gr, manželce své Markétě 5 kp gr, jakož i všecken statek svrchní a co by zbylo na dluzích (požadavcích); 20 kp gr odkázal na milosrdné skutky.⁹¹⁾ Jest bezpochyby totožným s Vávrou nožířem, výše jmenovaným.

1542 *Ambrož*, mečíř, dělá kšaft (před sv. Křížem tu středu): vše poroučí Šimonovi otci a Markétě matce své v Kadani; item Janovi Šaršounovi aby vydán byl tesák s rejfem, s kterýmž sám chodil; item což se dotýče lidských kusův, co jsem měl připravití anebo co jest připraveno, aby jim vydány byly, jestliže ukáží, že jest jeho; item co se dotýče dvou šavlí, připravených, že jest mi od nich zapláceno od tovaryšův řeznických.⁹²⁾

1544 *Jan Holub*, nožíř, koupil pivovar s domem, s sladovnou a zahradou při něm, někdy Popelkovský (čp 460) na Dolejším městě za 100 kp gr č od Vavřince Kosmovce.⁹³⁾

1544 *Jakub*, zámečník, opravoval dvě hákovnice (A. K. Počtové obecní). Jest bezpochyby totožný s Jakubem Synkem.

1544 *Václav Plšek*, mečíř, dal příjemné a přijat mezi sousedy (A. K. Kniha smluvní A. 24v.)

1545 *Martin*, zámečník, dal příjemné; téhož roku koupil dům Kambálkovský podle Rendlíčkova domu a Starého rathouzu za 32 kp gr č.⁹⁴⁾ 1568 dělá kšaft: vše poroučí Anně manželce své, ale ze statku pozůstalého aby vydáno bylo 20 kp gr dceři jejich Apoleně, provdané za Matouše mečíře.⁹⁵⁾

1546 *Beneš* z Kadaně, mečíř. Na statek jeho učinil přípověď Ulrich Kalbe z Norimberka pro 300 kp gr č.⁹⁶⁾

1548 *Tomáš Kavka*, nožíř a mečíř, měl dům na Dolejším městě u Náměti mezi Hamrlovým a Mizerovským; 1563 jej prodal Salomeně z Frantále za 43 kp gr č.⁹⁷⁾

⁸⁸⁾ A. K. Lib. her. I. A. 24.

⁸⁹⁾ A. K. Testam. K. 17 v. — ⁹⁰⁾ A. K. Lib. her. I. E. 6.

⁹¹⁾ A. K. Testam. K. 17 v.

⁹²⁾ Tamtéž K. 17.

⁹³⁾ A. K. Lib. her. I. F. 2 v.

⁹⁴⁾ Tamtéž G. 10. — ⁹⁵⁾ A. K. Testam. H. 14 v.

⁹⁶⁾ A. K. Lib. conduct. 1514 D. 23.

⁹⁷⁾ A. K. Lib. her. II. C. 1.

1549 *Daniel*, hodinář, dělal nový orloj na Kaňk na věž kostelní, dáno mu za něj podle úmluvy 13 kp 20 gr č. Byl to orloj český, který ukazoval a odbíjel 24 hodin.⁹⁸⁾

1550 *Jakub* řečený *Synek*, zámečník, se připomíná.⁹⁹⁾ 1578 byl již mrtev.

1552 *Haběra*, zámečník, se připomíná.¹⁰⁰⁾

1552 *Jiřík Kalous*, nožič, sobě, Anně manželce a Václavovi synu svému koupil dům Špalkovský (čp 251), proti rouře ležící, od Doroty Vopršalky za 70 kp gr č.¹⁾ 1555 byl již mrtev.

1554 *Jan Fejfar* též *Pišťala* (Pišťalka), zámečník a mečíř, koupil dům (čp 249) v České ulici, za domem Mandaleny Hranické z Hrušova ležící, za 40 kp gr č.²⁾ a dal příjemné. 1556 měl dům „Pět bratrů“ na Kuklíku.³⁾ 1587 byl již mrtev. Anna, vdova po něm pozůstala, synové Václav a Michal, dcery Markéta, provdaná za Víta Štejdla mečíře, a Lidmila, manželka Jiříka šiftara zfrejmarčili dům otecký v České ulici za dům Jana Maštovského bednáře za branou Kolínskou.⁴⁾

1555 *Šlechta*, hodinář, opravoval orloj s kostelní věže, který mu z Kaňku byl přivezen do Hory hutnickými dělníky. Podle cedule řezané slíbeno mu za opravu 4 kp 30 gr, a ty obdržel.⁵⁾

1557 *Jan Julianů*, mečíř, koupil dům Hutníckovský (čp 318) na rohu od Jiříka Růže za 110 kp gr č.⁶⁾ 1557 prodal dům Jirákovský (od otce pro něj 1543 zakoupený), v rohu České ulice ležící (čp 184), Janovi Maštíkovskému bednáři za 84 kp gr č.⁷⁾ 1565 (f 5. post Trium regum) podal kšaft: ustanovuje, aby manžela jeho Anna s dětmi zůstala v domě Hutníckovském a aby jej doplácěla penězi, které má na domě Jirákovském; také zahradu v Perštejnici, klenoty, cínové nádoby a jiné svršky poroučí manželce své s dětmi, avšak bratrovi jeho Jindřichovi měl býti vydán mečíř frydlík a druhý dlouhý meč. Téhož roku f 4. post Gregorii byl již nebožcem.⁸⁾

1557 *Jan Zahrádka*, zámečník, prodává dům svůj s zahradou na Dolejším městě Hanušovi Tejczerovi z Kadaně za 27 kp gr č.⁹⁾

1547 pracoval do šmiten na Vlas. Dvoře.

1557 *Jiřík Kaňkovský*, zámečník, koupil dům od poručníků sirotkův po Jakobovi Synkovi zámečníkovi za 90 kp gr č.¹⁰⁾ 1555 již dal příjemné.

⁹⁸⁾ A. K. J. Hejzelna „Paměti města Kaňku“ pg 71.

⁹⁹⁾ A. Z. Testam. B. 14.

¹⁰⁰⁾ Tamtéž B. 20 v.

¹⁾ A. K. Lib. her. I. J. 36.

²⁾ Tamtéž K. 23 v. — ³⁾ A. W. listina. — ⁴⁾ A. K. Lib. her. III B. 10.

⁵⁾ A. K. Záduš. počet kostela kaňkovského.

⁶⁾ A. K. Lib. her. I. N. 3 v. — ⁷⁾ A. K. Manuale hor. úř. 1578 N. 3. — ⁸⁾ A. Z. Testam. F. 29.

⁹⁾ A. K. Lib. her. I. N. 2.

¹⁰⁾ Tamtéž M. 29 v.

1558 *Lukáš Křenovský* (Lukeš), zámečník, koupil dům Švehlovský nárožní (čp 437) na Dolejším městě od Šimona hrnčíře za 66 kp gr č.¹¹⁾ dal příjemné a byl přijat za souseda. 1603 tento dům zfrajmarčil s Janem Rejmonem kovářem za dům u Zlatých v Panenské ulici (čp 386) a přijal přídavkem 80 kp gr č. Synovi svému Šimonovi Sedlákovi dal na téměř domě zapsati 10 kp gr č za díl jeho a spravedlnost.¹²⁾ 1611 byl již mrtev. 1616 umřela Dorota manželka jeho, poručivši dům tento Jindřichovi Hunětickému hodináři.¹³⁾

1571 opravoval zámek u truhly v kapli kostela námětského. — 1575 přijal z důchodu obecního 1 kp 17 gr za okování dvou truhlic do „koženého“ vozu kotčího a za dva zámky s klíči k týmž truhlicím. — 1592 dělal dva kolký k vyrážení znamení na olovo. (A. K. Počtové obecní.)

1559 *Pavel*, zámečník se připomíná.

1560 *Matouš Štánu* (Štána), mečíř, se připomíná jako majetník domu v Krycích. 1563 koupil dům nárožní u Kouřimské brány (čp 129) od Řehoře Štětiny ševce za 68 kp gr č.¹⁴⁾ 1571 jej prodal Bartoloměji Šeplavému zámečníkovi.¹⁵⁾ 1569 koupil dům někdy Matěje Malínského (čp 169) od Jana Žáka za 200 kp gr č.¹⁶⁾ Mimo to měl ještě jiné domy. 1573 koupil zahradu Derferčinu i s Lorencovou, k ní připojenou, ležící proti dolu Višňoví, jdouce k sv. Martinu od Trávníka po pravé straně, za 106 kp gr č.¹⁷⁾ 1578 dělá kšaft; zůstavil manželku Apolenu, syna Daniela, dceru Ivu a nejmladšího syna Jindřicha.¹⁸⁾ 1589 poručníci sirotků prodali dům u Malínských za 350 kp gr č a zahradu Derferčinu za 110 kp gr č.¹⁹⁾

1561 *Adam*, mečíř, se připomíná.²⁰⁾

1563 *Tomáš Skřivan*, zámečník pražský, byl povolán do Hory, aby zhotovil nový orloj pro kostel na Náměti, když roku 1555 starý orloj požárem byl zničen.²¹⁾

1571 *Matouš*, zámečník, často konal opravy na věžních hodinách kostela námětského.²²⁾ Jest snad totožný s Matoušem Vimberským.

1571 *Bartoloměj Šeplavý* (Bartoň), zámečník koupil dům nárožní čp 129) od Matouše Štánova mečíře, za 90 kp gr č.²³⁾ 1580 byl již mrtev; Mandalena „Bartoňová zámečnice“, vdova po něm pozůstala, přijímala po jeho smrti peníze za práci, jím vykonanou.

1578—80 pracoval mnoho pro Vlaský Dvůr při jeho přestavbě.²⁴⁾ — Spravoval též hodiny velké.

¹¹⁾ Tamtéž N. 6 v. — ¹²⁾ A. K. Lib. her. III. O. 28, 29. — ¹³⁾ A. K. Lib. her. IV. L. 21 v, M. 6 v.

¹⁴⁾ A. K. Lib. her. II. C. 10 v. — ¹⁵⁾ Tamtéž G. 23. — ¹⁶⁾ Tamtéž F. 25 v. —

¹⁷⁾ Tamtéž J. 21 v. — ¹⁸⁾ A. Z. Testam. A. 2 v. — ¹⁹⁾ A. K. Lib. her. III. C. 18 v.

²⁰⁾ A. K. Lib. conduct. 1514.

²¹⁾ Pam. arch. XVI. 92. Jos. Šimek.

²²⁾ A. K. Zádušní počet kostela námětského.

²³⁾ A. K. Lib. her. G. 23. — ²⁴⁾ A. K. hor. odd. 2793.

1573 *Florian*, zámečník, na místě Anny manželky své, vdovy po neb. Martinovi zámečníkovi učinil přípověď na jakési peníze.²⁵⁾ 1596 dům nad Starým rathouzem, proti hořejší rouře ležící (čp 122), který mu náležel, zfrejmarčil s Kašparem Houskou za dům Duchkovský na Cechu; bylo mu na něj připlaceno 50 kp gr č peněz hotových.²⁶⁾

1578 *Matouš Vimberský*, zámečník, ujal dům Rendlíčkovský (čp 121), podle Starého rathouzu ležící, i s nádobím zámečnickým vedle porovnání přátel Evy vdovy, neb. Jakuba Synka matky, a Anny nevěsty její za 100 kp gr č.²⁷⁾

1579 *Remegius Pirlo* jinak *Tomáš*, mečíř, koupil dům Lavičkovský (čp 33), proti Hrádku vedle domu Salavovského, od Matěje Vrby za 115 kp gr č;²⁸⁾ 1582 ten dům prodal Janu Ampachovi platnění za 125 kp gr č.²⁹⁾

1581 *Bartoloměj Elznar*, zámečník, dal příjemné (A. K. 3276).

1582 *Jan Ampach*, platnýř, koupil dům Lahvičkovský (čp 33), proti Hrádku ležící, od Tomáše Pirlo mečíře za 125 kp gr č.³⁰⁾

1583 ujímá se ho arcikníže Matyáš ve Vídni za příčinou stížnosti, že macecha jeho mu zpronevěřila podíl jeho po rodičích, a nařizuje šepmistrům, aby mu dopomohli k jeho podílu; nařízení to zdůrazňuje důvodem, že suplikant jemu (arcivévodovi) vykonal platné služby, a že služeb jeho bude ještě dále třeba velmi nutně.³¹⁾

1583 *Jakub Redigar*, zámečník, činí přípověď na všecken statek po neb. Mikulášovi Chyzderovi pro summu 2 kp 24 gr č, která mu nebyla zaplacená za mříž železnou, pro chrám sv. Barbory zhotovenou.³²⁾

1584 *Vít Šteidl* (Štajdl), mečíř, koupil dům Zavadilovský (čp 330), v ulici od rathouzu k Klášterské bráně jdouc, za 175 kp gr č.³³⁾ Byl tu již dříve, ale žil bezpochyby v podruží. 1575 najímá krám v domě Havířském od starších nad havěří za 1 kp 45 gr ročního platu. (A. K. hor. odd. Zápisy pp. starš. nad havěří fol. 209 v. Jan Fiala.) 1596 koupil dům Varhaníkovský blíže brány Klášterské na Jičínském dvoře za 75 kp gr č.³⁴⁾ 1598 koupil zahradu za Námětí vedle domu, jenž slove „Myší díra“ od Magdaleny svícnice za 79 kp gr č; zavalal 30 kp gr č.³⁵⁾

Jemu patřil též dům Smlsalovský v Řeznické ulici blíže brány Klášterské.³⁶⁾ 1617 byl již mrtev. Téhož roku zemřela také manželka jeho Kristina; byla dcerou Jana Fejfara mečíře. Dům Zavadilovský ujala dcera Anna s manželem svým kn. Šimonem Alexiem.³⁷⁾

²⁵⁾ A. K. Lib. conduct. — ²⁶⁾ A. K. Lib. her. III. H. 27 v.

²⁷⁾ A. K. Lib. her. II. L. 14.

²⁸⁾ Tamtéž M. 4 v. — ²⁹⁾ Tamtéž N. 15 v.

³⁰⁾ Tamtéž H. 8. — ³¹⁾ A. K. čís. 3479.

³²⁾ A. K. Lib. conduct. G. 8.

³³⁾ A. K. Lib. her. III. A. 3 v. — ³⁴⁾ Tamtéž H. 9. — ³⁵⁾ Tamtéž K. 18. — A. K. čís. 5354. — ³⁶⁾ A. K. Lib. her. IV. N. 7 v. — ³⁷⁾ A. K. Lib. her. V. pg 242.

1586 *Matěj Hunětický*, hodinář, opravoval hodiny na věži kostela námětského a bral k tomu železo cáhlovské z váhy obecní.³⁸⁾ Měl dům (čp 243) v České ulici.³⁹⁾ 1607 byl již mrtev. Zůstavil dva syny: Jindřicha z první manželky Doroty a Matouše z Mandaleny, manželky druhé.⁴⁰⁾

1586 *Matěj Talacko*, nožír, ujal dům (čp 516) v Leflířích vedle domu Kapounovského v summě 45 kp gr č.⁴¹⁾ 1593 přikoupil dům vedlejší (čp 517) za 30 kp gr hotových. (A. K. Lib. her. III. F. 2.)

1586 *Václav Michal* (Venc), mečíř, zabýval se též „handlem v koních“ společně s Urbanem Herterem; měli spolu spor před pány osmi-soudci o 50 kp gr, které Venc vyupomínal jako doplatek za čtyři koně hnědé, Janem starším Chlumem pro hraběte z Hardeku ve Vídni zakoupené, ale toho popíral.⁴²⁾ 1590 Marianna z Krásné Hory, Jakuba Šotnovského z Závorič manželka, učinila přípověď na všechnu spravedlnost Michala Vencle mečíře, kterážby jemu buď po neb. Apoleně Malínské, někdy manželce jeho, i jinak náležela, a to pro summu 3 kp 30 gr č dluhu jí povinného.⁴³⁾

1588 *Václav Slovák* řeč. *Božek*, ručníkář, připomíná se; bydlel tehdy v podruží u Šimkové zlatnice. 1595 koupil dům (čp 129) v rohu pod Kouřimskou branou od poručníků sirotka po neb. Bartoloměji Šeplavém zámečníkovi za 115 kp gr č; místo závdavku porazil sobě třetinu Mandaleny, někdy Bartoloměje Šeplavého a již své manželky.⁴⁴⁾ 1619 dům ten prodal Matějovi Dítěti pekaři za 125 kp gr č.⁴⁵⁾

1588 spravoval a čistil rozmanitou zbraň pro mustrunk, kterýž měl býti držán pro kraje Časlavský, Kouřimský, Bechyňský a Vltavský v úterý po neděli Křížové v Táboře.⁴⁶⁾ Uměl také k ručnicím přísazovati novou kost, když se vydrobila a ztratila. — 1602 dělal klíče pro faru svborskou.

1589 *Václav Zahrádka*, zámečník a obyvatel Kutné Hory, domáhá se skrze šepmistry zaplacení dluhu 5 kp gr míš. na sousedu časlavském Vítovi, konváři, příjmím Faráři. (A. K. 4160.)

1592 *Matěj Nebozítek*, zbrojír, byl poddaným Václava Kekule z Stradonic a na Pravoníně; úředníci mince se přimlouvají, aby byl z poddanství propuštěn, aby se mohl s rodinou svou usaditi v Hoře, že by mohl k horám vyráběti rozmanité nádobí (motyky, skoby, nebozezy a j.).⁴⁷⁾

Predikant Šimon Alexius byl z království Českého vypovězen; dům Zavadilovský dán 1627 jesuitům na vystavení koleje, 1631 byl jimi prodán Davidovi Klementovi, zlatníkovi.

³⁸⁾ A. K. Počet ze železa, glýtu a olova. — ³⁹⁾ A. K. Lib. her. IV. L. 13. —

⁴⁰⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 G. 9 v.

⁴¹⁾ A. K. Lib. her. III. B. 14 v.

⁴²⁾ A. K. čis. 3907. — ⁴³⁾ A. K. Lib. conduct.

⁴⁴⁾ A. K. Lib. her. III. G 22. — ⁴⁵⁾ A. K. Lib. her. IV. O. 10. — ⁴⁶⁾ A. K. čis. 4049.

⁴⁷⁾ A. K. Kopíř dopisů komoře české str. 68.

1592 *Petr Piczka*, zámečník, koupil dům (čp 197) v České ulici pod Kolínskou branou od Jana Lambly havíře, tchána svého, za 110 kp gr č, kteroužto summu on Petr vyplnil a dal.⁴⁸⁾ 1620 již nebyl živ. Manželka jeho Mandalena provdala se za Šebestiána Hošpa zámečníka a s ním ujala dotčený dům.⁴⁹⁾

1592 dělal rozmanité dílo zámečnické pro kostel sv. Bartoloměje.

1593 *Šebestián Widmann* (Bastian), hodinář, bydlel v podruží v domě Křišpína truhláře. Dotčeného roku (v sobotu po sv. Kiliánu) píše Adam z Bibrštejna na Novém Stránově šepmistrům kutnohorským, že Bastiánovi hodináři již od dávného času hodiny k opravení svěřil, ale on jak je spraviti tak i po mnohém a častém napomenutí je navrátiti zanedbává, a proto že šepmistry za to žádá, že jej k navrácení těch hodin, buď že jsou spraveny nebo nic, a jich zpět odeslání přidržeti poručí.⁵⁰⁾ Téhož roku umřela manželka jeho Veronika.⁵¹⁾ 1595 obesílá jej před páry Jakub Prandt, šmukýř, a viní jej, že jej přijal do svého příbytku na Uhelném trhu (čp 177) „způsobem dobrého přátelství“, ale on, nemaje k němu žádné slušné ani hodné příčiny, velice jej sbil a zranil, způsobiv mu jednu šlichtu vrch hlavy a druhou na levé tváři, tak že na jedno ucho dobře slyšeti nemůže.⁵²⁾

1593 *Ludvík*, zámečník se připomíná.

1604 dělal zapaditý zámek k sklepu do rathouzu, kde se vápno chová, za 14 gr.

1593 *Matouš Šaffr* z Libska (sic), hodinář, byl f 5. Resurrexi pohřben.⁵³⁾

1596 *Šebestián Bastl*, zámečník, konal všelijaké dílo do kostela sv. Jiří k novému oltáři a k nové kazatelně.⁵⁴⁾ 1607 předělával orla na kostel sv. Barbory, nebo byl příliš veliký; též udělal k němu mocnější rožeň a závlačí, obarvil jej a offermežoval, aby mu rez neškodila, — to vše za 1 kp 50 gr. Také zhotovil kříž na přední vížku, kdež malé zvony visely; prvější kříž dán k sv. Jiří na kostel.⁵⁵⁾ 1623 svářel a předělával cejch na olovo do mince.⁵⁶⁾

1599 *Fejtl* (Fejt, Vít), mečíř, se připomíná.⁵⁷⁾ 1617 v září umřel.⁵⁸⁾

1599 *Martin Šimkův*, zámečník, připomíná se ve zprávě, že jednoho dne (20. října) umřely mu čtyři dítky, dva synové a dvě dcery.⁵⁹⁾ Jest asi totožný s Martinem, zámečníkem z Havířského domu, který se připomíná již 1592.

⁴⁸⁾ A. K. Lib. her. III. E. 29 v. — ⁴⁹⁾ A. K. Lib. her. IV. O. 26.

⁵⁰⁾ A. K. čís. 4720. — ⁵¹⁾ A. arcidělk. Matr. svbarb. — ⁵²⁾ A. K. Lib. memorab.

⁵³⁾ A. arcidělk. Matr. svbarb.

⁵⁴⁾ A. K. hor. odd. 3971. — ⁵⁵⁾ Dřívější kříž, který byl příliš těžký, dán byl k sv. Jiří na kostel. Zaduš. počet. kostela svbarb. — ⁵⁶⁾ A. W. Počet šafáře mince.

⁵⁷⁾ A. arcidělk. Matr. svbarb. — ⁵⁸⁾ Dač. Rez. II. 175. Zápis zní: Vít Fejt, mečíř, Němec, nedávno se znovu oženiv, umřel 23. dne měsíce septembris.

⁵⁹⁾ A. arcidělk. Matr. svbarb.

1600 *Endrle*, zámečník, pracoval pro záduší svbarborské, zejména zhotovil dva klíče k pulpitu na velikou kruchtu. 1601 dělal k témuž záduší do školy klíče k dveřím a jiné.

1600 *Tomáš Honz*, mečíř, byl již mrtev. Ve statku, po něm pozůstalém, našly se zbraně sečné hotové na prodej, obzvláště mnoho tesáků, jakož i rozmanité přípravy, zejména hrušky rapírové, tesákové, šavlové, prohlídací a francouzské, dále třísky na pošvy, kože rybí a telecí. (A. K. Kniha invent. E. 28.)

1602 *Jiří Gajbet*, mečíř, koupil dům (čp 250) v České ulici od Petra Vřeteny sladovníka za 135 kp gr č.⁶⁰⁾ 1612 dělá kšaft: vše poroučí Anně manželce své.⁶¹⁾

1603 *Lorenc*, zámečník, pracoval pro kostel sv. Barbory při opravě oken, v nichž krupobitím mnoho skel bylo potlučeno (v sobotu před večerem sv. Albána před sv. Janem Křt.); dělal nové železné pruty a klínky do oken.

1604 *Ondřej Vidlák* (Vondřej Fidlák), zámečník, opravoval zámek kostelních dveří u sv. Barbory. 1606 koupil dům (čp 245) v České ulici na rohu od Matěje kuchaře za 160 kp gr č.⁶²⁾

1605 dáno mu za zámek západitý ke dveřím do šenkhausu (v radnici) 51 gr 3½ den a za klíč ke dveřím zadním v též šenkhausu a za cvečky 5 gr 3 den. — 1622 dělal nový aingrif k zámku u truhlice. (A. K. Počtové obecní.)

1606 *Samuel Makovička*, zámečník, zhotovil orla na prostřední štít nad radní světnicí, dělal 9 železných rožňů k makovicím (na střechu radniční) a zavěšoval dvě měděné tabule s erby (městskými) na radnici, která se tehdy celá obmítala a dynchovala. — 1608 vykonával zámečnické práce pro kostel sv. Barbory. Při neděli Esto mihi jest v zádušním počtu toho kostela poznamenáno vydání za odmykání sklepu nad kaplou, kde se klinoty chovají „nebo JM. pan mincmistr p. Hanibal z Valdštejna ráčil jich na spatření jíti“. Při neděli Quasimodo placeno mu od předělení formy k oplatkům. Také ještě v letech 1611 a 1612 vyskytá se jméno jeho v registrech dotčeného záduší. Mimo jiné dělal do kaply (nynější sakristie) zámek s klíčem za 8 gr, též klíč do kaply k šneku za 4 gr.⁶³⁾

1611 *Melichar Liczko*, zámečník, s manželkou svou Barborou, dcerou Lukáše Křenovského zámečníka, ujali dům „u Zlatých“ v Panenské ulici (čp 386).⁶⁴⁾ 1612 dal příjemné. 1615 byli již oba mrtvi.⁶⁵⁾

1612 *Martin Vonek*, ručníkář, koupil dům (čp 72) na Tandlmarce od Jiříka Třísky, písaře radního, za 150 kp gr č.⁶⁶⁾ 1616 dům ten prodal za 153 kp 30 gr č peněz hotových.⁶⁷⁾ 1618 sobě a Dorotě manželce své koupil

⁶⁰⁾ A. K. Lib. her. III. O. 12. — ⁶¹⁾ A. Z. Testam. M. 18 v.

⁶²⁾ A. K. Lib. her. IV. A. 15 v.

⁶³⁾ A. K. Záduš. počet kost. svbarb.

⁶⁴⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 B. 14 v. — ⁶⁵⁾ Tamtéž G. 21 v.

⁶⁶⁾ A. K. Lib. her. IV. H. 27. — ⁶⁷⁾ Tamtéž M. 3.

dům Kotkovský (čp 42) na Tandlmarce v rohu proti Starému rathouzu od poručníků sirotků, po neb. Matesovi Loskovi konváři zůstalých za 315 kp gr č.⁶⁸⁾ V době protireformační opustil Horu.

1621 za 36 kliček k ručnicím, které odevzdány byly hejtmanům čtvrtností. Nechtěl se spravovati řádem cechu zámečnického a žádal, aby byl připojen k zlatníkům. Páni mu dali „otcovské napomenutí“, které mu v přirozeném jeho jazyku německém vyloženo bylo mladším šepmistrem Melicharem Gellerem, jirchárem a nařídili rychtáři městskému, aby jej ihned vězením opatřiti dal.⁷⁰⁾

1615 *Tomáš Ess*, šiftar,⁶⁹⁾ zachoval své jméno v zápisech toliko svou zpupností. Nechtěl se spravovati řádem cechu zámečnického a žádal, aby byl připojen k zlatníkům. Páni mu dali „otcovské napomenutí“, které mu v přirozeném jeho jazyku německém vyloženo bylo mladším šepmistrem Melicharem Gellerem, jirchárem a nařídili rychtáři městskému, aby jej ihned vězením opatřiti dal.⁷⁰⁾

1615 *Šebestián Hošp*, zámečnický, se připomíná. 1617 sobě a Mandaleně manželce své koupil dům (čp 249) v České ulici, mezi domy K. Jiříka Chiliadesa faráře Polenského s jedné a Jiříka Gaibeta mečíře s strany druhé ležící, od Petra Vřeteny za 125 kp gr č.⁷¹⁾ 1620 ujal s Mandalenou manželkou svou dům nárožní s zahrádkou při něm (čp 197) v České ulici blíž Kolínské brány po neb. Petrovi Píckovi zámečnickovi, předešlém jí Mandaleny manželu; avšak ihned ten dům prodali Ondřejovi Mráčkovi pekaři.⁷²⁾

1615 i v letech následujících (ještě 1623) hotovil, opravoval a oceloval mincovní kolky pro pregře do král. mincovny na Vlaském Dvoře. Při opravě V. Dvora a domu mincmistrova v létech 1618—22 konal veškeru práci zámečnickou, na př. 1622 udělal v panském pokoji do vlaského komína dvě nové kozy za 2 kp 30 gr.⁷³⁾

1615 *Jan Kugler* z města Slavkova, mečíř, vyučiv se u Víta Šteidle mečíře, žádal za propuštění živnosti a předložil zde na kanceláři pořízený český překlad svého německého listu zachovacího (z roku 1606). Páni žádosti jeho povolili a nařídili, aby za propuštění živnosti dal 2 kp 30 gr č.⁷⁴⁾

1615 *Tobiáš Kneffl*, mečíř, dal příjemné, a propuštěna mu živnost.⁷⁵⁾

1615 *Jan Gingler*, mečíř, dal příjemné, a propuštěna mu živnost.⁷⁶⁾

1615 *Hendrych Himmelštejn* z Tachova, mečíř, dal příjemné, a propuštěna mu živnost.⁷⁷⁾ 1624 sobě a Voršile manželce své koupil dům „u Malínských“ (čp 169), v Rynku ležící, za 362 kp 30 gr č.⁷⁸⁾

1615 *Jindřich Hunětický*, hodinář, ujal dům v České ulici (čp 243) po neb. otci svém Matěji Hunětickém hodináři.⁷⁹⁾ 1616 ujal dům u Zlatých

⁶⁸⁾ Tamtéž N. 24 v.

⁶⁹⁾ Šiftar (šeftar) dělal lůžka čili pažby k ručnicím. Mnohý šiftar byl též ručníkářem, a opět leckterý zámečnický dovedl zhotoviti též lůžka ručníční. Z. Winter, Remesl. a živn. XVI. věku str. 464, 465. — ⁷⁰⁾ A. K. Lib. memor. fol 25.

⁷¹⁾ A. K. Lib. her. IV. M. 21 v. — ⁷²⁾ Tamtéž O. 26, O. 26 v. — ⁷³⁾ A. K. čís. 6018.

⁷⁴⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 G. 25.

⁷⁵⁾ Tamtéž.

⁷⁶⁾ Tamtéž.

⁷⁷⁾ Tamtéž. — ⁷⁸⁾ A. K. Lib. her. V. pg. 128.

⁷⁹⁾ A. K. Lib. her. IV. L. 13.

(čp 386) v Panenské ulici vedle kšaftu Doroty, po neb. Lukáši Křenovském zámečnicku pozůstalé vdovy, s podmínkou, že povinen bude věřitelům, jejím dluhy zaplatiti.⁸⁰⁾ 1618 ten dům prodal Jiříkovi Komárkovi nožíři za 65 kp gr č.⁸¹⁾

1615 *Václav Kořínek*, nožíř, žádal za propuštění živnosti.⁸²⁾ 1622 se ještě připomíná.

1617 *Jan Kotecký*, mečíř, byl již mrtev; sirotkové po něm pozůstali Jan a Salomena měli po dědovi Gabrielovi Koteckém, měšťenínu Starého města Pražského, jakousi spravedlnost. Vdova Voršila byla již manželkou Henrycha Himmelštejna mečíře.⁸³⁾

1618 *Jiřík Komárek*, nožíř, koupil dům u Zlatých (čp 386) v Panenské ulici od Jindřicha Hunětického za 65 kp gr č.⁸⁴⁾

1621 *Samuel Albl*, zámečník, dělal nový zámek visutý k bráně Žižkově (A. K. Počtové obecní.)

1622 *Tomáš Bačetínský*, nožíř, s Alžbětou manželkou svou koupil dům Mlsovský při samých zdech krchova námětského od Matouše Smutného hrnčíře za 150 kp gr č.⁸⁵⁾

1623 *Adam Kynet* z Tachova, mečíř, sobě a Kristině manželce své koupil dům Lucínovský (čp 279) v rohu na Psím rynku za 200 kp gr č.⁸⁶⁾

1630 *Jan Šmíd*, zámečník, připomíná se.

1630 *Jan Pařal*, zámečník, se připomíná. 1640 sobě a Kateřině manželce koupil dům (čp 503) v ulici od Rynku dolů k Náměti jdouc pod branou po neb. Václavovi Strimilovském za 60 kp gr č.⁸⁷⁾ 1667 byl již mrtev; dům prodán za 140 zl rejn.⁸⁸⁾

1642—43 pracoval pro pivovar lorecký (A. K. Počtové obecní.)

1639 *Mates Štraub*, zámečník, sobě a Anně manželce koupil pusté místo, kde někdy dům Vojtěchovský (čp 198) stával, pod Kolínskou branou v rohu od Kateřiny Hotovcové jinak Jeníčkové za 6 kp gr č peněz hotových.⁸⁹⁾

1644 *Jan Biber* z Normberka, ručníkář, dne 20. listopadu vstoupil v stav manželství s vdovou Markytou po Kašparovi apatykáři.⁹⁰⁾ 1649 po smrti první své manželky oddán byl s Alžbětou, dcerou po Janovi Glogerovi.⁹¹⁾

1651 *Kašpar Brykner*, zámečník, přijímal za opatrování vězňích hodin z obecního důchodu týhodního platu po 30 kr, který se mu vyplácel polo-

⁸⁰⁾ Tamtéž M. 6. v. — ⁸¹⁾ Tamtéž M. 8. v.

⁸²⁾ A. K. Lib. memor. fol. 13.

⁸³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 K. 2.

⁸⁴⁾ A. K. Lib. her. IV. M. 8 v.

⁸⁵⁾ A. K. Lib. her. V. pg 23.

⁸⁶⁾ Tamtéž pg 104.

⁸⁷⁾ A. K. Lib. her. VI. pg 486. — ⁸⁸⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 F. 21.

⁸⁹⁾ A. K. Lib. her. VI. pg 464.

⁹⁰⁾ A. W. Matrika oddavek fol 26 v. — ⁹¹⁾ Tamtéž fol. 34 v.

letně; dotčeného roku placeno mu mimořádně 9 fr 15 kr za opravování hodin a za jich všech rozebírání a vytírání (A. K. Počtově obecní). Připomíná se ještě 1653 (A. K. č. 10001).

1658 *Mates Lehner*, ručníkář, s Rozinou manželkou svou koupil dům (čp 72) na Tandlmarce od Matyáše Tyšlera za 50 kp míš.⁹²⁾ 1678 ujali dům Všeťekovský s zahradou při něm na Psím rynku, jak ho Jan Všeťeka, otec vlastní Rozíny Lehnerové, užíval.⁹³⁾ 1711 byl již mrtev; dům byl prodán Bernardovi Kasparidesovi za 455 zl rejn 50 kr.⁹⁴⁾

1660 pro chrám sv. Jakuba opravoval formu na hostie a vyryl do ní dvě kolečka s IHS a přijal za to dílo 33 kr. 1661 opravoval zámky na arciděkanství. 1672 k témuž záduší udělal svícen za 4 zl 45 kr; od předělání a rozšíření toho svícnu dáno mu 1 zl 10 kr. 1673 vyplaceno mu 10 kr za kolek na cedulky pro communii.⁹⁵⁾ Rozuměl též hodinám; 1667 bral týhodný stans 45 kr za opravování a natahování trojího orloje obecního; od měsíce srpna t. r. byl mu stans polepšen o 3 kr.⁹⁶⁾ Ještě 1677 opatroval troje hodiny obecní: na věži kostela na Náměti, kostela sv. Jakuba a radního domu.

1660 *Matyáš Fabián*, zámečník, měl dům na Dolejším městě (čp 437)⁹⁷⁾ 1662 byl již mrtev; pozůstala po něm Anna vdova se sirotky.⁹⁸⁾

1665 *Jiřík Láška*, zámečník, v chrámě sv. Vavřince na Kaňku spravoval dva velké kryté zámky, na onen čas od soldátův potlučené (A. K. č. 10032).

1666 *Jiřík Klauz*, zámečník, pracoval pro rathouz.

1666 *Adam Kynet*, mečíř, ujal dům, v ulici na Psí rynek jdouc ležící (čp 279), po Adamovi Kynetovi mečíři, otcí jeho vlastním zůstalý.⁹⁹⁾ 1679 koupil přední díl domu Mejšnarovského (čp 147), v samém podloubí ležící, na ten čas zruinovaný, od Václava Křištofa Erithrei za 30 zl rejn hotových a uvedl jej pod kryt a 1684 jej prodal Jiřímu Krásovi za 75 zl rejn.¹⁰⁰⁾

1667 *Václav Kryzulka*, zámečník a ručníkář. Společně s manželkou svou Reginou, dcerou Zikmunda Špísa z Hartenfelsu, ujali dům na Tarmarce (čp 74), zvaný Špisovským.

1669 pracoval pro záduší kostela sv. Jakuba. — 1680 opravoval hodiny na věži kostela námětského.

1668 *Daniel Patial*, zámečník, spravoval kolo velké při orloji na věži kostela sv. Vavřince na Kaňku (A. K. č. 10032).

1673 *Václav Šnyps*, zámečník, žádá (v lednu) za propuštění živnosti; bylo mu vyhověno s doložením, aby za to dobrodiní 2 kp míš k Vánocům odvésti hleděl (A. K. Lib. memor. A. 4v.) Téhož roku k záduší sv. Jakuba

⁹²⁾ List. úř. Lib. her. 1656 pg 109. — ⁹³⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 . K. 7. —

⁹⁴⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710. A. 8. — ⁹⁵⁾ Záduš. počet kost. svjakub. — ⁹⁶⁾ A. K. Lib. memorab. fol. 81.

⁹⁷⁾ List. úř. her. 1656 pg. 175. — ⁹⁸⁾ List. úř. Lib. rub. oblig. A. 19.

⁹⁹⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 F. 4 v. — ¹⁰⁰⁾ Tamtéž K. 15 v, L. 17.

dělal novou formu pro hostie za 3 zl; dále zhotovil želízka pro ukrajování hostií za 30 kr. — 1674 pro kostel M. boží na Náměti dělal paprsky a jméno „Maria“, též dvě „lilia do artičoků kamenných“, vše za 1 zl 30 kr. Také mu byl svěřen úkol mříží a křížů a to „na způsob španělských“.1) Spravoval též hodiny věžní u Matky boží.

1673 *Václav Kopřiva*, zámečník, se připomíná. 1674 koupil kus domu Mejšnarovského (čp 147). 1698 byl nebožcem.

1673 Okoval „šrejptyš“ na arciděkanství za 1 zl 51 kr. — 1676 dělal drobné dílo pro kostel sv. Trojice. — 1677—85 pracoval pro rathouz. — 1696 zhotovil nový kříž na věž kostela sv. Trojice. — 1679 uchystal kroužky a jiné potřeby k pověšení obrazů ze starého oltáře, též statui na sloupy, za vše dáno 2 zl 25 kr. — 1680 na dílo k novým varhanám u sv. Jakuba dostal přes 20 zl; do sakristie téhož kostela udělal novou okenici k almárce pro sklad stříbra. 1683 do téhož kostela zhotovil svícen železný s ciráty za 6 zl. — 1687 dáno mu za železný cirát pro zavěšení kotlíku na svícenou vodu pro kostel M. boží 1 zl 15 kr. 1689 k témuž kostelu udělal orla na věž za 4 zl 30 kr, spotřeboval k tomu 76 liber plechu po 7 ½ kr a 30 ½ libry železa po 3 kr. — 1691 pro kostel Všech svatých mimo dílo železného kříže na vížku (za 7 zl) konal všelijakou drobnou práci. 1693 pracoval pro kostel sv. Bartoloměje. — 1693 se stala jakási škoda na vížce nad kůrem kostela na Náměti; tu opravil předěláním starého hrotu s cirátem jakož i jména císařského s korunou (za 5 zl).2) — Dílem jeho z roku 1688 jest krásné mřížoví (obr. 75), kterým se uzavírá kaple Rodičky boží v kostele v Církvici u Kutné Hory.3)

1674 *Petr Melander*, zámečník, dělal k záduší kostela Všech svatých kříž za 39 kr a zalil jej dvěma librami olova za 14 kr. 1678 k témuž záduší dělal nový kříž s ciráty nad bání a druhý menší nad kůr, dáno mu za to dílo 8 zl. 1676 pracoval pro kostel sv. Trojice a 1677 pro radnici.

1674 *Samuel Patal*, zámečník, dosvědčuje svůj poctivý původ. (A. K. Lib. memor. D. 18v.)

1683 *Václav Hrabíenský*, zámečník, koupil dům Tunklovský (čp 191) v České ulici s zahrádkou a již 1688 jej prodal za 205 zl rejn.4)

1680 svěřeno mu dílo zámečnické pro nové arciděkanství, zejména dělal šnekové pantíčky a železné kliky s mrskacím pérem (A. K. Počtově obecní).

1687 *Felix* jinak *Šťastný Wirtz*, zámečník, s manželkou svou Marií koupili díl domu Máslníkovského (čp 125) s kouskem zahrádky za 100 zl rejn.5)

1) A. K. Záduš. počet kost. svjakub. a námět.

2) A. K. Zádušní počty dotčených kostelů. — 3) Jos. Ledr, Dějiny Nových Dvorů str. 111.

4) List. úř. Lib. transact. 1708 N. 6 v.

5) Tamtéž M. 15.

1684—99 konal rozmanité dílo pro radnici; podával účty německé.
— 1714 pracoval pro kostel sv. Trojice.

1693 *Ondřej Buchler*, zámečník ze Švýcar, se připomíná. 1697 s Annou, manželkou svou koupil díl domu Mejšnarovského (čp 147), již vyzdvižený a pod krytbu uvedený, vedle domu Bakalářovského od Jana Bartla, kotláře,

Obr. 75.

za 175 zl rejn.⁶⁾ Po jeho smrti roku 1736 byl tento dům („u Zlatého klíče“ zvaný) prodán sub hasta za 450 zl.⁷⁾

1693 vykonával rozmanitou práci pro záduší sv. Bartoloměje. — 1703 zhotovil železnou mříži k oltáři sv. Jana Nep. v kostele sv. Jakuba za 65 zl 30 kr. — 1711 dodal do pražské mincovny 21 velkých a 7 malých válců

⁶⁾ Tamtéž N. 49. — ⁷⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. A. 4.

železných na válení cánův mincovních.⁸⁾ — 1714 pracoval pro kostel sv. Trojice.

1694 *Jan Horništ*, zámečník, s Barborou manželkou svou koupil dům (čp 471) s zahrádkou nárožní na Dolejším městě od záduší kostela námětského za 150 zl rejn.⁹⁾

1698 *Martin Kratochvíl*, nožíř, dělal nová kola do hodin německých na radnici.

1698 *Honzendrych Funk*, hodinář, spravoval hodiny na radnici a u sv. Jakuba. Připomíná se ještě roku 1707.

1699 *Jan Křištof Kindl*, zámečník, zhotovil ozdobné železné vzpěry (s ciráty) pod prapor, který císařem byl Hoře darován a v kostele sv. Jakuba byl vyvěšen; malíř Mařík ty ciráty barvil a zlatil. — 1706—1708 pracoval Kindl pro kostel sv. Václava na Rovni a pro špitál sv. Kříže a sv. Lazara.

1710 *Jan Jakub Mazánek*, ručníkář, žádá, aby mu živnost byla propuštěna; předkládá vysvědčení, že jest člověk svobodný, a potvrzení starších nad zámečníky, že náležitě vyučen jest. Svoleno k tomu a stanoveno, že za to 6 kp dáti má.¹⁰⁾

1714 *Jan Matyáš Štábl*, zámečník, přišel z Branibořska „branteberg“). Pracoval u mistra Ondřeje Buchlera; ale odešel, aniž dal výpovědi, a přijal službu v minci na Vlas. Dvoře. Nad to bývalému mistru svému učinil zlé pohanění, dáváje mu lotrů a zlodějů, pročež starší cechovní na něj žalují; spolutovaryš jeho Frant. Ludvík Getzinger („von Solothurn in Ssweizerlant“) proti němu svědčí.¹¹⁾ 1754 s Annou manželkou svou koupil dům na Uhelném trhu po neb. Jiřím Hrdličkovi, perníkáři za 250 zl rejn.¹²⁾

1728 byl vyzván obecní správou, aby udělal „glajchu“ (váhy), a smluvena za ni cena 45 zl.¹³⁾ — 1732—34 dělal rozmanitou práci pro kostel sv. Trojice. — 1757 pracoval pro kostel sv. Petra a Pavla na Rovni.

1719 *Daniel Obsilka*, nožíř, byl již nebožcem. Dům jeho na Dolejším městě vedle Karla Kubína byl sub hasta prodán za 130 zl rejn.¹⁴⁾

1725 *Jan Stehlík*, nožíř, s Alžbětou manželkou svou koupil skrovný domek s kouskem zahrady při něm (čp 549) na Rybném trhu od Vojtěcha Lišky truhláře za 230 zl rejn.¹⁵⁾

1725 *Jan Fiala*, nožíř, s Barborou manželkou svou koupil dům Zavadilovský (čp 330) od Antonína Wolpergra, mincovního šmitmistra v Starém městě Pražském, za 500 zl rejn. 1761 koupil v dražbě dům (čp 548) s zahrádkou

⁸⁾ A. K. Ambts-Raitung der Prager Münz.

⁹⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 O. 9 v.

¹⁰⁾ A. K. Lib. memorab.

¹¹⁾ A. K. čís. 14282. — ¹²⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. N. 3 v. — ¹³⁾ A. K. Lib. memorab.

¹⁴⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710 H. 2 v.

¹⁵⁾ Tamtéž A. 20 v.

proti „obecní casse“ v ulici, kterou se od Vlaského Dvora dolů na sv. Jan chodí, za 90 zl rejn. Roku 1765 byl již mrtev.¹⁶⁾

1725 *Jakub Puchler*, zámečník, bezpochyby syn Ondřeje Buchlera, zámečníka, žádá za vydání svých konservatorií, chtěje se usaditi v Nymburce.¹⁷⁾

Ryl kočky pro minci.

1729 *Josef Würtz*, zámečník, dělal klíče k zádušní truhle kostela sv. Trojice.

1731 *Martin Snětivý*, zámečník, se připomíná.¹⁸⁾ 1730 s Alžbětou manželkou svou v dražbě koupil dům v České ulici, který dříve držel Daniel Hájek, hrnčíř, za 200 zl rejn (List. úř. Lib. empt. vend. 1710 P. 3v).

1732 dělal kříž na věž kostela sv. Petra a Pavla na Rovni a 1736 vyhotovil kříž na vrata při téměř kostele. — 1739 okoval almary na ornáty a kalichy v sakristii kostela námětského. — 1751—53 pracoval pro nový kostel sv. Jana Nep. Zejména 1751 od okování kostelních dveří přijal (mimo železo) podle smlouvy 18 zl 30 kr, cvokař obdržel za 450 hlavatých a cínovaných cvokův, do dveří vbitých, 7 zl 30 kr; 1753 za čtyři mosazné a pozlacené šitky (šitky), „trajbovaným dílem vypravené“, k dvírkám do panských stolic dáno mu 56 kr.¹⁹⁾

1732 *Daniel Kindl*, zámečník, pracoval pro kostel sv. Bartoloměje a 1754 též pro kostel sv. Petra a Pavla na Rovni.

1734 *Jan Dvorský*, ručníkář, s manželkou svou Kateřinou roz. Skořepovou ujali dům (čp 82) po neb. Jakubovi Skořepovi (otci) v ulici, jdouc z Rynku k chrámu sv. Jakuba.²⁰⁾ 1738 koupil dům se zahrádkou podle svého domu blíž chrámu sv. Jakuba za 320 zl rejn hotových (List. úř. Lib. nov. empt. 1736 B. 14). 1762 byl již nebožtíkem; dům ujal syn jeho Josef.

1737 *Jan Šmidt*, hodinář, koupil dům s zahrádkou „Zelená hora“ zvaný (čp 274) v dražbě za 470 zl; 1803 dům ten prodal za 1200 zl.²¹⁾

1737 *Adam Pejtl*, zámečník, koupil dům (čp 42) na Tandlmarce od Daniele Skopce za 650 zl rejn.²²⁾ 1779 byl již mrtev; dům jeho byl prodán pro dluhy.²³⁾

1756 pracoval pro záduší sv. Petra a Pavla na Rovni.

1761 *František Mazánek*, ručníkář, s Terezií manželkou svou koupil dům (čp 11) blíž chrámu sv. Jakuba proti Starému děkanství, od starodávna

¹⁶⁾ Tamtéž N. 1 v. — List. úř. Lib. contr. 1755 pg. 495 a Lib. add. 1753 T. 15 v.

¹⁷⁾ A. K. Lib. memorab.

¹⁸⁾ A. K. Lib. memorab. — ¹⁹⁾ A. W. Kniha příjmu a vyd. na stavení kaple sv. Jana Nep.

²⁰⁾ List. úř. Lib. addit. 1715 C. 29.

²¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1806 pg. 125.

²²⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. A. 22. v. — ²³⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 849.

Perkovský řečený, od Jana Ondř. Hertviga, při c. k. špitálu vrchního felčara, za 300 zl rejn.²⁴⁾ 1790 byl již nebožcem. Měl tři syny a dvě dcery.

1766 *Jan Kraus*, hodinář, předělal staročeský orloj na věži kostela kaňkovského na orloj německý, který ukazuje a odbíjí jen 12 hodin.²⁵⁾

1766 *Jan Černý*, zámečník, dělal drobné dílo pro záduší kostela sv. Petra a Pavla.

1769 *Jan Fijala*, nožíř, syn Jana Fijaly nožíře, ujal dům (čp 548 po matce Terezii v summě 90 zl. 1771 dům ten prodal za 136 zl rejn. (List. úř. Lib. contr. 1768 pg 125 a 240).

1771 *Vojtěch Snětivý*, zámečník, pracoval pro záduší sv. Petra a Pavla na Rovni. 1809–15 pracoval pro kostel sv. Trojice.

1774 *František Fritzer* (Frizel), zámečník, s manželkou Marií (roz. Stehlíkovou) ujali frejmarkem dům na hořejším podloubí od Kateřiny ovdov. Vezdružické za dům Bulanovský na Psím rynku (List. úř. Lib. contr. 1768 pg 421). 1805 koupil dům k Pazourkově fortně jdouc (čp 365) za 730 zl (List. úř. Lib. contr. 1801 pg 686). Připomíná se ještě roku 1806.

1786 *Jan Mramor*, zámečník, s Kateřinou manželkou svou koupil dům Svěcinovský (čp 173) od Františka staršího Endrasa za 1200 zl rejn.²⁶⁾

1788 *Jan Mazánek*, ručníkář, koupil stavení obecní, jež od starodávna Staré děkanství sluje (čp 15) s zahradou při něm za 300 zl rejn, hotově do důchodu obecního zaplacených.²⁷⁾ 1823 byl ještě živ.

1799 *Antonín Pospíšil*, zámečník, se připomíná.

1805 *Josef Mazánek*, ručníkář, s manželkou svou Marketou koupili dům (čp 146) vedle zahrady med. dra Bernarda Erithrei od Františka Peka za 1230 zl.²⁸⁾ 1835 byl již nebožtíkem. Syn jeho Matěj s Josefou manželkou svou ujal dům po otci se vším, „pixmochrovským verkcejem“.²⁹⁾

Ukázkou jeho díla jest ručnice terčová, v kutnohorském museu uložená, na níž jest vyryto „Jos. Masanek in Kuttенberk 1816“ a značka .

1806 *František Hlava*, zámečník, ujal dům (čp 424) s zahrádkou po rodičích v 1000 zl rejn, ale téhož roku prodal ujatý majetek za 1150 zl rejn.³⁰⁾

1808 *Václav Sudek*, hodinář, koupil dům čp 85 proti Vlas. Dvoru se zahrádkou za 1800 zl.³¹⁾ Manželkou jeho byla Alžběta roz. Vodičková z Zbraslavic.³²⁾ 1838 umřel.

²⁴⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg. 378.

²⁵⁾ A. K. Jan Hejzelna Paměti města Kaňku.

²⁶⁾ List. úř. Lib. transact. 1783 G. 17 v.

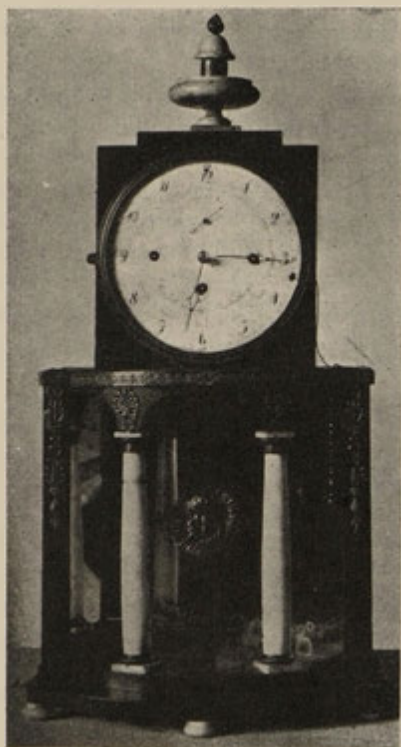
²⁷⁾ Tamtéž L. 2 v.

²⁸⁾ List. úř. Lib. contr. 1808 pg. 98. — ²⁹⁾ List. úř. Lib. contr. 1834 pg. 591.

³⁰⁾ List. úř. Lib. contr. 1806 pg. 222, 214.

³¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1806 pg. 522. — ³²⁾ List. úř. Lib. contr. 1811 pg. 516. —

1827 spravoval věžní hodiny svjakubské.³³⁾ Jméno jeho „Wenzel Sudeck in Kuttenberg“ (bez letopočtu) jest vytčeno na emailovém ciferníku stojacích hodin, které jsou majetkem kutnohorského musea. Jsou to hodiny sloupkové (obr. 76) ve schránce prosté sic, ale úhledně zbudované ze dřeva leštěného, dekorem z plechu tlačným a litým na vhodných místech střízlivě příkrášleného. Kyvadlo, představující tvář zářícího slunce, visí před dvěma

Obr. 76.

stěnami zrcadlovými a v nich se i s oběma sloupky alabastrovými obráží kaleidoskopicky. Na vrchu skříňky hodinové nastavena jest malá vása, z alabastru vykroužená. Celek svědčí o dobrém vkusu.

1811 *Jan Tichý*, mistr zámečnický, koupil dům (čp 65) za 2000 zl rejn (List. úř. Lib. contr. 1808 pg 668).

1811 *Josef Tichý*, zámečník, s manželkou svou Barborou koupil dům (čp 341) v Sedlecké ulici s zahrádkou od Josefa Emlera, mistra provaz-

³³⁾ A. W. Listina.

nického za 2000 zl rejn;³⁴⁾ 1820 dům ten prodali Antonínovi Vartenbergovi, mistru pasířskému za 1100 zl v. č.³⁵⁾ 1826 koupili spáleniště s zahrádkou (nyní dům čp 490) na Dolejším městě v dražbě a postoupili je roku 1836 synu svému Aloisovi Tichému, písaři na panství Horce, v 74 zl C M.³⁶⁾

1813 *Jan Platner*, hodinář z Poděbrad, žádá za udělení práva měšťanského v Kutné Hoře.³⁷⁾

1840 opravoval hodiny věžní u M. boží a u sv. Jakuba.³⁸⁾

1813 *Jan Kotrbelec*, hodinář, provozoval již řemeslo v K. H. 1815 opravoval věžní hodiny na kostele sv. Jakuba.

1837 *Vincenc Sudek*, hodinář, opravoval věžní hodiny u sv. Jakuba; avšak 1838 byla mu správa jich pro nedbalost odňata a Janovi Kotrbelcovi svěřena.³⁹⁾

1842 *Matyáš Zlotický*, vulgo Loos, hodinář a vysloužilý c. k. polní myslivec, koupil polovinu domu 72 (nyní čp 74) od nevěsty Barbory Khare za 400 zl C M.⁴⁰⁾ 1852 Barbora Zlotická tu polovici domu ujala zpět a dům prodala.⁴¹⁾

1851 *František Benda*, hodinář, se připomíná, také ještě 1852—54.

1851 *Josef Pospíchal*, hodinář, přijat v říjnu do svazu kutnohorských měšťanů.

³⁴⁾ List. úř. Lib. contr. 1811 pg. 82. — ³⁵⁾ List. úř. Lib. contr. 1820 pg. 86. —

³⁶⁾ List. úř. Lib. contr. 1842 pg. 455

³⁷⁾ A. W. listina. — ³⁸⁾ A. W. Účet.

³⁹⁾ A. W. listina.

⁴⁰⁾ List. úř. Lib. contr. 1842 pg. 256. — ⁴¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1850 pg. 360 a 386.

V. Hrnčíři.

Není důvodu, pro který by hrnčířství nesmělo býti řaděno mezi řemesla umělecká. Dílo hrnčířské není nepodobno dílu zvonařskému a konvářskému do jisté míry. Tu i tam vtěsnává se hmota tvárnivá do forem uchystaných. Je tu ovšem rozdíl ten, že tvar, který byl hmotě vtisknut kadlubem, utvrzuje a upevňuje se v jednom případě ochlazením, v případě druhém však žárem. Umělecké kvality nabývá hmota tu i tam tvarem kadlubu a umělecké ceny dostává se výrobku v obou případech zásluhou toho, kdo byl tvůrcem modelu. Že zvonaři se dožadovali přísluhy u řezáčů forem, bylo v oddílu, o dotčeném řemesle pojednávajícím, na určitých případech dosvědčeno. Pro řemeslo hrnčířské nemáme sic dokladů listinných; avšak reliefs na starých kachlech vynikají namnoze vysokou hodnotou uměleckou, prozrazující někdy dokonce ruku, uvyklou řezu medailérskému, a tím jest nepopíratelně dokázáno, že autorem formy takové nemohl býti hrnčíř ani sebe dovednější, nýbrž původ kadlubu že nutno hledati v dílně vyškoleného modeléra. Nálezy kutnohorské, většinou uložené v museu archeologického sboru „Wocela“, podávají hojně toho doklady na kachlech gotických a ještě nápadněji na renesančních. Všecky kadluby kachlové se nezhotovovaly vtlačení dřevěného modelu do hlíny. Někdy byl kadlub modelérem řezán přímo do hlíny, zvláště asi když relief kadlubu měl býti mělký. Dokladem jest jeden kadlub, chovaný v kutnohorském museu. Na čtvercovou desku z hlíny dobře vypálené byla tu nanesena vrstva šedé, jemně plavené hlíny a v té tvárnivé vrstvě modelér vytvořil kadlub, který byl pak pálením utvrzen. Tento kadlub jest po straně označen vrytým monogramem (modeléra?) **W M** a letopočtem 158. (poslední cifra odprýsklá).

Některé ukázky takového díla uměleckého zasluhují zvláštního povšimnutí. Na úlomku jednoho kachle nepolévaného jest zdařile zobrazena v profilu hlava římského imperatora (Nerona?) s hrotitou korunou (obr. 77),

Obr. 77.

s tváří velice výraznou. V jedné dílně kutnohorské vyráběli kachle s poprsím Kristovým v profilu (obr. 78) a s obšírným nápisem. Oba případy tyto, také jiné ještě, připomínají nápadně ráz medailí. Kachel velký (strana čtverce 27 cm), zeleně polévaný, s poprsím jakéhosi velmože (obr. 79)

Obr. 78.

ukazuje, že tvůrce modelu se pokoušel o vystižení typického výrazu v tváři. K těmto umělecky procítěným kusům lze přidružití též kachel (strana čtverce 23 cm) zeleně polévaný, na němž do čtyřlaločné obruby jest vetknut český lev, vzorně kreslený a modelovaný (obr. 80). Původ tohoto kusu lze bez rozpaku klásti do Kutné Hory; neboť znak zemský, o sobě i jako část znaku městského, byl motivem často zpracovávaným v tamějších dílnách řezáckých. Autorem toho kusu byl snad Jiřík z Řásné, řezáč kolků mincovních, který uměl českého lva zobrazovati v klasické formě heraldické. Tým umělec byl také dobrým portretistou, pročez by se ani pro ony tři kusy, na prvních místech popisované, nemusil hledati autor mimo Horu. Vynikající místo mezi kachly kutnohorskými zaujímá honosný kachel vlýsový, na obr. 81 znázorněný.¹⁾ Plastická výzdoba jest zdařilým celkem v podrobnostech pečlivě propracovaným. Působivost ornamentu se zvyšuje barevnou vhodně volenou polevou. Na zlatohlutém pozadí jasně vystupuje bílý, černě ohraničený štít s letopočtem 1594, držení dvěma genii černovlasými. Těla delfinů, s obou stran

Obr. 79.

¹⁾ Obrazec ten pochází ze spisu „Příspěvky k historii hrnčířství v Čechách“, ve kterém autor prof. J. Koula

několik vřele psaných statí věnuje hrnčířství kutnohorskému. Barevnou reprodukcii toho kachle podává J. Koula ve svém díle „Památky uměl. průmyslu v Čechách“. Majetníkem toho kachle jest nyní Uměl. průmyslové museum obchodní komory v Praze.

ke šití obrácených tlamami široce rozeklanými, nazad protáhlá a spirálovitě zakroucená, přetvořil umělec ve fantastické rozviliny barvy zelenavé, černými jablky granátovými i zakončené. Rozměry kachle jsou 45×22 cm.

Nálezy souhlasně vyzdobených kachlů, na místech daleko od sebe vzdálených, dokazují, že hrnčířské dílny nelpěly na formách doma vyrobených, nýbrž že měly též zásobu forem cizích, jichž podle přání a vkusu zákazníků svých užívaly. Takové formy vyráběly se snad v jistých ústřednách hrnčířského průmyslu jaksi po továrnicku. Jos. Koudelka v článku „Ukázky starého kamnářství z Bydžovska“ zjistil souhlas některých kachlů bydžovských s kachly kutnohorskými a klade jich původ do Kutné Hory.²⁾ Mínění to pronáší zejména o kachlu římsovém s mřežením

Obr. 80.

gotickým a s cimbuřím, který ve vykopávkách kutnohorských se vyskytá dosti zhusta. Míření to, které by se mohlo rozšířiti ještě na jiné případy,

Obr. 81.

není pravdě nepodobné, neboť umění modelérské bylo v Kutné Hře vždy dobře zastoupeno.

Řezáč, který pracoval pro hrnčíře, musil stále vymýšleti nové motivy, neboť každá dílna hrnčířská chtěla míti své zvláštnosti, a také bylo jejím

²⁾ Časopis Společ. přátel čes. starož. XIX. 107, 108.

zájmem, aby mohla zákazníkům svým skýtati slušný výběr vzorků. Motivy pro výzdobu kachlů čerpaly se z rozmanitých pramenů. Oblíbeny byly výjevy biblické, legendární a mythologické; často se nacházejí na kachlech též věci heraldické a prostě ornamentální; vzácnějšími bývaly kusy portrétní a kostymní, scény ze života a pod. Velikou rozmanitost výzdoby plastické na kachlech v Kutné Hoře vyrobených možno si uvědomiti podle ukázky na obr. 82 a 83. Jsou tu tři kachlíky římsové s cimbuřím: na jednom jsou zobrazeni ptáčekové mezi hrozny vína, na druhém sv. Jiří na koni potírá draka oštěpem, na třetím anděl slušně modelovaný rozestírá před sebou

Obr. 83.

jakousi roušku. Kachel s ověnceným říšským znakem vyskytá se v nálezech kutnohorských v rozmanitých obměnách (začínaje s letopočtem 1541). Kristus s apoštoly na hoře Olivetské jest pojat a zobrazen velice prostodušně. Na dalším (poškozeném) kachli představuje se pregéf s knapem při ražbě mincí. Kalvarie (krucifix) s postavami P. Marie bolestné a sv. Jana Ev.) vyskytá se v stejné úpravě a velikosti též na některých zvonech (v Okřešani 1519, v Hlinsku 1520). Další kachel s různě složitou bývá někdy též polévaný pestře. Poprsí na kachlech dvou dalších možno klásti mezi kusy portrétní.

Velikost kachlů byla asi u všech výrobců řádem cechovním a podle zvyklosti jednotně ustálena. Tím bylo možno kombinovati kachlíky

z různých dílen (při opravách). Obyčejná velikost bývá 21 cm (délka hrany), při kamnech větších pak 23—27 cm.

Pro dějiny kutnohorského kamnářství jsou obzvláště významné ty kachle, jichž výzdoba se opírá o náměty domácí. Jich význam spočívá v pravděpodobném předpokladu, že kadluby pro takové kachle byly řezány v Kutné Hoře, takže kachle takové jsou zároveň dokumentem pro modelérské umění v Kutné Hoře. Takových specificky kutnohorských výrobků hrnčířských jest v musejních sbírkách uložen jen skrovný počet; z nich jsou některé nemálo pozoruhodnými, zejména úlomky kachlů, zdobených obrazem znaku městského, vyobrazením mincovního díla a jiné. Jiný kachel opět hlásí se ke Kutné Hoře svým nápisem. Je to hořejší část kachle s pestrá polevou barev sytých a lesku svěžího (obr. 84). Orámování jest zbarveno

Obr. 84.

tmavozeleně, nápis černě na bílé půdě „PAN PAN | KVKSSSTAIN 1533“, výplň žlutě.³⁾ Kamna, jichž částí byl tento kachel, stávala bezpochyby ve velké světnici v Kamenném domě v prvním patře. Podle zůstatků, které byly v dotčené světnici pod podlahou v násypu nalezeny, možno souditi, že celkový vzhled kamen byl velice působivý jednak rozmanitostí tvarů ve výzdobě plastické, jednak stkvělým koloritem zářící polevy. Z kamen těch zachoval se též kachel s velikou, pestře polévanou rosetou renesanční a několik kachlíků vlysových (s figurální výzdobou).

Vedle kachlů, kde autor ornamentiky musí býti hledán mezi mistry výtvarných umění, vyskytají se také jednotlivé kusy, jichž výzdoba jest rázu velice primitivního, poněvadž autorovi se nedostávalo ani cítění uměleckého, ani dovednosti ruční. Kusy takové možno bez váhání považovati za nezdařené pokusy horlivých učňů v dílnách hrnčířských. V nálezech kachlů bývají dosti vzácným zjevem. Lze pokládati za jisté, že málo bylo hrnčířů, kteří by vedle technické stránky řemesla svého ovládali též deko-rační umění, pokud ho bylo třeba k výzdobě výrobku hrnčířského. Ale

³⁾ Tak přezdívali v Hoře nejvyššímu mincmistrovi Albrechtovi z Guttensštejna.

stálé nazírání na umělecké formy, jichž se v dílně užívalo, působilo výchovně na mysl hrnčířovu a dávalo podnět k uměleckému citění, po případě i tvoření, které se mohlo projevovati a uplatňovati aspoň při výběru vzorků, při polévání kachlíků, při architektuře kamen, ano i při pořizování šablon (žeber) pro výrobu džbánek a jiných nádob, na kruhu vyráběných.

Jestliže huť zvonářská pro model zvonu užívala jednoho ustáleného, pro hlas zvonu řádně osvědčeného žebra, bylo naproti tomu pro dílnu hrnčířskou výhodno, měla-li zásobu rozmanitých žeber, jimiž se džbány, hrnce a j. formovaly, neboť nádobí hliněné bylo zbožím trhovým, které se kupu-

Obr. 85.

jícímu nabízetí musilo v hojném výběru. Na obr. 85 se představuje skupina všelijakého hliněného nádobí z výkopů kutnohorských. Vysoký džbán, uprostřed stojící, s četnými otvory výtokovými lze považovati za nádobu vexírní; jest poléváný hnědě. Plastický nástavek figurální, muž krotící lva (oblíbený to motiv), jest sic velmi primitivně modelovaný, ale slouží celkovému vzhledu nádoby zcela uspokojivě. Korunované hlavičky, které jsou na baňaté části džbánu nalepeny, byly tlačeny formičkou. Vedle na pravo stojí úhledný džbáněk uhnětený z hlíny velice jemné, barvy světlé, poněkud narůžovělé. Malý džbáněk po levé ruce na kraji, zdobený vodorovnými rýhami rovnoběžnými, má polevu hnědou. Pod ním stojí dětská hračka, píšťalka v podobě ptáčka, z pálené hlíny urobená. Uprostřed dole jest

umístěn střep z hlíny šedé, na němž kolem krku obíhá nápis z gotických písmen sestavený. Na pravo dole leží nádobka nálevkovitá z pálené hlíny, kterou lze považovati za kahan ruční;⁴⁾ takových nádobek, též nižších, s okrajem ještě více vyvaleným, nachází se v Kutné Hoře mnoho při vykopávkách. Hrnčíři v Kutné Hoře i jinde rádi přikrašlovali hladký povrch nádob drobnůstkami v podobě malinových plodů nebo hlaviček člověčích a zvířecích, jak patrně na dvou nádobkách vedle prostředního džbánu, též na střepu na pravo umístěném. Výzdoba taková byla efektní a proto velice oblíbená.⁵⁾

Že kachlových kamen, úplně zachovalých, v celek sestavených, ze starší doby Kutná Hora nemá, není nijak podivuhodno. Jednak křehkost mate-

Obr. 86.

riálu, jednak převrat vytápěcí techniky, jakož i mocné vlivy měněního se vkusu, byly toho příčinou, že kamna celá, neporušená z doby gotiky a renesance ve stavu původním nacházejí se jen ojediněle na místech zvláště chráněných proti všelikým změnám. V Kořínkových Pamětech kutnohorských zachoval se popis takových kamen, která byla roku 1519 nově postavena v zasedací síni staré radnice kutnohorské. Kamna ta byla prý zbudována z kachlíků, dobrým zlatem zlacených; nejvíce pozoruhodným na nich byl prý plastický obraz Adama s Evou v ráji pod stromem poznání. Uvěřiti lze tomu ovšem, že Horníci nádhernou výzdobu radní své světnice

⁴⁾ Mistr kutnohorského kancionálu (ve vídeň. uměl. hist. museu) vymaloval na listě 628 (podle Ant. Rybičky) obraz moudrých a nemoudrých panen; v jejich rukou spatřují se kahany dotčeného druhu (obr. 86).

⁵⁾ Viz Přispěvky k hist. hrnčířství v Čechách od J. Kouly, obrazec na str. 10.

dílem řezbářským dovršili neméně znamenitým dílem kamnářským. Ale dlouho nestála ta kamna na tomto místě; po několika letech byla pobořena, vyvržena a jinými prostými — snad lépe hřejícími nahrazena.⁶⁾ Kořínek je popisuje jen podle doslechu. Z doby baroku a rokoka se zachovalo několik krásných kamen celistvých: v klášteře uršulinském, v budově arciděkanské, ve sbírkách musejních, v zámku sedleckém a novodvorském a j.

Kachle jednotlivé, celé a kusé, jakož i jiné výrobky hrnčířské nacházejí se na rozmanitých místech často, a druhdy i hojně, zvláště v příkopech městských, do nichž za starodávna se metaly všeliké odpadky a věci potlučené a neužitečné. Nad jiné bohatším bylo shledáno naleziště za okresní nemocnicí na zahradě, která se prostírá po bývalých valech městských; tam bývaly soustředěny pece hrnčířské.

Za starodávna nebylo rozdílu mezi výrobcem kachlů a výrobcem hrnců. Obojí druh tvorby takové se shrnoval pod název „hrnčířství“; slovo „kamnářství“ vzniklo teprve v nové době. Staré zápisy hovoří toliko o hrnčířích; na př. 1499 Jírovi hrnčíři dáno 50 gr, ježto nová kamna dělal (totiž stavěl) znovu v veliké světnici (na faře u Náměti); 1519 hrnčíři od opravování kamen v rajtunku (na Vlas. Dvoře), vsadil 9 kachlů, dáno 6 gr. Z toho však neplyne, že by v každé dílně hrnčířské se byla výroba obojí pěstovala stejně intensivně; ba jest pravděpodobno, že některý hrnčíř si oblíbil výrobu jenom anebo převážně jediného druhu, že dílnu svou jaksi zoddornil. Výrobu kachlíku představujeme si takto: do kadlubu, vodorovně na stole ležícího, vtlačoval hrnčíř hlínu dbaje toho, aby všechny detaily kadlubu byly jí řádně vyplněny;⁷⁾ tak povstala přední, ozdobná stěna kachlíku, a na tom základě tvořil pak hrnčíř zadní kuželovitou dutou část svými prsty asi tak, jako formoval hrnce ode dna vzhůru. I není pravdě nepodobno, že práci tu si usnadňoval kruhem hrnčířským.⁸⁾ Podle toho nebylo tu značného rozdílu po stránce ruční dovednosti.

Kadlub kachlový bývá v nálezech zjevem vzácným. Také ve vykopávce na zahradě za okresní nemocnicí bylo jich v nálezu, jinak hojném, jenom několik a z těch jen tři celé, neporušené, všechny renesanční, totiž jeden veliký (24 × 42 cm) kapličkový, druhý stejně veliký a podobně upravený, s postavou panny (Diany?) v architektonickém orámování (obr. 87), třetí čtvercový obyčejných rozměrů s velikou rosetou. Z nálezu jiného pochází též větší úlomek cenného kadlubu s postavami Adama a Evy.

Dlažice ozdobné často bývají považovány za výrobek hrnčířský. Náhledu toho nesdílíme. Probravše dlouhou řadu zápisů o súčtovaném díle hrnčířském, nenašli jsme ani jediné položky, která by se týkala dlažic.

⁶⁾ Dač. Rez. I. 123.

⁷⁾ Na zadní stěně kachlíků bývají znatelný otisky tlačících prstů. Velice četné a patrné stopy takové v zádi dotčeno již kachlíku s hlavou řím. císaře dokazují, jak usilovně byl hrnčíř toho dbalý, aby dosaženo bylo otisku přesného a zřetelného.

⁸⁾ Tomu nasvědčují rýhy, kolem běžící, vtlačené formujícími prsty.

Výroba dlažic, ozdobených neozdobených, shoduje se s výrobou cihel. Reliefní výzdobu vtačoval cihlář někdy puncemi do povrchu hotové již, ale dosud syrové cihly nebo dlažice; tak povstaly reliefní příkrasy na cihle a některých dlažicích, uložených v lapidáriu musea kutnohorského.⁹⁾ Jindy opět cihlář vtěsňoval hlínu do rozkladné formy dřevěné, jejíž dno bylo kadtubem plastického ornamentu pro dlažici. Také takové dlažice lze viděti v museu kutnohorském.¹⁰⁾

Hrnčíři nedělali ani cihel ani dlažic; dílu stavebnímu přísluhovali způsobem jiným. Našli jsme zprávu, že hrnčíř Jan Džbáněk roku 1543

Obr. 87.

zhotovil „makovici“ na věž kostela kaňkovského. Taková makovice z pálené hlíny měla tvar báně, spočívající na podnoži, nálevkovitě se rozšiřující; tou se nasazovala na hrot, vyčnívající z vrcholku věže nebo hřebenu stříšky, a byla tomu místu ochranným a zároveň ozdobným zakončením.¹¹⁾

Hrnčíři pracovali mnoho též pro dílo mincovní a hornické. Dodávali testy (hrnce pevné) na přepalování stříbra, podstavky a poklice k tyglům na rozpouštění mincovního stříbra, testíky čili střípky (kapelky) na zkoušení stříbra, upravovali picky proběřské, dělali kahany haviřské a j. To vše byly věci sic velmi užitečné, ale ceny umělecké neměly.

Pece hrnčířské pro veliké nebezpečí ohně odkazovaly se do ústraní; v úbočí valů městských bylo pro ně místo nejvhodnější. Mnoho pecí těch bylo soustředěno ve valech mezi branami Kouřimskou a Kolínskou, blíže kostela sv. Bartoloměje. Zřejmými do-

klady toho jsou hojné nálezy výrobků hrnčířských v těchto místech. Ze zápisů v knihách pozemkových pak vysvítá, že městská čtvrť Bartolomějská byla hrnčíři hustě osídlena; nechtěli ovšem bydliti daleko od svých pecí.

⁹⁾ Pam. arch. XXV. 170, 171.

¹⁰⁾ Pam. arch. XVI. 657, 658. Jos. Šimek.

¹¹⁾ Z. Winter ve spise svém Dějiny řemesel a obchodu na str. 855 vypravuje, že hrnčíř Martin Sýkora v Praze 1518 dělal pěkné makovice na hrad. Význam těch makovic bylo lze poznati teprve ze zápisu o kutnohor. hrnčíři Janu Džbánkovi a z nazírání na zchovalé dílo toho druhu v museu kutnohorském.

Výrobky hrnčířské vykládaly se na prodej na trhu Hrnčířském, který se rozestíral před vstupem do České ulice, kdež nyní se říká na Václavském náměstí. Obchodní zájmy hrnčířů, ve městě usedlých, jakož i prospěch lidu kupujícího byly chráněny pravidly, která král Vladislav Jagel. roku 1488 udělil hrnčířskému cechu na Novém městě Pražském a která později nabyla platnosti též pro kutnohorský cech hrnčířský. Artikul desátý nařizuje: aby každý mistr řemeslo aneb dílo slušné a příhodné dělal a na trh nosil neb vozil, kteréhož by lidé požití mohli a což by řemeslu ke cti bylo; pakli by kdo nehodné dílo na trh nosil neb vozil, aby na to byli starší usazeni a takového aby prodávati nedali. Artikul dvanáctý přikazuje: aby žádný mistr ani kdo jiný díla hrnčířského do vsí nevozil krom pánům na hrádky neb zemanům do dvorův a to proto, že skrze to řemeslo velká faleš se děje, když se jinde prodává nežli na trzích, a také skrze to městům a městečkům clo a jiní požitkové scházejí a se umenšují. Artikul třináctý chrání mistry domácí

Obr. 88.

Obr. 89.

proti přesporním slovy těmito: kachlíky, kteréž by do města přivezeny byly, těmi aby žádný jiný nedělal ani jich sázel, než sami mistři toho města, kdož jsou v cechu, aneb tovaryši jich, na to dílo vydání.¹²⁾

Od 1462 do 1494 městská kniha pamětní nezná cechu hrnčířského, kdežto pro jiné cechy jmenuje tehdejší cechmistry. Tehdy neměli hrnčíři svého cechu. Roku 1515 byli cechmistry hrnčířskými Vít Poledne a Jakub Kašibok.¹³⁾ Šestnáctý věk byl příznivý rozkvětu řemesla hrnčířského. Roku 1595 bylo mistrů hrnčířských, v Hoře usedlých a v cechu zapsaných, pět, totiž: Jan Žbánek, Matouš Stehlík, Petr Třináctý, Jan Zahrádka a Jiřík Šásek.¹⁴⁾

Cech hrnčířský listiny své ověřoval svou pečeti. Ze starších listin jest známa pečeť malá bez letopočtu (obr. 88). Pečetidlo bylo bezpochyby stříbrné a ztratilo se; místo něho byla pořízena velká mosazná kopie (obr. 89.¹⁵⁾) Rytba obou pečeti jest obhroublá.

¹²⁾ A. K. čís. 240. a. Vidimus hrnčířův kutnohorských z r. 1696 na pergameně.

¹³⁾ A. K. Lib. memor. 1515 A. 9.

¹⁴⁾ A. K. čís. 4966/16.

¹⁵⁾ Toto mosazné pečetidlo jest uloženo ve sbírkách musea kutnohorského.

Následující zprávy o kutnohorských hrnčích možno doplniti zajímavým obsahem článku „Zprávy o kutnohorských hrnčích 1535—1583“, sepsaného ředitelem Jos. Šimkem a uveřejněného v Pam. arch. XVI. 653—662.

1431 *Michěk* de Ronov, hrnčír (ollificulus), s manželkou Ursulou koupili dům, jdouc k starému rathouzu vedle domu kdysi Petra Píska ležící, od Valentina z Hlízova za dvacet bez jedné kopy grošů.¹⁾

1431 *Jan*, hrnčír, s manželkou Ofkou měl v knihách městských zápis na dům u Náměti podle Franka píše; ale zápis jest přeškrtnán.²⁾

1431 *Blažek*, hrnčír, se připomíná. 1432 měl dům někdy Sbraslavského na rohu ulice jdouc na Koňský trh.³⁾

1433 *Lorenc* (Laurencius dictus testmacher) prodává dům.⁴⁾ 1445 koupil s manželkou dům na Rudném trhu na rohu vedle domu Janka Črného a proti domu Vlkové přes ulici u Hanuše Knawffa za 4 kp gr perěz hotových.⁵⁾ Připomíná se ještě 1461. Syn jeho Michěk byl snad také hrnčífem.

1448 *Ondráček*, hrnčír, koupil domek u Nohové a dcer jejích za 2 kp gr hotových.⁶⁾

1455 *Ondrák*, hrnčír, s manželkou koupil jest dům pod Starým rathouzem u Matěje Kudlaty za 12 kp gr, smluviv se s Michalem Štánem o týž dům na 7 kp gr.⁷⁾ 1460 udělal s Mikulášem gyserem směnu o domy, v kterých seděli, tak že Mikuláš mu přidal 30 kp hotových.⁸⁾

1461 *Jíra*, hrnčír, koupil jest dům na Dolejším městě, ležící vedle Lorence hrnčíře, u Baziliczského havěře za 16 kp gr, zaval 6 kp gr peněz hotových;⁹⁾ 1473 dům ten prodal za 40 kp gr bez 70 gr.¹⁰⁾ 1482 koupil dům jdouc k bráně Kouřimské ležící od Václava, řečeného Trubače, za 56 zl uher. peněz hotových.¹¹⁾ 1492—94 byl konšelem na právě Kolmarském (předměstí). 1504 byl zabit; dům jeho pp. šepmistři a páni prodali za 36 kp gr č a peníze získané kladli do truhly panské mezi peníze ostatní.¹²⁾

1499 stavěl nová kamna ve veliké světnici na faře u Náměti za 50 gr, za vůz hlíny bylo mu dáno 1 ½ gr.¹³⁾

1462 *Vaněk Michkův*, hrnčír, byl bezpochyby synem Michka z Ronova, hrnčíře. 1464 se opět připomíná. (A. K. Reg. rubeum 1462—78 A. 7 a C. 20).

¹⁾ A. K. Lib. ant. her. D. 10 v.

²⁾ Tamtéž G. 2 v.

³⁾ Tamtéž pg. 42 v, 51 v.

⁴⁾ Tamtéž pg. 60 v. — ⁵⁾ Tamtéž L. 5 v.

⁶⁾ A. K. Lib. her. 1442 E. 7.

⁷⁾ A. K. Lib. ant. her. O. 9. — ⁸⁾ A. K. Lib. her. 1442 O. 5.

⁹⁾ Tamtéž P. 2. — ¹⁰⁾ Tamtéž V. 72. — ¹¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior B. 20. —

¹²⁾ Tamtéž M. 10. — ¹³⁾ A. K. Zádušní počet kost. námětského.

1465 *Jan*, hrnčíř, dal příjemné. R. 1468 zfrajmarčil dům svůj na dům s Matesem olejníkem.¹⁴⁾ 1485 prodal dům svůj řečený Ruthovský u sv. Bartoloměje ležící, Ondráčkovi Bzeneckému za 29 kp gr.¹⁵⁾ 1486 měl domek na Náměti, ten zpeněžil za 19 ½ kp gr č hotových.¹⁶⁾ 1488 prodal dům pod sv. Janem za 53 kp gr č¹⁷⁾ a koupil dům, proti Knajslíkovi ležící od Augusty havíře za 50 kp gr;¹⁸⁾ ale již 1490 jej opět prodal Johannesovi písaři a Alžbětě loutkové kramáře za 60 kp gr.¹⁹⁾

1472 *Petr* z Kolmarku (předměstí kutnohor.), hrnčíř, se připomíná (A. K. Reg. rub. parvum 1462—78. J. 36).

1474 *Rous*, hrnčíř, přijal na dílo kamen v lázni na Vlaském Dvoře 12 gr.²⁰⁾

1487 *Bárta*, hrnčíř, dal suscepcionales.²¹⁾ Patřil mu dům na rohu, ležící níže Holesy Jakuba; 1489 jej prodal za 32 kp gr.²²⁾ 1492 koupil půl domu Lanovského, svrchní stranu, od Havla koláčníka za 47 ½ kp gr.²³⁾ 1498 byl již mrtev. Marta z Čes. Brodu byla jeho manželkou.²⁴⁾

1491 *Markolt* (Markvart), hrnčíř, dal suscepcionales.²⁵⁾ Téhož roku koupil dům Kustošovský, ležící u sv. Bartoloměje, za 80 kp gr.²⁶⁾ Přišel bezpochyby z Loun, neboť odtud požadoval svého listu výhostného a zachovacího. 1511 dělal kšaft: dům i všecken ostatní statek svůj odevzdal manželce své. Markovi (hrnčíři?) poručil kuši s potřebami k tomu a formy všecky, což k řemeslu přísluší.²⁷⁾

1492 *Matěj*, hrnčíř, koupil dům, ležící k bráně Kolínské jdouc, za 60 kp gr.²⁸⁾ 1495 leže v kázni boží, poručil dům svůj v České ulici i všecken statek svůj manželce a dceři na rovný díl. Dlužen mu byl pan Zdechovský za kachlíky 2 kp bez 10 gr.²⁹⁾

1494 *Čech*, hrnčíř, přijal z mincovní pokladny 1 kp 40 gr za dvojce kamna znovu udělaná a dvojce opravená.³⁰⁾

1498 *Jan Molenda* (Molanda), hrnčíř, koupil dům, u sv. Bartoloměje ležící, od Jakuba kožišníka za 14 kp gr č; 1506 položil poslední peníze.³¹⁾ 1500 přikoupil kus zahrady s hutí kamenickou, blíž krchova ležící, od Blažka kameníka za 10 kp gr č.³²⁾ 1504 postoupil tento svůj dům s zahradou i s hutí *Michalovi*, hrnčíři z Kolína; náhradou od něho ujal dům v Kolíně v předměstí Horském s nádavkem 5 kp gr.³³⁾

¹⁴⁾ A. K. Lib. her. 1442 T. 37. — ¹⁵⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior D 3. — ¹⁶⁾ Tamtéž D. 8. — ¹⁷⁾ Tamtéž E. 15. — ¹⁸⁾ Tamtéž E. 18. — ¹⁹⁾ Tamtéž F. 14.

²⁰⁾ A. W. Reg. verková.

²¹⁾ A. K. Reg. flav. min. G. 6. — ²²⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior F. 8. — ²³⁾ Tamtéž G. 15. — ²⁴⁾ Tamtéž G. 9.

²⁵⁾ A. K. Reg. flav. min. L. 8. — ²⁶⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior G. 7. — ²⁷⁾ A. K. Testam. C. 6 v.

²⁸⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior G. 19. — ²⁹⁾ A. K. Testam. A. 18.

³⁰⁾ A. K. Reg. verk. při neděli Inclina.

³¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior K. 10. — ³²⁾ Tamtéž L. 4. — ³³⁾ Tamtéž M. 4.

1499 *Duchek*, hrnčíř, připomíná se v Knize testam. B. 5.

1501 *Valentin*, hrnčíř, koupil dům u sv. Bartoloměje ležící vedle Jana Gazlara, za 23 kp gr.³⁴⁾

1502 *Jakub*, hrnčíř, koupil dům od Zigové, provaznice, za 22 kp gr.³⁵⁾

1506 získal koupí dům v České ulici za 33 kp gr č.³⁶⁾

1505 *Michal*, hrnčíř, prodal dům u sv. Bartoloměje, který od Jana Molendy ujal, za 19 kp gr.³⁷⁾

1507 *Šimon*, hrnčíř, koupil dům a zahrádku s vinicí, ležící nad Vávrovým mlýnem, u Pěšové Hedviky z Králové lázně za 20 kp gr.³⁸⁾

1511 *Vít Potedne*, hrnčíř, byl ustanoven poručníkem manželce Markolta hrnčíře.³⁹⁾ 1513 měl dům v České ulici u Kolínské brány.⁴⁰⁾ 1519 koupil domek, u sv. Bartoloměje ležící, od Kateřiny Blažkové za 27 kp gr; ještě 1531 kladl peníze, od 1538 splácela Zuzana, manželka jeho.⁴¹⁾ 1534 byl starším cechu hrnčířského.

1514 *Jan Trnka*, hrnčíř z Ledče, koupil dům na Uhelném trhu (část čp 183) podle domu Kroupovského za 225 kp gr.⁴²⁾ 1536 byl již mrtev. Syn jeho Nikodem prodal dotčený dům za 55 kp gr č.⁴³⁾

1517 *Jakub Kašibok*, hrnčíř, měl dům v České ulici, který byl ceněn v 70 kp gr č.⁴⁴⁾ 1518 dělal zřízení o statku svém: třetinu poručil manželce své Barboře, dva díly pak dceři Lucii a synovi Adamovi; všecky přátele své odcizil od statku svého. Nádobí hrnčířské odkázal Šimonovi, tovaryši svému, na ten způsob, jestliže to, co začato v díle, by dodělati chtěl k užítku manželce a dítkám kšaftujícího. Při šacunku shledáno kachlíků a řemesla hrnčířského za 1½ kp, kruhy a kámen za 48 gr atd., summa všeho za 7 kp 48 gr.⁴⁵⁾

Dělal Václavovi Klobásovi jedna kamna celá a druhých spodek za 1 kp, na kterýžto dluh Klobáska udělala dcerce jeho k smrti čechlík. Ondřejovi, truhláři, postavil kamna za 70 gr, na to mu Ondřej udělal dvoje skla a pět okenic.⁴⁶⁾

1518 *Šimon Tuček*, hrnčíř, koupil dům vedle Fučíka, kováře, na Dolejším městě od Šimona, hrnčíře, za 50 kp gr.⁴⁷⁾ 1523 ten dům prodal.⁴⁸⁾

1520 *Jan Převrátíl* jinak *Tlačík*, hrnčíř, dal příjemné. 1528 koupil dům u sv. Bartoloměje (čp 229) od Viktorina, Ambrože, Reginy, dětí a Kateřiny,

³⁴⁾ Tamtéž L. 5.

³⁵⁾ Tamtéž L. 14. — ³⁶⁾ Tamtéž M. 28.

³⁷⁾ Tamtéž M. 21.

³⁸⁾ A. K. Kniha práva Cechovského 1484 J. 7.

³⁹⁾ A. K. Testam. C. 6. v. — ⁴⁰⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior P. 4. — ⁴¹⁾ A. K. Lib. her. niger D. 22 v.

⁴²⁾ A. K. Lib. her. niger A. 8, M. 54 v. — ⁴³⁾ Tamtéž N. 22 v.

⁴⁴⁾ Tamtéž C. 22, G. 26 v. — ⁴⁵⁾ A. K. Testam. D. 26 v. — A. K. čís. 187. —

⁴⁶⁾ Tamtéž.

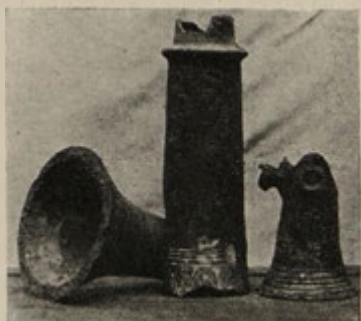
⁴⁷⁾ A. K. Lib. her. niger C. 22 v. — ⁴⁸⁾ Tamtéž F. 19 v.

někdy manželky kněze Ondřeje, faráře tehdáž v Zábři, za 50 kp gr č.⁴⁹⁾ 1541 byl starším cechu hrnčířského.

1535 opravoval na faře námětské kamna a přidal 10 kachlíků nových, za to vše dali mu 13 gr.

1523 *Tomáš* (Toman), hrnčíř, koupil dům u sv. Bartoloměje od Víta Poledne, hrnčíře, za 20 kp gr, poraziv si závdavek na dluh; ale již 1526 se domu toho opět Vítovi Polednovi odevzdává v téže summě.⁵⁰⁾ 1525 koupil dům v České ulici od Marty Loskotky za 88 kp gr č, ještě 1530 kladl peníze; dům tento patřil kdysi sirotkům po neb. Jakubovi Kašibokovi, hrnčíři.⁵¹⁾

1526 *Jan Džbánek* (Žbánek, Čbánek), hrnčíř, se připomíná. 1542 setkáváme se opět s jménem jeho v přípoovědi, kterou na místě manželky své Anny učinil na statek Jana Skřivana pro 6 kp gr č, jemu k věrné ruce

Obr. 90.

k schování daných.⁵²⁾ 1564 dělá kšaft: všecken statek poroučí Lidmile dceři své, mimo jiné též půl třicáté v dolu Mládenci. Měl u sebe formy po neb. Janovi Doubkovi, hrnčíři; ty aby sirotkům Doubkovým vydány byly, když toho žádati budou.⁵³⁾ 1535 byl cechmistrem.

1543 zhotovil makovici na věž kaňkovského kostela; dali mu za ni 13 gr a dělníkům štajgéfům, když ji nahoru vstavovali, za jídlo a pití 12 gr.⁵⁴⁾ 1559 dělal makovice na Kouřimskou bránu (za 28 gr), když tu bránu pokrývali cihlami krycími. Z dílny jeho pocházejí asi také hliněné nástavky, podobající se troubám dole rozšířeným a nahoru se zúžujícím, které byly nalezeny pod stříškami nad kaplemi v ochozu chrámu sv. barborského a nyní se chovají v museu kutnohorském. Svrchní samostatná část jest vyzdobena bakulemi tak, že se podobá jaksi křížové kytici (obr. 90.). Tyto „makovice“ stávaly bezpochyby na vrcholech ootčených stříšek. Poleva

⁴⁹⁾ A. K. Lib. her. niger K. 4.

⁵⁰⁾ Tamtéž F. 16. — ⁵¹⁾ Tamtéž C. 21 v, G. 26 v.

⁵²⁾ A. K. Lib. conduct. 1514 D. 10 v. — ⁵³⁾ A. Z. Testam. G. 4 v. — ⁵⁴⁾ A. K. Záušní reg. kostela kaňkovského.

jejich jest zelená, snad aby naznačovala barvu patinované mědi. — Ze zápisů v registrech verkových poznáváme, že Džbáněk pracoval pro minci, na př. 1526 opravoval patera kamna na Vlas. Dvoře; 1544 Vocem juc. přijal za 4 kopy testů k pálení stříbra 32 gr, 1554 Dom. nelonge za 30 poklíček 15 gr a za 30 podstavců 30 gr atd.

1534 *Václav Zeman*, hrnčíř, koupil dům u sv. Bartoloměje od Kateřiny, někdy kněze Ondřeje manželky, za 26 kp gr č.⁵⁵⁾, dal příjemné a za souseda přijat (A. K. Kniha smluv 1528—43 K. 9v). 1534, 1535, 1545 byl starším cechu hrnčířského. 1552 Marta Zemanka, hrnčířka, byla vdovou.

1534 opravoval dvoje kamna na faře námětské. Téhož roku dělal kamna u Jana Doubravského.⁵⁶⁾

1538 *Jan Pražák*, též Pražáček, hrnčíř, koupil dům v České ulici od Jana Bydžovského za 33 kp gr č.; ještě 1548 kladl peníze.⁵⁷⁾ Téhož roku dal příjemné. 1541 byl starším cechu hrnčířského.

1539 vsazoval nové kachle do kamen ve velké světnici na rathouze a dělal nová kamna do světnice, kde páni soudci sedají; dáno mu za ně 2 kp (A. K. Počtové obecní).

1539 *Říha Jiskra*, hrnčíř, dal příjemné, koupil dům (čp 229) u sv. Bartoloměje od Jana Tlačíka, hrnčíře, za 31 kp gr č.⁵⁸⁾ a byl přijat za souseda. 1541 se připomíná v Knize testam. K. 9.

1543 *Matouš Kropáč*, hrnčíř, se připomíná. 1546 koupil dům podle Zemana, hrnčíře, k sv. Bartoloměji jdouc ležící, od Buriana Tichého z Limburka za 21½ kp gr č.⁵⁹⁾ 1547 koupil dům, u krchova sv. Bartoloměje ležící, od Jana Masojídka za 26 kp gr č.⁶⁰⁾ 1554 zemřel. 1555 byla Marta, manželka jeho, provdána za Jana Doubka hrnčíře.

1544 opravoval dvoje kamna na faře námětské.

1545 *Vít Karták*, hrnčíř, byl starším cechu hrnčířského.

Zápisy z roku 1546, 1549 a 1551 vypravují o něm, že opravoval kamna na faře námětské. 1557 vsazoval nové kachlíky ve velké i malé světnici na téže faře; za 14 kachlíků dáno mu 12 gr.

1547 *Šimon Srbek*, hrnčíř, s Kateřinou, manželkou svou, koupil dům Škorníčkovský vedle Vidunovského na Tarmarce; 1553 ten dům prodal Tomášovi, kováři, za 45 kp gr č.⁶¹⁾ 1555 koupil dům (čp 437) na Dolejším městě od Václava Švehly za 66 kp gr č.⁶²⁾ ale již 1558 jej prodal Lukešovi zámečníkovi⁶³⁾ a koupil dům Jiskrovský (čp 229) u sv. Bartoloměje od Matěje Wotky za 18 kp gr č.⁶⁴⁾ 1563 byl mrtev.⁶⁵⁾

⁵⁵⁾ Tamtéž M. 43 v. — ⁵⁶⁾ A. K. Lib. conduct. C. 23.

⁵⁷⁾ A. K. Lib. her. I. A. 17.

⁵⁸⁾ Tamtéž N. 7.

⁵⁹⁾ Tamtéž H. 12 — ⁶⁰⁾ Tamtéž H. 19 v.

⁶¹⁾ Tamtéž K. 12 v. — ⁶²⁾ Tamtéž L. 7. — ⁶³⁾ Tamtéž N. 6 v. — ⁶⁴⁾ Tamtéž N. 7. — ⁶⁵⁾ A. K. Lib. her. II. C. 7 v.

1547 *Jan Doubek*, hrnčír, se připomíná. 1555 dal příjemné. 1561 byl již mrtev; při popisování statku pozůstalého nalezlo se toto: labské hlíny okolo 4 vozy a od Bilan hlíny okolo 6 vozů, dříví nad kůlnou okolo 3 sáhy, 5 kruhů, 1 kámen k tření olova, svrchní kámen k tření olova, truhlice plná dobrých forem, 2 kopě hrnců k polévání i s džbánky a rendlíčky, pírka plná hrnci vypálenými, syrových hrnců okolo 1½ kopy menších i větších; v komoře vedle kuchyně velkých i malých kachlíků některá kopa, forem hrnčírských 2½ kopy; dále se našlo peněz hotových 15 grošů, biblí česká a j.⁶⁸⁾ Pozůstalé dva domy byly prodány: hořejší u sv. Bartoloměje za 42 kp gr, dolejší v ulici jdouc k sv. Bartoloměji za 30 kp gr.⁶⁷⁾ Sirotki byli tři: Anna, Káča a Jiřík.⁶⁸⁾

1551 *Jan Hájek*, hrnčír, koupil dům u sv. Bartoloměje podle Kropáče hrnčíře, od Marty Zemanky, hrnčírky, za 38 kp gr č.⁶⁹⁾ 1555 dal příjemné a přijat za souseda. 1594 Salomena, pozůstalá vdova po něm, dělá kšaft: vše poručila Tobiašovi Trískovi, pekaři, a Kateřině, dceři Jakuba vačkáře, jíž byla tetkou.⁷⁰⁾

1581 při přestavbě Vlaského Dvora a domu nejv. mincmistra vykonal leckteré dílo větší i menší: v gvardejnské průbovně předělal stará kamna, udělal nové sloupky a zabarvil; v světnici rejtunku postavil nová zelená kamna, do nich vsadil dlouhých kachlův 66, každý po 2 gr, a krátkých 152, každý po 1 gr; za barvu minium, za vejce a od barvení dáno mu 8 gr.⁷¹⁾

1552 *Jan*, hrnčír, řečený *Poledne* podle manželky své Zuzany, pozůstalé vdovy po Vitovi Polednovi.⁷²⁾ Měl dům v České ulici.⁷³⁾ 1561 Zuzana Polednová, hrnčírka, dělá kšaft: vše poručí Anně dceři své, Václava Viziny marželce.⁷⁴⁾

1557 *Tomáš Zelinka*, hrnčír, koupil dům vedle Cipriana, od sv. Bartoloměje k bráně Kolínské jdouc ležící, od Matúše Knocha za 31 kp gr č.⁷⁵⁾ a dal příjemné. Manželka jeho slula Ludmila.

1559 *Šimon*, hrnčír, pracoval pro obec (A. K. Počtové obecní).

1561 *Jan Zeman*, hrnčír, jinak *Havěř*, koupil dům dolejší vedle Jana Hájka v ulici jdouc k sv. Bartoloměji od poručníků sirotek po Janovi Doubkovi.⁷⁶⁾ Téhož roku dal příjemné.⁷⁷⁾

1561 *Pavel Kuřátko*, hrnčír, koupil dům mezi domy Blejzy řezníka a Pavla barvíře jdouc ke Klášterské fortně, od Matěje taškáře, za 40 kp gr č.⁷⁸⁾ Manželka jeho jmenovala se Marianna.

⁶⁸⁾ A. K. čís. 1(38. — ⁶⁷⁾ A. K. Lib. her. II. A. 23, 24. — ⁶⁹⁾ A. K. čís. 4316. Každému sirotku mělo se dostati spravedlnosti po 33 kp 46 gr 4 der čes.

⁶⁹⁾ A. K. Lib. her. I. J. 22. — ⁷⁰⁾ A. Z. Testam. G. 7 v. — ⁷¹⁾ A. K. hor. odd. čís. 2793.

⁷²⁾ A. K. Kniha smluv. 1544 G. 20. — ⁷³⁾ A. K. Lib. her. I. L. 22. — ⁷⁴⁾ A. K. čís. 1624.

⁷⁵⁾ A. K. Lib. her. I. M. 24.

⁷⁶⁾ A. K. Lib. her. II. A. 24. — ⁷⁷⁾ A. K. Kniha smluv Q. 18.

⁷⁸⁾ A. K. Lib. her. II. A. 17, K. 12.

1564 *Jan Mokronos*, hrnčír, měl dům vedle Šebestiana Pinkasa.⁷⁹⁾

1565 *Václav Vizina*, hrnčír, koupil dům velký i malý, někdy Matěje Chotusického (čp 189), v České ulici od p. Jana Kluckého z Libodřic za 120 kp gr č.⁸⁰⁾ 1579 při prodeji domu toho většího připomíná se Václav Vizina z Čazarova.⁸¹⁾ Měl ještě jeden dům (čp 197) v České ulici u Kolínské brány, ten 1566 prodal Šimonovi Holubovi, pekaři, za 70 kp gr č.⁸²⁾

1572 stavěl nová kamna pro branného v Kolínské bráně za 1 kp 15½ gr.

1578 *Jan Straka*, jinak *Džbáněk*, hrnčír.⁸³⁾ Jemu patřil dům Zelinovský, jdouc od kostela sv. Bartoloměje k bráně Kolínské v koutě ležící,⁸⁴⁾ v něm bydlel. Také dům protější (čp 230), při zdech městských ležící, mu náležel.⁸⁵⁾ 1598 v sobotu po pam. sv. Víta dělá kšaft: dům Zelinkovský poroučí Marketě, manželce své; dále ustanovuje, aby dům druhý (Džbárkovský) byl prodán a z výtěžku aby vyplaceny byly některé odkazy, ostatek pak výtěžku toho aby byl obrácen k záduší kostela sv. Bartoloměje,⁸⁶⁾ kde chce býti pochován.

1578 v domě panském (obydlí nejv. mincmistra) vedle Vlaského Dvora ve svrchní světnici nad dolejší síní postavil nová zelená kamna, do nich vsadil starých kachlův 121, počítajíc čtyři kachle za 1 gr, též do nich vsadil nových zelených 25 kachlův, každý po 1 gr. Také v novém pokoji nad velkými domovními vraty postavil nová zelená kamna, do nich vsadil 135 nových kachlů po 1 gr, k tomu na vrch kamen vsadil plátův 5 a cimbuří 6, počítaje za každý plát s cimbuřím po 3½ denárech. Více za barvu minium, s vejci rozdělanou, a těch obojích kamen obarvení dáno mu 9 gr. Tolikéž ve světnici rejtunku na Vl. Dvoře vsadil do starých kamen bílých 17 kachlův nových prostých po 3½ den; vůkol těch kamen sloupky zdělal, kamna vnitř vymazal a vně barvou bílou obarvil, to vše za 24 gr.⁸⁷⁾

1578 *Jakub Zahrádka*, hrnčír, s Lidmilou manželkou svou měli spravedlnost na domě Kuřátkovském po Lidmilině sestře Marianě Kuřátkové, hrnčírce.⁸⁸⁾ 1585 koupil dům vedle krchova u Náměti pod obecní zdí od Mandaleny vdovy, po Tomášovi Ganymedesovi bakaláři zůstalé, za 15 kp gr.⁸⁹⁾ 1592 koupil dům podle krchova námětského od kněze Matěje Petridesa, faráře bohdanečského, za 70 kp gr č.⁹⁰⁾

1594 předělával kamna na faře svbarborské. — 1600 opravoval dvoje kamna ve škole u sv. Barbory.

1594 *Petr Třináctý*, hrnčír, připomíná se. 1594 koupil dům Kropáčovský u sv. Bartoloměje od Martina Vrbického, mlynáře, za 135 kp gr č;⁹¹⁾ ale

⁷⁹⁾ Tamtéž C. 27.

⁸⁰⁾ Tamtéž D. 18. — ⁸¹⁾ Tamtéž M. 1 v. — ⁸²⁾ Tamtéž D. 29 v.

⁸³⁾ A. K. Lib. her. III. L. 5. — ⁸⁴⁾ Tamtéž K. 31. — ⁸⁵⁾ Tamtéž K. 30 v. —

⁸⁶⁾ A. Z. Testam. alb. F. 29. — ⁸⁷⁾ A. K. hor. odd. 2793.

⁸⁸⁾ A. K. Lib. her. II. K. 12. — ⁸⁹⁾ A. K. Lib. her. III. B. 1 v. — ⁹⁰⁾ Tamtéž E. 26 v.

⁹¹⁾ Tamtéž F. 27.

1597 oznámil, že domu toho postupuje opět Martinovi Vrbickému, poněvadž nemůže spláceti, a že toho úmyslu jest, zase do města Chrudimě mezi přátely své se obrátiti.⁹²⁾

1595 *Jan Zahrádka*, hrnčíř, dal příjemné.⁹³⁾ 1599 koupil dům Džbánkovský, jdouc ke kostelu sv. Bartoloměje ležící, od záduší téhož kostela za 60 kp gr č.⁹⁴⁾ 1600 jej prodal Pavlovi Vokáčkovi, řezníkovi, za 60 kp gr č.⁹⁵⁾ 1601 koupil dům Kropáčovský u sv. Bartoloměje od Petra Kolínského, mlynáře, za 110 kp gr.⁹⁶⁾ Manželka jeho Kateřina, dcera Jakuba vačkáře, držela polovic vedlejšího domu Hájkovského.⁹⁷⁾ 1605 byl již mrtev.⁹⁸⁾

1595 *Jiřík Šašek*, hrnčíř z Plzně, dal příjemné.⁹⁹⁾ 1596 koupil dům podle krchova námětského od poručníků sirotků po neb. Jakubovi Zahrádkovi, hrnčíři, za 120 kp gr č.¹⁰⁰⁾ a pojal k manželství Annu, vdovu po též Jakubovi Zahrádkovi. 1598 dělá kšaft: vše poroučí manželce své, i spravedlnost 20 kp gr, kterou měl v Plzni na domě matky své.¹⁾ 1599 Anna Šašková dala příjemné a vedla živnost dále.²⁾

1598 *Vít Kohout* (Kohoutek), hrnčíř, dal příjemné.³⁾ 1599 s Marketou, manželkou svou, ujal dům Zelinkovský, jdouc od kostela sv. Bartoloměje k bráně Kolínské ležící, vedle kšaftu neb. Jana Straky, hrnčíře, jí Markety předešlého manžela.⁴⁾ Umřel bezpochyby r. 1600, neboť 1601 dává Marta Kohoutková, hrnčířka, příjemné.⁵⁾

1600 opravoval dvojí kamna na faře u sv. Barbory a v kaplanské světnici též jedny.

1600 *Pavel Tichý*, hrnčíř, dal příjemné a propuštěna mu živnost.⁶⁾

1601 *Matouš Stehlík*, hrnčíř, opravoval kamna ve škole svbarborské: v dolejší světnici vsadil 14 kachlů, sloupky zdělal a uvnitř vymazal, v hořejší světnici sloupky zdělal a přibarvil; dáno mu 29 gr a za vůz hlíny 5 gr.⁷⁾ Také již roku 1592 pracoval pro obec kutnohorskou: dělal nová bílá kamna do šatlavní světnice.

1603 *Pavel Dačický* (Dašický), hrnčíř, připomíná se s titulem „slovutný.“ Anna, manželka jeho, byla vdovou po Jiříkovi Šaškovi, hrnčíři.⁸⁾ 1605 koupil dům Zahrádkovský v ulici k Náměti jdouc za 150 kp gr.⁹⁾ 1606 umřel. 1607 Anna, vdova po něm pozůstala, byla opět (po čtvrté) provdána a sice za Matouše Smutného, hrnčíře;¹⁰⁾ 1613 ujala dům Zahrádkovský.¹¹⁾

⁹²⁾ Tamtéž J. 10.

⁹³⁾ List. úř. Lib. oblig. A. 47, C. 41. — ⁹⁴⁾ A. K. Lib. her. III. K. 30 v. —

⁹⁵⁾ Tamtéž L. 5. — ⁹⁶⁾ Tamtéž M. 5 v. — ⁹⁷⁾ Tamtéž K. 30. — ⁹⁸⁾ Tamtéž R. 13.

⁹⁹⁾ List. úř. Lib. oblig. A. 47. — ¹⁰⁰⁾ A. K. Lib. her. III. H. 2. — ¹⁾ A. K. čís. 5383. — ²⁾ List. úř. Lib. oblig. E. 33 v.

³⁾ Tamtéž D. 41 v. — ⁴⁾ A. K. Lib. her. III. K. 31. — ⁵⁾ List. úř. Lib. oblig. pg. 526.

⁶⁾ Tamtéž pg. 474.

⁷⁾ A. K. Záduš. počet kostela svbarb.

⁸⁾ List. úř. Lib. oblig. pg. 641. — ⁹⁾ A. K. Lib. her. III. R. 1. — ¹⁰⁾ Tamtéž. —

¹¹⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 C. 15.

1604 *Pondělíček*, hrnčíř, opravoval kamna na faře svbarborské, dodal 10 kachlů nových. — 1605 vsazoval nové kachle do kamen u pánů soudců a sloupky zdělal, také v šatlavě ve velké světnici kamna spravoval.

1605 *Malěj Turek* (též Martin Turek), hrnčíř, zdědil po Marketě, manželce své, dům Džbáňkovský (čp 230) u sv. Bartoloměje při zdech městských.¹²⁾ 1606 dělá kšaft: dům odkazuje Anně, druhé manželce své; bratřím svým Vítovi a Václavovi poroučí spravedlnost 22 kp gr č, kterou měl v městě Počátkách.¹³⁾ 1609 vdova Anna byla již provdána za Jana Tyšlara, uzdaře.

1605 přestavoval kamna v radní světnici: vsadil nových kachlů větších zelených 1 kopu a 15, starých kachlů 1 kopu a 7, kachlů drobných i s úhelníky 1 kopu a 30, úhelníků nových 13, též svršek nový udělal, a za to všecko mu dáno 4 kp gr; nad to dáno ještě 8 gr za dvě libry minia k barvení sloupků na kamnech a 1 gr 5 den za vejce k rozdělení té barvy, tovaryšům pak na zpropitné 3 gr.

1607 *Jirík Podskalský*, též *Skalský*, hrnčíř, se připomíná. 1623 (dne 29. října) byl oddán se Salomenou, vdovou po neb. Janovi Šenkyři, mlynáři.¹⁴⁾

1607 pracoval ve škole svbarborské: v dolejší světnici opravoval kamna, dal kachlů 25 po 4 denárech, sloupky zdělal a kamna uvnitř vymazal; ve světnici hořejší dal 5 kachlů polévaných po 2 gr. 1608 vsazoval měděnec do kamen na faře u sv. Barbory.

1607 *Antonín Mřenek*, hrnčíř, dal příjemné.¹⁵⁾ 1612 koupil dům Šrotýřovský (čp 267) v ulici za Vorlovic od Mariany Zychové, jinak Kostelecké za 160 kp gr.¹⁶⁾ 1625 byl již nebožcem; Kateřina, vdova po něm pozůstala, pojistuje na domě svém a sirotčím Elišce Žerotínské na Nov. Dvořích a Ovčářích dluh 120 kp míš za omastek.¹⁷⁾

1612—16 opravoval kamna ve škole a na faře u sv. Barbory. Do průbírén na Vlaský Dvůr dělal od mnoha let střípky (testíky), mufle, pláty a jiné věci podobné, kteréžto dílo mu bylo dopuštěno pod propadením veliké summy, že hyndrunku v tom žádného nedopustí. Poněvadž k tomu dílu hlína domácí se nehodila, dovážel mu Jan forman hlínu z Ledče.¹⁸⁾ Se svými dělníky vykonal téměř veškeru práci hrnčířskou při opravách na Vlas. Dvoře a v domě mincmistrově v letech 1618—24; z pokladny mincovní přijímal plat zejména za dílo toto: 1618 od vymazání kamen v rejtunku 30 gr, v minci jedněch 10 gr, v puchhalterii jedněch 10 gr, v preghauzu a u šafáře po 5 gr, v průbírénách trojích po 5 gr, za chlupy a plívy do hlíny 7 gr

¹²⁾ List. úř. Lib. oblig. pg. 715, 771. — ¹³⁾ A. Z. Testam. L. 13.

¹⁴⁾ A. arciděk. Matr. svbarb.

¹⁵⁾ List. úř. Lib. oblig. pg. 829. — ¹⁶⁾ A. K. Lib. her. IV. H. 18 v. — ¹⁷⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 Q. 10 v. — ¹⁸⁾ A. K. hor. odd. 5649. Roku 1614, když bylo veliké nebezpečení rány morové, nechtěl forman do Hory jezdit; tím se ocitla dílna Mřenkova v nemalých nesnázích.

2 den; 1619 od předělání starých kamen v pokoji úředníka mince a od předělání kamen v minci, od přestavení kamen v průběrně u kvardejna, do nich dáno 73 kachlů po 3½ den, item nových 10 kachlů po 1 gr a pláty na vrch za 5 gr, jakož i od přestavení kamen v průběrně u Petridesa; 1620 od přestavení kamen v prehauze, do nich dáno 3½ kopy nových kachlů po 3½ den a starých kachlů 2 kopy dáno po 3½ den, za vrch na týž kamna 7 gr 3½ den a za plívy a chlupy do hlíny 6 gr 3 den; 1621 od udělání nových kamen zelených v pokoji J Mti paní (mincmistrové), dáno do nich 66 kachlů velkých po 7½ gr, item 90 kachlů po 3½ gr, item 17 kachlů po 1 gr, item za pláty na vrch 10 gr, — učiní všeho 13 kp 57 gr; 1624 od trojích kamen upravení v pekárně, v puchhalterii a velké světnici po 35 kr.¹⁹⁾ — 1614 měl boudu hrnčířskou v radnici a platil z ní činže 52 gr 3½ den.

1611 *Jan Souček*, hrnčíř, opravoval kamna na faře u sv. Barbory. Téhož roku toho dne, kdy žáci všickni ze školy na funus vyšli, vloupal se zloděj skrze kamna do pokoje bakalářova a škodu mu vztatkem nemalou učinil na šatech a jiných věcech za několik kop grošův. Jan Souček kamna opravil a novými kachlíky, co vybouráno, vyplnil.²⁰⁾

1613 *Bartoloměj Cibulka*, hrnčíř, dal příjemné, a živnost mu propuštěna.²¹⁾ 1621 s Marketou, manželkou, koupil dům Judexovský na Psím rynku od dědiců po neb. Pavlovi Judexovi za 200 kp gr č.²²⁾

1643 přijal od spravování kamen v Lorci (pivovare) 1 fr 43 kr 3 den (A. K. Počtové obecní). — 1650 opravoval kamna na arciděkanství.

1614 *Jiřík Kralochvíle*, hrnčíř, dal příjemné, a živnost mu propuštěna.²³⁾

1614 *Matouš Smutný* (též Matěj), hrnčíř, dal příjemné.²⁴⁾ 1617 s Annou, manželkou svou, koupil dům „u Zlatého slunce“ (čp 268) za Melhauzem v ulici za Vorlovic od M. Jiřího Václava Peristeriusa jinak Kolumbana za 167 kp 30 gr.²⁵⁾ S Annou manželkou svou, někdy vdovou po neb. Pavlovi Dašickém, hrnčíři, držel též dům Mlsovský vedle domu Zahrádkovského u krchova námětského.²⁶⁾

1621 opravoval kamna v celné u Malína (A. K. Počtové obecní).

1623 *Jan Smutný*, hrnčíř, s Annou manželkou svou koupil dům, jenž hut Klábalovská sluje, s zahradou při něm v rohu proti domu Jana Šwegra apatekáře, blíž krchova námětského ležící, od Jindřicha Chyzdery za 175 kp gr č.²⁷⁾

1623 *Mikuláš*, hrnčíř, opravoval kamna na Vlas. Dvoře nad prehauzem dvoje, před panským pokojem a nad vraty, vsadil do nich 8 nových kachlů, to vše za 1 kp gr. 1624 vymazoval kamna v lázni na Vl. Dvoře.²⁸⁾

¹⁹⁾ A. K. hor. odd. 6018.

²⁰⁾ A. K. Záuš. počet kostela svbarb.

²¹⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 E. 10. — ²²⁾ A. K. Lib. her. V. A. 10 v.

²³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 F. 16.

²⁴⁾ Tamtéž. — ²⁵⁾ A. K. Lib. her. IV. N. 1. — ²⁶⁾ A. K. Lib. her. III. R. 1.

²⁷⁾ A. K. Lib. her. V. pg. 116.

²⁸⁾ A. K. hor. odd. 6018.

1631 *Šimon*, hrnčíř, připomíná se jako soused kutnohorský při od-
davkách dcery své Doroty s Jakubem Prorokem.²⁹⁾

1644 *Jakub Hájek*, hrnčíř, dne 10 ledna vstoupil v stav manželský
s Kateřinou, vdovou po neb. Pavlovi Maršovi.³⁰⁾

1659—60 opravoval kamna na arciděkanství a ve škole u Vysokého
kostela. 1664 přestavoval kamna v téže škole, dal 44 kachle nové a troubu
též, to vše za 3 zl 30 kr.³¹⁾ — 1668 překládal kamna na faře u sv. Bartolo-
měje. — 1680 opravoval kamna ve škole v starém arciděkanství.

1653 *Jakub Sojka*, hrnčíř, vsadil do dvojích kamen v Starém rathouze
150 nových kachlů (A. K. Počtové obecní).

1662 *Zelinka*, hrnčíř, přestavoval troje kamna na arciděkanství,
vsadil do nich 10 nových kachlů, dáno mu za to 54 kr.³²⁾

1665 *Jiřík Jelínek* Žirovnický přijat do cechu.³³⁾

1667 *Václav Pecka*, hrnčíř, se připomíná. 1668 měl dům v ulici Řeznické
(čp 283) pod brankou.³⁴⁾

1667 přestavoval kamna na arciděkanství.

1668 *Jiřík Hubáček*, hrnčíř, byl přijat do cechu. Téhož roku s Rozinou,
manželkou svou, koupil dům Turnovský jdouc od kostela sv. Bartoloměje
k bráně Kolínské po levé ruce ležící (čp 230) od Václava Zajíčka za 90 zl
rejn.³⁵⁾

1678 přestavoval kamna v zádušním domě u M. boží na Náměti, dal
půldruhé kopy nových kachlů zelených po 1 kr 3 den (čili 9 den), od díla
žádal 1 zl 15 kr. 1682 dělal dvoje nová kamna do mincovní šmitny a do
preghauzu za 19 zl 30 kr.³⁶⁾

1669 *Václav Jelínek*, jinak *Vokurka*, hrnčíř, přijat do cechu. 1673 zabil
svou manželku Verunu. 1674 dne 1. března byl ztrestán mečem na hrdle.
(A. K. Lib. memor. B. 30 v, D.16 a násl.)

1670 *Jiřík Hájek*, hrnčíř, Kostelecký přijat do cechu.

1672 *Jan Procházká*, hrnčíř, přijat do cechu. Před třemi lety vzal
odpuštění od cechu, nyní se znova přihlásil.

1672 *Jiřík Pokorný* jinak *Padrhons*, hrnčíř, přijat do cechu. 1690
s Kateřinou manželkou svou ujal dům Albertovský v České ulici (čp 196)
po matce své Anně.³⁷⁾ Byl tchánem Václava Jiríčky, konváře.³⁸⁾

²⁹⁾ A. W. Matrika oddavek pg. 14.

³⁰⁾ Tamtéž pg. 23 v. — ³¹⁾ A. K. Záduš. počet kostela svjakub.

³²⁾ Tamtéž.

³³⁾ A. W. Protokol cechu hrnčířského. Také všechny následující zprávy o přijetí
do cechu byly čerpány z protokolu tuto vytčeného.

³⁴⁾ List. úř. Lib. transact. 1708. G. 6.

³⁵⁾ Tamtéž O. 20. — ³⁶⁾ A. W. Münz- und Bahr Geldes Raittung č. 5.

³⁷⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 N. 26 v. — ³⁸⁾ List. úř. Lib. empt. vend.
1710 F. 5.

1674 stavěl nová kamna v chalupě u sádek na Dolejším Páchu. —
1685 opravoval kamna v bráně Klášterské (A. K. Počtové obecní).

1674 *Jiřík Svoboda Hubáček* (snad pastorek Hubáčkův?) přijat byl do cechu.

1675 opravoval dvoje kamna na arciděkanství.

1676 *Václav Pokorný* z města Brandýsa nad Labem, hrnčíř, přijat do cechu. 1678 umřel.

1682 *Jan Pecka*, hrnčíř, přijat do cechu. 1694 ujal dům Holíkovský (čp 283) v Řeznické ulici pod brankou, neb. mateří jeho Juditou Peckovou mu odkázaný.³⁹⁾ Téhož roku s Dorotou, manželkou svou, koupil dům Kandidovský (čp. 259), za domem Vorlovským ležící, za 120 zl rejn hotových.⁴⁰⁾ 1711 byl mrtev. Při rozdělení pozůstalosti převzal nejstarší syn Jan (z prvního manželství) dům Holíkovský v 500 zl, nádobí hrnčířské v 3 zl, zásobu hlíny v 2 zl 48 kr; vdova Anna ujala dům Kandidovský v 150 zl. Zůstal dluh za klejt u Cipiana 55 kr. V pozůstalosti nalezeny též knihy, mezi nimi bible a Kalendář historický.⁴¹⁾

1682 *Jan Doubek*, hrnčíř, s Magdalenou manželkou koupil dům Farkasovský na Hrnčířském trhu (čp 176) nárožní od Jana Růženého, provazníka, za 230 zl rejn. dal ihned 200 zl hotových.⁴²⁾ 1699 dům ten prodal za 320 zl rejn. hotových a koupil dům u Zahumenských v České ulici (čp 190) za 225 zl rejn hotových.⁴³⁾ 1715 koupil domek se zahradou štěpnou při něm, „na Pavláčce“ řečený, podle městské zdi pod branou Kolínskou za 635 zl. rejn.⁴⁴⁾ 1732 k domu svému u Zahumenských přikoupil dům vedlejší, řečený Helclovský v České ulici (čp 189), v dražbě za 346 zl rejn.⁴⁵⁾ 1708 žaloval u šepmistrů kutnohorských na mistry cechu hrnčířského v Králové Hradci pro jakési nenáležitě dotýkání. Hradečtí na podanou stížnost odpověděli, že cechmistry k sobě obeslali a poněvadž „nic podstatného, co by je hájiti mohlo, nepřednesli, je netoliko arestem skutečně ztrestali, anobrž, aby budoucně od těch a podobných nenáležitých dotýkání přestati hleděli, pod uvarováním ostřejšího neproměnitelného trestu napomenuli...“.⁴⁶⁾

1683 *Jan Roušil*, hrnčíř, přijat do cechu.

1683 *Tomáš Kratochvíle*, hrnčíř, z hor Ratibořských, přijat do cechu.

1691 *Vít Myslík* jinak *Růžička*, hrnčíř, k panství Kosteleckému nad Černými lesy příslušný, přijat do cechu.

1693 *Jan Pivoňka* Kostelecký, hrnčíř, byl již mrtev. Dům v bráně Kouřimské, který na sirotky po něm pozůstalé po bábě Magdaleně Hytlové připadl, byl prodán za 100 zl rejn.⁴⁷⁾ Jan Pivoňka býval výběřím cupusů ve čtvrti Bartolomějské od nájemníků a podruhů; ale peníze vybrané

³⁹⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 N. 21 v. — ⁴⁰⁾ Tamtéž N. 26. — ⁴¹⁾ Lst. úř. Lib. contract. 1708 pg. 112.

⁴²⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 L. 6 v. — ⁴³⁾ Tamtéž O. 17 v. — ⁴⁴⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710 C. 28. — ⁴⁵⁾ Tamtéž R. 4. — ⁴⁶⁾ A. K. čís. 13883.

⁴⁷⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 N. 21 v.

k svému užitku obracel a maje z nich počet učiniti, pryč se jako nepoctivý kradmo vystěhoval.⁴⁸⁾

1695 *Štastný Růžička*, mistr hrnčířský, připomíná se.

1695 *Lukáš Vrtátka*, rodilý z Vodňan, hrnčíř, přijat do cechu.

1697 *Daniel Hájek*, hrnčíř, přijat do cechu. 1702 s Dorotou, manželkou svou, ujal dům Palcovský v České ulici (čp 188) po neb. otci svém.⁴⁹⁾

1699 *Jan Doubek*, hrnčíř, přijat do cechu.

1699 *Plaňanský*, hrnčíř, představoval kamna v Starém rathouze.

1706 *František Hubáček*, syn Jiřího Hubáčka, hrnčíře, přijat do cechu.

1708 pracoval pro špitál sv. Kříže a sv. Lazara.

1708 *Jan Štastný* z Poděbrad, hrnčíř, syn Štastného Růžičky, mistra hrnčířského, přijat do cechu.

1711 *Jan Jiříčka*, rodilý z Kutné Hory, syn po neb. Hans Jirkovi Jiříčkovi, hrnčíř, přijat do cechu. 1717 s manželkou svou Zuzanou koupil dům Kobrovský blíž brány Kouřimské (čp 137) od manželů Hartmanovských za 425 zl rejn.⁵⁰⁾ 1724 koupil dům v České ulici (čp 242) od dědiců Kormoutovských za 530 zl rejn.⁵¹⁾ 1737 koupil dům vedle kostnice chrámu sv. Bartoloměje (čp 208) v dražbě za 310 zl rejn.⁵²⁾

1711 *Jan Pecka*, hrnčíř, přijat do cechu. Téhož roku ujal dům na Řeznické ulici po otci svém Janovi Peckovi starším v 500 zl rejn.⁵³⁾ 1737 koupil dům s zahrádkou od Václava Strnada za 155 zl rejn. hotových.⁵⁴⁾

1716 *Václav Hubáček*, hrnčíř, koupil dům Turnovský (čp 230) od otce svého Jiříka Hubáčka za 200 zl rejn.⁵⁵⁾ První manželka jeho byla Eva, druhá Terezie roz. Ridlová.

V domě Havířském opravoval kamna, vsazoval nové kachle, větší po 9 kr, menší po 3 kr. Do mince na Vlas. Dvoře dělal pánvičky (kapelky), kopu po 12 kr, a mufle malé po 3 kr.⁵⁶⁾ 1733 vymazoval kamna na Vlaském Dvoře.

1722 *Antonín Straka*, hrnčíř. mistr z městyse Sukdola, přijat do cechu.

1723 *Jan Šretr*, hrnčíř. mistr z městyse Zbraslavic, přijat do cechu.

1725 *František Laštovička*, hrnčíř z Čáslavě, přijat do cechu.

1735 *František Matyáš*, hrnčíř, byl přijat do cechu. Narodil se v Kutné Hoře, řemeslu se vyučil u Jana Jiříčky. 1736 s manželkou svou Alžbětou koupil dům Balvínovský ve čtvrti Vojnovské (čp 295) za 250 zl.⁵⁷⁾ 1769 se připomíná s třetí manželkou svou Annou.

⁴⁸⁾ A. W. listina.

⁴⁹⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 P. 9.

⁵⁰⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710 E. 20 v. — ⁵¹⁾ Tamtéž L. 9. — ⁵²⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. A. 28 v.

⁵³⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710 B. 10 v. — ⁵⁴⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. A. 29 v.

⁵⁵⁾ Tamtéž A. 27 v. — ⁵⁶⁾ A. W. účty.

⁵⁷⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. A. 3.

1736 *František Knotek*, hrnčír, byl přijat do cechu. Narodil se v Kutné Hoře a pracoval jako mistr v Čáslavi. 1737 žádal od obce mít nějaké místo na sv. Janě vykázané k vystavení domku; oznámeno mu, aby sobě raději domek již vystavený koupil, že nebude tak mnoho státi jako nový.⁵⁸⁾ 1747 byl již mrtev.

1738 *František Salva*, hrnčír, přijat do cechu. Narodil se v Kutné Hoře; řemeslu se vyučil u Františka Hubáčka. 1739 koupil dům Šotovský (čp 359) u Pazourkovy fortny za 150 zl rejn.⁵⁹⁾ 1756 koupil domek s zahrádkou řeč. Šlechtovský (čp 239) od Josefa Ign. Khuna za 128 zl rejn.⁶⁰⁾ 1757 dům tento prodal.

1740 *Křištof Měsíc* (Miessicz), mistr hrnčírský a měšténin Nového města Pražského, byl pannami Uršulínkami do Hory povolán na nějaký čas za hrnčře, by jim kamna dělal. Po žádosti své byl přivtělen k cechu, za kteréžto dobrodiní mu bylo složiti 7 kp (8 zl 10 kr) do matky pokladnice; teprve roku 1766 doplatil.

Dělal kamna do kláštera uršulinského v Kutné Hoře.

1740 *Josef Petržilka* z Kaňku, hrnčír, přijat do cechu.

1754 *František Lapáček*, hrnčír, přijat do cechu. 1757 s manželkou svou Barborou koupil dům v ulici Bartolomějské (čp 223) za 210 zl rejn.⁶¹⁾

1758 *František Procházka*, hrnčír, přijat do cechu. 1759 s manželkou svou Kateřinou koupil dům blíž chrámu sv. Bartoloměje s dvěma zahrádkama (čp 211) za 450 zl rejn.⁶²⁾ 1796 ten dům prodal za 500 zl rejn.⁶³⁾

1758 *Jan Knotek*, hrnčír, přijat do cechu. 1759 s manželkou svou Annou koupil dům v ulici Bartolomějské (čp 217) za 200 zl rejn.⁶⁴⁾

1774 měl dodati kamna nová do ložnice hraběnky Trautmannsdorfové na zámku zbraslavickém. Avšak otálel, ačkoliv na to dilo 8 zl a vědro piva závdavkem přijal, a byv upomínán, všelijak se vymlouval; pročež Mat. Frant. Kratochvil, správce statku zbraslavického, si do něho stěžoval u šepmistrů kutnohorských.⁶⁵⁾

1760 *Ferdinand Hubáček*, hrnčír, byl přijat do cechu. 1769 s manželkou svou Josefou koupil dům proti klášteru uršulinskému ležící (čp 295) po neb. Františkovi Matyášovi, hrnčír, za 241 zl rejn.⁶⁶⁾ 1784 koupil zahrádku Kochanovskou za 120 zl rejn.⁶⁷⁾ 1792 byl ještě živ.

1762 *Řehoř Wajhofer*, mistr toufarský, s manželkou Alžbětou koupili dům blíž hřbitova na Náměti za 140 zl rejn.⁶⁸⁾

⁵⁸⁾ A. K. Lib. memorab. v únoru.

⁵⁹⁾ List. úř. Lib. nov. empt. vend. C. 4 v. — ⁶⁰⁾ Tamtéž P. 4 v.

⁶¹⁾ List. úř. Lib. contract. 1755 pg. 62.

⁶²⁾ Tamtéž pg. 235. — ⁶³⁾ List. úř. Lib. contract. 1796 pg. 77.

⁶⁴⁾ List. úř. Lib. contract. 1755 pg. 222. — ⁶⁵⁾ A. K. čís. 19159.

⁶⁶⁾ List. úř. Lib. contract. 1768 pg. 148. — ⁶⁷⁾ List. úř. Lib. contract. 1790 pg. 199.

⁶⁸⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg. 646.

1765 *Josef Laštovka*, hrnčíř, přijat do cechu. Byl synem Frant. Laštovky, hrnčíře. 1773 s Evou, manž., koupili dům. Býval starším cechu. 1788 byl ještě živ.⁶⁹⁾

1771 *Václav Hofman*, hrnčíř, přijat do cechu. 1782 koupil dům v České ulici po neb. Antonínovi Vrchlabském (čp 235) v dražbě za 240 zl rejn.⁷⁰⁾ 1800 byl ještě živ; koupil dům (čp 189) v České ulici se zahrádkou za 300 zl rejn (List úř. Lib. contr. 1768 pg 479).

1771 *Ignác Hubáček*, hrnčíř, přijat do cechu.

1778 *Vojtěch Horinský*, hrnčíř, přijat do cechu. 1793 ujal od manželky své Barbory roz. Lapáčekové půl domu (čp 223).⁷¹⁾ 1799 byl ještě živ.

1782 *Jan Hofman*, hrnčíř, přijat do cechu. Měl dům v České ulici (čp 197) blíž brány Kolínské.⁷²⁾ 1787 koupil dům s zahradou a rundelem (čp 234) v Kolínské bráně za 450 zl rejn. 1789 dům ten prodal za 570 zl rejn.⁷³⁾ 1794 koupil dům v ulici za Černým orlem (čp 272) za 476 zl 43½ kr.⁷⁴⁾ 1801 koupil dům vystavěný z kostnice při býv. chrámu sv. Bartoloměje (čp. 207) za 430 zl rejn.⁷⁵⁾

1784 *Antonín Santor*(?), hrnčíř, přijat do cechu.

1786 *Josef Černohorský*, hrnčíř. přijat do cechu.

1786 *Petr Záruba*, hrnčíř, koupil dům na Psím rynku (čp 278) za 280 zl rejn. 1804 přestavoval paterá kamna na Vlaském Dvoře.⁷⁶⁾

1788 *František Procházka* (mladší) přijat do cechu (zdejší synek mistrovský).

1788 *Jan Kinzl*, hrnčíř, přijat do cechu. 1807 s Veronikou, manželkou svou, koupil dům v Bartolomějské ulici (čp 223) v dražbě za 1006 zl rejn.⁷⁷⁾

1792 *Vincenc Salva*, hrnčíř, přijat do cechu (zdejší mistrovský synek). 1795 koupil dům v Sedlecké ulici (čp 343) za 1000 zl rejn.⁷⁸⁾ 1799 koupil dům (čp 211) u sv. Bartoloměje se dvěma zahrádkami za 726 zl rejn. (List. úř. Lib. contr. 1796 pg 534). 1811 koupil dům na Psím rynku (čp 278) od Petra Záruby, hrnčíře, za 600 víd. čís.⁷⁹⁾

1797 *Ignác Ploza*, mistr toufarský, přijat do cechu.

1798 *Karel Hofman*, mistr toufarský, přijat do cechu.

1800 *Fabián Maliha*, mistr toufarský, přijat do cechu. Býval dříve na Nových Dvorech.

1802 *Jan Kříkava*, hrnčíř, přijat do cechu.

⁶⁹⁾ A. K. čís. 20970.

⁷⁰⁾ List. úř. Lib. contract. 1796 pg. 353.

⁷¹⁾ List. úř. Lib. contract. 1790 pg. 441.

⁷²⁾ Tamtéž F. 19. — ⁷³⁾ Tamtéž pg. 38. — ⁷⁴⁾ Tamtéž pg. 600. — ⁷⁵⁾ List. úř. Lib. contr. 1796 pg. 857.

⁷⁶⁾ List. úř. Lib. contract. 1790 pg. 227.

⁷⁷⁾ List. úř. Lib. contract. 1806 pg. 356.

⁷⁸⁾ List. úř. Lib. contract. 1790 pg. 676. — ⁷⁹⁾ List. úř. Lib. contract. 1811 pg. 281.

1820 vymazoval kamna na arciděkanství.

1802 *František Zeisl*, hrnčíř, přijat do cechu. 1807 koupil dům „u sv. Eustacha“ (čp 186) v České ulici za 230 zl hotových.⁸⁰⁾ 1827 koupil dům v ulici Bartolomějské (čp 223) od Jana Kinzla, hrnčíře, za 660 zl C. M.⁸¹⁾

1803 *Václav Hofman* (mladší), hrnčíř, přijat do cechu.

1803 *František Svoboda*, hrnčíř, přijat do cechu. Povinnost svou do cechu (12 zl 30 kr) složil; avšak zase ji žádal zpět a s cechem se dlouho soudil, ale ničeho nevysoudil. 1804 koupil v dražbě dům blíže býv. chrámu sv. Bartoloměje (čp 228) za 1205 zl rejn.⁸²⁾

1805 *Jan Lemberg*, hrnčíř, přijat do cechu.

1807 *Josef Makarius*, hrnčíř, přijat do cechu.

1808 *Jan Hofman* (mladší), hrnčíř, přijat do cechu.

1808 *Petr Pícha*, hrnčíř, přijat do cechu. 1812 koupil dům na Psím rynku (čp 278) od Vincence Salvy, hrnčíře, za 1000 zl vid čís.⁸³⁾

1809 *Jan Doubek*, hrnčíř, přijat do cechu.

1815 *Jan Kinzl* (mladší), hrnčíř, byl přijat do cechu. 1815 ujal dům v Bartolomějské ulici (čp 223) od rodičů svých.⁸⁴⁾

1815 *František Hubáček*, hrnčíř, přijat do cechu.

1817 *Jiřík Toužimský*, mistr hrnčířský z Vlašimě, koupil dům u Náměti (čp 419) za 1715 zl vid čís.⁸⁵⁾

1819 *Jan Schwab*, hrnčíř, přijat do cechu.

1819 *Antonín Maliha* (Malicha), řemesla toufarského (Weiszkrügler), přijat do cechu. Byl synem Fabiána Malihy, mistra toufarského. 1823 od rodičů svých ujal dům se zahrádkou (čp 432) na Dolejším městě v 1000 zl C. M. (List. úř. Lib. contr. 1820 pg 623).

1820 *Jan Hanuš* jinak Hrouda, hrnčíř, pastorní syn Jana Hofmana hrnčíře, byl přijat do cechu a uděleno mu právo městské. V listinách jej nazývají mistrem toufarským. 1825 s manželkou svou Eleonorou koupil dům při kostele sv. Bartoloměje (čp 207) od Jana Hofmana za 1000 zl vid čís.⁸⁶⁾

1826 *František Zeisl* (mladší), hrnčíř, přijat do cechu. 1833 ujal dům v Bartolomějské ulici (čp 223) od rodičů svých.⁸⁷⁾

1833 *Josef Zeisl*, hrnčíř, přijat do cechu. 1836 koupil dům (čp 207) při kostele sv. Bartoloměje od Jana Hanuše za 360 zl k. m.⁸⁸⁾ 1859 koupil dům u sv. Bartoloměje (čp 204) s krámy hrnčířskými.⁸⁹⁾

⁸⁰⁾ List. úř. Lib. contract. 1806 pg. 160. — ⁸¹⁾ List. úř. Lib. contract. 1829 pg. 353.

⁸²⁾ List. úř. Lib. contract. 1801 pg. 786.

⁸³⁾ List. úř. Lib. contract. 1811 pg. 283.

⁸⁴⁾ Tamtéž pg. 784.

⁸⁵⁾ List. úř. Lib. contract. 1815 pg. 566.

⁸⁶⁾ List. úř. Lib. contract. 1832 pg. 573.

⁸⁷⁾ List. úř. Lib. contract. 1836 pg. 333.

⁸⁸⁾ Tamtéž pg. 158. — ⁸⁹⁾ List. úř. Instrum. 1851 pg. 282.

1833 *Jan Kvapil*, hrnčír, přijat do cechu.

1839 *Václav Pšenský*, hrnčír, přijat do cechu.

1840 *Šebestián Matoušek*, hrnčír, se připomíná. Přišel do Hory z Golčova Jeníkova, kdež otec jeho Jan Matoušek byl též mistrem hrnčírským; manželka jeho Rosalie (roz. Černá) pocházela též z Golč. Jeníkova.⁹⁰⁾

1845 koupil dům na Tarmarce (čp 79) za 940 zl C M (List. úř. Lib. contr. 1845 pg 105). 1853 koupil dům (čp 249) v České ulici za 600 zl sčř;⁹¹⁾ 1861 jej prodal za 750 zl.⁹²⁾

Jeho jménem označeny jsou dva rámce z pálené, hnědě polévané hlíny, které jsou majetkem kutnohorského musea. Jeden ($285 \times 325 \text{ mm}$) jest na straně vnitřní vrouben dvojitým prutem, červenobíle pruhovaným.

Obr. 91.

V rámci tom vsazena jest deska z pálené hlíny, na níž v oválu rudohnědém ($140 \times 180 \text{ mm}$) tkví reliéfní poprsí sv. Ludmily, celé světlehnědě polévané, se zelenou ratolestí palmovou (obr. 91). Na rubu desky jest vedle jména mistrova „Ssebestijan Mataussek“ vyryt letopočet 1840; níže jest připojeno jméno „Krystyna Mataussek“ (snad první jeho manželka?). Obraz ten byl bezpochyby určen toliko pro výzdobu rodinného obydlí dotčených manželů; snad nebyly výrobky toho druhu ani předměty prodejnými. Rámec druhý, světle hnědý ($285 \times 350 \text{ mm}$), jest příkrášlen skupinami rýh, vějířovitě se rozbíhajících zeleně polévaných; vnitřní hrany rámce jsou vroubeny ozubečkem, jehož hroty ční do vsazeného zrcadla. Na rámci tom jest jméno mistrovo vyryto dokonce na straně lícní, což ukazuje k tomu, že mistr zhotovil tento kus jen pro účel soukromý.

⁹⁰⁾ A. arciděk. Matrika křtů. — ⁹¹⁾ List. úř. Lib. contract. 1850 pg. 526. — ⁹²⁾ List. úř. Instrum. 1851 pg. 608.

VI. Malíři a řezbáři.

Za starodávna pracovali malíři hlavně pro kostely a pro kláštery. Okolo roku 1500 bývalo v Hoře, ve vnitřním městě a na předměstích třináct kostelů, totiž: sv. Barbory, sv. Jakuba (Vysoký), Matky boží (na Náměti), sv. Bartoloměje, sv. Jana Křtitele, sv. Kříže (ve špitále za branou Čáslavskou), sv. Lazara, Vš. svatých, sv. Jiří, sv. Martina, sv. Petra a Pavla (na Rovni), sv. Václava (na Rovni) a sv. Trojice (nad hufmi). Uvážíme-li, že Kaňk byl též považován za předměstí Kutné Hory, možno přičísti též kostel sv. Vavřince na Kaňku, jakož i tamější hřbitovní kostel sv. Maří Magdaleny. Blížkost kláštera Sedleckého vybízí k tomu, abychom i tamější památky umělecké vtáhli do okruhu následujících úvah. Kromě toho bylo v Hoře několik kaplí, zejména na Vlas. Dvoře, na Hrádku, při kostnici hřbitova svrbarského a v klášteře bekyň. V době novější pak byl zbudován ještě kostel sv. Jana Nep. a kaple v klášteře uršulinském. Vnitřní úprava a výzdoba těchto svatyní byla úkolem hlavně malířů a řezbářů. A tak i v těchto oborech vyrostlo ze zbožné mysli starých Horníků mocné povzbuzení umělecké tvorby. Výsledky tvorby té, která byla pravděpodobně velmi čilá, zachovaly se do dneška jenom z části. Movitý umělecký inventář z doby předhusitské schází v Hoře naprosto; smetla jej obrovská vlna bouří husitských, několikráte se přes Horu plnou tíhou převalivší.¹⁾ Také doba renesanční tu zůstavila jenom nepatrné stopy. Leccos bylo asi ukořistěno švédskými vojsky; mnohem více však propadlo zkáze za pustého řádění protireformace, neboť náboženský purism řádu jezuitského ničeho neztrpěl, čím se připomínala víra nekatolická. Svévolnou touto purifikací řád jezuitský uvolnil dráhu oblíbenému svému slohu baroknímu a naplnil gotické chrámy v Kutné Hoře výzdobou, pořízenou ve slohu jmenovaném. Do nedávna ještě v kostelích sv. Barbory, sv. Jakuba a Matky boží nebylo pilíře, o nějž by se neopíral barokní oltářík, anebo na němž by nebylo zavěšeno nějaké barokní dílo řezbářské nebo malířské, takže v lesku zlata a v záři svěžích barev se architektonické tvary gotické téměř utápěly. Bylo tu ovšem leccos nevkusného, co postrádalo ceny umělecké naprosto a co

¹⁾ Jediné stříbrná monstrance sedlecká, podle datování Chytilova z doby té pocházející, se zachovala v bezpečném úkrytu.

hlasně volalo po očistě.²⁾ Ale při restauraci dotčených kostelů, vykonané v době nejnovější, měla tato očista v zápětí též zkázu některých věcí dobrých, významných to dokumentů pro umělecký ruch v Kutné Hoře v druhé polovině 17. století.

Nad jiné zajímavější a pro Kutnou Horu významnější jest doba Vladislavská. Umělecké památky, z té doby zachovalé, jsou dosti četné a podávají neklamný důkaz, že malíři a řezbáři, kteří tehdy pro Horu pracovali, stáli na výši souvěkého umění. O umělcích těch jest jinak velice málo známo; ani srovnáním s jinými pracemi téže doby, na př. na Křivoklátě, na Žirovnici (v okr. Pelhřimovském) nelze se dodělati ničeho, než závěrů jen pravděpodobných a proto méněcenných. Prameny listinné pak jsou skrovné a ukazují namnoze k tomu, že původcové čelnějších děl nebyli umělci domácími, v Hoře usedlými. Tvzení, že by za doby Vladislavské se byla v Hoře vyvinula zvláštní škola malířská,³⁾ jest smyšlenkou, rádného odůvodnění postrádající. Valentin Noh, illuminátor kutnohorského kancionálu z r. 1471, pocházel z Jindř. Hradce a byl od r. 1477 v Praze usedlý. Matouš, illuminátor kancionálu Smíškovského, byl usedlý v Praze. V letech 1502 až 1504 prodléval v Hoře občas pražský malíř Roman Vlach; prováděl tu bezpochyby jakési nástěnné malby. Pražský malíř Hanuš Elfelder maloval 1515 velikou archu pro kostel sv. Jakuba. Po roce 1520 pracovali tu cizí malíři Diviš z Litoměřic a Wolfgang (Gangolf). Patrně nebylo po celou dobu Vladislavskou v Hoře ani tolik zdatných mistrů malby, aby mohli vyhověti běžným úkolům umělecké tvorby, tím méně aby mohli význačným uměním přičinili k vývoji zvláštního směru v českém malířství. Také umění řezbářské, zejména dílo figurální, představuje se tu v starší době několika kusy značné ceny; na předních místech tu stojí socha Krista Vykupitele v zasedací síni na radnici, reliefs sv. Vojtěcha a sv. Ludmily na křídlech oltářních v kapli na Vlaském Dvoře a postavy andělů na got. stolicích v chrámě sv. Barbory. Mířtři řezbáři, kterým by díla ta mohla býti pravděpodobně přisouzena (Hanuš, Hanuš Elfelder, Kašpar), nebyli v Hoře usedlými.

Také v době pozdější, v 17. a 18. století se častěji do Hory volali cizí umělci. Pražský malíř J. J. Heinsch se zúčastnil výzdoby chrámu sv. Barbory; oltářní jeden obraz jeho z roku 1698 jest vyvěšen v museu kutnohorském. Petr Brandl pracoval pro Horu i pro klášter Sedlecký.⁴⁾ Frant. Xav. Palko maloval oltářní obrazy pro kostel sv. Jakuba⁵⁾ a sv. Jana Nep.⁶⁾

²⁾ Nejzápadnějšími případy toho druhu byly jmenovitě tyto: obrazy svatých z řádu jezuitského, které s hrubým, i laika urážejícím nevкусem rozvěšeny byly po žlábkovaných pilířích v hlavní lodi chrámu sv. Barbory a na nichž jediné rámy měly cenu uměleckou; obrovské nevкусné sochy dřevěné v témž kostele postavené ve výši po obou stranách triumfálního oblouku tam, kde empory se připojují k triforiu.

³⁾ Method XI. 104, 107.

⁴⁾ Pam. arch. XXII. 225.

⁵⁾ Pam. arch. XXV. 53.

⁶⁾ Pam. arch. XVI. 809.

a obrazy freskovými okrášlil klenby kostela posléze jmenovaného.⁷⁾ Na oltářích kostelů kutnohorských jsou též obrazy Škrétovy, Molitorovy a j. Také leckteré dílo řezbářské bylo pro Horu pořízeno umělci cizími. Dílna pražského řezbáře Sultnera dodala sochy světců na hlavní oltář v kostele sv. Jakuba.⁸⁾ Neznámého tvůrce roztomilých sošek geniů, kterými vyzdobeno bývalo zábradlí na dřevěném ochozu velkého refektáře v klášteře Sedleckém, nutno hledati také mimo Horu; neboť dílo to zde stojí zcela osamoceně, majíc ráz dokonce odlišný od toho, co se tu zachovalo přibližně z téže doby. Sošek těch allegorických jest osm.⁹⁾ Něžný výraz tváří, elegantní postoj a výrazný pohyb rukou připomínají poněkud Ježíška, hovíciho si na lokti R. boží v kapli Salazarovské v kostele sv. Jakuba. Avšak socha tato nazývá se již roku 1706 „starožitnou soškou P. Marie“,¹⁰⁾ kdežto sochy geniův ukazují k první polovině století osmnáctého.

Ještě na sklonku XV. věku i na začátku věku XVI. stavěly se na oltáře archy z obrazů tabulových, totiž na dřevě malovaných. Plátno začali sobě oblibovati malíři teprve později; avšak dávno již zdobivali malbou antependia, kortiny, praporce, korouhve a j.¹¹⁾

Pro obrazy tabulové vybíral malíř z prken lípových nebo topolových kusy bezvadné a plochu, určenou pro malbu, dal upravití cuprejtýřem. Tento malířský příručí počínal si takto: nahodilé nerovnosti vyrovnal směsí klišu s pilinami; aby pak podklad malby pevně se mohl uchytili, přiklížil na prkno proužky plátěné, mřížovitě kladené, v klišu smáčené, na to pak kladl několikanasobnou vrstvu sádry s klišem smísené,¹²⁾ když sádra proschla, uhladil ji a konečně nanesl základní nátěr barevný, totiž verdetteru, bolus nebo minium, v oleji rozředěné. Půda takto připravená byla způsobitou, přijmouti zclacení i malbu. V době vytčené malovalo se obrazy zpravidla ještě alla tempera, ačkoliv byla již známa technika olejová.

Některé archy kostelů kutnohorských přečkaly všecku nepřízeň a všecko nebezpečí bez hrubšího poškození. Zachoval-li se celek, byl zrestaurován a opět na oltáři vztýčen; ale nikoli pokaždé na svém původním místě. Tři jsou v kostele na Náměti: archa veliká, na jejíž tabuli střední se spatřuje nanebevzetí a korunování P. Marie, s predellou malovanou; malá archa s obrazem Rodičky boží a sv. Anny, u jejichž nohou si hrají drobní andě-

⁷⁾ Jan. J. Řehák, Kutnohor. příspěvky I. str. 17 a násl.

⁸⁾ Pam. arch. XXV. 53.

⁹⁾ Osm těch soch jest uchováno v kutnohorském museu. Bývalo jich bezpochyby více, deset nebo dvanáct.

¹⁰⁾ Tehdy bylo uloženo pražskému řezbáři Matesovi Václ. Jäcklovi, aby zhotovil schránku na tuto sochu „staré Rodičky boží“. A. K. Zádušní počet kostela sv. Jakuba.

¹¹⁾ Když roku 1504 haviřský pořádek na Kaňku chystal sobě praporec nový k slavnostním výchozům, vydáno za taphat, za zlato, za kment, za hedbávi a „malěří od malování“ 11 kp gr. A. K. Reg. kaňkov. pořádku haviřského.

¹²⁾ Na zachovalém obraze tabulovém není ovšem úprava ta patrna. Avšak ve sbírkách musea kutnohorského jest uloženo křídlo ze staré archy malované, na němž jest obraz až do základu rozrušený; tu lze dílo cuprejtěřovo stopovati.

líčkové; druhá malá archa, v jejímž středu jest vyobrazena návštěva P. Marie u sv. Alžběty (býval dříve v chrámě sv. Barbory). V ochozové kapli Smíškovské u sv. Barbory stojí malá archa, jejíž velká tabule představuje Rodičku boží s Ježíškem mezi šesti světicemi; z téhož kostela pochází též tabule s obrazem zvěstování P. Marie, která nyní jest zavěšena v museu archaeol. sb. Wocela. V kostele sv. Jakuba visí rozsáhlá predella z bývalé archy hlavního oltáře,¹³⁾ na níž jest vymalována večeře Páně (1515). Také v kapli na Vlas. Dvoře stávala na hlavním oltáři archa malovaná; střední tabule její s postavou zmučeného Krista mezi sv. Václavem a sv. Ladislavem byla přenesena do musea arch. sb. Wocela.¹⁴⁾

Také stěny chrámové a pole mezi klenbovými žebry uznány vhodnými pro umístění maleb, jednak pro zpestření velkých ploch, jednak pro povzbuzení věřících. Byly to hlavně obrazy biblické a legendární, jak patrně v ochozových kaplích u sv. Barbory,¹⁵⁾ ale mezi ně se vtrousily někdy též motivy světské: v kapli Smíškovské pod oknem postavy z rodiny donátorovy, v kapli hašpléřské scény z díla havéřského, na klenbě hlavní lodi malované znaky, v jižní lodi poboční (v kapli minciřské) postavy minciřů a pregéřů. Obrazy nástěnné malovaly se buď al secco (na maltě zaschlé) anebo al fresco (na čerstvé, ještě vlhké maltě). Způsob druhý lépe vzdoruje škodlivému vlivu vlhka, proměnám teploty a j., poněvadž barvy (minerální) se tu spojují chemicky s vápnem za vlhka; ale tvorba umělecká tu žádá pevné a hbité ruky. V bývalé kapli minciřské u sv. Barbory lze zřít obrazy (křížovou cestu) malované na holých kvádrech, neovržených.

Malíři krásilivali uměním svým též pavězy (ochranné štíty válečné). K tomu cíli se povrch pavězy upravoval tak, jako prkno pro obraz tabulový, a na povrchu upraveném maloval malíř (štítař) barvami temperovými. Známe dvě krásné pavězy původu kutnohorského, obě nyní uchované v historických sbírkách Národního musea v Praze. Pavěza větší (135 cm vysoká) nese uprostřed na úzkém vysedlém, pruhu obraz sv. Václava s praporem a štítem (obr. 92.). Plochy po obou stranách jsou vyplněny

¹³⁾ Dač. Rez. I. 120. O té arše jest tam psáno, že „archa, tabule veliká, malovaná velmi pěkná, postavena jest na velkém oltáři v kostele Vysokém sv. Jakuba; a stála jest okolo tří set a padesáte kp gr č. Archa, která dříve na tom místě stávala, shořela 1508 v neděli po pam. jedenácti tisíc panen; byla též pěkná a stála přes 300 kp gr č. Dač. Rez. I. 58.

¹⁴⁾ Jako jiné věci kostelní, pořizovaly se také archy zpravidla z peněz darovaných. 1482 podle kšaftu Ambrože pregéře dáno ke kostelu na Náměti na archu 5 kp gr. A. K. Reg. flav. minus B. 12.

¹⁵⁾ O výklad a datování maleb těchto pokoušelo se několik znalců, zejména Jan J. Řehák (Kutnohorské příspěvky str. 13—17) a Karel Chytil (Pam. arch. XII. 281. — Malířstvo pražské XV. a XVI. věku 128 a násl.). Úvahy byly založeny jednak na souběžných historických zprávách o kaplích, těmi freskami vyzdobených, jednak se opírají o příbuznost maleb těch s datovanými freskami na hradě Žirovnici (u Pelhřimova), kterýžto hrad patřival Vencelíkovi z Vrchovišt. Uznáno pravděpodobným, že malby ty vznikly mezi rokem 1485 a 1511, a že autorem jich jest bezpochyby malíř domácí, ale podléhající vlivu nizozemského umění.

Obr. 92.

hustým ornamentem rostlinným, z něhož nahoře dvakrát vyniká korunovaný monogram krále Vladislava Jagel., čímž jest vznik pavézy datován. Podle okraje pavézy vine se text písně k sv. Václavu, gotickou minuskulí psaný, který na dvou místech jest přerušen okrouhlými medailony: na jednom jsou vyobrazeni dva hašpléři s rumpálem, na druhém dva kovkopové se svým štítem. Tím jest dotvrzena příslušnost pavézy ke kutnohorskému pořádku havířskému. Lícni plocha pavézy menší (88·5 cm vysoké) jest nápisem, napříč položeným, rozdělena na dvě části nestejně veliké: dolejší menší jest pokryta ornamentem šupinovitým (obraz 93.); na hořejší větší jest znázorněn zápas Davidův s Goliathem, a mezi oběma zápasníky jest vtěsnáno gotické písmeno *k*, velikostí bezmála postavě Davidově se rovnající. Podle okraje pavézy běží modlitba, zřetelnou minuskulí psaná „pane · bože · daj · ꙗкободу...“¹⁶⁾ Na radnici kutnohorské ve světnici radní visely nade dveřmi ještě roku 1654 dvě pavézy malované s erbem pánův šepmistrův (A. K. čís. 10004).

Malíři nepohrdali ani dílem, které spíše příslušelo štafirům, jakož jest pozlacování, polychromování výrobků řezbářských, soustružnických a truhlářských. 1487 malíř Hasík (Matěj) v Praze maloval sánky pro krále a za to dílo přijal 4 kp gr z mince kutnohorské.¹⁷⁾ Kutnohorský malíř Jakub (Svatoslav) roku 1587 pozlacoval dvě jablka a dvě hvězdy do radní světnice.¹⁸⁾ Malíř Petr Timmerer roku 1679 maloval pietu, sousoší postavené na malé kruchtě nad kaplí Salazarovskou v kostele sv. Jakuba a zabýval se vedle díla malířského hojně pracemi štafířskými. A podobně si vedli i jiní malíři. Železná pokladnice mincovní, zobrazená na str. 135, jest pomalována opakujícím se jednoduchým ornamentem bílým, rudě stínovaným; na přední straně ve dvou čtvercových polích jsou zobrazeny znaky, jeden Pavla Škréty Šotnovského z Závořic, druhý Matěje Jílovského z Krásné Hory.

Malíři ozdobovali malbami také knihy liturgické, pečující o jejich důstojný vzhled. Knih mešních a zpěvných mívaly kostely kutnohorské hojnost, zvláště tam, kde k prozpěvování „chval božích“ se pěvci sdružovali ve sborech literáckých. V inventáři kostela Matky boží na Náměti jsou při roce 1495 vyznačeny knihy tyto: mšály psané 4 vedle jednoho imprimovaného, speciálník notovaný pargamenový pro kněží, kradál (graduál) veliký pargamenový, antifonář veliký papírový, speciálník papírový notovaný pro literáty, 2 žaltáře pargamenové, jeden nový a druhý starý malý, kancionály 4. Za několik let se tento počet knih „zpívacích“ rozmnožil tou měrou, že při roce 1502 vykazuje inventář 10 mšálů i s agendou a special-

¹⁶⁾ Pam. arch. XX. 89 a násl. Bohum. Matějka. — Není známo, že by který malíř kutnohorský byl maloval pavézy. Kaňkovští koupili roku 1515 šest pavéz velikých od Matúše maléře z Hradce za 6½ kp gr hotových, a on Matúš slíbil, že jsou dobré a pevné; tovaryšům malířským dostalo se zpropití 10 gr. A. K. Reg. přijmu a vydání při obci kaňkovské 1506.

¹⁷⁾ A. W. Reg. verková.

¹⁸⁾ A. K. Registra železa, olova, soli.

níky, graduál pergamenový, antifonář na papíru, žaltáře 4 pergamenové, specialník na papíru k zpívání, kancionály 2 s texty ve dčkách s francovinami, opět dva kancionály veliká s francovinami ve dčkách, 1 kancionálník v červené kůži malý, „ten ukradli“ (připsáno), 1 textový v bílé korpertúře, rubrika stará na papíru, summa 6 kancionálů. Některé kancionály (antifonáře, graduály, žaltáře a j.), které sobě sborové literáctí pořizovali na pergameně se značným nákladem, bývaly druhdy rozměrů obrovských, což se vysvětluje tím, že pro četný sbor pěvců bylo třeba velikého, daleko rozeznatelného písma; také tu rozhodoval větší rozsah žádané výzdoby obrazné. Pergamen byl volen místo papíru jednak pro znamenitou jeho trvanlivost, jednak pro hladkost povrchu, který snadno přijímal písmo i malbu. Blána pergamenová o průměrné velikosti 80×60 cm byla v půli přeložena, aby povstala dvojice listů velikosti asi 40×60 cm, a ze dvojic takových skládány složky. Jednotlivé složky v kancionálu bývají označeny písmeny pořadem abecedním, a jednotlivé listy každé složky bývají číslovány běžnými čísly. Písař táhl nejprve linky notové, ponechávaje široký lem prázdný; potom psal noty s textem, maje zřetel k obmyšlené výzdobě miniaturní. Z míst, která byla určena pro velké malované iniciálky, jakož i pro ozdobné versálky (začáteční velká písmena veršů), bylo nutno linky notové seškrábat. Další práce, totiž výzdoby umělecké, chopil se pak illuminátor. Písař s illuminátorem musili pracovati za vzájemné shody; ovšem bylo písaři podřízovati se intencím illuminátorovým. Větší dílny illuminátorské měly bezpochyby již své písaře, v díle takovém vycvičené. Takových dílen v Hoře nebylo; ale byli tu písaři, kterým zhotovení zpěvních knih jednoduchých, neilluminovaných mohlo býti svěřeno. Bakalář Koláčník notoval a psal 1537 kancí adventní; téhož roku notoval Jubilami, Laudes a jiné kancí vánoční; 1538 přijal za lamentací $\frac{1}{2}$ kp gr z pokladny zádušní kostela Námětského; 1539 notoval kancionál vánočních kancí za 14 gr. V době pozdější vykonával práce takové Johanés Kouřimský; 1581 psal písně a vynotoval Kyrie a patriamina také pro dotčené záduší.¹⁹⁾

Kostelní inventář knižní doplňoval se někdy z peněz zádušních. Pro kostel Námětský koupili páni kostelníci roku 1507 nový žaltář pergamenový za 9 kp, 1508 nový mšál imprimovaný za 2 kp a 1516 kancionál český postní od Vaňka, posla panského za 2 kp. Někdy se knih zpěvních dostalo kostelu darem nebo odkazem; 1470 Jan Dušek, „k budící odplatě prohlédaje“ v kšaftě svém poroučí knihy antifonář, za které dal 60 zl uherských, k záduší do Vysokého kostela, ale tak, aby jimi manželka jeho „paní Duška“ vládla do své smrti, „aby jich pójčovala k každým hodům a zase schovávala a to proto, aby jich žáci dříve času nešeredili“.²⁰⁾

¹⁹⁾ A. K. Zádušní počet kostela námětského. Zpěvné knihy tyto byly bezpochyby všechny psány na papíře; taková kniha byla ovšem lacinější. Ale nehodil se k tomu účelu papír jakýkoliv; kostelníci záduší námětského roku 1498 vydali za benátský papír k kancionálu $\frac{1}{2}$ kp 6 gr.

²⁰⁾ A. K. Reg. rub. parvum J. 12.

K utěšenému rozvoji českého umění illuminátorského přičinili mnoho kúrové literáčtí. I v menších městech českých sdružovali se zbožní pěvci, aby při službách božích sborovým hlasem prozpěvovali čest a chválu boží.

Kúrové literáčtí nemohli býti ovšem bez knih zpěvních, notovaných. Aspoň jeden takový kancionál (zpravidla graduál) pořídili sobě literáti ve formě honosné, pro potěšení sobě, pro pochvalu vůči literátům jiných měst. V Kutné Hoře, kde každý z četných kostelů měl své literáty, kde některý kostel měl dokonce literácké kúry dva, český a latinský (Vysoký kostel), bylo v tom smyslu zápoleno velice horlivě, ovšem na prospěch miniaturního malířství. Literácký kúr jeden v Kutné Hoře (u Vysokého kostela?) měl již v roce 1471 graduál, nádherně upravený. V roce 1492 se dostalo kostelu sv. Trojice krásného graduálu darem od jednoho člena rodu Smíšků z Vrchovišť. Okolo roku 1506 byl opět pořízen graduál, skvostně iluminovaný, pro jeden z kostelů horských, pravděpodobně pro kostel Vysoký, jehož vyobrazení jest vsunuto do jedné iniciálky. Kúrové literáčtí také v době pozdější objednávali kancionály psané a náklad na ně hradili z darů a odkazů peněz i jiných cenných věcí, které v peníze hotové se mohly obrátiti. Když okolo roku 1565 se chystaly zpěvní knihy pro literácký kúr Vysokého kostela, bylo v četných testamentech pamatováno na tento účel hojnými odkazy. 1565 Václav Hrůza, jinak Robínek, v kšaftě svém ustanovuje, aby manželka jeho vydala 5 kp gr č „na ty nové knihy perkamenové, které k Vys. kostelu udělány a koupeny jsou.“ A opět 1566 Jan Vrabec, soused u Náměti, poroučí 1 kp gr č k záduší Vys. kostela „na knihy, které se v Praze pánům literátům dělají“. 1567 darovala Anna Kuklová 10 mis cínových, aby prodány a peníze na též knihy aby dány byly. Atď. Mezi lety 1570 až 1575 pořizovaly se k témuž kostelu opět nové knihy zpěvní. A zas přispěchali četní dobrodinci pánům literátům na pomoc. Jan havíř pod Vlas. Dvorem odkázal 5 kp gr č „na knihy české, které páni literáti sobě strojiti dali“; Matěj Smažil tkadlec slyšel, že se píší české knihy k Vys. kostelu, a přispěl odkazem 2 kp gr č; Jan Škola poručil „na graduál český, kterýž se píše a maluje k Vys. kostelu“, 3 toлары.²¹⁾ Roku 1581 Simeon Srbův odkázal literátům vysokokostelským 100 toлары. Těchto peněz bylo asi užito na pořízení nových knih; že se v té době psaly opět nové knihy, vysvítá z následujících zápisův: 1582 Vavřinec Čechetka, řezník, poroučí literátům českým k Vys. kostelu na knihy 10 kp gr č; téhož roku Petr Bernášek literátům českým Vysokého kostela odpustil 5 kp gr půjčených „na pergamin na kantilenu a patriamina, pro čest a chválu boží, aby se z nich vznáhala“.²²⁾

²¹⁾ A. Z. Testam. 1544 F. 26, G. 17, H. 2, H. 23, J. 16 v. — A. Z. Testam. alb. D. 6.

²²⁾ Tamtéž C. 16, C. 28, A. 30. Týž Petr Bernášek poroučí Janovi Hlaváčovi „kožich svůj hřbetový, vlčatým sukmem pošíty, za tou příčinou, aby chodil k spívání mezi literáty české, aby začínal, a prostější lidé, kteří k spívání chodí, aby mohli při něm spívání cvičiti“.

Zjištění mistři kancionálů kutnohorských nebyli umělci domácími. Valentin z Jindřichova Hradce i Matouš illuminátor byli usedlí v Praze a tam byly pezpochyby také jejich dílny. Avšak oba prodlévali asi delší dobu v Hoře a sbírali tam podněty pro své práce miniaturní mezi havěti, hutníky, minciři a pregěři. Také tam obkreslovali asi pilně tvary architektonické a konali studia kostymní i portrétní. Též Fabián Pulěr, u něhož Kaňkovští roku 1558 objednali graduál český na pergameně s miniaturami, měl dílnu svou v Praze. Tento kancionál, jež Adam Kazibaba notoval a Fabián pěknými barvami a zlatem illuminoval, vyžadoval nákladu 70 kp gr č. K tomu ještě zjednali Kaňkovští graduál latinský, který obsahoval pergamenových listův 8 kop 10.²³⁾

Z jmenovaných zpředu kancionálů kutnohorských žádný nezůstal v Kutné Hoře. Nejstarší z nich (z r. 1471) jest nyní uložen v bibliotece lobbkovické v Praze; druhé dva jsou ve Vídni, jeden v býv. dvorní bibliotece, druhý v býv. dvorním museu umělecko-historickém. Neblahým osudem byla Hora zbavena literáckých knih zpěvních, které byly zbožnými horníky velkým nákladem pořízeny pro kostely kutnohorské. Jiným městům českým (Mladé Boleslavi, Něm. Brodu, Chrudimi, Lounům, Litoměřicům, Žlutici a j.) podařilo se uhájiti své kostelní poklady knižní. Z bohatého jindy rukopisného knižního inventáře chrámů kutnohorských zachoval se jedině misál, na pergameně psaný Janem Humpoleckým, z roku 1486. Z prostého, do textu vloženého zápisu „Johannes de humpolecz me fecit 1486“ nelze ovšem bezpečně odvozovati, že by tento písař byl též autorem ozdobných iniciál. Ale kdo uměl tak úhledně psáti, dovedl také vymalovati ornament jednoduchý, v různých barvách stereotypně se opakující. Obrazům figurálním se tvůrce toho misálu vyhýbal. Jediný obraz toho druhu (na str. 136.), totiž nahé tělo Kristovo, z hrobu vyrůstající, není zdařilé; a v drobných postavách ptáků a jiné zvěře nemohl malíř osvědčiti vyšší vzlet.²⁴⁾

Kaňkovští také nedovedli zachrániti svých zpěvních knih, které sobě za veliké summy peněz byli pořídili. Graduál, zhotovený Fabiánem Pulěrem 1561, odňal jim násilím mincmistr Vilém z Vřesovic již roku 1615. A když roku 1673 se ukázala potřeba důkladné opravy na kostele sv. Vavřince, a peněz nebylo, žádali Kaňkovští na pánech šepmistrech kutnohorských, aby z pokladu dotčeného kostela směli prodati graduál, který jim ještě zbyl, a jeden kalich. Po vykonané opravě 1677 bylo pak takto súčtováno: šepmistři a rada na Horách Kutných, vydavše na opravu věže kostelní 30 zl, srážejí sobě 18 zl 48 kr, které za graduál byly strženy, ostatních

²³⁾ A. K. Jan Hejzelna, Památky města Kaňku pg. 73. — Pam. arch. XV. 463, 464. Josef Šimek. Objednaný český graduál dodal Fabián po všelijakých průtazích Kaňkovským teprve v měsíci červnu 1561.

²⁴⁾ Pam. arch. XI. 263, 264. Petr M. Veselský. Chybné udání rozměrů nutno opravit dle Pam. arch. XVI. 616—618. Kar. Mádl. Misál jest uložen v městském archivu.

11 zl 12 kr darují záduší kostela kaňkovského.²⁵⁾ Není známo, kdo ten graduál koupil.

Tuhost, pevnost a trvanlivost pergaměnu byla příčinou, že mnoho knih, psaných na pergaměně, po případě i dílem illuminátorským zdobených, vzalo za své v dílnách knihařských. Městský archiv kutnohorský skýtá mnoho dokladů pro tento fakt zarmucující. Většina starých knih memorabilních jest vevázána v obaly z pergaménových blan, úhledným gotickým

Obr. 94.

písmem popsaných. Obálkou knihy memorabilní z roku 1529—30 býval pergamén, na němž jest vymalován obraz přední i zadní strany biskupské infule v přirozené velikosti (obr. 94.). Obrazy ty jsou sic toliko návrhy pro výzdobu mitry dílem vyšíváním a klenotnickým; ale provedení jest tak pečlivé, jako bývá na jiných miniaturách té doby.²⁶⁾ Neušetřil-li knihař tohoto zjevně cenného kusu, nelze se diviti ani tomu, že ničivou činností v dílnách knihařských byly zasahovány a hubeny celé rukopisné knihy pergaménové, které byly prosty výzdoby illuminátorské.

²⁵⁾ A. K. čís. 11469, 11720.

²⁶⁾ Pam. arch. XX. 123 a násl. Ot. Hejnic.

Řemeslo malířské a řezbářské nacházelo v Kutné Hoře hojného zaměstnání také mimo chrámy. Zámožnější měšťané dávali sobě v domech svých stěny krášlití malovanými lemy, věncováním a barevnými stupni (sokly). Když roku 1605 šacovali nově zbudovaný dům Samuele Nejepínského z Nejepína, ležící na Trávnice, kudy se z Koňského trhu chodívalo k chrámu sv. Barbory, uznali malíři cenu výzdoby stěn ve světnicích, komorách a na mázhausze v summě 75 kp gr č. 27) Při poslední opravě domu Knížecího, jinak Knejslíkovského (čp 376) byly na jedné stěně vstupní síně v prvním patře objeveny znaky některých kutnohorských rodův patricijských, zejména Radslava Hlavsy z Liboslavě a Jana Hanuše z Šaratic. Ve věži domu Sankturinovského (čp 377) byly ve druhém patře odkryty částečně fresky staré, pocházející z konce 15. století, které bývaly asi důstojným doplňkem nádherného plastického dekóru na klenbě gotické. Stěny ve třetím patře této věže jsou pokryty malbou ze začátku 18. století. Roku 1488 dělali Vlachové pokoj pro krále na Vlaském Dvoře a také jej malovali; summa všeho nákladu na toto dílo 40 kp 45 gr byla jim dána, když pracovali (quum laboratum) 1488, ale roku 1490 nebylo dílo pokoje ještě dokonáno.²⁸⁾ Také světnice v bývalé škole vysokokostelské, vybudované v letech 1594—96, byly lištovány²⁹⁾.

Vnitřní zařízení příbytků za starodávna lze si představití dosti jasně podle zápisů konaných při inventování pozůstalostí. Zápisy takové hovořívaly někdy též o obrazech, rozvěšených po stěnách. Příkladem budiž popis svrchkův, pozůstalých po neb. Matěji Luskačovi Třebechovském, suken postříhači, který zemřel roku 1596. Ve světnici jeho obývací shlížela shůry figura (obraz) Salvatoris a stranou od ní druhá Martina Lutheru, níže pak visela figurka (malý obraz) mrtvého, obklopeného anjely; na mázhausze byl zavěšen kontrfekt Matěje Luskače, veliký, až ke kolenům dosahující; v komoře větší nad ložem byla umístěna figura na plátně, představující Proměnění Krista Pána na hoře Tábor.³⁰⁾ Také se tu našla trocha díla řezbářského, totiž ze dřeva řezané hlavičky zvířecí, na nichž byly upevněny různé jelení, danielové, kamzičí a srnčí.

Velice pozoruhodnou ukázkou staršího řezbářského díla spatřiti lze ve sbírkách kutnohorského musea; je to postava havíře, vyřezaná ze slonové kosti (obr. 95.). Na sošce (95 mm vysoké) se věrně vypodobňuje havířský kroj se zvláštním svým příslušenstvím; také kahan havířský, hůl, kabelka na řemeni zavěšená se šerpířem (nožíkem) to vše, ač zdrobnělé, jest velmi pečlivě vyřezáno; také výrazu v obličejí a tvaru rukou věnoval umělec chvalitebnou péči. Kutnohorský původ této sošky dovozuje se tradicí. Téhož původu jest asi jiná soška havíře (poněkud menší) také ze slonové

²⁷⁾ A. K. Kniha invent. 1596 H. 28. — Pam. arch. XVI. 813.

²⁸⁾ A. W. Reg. verková.

²⁹⁾ Pam. arch. XIX. 225 a násl.

³⁰⁾ A. K. Lib. invent. 1596 B. 16 a násl.

kosti vyřezaná, která se přechovává v umělecko-průmyslovém museu obchodní komory v Praze.

Že řezbáři pomáhali při plastické výzdobě lijeckého díla, zejména zvonů, pušek, hmoždířů a pod., bylo doloženo již na jiném místě; jakož jest pravděpodobno, že také hrnčířům skýтали modely pro reliefní příkrasy kachlů i nádob.

Obr. 95.

Řezbářství bývalo vždy s malířstvím těsně spjato, jednak společnými cíly, stejnou přípravou a výchovou, jednak též souběžnou namnoze činností. Jsou známy případy, že malíř byl též řezbářem. Všude, kde byli malíři sloučeni v cech, byli k nim přivtěleni též řezbáři. K tomuto cechu patřili též *štafíři* (barvili věci řezbářské, soustružnické a truhlářské), *štítaři* (malovali štíty, pavězy, terče a j. pod.), *lištaři* (vykonávali hrubší práci malířskou ve světnicích, zejména malovali ozdobné lemy, věncování čili festony, jakož i kortiny na stěnách) a *cuprejťáři* (upravovali desky k malbě, pokládali hladké plochy zlatem a stříbrem).

Jako u jiných cechů, byl také v artikulích pražského cechu malířského vyjádřen požadavek, aby tovaryš, který mezi mistry chtěl být přijat, ukázal mistrovský kus „pro zkušeni ruky své“. Thematem pro tento důkaz dovednosti a technické vyspělosti bylo zhotovení obrazu Rodičky boží s děťátkem, jaksi v upomínku na evang. Lukáše jakožto patrona malířů, který podle staré tradice prý zhotovil věrný obraz P. Marie. Zpracování téhož motivu se ukládalo též illuminatorům, malířům na skle a řezbářům. V době pozdější byl pro malíře úkol rozmnožen o úpravu pozadí za Rodičkou boží vymalováním krajiny „s vrchy, lesy, horami a dalekým stavením, což se landšoft jmenuje“.³¹⁾ Řezbáři bylo vyřezati postavu P. Marie na měsíci s děťátkem na ruku; okolo sochy měla být „diadema“, to jest paprskové aneb plamenové naskrz prořezání“. Postava měla být po předu i po zadu mistrovsky řezaná, ale nesměla být barvami omalována.

V Hoře za starodávna nebylo cechu malířského. Ale někteří malíři kutnohorští udržovali styky s cechem pražským, přihlásivše se k němu jako členové přespolní čili hostinští, a požívali takto s ostatními členy práv stejných. V Kutné Hoře povstal cech malířů a řezbářů teprve později, snad na sklonku 17. století. První zmínku o něm máme z roku 1706. K cechu tomu byli přidruženi též zlatníci. Avšak roku 1744, kdy řemeslo malířské v Kutné Hoře se ocitlo v úpadku, odloučili se řezbáři od zlatníků a pořídili sobě pokladnici zvláštní.³²⁾

Někteří malíři a řezbáři, po nichž zůstaly v Hoře stopy jejich umělecké tvorby, byli původu mimohorského a nebyli v Hoře usedlí. Avšak oni se zúčastnili uměleckého ruchu v ovzduší kutnohorském; malby a řezby tam zanechané jsou integrujícími články uměleckého inventáře tamějšího, pořízeného podle intencí a nákladem občanů kutnohorských. A proto byli pojati též do následujícího cyklu umělců kutnohorských.

. 1343 *Jakub Sachs* (Saxo), písař mince v Kutné Hoře, napsal bibli, která se nyní přechovává v universitní bibliothece v Gotinkách.¹⁾ Pro domněnku, že by byl také illuminátorem, nemáme dokladu.

1387 *Rubein*, malíř z Hory, stal se měšťanem Starého města Pražského; zápis o tom zní takto: Rubein pictor de Montibus recepit ius civile, pro eo fideiussit Heinricus Junger aurifaber. Factum . . . feria tertia ante festum Nativitatis Cristi (Kniha č. 986, fol 113 v měst. archivě pražs.). V téže knize na fol 103 stojí však při roce

³¹⁾ K. Chytil Malířstvo pražské str. 319, 320.

³²⁾ A. K. čís. 16418/2, 16421/1, 2. — Ihned při prvním kvartálním shromáždění osamostatněného cechu řezbářského (26. dubna 1744) přihlásili se dva punčocháři, žádající za připojení k cechu. Avšak ostatní tři punčocháři (bylo jich ve městě úhrnem pět) nechťeli být spoluúdy cechu, nově utvořeného; pročež se sloučení to neuskutečnilo.

¹⁾ Čas. Čes. Musea 1909 str. 434. Čeněk Zíbrt. — Mnoho zajímavých zpráv o něm podává Otakar Leminger v „Kutnohorských příspěvcích“ na 10 a 11 str. II. řady.

1373 toto: Heinrich Rubein ius habet [civile]. Podobá se pravdě, že je to jedna osoba, že Rubein již r. 1373 se ucházel v Praze o měšť. právo a že potom nějaký čas žil a působil v Hoře. (Zprávu tu laskavě poskytl minist. rada Otakar Leminger.)

1458 *Plískavý*, malíř. Manželka jeho Maruše Plískavá prodává dům, ležící nad chlebnicemi sám o sobě Matějkovi střelci za 13 kp bez 10 gr peněz hotových.²⁾

1459 *Petr Píber* z Kutné Hory, illuminator, psal a malbami okrášlil rukopis práva církevního, který se chová (IX. B. 6) v universitní bibliothece pražské.³⁾

1464 *Michálek*, řezák, přijal od obce úřad normajstrství ... f 5 ante festum Egidii.⁴⁾

1466 *Linhart Wolf*, malíř, přijal od Duchka 15 kp gr.⁵⁾ Roku 1467 f 2. post Corp. Chr. s manželkou svou, dcerou Václava kováře z Prahy, odevzdal dům svůj v Hoře témuž Václavovi.⁶⁾

1471 *Valentin* z Jindřichova Hradce, řeč. *Noh*, illuminator, maloval miniatury do antifonáře kutnohorského, který nyní se chová v Lobkovické bibliothece v Praze. 1477 přijal v Praze právo měšťské.⁷⁾ 1477 koupil sobě a manželce své Martě dům ve farnosti na Louži v Platnéřské ulici nárožní za 53 kp gr. Kde žil a působil před tím, není známo. Že aspoň po nějaký čas dlel v Hoře, jest patrné z obrazu, jímž vyplnil jednu celou stránku dotčeného kancionálu. Tu zobrazil ruch při práci dolové tak živě a věrně, jak by toho bez autopsie nebyl dovedl. Nad to na témž obraze nahoře vypodobnil tehdejší starší nad havěří způsobem, který dává právo domněnce, že jsou to portréty. 1481 byl ještě živ. Zápis z roku 1487 hovoří o něm již jako o nebožci.⁸⁾

Antifonář kutnohorský, který jím byl illuminován, nezachoval se ve stavu bezvadném; mnoho listů bylo z něho vyřezáno, a některé obrazy jsou valně otřelé. Jméno autorovo jest vyznačeno na str. 254 (podle nov. pag.) v majuskuli B takto: *Valēti⁹ illumiator de nova domo dict⁹ noh*. Rok, kdy byla výzdoba konána a dokonána, zapsán jest na str. 247 (n. p.) v písmeni L na pásce vlající takto: *a domi millesimo cccc^o lⁱ* (1471) a opět na str. 251 (n. p.) v písmeni S: *anno domini 18° lⁱ finis*. Miniatury Valentiny přidržují se ještě starých tradic. Postavy světců a světic jsou stylisovány a proto mají vzhled ztrnulý; avšak tváře mužské jsou výrazné, ženské pak něhyplné, některé velice líbezné. Velikou péči věnuje Valentin zřísňení roucha; neobyčejně efektní jest kresba záhybů na dolejš-

²⁾ A. K. Lib. ant. her. P. 4 v.

³⁾ Pam. arch. VIII. 316.

⁴⁾ A. K. Reg. rub. D. 14.

⁵⁾ A. K. Reg. her. 1442 T. 9. — ⁶⁾ A. K. Reg. rub. H. 2.

⁷⁾ A. města Prahy Kniha zápisů č. 896. K. Chytil Vývoj min. mal. — ⁸⁾ A. m. Pr. Lib. obligac. 1475 čís. 94. K. Chytil tamtéž. — Pam. arch. XVIII. 482. J. V. Šimák.

ších okrajích dlouhých říz, které zpravidla se široko rozkládají a vlají kolem postav, jimi oděných. Vliv starých vzorů na uměleckou tvorbu Valentinovu jeví se zvláště nápadně na výzdobě okrajů. Po širokém prázdném lemu pergamenového listu vinou se tenkou linií prostičké vlnovky rostlinné, jen po řídce rozečkané a mírně rozčepýřené a slabě zkadeřené. Z rozvilin těchto místy vyrůstají stylisované květy přirozené (nejčastěji to bývá bylina kozlík, jejíž květenství lze vzhledně rozčleniti) i vybájené; také zvířenu, hlavně ptactvo vplétá mistr do rozvilin těchto. Do zákrutů vlnovek rostlinných vkládá mistr často obrazy medailonové, které bývají doplňkem anebo pokračováním děje, v sousední iniciálce znázorněného; na př. v iniciálce smrt P. Marie — ve dvou vedlejších medailonech naněbevzetí P. Marie a korunování na nebesích (obr. 96). Rozviliny ukončují se a zpestřují teninkými úponky. Střízlivý tento ráz lemu není nijak nedostatkem výzdoby illuminátorské; v takovém jednoduchém, oku pozorovatelovu se nevztírajícím orámování vynikají velice působivě malby, do notovaného textu vložené. Efekt malby zvyšuje mistr Valentin podle starého způsobu zlatem, jehož užívá hojně. Vkládá zlato do svatozáří, vzorkované do pozadí obrazů v iniciálkách, do rozvilin okrajových v podobě proužků a okrouhlých cetek. Kancionál tento obsahuje asi 300 listů; jich rozměry jsou 43×67 cm.

1481 *Zikmund*, malíř, koupil dům na Provazné ulici od Václava apotekáře za 36 kp gr čes f 4. ante Martini a položil hned 13 kp gr;⁹⁾ ale již 1483 jej zase prodal za 38 kp gr.¹⁰⁾ K penězům purkrechtním, které mu kladeny byly, učinil 1484 Šimon perníkář přípověď ve 3 kp 20 gr, neboť slíbil zaň za ryby a musil své dáti.¹¹⁾ Ještě 1487 se připomíná.¹²⁾

1482 *Řehoř z Hor Kuten*, malíř, syn Michala plavce z Podskalí, přijal městské právo v Novém městě Pražském.¹³⁾

1484 *Jirek*, štajgěř, později Jirek z Lorce, též Jirek Lorecký z Ilkouše (Elkouše), král. urbureč, zabýval se dílem truhlářským a řezbářským. Při inventování jeho statku našly se dvě truhly plné hoblíků, pilek a pilníků, i jiné nádoby (A. K. Reg. flav. maius J. 19.). Dotčeného roku 1484 udělal stolice do Vysokého kostela (zasvěceného sv. Jakubu Většímu), za kteréžto dílo mu Jan, farář téhož kostela, postoupil 30 kop peněz purkrechtních na domě Širůčkovském (A. K. Reg. hered. rub. C. 14 a Reg. flav. minus D. 15). Zaplacená summa ukazuje k tomu, že to bylo dílo větších rozměrů a vyšší hodnoty umělecké. Jan J. Řehák projevuje domněnku, nikoliv pravdě nepodobnou, že jsou to tytéž stolice gotické s bohatou soľpturou, které dnes ještě stojí v presbytěři dotčeného kostela (obr. 97.).

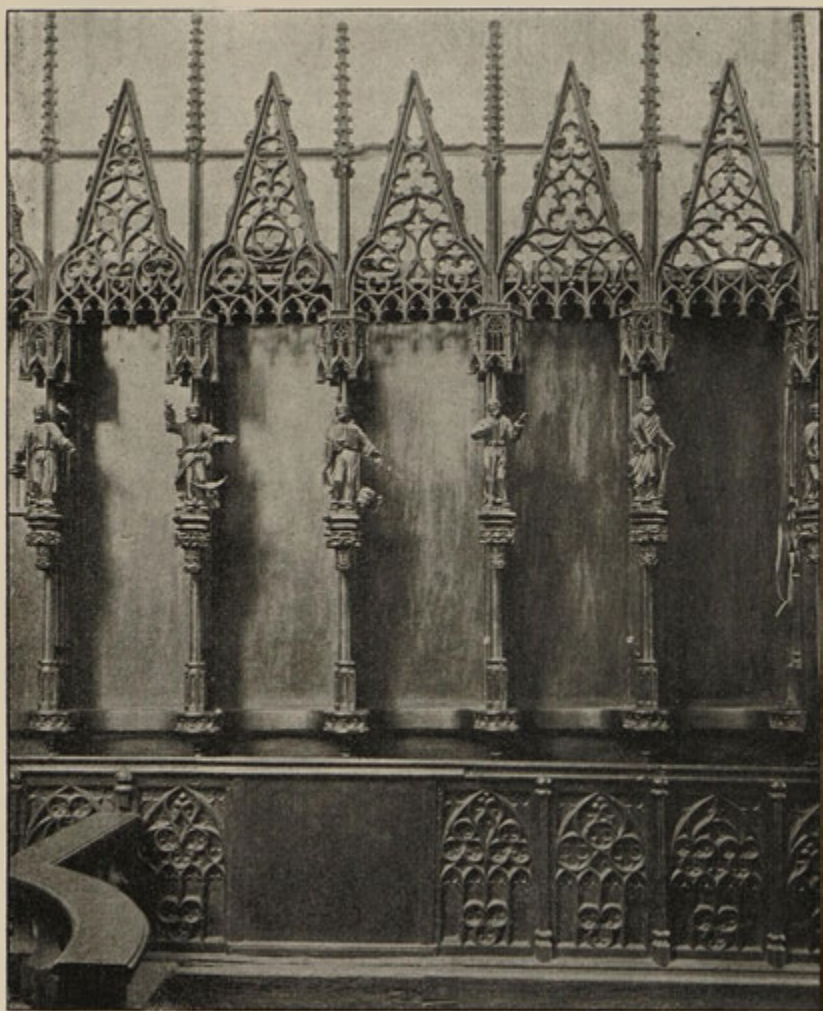
Jirkova dcera Elška provdala se za Jakuba řezáka, jenž se považuje za tvůrce podobných stolic gotických v kostele sv. Barbory. Zjevná shoda

⁹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior B. 14. — ¹⁰⁾ Tamtéž C. 2. — ¹¹⁾ A. K. Reg. flav. min. D. 14. — ¹²⁾ Tamtéž F. 13.

¹³⁾ Pam. arch. XVIII. 478. J. V. Šimák.

díla řezbářského tu i tam po stránce konstruktivní i dekorativní, jakož i příbuzenský svazek Jakuba řezáka s Jirkem Loreckým pobádají k po-

Obr. 97.

drobným úvahám srovnávacím a vzbuzují domněnku, že Jakub byl Jirkovým vyučencem.

1486 *Hanuš*, řezák královský, přijímal z mince kutnohorské plat za dílo své až do roku 1506. Zápisky o tom v registrech mincovních jsou tyto: 1486 mistru Hanušovi řezáku 10 kp Conradus dedit Pragae mdto. reg.

mtis;¹⁴⁾ 1494 Vocem jucund. z verku tohoto téhodne dodáno mistru Hanušovi 10 kp 41 gr, z verku dominica Jubilate 42 kp bez 3 gr, z verku dom. Cantate 51 kp 22 gr, a tak dána mistru Hanušovi řezáku Sa 104 kp skrze Horstorfara v Normberce, kdy se ženil, mdto. dom. regis;¹⁵⁾ 1496 mistru Hanušovi řezáku na barvy 15 kp ad relac. dom. mincmistr Jude praescripto, a my Judovi zase dali f 5. in octavam s. Martini;¹⁶⁾ 1498 od Nekše 10 kp, kteréž dány Hanušovi řezákovi na zlato ad relac. dom. Cancelarii;¹⁷⁾ 1506 mistru Hanušovi řezáku kMti dáno na jeho dílo 10 kp mdto. regie mtis per dom. mincm.¹⁸⁾ Nebyl v Hoře usedlý; peníze se mu vyplácely pokaždé mimo Horu některým prostředníkem (nejv. mincmistrem, faktorem Konrádem nebo Judou). V článku „Umění řezbářské v Hoře Kutné“ (v Roční zprávě vyš. reál. škol v Hoře Kutné 1884 na str. 10) vsunul autor do citovaného zápisu z roku 1496 nedopatřením slova „do kaple“. Avšak ani tím se nenabylo pevnější opory pro tvrzení, že skulptury v kapli na Vlaském Dvoře vyšly z rukou Hanušových. Účast Hanušova na řezbářských pracech pro svatyně kutnohorské není sic pravděpodobná, ale nebyla dosud ničím doložena. Značné summy, které mu byly vypláceny z mince kutnohorské, mohou se dotýkati díla jeho pro hrad Křivoklát.¹⁹⁾

1488 *Jiřík Quidda* (*Kvida*), malíř, dal suscepcionales.²⁰⁾ Téhož roku koupil dům Starý rathouz od Vaňka, řečeného Barvíře, tchána svého za 76 kp gr, zaval 3 kp gr a splácti měl pokaždé na sv. Jiří po 6 kp gr, a na posledních měl sobě poraziti 10 kp gr, které mu byl Vaněk povinen vedle smluv svatebních jako věno po dceři své. Vedle dluhu za dům, od tchána ujatý, uvalil Jiřík na sebe další nesnázi nemalou tím, že 1489 koupil dům na valech u brány Kolínské od bratří svých Šimona a Vávry za 80 kp gr, se závazkem, že bude splácti dluh po 10 kp gr ročně. Jiřík neplatil tchánu svému ničeho, poněvadž pak 1489 z Hory pryč ušel, svolili páni, aby dům spadl zpět na Vaňka. Avšak roku 1490 se Jiřík vrátil a vyplnil, čím za dům Vaňkovi byl povinován, pročež jej páni v dům ten opět vpustili, aby v něm hospodářem byl, f 2. post Dionysii.²¹⁾ Roku 1492 stalo se pak dokonalé narovnání mezi Vaňkem a Jiříkem smlouvou.²²⁾ Jiřík s manželkou ještě 1516 se připomíná.²³⁾

1488 *Šimon*, malíř, přijal od manželky své Margréty všecko právo a spravedlnost, kterouž měla k statku po neb. manželu svém Janovi Veselem, aby toho dobýval jako svého.²⁴⁾ 1489 učinil přípověď k domu Maternovu v 5 kp gr.²⁵⁾ 1490 dal suscepcionales;²⁶⁾ téhož roku koupil domek na valech pod Ahníkem za 40 kp gr a již 1494 položil za něj poslední peníze.²⁷⁾ 1494

¹⁴⁾ A. W. Reg. verk. při neděli Dicit. V. — ¹⁵⁾ A. K. Reg. verk. při Vocem joc. — ¹⁶⁾ A. K. Reg. verk. vzađu mezi Tradita. — ¹⁷⁾ A. W. Reg. perceptorum dom. mag. mon. pg. 15. — ¹⁸⁾ A. W. Reg. verk. — ¹⁹⁾ K. Chytil Pražs. malíř. str. 136. — Soupis XXXVI. 19 a 98.

²⁰⁾ A. K. Reg. flav. min. J. 1. — ²¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior F. 1, 5. — ²²⁾ A. K. Lib. memor. M. 2, 3. — ²³⁾ A. K. Lib. sentent. 1510 C. 24.

²⁴⁾ A. K. Reg. flav. min. H. 5. — ²⁵⁾ Tamtéž J. 12. — ²⁶⁾ Tamtéž K. 5. — ²⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior F. 19.

Obr. 98.

přikoupil půl domu Ahnikovského za 50 kp gr a 1502 položil za něj poslední peníze.²⁸⁾ 1495 byl kostelníkem chrámu M. boží u Náměti, zaznamenáno o něm, že tehdy přijímal 5 kp gr na ornát.²⁹⁾ 1504 byl již mrtev. K statku jeho učinil připověď Jan Žamberský, zlatotepec v Starém městě Pražském, pro dluh 23 ½ kp na míšen. počítaje za zlato a jiné věci.³⁰⁾ Markéta vdova dluh ten zapsati kázala na domě větším, kdyby prodán byl.³¹⁾

Šimon byl hostinským členem pražského cechu malířského od 1492 do 1503.³²⁾ — 1502 opravoval do mince krucifix za 17 gr.³³⁾

1492 *Matouš* (Matheus), illuminátor, mistr kutnohorského kancionálu řeč. Smíškovského. 1494 koupil dům na starém Uhelném trhu v Praze od Jana Zajíčka za 58 kp gr čes sbto ante Georgii. 1495 učinil s manželkou svou Magdalenou, dcerou Erazima z Čermníku, smlouvu o vzájemném zadání statku.³⁴⁾ 1496 byl Matouš již mrtev; v zápise jest Magdalena vytčena jako „relicta olim Mathei illuminatoris“.

Zjištěným jeho dílem jest kancionál Smíškovský, nyní v býv. dvorním umělecko-historickém museu ve Vídni.³⁵⁾ Jméno své a účast v illuminátorském díle poznal mistr na fol. 863 (podle Rybičky) na páskovité bláně, kterou anděl široce před sebou rozestírá, slovy těmito: *Matheus Illuminator me fecit rursus in memoriam sui*. Datování díla nacházíme na fol. 628 v iniciálce G drobounkým

²⁸⁾ Tamtéž H. 16. — ²⁹⁾ A. K. Reg. flav. maius A. 5. — ³⁰⁾ A. K. Kniha smluvní 1515 H. 15. — ³¹⁾ A. K. Reg. flav. maius G. 28. — ³²⁾ K. Chytil. Malíř. pražs. str. 234 a násl. — ³³⁾ A. K. Reg. verk.

³⁴⁾ K. Chytil. Vývoj min. mal. čes. —

³⁵⁾ Pam. arch. VI. 281 a násl. Ant. Rybička podává tu zevrubný popis dotčeného kancionálu.

písmem 1892 (nebo 3?). Dílo Matoušovo se podstatně liší od díla Valentina z Jindř. Hradce, ač jest jen asi o 20 let mladší. Jeví se tu znamenitý pokrok a obdivuhodná vyspělost. V obrazech pozorovati lze již zjevný pohyb a život. Výraz tváří bývá přizpůsoben k významu děje, obrazem předváděného: prosebné vzhledy donatora a jeho rodiny k R. boží a milostný výraz v tváři Ježíška, k nim shlížejícího, na předním listě kancionálu; zármutek zírající z obličejů panen s vyhaslými kahanci na

Obr. 99.

listě 628; a j. Seskupení osob nebývá tu již stísněné, nýbrž do široka volně upravené; pozadí jest vzdušnější, někdy s hlubokým rozhledem do krajiny. Obyry velkých iniciál vyplňuje Matouš bohatou ornamentikou a se zdarem odvažuje se též, zobrazovati architekturu (na předním listě nad korunovací R. boží; chrám sv. Trojice v iniciále T na fol. 469; v iniciále B nad Kristem trůnícím na fol. 401; a j.). Ve výzdobě lemu přidržuje se Matouš vlnovky; ale tlustý prut rozvilin bývá málokdy zjevný; obyčejně se po celém rozsahu svém roztřepuje ve svižně kreslené tvary peřestých lupenů, všelijak úhledně se zakrucujících a rozkrucujících (obr. 98.). V zákrutech zbývá málo prázdného místa; do těch klade illuminátor postavy

rozmanitých zvířat, hlavně ptáků a motýlů, anebo osob (havířů, hudeců a j.). Na některých místech jest výzdoba lemu zcela realistická: do tvaru vlnovky se tu nenuceně vpravuje stonek hrachoviny s květy a lusky, prut jahodový s kvítky a ovocem, lodyha bodláku s květem a chmýřím, a réva s hrozny, s podrobnostmi věrně dle přírody kreslenými a malovanými.

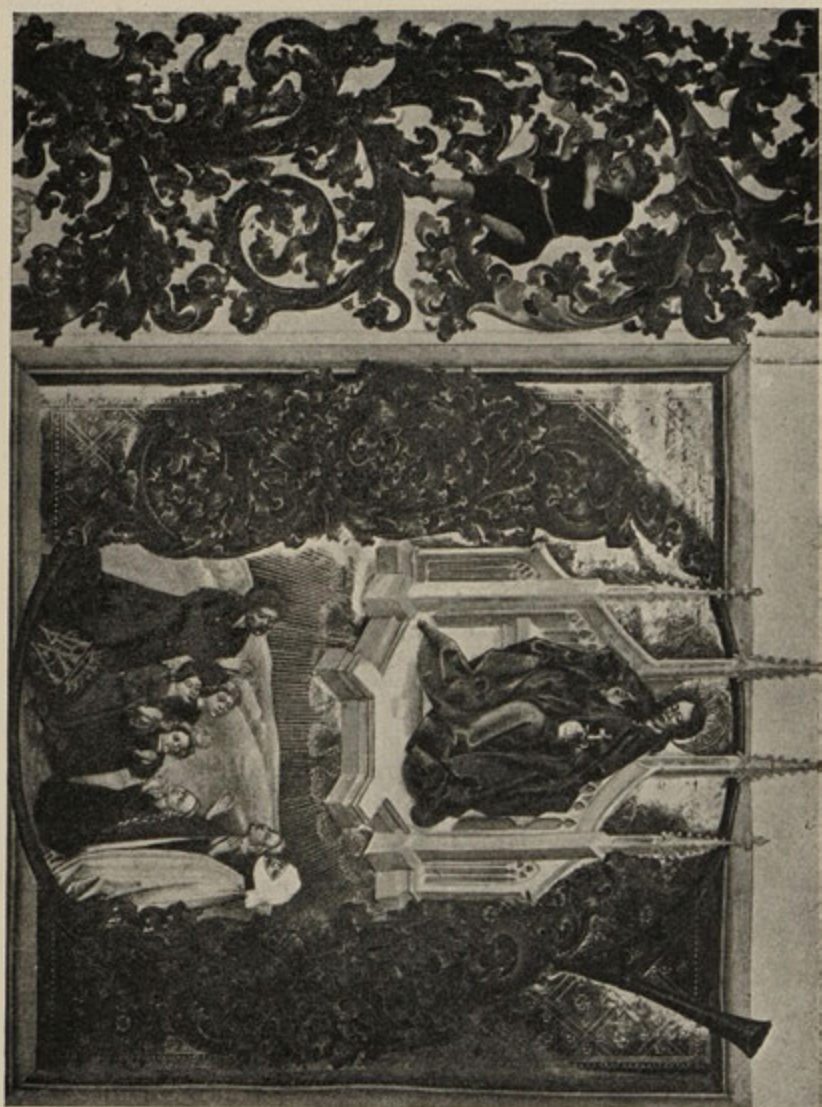
Středem obrazu celostránkového na listě prvním jest Rodička boží s Ježíškem v aureole zářící, nad jejíž hlavou drží dva andělé korunu (obr. 99). Dole klečí donátor (Smíšek) s četnou rodinou; všichni pozdvihují prosebné zraky vzhůru k Rod. boží. Celý obraz jest ohraničen architekturou gotickou. Tvář Rod. boží, hojnými kadeřemi vroubená, jest sličná, ale jaksi unylá, jakoby nudou obestřená; kdežto Jezulátko, košílkou oděné, shlížejíc s náruče matčiny milostně na prosebníky, projevuje svěžest a čilost celým vzezřením svým. Značná početnost osob na obraze způsobila malíři nemalou potíž, chtěl-li každé zachovati ve výrazu tváře její individualitu; nepodařilo se mu to veskrze. Naproti tomu možno postřehnouti případ takový, kde umělec zúmysla se snaží zachovati souhlasný ráz obličejů na př. u Krista a některých apoštolů při poslední večeři a na hoře Olivetské (fol. 405). Na těchto dvou miniaturách vytvořil malíř několik velice výrazných hlaviček (obr. 100.). V iniciálkách perem kreslených zobrazuje umělec mladistvé robence pregeřské s tvářemi líbeznými proti obhroublým tvarům hornických dělníků. Zřásniti roucho uměl Matouš perem i štětcem měkce a lehounce, švižně a vždy k póse těla přiměřeně.

Kancionál tento obsahuje 980 listů pergamenových, jichž rozměry jsou 42×66 cm. Vše jest dokonale zachovalé, svěžest barev nebyla užíváním zpěvníku nijak dotčena; i vazba s krásným kováním mosazným, na němž lze zřítí vtačený obraz jednorožce (ze znaku Smíškova), zůstala téměř neporušena.

Matoušovi přisuzují se též miniatury druhého kutnohorského kancionálu, který jest uložen v býv. dvorní bibliothéce ve Vídni.³⁶⁾ Celková povaha illuminátorské ornamentiky jest zde táž, jako v kancionálu Smíškovském; také v jednotlivostech se jeví shoda nápadná. Výzdoba velkých iniciálek a širokých lemů v obou kancionálech se rázem svým shoduje. Ale i motivy z graduálu Smíškovského se tu opakují ve formě ovšem pozměněné; na př. jako tam donátor se svou rodinou se koří korunované Rodičce boží, tak tady opět donátor se klaní trůnícímu Synu božímu (obr. 101). Mimo jiné jest společnou zvláštností, že autor do menších iniciálek (versálek) vkresluje přerozmanité výjevy z díla havířského, hutnického a mincovního s obdivuhodnou znalostí odbornou, jaké mohl nabýti toliko déle trvajícím pobytem v Hoře. Již první obraz, kterým jest pokryta celá první stránka v kancionálu, jest nezvratným dokladem, že malíř viděl a zevrubně probádal všecko, co zde jest vyobrazeno. V dolejší části obrazu jeví se dílo

³⁶⁾ Pam. arch. VI. 17 a násl. Ant. Rybička vyličuje také podrobnosti tohoto kancionálu. — Pam. arch. XI. 287.

Obt. 101.

havířské v rozmanitých svých obdobích. Havířští dělníci v bílých perkytlích tu vytloukají rudu ze skalních stěn klečíce, sedíce, stojíce, ba i ležíce a shrnuvše ji kratcí do trůček, donášejí výtěžek práce své k místu, kde do košů se naplňuje a hašplem vzhůru na den se vytahuje. Že malíři bylo známo zařízení v dole, toho důkazem jsou též vyobrazené tu žebříky, význačné příčkami širokými, na úzkou hranu (pro větší pevnost) postavenými, dále vyobrazení ručního fochýře (větrníku) otáčivého, jakož i obraz trejbu (kolostroje koňmi poháněného) na vytahování rudy v koších a vody v cálovkách (kožených pytlech). Také pracovní úbor havířův byl autorovi obrazu dobře znám, jak ukazuje kahan upevněný na biretu havířském, jakož i váček a šerpíř (nůž) zavěšený na páse. Ruch, jevíci se při roztloukání a propírání

Obr. 102.

rudy, hlavně pak ty rozmanité svrchovaně zajímavé výjevy při prodeji rud, — to vše musilo býti velice bedlivě pozorováno a studováno vnímavým okem mistra illuminátora, aby mohlo býti zachyceno a podáno obrazem tak živě a věrně, jak v hořejší části celostránkového obrazu se ukazuje. Obdivuhodná je také rozmanitost tváří, postojů a krojů, hlavně mezi rudokupci. (Veliká fotografická reprodukce toho obrazu jest vyložena v musejních sbírkách archaeolog. sboru „Wocela“ v Kutné Hoře. — Velice zdařilou reprodukci toho obrazu podává K. Chytil ve svém díle „Vývoj miniaturního malířství čes. za doby králů rodu Jagellonského“ 1896 na tab. VI.) Tato důkladná znalost poměrů, právě pro Kutnou Horu význačných, jeví se také na dalších listech v obrazech ze života havířů, hutníků, minciřů a pregéřů, které illuminátor hojným počtem vplétal do jednotlivých iniciálek, tak jako v graduálu Smíškovském. Také zde lze pozorovati rozdíl mezi hrubou kresbou postav havířských a líbezným zjevem pregéřských robenců (obr. 102.).

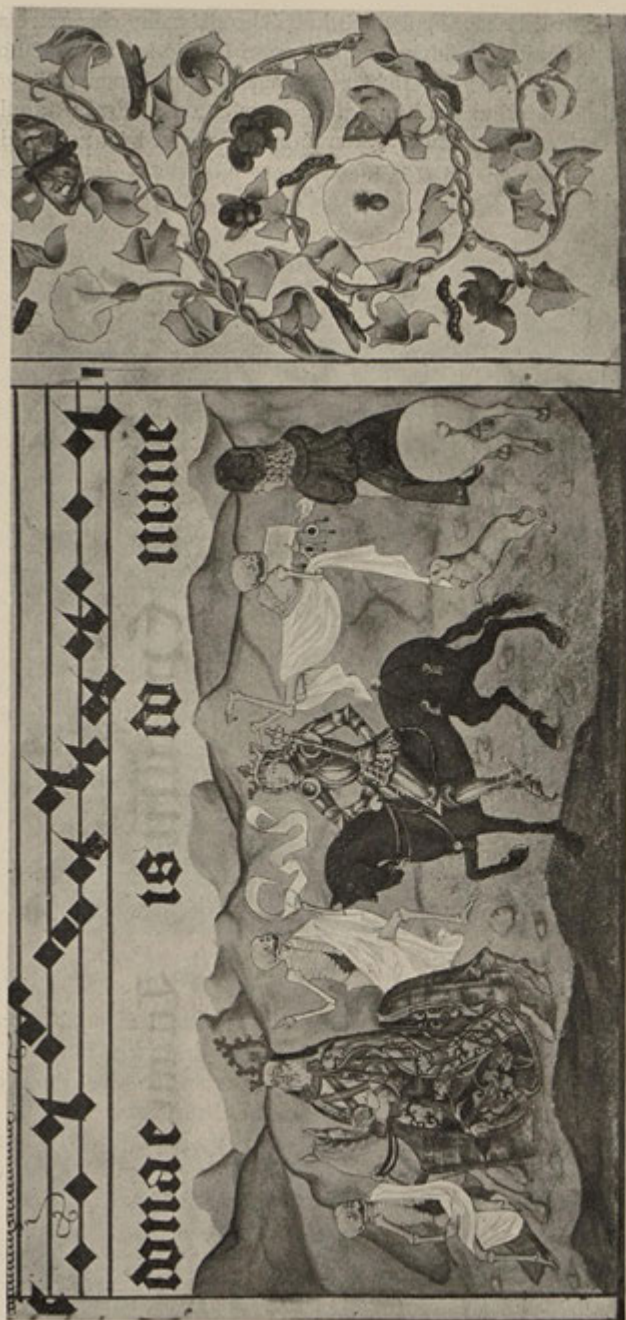
Do obrazu, kterým se symbolicky znázorňuje život lidský jako putování do říše smrti (obr. 103.), vložil umělec nemálo důvtipu komposičního a mnoho umění kreslířského. Seskupení celku jest ladné, a z jednotlivostí jest zvláště královský jezdec uprostřed obrazu postavou velice zdařilou. Psík, který nevážně si pohrává s cípem vzdušné roušky, s jednoho kostlivce dolů splývající, byl tu zobrazen asi jako představitel člověka, který nechce chápati pravdu, že vše na světě jest marné. Na rozvilině svlačcové v širokém lemu toho obrazu jest zjevno, že umělec maloval podle skutečného kusu svlačce, na jehož tvary nazíral. Rostlina hmyzem požíraná a tím hynoucí jest vhodnou stafází k vedlejšímu obrazu.

V kresbě perem vyznal se tvůrce toho kancionálu mistrně. Skupinová scéna horníků, při hostině besedujících (viz K. Chytil Vývoj min. malíř. čes. obr. 13.), jest obrázkem miloučkým, veskrze decentním, takže není rouháním, vzpomene-li si pozorovatel na některý obraz večere Páně: podobné rozsazení kolem stolu, podobné posuny těla a paží, takovýtéž jaksí slavnostně uklidněný výraz ve tvářích a očích.

Zpěvná kniha tato, jejíž původce není zjištěn, nemá žádného datování. Při dohadách může býti oporou monogram, složený z **W** a menšího, přes ně položeného **L** na štítě pod korunou. Monogram ten, dvakráte se vyskytující (na fol. 95 v obrubě a na fol. 151' vedle klečícího donátora), nelze jinak vykládati než jako značku krále Vladislava II. a syna jeho Ludvíka, narozeného roku 1506. Do toho roku anebo do doby ještě pozdější mohl by se klásti vznik těchto miniatur; avšak Matouš by pak nemohl býti jich původcem, poněvadž byl již 1496 nebožcem. Námitka, že písmeno **L** mohlo býti připsáno později, jest sice na snadě, ale nemá žádné podstaty. Kancionál obsahuje 250 listů, jichž rozsah jest neobyčejně veliký, totiž 46 × 71 cm. Býval bezpochyby majetkem literátského kůru při chrámě sv. Jakuba. Pravděpodobnost domněnky té zakládá se v tom, že do iniciálky **T** (na fol. 116') vložil iluminátor obraz dotčeného kostela (obr. 104.).

1497 *Jan Kropáček* (Kropáč), písař a iluminátor, koupil dům v uličce za domem Alderovským u Augusty Pětkoní za 33 kp gr; roku 1504 jej prodal Janovi Čertovi, iluminátorovi, za 48 kp gr a sobě koupil dům od Šimona Haldy za 97 kp gr, zavdal 15 kp gr.³⁷⁾ 1508, snad již dříve, byl písařem dolu Osla. Toho roku se hrnuly na statek jeho četné přípovědi: Jana Popelky v dluhu 42 kp gr, Jana Hapala v 35 kp 30 gr, Jana Bernarta v 20 kp gr, Mikuláše Nikláška v 30 kp gr atd.; k hromadné přípovědi přidružili se i ti, kteří zaň byli rukojmí za sumy značné. V letech 1510 a 1511 přípovědi přibývalo.³⁸⁾ 1516 byl písařem urbanním a kostelníkem chrámu M. boží na Náměti. 1522 koupil dům na Dolejším městě od Doroty, někdy Melčertovy manželky za 36 kp gr č.³⁹⁾

³⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior K. 1, M. 14. — ³⁸⁾ A. K. Reg. flav. maius H. 19, 20; J. 2, 11. — ³⁹⁾ A. K. Lib. her. niger F. 9 v.

1519 doplňoval leccos v zpěvních knihách dotčeného chrámu: napsal „Radujme se,“ illuminoval slova a napsal první list do žaltáře. 1520 opravoval cosi v kancionálu.⁴⁰⁾ — 1526 z rozkázání pánů šepmistrů vydáno Kropáčkovi illuminátorovi půl kopy grošů českých od malování tabule na pergameně, na níž soud malovaný, kteráž má zavěšena býti na radnici.⁴¹⁾

1499 *Jakub Nymburský* (Limburský), též prostě Jakub, Kubík nebo Kubiček, řezák, připomíná se v knihách kutnohorských a sice již jako muž

Obr. 104.

vyspělý, již slušným majetkem vládnoucí, neboť mohl zapůjčiti značnou sumu 43 kp gr Michalovi, někdy písaři páně Jirkovu z Lorce.⁴²⁾ 1509 koupil dům „u Tří pávův“ (nyní čp 379) od Václava z Ferdiánovského domu za 80 kp gr, zavdav 15 kp gr⁴³⁾ a téhož roku dal příjemné.⁴⁴⁾ Před rokem 1515 k manželství pojal Elšku z Elkouše, dceru po neb. Jirkovi z Lorce,⁴⁵⁾ král. urbureři, která z pozůstalosti otcovské byla vybyta dvěma domy v ulici jdouc k bráně Klášterské. Tento v tehdejší době značný přínos man-

⁴⁰⁾ A. K. Záluš. počet kostela námět. — ⁴¹⁾ A. K. Lib. her. niger H. 11.

⁴²⁾ A. K. Reg. flav. maius D. 18. — ⁴³⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior N. 24. —

⁴⁴⁾ A. K. Reg. flav. maius H. 29. — ⁴⁵⁾ Psal se též Jirek Lorecký z Ilkouše.

želčín zatížil Jakub ihned dluhem 40 kp gr; pro další pak, nevysvětleným způsobem vzniklé potíže peněžní byly záhy oba dotčené domy prodány, jeden 1515 Jakobovi Rychovi za 116 kp gr, druhý 1516 Vítovi perníkáři za 160 kp gr. Summy ty však nestačily na upokojení věřitelův. 1518 prodal Jakub truhlář s Elškou manželkou svou Vítovi perníkáři malý domek, na němž Tomáš Chvojka měl zápis, za 10 kp gr čes hotových.⁴⁶⁾ Také dům „u Tří pávův“, v němž Jakub s rodinou svou bydlel, dosud čistý a nezávadný, byl obětován jako základ k zajištění dluhů starších i nově přibývajících. Vášnivá touha po zbohatnutí strhla Jakuba do víru odvážného podnikání. Roku 1524, kdy vězel již ve zlé tísní peněžní, koupil lůn minciřský od Matúše Opršala Šilhavého za 130 kp gr čes, zavdav hned 75 kp gr č. Na lůnu tom však ujistil dluh 60 kp gr č Lukášovi bratru svému (A. K. Kniha minciřů a pregérů fol. A. 4 v. Zápis zajišťovací jest mřežovaný a zrušený poznámkou „puštěn zápis od Lukáše sbtto ante Fil. et Jac. 1525“).

Velice naléhavě na Jakuba truhláře nastupoval kněz Václav Humpolecký, farář Rouchovanský, který měl u Jakuba dluh jakýsi, roztrpčen jsa jeho „tuočkami rozličnými“ a „lehkým vážením“ svého dluhu. Když ani častější do Hory psaní skrze Jana z Lippé, který byl kollátorem Václava faráře, nijak nepomohlo, oznámil roku 1526 kněz Václav šepmistrům kutnohorským, že mu bylo pánem jeho rozkázáno, nebude-li dluh veškeren od Jakuba položen, aby po všem panství Jana z Lippé, kohož by z příslušníků kutnohorských kde postihnouti mohl anebo jich věci, stavoval bezpečně. Při tom projevil kněz Václav tu důvěrnost k pánům šepmistrům, že opatří věc tak, aby spolususedé jejich mnozí pro jednoho hyndrování nebyli a překážek i škod při svých obchodech a věcech neměli“ (A. K. čís. 399).

Znechutiv si pobyt v Hoře, usadil se Jakub 1526 v Praze jako měšťanin Starého i Nového města, ale krátký byl tam pobyt jeho; roku 1527 zemřel. Elška ovdověvši prodala dům Pávovský 1528 Janovi Horskému, sedláři, za 60 kp gr⁴⁷⁾ a pobývši v Hoře do roku 1532, přesídlila do Prahy, kdež 1539 nebo 1540 zemřela. Dítka Jakobovy, s Elškou zplodené, byly: synové Jan řeč. Nanta truhlář, Jiřík tesař, Vaněk a Matyáš; jediná dcera Regina, která žila do roku 1540 společně s bratrem svým Matyášem v Praze, provdala se tam za Štěpána, držitele mlýnů staroměstských, a stala se matkou Daniele Adama z Veleslavína.⁴⁸⁾

V zápisech jmenuje se Jakub častěji „truhlářem“ též, a nejedna položka v registrech kostelních hovoří o jeho pracech truhlářských, jichž se

⁴⁶⁾ A. K. Lib. her. niger D. 1. — ⁴⁷⁾ Tamtéž K. 3, 4. — Z peněz položených za dům Pávovský roku 1529 vyručili kopu grošů českých Jiřík Labuška, Šimon Krondlík, Matúš bednář a Jan truhlář od Mautviců, „dávajice zprávu, že jsů tu kopu grošů na pohřeb Jakuba truhláře naložili“. (A. K. Kniha smluvní 1528—43 C. 15 v.) Po smrti Jakuba řezáka nezbylo vdově Elšce „truhlářce“ ani dostatek peněz na vypravení slušného pohřbu. — ⁴⁸⁾ Na důkladné znalosti pramenů založenou, vystižně psanou monografii o Jakobovi řezákově uveřejnil prof. Jan J. Řehák ve svých Kutnohorských příspěvcích.

nikdy neštít. Roku 1501 zhotovil k záduší kostela námětského novou almaru k nebesům chování za 24 gr; 1512 zjednali u něho Kaňkovští čtyřveře ke hřbitovu sv. Vavřince za 80 gr. K jemnějšímu dílu truhlářskému možno počítati: příkrov na křtitedlnici, který dělal 1505 do kostela námětského za 5 ½ kp; stolicí biskupskou, kterou 1506 pro kostel kaňkovský uchystal za 16 gr; sféru (ciferník) k věžním hodinám na Kaňk, za kterou mu dány 2 kp.⁴⁹⁾ Letopisec kutnohorský Jan Kořínek, osvícený a temperamentní jesuita, dopomohl Jakubovi řezákovu k pověsti znamenitého umělce; nadšenými slovy vyličuje vzácné skulptury, jimiž radnice a chrámy kutnohorské se honosily, a většinu jich přisuzuje Jakubovi. A chvalná pověst tato nesla se tradicí až do doby nejnovější.⁵⁰⁾ Právem-li, či neprávem, o tom pro nedostatek věrohodných zápisů nelze rozhodnouti. Rozřešení záhady ztěžuje se také tím, že současně s Jakubem na výzdobě radnice a svatyní kutnohorských pracovali též mistři jiní. Většina prací těch již neexistuje, a není tu podkladu pro posouzení umělecké. Možno-li důvěřovati tradici, o kterou se Kořínek opírá roku 1675, anebo spíše svěžejším vzpomínkám, o kterých mluví Daniel Adam z Veleslavína⁵¹⁾ roku 1598, vytvořil Jakub dvě díla řezbářská většího významu: jedno v letech 1502—1504, totiž archu do chrámu Těla božího a sv. Barbory, druhé před rokem 1511, totiž konšelské lavice a jinou výzdobu (táflování stropu a stěn) pro radní světnici v radním domě, nově (1499) zařízeném. O arše svbarborské našli jsme v Registrech verkových (mincovních) z 1503 a 1504 zprávy některé, sic skrovné, ale velice pozoruhodné. Peníze, kterými archa byla pořízena, plynuly ze stříbrné rudy, darované od některých dolův. Ruda, věnovaná k tomu účelu 1503 na rozkaz mincmistrův z dolu Klinšmídu, poskytla 15 hř 2 frt ½ lt mincovního stříbra, — bylo to při neděli Deus in loco, ibi primum. Druhé stříbro na archu bylo přijato 1504 při neděli Letare; bylo ho 19 hř 3 frt 3 ½ lt. V témž roce při neděli Misericordia zaznamenává se opět (ibi tertium) příjem stříbra, totiž 17 hř 2 frt 1 lt 1 qtl, z něhož vyšlo v minci 58 kp gr. V tu dobu bylo všech peněz, na archu takto získaných, pohromadě 122 kp 24 gr.⁵²⁾ Z toho vydáno: 10 lb sabato ante Factus cepit Zikess,⁵³⁾ item dal Franc⁵⁴⁾ *mistru Casparovi v Brně* 60 kp gr. Položka tato ukazuje, že hlavní podíl na práci měl tu mistr Kašpar v Brně. Účastenství na díle archy této bylo asi podobně rozděleno, jako při arše, která v letech 1513—1515 byla pořízena pro kostel sv. Jakuba. Velikou „tabuli“ této archy, snad i křídlové obrazy a predellu maloval umělec, který na místě dalším bude jmenován; o zřízení kostry oltární, o zhotovení ozdobného orámování

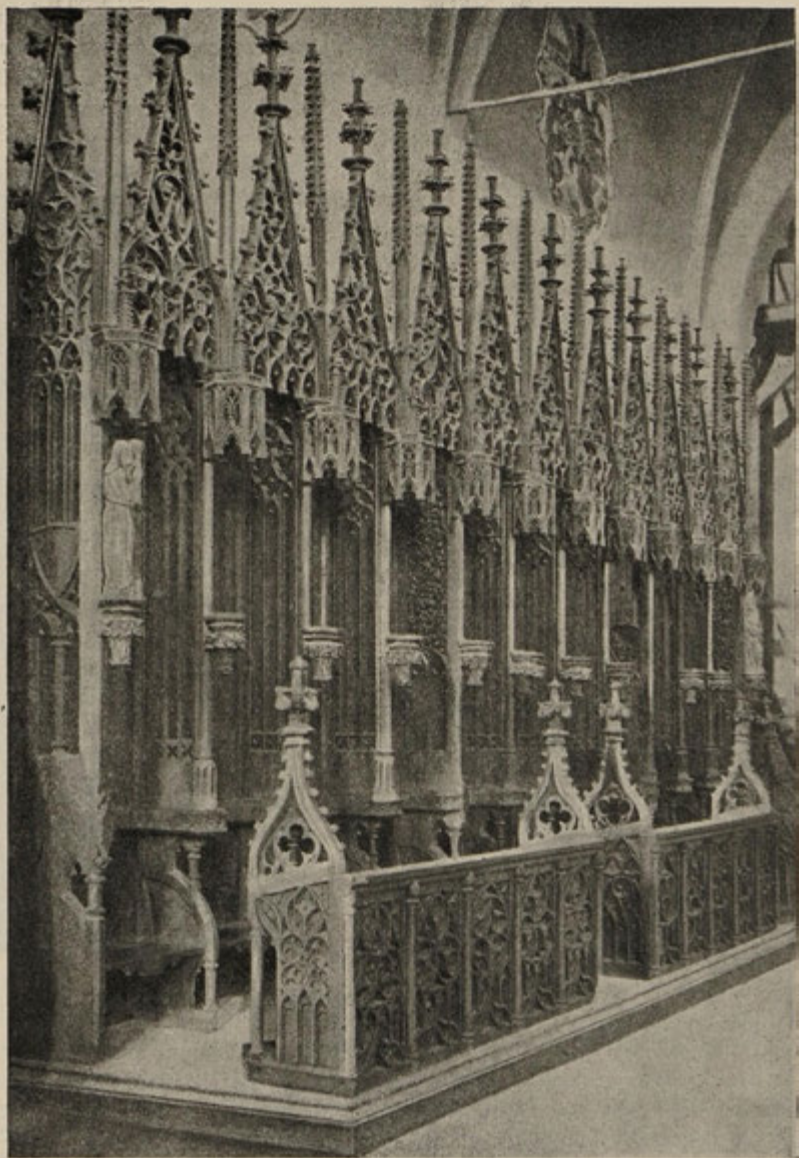
⁴⁹⁾ A. K. Zádušní registra dotčených kostelů. — ⁵⁰⁾ J. J. Řehák Kutnohor. příspěvky. — Jiří Zach a Jos. Braniš Umění řezbářské v K. H. ve Výroč. zprávě vyšší reálky 1884. — ⁵¹⁾ V dedikaci spisu svého „Nomenclator quadrilinguis“, připsaného šepmistrům kutnohorským. — ⁵²⁾ Ještě 1508 se na tu archu schraňovalo stříbro z hanštánů kněze biskupa. — ⁵³⁾ Jest asi totožný s Václavem Zikšem, který byl 1506 správcem (kostelníkem) záduší svjakubského. — ⁵⁴⁾ Franc kupec v Brně, kupoval z mince kutnohorské měď a splácel ji po případě i protiúctem.

obrazů, jakož i o úpravu řezaných ornamentů (kružeb, fiál a pod.) postaral se Jakub. Figurální výzdobou Jakub zajisté nepřispěl. Nasvědčuje tomu položka, prof. Řehákem⁵⁵⁾ k r. 1513 citovaná, „k Vysokému kostelu na archu dali jsme 30 kp Kubíkovi truhláři“ jednak skrovnou summou, jednak významěním Jakuba jako „truhláře“. Podobně střed archy pro kostel Těla božího a sv. Barbory, totiž večeřadlo se skupinou figurální, postavil bezpochyby brněnský mistr Kašpar; také výplň s reliefem sv. Barbory (obr. 105.), jediný to zbytek té archy dosud zachovalý, jakož i ostatní polovypuklé řezby z křídel téže archy, které již neexistují, lze ovšem přisouditi mistru Casparovi. Ale není příčiny, proč by konstruktivní dílo a příkrasy architektonického rázu nemohly býti přičteny Jakubovi řezákov. Bylť asi Jakub mistrem dekorativního řezbářství, nikoliv „statuáriem“ v užším toho slova smyslu, jak Daniel Adam z Veleslavína jej označuje. Totéž se jeví také při výzdobě radní světnice. Jakub zhotovil asi konšelské stolice s bohatou dekorací, řezanou ve dřevě, též táflování stěn a stropu s jemnými skulpturami dekoračními, — ale veliká socha Krista vykupitele (dosud zachovalá, datovaná roku 1502) jest dílem monogramisty HE, statuaria nad jiné vynikajícího. Přikloňujeme se k náhledu, po různu vyslovenému, že gotické lavice v kostele sv. Barbory, pocházející původně z kaple minciřů a pregérů v témž kostele,⁵⁶⁾ jsou dílem Jakuba řezáka, vyjímaje postavy andělů, umístěných na konsolách těchto lavic. Bylo již ukázáno na zjevnou shodu lavic těchto (obr. 106.) s lavicemi domněle Jirkovými (viz obr. 97.); z toho, jakož i z příbuzenského svazku Jakubova s Jirkem odvozena domněnka, že Jakub jako učeň pracoval v truhlářské dílně tchána svého budoucího a že nad mistra svého vynikl svěžejší a plodnější tvůrčí silou, vyšší přesností kresby a pevnějším ovládnutím dláta řezbářského. Obr. 107. ukazuje některé detaily z těchto lavic, zejména konsoly pro sochy, baldachiny nad nimi, nejvýše pak štíty se spleťtými kružbami; velice zajímavé

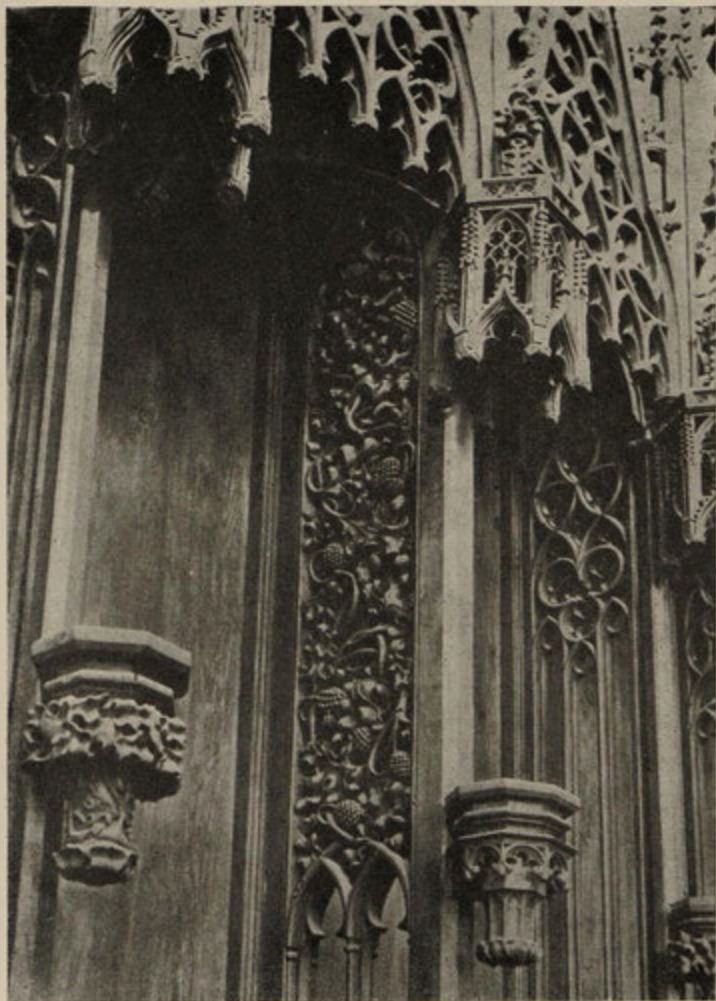
Obr. 105.

⁵⁵⁾ Kutnohor. příspěvky str. 12. — ⁵⁶⁾ Tento fakt zjistil prof. Jan J. Řehák; přesvědčivou úvahu o tom uveřejnil 1879 ve feuilletonu přílohy k „České Koruně“ (v Kolíně vydávané).

Obr. 106.

jsou přepážky mezi sedadly: většina jich podobá se štíhlým oknům prutovaným s rozmanitými kružbami, plocha jedné jest však pokryta řezbou

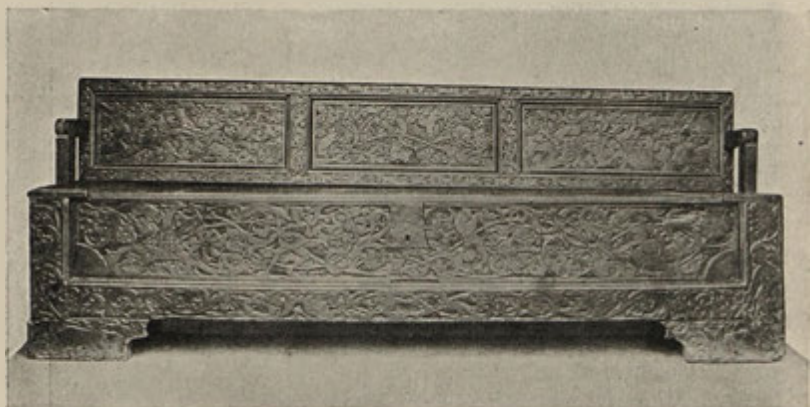

Obr. 107.

husté spleti slušně komponovaného révoví s vinnými hrozny, jinde jest pak plocha přepážky vyzdobena oblíbeným tehdy též motivem rozvilin s lupeny a květy bodláku. Avšak směr umělecké tvorby Jakubovy připouští domněnku, že lavice s překlopným opěradlem a truhlicí (na ukládání listin),

bohatě zdobená ploskou řezbou (obr. 108.), nyní v zasedací síni obecního zastupitelstva postavená, jest dílem Jakuba řezáka, asi z posledních let pobytu jeho v Hoře. Celkovou úvahou touto se chvalná pověst Jakuba řezáka nemůže zakaliti; není příčiny, pro kterou by jeho umělecká kvalita neměla býti vysoko ceněna.

1500 *Václav* illuminátor, písař dolu Flašar, dal suscepcionales. Téhož roku koupil dům nad brankou novou proti Řehořovi krejčímu od Matěje Ryšky koláře za 50 kp gr, zavdal 7 kp; ale již 1501 dům ten koupil od něho Jindřich, syn neb. Prokopa konváře, za 53 kp gr čes, f 4. ante XI mill. virg.⁵⁷⁾ Téhož roku bezpochyby Václav umřel, neboť se věřitelé hlásili k statku jeho;

Obr. 108.

zejména Johannes Bradáčtin učinil přípověď k statku jeho v 8 kp gr řka, že jemu hotových půjčil.⁵⁸⁾

1501 *Mikuláš*, malíř, maloval korouhve a nebesa nová (snad žerdě k nim) pro kostel na Náměti. 1504 maloval cancellum (mřežení) almárky nové pro týž kostel za 1½ kp gr.⁵⁹⁾

1502 *Roman* Vlach, malíř, pobyl nějaký čas v Hoře, snad tu cosi maloval; zabýval se hlavně malbou nástěnnou. 1504 ještě se připomíná.⁶⁰⁾

1502 *Monogramista* (velice pravděpodobně = HE), řezbář.

Značka tato vyryta jest na podnoži sochy Ježíše Vykupitele, kteroužto sochu Horníci považují ode dávna za vzácné palladium své a proto ji staví na přední místo v radní síni obecních starších města. Postava Ježíšova (obr. 109.) do-

⁵⁷⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior L. 2, 9. — ⁵⁸⁾ A. K. Reg. flav. maius F. 4.

⁵⁹⁾ A. K. Zaduš. počet toho kostela.

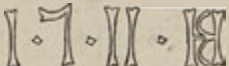
⁶⁰⁾ A. W. Reg. verk.

Obr. 109.

sahuje životní velikosti (186 cm); tím, jakož i celkovým vzhledem svým z povýšeného stanoviska svého uchvacuje mysl pozorovatele mocí neодо-
latelnou. Obratná ruka neznámého mistra, vedena jsouc vzácnou znalostí
věcí anatomických, urobila tu dílo, které možno nazvati perlou uměleckého

inventáře v Kutné Hoře. Kdo poznal způsob, kterým se psaly letopočty okolo roku 1500 (na př. na zvonech) a kdo porozuměl významu oddělovacích

značek, nemůže letopočet , před monogramem uměl-

covým vyrytý, čisti jako 1511, nýbrž jako 1502, do kteréhožto roku také klásti sluší dotčené dílo řezbářské. Tečka značí jaksi koncovku O (jak bývá na zvonech), a správně se čte takto: millesimo quingentesimo secundo. V zádi sochy jest podle páteře vydlabána a opět vhodně zakryta velká dutina, do které se snad vkládala privilegia městská, jaksi pod ochranu Spasitelovu.

1504 *Jan Čert*, illuminátor, koupil dům, za domem někdy Alderovským ležící, od Jana Kropáčka illuminátora za 85 kp gr, zaval 5 kp gr.⁶¹⁾

1505 *Michal*, malíř, přiznává, že jest dlužen Pavlíkovi illuminátorovi z Prahy 26 ½ kp gr čes a Janovi Žamberskému zlatotepci též z Prahy 5 kp 2 gr čes a smlouvá se s nimi o platební lhůty.⁶²⁾ 1518 s Elškou manželkou svou koupil dům proti lázni „u Kola“ nárožní (čp 25) někdy Jana Dítěte od Zuzany manželky jeho za 70 kp gr. Téhož roku dal příjemné. Až do 1525 kladl peníze Michal, potom Elška malířka.⁶³⁾ 1529 Elška dům ten prodala na místě Michala manžela svého i také jejím Janovi Tobolářovi za 75 kp gr čes a koupila Michalovi a sobě dům, ležící nad domem Petra mincíře, od Jana Toboláře za 50 kp gr č.⁶⁴⁾ Při transakcích těch Elška malířka zastupovala manžela svého, jednajíc jménem jeho; z čehož lze souditi, buď že Michal tehdy ležel v nemoci, anebo spíše že dlel mimo Horu. Podle zprávy, kterou uveřejnil J. V. Šimák v Pam. arch. XVIII., 474, zdržoval se Michal v těch letech bezpochyby v Praze. Roku 1530 Pavel Mělnický, illuminátor, učinil přípověď na statek všecek Michala malíře pro 39 kp 12 gr čes.⁶⁵⁾ 1530 jest naposledy zapsán v knize pražského cechu malířského, jehož byl členem přespólním od roku 1510. 1537 byl ještě živ.⁶⁶⁾ 1538 Elška malířka prodala dům, nad domem Petra Jednookého (mincíře) jdouc k sv. Barboře ležící, Janovi z Skalice za 30 kp gr č.⁶⁷⁾ 1550 dělá Elška malířka poslední pořízení o statku svém a poroučí jej Mandaleně z apatěky.⁶⁸⁾

Psané zprávy o malířské činnosti Michalově jsou velice skrovné. 1510 maloval cosi na svících pro havířský pořádek na Kaňku; dáno mu za to dle

⁶¹⁾ A. Z. Lib. her. rub. maior M. 14.

⁶²⁾ A. K. Reg. flav. maius G. 29. Není pravdě nepodobno, že Michal pacholík, kterého otec jeho Václav zlatník roku 1493 (13. června) dává do učení k mistrovi Jiříkovi, malíři pražskému, jest totožný s Michalem malířem, který roku 1500 (23. dubna) byl přijat za mistra pražského cechu malířského (K. Chytil Malířstvo pražs. str. 205, 207 a 210), a od roku 1505 v Hoře pracoval. — ⁶³⁾ A. K. Lib. her. niger D. 9. — Elška byla dcerou Jana Krajsy z Křečovic. Arch. čes. XXXIII. 66, 67. — ⁶⁴⁾ A. K. Lib. her. niger K. 21, 22. Tento nově zakoupený dům, kterému odtud říkali „Malířovský“, byl při stavbě koleje jesuitské zbořen i s domy sousedními. — ⁶⁵⁾ A. K. Lib. her. niger K. 22. — ⁶⁶⁾ K. Chytil Malíř. pražs. str. 58. — ⁶⁷⁾ A. K. Lib. her. I. A. 24 v. — ⁶⁸⁾ K. Chytil Malíř. pražs. 58.

smlúvy 5 kp 10 gr, item *Abrahamovi* tovaryši 15 gr na zpropití.⁶⁹⁾ 1517 maloval pro kostel kaňkovský krucifix na dynchu. 1520 pozlacoval na vrchu (stříšce) nové kazatelny v kostele na Náměti obraz (sošku) sv. Jakuba za 50 gr. 1532 platil kostelník (správce) dotčeného chrámu v pondělí po Třech králích za dvě knihy feinkoltu nebo zlata na vrch téže kazatedlnice Elišce malířce 3 kp gr, při ned. Vocem jocund. na půl knihy stříbra a Michalčinému tovaryši 6 gr a při ned. Dom. fortit. od díla vrchu nad kazatedlnicí Elišce Michalce 2 1/2 kp 24 gr podle řezané cedule.⁷⁰⁾

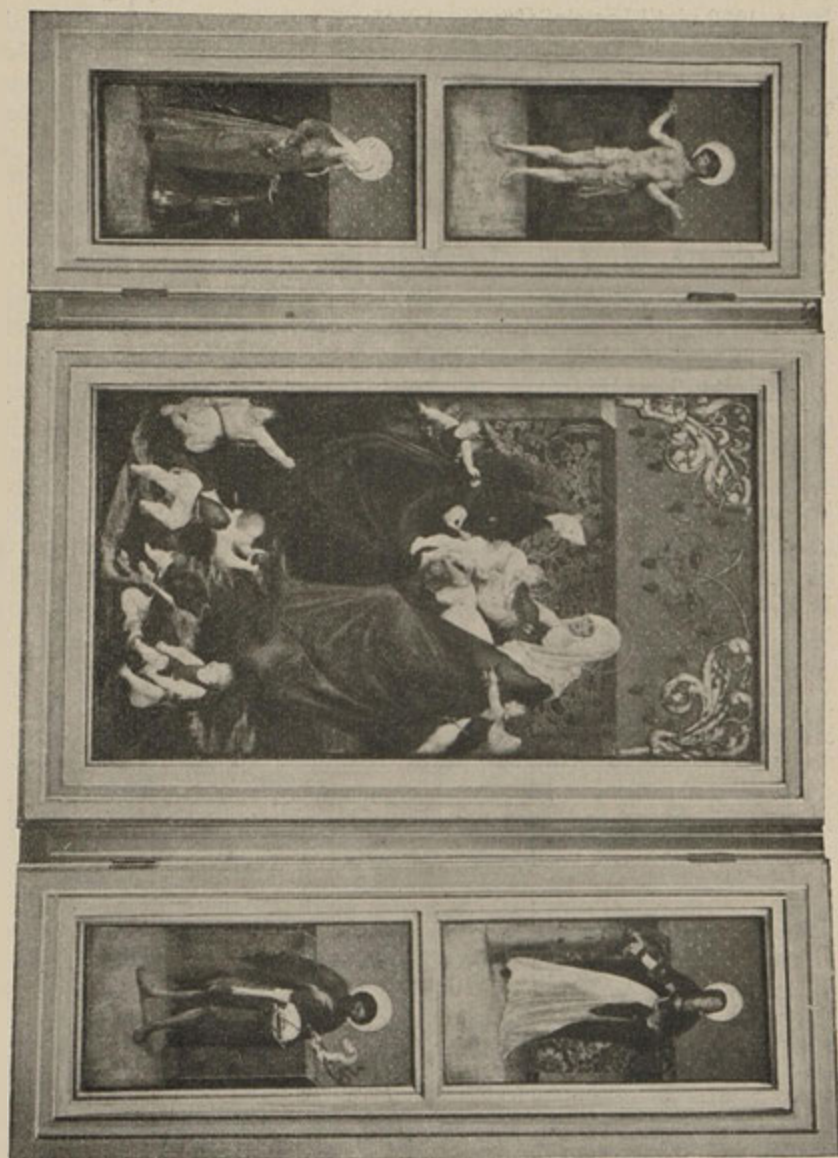
Četné okolnosti ukazují k tomu, že Michal nebyl malířem všedním. Jméno jeho nacházíme 1502—1506 v registrech pražského cechu malířského mezi mistry; usadiv se v Hoře dal se do téhož cechu zapsati jako člen hostinský a zůstal jím až do 1530. V Hoře dlouho přebýval a že malířství nezanedbával, tomu nasvědčuje značná spotřeba zlata tepaného a jiných pomůcek malířských, které mu Jan Žamberský zlatotepec a Pavlík Mělnický illuminátor z Prahy dodávali. Dům jeho v Hoře byl nazýván „Malířovským,“ z čehož lze souditi, že majitel jeho byl v Hoře všeobecně známý a bezpochyby též vážený. Z těch důvodů jest na snadě domněnka, že se tu zachovala snad přece nějaká stopa umělecké činnosti jeho v některém ze starých obrazů, dosud zachovalých. Domněnka tato byla skutečně projevena o dvou tabulových obrazech na oltářích v kostele M. boží na Náměti a jest živena a zesilována tím, že na obrazech těch značka podobná písmeni M se vyskytá.⁷¹⁾ Větší z obou tabulí, na níž jest vyobrazeno korunování P. Marie, stojí na oltáři hlavním; má dvě křídla a predellu též malovanou. Na druhém, menším, též křídlovém obraze oltářním předvádí se na tabuli střední realisticky rozkošný výjev, jasně rájského blaha ozářená skupina Ježíška, R. boží a sv. Anny (obr. 110.); na lici obrazů postranních poutá pozornost naši postava Krista Vykupitele, kterou se živě připomíná známá socha Kristova z radnice kutnohorské. Podle posudku znaleckého jeví obě dotčené tabulové malby jistou vzájemnou příbuznost a také doba jich domnělého vzniku (okolo 1520) není v rozporu s časem, kdy Michal v Hoře

prebýval. Jedině značka která se považuje za monogram Michalův,

vzbuzuje závažnou pochybnost; neboť značku tuto nacházíme též na pásu Rodičky boží jako první písmeno v nápisu „ave maria“, kdež má rozhodně význam písmene **A**, nikoliv písmene **M**. Není pravděpodobno, že by malíř byl jedné značky užil v dvojím různém smyslu. Také by si autor obrazu nebyl troufal značku svou položit na místo tak vynikající, dokonce pak do Andělského pozdravu. Jinak jest autorství Michala malíře pravděpodobné.

1510 *Hanuš Elfelder* (Elfeldar), malíř, jest onen pražský mistr Hanuš „malíř ruky dovedné a umění řemesla maléřského dospělý,“ kterého mistr Duchek, probošt koleje Všech svatých šepmistrům kutnohorským doporučí

⁶⁹⁾ A. K. Reg. kaňk. pořádku havír. — ⁷⁰⁾ Záduš. počet kostela námět. — ⁷¹⁾ Method XI. 104. Jos. Braniš.

Obt. 110.

pro postavení nové veliké archy do kostela Vysokého (sv. Jakuba), dokládá, že „z jeho dovedné ruky několik arch malých i velikých v Praze“ mají, a že „nyní králi JMti znamenité archy díelo na hrad Pražský na oltář sv. Zigmunda koná.“⁷²⁾ Totožnost tato vyplývá ze vztahů umělce toho k ochránci jeho proboštovi Duchkovi, listem ze dne 28. října 1511 zřejmě potvrzených.⁷³⁾ Dokladem, že Hanušovi Elfelderovi byl úkol archy kutnohorské svěřen, jest zápis z roku 1515, dle kterého mu „od malování archy . . . na jeho summu dáno 15 kp gr“⁷⁴⁾ a tovaryšům jeho spropití 2 kp gr a za stravu za ně doplaceno $\frac{1}{2}$ kp gr (u Adama Kurvymátere na hospodě). Archa tato, která postavena byla místo archy dřívější, roku 1508 shořelá,⁷⁵⁾ zdobila chrám sv. Jakuba až do druhé poloviny 17. století; 1677 byla rozebrána a oltářem novým, který do dneška se zachoval, nahrazena.⁷⁶⁾ Z archy Hanušovy byl zachráněn jediný obraz tabulový, znázorňující večeři Páně, datovaný letopočtem 1515 (obr. 111.). Podle jeho rozměrů (284 cm široký, 123 cm vysoký) lze souditi, že býval predellou archy velice rozsáhlé. Obraz prozrazuje zjevně vliv vzorů italských, tehdy mocně již do Čech pronikající.

Jindy nebývalo vzácným zjevem, že umělec dovedl stejně mistrně ovládati štětec malířský i dláto řezbářské. Takovým umělcem mohl být také Hanuš Elfelder. Značka na podnoží sochy Krista Vykupitele, letopočtem 1502 datované, ode dávna přední to ozdobu v radní síni obce kutnohorské, svědčí mimoděk k domněnce, že v ní se skrývá jméno Hanuše Elfeldara. Ale dohad ten bezpečného dokladu nemá.

1510 *Jan z Hory*, řezák, byl zapsán mezi hostinskými členy pražského cechu malířského.⁷⁷⁾ Jan řezák, který se vyskytá v dalších zápisech dotčeného cechu 1511—1520 stále jako člen hostinský, jest s ním asi totožný; vždyť také Michal malíř bývá vedle něho častěji jmenován bez bližšího určení „z Hory“ nebo „od Hory.“

1518 *Martin*, malíř, se připomíná.⁷⁸⁾ 1528 koupil dům někdy Arnošta proběře (čp 375) vedle Knajslíkova domu od Jaroše Roharta za 27 $\frac{1}{2}$ kp gr č hotových⁷⁹⁾ a přijat za souseda.

1522 pozlacoval velkou makovici na kostel M. boží na Náměti, dáno mu za to 4 kp gr. 1528 a 1529 maloval korúhve a přijal za práci poprvé 4 kp, podruhé 7 kp. 1539 maloval kříže na nových korouhvích za 8 gr.⁸⁰⁾

⁷²⁾ A. K. čís. 72. — ⁷³⁾ K. Chytil Malíř. pražs. str. 63. — ⁷⁴⁾ A. K. Kniha smluvní 1515 C. 4. — ⁷⁵⁾ Dač. Rez. I. 58, 120. — ⁷⁶⁾ Zprávy něk teré, dotýkající se pozůstatků archy Hanušovy budou podány při řezbářii Kašparovi Eyklovi a malíři Petru Timererovi.

⁷⁷⁾ K. Chytil Malíř. pražs. str. 258.

⁷⁸⁾ A. K. Lib. sent. 1510 E. 17. — ⁷⁹⁾ A. K. Lib. her. niger J. 22. — ⁸⁰⁾ A. K. Záduš. počet.

Obv. 111.

1519 *Augustin* (Albustin), řezák(?), dělal polovypuklé obrazy čtyř církevních otců sv. Ambrože, Augustina, Jarolíma a Řehoře (obr. 112.) na kamenné kazatelně v chrámě M. boží na Náměti.⁸¹⁾ Kámen na kazatelnu byl (podle zápisů) přivezen z Prahy. Jest to opuka bělohorská, hmota tak měkká a podajná, že nezpůsobuje potíží při zpracování ani řezákovi, který jest uvyklý pracovati dlátem ve dřevě. Povaha uměleckého díla na kazatelně jest taková, že lze původce jeho hledati spíše mezi řezáky, než mezi kamenníky. V pražském cechu malířském byli zapsáni dva řezáči toho jména; původcem obrazů na kazatelně kutnohorské mohl býti Augustin mladší.

1522 *Wolfgang* (Volfang) též *Gangolf*, malíř, maloval praporec pro kostel sv. Jiří; patronové toho kostela, totiž rudokupci a hutníci, zaplatili mu při neděli Protector 4 kp gr. 1523 dáno mu od díla praporce jednou 1 ½ kp a podruhé 1 kp.⁸²⁾ Jest bezpochyby totožný s Gangolfem Herlingarem, bývalým dvorním malířem krále Vladislava, o němž jest mnoho zápisů v cechovní knize pražských malířů staroměstských.⁸³⁾

1525 *Diviš z Litoměřic*, illuminátor, měl těsné styky s Horou; bezpochyby tam přebýval okolo roku 1525 a pravděpodobně tam byl také činným. Maloval graduál do Čáslavě literátům; ale honorář za dílo to v Hoře zadlužil, pročež Čáslavští peníze ty položili u práva v Kutné Hoře. Mnoho věřitelů se připovídalo k těm penězům: Jan Kambálek, bakalář pro 8 zlatých uherských a 19 gr bílých, které Divišovi půjčil; Káča, Kroupova kuchařka, pro 4 kp 6 gr, kteréž jí pán (Diviš?) v kšaftu

⁸¹⁾ J. J. Řehák Kutn. přísp. 44. — Pam. arch. XX. 64. Em. Leminger.

⁸²⁾ A. K. Kniha pořádku erckaféřského pg. 78 a j. — ⁸³⁾ K. Chytil Malíř. pražs.

Obr. 112.

poručil; Jeronym Placenda pro 1 kp 10 gr za knihy; Martin Passer (býv. úředník mince) na tůž summu pro koflíček.⁸⁴⁾ Roku 1529 hlásili se o ty peníze také literáti čáslavští pravíce, že jako věc svěřená zde byly položeny, a žádali, aby jim vydány byly, aby jemu panu Divišovi, od něhož ty knihy (graduál) koupili, mohli zaplatiti, neb on k nim o to tuze píše. Proti tomu mluvili Jan Kambálek, Johanka z Chocemic a jiní, že oni lepší právo a spravedlnost mají na ty peníze. Rozhodnutí se stalo takové, že sám Diviš i také páni Litoměřičtí, jako ochránci souseda svého, dali písemné svolení, aby bakalář Kambálek a Johanka ty peníze směli si vyzdvihnouti, ale aby literáty čáslavské z nich kvitovali. Z toho jest zjevné, že Diviš roku 1529 ještě žil.

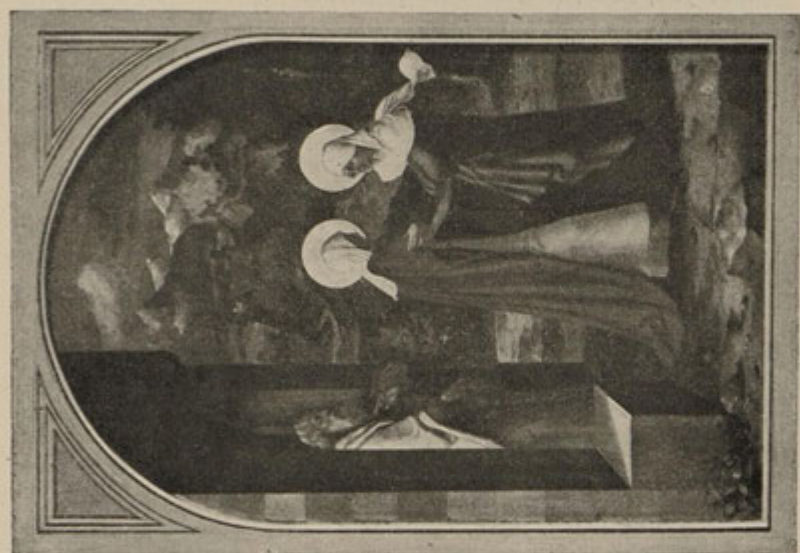
Mimoděk vtírá se myšlenka, že tento Diviš z Litoměřic jest autorem proslulého kancionálu litoměřického. Dotud nebylo známo jméno vynikajícího toho umělce, jehož kvalitu K. Chytil vyznačuje výrokem, že nebyl pouhým miniaturistou; neboť z prací jeho illuminátorských vyzírá způsoblost k dílu velikého slohu, na širokých základech založenému. Jasně postřehl a definoval dr. K. Chytil spojitost miniatur v kancionálu litoměřickém s tabulovými obrazy křídlového oltáře navštívení P. Marie (obr. 113.) v kostele na Náměti, který byl sem přenesen z chrámu sv. Barbory. Shoda jeví se nápadně hloubkou i celkovým rázem průhledů krajinných, šířkou, volností a živostí scen hlavních; vyzírá též z příkrasných festonů a jiných podrobností.⁸⁵⁾ Neschází tu ani shoda dobová. Proto jest na snadě domněnka, že dotčené obrazy tabulové byly malovány buď Divišem z Litoměřic anebo za jeho vlivu. Původ jich možno klásti do doby okolo roku 1525.

1525 *Jakub z Kápí Hory*, malíř, připomíná se s odkazem Křišťána, měšťenína města Čáslavě, špitálu do Kutné Hory. Ze statku pozůstalého měl býti za 600 kp gr čes koupěn stálý jakýsi plat pro jmenovaný špitál. K tomu byla koupena ves Lošany. Avšak Jan Popelka z Semína, který ženu po Křišťánovi pojal byl za manželku, jsa tehdy prvním na úradě, s manželkou svou takový plat vložili sobě v knihy městské, a tudy se poslední vůli Křišťánově dosti nestalo, a on Jan Popelka s ženou svou přišli králi v pokutu. Král Ludvík pak tu pokutu dal Jakubovi z Kápí Hory, malíři, „svému věrnému milému“, a poručil šepmistrům, aby mu k té spravedlnosti „což by na něj přišlo“ dopomohli (A. K. čís. 330/A). Přízně královské dobyl sobě Jakub ovšem úsluhami; jakými nevíme.

1526 *Matěj*, malíř, byl synem Jakuba hutrajtře; kněz Petr byl jeho bratrem.⁸⁶⁾ 1530 koupil s manželkou svou půl domu někdy Zigmunda zlatníka cejchmejstra od Vavřínce havěře švagra svého za 15 kp gr č.⁸⁷⁾ 1534 prodal dva lezofy Vorlovské, na Páchu ležící, které držel s Vaňkem Paucherem šmelcířem a s jinými společníky, za 7 kp gr.⁸⁸⁾ 1550 byl již

⁸⁴⁾ A. K. Lib. conduct. 1514 B. 2 v. — ⁸⁶⁾ Kar. Chytil Malíř. pražs. str. 156.

⁸⁵⁾ A. K. Lib. her. niger J. 1. — ⁸⁷⁾ Tamtéž K. 32. — ⁸⁸⁾ A. K. Registra hutrajtřská pg. 159.

Obr. 113.

nebožcem, což vysvítá z toho, že Pavel z Hradiště činí přípověď na peníze, které Havel střelec klade za dům Matěje malíře pro dluh 2 kp 16 gr vše českých, týmž Matějem jemu (Pavlovi) pozůstavených.⁸⁹⁾ Jedinou osobou bezpochyby jest on a *Matěj od Hory*, iluminátor, kterého našel J. Šimák v pražských městských knihách jako svědka při jistém pohoršlivém výstupu.⁹⁰⁾

1544 *Václav*, lištař, koupil dům někdy Elšky malérky jdouc k sv. Barboře od Firmiana a Jana synův a Anny dcery neb. Jana z Skalice za 26½ kp gr č.⁹¹⁾ Manželka jeho byla Marta; dcera Anežka byla provdána za Adama Urbánkova, řezníka.⁹²⁾

1543 *Jíra*, řezáč, dal příjemné, a ještě 1549 se připomíná.⁹³⁾

1548 *Martin*, řezáč, dal příjemné.

1554 *Jan*, řezáč, (z Cechu) dal příjemné.

1554 *Říha*, řezáč, dělá kšaft v neděli po pam. sv. Michala: poněvadž jemu pánbůh ani dítek ani manželky ponechatí neráčil, poroučí všechny peníze bratru svému, kmotru svému a některým přátelům.⁹⁴⁾

1556 *Vaněk*, řezáč, (z Kolmarku) dal příjemné.

1556 *Matouš*, řezáč, (z Hloušek) dal příjemné.

1558 *Matěj*, řezáč, měl svádu s Janem rormajstrem a byl jím zraněn; při rozsuzování žaloby dáno Matějovi za právo a stanoveno, že Jan „za škody řezáčovi a náklady, co jest ležíc a na sebe nakládajíc utratil“, 10 kp gr dáti má; Lidmila, manželka Matějova, přijímala peníze.⁹⁵⁾ 1593 byl ještě živ.⁹⁶⁾

1561 *Václav*, řezáč. Jméno jeho připomíná se v manuálu práva útrpného ve spojení s jménem dcery jeho Marty, která, dopustivši se dítěte, byla z města vypovězena.⁹⁷⁾ 1564 byl na předměstí Hloušeckém usedlý.⁹⁸⁾

1562 *Jan*, malíř, maloval dva erby šlechtické pod hlavní kruchtou v kostele sv. Barbory, totiž erb Matesa Lidla z Myslova a Ludvíka Karla z Řásné.⁹⁹⁾

1562 *Matouš Štana*, řezáč, ujímá propůjčku dolu Smoly na couku Grejském.¹⁰⁰⁾

1563 *Václav*, malíř, se připomíná v jakési při.¹⁾ 1569 umřel. Dům jeho byl prodán; na peníze závdaveční učinil přípověď Jan starší Boček

⁸⁹⁾ A. K. Lib. conduct. 1514 bez pg. — ⁹⁰⁾ Pam. arch. XVIII. 470.

⁹¹⁾ A. K. Lib. her. I. F. 13. Dům ten zanikl při stavbě koleje jezuitské. —

⁹²⁾ A. K. Lib. her. II. G. 21.

⁹³⁾ A. K. Kniha smluv 1528—43. — A. Z. Testam. 1544. C. 27.

⁹⁴⁾ A. K. čís. 1096.

⁹⁵⁾ A. K. Kniha smluvní 1544 N. 17. — ⁹⁶⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

⁹⁷⁾ A. K. Manuale práva útrp. J. 20. — ⁹⁸⁾ A. K. čís. 1910.

⁹⁹⁾ A. K. Reg. kostelníků svbarborských. Při restauraci kostela byly ty malby zničeny.

¹⁰⁰⁾ A. K. Zápisové měr dolových 1562.

¹⁾ A. K. čís. 1845.

Duhalský z Duhalic pro 3 kp gr č, které půjčil na hotových penězích Václavovi malíři.²⁾

1571 *Jahub Svatoslav* (Svatoš), jinak též *Jakub Polák*, malíř, dal příjemně.³⁾ Měl dům Jandovský, též Trubačovský zvaný (čp 48) na Koňském trhu.⁴⁾ po něm jej jmenovali též Malířovským. 1574 přikoupil zahradu vedle domu Prenarovského. Z prvního manželství s Annou († 1592) zůstaly na živu dívky: Kateřina (1599 manželka Volfa Šerera, papírníka v městě Třebíči), Alžběta (1604 Tomáše Bačetinského, nožíře manželka), Jiřík (1597—99 chodil do Uher na vojnu „se dáti potřebovati“) a Johanka (1600 provdaná za Jana Holého, řezníka.⁵⁾ S druhou manželkou Dorotou zplodil syna Jaroslava.⁶⁾ 1595 byl nebožcem. Dům jeho koupil Zigmund Kozel z Rejzntolu, primátor kutnohorský, za 400 kp gr č.⁷⁾ Vdova Dorota provdala se za Jana Marše.⁸⁾ Měla v kostele sv. Barbory svou stolicí, po smrti její připadla (1607) na dceru její Alžbětu.⁹⁾

1579 maloval osm mříží k sklípku vedle rejtunku, k rejtunku a k puchalterovým pokojům za rejtunkem. (A. K. hor. odd. č. 2793.) — 1590 pořizovali Kaňkovští novou sféru na věž k hodinám (asi místo té, kterou dělal kdysi Jakub řezák). S Janem Kyšperským truhlářem projednána tabule nová z prken lípových za 3 kp gr; tabule ta byla pak odevzdána k malování Jakubovi malíři. Cifry v sféře měly býti černé na bílém; kalich a ruku ukazovací s jinými křtaly měl položití zlatem, které se jemu dáti má, a to vše bytelně; má se jemu od toho díla dáti 12 kp gr¹⁰⁾ Barvy kupoval Jakub od Křištofa Štrubla z Zlaté Olešnice.¹¹⁾

1571 *Šebestián Palda*, malíř, s manželkou Mandalenou koupili dům Beránkovský, nárožní v ulici za Vorlovím ležící, od Linhartu Ohmana Toužimského za 100 kp gr č; paní Anna Mírková z Solopisk půjčila mu na to 10 kp gr č; i na závdavek učinil dluh 5 kp gr č u Adama Zavadila, písaře radního na Kaňku. Téhož roku dal příjemně.¹²⁾ Ale nemoha domu udržeti, prodal jej 1572 Matěji Fífků pekaři za 101 kp gr č.¹³⁾ Manželka jeho Mandalena byla dcerou někdy Jana Tiethy a schovanici Jana Džbánka hrnčíře.¹⁴⁾ 1578 Šebestián malíř umřel v Provodní neděli (6. dubna).¹⁵⁾

1574 *Duchek*, řezáč, se připomíná.¹⁶⁾

²⁾ A. K. Lib. conduct. 1514.

³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1563. Jest snad totožný s Jakubem, tovaryšem řemesla malířského, kterého arcikn. Ferdinand 1564 dal stíhati v Kutné Hoře, kdež uprchnuv z hradu Pražského, prý se přechovával u apatekáře Poláka. A. K. čís. 1861. — ⁴⁾ A. K. Lib. her. III. G. 22 v. — ⁵⁾ List. úř. Lib. obligac. 1595 pg. 62, 63, 572, 714. — A. K. Lib. her. III. G. 23—25. — ⁶⁾ A. K. Kniha invent. 1596 G. 21 v. — ⁷⁾ A. K. Lib. her. III. G. 22 v. — ⁸⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 pg. 62. — ⁹⁾ A. arcid. Matr. svbarb. IV. Tu stolicí koupila 1617 Anna Klatovská. — ¹⁰⁾ A. K. Zádušní počet kostela kaňk. — ¹¹⁾ A. K. Lib. her. III. G. 22 v.

¹²⁾ List. úř. Lib. oblig. 1563. — ¹³⁾ A. K. Lib. her. II. H. 3, 14. — ¹⁴⁾ A. Z. Testam. G 4 v. — ¹⁵⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

¹⁶⁾ Tamtéž.

1574 *Jan*, řezáč, se připomíná; manželka jeho se jmenovala Anna.¹⁷⁾

1577 *Jakub*, řezáč, umřel. Bydlel v podruží u Vávry soukeníka.¹⁸⁾

1578 *Václav Harlánek*, malíř, při velké přestavbě domu mincmistrovského čili „panského domu“ (vedle Vlas. Dvora) maloval barvami vrchní světnici starou nad dolejším mázhauzem.¹⁹⁾

1581 *Křištof*, malíř, barvil, vylišťoval, fermežoval a maloval dvě světnice staré v domě panském (mincmistrovském), jednu „v které JMt nejv. pan mincmistr jídává“ a druhou „v které JMt paní jest“. Dáno mu za to dílo i za všechny potřeby, k tomu dílu náležité, vedle smlouvy 10 kp 30 gr.²⁰⁾

1582 *Martin*, řezáč, se připomíná; s manželkou svou Annou bydlel u Kořenických. 1597 byla dcera jeho Dorota oddána Janovi, synu Vítu.²¹⁾

1583 *Jiřík*, řezáč, z Velkého domu, umřel.²²⁾

1584 *Šebestián*, řezáč, vyprosil sobě od šepmistrů „list na almužnu“, v němž mu dotvrdili, že jest stářím sešlý, že šlakem o zdraví přišel a že v Hoře obýval a pracoval od 30 let.²³⁾

1584 *Hrabaň*, řezáč, se připomíná; syn jeho Jiřík a Dorota vdova od Vojtěcha z České ulice jsou potvrzeni k stavu sv. manželství.²⁴⁾

1585 *Mikuláš Kocourovský*, malíř koupil dům Kouskovský (čp 485) na Dol. městě od Mikuláše Kozla za 37 1/2 kp gr č.²⁵⁾ ale ihned roku následujícího jej prodal Jakubovi Šmídovi jircháři za 40 kp gr č.²⁶⁾ 1589 koupil dům Arnoštovský (čp 380), podle domu Knížecího proti domu Panenskému v rohu ležící, za 115 kp gr č hotových.²⁷⁾ 1597 prodal dům Arnoštovský Janu Kábovi krejčímu za 121 kp gr č.²⁸⁾ a usadil se na předměstí Hloušeckém, kdež sobě zjednal dům s zahradou, tokem vody a haltěří. 1609 vdal dceru svou Lucii za Václava, syna Jakuba jircháře z Dol. města.²⁹⁾ 1616 žádal za přijetí do pražského pořádku malířského; 1617 předložil mistrovský kus, který vykonal u Hendrycha Šaffnera. (Pam. arch. XXVII. 39. Jméno jeho se tu omylem změnilo v „Kočovenský“). 1628 „vedle JMCské patentů vyhlášených“ od Hory pryč odešel, a všecken statek jeho odevzdán k ruce vnukův jeho Zachariáše a Křištofa Šmídův.³⁰⁾

1594 a 1595 maloval cosi ve škole vysokokostelské, tehdy nově vystavené, a přijal za práci tu úhrnem 9 kp; také z venčí zdobil školu malbami,

¹⁷⁾ Tamtéž.

¹⁸⁾ Tamtéž.

¹⁹⁾ A. K. hor. odd. 2793, dne 27. září.

²⁰⁾ Tamtéž.

²¹⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

²²⁾ Tamtéž.

²³⁾ A. K. čís. 3671.

²⁴⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

²⁵⁾ A. K. Lib. her. III. A. 29 v. — ²⁶⁾ Tamtéž B. 10 v. — ²⁷⁾ Tamtéž C. 16 v. —

²⁸⁾ Tamtéž H. 33. — ²⁹⁾ Dač. Rez. II. 111, 173. — ³⁰⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 R. 23 v.

od kteréhožto „malování na škole“ dány mu 2 kp.³¹⁾ 1607 při opravě přední a prostřední vížky na krovu chrámu svbarborského pozlacoval kříž a hvězdu na týchž vížkách. — V letech 1606 a 1607 při opravě radnice uvnitř maloval a na stěnách vnějších cosi rýsoval; bylo to bez pochyby sgraffito figurální (A. K. Počtové obecní). — 1609 přijal z mince kutnohorské 1 kp 30 gr za malovaný plán pro stavbu huti pod Kaňkem.³²⁾

1590 *Šimon*, řezáč se připomíná.³³⁾

1590 *Monogramista HK* hlásí se ke Kutné Hoře jako původce podobizny Adama Hrdesia Německobrodského, faráře kaňkovského, která se chová v museu kutnohorském. Obraz malovaný na dřevě jest 68 cm široký a 102 cm vysoký. Staříčský kněz oděný černou řasnatou suťanou, s bílým vlnitě skládaným okružím kolem krku a zápěstí, klečí před Ukřižovaným (obr. 114.), upíraje k němu pokorně oči jasné a výrazné. Tvář, zdravím kypící, vroubena jest bělostnou kšticí a takovým též vousem, který širokým proudem splývá až na prsa. Ruka pravá přiložena jest s gestem oddanosti k hrudi, levá drží knihu v červené vazbě. V pozadí spatřuje se město hrazené, jehož budovy jsou rozestaveny na svahu a vrcholu vysokého pahorku. Celkový vzhled tohoto obrazu, hlavně seskupení jednotlivostí, ba i pojetí jich shoduje se nápadně s miniaturou většího kancionálu mladoboleslavského, na níž jest vypodobněn malíř Jan Kantor. Kristus na kříži v popředí a město v pozadí jsou zjevně sobě podobny na obou obrazech; jenom není stejné postavení proti prosebníkovi klečícímu, z nichž jeden hledí ku straně levé, druhý jest obrácen ku straně pravé. Ukazuje-li celkový souhlas k těmž původci obou obrazů, dotvrzuje se účast Jana (Hanuše) Kantora na podobizně Adama Hrdesia pravděpodobně monogramem **HK**, umístěným v nápisu vedle letopočtu 1590 dole v rohu napravo. Jan Kantor „Starý“ byl sic již 1582 nebožtíkem;³⁴⁾ ale měl snad syna téhož jména, od něhož byl rozeznáván právě přívlastkem „Starý“, a který otci svému snad pomáhal již také při illuminování kancionálu mladoboleslavského.

1592 *Jakub Hrubeš*, řezáč se připomíná. 1599 byl ještě živ.³⁵⁾

1596 *Vojtěch*, řezáč, byl oddán s s Annou, dcerou Lomeckého.³⁶⁾

1596 *Abraham Hochrättr* z Filachu (Běláků?), řezbář, dělal oltář a kazatelnu do kostela sv. Jiří. Dílo oltáře bylo s ním projednáno v 23 kp 30 gr vše českých dne 26. února a dílo kazatelnice ve 4 kp gr čes dne 6. dubna; dne 2. července byl oltář v kostele již postaven. Spotřebováno 7 prken lípových po 6 gr, 6 prken lípových po 3½ gr, 2 prkna jedlová po 1½ gr, 10 prken borových po 5 gr a 12 kusů lípového dřeva. Martin soustružník udělal 9 makovic k oltáři a 6 makovic na kazatelnici.³⁷⁾

³¹⁾ A. K. čís. 434. — ³²⁾ A. K. hor. odd. Gegen Paare Geldt Raittung.

³³⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

³⁴⁾ Z. Winter Řem. a živn. v Čechách str. 196.

³⁵⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

³⁶⁾ Tamtéž.

³⁷⁾ A. K. hor. odd. 3971. Při kostele sv. Jiří přísluhoval německý kazatel.

1597 *Pavel Bartošů*, řezáč, koupil dům podle domu Jůzovského v rohu na Dol. městě (čp 483) proti Bělehradu ležící za 65 kp gr č od Václava Hrušky vačkáře.³⁸⁾

Obr. 114.

1597 *Jíra Nádvorník*, řezáč, se připomíná v zápise, dle něhož manželka jeho Alena se sestrou svou Kateřinou ujímá domček Stodůlka řečený, u brány Kouřimské ležící, po neb. otci svém Matějovi Flekalovi, formanovi.³⁹⁾

? *Monogramista* HR, řezbář, zhotovil archu, která stávala na oltáři v kteréši ochozové kapli u sv. Barbory. Z hustého kořeníště, v jehož spleti

³⁸⁾ A. K. Lib. her. III. J. 11.

³⁹⁾ Tamtéž J. 4.

zřetelně vyniká monogram HR (obr. 115.), vyrůstá mocný peň révy, a ta rozvětvivši se v pravo v levo, vine se po obou stranách vzhůru úhlednými prohyby a zátočemi, v nichž vedle ptactva sídlí nazí andálkové, po každé

Obr. 115.

straně tři, v rozvilinách si hoví a všelijak se jimi prolétajíce. Plasticité nahého dětského těla a výrazu dětských tváří věnoval mistr mnoho péle; všude se jeví život a svěží, přirozený pohyb. Celek dělá dojem, jakoby malovaná obruba listu z některého kancionálu byla se tu ztělesnila. Polychromie byla asi několikrát obnovována, posléze nikoliv šťastně. Řezbou

tou objímá se prázdný prostor na způsob výklenku (72 × 158 cm), v němž asi stávala socha jakási buď volně anebo ve skleněné schránce. Ku podivu! v celé Hoře nenacházíme druhého díla řezbářského, které by jevílo styčné body se zajímavou a dosud málo poznanou řezbou touto. Ráz této skulptury ukazuje k době okolo roku 1600. A proto není pravděpodobnou domněnka, že v monogramu HR jest ukryto jméno řezbáře Hochrāutra, jehož umělecká činnost v Hoře byla pouze episodickou. Tento nástavek oltární, který podle domněnky naší stával v kostele sv. Jiří, jest nyní vystaven v kutnohorském museu; sem byl přenesen z chrámu sv. Barbory z jedné kaple v ochozu na jižní straně.

1601 *Jan Pol Pražský*, malíř.⁴⁰⁾ 1608 s manželkou svou Marií, dcerou Tomáše Haška z Sukova, koupil dům Prenarovský na Koňském trhu od Jana Skřivana za 150 kp gr č.⁴¹⁾ téhož roku dal příjemné. Nemoha za dům vypravovati peněz purkretchních, postoupil jej 1622 Dorotě, manželce Zigmunda Špise.⁴²⁾

Pro cech krejčovský, kroječský, postřihačský a rejčířský, který ve vleklém sporu s cechem soukenickým (1603—24) sbíral dokumenty pro obhájení svých zájmů, zhotovil roku 1616 snímek cechovního erbu podle originálu, vymalovaného na klenbě vysokého kůru v kostele sv. Barbory (A. W. Pamětní kniha II., cechu krejč. fol. 59 a 60). — Přátelskými jeho styky s úředníky horními a mincovními posiluje se domněnka, že on jest původcem malované výzdoby na železné pokladnici, o které se stala zmínka na str. 135.

1607 *Melichar Torbert* (Torvart), řezbář; 1615 měl jakýsi spor s malířem Jeremiášem Geblerem.⁴³⁾ 1625 se ještě připomíná.⁴⁴⁾

1607 dělal ze dřeva sochu havíře k oknům radní světnice podle zvětralého originálu z kamene tesaného (A. K. Počtové obecní).

1608 *Jeremiáš Gebler* (Kebler), malíř, koupil polovici domu (čp 180) Jana Zemlera truhláře na Uhelném trhu⁴⁵⁾ a dal příjemné⁴⁶⁾. 1621 byl ještě živ.⁴⁷⁾

1620 (v červnu) maloval kazatelnicí v kapli na Vlaském Dvoře.

1609 *Adam*, řezáč.⁴⁸⁾

1610 *Václav Vocolovský*, malíř, kreslil obrazy mincí k valvační zprávě Augustina Šmilaura, král. proběře.⁴⁹⁾

1614 *Václav Hlas*, malíř. Manželka jeho Kateřina byla dcerou po neb. Jakubovi Soušickém.⁵⁰⁾ 1622 koupil dům Stodolovský (čp 309) v Rynku,

⁴⁰⁾ Byl snad synem Absolona Pola, malíře pražského, o němž jest mnoho zpráv v Chytilově spise Malířstvo pražs. — ⁴¹⁾ A. K. Lib. her. IV. D. 23. — ⁴²⁾ A. K. Lib. her. V. pg. 113.

⁴³⁾ A. K. Lib. memor. fol. 141 v. — ⁴⁴⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

⁴⁵⁾ A. K. Lib. her. C. 27. — ⁴⁶⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 pg. 865. — ⁴⁷⁾ A. arcid. Matr. svbarb.

⁴⁸⁾ Tamtéž.

⁴⁹⁾ A. K. Hor. odd. Kniha 25. fol. 690 a 691.

⁵⁰⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 F. 7 v, 8.

od dědiců po neb. Filipovi Fidarovi z Muldavy za 400 kp gr č.⁵¹⁾ Také měl dům na předměstí Hloušeckém.⁵²⁾

1657 *Kašpar Eygl* (též Eykl, Eygler, Aygl a j.), řezbář, byl dne 26. listopadu přijat mezi mistry cechu truhl., sklen. a řezbářského (A. K. Reg. cech.). 1659 koupil s manželkou svou Mandalenou dům Heniochusovský (čp 34) v ulici jdouc k sv. Barboře proti Hrádku od Zachariáše Tollera za 175 zl rejn.⁵³⁾ 1682 stalo se porovnání o statek pozůstalý po neb. Kašparovi Ayklovi mezi dítkami jeho Andrešem řezbářem, Kateřinou provdanou Štočkovou a Václavem dosud nedospělým. Každému mělo se dostati 118 zl ze statku oteckého; dům Heniochusovský odhadnut v summě 300 zl rejn, vinička na gruntech páterů soc. Jesu u Neškaredic v 22 zl rejn a řezbářské nádobí v 15 zl rejn. Andres, jemuž svěřena správa pozůstalosti, začaté dílo dodělal a z peněz přijatých některé dluhy zaplatil. Václav, který byl u pana Máje v Chrudimi (v učení?) způsobil tam škodu 140 zl rejn, na jejíž uhrazení ani celý podíl jeho nestačil.⁵⁴⁾

Kašpar Eygl konal zprvu rozmanitou drobnou práci řezbářskou. Pro kostel sv. Jakuba dělal 1658 šest hlav, čtyři páry rukou a dětátko za 2 zl 30 kr; 1659 dvě hlavy, čtyři ruce a kříž k procesi za 1 zl 30 kr, též futrál pro flašky na sv. olej za 1 zl 10 kr; 1660 beránka do hrobu božího za 45 kr.⁵⁵⁾ Později se odvážil též díla většího. — 1677 přijal od obce kutnohorské, jako patrona, úkol, postaviti nový hlavní oltář v kostele sv. Jakuba za smlouvenou summu 700 zl.⁵⁶⁾ Z úkolu toho vyjmuto bylo obarvení oltáře a zlacení jednotlivých částí; také pořízení sedmi soch, kterými oltář měl býti přizdoben, svěřeno jinému umělci, totiž pražskému řezbáři Davidovi Sultnerovi, s nímž smlouvou ujednáno od statuí sv. Petra a Pavla od jednoho střevíce po 2 zl 30 kr; item od jiných pěti soch po 2 zl. Ještě před ukončením roku 1678 byl oltář postaven a nátěrem základním opatřen.⁵⁷⁾ Figurální výzdobu oltáře rozmnožil Kašpar Eygl řezaným obrazem sv. Michala za odměnu 1 zl. Když se oltář již budoval, bylo teprve rozhodnuto o tom, jakým obrazem střed jeho bude vyplněn. Svěží tehdy ještě vzpomínka na archu svbarborskou, nádherné to řezbářské dílo z let 1502—04, které jesuité roku 1673 dali rozbourati a mezi staré haraburdí uložit, nebyla asi poslední příčinou, proč Horníci se rozhodli, aby střed nového oltáře byl vyzdoben skulpturou, způsobem to v době baroka již málo obvyklým. Zřízení tohoto „pládu“ nebo tabule do velikého oltáře projednáno bylo s Kašparem Eüglerem „řezbářem domácím“ za 210 zl; avšak v summě té zahrnuta byla také odměna za kříž (pietu) na kaplu Salazarovskou.⁵⁸⁾

⁵¹⁾ A. K. Lib. her. V. pg. 67. — ⁵²⁾ A. K. hor. odd. 6185.

⁵³⁾ A. K. Lib. her. V. pg. 41. — ⁵⁴⁾ List. úř. Lib. rub. oblig. min. L. 13 v. —

⁵⁵⁾ A. K. Žáduš. počet kost. svjakub. — ⁵⁶⁾ Tamtéž. — ⁵⁷⁾ Pam. arch. XXV. 51—54. Ot. Hejnic podává podrobný popis veškerého jednání. — ⁵⁸⁾ Obrovská řezba ta, zřízená pro nazírání z dálky, hrozila pádem a proto byla při jedné z posledních oprav kostela s balustrádou dotčené kaple sejmuta a na kruchtě nad dotčenou kaplí složena.

Oltární tabule, Kašparem Euglerem řezaná, byla z důvodů neznámých roku 1762 nahrazena Palkovým obrazem na plátně malovaným, — ale zničena nebyla. Přesvědčivými důvody se potvrzuje domněnka, namnoze projevovaná, že veliký ve dřevě řezaný relief (uvedení synův Zebedeových, z nichž jedním byl Jakub, ke Kristu, v pozadí pohled na Kutnou Horu),

Obr. 116.

který nyní visí v kapli pod severní věží kostela sv. Jakuba, jest totožný s bývalou řezanou tabulí hlavního oltáře (obr. 116.). Rozměry reliefu s rámem (š. 340 cm, v. 500 cm) shodují se s otvorem pro obraz v nástavku oltářním.⁵⁹⁾ — 1679 placeno Kašparovi Eyglovi 12 zl od udělání pěti rámu velikých pro obrazy velikého oltáře.⁶⁰⁾ Poněvadž tehdy byl nový oltář již

⁵⁹⁾ Pam. arch. XXV. 51—54. Jest naděje, že se obraz ten řezaný při příští opravě kostela vrátí opět na původní místo své na hlavním oltáři. — ⁶⁰⁾ A. K. Zádus. počet kost. svjakub.

dokonce dohotovený a poněvadž na něm obrazů vůbec nebylo, nutno zprávu tu vztahovati k obrazům ze staré archy, tehdy zbourané, které měly býti zachovány, snad pro výzdobu stěn kostelních, jako jeden z nich (Večeře Páně z r. 1515) skutečně visí dosud, orámovaný, nad kaplí Ruthartovskou. — 1680 dělal Kašpar Eygl k témuž kostelu korpus pro nové varhany za smluvenou summu 220 zl.⁶¹⁾

1659 *Štasný*, malíř, maloval cosi na plátně, napiatém na dveřích kostela sv. Jakuba proti škole (totiž na jižní straně) za 6 zl. Také v letech 1660 a 1661 maloval leccos pro týž kostel, zejména některé věci k Božímu hrobu, dále maloval a pozlacoval nebesa nad kazatelnicí za 35 zl.⁶²⁾

1663 *Jiří Čáslavský*, malíř a rytec, maloval a rýsoval cosi pro Boží hrob do kostela sv. Jakuba. 1666 pro týž kostel maloval archu, jeden „perspektiv“ a jiné do Božího hrobu; věci tyto vyřezával Jan Ebrle truhlář.⁶³⁾ — 1670 vyšla v Praze tiskem knížka pod titulem „Předrahy poklad Čes. království t. j. . . mučedlnice P. Barbora . . .“; do knížky té za listem titulním jest vložena dedikace s rytinou (110×158 mm), jejíž původce jest vyznačen slovy „M. Georgius Czaslawski Sculpsit Kuttенberga“. Dole spatřuje se pohled na Kutnou Horu a nad tím znak téhož města. Kolem znaku vine se vavřínový věnec, na jehož jednotlivých lúpelech jsou vyznačena jména rychtáře, šepmistra a pánů spolutradních; těm se ta knížka věnuje s přáním „za dar Nového šťastně nastávajícího MDCLXX“. — 1673 pro záduší kostela sv. Jakuba ryl postavu sv. Jakuba na kolkou. — 1674 ryl v mědi obrazy pro Kořínkovy Paměti kutnohorské, a sice následující: 1. Plán couků, se znakem kaňkovským, se značkou „G. Czasl. fecit“. — 2. Pohled na Kutnou Horu s vysvětlivkami, se třemi znaky a s přáním „Žehnej Bože městu tomu . . . k staré slávě Kuttна přišla! Tak milé vlasti vinšoval, když kupr ryl a formoval G. Czaslavsky 1674“. Nad to jest na obraze v dolejší rohu v levo na kompasu vyryt monogram GC s letopočtem 167?. — 3. Chrám sv. Barbory „G. C.“.⁶⁴⁾ — 4. Vodní stroj dolový „G. C. Kuttенbergae“. — 5. Trejb koňský „G: C. scul.“ — 6. Maršejd dolu Šmitny „G. C. Kuttенbergae“.

Jedním zápisem knihy memorabilní z roku 1668 (na fol. 165) připomíná se, že „Mgr Jiří Čáslavský“ zvolen byl a vyhlášen městským rychtářem. Jemu patřil dům Rormistrovský (čp 142, proti Kamenné kašně). 1680 byl již mrtev.⁶⁵⁾

1664 *Petr Timmerer*, malíř, se připomíná. 1667 koupil s manželkou svou Dorotou Terezií dům Štolárovský, jinak u Bzeneckých řečený (čp 141),

⁶¹⁾ Tamtéž.

⁶²⁾ Tamtéž.

⁶³⁾ Tamtéž. — ⁶⁴⁾ Původní měděná deska s rytbou toho obrazu jest uložena ve sbírkách musea kutnohorského. Tam jest uložena též pérová kresba, která může býti považována za originál, podle kterého byla pořízena rytina 2) Pohled na Kutnou Horu. Přes kresbu jest narýsována čtvercová síť, aby bylo lze ji zmenšiti pro ryjce. —

⁶⁵⁾ A. K. čís. 11953.

se zahrádkou při něm, v rohu po pravé straně jdouc k bráně Kouřimské proti kašně hořejší, od Nikodyma Ferd. Hakle hutmistra za 320 zl rejn.⁶⁶⁾ 1673 seděl mezi staršími obce.

1664 bylo mu placeno ze záduší kostela sv. Jakuba 3 zl 10 kr za pomalování Samsona se lvem, kteroužto skupinu z prkna vyřízl truhlář Jan Ebrle. — 1669 k témuž záduší maloval některé věci do hrobu božího za 1 zl 30 kr. — 1674 pro kostel M. boží pozlacoval paprsky s jménem „Maria“, dáno mu 1 zl. — 1674 kreslil některé obrázky pro Kořínkovy Staré paměti kutnohorské, což neopomenul připojením jména svého dotvrditi; totiž pohled na chrám sv. Barbory „Petr Timmerer del =“ a koňský trejb „Petr Timmerer deli =“. — 1674 obnovil barvami sedmnáct císařů římských po 30 kr.⁶⁷⁾ — 1677 „vypucoval“ obraz umučení Syna božího v radní světnici na rathouze a dva cherubiny, též dva obrazy ve velkých rámcích, totiž císaře Rudolfa a Ferdinanda II., item obnovoval modrou a žlutou barvou malbu okolo umučení Syna božího, vše za 2 fr. Pravdě se podobá, že obrazem umučeného Syna božího se vyrozmívá známá socha Krista Vykupitele, dosud zachovalá v radnici kutnohorské. — 1678 maloval grunt na velkém oltáři, nově postaveném u sv. Jakuba, za 14 zl; maloval a pozlacoval tabernakulum na témž oltáři za smlouvenou summu 150 zl, jejíž část mu byla zaplacená 30 knihami zlata po 3 zl.⁶⁸⁾ — 1678 pozlacoval bání věžní a dva nové kříže na kostel Všech svatých. — 1679 maloval kříž (pietu) nad kaplí Salazarovskou za 28 zl. — 1680 přijal od přemalování čtyř obrazů ze starého oltáře, rámu a jini. 17 zl. V účtech záduší kostela sv. Jakuba následují ještě tyto pozoruhodné zápisy: osobám, kteří obrazy starého oltáře zase spátkem od Matky boží nosily, dáno 9 kr; od donesení obrazů k malíři dáno 12 kr. Podle toho byly čtyři obrazy ze staré archy přeneseny do kostela M. boží na Náměti; pátý obraz (večeře Páně) zůstal v kostele sv. Jakuba. Roku 1679 byly obrazy z kostela Námětského přeneseny zpět k sv. Jakubu a dodány Petrovi Timmererovi, aby je opravil. Tim se ozařují poněkud další osudy staré archy Hanušovy; avšak zde stopa mizí, neboť žádný z tabulových obrazů, v kostele Námětském chovaných, nelze přece považovati za část dotčené archy. — 1683 přijal 1 zl 21 kr za pomalování kříže s odznaky umučení (korunou trnovou, kopími, bičem a j.), které Andres Ajkl řezbář dělal do malé kaple u M. boží na Náměti. Téhož roku stvrzuje německou kvitancí, že mu byly dány 2 zl „von renoviren bei unsern lieben Fraun altar das grosze Bilt, die Seitenfligl unt der Fusz“.⁶⁹⁾ Podle poslední této položky možno souditi, že tehdy byl velký skládací oltář nanebevzetí P. Marie ještě na svém místě. — 1684 maloval dva obrazy do oltářů malých u sv. Trojice, za které mu dáno 11 zl 30 kr.⁷⁰⁾

⁶⁶⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 F. 22. — A. K. čís. 11953. — ⁶⁷⁾ A. K. Záduš. počet kost. svjakub. — ⁶⁸⁾ Tamtéž. — ⁶⁹⁾ A. K. Záduš. počet kost. námět. — ⁷⁰⁾ A. K. Záduš. počet kostela sv. Trojice.

1665 *Václav Veselý*, malíř, maloval pro chrám sv. Jakuba některé věci do hrobu božího, které Jan Ebrle truhlář z prken řezal, totiž tři lvy, Habakuka a jednoho anjela.⁷¹⁾

1670 fráter *Jiřík Ridl*, truhlář (arcularius), přišel ze Slezska do Kutné Hory, kdež mu v koleji jezuitské byla upravena prostorná dílna na budování nových oltářů pro chrám sv. Barbory. 1671 pro druhou kapli v ochozu na levo zhotovil oltář sv. Blažeje (praeclarum ornamentum, nimirum altare elegans). 1672—74 pracoval na hlavním oltáři. Dále zhotovil pravděpodobně 1675 oltář sv. Ignáce a 1677 oltář sv. Kříže. 1678 opustil Horu, odešel do Prahy. (Pam. arch. XXV. 95—96. Ant. Podlaha.) 1675 přijal ze záduší kostela sv. Jakuba 9 zl za recompens od udělení obrysu velkého oltáře do téhož kostela. 1679, když oltář byl postaven, nařídil magistrátem, fráteru Jiříkovi Ridlovi učiniti „špatný oběd a trunk vína“ a dáti mu „recompensu 6 zl pro jeho učiněné volnosti a práce“ při velkém oltáři.

1672 *Matěj Zrzaň* (Rzizaň), malíř, se připomíná. Před rokem 1682 koupil dům Arletovský v České ulici (čp 196) po levé ruce jdouc k bráně Kolínské v rohu uličky k sv. Bartoloměji od Matěje Bilanského; avšak celá rodina vymřela ranou morovou, pročež prodávající opět dům ujal v summě 50 zl rejn.⁷²⁾

1672 omaloval svícen, Matesem Lehnerem ručníkárem zhotovený, za 1 zl 45 kr pro kostel Všem svatých, a když byl ten svícen předělán a rozšířen, opět jej přemaloval za 48 kr 3 den.⁷³⁾ — 1673 maloval „osoby“ na pěti tabulích do Božího hrobu za 4 zl 40 kr a 1675 oslíčka do Betlema za 6 — kr. 1679 pozlacoval čtyři rámy pro obrazy velkého oltáře za 4 zl; snad se zpráva tato týče opět obrazů ze staré archy.⁷⁴⁾ — 1680 pomáhal při výzdobě nově zřízené kašny proti domu radnímu: pozlacoval bář, zelenou barvou omaloval čtyři draky (výtokové trubice) a obnovil leta zlatými ciframi (A. K. Počtové obecni).

1674 *Pavel Kubka*, řezáč, koupil domek v Lexově dvoře (čp 60), po levé straně jdouc k bráně Kouřimské, za 31 kp míš od Kateřiny, před tím Šprlinkové a posléz Růžičkové, měštky Nového Kolína.⁷⁵⁾

1681 *Andres Aykl*, řezbář, byl dne 8. dubna přijat do cechu truhl., sklen. a řezbářů (A. K. Reg. cech.). 1682 připomíná se při porovnání o statek po otci Kašparovi řezbář pozůstalý. 1685 ujal s manželkou svou Lidmilou Veronikou dům Heniochusovský (čp 34) proti Hrádku v ulici k sv. Barboře jdouc, v 300 zl rejn šacovaný.⁷⁶⁾ 1729 zemřel bezdětek a nezůstavil posledního pořízení. Ale předvídal jaksi možný blízký konec života svého, zplnomocnil švagra svého Ondřeje Krause zlatníka k prohlášení před

⁷¹⁾ A. K. Záduš. počet kost. svjakub.

⁷²⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 K. 30. — ⁷³⁾ A. K. Záduš počet kost. Všem sv. — ⁷⁴⁾ A. K. Záduš. počet kost. svjakub.

⁷⁵⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 H. 30 v.

⁷⁶⁾ Tamtéž L. 29 v.

právem, kdyby jej „poněvadž on světem jdoucí jest“ Pán bůh všemohoucí na cestě k věčnosti povolati ráčil, že vše, co po něm zůstalo, patří manželce jeho.⁷⁷⁾

1673 postavil oltář, řeč. Miránkovský, v kostele P. Marie u Náměti; za práci řezbářskou mělo mu býti dáno 44 fr. Malíř Matěj Zrzaň maloval oltář a mříže okolo něho zelenou barvou za 56 fr rejn a Petr Tymerer vymaloval apoštoly Petra a Pavla na prostřední tabuli. — 1683 do kostela sv. Martina opravoval oltáře dva malé a jeden velký, také je pozlacoval. — 1684 do kostela sv. Trojice zhotovil nový oltář velký za 80 fr. a dva oltáře malé za 50 fr, také je obarvil za 8 fr. — 1684 dělal oltář k M. boží na Náměti za 260 zl. — 1688 zbudoval nový oltář do kaple sv. Michala archanděla v kostele sv. Václava na Rovni za 25 fr. — 1692 v kostele M. boží na Náměti na kazatelnici z kamene (opuky) tesané spravoval ulámané ruce, nos a rozmanité ciráty za 10 zl.⁷⁸⁾ — 1695 zhotovil dva obrazy (sochy), totiž sv. Jana Křtitele a sv. Petra k okrášení téže kazatelny; podle toho nutno tyto sochy na vrchu (stříšce) kazatelny považovati za dílo novější. Item od opravení staré řezby sv. Jakuba (na téže kazatelně) dáno mu 7 kr. — 1699 dělal se k sv. Trojici positiv „k musicírování při službách božích“; Andres jej okrášlil okolo všelijakými ciráty a dvěma anjely za 28 zl. — 1705 dokonál velké dílo hlavního oltáře do kostela kaňkovského.⁷⁹⁾ Části bohatého orámování v podobě švižně kreslených a bravurně řezaných rozvilin a dvě sochy, ssv. Petra a Pavla (obr. 117.), z téhož oltáře chovají se v kutnohorském museu. Téhož roku vyhotovil také oltář dílem řezbářským do kapličky sv. Ducha v kostele Kaňkovském za 20 zl. — 1705 a 1706 pracoval pro kostel sv. Václava na Rovni, totiž zhotovil nové zповědnice a obrysy devíti kusů řezby, kromě toho nabarvil oltář sv. Václava a sv. Jana Nep., které „porušení své vzaly“.

Na oltář kaňkovský, který jest přesně datován, lze navázati rozvahu o původu jiných výrobků řezbářských, které dosud zůstaly nepovšimnuty, ač jsou hodny povšimnutí a uznání. Některé detaily z efektního orámování obrazu sv. Vavřince z kostela kaňkovského (uložené v museu kutnohorském) shodují se s některými částmi rámu na oltáři v kapli sv. Bartoloměje v domě měst. špitálu v Kutné Hoře. Oboje dílo jest téhož stylu, téže kresby a stejně bravurně řezáno; shoda dotýká se také vybudování celku. Nehledí-li se k bezvýznamnému rozdílu, že světlost rámu kaňkovského měla tvar obdélníka, rámu bartolomějského však že jest ovální, lze z ostatní shody čerpati vážný důvod pro domněnku, že tvůrcem rámu v kapli sv. Bartoloměje jest také Ondřej Aykl. Zosnování základní myšlenky pro tento rám opakuje se na jedné drobné práci řezbářské, totiž na rámečku, který jest postavený na oltáři v jedné ochozové kapli u sv. Barbory. Tu i tam dal

⁷⁷⁾ A. K. Lib. consular. transact. — ⁷⁸⁾ Tyto dřevěné doplňky byly při poslední opravě kazatelny (1901) sňaty a v kutnohor. museu uloženy; je to zejména ruka s knihou a ruka, držící lebku člověčí, velmi slušné to řezby. — ⁷⁹⁾ A. W. Konsekrční listina ze dne 31. července 1705.

umělec andělům úkol podnože pro orámovaný obraz. Motivy obrub jsou tu sice různé, ale podobné květy, jakými jest zdoben rámeček, bývaly též roztroušeny po vnitřním hladkém orámování obrazu kaňkovského. Vznik malého rámce, do něhož jest vloženo poprsí Rodičky Boží staroboleslavské, v plechu tepané, ze starší doby pocházející, jest vročen nápisem, v zádi obrazu umístěným, který zní takto: „Tento obraz P. M. Staro Boleslawské nákladem Urozené Panj Anny Maryge Sskorkowské učiněný a do Bratr-

Obr. 117.

stwa Sv Wáclawského byl darován L. P. 1708 Kuttnae“. V roce tom byl Ondřej Aykl ještě živ; i není příčiny, pro kterou by nesměl býti považován též za původce tohoto krásného díla.

1678 *Jakub Josef Fleger*, malíř, se připomíná. 1689 byl naň vložen úřad řychtáře městského, po smrti Jiříka Vacka uprázdněný. Ale mnozí mu toho nepřáli a sami se k úřadu tiskli; proto žádá nejv. mincmistra o jakousi „rekomendaci“.⁸⁰⁾ 1692 s manželkou svou Lidmilou koupil dům v České ulici, k bráně Kolínské jdouc po pravé ruce (čp 244) od Markéty

⁸⁰⁾ A. K. hor. odd. kniha 13. fol 498. K žádosti jest přitisknuta jeho pečť s monogramem **IIF** a třemi štítky.

ovdovělé Váňové a již Gráfové za 190 zl rejn.⁸¹⁾ 1698 dům ten prodal Matějovi Kohoutovi za 260 zl rejn;⁸²⁾ 1699 koupil dům Šreterovský (čp 232) u sv. Bartoloměje za 130 zl (List. úř. Lib. transact. 1708 P. 32).

1678 bylo mu od záduší chrámu sv. Jakuba uloženo, aby přemaloval a obnovil čtyři obrazy ze starého oltáře (asi z archy Hanušovy) a dáno mu od každého po 4 zl. Neopravil jich asi k spokojenosti, neboť 1680 odevzdány Petrovi Timmererovi k „přemalování“. — 1685 maloval pro kostel M. boží na Náměti obraz sv. Trojice na plátně (5 loket); byl to obraz „svrchní“ 1687 pro týž kostel cosi pozlacoval a maloval na oltáři proti kazatelnici. — 1693 pozlacoval čtyři statue na velký oltář sv. Jakuba, totiž ssv. Šimona a Judy, ssv. Filipa a Jakuba za 120 zl rejn za dílo i se zlatem. — 1706 maloval a pozlacoval orla na Kamennou kašnu za 36 kr — 1711 v měsíci květnu maloval 10 erbův na regálním papíru k exequiím (Josefa I.), dáno mu za ně po 12 kr; téhož roku v měsíci září vymaloval a pozlatil erb na svíci královskou k Te deum laudamus za 17 kr (A. K. Počtové obecní).

1680 *Václav František Mařík*, malíř, se připomíná. 1694 s manželkou Kateřinou ujal dům Bajerovský na Hrnčířském trhu (čp 253) vedle odkazu předešlé manželky své Doroty, rozené Fojsové.⁸³⁾ 1705 ujal dům Lahvičkovský vedle domu u Zlatého beránka blíž rathouzu v 500 zl rejn od švagra svého Jana Ign. Černého, kterému ve Vlaších v čas trvající vojny půjčoval peníze na ten dům (List. úř. Lib. contr. 1708 pg 379). 1726 s manželkou svou Františkou koupil dům, slove u Bílého koníčka (čp 492) s zahrádkou na Dolejším městě, sub hasta (v dražbě) prodaný za 450 zl rejn.⁸⁴⁾ 1731 dům posléze jmenovaný prodal Leopoldovi Kronovi za 650 zl rejn.⁸⁵⁾ Téhož roku s Františkou manželkou svou koupil dům u Zlatého jelena (čp 508) proti domu Perštejnickému s zahrádkou od Jana Hellfrieda z Ecku za 1050 zl rejn.⁸⁶⁾ Tehdy byl mladším radním. 1738 dělá kšaft a ustanovuje dědici manželku svou, dva syny a dceru.⁸⁷⁾

1680 pro kostel sv. Jakuba maloval boží hrob za 10 zl a maloval a pozlacoval za 62 zl nové varhany, Lukášem Michalem zbudované. — 1682 pozlacoval a maloval oltář P. Marie v kostele na Náměti za 71 zl. — 1683 maloval dva obrazy do nového velkého oltáře a obnovil dva erby na zdech v kostele sv. Trojice.⁸⁸⁾ — V letech 1683—93 pořizoval rozmanité malby drobné k božímu hrobu do kostela sv. Jakuba. — 1685 maloval antependium „na plátně svém rozličnými barvami“ pro kostel sv. Martina a „vidouce, že chudé záduší jest,“ spokojil se odměnou 1 zl 45 kr. — 1688 pro kostel sv. Václava maloval dva obrazy na oltář do kaply sv. Michala archanděla a zlatil španělský kříž na kovovém štítě sv. Michala, vše za 8 zl. — 1689 pozlacoval bān a orla na věž kostela Námětského; spotřeboval k tomu 5 knih

⁸¹⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 O. 7 v. — ⁸²⁾ Tamtéž O. 11.

⁸³⁾ List. úř. Lib. nov. empt. A. 12 v. — ⁸⁴⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710 M. 19. — ⁸⁵⁾ Tamtéž P. 14. — ⁸⁶⁾ Tamtéž P. 13. — ⁸⁷⁾ List. úř. Lib. testam. 1706 C. 19. — ⁸⁸⁾ Pam. arch. XIII. 21.

zlata po 3 zl 15 kr. — 1690 vymaloval do božího hrobu v kostele sv. Jakuba obraz P. Marie a jednoho anjela za 1 zl 30 kr; truhlář Jan Hruška to vyřezával z prken. — 1691 maloval dveře na plátně v rámu proti arciděkanství za 1 zl. — 1693 pozlacoval hvězdu na bání nad věží kostela sv. Jakuba. — 1695 pozlacoval a maloval oltář sv. Jana Nep. v kostele sv. Václava na Rovni za 18 zl 40 kr; téhož roku na kazatedlnici u M. boží na Náměti některé ciráty „metalem“ pokládal a figury sv. Petra a sv. Jana (na stříšce kazatelny) maloval za 17 zl.⁸⁹⁾ — 1695 pro kostel sv. Bartoloměje maloval a pozlacoval zpovědnice, oltáře, mříže, svícny a dveře za 6 fr, za barvy, metal, lazaur, auripigment a lněný olej placeno mu zvlášť 5 fr 17 kr. — 1696 pozlacoval měděnou bání a kříž pro kostel sv. Trojice za 3 fr 37 kr. — 1698 maloval nový obraz na oltář Proměnění P. Krista do kostela kaňkovského za 15 zl. — 1703 k božímu hrobu pro kostel sv. Jakuba maloval figuru Krista Pána s Jidášem za 1 zl 30 kr, tři vojáky jímající Krista Pána za 1 zl 15 kr, šild nový pro nápis za 18 kr, čtyři tabule s vojáky přemaloval za 1 zl 30 kr; mimo to metalíroval paškál a vzkříšení na něm maloval za 20 kr. — 1704 a 1705 k témuž kostelu do hrobu božího maloval čtyři nové statue a jeden oblak s anděly, jakož i čtyři erby a čtyři jiné statue, a paškál metalíroval. — 1704 pro kostel sv. Vavřince na Kaňku maloval erb pánů šepmistrů (totiž starý znak města Kutné Hory); koruna a kalich měly býti dobrým zlatem položeny.⁹⁰⁾ — 1705 vymaloval obraz na hlavní oltář kaňkovského kostela.⁹¹⁾

Ant. Rybička tvrdí, že Václav Mařík maloval nejedno dílo portrétní pro sídla šlechtická v okolí kutnohorském.⁹²⁾ Od něho jsou asi také podobizny z rodiny Gluthů z Herlenu v museu kutnohorském. Domněnka tato nabývá značné pravděpodobnosti tím, že Veronika, dcera Václava Maříka a manželky jeho Františky, byla provdána za jednoho člena rodu Gluthova.⁹³⁾

1683 *Václav Ferdinand Karel Čermák*, malíř, v kostele sv. Martina obnovoval malý oltář (blíž dveří) barvami rozličnými a pozlacováním za 2 zl 31 kr a vypucoval obraz P. Marie Pasovské (před některými lety od Jana Jiřího Strejciusa do toho chrámu darovaný) za 51 kr.⁹⁴⁾ Téhož roku opravoval i jiné oltáře v kostele sv. Martina, zlatil a maloval klišovými barvami „kde zapotřebí bylo“; opravy týkaly se veliké archy a dvou oltářů malých. — 1684 v témž kostele opět „maloval“ tři oltáře rozličnými barvami a pozlacoval ciráty svým zlatem.⁹⁵⁾

1684 *Daniel Václav Kraf* (Krat:?), malíř. Jméno jeho s letopočtem jest okázale napsáno na velkém (105 × 145 cm) tabulovém obraze, kterým se představuje zmučený Kristus u Pontia Piláta. Obraz byl prý nalezen na Vlaském Dvoře a visí nyní v museu kutnohorském. O malíři tom nemáme zpráv žádných.

⁸⁹⁾ Ty dvě figury byly nově dělány Ondřejem Ayklem. — ⁹⁰⁾ A. K. Lib. memorab. — ⁹¹⁾ A. W. Konsekrační listina. — ⁹²⁾ Pam. arch. XIII. 21. — ⁹³⁾ List. úř. Lib. addit. 1753 N. 7.

⁹⁴⁾ A. K. Záduš. počet kost. sv. Martina. — ⁹⁵⁾ Tamtéž.

1687 *Jakub Jan Hartman*, malíř, se připomíná při narovnání o pozůstalost po neb. otci Martinovi Hartmanovi; byla skrovná toliko: domek spustlý u sv. Bartoloměje, roku 1658 za 12 kop míš koupený a nově prořádkovaný v summě 32 zl rejn, zboží kramářského v krámě za 40 zl 50 kr a tři vinice u Neškaredic na gruntech koleje jezuitské. Stateček ten propuštěn nejmladší sestře Alžbětě, která prohlásila, že sourozencům svým jich díly splatí. Jakub (ač nejstarší?) nechtěl nemovitostí ujmouti, poněvadž v Hoře zůstatí nemínil, nýbrž „štěstí svého skrze kunst malířský dále hledati oumyslu byl“.⁹⁶⁾ Avšak s Horou ve styku zůstal. 1712 koupil dům „u Bílého konička“ (čp 492) na Dolejším městě s zahrádkou od Jana Lichtnera za 240 zl rejn.⁹⁷⁾ 1713 dům ten prodal Václavovi Chudobovi za 475 zl.⁹⁸⁾ 1713 koupil dům Kobrovský (čp 137) k bráně Kouřimské jdouc po pravé ruce od Jiřího Veselého za 450 zl rejn.⁹⁹⁾ 1717 ten dům prodal Janovi Jiříčkovi hrnčíři za 425 zl rejn.¹⁰⁰⁾ 1721 nazývá se Horníkem, též měšťanem Starého města Pražského. 1721 ujal dům Crkaň (čp 104) po neb. tetě(?) Alžbětě Kasparidesové roz. Hartmanové¹⁾ a ihned jej prodal s krámem i s krámským zbožím Martinovi Rušilovi za 1300 zl rejn.²⁾ 1722 koupil dům Škretovský (čp 16) vedle Starého děkanství s uličkou, do ulice k Hrádku jdoucí, od bratrů Václava a Karla Mulcerů z Rozenthalu, za 450 zl rejn.³⁾ 1723 část toho domu v nově vyzdviženou i s kouskem zahrádky prodal Frant. Jos. Chmelovi malíři za 300 zl rejn; 1725 prodal druhou část Frant. Kelskému kantorovi, za 450 zl rejn.⁴⁾

Umělecká činnost jeho v Hoře i pro Horu byla asi nepatrná. Našli jsme o tom jedinou zprávu psanou tuto: 1724 učiněna smlouva s malířem Jakubem Hartmanem stran pozlacení oltáře Salazarovského u sv. Jakuba dobrým zlatem za 340 zl rejn.⁵⁾

1690 *Mikuláš V. Šunken* (Schuncken), malíř, s manželkou svou Marií Magdalenou, vdovou po neb. Petrovi Timmererovi, ujal dům Štolarovský, jinak u Bzeneckých řečený (čp 141), s zahrádkou při něm, proti hořejší kašně ležící, po neb. Petru Timmererovi.⁶⁾

1692 maloval a metalíroval kazatedlnici v kostele na Náměti za 10 zl 3 kr. 1693 pozlacoval a barvil kříže a koruny na střechy téhož kostela za 4 zl 30 kr. — 1702 maloval nový obraz na nový hlavní oltář kostela Všech svatých za 35 zl. Ant. Rybička píše, že prý to byl obraz velice zdařilý a výrazný, a že byl obyčejně pokládán za dílo Brandlovo.⁷⁾ 1706 maloval dva obrazy do postranních oltářů pro týž kostel.

⁹⁶⁾ List. úř. Lib. rub. oblig. 1657 N. 15. — ⁹⁷⁾ List. úř. Lib. empt. 1710 A. 19 v. — ⁹⁸⁾ Tamtéž B. 29 v. — ⁹⁹⁾ Tamtéž D. 1 v. — ¹⁰⁰⁾ Tamtéž E. 20 v. — ¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1708 pg 421. — ²⁾ List. úř. Lib. empt. 1710 J. 11. — ³⁾ Tamtéž J. 12. — ⁴⁾ Tamtéž N. 17, M. 8 v. — ⁵⁾ A. K. Lib. memorab. — O malíři tom psal Ot. Hejnic v Pam. arch. XXIV. 135—138.

⁶⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 O. 31. — ⁷⁾ Pam. arch. XIII. 21, Rybička čte omylem „Šimek“ místo „Šunken“.

1700 *Chlumecký*, řezbář, dělal pro kaňkovský kostel na oltář proměnění P. Krista rám na obraz větší za 14 kr a pět rámečků k obrázkům menším za 12 kr.⁸⁾

1702 *František Martin Katterbauer*, řezbář, připomíná se při přestavbě a novém zařízení hřbitovního kostela Věch svatých. Byl to muž mravů obhroublých a nevlídného chování, povahou vzdorovitý a svárlivý. 1706 byl obeslán před starší nad řezbáři a malíři, a podána na něho stížnost, že se neřídí podle artikulův cechovních, anobrž že se jim protíví, že nepřipovídá učedníkům při pokladnici a že jim u sebe zavučení dává a že do pokladnice, čím povinen jest, neplatí. Učiněna mu pohružka, že mu živnost zdvižena bude, pokud se nezachová dle pravidel cechovních.⁹⁾ 1710 měl spor se svým tovaryšem Janem Pavlem Czechbaurem; zadržel mu jeho mzdu a věci jeho odevzdal na právě rychtářském. 1727 svěřil se s řezbářem Forstnerem. Není divu, že i rodinný život jeho byl rozrušován vážnými rozmiškami; manželku svou Františku obviňoval veřejně z cizoložství, tak že byla nucena dožadovati se ochrany soudní. 1730 umřel.¹⁰⁾

1702 dělal do kostela Věch svatých nový oltář za 50 zl; 1706 do téhož kostela zhotovil dva nové oltáře postranní za 56 zl. 1706 uložen mu úkol nového oltáře do kaple sv. Jana (na radnici?).¹¹⁾ 1708 přiděloval rozličné ciráty do kaple sv. Ducha v kostele na Kaňku. 1724 do kostela sv. Václava zhotovil nový oltář Čtrnácti sv. pomocníků, patronů českých za 26 fr.

1703 *František Josef Chmel*, malíř, žádá za živnost „vedle vyučení kunštu malířskému.“¹²⁾ 1723 koupil část domu Škretovského (čp 16), v nově vyzdviženou, s kouskem zahrádky od Jakuba Hartmana malíři za 300 zl rejn.¹³⁾

V letech 1706 a 1707 maloval některé figury k božímu hrobu do kostela sv. Jakuba. V týchž letech pracoval též pro kostel sv. Václava na Rovni: maloval a pozlacoval zpovědnice za 5 zl rejn a maloval dvě antependia k oltářům sv. Jana Nep. a sv. Michala za 1 zl 45 kr, za plátno k tomu 48 kr.

1706 *Mates Václav Jäckl*, řezbář pražský, dělal nový oltář P. Marie do kaple Salazarovské v chrámě sv. Jakuba. Dílo bylo smloueno ve 200 zl; za postavení vyjednáno zvláště 11 zl. Na oltáři měly býti sochy tyto: sv. Jan Křtitel, sv. František Seraf., sv. Václav a sv. Ludmila; mimo to měla býti pořízena nová schránka na starožitnou sošku P. Marie; na vrch pak měla býti zřízena sv. Trojice.¹⁴⁾ — 1700 zavázal se smlouvou Jindřichovi, opatu

⁸⁾ A. K. Registřík kostela kaňkovského.

⁹⁾ A. K. Lib. memor. při 10. listopadu. — ¹⁰⁾ Všecky ty zprávy nalézají se v Lib. memor. příslušných ročníků při dnech těchto postupně: 2. VI, 15. X, 9. I, 30. I, 22. III. — ¹¹⁾ A. K. Lib. memor.

¹²⁾ A. K. Lib. memor. — ¹³⁾ List. úř. Lib. empt. 1710 N. 17.

¹⁴⁾ A. K. Záduš. počet kost. sv. Jakuba. Starý oltář byl vytažen na malou kruchtu a tam truhlářem Bernardem Grafem opět postaven. Podle toho lze souditi, že nebyl ještě schátralý.

kláštera Sedleckého, že zhotoví pro kostely klášterní čtyři oltáře k obrazům ssv. Filipa a Jakuba, ukřižování P. Krista, nanebevzetí P. Marie a sv. Benedikta. Ve smlouvě jest zřejmě vytčeno, kterak mají býti oltáře vyzdobeny; zejména se připomínají andílkové s rozmanitými symbolickými přímětky (umučení Páně, chudoby, pokory, čistoty), jakož i dvě sochy řeholních světic (Humbelíny s Luitgardou) a dvou svatých řeholníků (Bernarda s Robertem). Dva oltáře, které stojí po stranách vítězného oblouku v sedleckém kostele Matky boží, souhlasí výzdobou svou s předeslaným popisem do té míry, že lze je považovati za dílo Matesa Jäckla, zjednané a zhotovené dle dotčené smlouvy z roku 1700. Postavy andílků, které po stranách oltářů a na vrchu jich se porůznu vznášejí (obr. 118. oltář na straně epistolní), jsou téhož rázu, téže kvality umělecké, jako geniové z velkého refektoria kláštera Sedleckého, o nichž se stala již zmínka na str. 193. Bravurní švih, kterým tyto i ony postavy andílčí jsou řezány, ukazuje k témuž mistru řezáckému, do oboru toho dokonale zapracovanému. Soch těchto allegorických přechovává se v museu kutnohorském osm; v tolikerém též různém postoji se tu jeví zpodobněny buclaté tvary těla dětského; a podobnou rozmanitostí posy oživují se též těla andílčí na oltářích. Pracoval-li Mates Jäckl na figurální výzdobě těchto oltářů, tehdy vyšly z rukou jeho také ti sliční geniové, z nichž tři jsou znázorněni na obr. 119., 120. a 121. Na sochách těch, jichž výška jest průměrně asi 75 cm, zachovala se polychromie původní. Figurální výzdoba dřevěné balustrády ve velkém refektoriu kláštera Sedleckého doplňovala se vhodně vásami, jakých se zachovalo také několik (obr. 122.); ty asi také pocházejí z dílny Matesa Jäckla. (Přepis smlouvy svrchu dotčené podle listiny, chované v museu pardubickém, pořídil laskavě profesor Sakař v Pardubicích).

1711 *Křištof Bezold* (Besold), malíř, maloval a pozlacoval dvě tabule k hodinám na věž radniční za 60 fr. — 1719 vymaloval podobiznu císaře Karla VI. pro magistrát.¹⁵⁾

1712 *František Forstner*, řezbář, obdržel propůjčení živnosti, když složil 4 kp do cechu.¹⁶⁾

1727 v kostele sv. Trojice opravoval dva oltáře a obrazy na kazatelně za 13 zl 56 kr.

1719 *Václav Polický*, malíř, se připomíná. 1731 koupil dům s zahrádkou při něm po neb. Janovi Jalovečkovi, tchánu svém, ve čtvrti Bartolomějské (čp 217) proti domu „u sv. Josefa“ ležící, sub hasta prodaný za 240 zl rejn hotových.¹⁷⁾

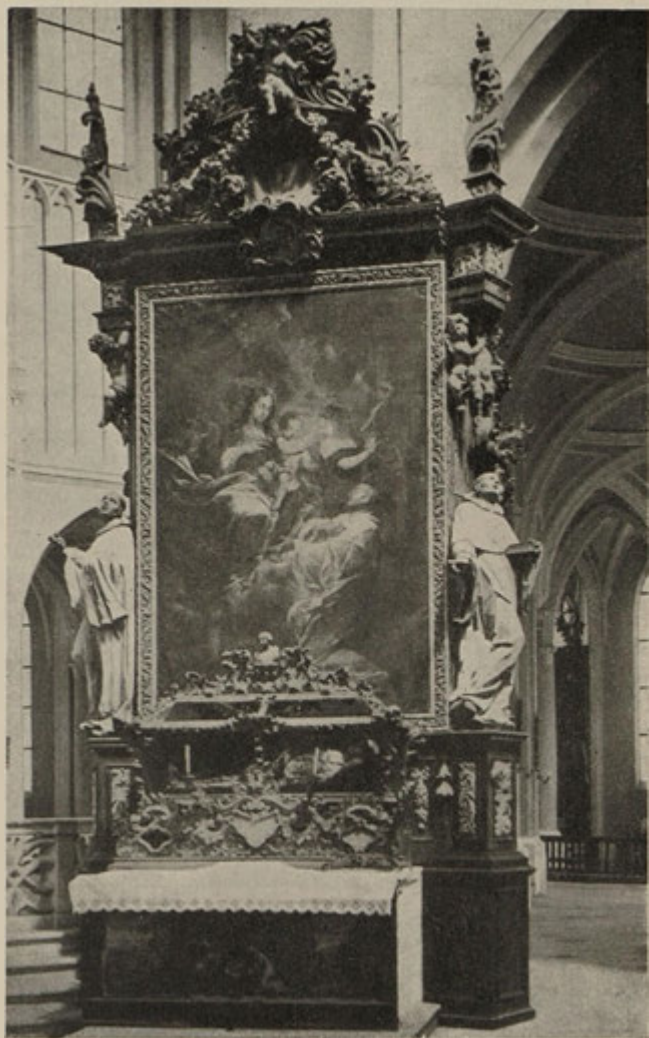
1719 maloval obraz do korouhve havířské, za kterouž práci přijal od primasa hor stříbrných 6 zl.¹⁸⁾ 1728 pro kostel sv. Trojice maloval na

¹⁵⁾ A. K. Quatern. consul.

¹⁶⁾ A. K. Lib. memor.

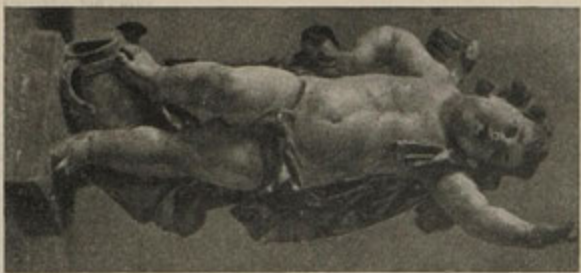
¹⁷⁾ List. úř. Lib. empt. 1710 S. 3 v. — ¹⁸⁾ A. W. Kvitance.

fresko 12 věnců k svícňům, na kterých se rozsvěcí světla při svěcení chrámu, za 2 zl; též kruchtu maloval na fresko, dále mramoroval a zlatil kazatedlnici

Obr. 118.

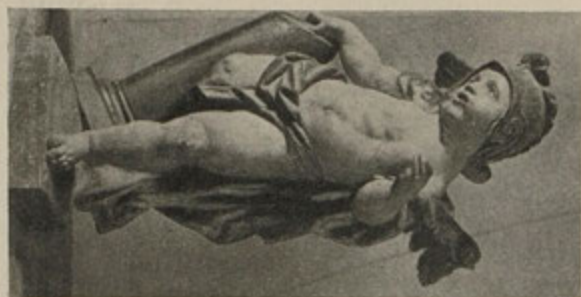
a dva malé oltáře za 21 zl, k tomu bylo z Prahy koupeno 11 knih metalu po 15 kr. K témuž kostelu vymaloval 1729 za 3 zl obraz sv. Trojice na plechu pro portál, kudy se vchází na hřbitov; a 1739 omaloval baldachýn

Obt. 119.

Obt. 120.

Obt. 121.

Obt. 122.

nad velkým oltářem za 4 zl. Tehdy se štafroval a pozlacoval dobrým zlatem celý hlavní oltář za 200 fr, jakož i kamenné tabernaculum (sanctuarium)! — V kostnici na Náměti, 1734 nově vystavené, ozdobil strop malbou za 8 zl a vnějšek její 1736 okrášlil sedmi obrazy, vodními barvami na čerstvém vápně tenkém malovanými za 14 zl; zdi pro ty obrazy zedník, kdykoliv potřeba bylo, tenkým vápnem nahazoval a pucoval. — 1736 štafroval krucifix do kostnice u kostela sv. Petra a Pavla.

1727 *František Kissl*, malíř, ukázal svá konservatoria řádně, pročež mu byla povolena živnost malířská; v placení taxy bylo mu poshověno.¹⁹⁾

1729 *Jan Pichler* (Püchler), malíř, z Reichenbachu v Slezsku, žádá za připuštění živnosti.²⁰⁾

1732 na kostele sv. Bartoloměje pozlacoval báně a kříže dobrým zlatem za 14 fr 32 kr.

1728 *Petr Brandl*, malíř, byl povolán do kláštera Sedleckého tehdejším opatem Otonem Zahradnickým, aby uměním svým přispěl k výzdobě tamějších kostelů. Za pobytu svého v Sedlci poznal Horu a oblíbil si město i jeho obyvatele tou měrou, že roku 1734, jsa tížen stářím, sklíčen vleklou chorobou a zatouživ po klidnějším způsobu života, uchýlil se do Hory, doufaje, že mu zde bude dopřáno nerušeného odpočinku. Ubytoval se v domě Bredymusovském (čp 315) vedle hostince „u Černého koníčka“ (od starodávna „u Mědínků“) v podnájmu u Václava Šrámka, chirurga, a Prudencie manželky jeho. V letech 1734 a 1735 stále postonával; ani duševního klidu mu nebylo dopřáno, neboť pražští jeho věřitelé jej stále pronásledovali a manželka jeho Helena nepřestávala domáhati se splnění alimentálních požadavků svých. Život svůj neklidný dokonal náhle dne 24. září 1735 v hospodě „u Černého koníčka“, raněn byv mrtvicí. Tělo jeho bylo pochováno v kostele M. boží na Náměti u stupně vítězného oblouku klenbového. Po smrti jeho neočekávané hrnuly se žaloby pro dluhy se všech stran; byly to požadavky dosti značné za nájem, stravu, tabák a j.

Výsledkem Brandlovy umělecké činnosti v klášteře Sedleckém bylo několik obrazů většího rozsahu, malovaných pro kostel nanebevzetí P. Marie,²¹⁾ zejména tyto: z roku 1728 obraz nanebevzetí P. Marie (292 cm šir., 704 cm vys.) s jménem umělcovým a letopočtem na jednom kamenném stupni;²²⁾ z téhož roku Patronové čeští (ovál s osami 211 cm na šir., 327 cm na v.), s jménem a letopočtem na vesle u nohou sv. Vojtěcha; z roku 1729 sv. Juliana (185 cm š., 310 cm v.); z téhož roku sv. Luitgarda (185 cm š., 310 cm v.).

¹⁹⁾ A. K. Lib. memor.

²⁰⁾ A. K. Lib. memor.

²¹⁾ Činnost Brandlovu v klášteře Sedleckém vylíčil Ot. Hejnic v Pam. arch. XXII. 225–236. K pojednání tomu jsou připojeny reprodukce obrazů, které Brandl maloval pro kostel klášterní. — ²²⁾ Obraz ten byl po zrušení kláštera prodán roku 1786 do Vys. Mýta.

Za pobytu svého v Hoře v letech 1734 a 1735 nezahálel, ač byl tížen vážnou chorobou.²³⁾ Za tohoto závěrečného období velice plodné tvorby své umělecké vymaloval obrazy tyto: pro kostel sv. Trojice ovální obraz sv. Trojice²⁴⁾ (s osami 236 cm na šířku, 321 cm na výšku) za 200 fr; pro kostel sv. Bartoloměje obraz mučednické smrti sv. Bartoloměje (120 cm š., 206 cm v.) se značkou umělcovou na obojku hafana, na obraze znázorněného;²⁵⁾ pro týž kostel obraz sv. Jana Nep. (73 cm š., 88 cm v.) se značkou malířovou.²⁶⁾ Dohadem přisuzují se mu ještě obrazy tyto: sv. Vojtěcha v kostele sv. Barbory, obrazy sv. Judity a bolestné P. Marie v měst. špitále u sv. Bartoloměje, Simeon s Ježíškem, velice schátralý, nyní v museu kutnohorském. Mimo to vysvítá z jistého zápisu, že v Hoře vzniklo ještě jedno dílo Brandlovo, totiž sv. Antonín Paduánský, o němž se však neví, kam se podělo (snad v Manětíně se přechovává?).

1734 *Bernard Antonín Katterbaur*, řezbář, byl bezpochyby synem Frant. Martina Katterbaura, řezbáře. 1736 (dne 5. července) obdržel právo mistrovské a uvolil se, do pokladnice položit 4 kopy a 2 libry vosku.²⁷⁾ 1740 koupil dům s kouskem zahrádky, jdouc od chrámu sv. Jakuba k Vlas. Dvoru na Rybný trh po levé ruce mezi zahradami ležící (čp 85) od Václava Krepse za 150 zl rejn.²⁸⁾ 1749 dům ten prodal Václavovi Šitinovi za 300 zl rejn.²⁹⁾ Téhož roku koupil dům s kouskem zahrádky v Panenské ulici vedle domu Knížecího v rohu proti domu Templ řečenému, později v kapli nejsv. Trojice obrácenému, ležící (čp 380) od Jana Janovského za 230 zl rejn hoto-vých.³⁰⁾ Když tento dům roku 1770 při požáru radnice s okolními domy vyhořel, prodal jej Josefovi Štočkovi za 120 zl rejn.³¹⁾ 1771 byl primasem nad havěři. 1779 byl nebožcem.³²⁾

1734 zhotovil oltář do kostnice na hřbitově námětském za 28 zl; 1740 do téže kostnice udělal čtyři svícny dřevěné za 2 zl 24 kr. 1738 do kostela sv. Petra a Pavla věnovali zbožní dárcové nový oltář sv. Františka Xav. umírajícího, jdouc do kostela po pravé straně; dílo řezbářské vykonal Bernard Katterbaur za 13 fr, malíři za vyhotovení obrazu dáno 5 fr. — Jeho dílem jest beze vší pochyby také socha sv. Jana Nep., která dnes ještě, jsouc šetrně opravena, kráší fasádu domu čp 85. Roku 1749 byl starším nad řezbáři.

1734 *Karel Arlet*, štafir, již byl činným ve svém řemesle. 1755 s Kateřinou manželkou svou koupil dům s zahrádkou na Dolejším městě od dědiců po Frant. Pelikánovi, přísežním prokurátorovi, za 450 zl rejn.³³⁾ 1761 již nežil.³⁴⁾

²³⁾ Pam. arch. XXI. 169—190. Ot. Hejnic „Brandlův poslední pobyt v Kutné Hoře. — ³⁴⁾ V novější době byl obraz ten přenesen do kostela sv. Jakuba a tam zavěšen na místě nevhodném, až na vrcholku hlavního oltáře. Obraz vyžaduje opravy velice naléhavě. — ²⁵⁾ Obraz ten byl roku 1797 prodán do Kolína nad Labem. — ²⁶⁾ Jest zavěšen v refektáři kláštera uršulínského v Kutné Hoře.

²⁷⁾ A. K. čís. 16418/2. — ²⁸⁾ List. úř. Lib. nov. empt. C. 15. — ²⁹⁾ Tamtéž, H. 8. — ³⁰⁾ Tamtéž H. 5. — ³¹⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 252. — ³²⁾ Tamtéž pg 859.

³³⁾ List. úř. Lib. nov. empt. O. 13 v. — ³⁴⁾ List. úř. Lib. addit. 1753 O. 3 v.

1734 v kostele sv. Petra a Pavla maloval nově zhotovený strop tabulový za 11 fr. 1744 do téhož kostela štafiroval jeden velký a dva malé oltáře za 23 fr.

1737 *Jiří Antonín Ebrle*, řezbář, byl dne 22. května přijat do cechu jako mistr venkovský; do pokladnice bylo mu zaplatiti 7 1/2 kopy, a kdyby se přistěhoval do města, musil by dáti opět 7 1/2 kopy, jakož i všecka ostatní praestanda.³⁵⁾ Nabyv domu Krausovského (čp 61) na Koňském trhu, usadil se ve městě. 1746 po smrti jeho prodala Marie, vdova po něm pozůstalá, dům ten Řehořovi mladšímu Wittnerovi, soustružníkovi, s horním právem za 450 zl rejn.³⁶⁾

1741—43 placeno mu ze záduší sv. Bartoloměje: za 2 vásy na velký oltář, též za canony 6 fr, za řezání antependia k velkému a k dvěma malým oltářům 10 fr, za 2 anděle a za dependencia k velkému oltáři a od řezání 20 kuliček pod tabernaculum a pod stupně pro svícny 10 fr, od spravování čtyř evangelistův na velkém oltáři a řezání džbánek pro kvítí 1 fr. — 1746 již na sklonku svého života dělal tři nové oltáře do kostela Všech svatých za 280 fr.

1737 *František mladší Forstner*, řezbář, byl dne 24. října přijat mezi mistry.³⁷⁾

1739 *Josef Karel Eberle*, řezbář, dne 29. června obdržel právo mistrovské, položiv 11 kop do pokladnice a 4 libry vosku.³⁸⁾ 1757 s Kateřinou manželkou svou držel dům Bajerovský (čp 253) na Hrnčířském trhu; ale prodali jej Antonínovi Pivoňkovi za 460 zl.³⁹⁾ 1759 koupil dům od Jana Donáta, staršího nad truhláři, za 650 zl rejn.⁴⁰⁾

1752 vyhotovil s Janem Donátem, truhlářem, kazatelnu do kostela sv. Jana Nep. za 60 zl, a téhož roku řezbami vycírával kostelní stolice, truhlářem Donátem zhotovené.⁴¹⁾ — 1763 dělal k Matce boží na Náměti nové tabernaculum s dvěma anjely a dvěma vásami.

1741 *Adam* (Procházka?), štafír, se připomíná. 1741—43 pro chrám sv. Bartoloměje štafiroval a pozlacoval 3 antependia, 2 vásy na velkém oltáři, též 2 anjele, 6 džbánek pro kytky a celý velký oltář za 55 fr 45 kr. — 1754 maloval cosi v kostele sv. Petra a Pavla na Rovni.

1741 *Jan Vražda*, řezbář, dne 27. srpna stal se mistrem.⁴²⁾

1744 *Martin Máslo*, řezbář, byl dne 26. února přijat mezi mistry; ale pro mnoho chyb na mistrovském kuse bylo mu platiti 2 zl pokuty.⁴³⁾

1747 zhotovil postranní oltář P. Marie do kostela sv. Petra a Pavla za 12 zl — 1751 do nového kostela sv. Jana Nep. dělal šiltky do kapitolů,

³⁵⁾ A. K. čís. 16418/2. — ³⁶⁾ List. úř. Lib. nov. empt. H. 3.

³⁷⁾ A. K. čís. 16418/2.

³⁸⁾ Tamtéž — ³⁹⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 86. — ⁴⁰⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 260. — ⁴¹⁾ A. W. Příjem a vydání na stavení kaple sv. Jana Nep.

⁴²⁾ A. K. 16418/2.

⁴³⁾ Tamtéž.

rohové ciráty, ležény atd. (bezpochyby modely pro stukátory) za 20 zl 1 kr. — 1760 do kostela na Náměti ke dvěma oltářům, které se nově štafirovaly, řezal čtyři nové anjely za 15 zl a dva rámce za 2 zl; na velký oltář zhotovil řezbou IHS za 24 kr.

1746 *Jan Karel Kovář*, malíř v Praze usedlý, přispěl k výzdobě kaple sv. Ignáce v severní lodi chrámu sv. Barbory vymalováním rozsáhlého obrazu freskového na západní stěně téže kaple. Motivem obrazu jest sen Ignáce z Loyoly, zraněného v bitvě (1521) a odpočívajícího na loži pod bohatou architekturou.⁴⁴⁾ Na obraze nejdoleji v levo jest zaznamenáno jméno malířovo a rok vzniku (obr. 123.). — Téhož roku maloval tři nové obrazy do nových tří oltářů v kostele Věch svatých za 250 zl.

1748 *P. Vít Hrdlička*, malíř, člen řádu jezuitského v koleji kutnohorské, maloval strop kostela v Křeseticích u Kutné Hory, což se potvrzuje nápisem za varhanami v témž kostele. — 1751 přijal z peněz na stavbu kaple (kostela) sv. Jana Nep. půl sudu piva od malby „in presbyterio;“ a opět 1752 od malování na fresco pod kručtou v témž kostele 8 zl 20 kr. Ale malby byly shledány neforemnými a proto byly i s omítkou a stukaturou rasírovány, a zdívo bylo zase ovrženo pro novou malbu.⁴⁵⁾

1749 *Antonín Procházka*, štafiř, maloval „inscriptum in frontispicio“ nad portálem kostela sv. Jana Nep.,⁴⁶⁾ na kterýžto nápis spotřeboval materiálii za 6 zl 27 kr, totiž 16 knížek a 3 „blaty“ dobrého zlata, 3 žejdlíky firnajse, černou barvu a goldtgrunt. — 1750 pozlacoval šilty a ciráty na kapitělech a dependencia na mramorovaných ležénách, jakož i sochy sv. Víta a sv. Zigmunda a kazatedlnici novou, vše za 108 zl 11 kr.⁴⁷⁾ — 1760 v kostele na Náměti štafiroval a dobrým zlatem pozlacoval dva nové oltáře postranní za 152 zl a zlatil řezbu IHS na velký oltář za 1 zl 15 kr.

Jest snad totožný s Adamem štafirem, zprědu jmenovaným.

1752 *František Xaver Palko* (Palcko, Balko), malíř, vyzdobil freskovými malbami trojdílnou klenbu v nově zbudovaném kostele sv. Jana Nep., což potvrzuje „Kniha sv. Jana Nep. na příjem a vydání peněz na stavění kaple“ 1734—53⁴⁸⁾ vlastnoručním zápisem umělcovým tímto: „Commendo me et animam meam Piis Praecibus et Sacrificiis Missae Franciscus Xaverius Palcko, Pictor Aulicus Saxoniensis — Architector Josephus Redlmayer.“ Ze zakončení zápisu vysvitá, že *Josef Redlmayer*, obratný malíř květin, architekt a drobných příkras, žák Palkův, byl svému mistru při práci nápomocen. Umělecké výzdoby té dostalo se kostelu štědrotou Jana Jindř

⁴⁴⁾ Pam. arch. XXXII. 73. Rud. Kuchyňka Kovářovy fresky.

⁴⁵⁾ A. W. Příjem a vydání na stavení kaple sv. Jana Nep.

⁴⁶⁾ Tamtéž. Nápis zní: SANCTO JOANNI NEPOMUCENO MARTYRI. — ⁴⁷⁾ Tamtéž.

⁴⁸⁾ A. W. — Jan J. Řehák. Kdo maloval fresky v kostele sv. Jana Nep.? (v Kutnohorských příspěvcích I. 17—21). — Rud. Kuchyňka Palkovy fresky v Čechách (Pam. arch. XXIX. 166 a násl.).

Obr. 123.

Ramhofskeho „milého vlastence a deklamátora král. Českého.“ Práce byla začata na sklonku měsíce srpna a ukončena okolo 20. října. Na prostředním ze tří klenbových polí jest efektně zobrazena apotheosa sv. Jana Nep. (obr. 124.). Na druhých dvou polích vyličil umělec jiné dva momenty ze

svatořečení Jana Nep.: blíže hlavního oltáře ohledání jazyka světcova, a nad kruchtou vyhotovení beatifikační bully. — V červenci 1754 dokončil Palko obraz sv. Jana Nep. (almužníka), který byl u něho Janem J. Ramhofským objednan pro hlavní oltář téhož kostela.⁴⁹⁾ — 1762 v letě byl na hlavním oltáři kostela sv. Jakuba zavěšen obraz mučednické smrti sv. Jakuba, jež Palko „vznešený malíř“ podle přání kutnohorského magistrátu na plátně namaloval.⁵⁰⁾

1752—57 *Juda Tadeáš Josef Supper*, malíř, pracoval v klášteře sedleckém; freskovými obrazy zdobil stropy a rozsáhlé stěny v obrovském refektoriu a ve schodišti, kterým se vystupuje k dřevěnému ochozu téhož refektoria. Velikolepý obraz nástropní již neexistuje, poněvadž strop, sesutím hrozící, musil býti snesen (1865). Obrazy nástěnné zachovaly se celkem dobře až do dneška. Ve schodišti jsou vyličený některé momenty z dějin kláštera; stěny refektoria vyzdobeny jsou velikými obrazy čtrnácti ssv. pomocníků.⁵¹⁾

1755 *Ignác Raab*, malíř, bratr laik řádu jesuitského, vymaloval veliký obraz sv. Barbory pro hlavní oltář chrámu sv. Barbory. Fakt tento jest ověřen zápisem na ceduli, která bývala upevněna na zádi dotčeného obrazu; obsah zápisu jest tento: „Anno Domini 1755 mense Aprili die 24. Dominicam Cantate antecedente, appensa est haec imago supra aram majorem Templi S. Barbae, V. et M., picta a Clmō Ignatio Raab, S. J. coadjutore, qui et Collegii ambitus imaginibus operis sui decoravit.“⁵²⁾ Při restauraci chrámu byl obraz s původního místa svého sňat a ve vedlejší severní lodi nad sakristií zavěšen. Zápisem citovaným se dosvědčuje, že Ign. Raab vymaloval též řadu obrazů pro výzdobu chodeb v koleji jesuitské. Po zrušení řádu byly obrazy ty prodány.⁵³⁾

1760 *Jan Čolič*, malíř, připomíná se jako činný. Tehdy otec jeho Josef Čolič, jsa dlužen Janu Dvorskému 31 zl 20 kr a nemoha zaplatiti dal na ten dluh jeden obraz, synem jeho Janem malovaný, ve 2 zl proceněný. Jan Dvorský pak, čekaje marně na doplacení dluhu, věnoval zbytek chrámu sv. Jana Nep.⁵⁴⁾ 1767 Jan Čolič s Dorotou manželkou svou koupili dům

⁴⁹⁾ Pam. arch. XVI. 809. Malíř vyžádal sobě místo honoráře, aby každého roku byly slouženy dvě mše za jeho rodiče, jedna na den sv. Antonína, druhá na den sv. Máří Magdaleny. Plátno na obraz (5½ lokte) koupil 1752 Petr Hertl, kutnohorský rychtář, v Praze za 1 zl. 49 kr. a opatřil tam také jeho gruntování a napětí na rám, a zároveň podal malíři k počtě jednu otep šparglí. Následkem opěťovaného nešetřného přetírání a vlivem čadících světél obraz velice zchátral a byl nahrazen obrazem podobným, nově Em. Dítětem malovaným. Originál Palkův přechovává se v museu arch. sboru „Wocela“. — ⁵⁰⁾ Pam. arch. XXV. 53. Ot. Hejnic.

⁵¹⁾ Frant. Beneš Fresky býv. cisterc. kláštera v Sedci, zčeštil Petr M. Veselský. — Pam. arch. VI. 308. Ant. Rybička. — Pam. arch. XXII. 586—587. Zdeněk Wirth o pojednání Aloise Czerného.

⁵²⁾ A. W. listina. — ⁵³⁾ Podobá se pravdě, že je to cyklus obrazů, který jest rozvěšen po stěnách v přízemní chodbě kláštera uršulinského v Kutné Hoře.

⁵⁴⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 352.

Obr. 124.

(čp 481) s zahrádkou na Dolejším městě od Terezie ovdovělé Havlínové za 170 zl rejn.⁵⁵⁾ 1786 dům ten od nich koupil Ludvík Hermann, obrist a komandant pěšího pluku hraběte Wartenslebena, za 200 zl⁵⁶⁾ ale ihned 1787 jim ten dům zase postoupil v téže summě.⁵⁷⁾ 1807 od nich ten dům koupili manželé Josef a Johana Müllerovi za 1100 zl.⁵⁸⁾

1769 pozlacoval dvanáct konsekračních křížů s věnci na zdi kostela Námětského za 10 zl 30 kr. — 1770 zhotovil kopii Brandlova obrazu sv. Trojice na hlavní oltář kostela sv. Trojice a současně maloval obraz sv. Jana Nep. a rodiny Páně na postranní oltáře téhož kostela. — 1795 prý maloval obraz na hlavní oltář do kostela sv. Anny v Litomyšli.⁵⁹⁾ — 1789 maloval obraz Kristovo křtění Janem Křtitelem, jak patrno z nápisu na zadní straně plátna: „Ping. Joān. Czollicz urbis Kuttnae 1789“. Obraz tento, jehož rozměry jsou 98 cm š. a 118 cm v., nalezen byl v depositeři sv. Bartoloměje a chová se ve sbírkách archaeol. sboru „Wocela“. — Vykonával též prosté práce štafířské: 1797 pro cech tesařský natíral barvou zelenou a červenou šest cechovních fagulí; 1803 barvil fermeží měděnou bář a kříž na věž kostela sv. Trojice (bář zeleně a žlutě, kříž černě a žlutě).

1762 Václav Hupfácius (Hubacius), malíř, s manželkou svou Barborou, rodem Arletovou, koupili dům „u Pelikánů“ na Dolejším městě od matky své Kateřiny, ovdovělé Arletové, za 500 zl rejn.⁶⁰⁾ 1775 dům ten prodali Josefovi Čížkovi, sládkovi sedleckému za 450 zl rejn.⁶¹⁾

V Kutné Hoře není žádná jeho malba zjištěná. Avšak podle archivních zpráv maloval strop v radní světnici na radnici v Pelhřimově, která 1766 vyhořela s velikou částí města. Původně byl pro úkol těchto maleb nástropních vyhlédnut malíř Quirin Jahn, který také již podal náčrtek obrazu. Avšak požadavek jeho 400 zl rejn zdál se býti přílišným magistrátu; proto byl úkol svěřen Hubáciovi, který se spokojil summou 210 zl rejn a roku 1770 obraz vymaloval, bezpochyby podle předločky Q. Jahna.⁶²⁾

V radním protokole pelhřimovském nazývá se Hubácius štafírem. V zádušním počtu kostela na Náměti zapsána jest položka následující: 1763 panu Václ. Chlupáciusovi (!) štafírovi od pozlacení tabernaculum dobrým zlatem a ostatních věcí dáno 30 zl 30 kr.

1807 Jan Jelínek, malíř, ujal dům Špačkovský (čp 324) s zahrádkou za „Černým koníčkem“, proti domu Kozojedskému ležící, od matky své

⁵⁵⁾ List. úř. Lib. contr. 1768 pg 8. — ⁵⁶⁾ List. úř. Lib. transact. 1783 F. 26 v. — ⁵⁷⁾ List. úř. Lib. contr. 1801 pg 353. — ⁵⁸⁾ List. úř. Lib. contr. 1806 pg 175. — ⁵⁹⁾ Pam. arch. XIII. 21. Ant. Rybička. — Soupis XXIX. 90.

⁶⁰⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 478. — ⁶¹⁾ List. úř. contr. 1768 pg 485. — ⁶²⁾ Sdělil laskavě dr. Karel Polesný, správce měst. archivu v Pelhřimově. Magistrát pelhřimovský pochyboval asi o Hubaciově schopnosti umělecké a chtěl, aby malíř vymaloval „jen figuru na průbu“; ale on vymaloval celý nástropní obraz, ačkoliv náklad nebyl dosud schválen, pročez vznikl nesnáze s podkomořím úřadem.

Barbory za 300 zl rejn.⁶³⁾ 1841 dům ten odevzdal dceři své Josefě, provdané Jeneweinové v Sedlci.⁶⁴⁾

1817 *Kašpar Peške* z Černého Kostelce, malíř, s Alžbětou manželkou svou koupili dům (čp 194) v České ulici za 3200 zl víd č.⁶⁵⁾ 1825 byl ten dům prodán v dražbě.⁶⁶⁾

1827 vymaloval radní světnici.⁶⁷⁾

1825 *Antonín Jeřábek Kutnohorský*, malíř, jest původcem velkého oválního obrazu sv. Martina biskupa, almužnu rozdávajícího, kterýžto obraz byl Pavlem Vranou a manželkou jeho věnován na hlavní oltář farního kostela v Červených Janovicích.⁶⁸⁾ — 1828 vymaloval pekařům kutnohorským na prapor obrazy sv. Václava a sv. Antonína.

1836 *Antonín Lhota*, malíř. Kutná Hora byla sic rodištěm jeho, ale jeho působiště leželo trvale mimo Horu. V museu kutnohorském jest uložena jedna velmi úhledná jeho malba akvarelová z roku vytčeného, totiž podobizna Jana Er. Wocela; reprodukcí toho obrazu uveřejnila Společnost přátel čes. starožitností ve spise „Jan Erazim Vocel“ 1922. Ve sbírkách kutnohor. musea se přechovává též jedna jeho studie, křídou černou malovaná.

1843 *Jan Richter*, malíř kutnohorský, vymaloval obraz sv. Václava na hlavní oltář kostela v Lukavci v okresu Pelhřimovském.⁶⁹⁾

⁶³⁾ List. úř. Lib. contr. 1808 pg 192. — ⁶⁴⁾ List. úř. Lib. contr. 1840 pg 395.

⁶⁵⁾ List. úř. Lib. contr. 1815 pg 359 — ⁶⁶⁾ List. úř. Lib. contr. 1824 pg 300. —

⁶⁷⁾ A. W. Listina.

⁶⁸⁾ Podle nápisu na zadní straně na plátně. Obraz se přechovává nyní v museu kutnohorském.

⁶⁹⁾ Soupis XVIII. 107. Jos. Soukup.

VII. Krumplíři.

Dílem vyšivaným zdobívala se ode dávna roucha obřadná, šaty choděcí, pokrývky hlav (čepce, birety), kortýny a jiné podobné. Materiál výšivkový byl téměř všude a stále týž: vlákna živočišná nebo rostlinná barvená (nitky hedvábné, lněné, vlněné, bavlněné) anebo jemné dráty a dracouny (zlaté nebo aspoň zlacené, stříbrné). Náměty pro práci vyšivačskou byly původně asi velmi jednoduché, výlučně ornamentální rázu prostě geometrického; později si troufal vyšivač nápodobiti tvary rostlinné ve formě stylisované; potom teprve se odvážil zobrazovati též výjevy figurální. Mezi vyšivači zvláště dovednými znenáhla se vyvinula snaha, by vyšíváním pestrobarevným bylo docíleno téhož efektu, jakého jest schopno malířství. Snaha tato dodělala se úspěchu značného v době barokní novou technikou stehu atlasového; technika tato začala se ujímati již v době renesance, ale v době baroku se znamenitě zdokonalila a ještě v době nejnovější se těší nemalé oblibě. Kladení stehu je tu zcela volné, tak že náležitým odstínováním dosíci lze věrné kopie předlohy, zvláště při zobrazování květin.

Nejstarší výšivka, která se v Kutné Hoře dochovala do nynější doby, jest vzácnou ozdobou kazule, která patřívala k inventáři kaple na Vlaském Dvoře a jest nyní vyvěšena v musejních sbírkách archaeolog. sboru „Wocela“. Na dorsální straně té kasule (obr. 125.) jsou na třech čtvercových a třech obdélníkových plochách, v podobu kříže sestavených, vyšity výjevy ze života P. Marie a z mládí Ježíšova. Pruh na straně pektorální představuje ve dvou polích obdélníkových dvě světice, jednu s hlavou ověnčenou, druhou korunovanou. Scény zobrazené dobrou komposicí a správnou kresbou prozrazují, že bylo užito řádných předloh. Avšak dílo vyšivačské, provedené stehem kolínským, který v době pozdní gotiky byl na mnoze obvyklým, není bez jistých vad. Stehy, které při technice té se kladou vesměs rovnoběžně (obyčejně na stojato, někdy též na ležato), jsou z té míry dlouhé, a hedvábné nitě tuze tlusté; obrysy a záhyby roucha jsou příliš nápadně vytčeny našitými šnůrkami, které nad to ještě jsou kryty zlatými nitkami. Snad jest přece pravdou, co vypravuje pověst, že donátorka té kasule, totiž manželka tehdejšího (1497) nejv. mincmistra Jana Horstorfara z Malesic, je též autorkou výšivek těchto. V dolejších cípech na zadní straně kasule jsou vyšity dva znaky, které ukazují k donátorům: znak jmenovaného mincmistra a znak norimberského rodu Nyclů, ze kterého pocházela manželka jeho.

Obr. 125.

Po bok díla vyšívaneho stavi se dílo našívané (applikace). Obraz se tu sestavuje z částí, které byly vystřiženy z látek příslušných barev a pak

Obr. 126.

se na tkaninu podloženou našívají podle základní kresby. Technika applikační, která byla dávno již známa, avšak v době gotiky ustoupila do pozadí, oživila opět za renesance. Mezi kutnohorskými paramenty kostelními reprezentuje se tato technika velmi slušně na kasuli, která z depositoria

Vysokého kostela (sv. Jakuba) byla přenesena do musea kutnohorského. Na kasuli, ušité z růžového hedvábí, jest středem strany přední i zadní i kolem krku po širokých pásech aplikován ornament rostlinný, který vyniká švižnou kresbou a vhodnou volbou koloritu (obr. 126.). Jsou to rozviliny, pnoucí se v podobě vlnovky, ze které vyrůstají prosté sic, ale velmi vkusné květy stylisované (karafiát, růžice, granátové jablko a jiné). Kasule jest lemovaná aplikací bílé barvy na způsob široké krajky, která oblémy laloky svými jest obrácena do vnitra plochy lemované.

Krumplíři, pěstující dílo applikační, neodolali touze po mocnějším efektu díla vyrobeného. Domnívajíce se, že zesílí účinnost obrazu vyvýšením jeho reliéfu, podkládali jednotlivé části aplikace, aby obraz vynikl plasticky, — tím povstal polovypuklý obraz, jako na zvonech se spatřují. Avšak nebylo uváženo, že povaha materiálu, kterého krumplíč k tomu cíli mohl užití, nepřipouštěla přesného zpracování tvarů (zvláště při námětu

Obr. 127.

figurálním), ani neslibovala trvanlivosti tvarů, jichž bylo docíleno. Reliefy figurální mívají vzhled nevkusných loutek a následkem podajnosti hmoty, ze které bývají urobeny, a vlivem prachu mohou se během času zvrhnouti v nestvůry ohyzdné.

Doba baroku vnesla do výzdoby vyšivkové nádheru až přepychovou, arci na úkor stránky umělecké. Zejména roucha rituální a ceremoniální vůbec pokládána hustě ornamentem, ne sic pokaždé nevkusným, ale typytem zlata a stříbra oslňujícím. Tak se často jasné pochopení a náležité ocenění jádra uměleckého znesnadňovalo povahou materiálu, kterého krumplíč upotřebil. Ale vinen byl snad také navrhovatel ornamentu, neuvážil-li, pro jaký materiál vyšivačský vzorek koncipuje. Dílo vyšívané podkládalo se obyčejně výkrojky látky tuhé (tenké lepenky), aby, nabyvší reliéfu, dělalo dojem větší bohatosti. Ale roucho pozbylo tím měkkosti a podajnosti a učiněno nepohodlným; nad to pak v záhybech jest ohrožena trvanlivost roucha. Paramentů toho druhu v úpravě pro oko velice vábné, namnoze i po stránce umělecké nemálo cenných, zachovaly se celé soubory při kostelích kutnohorských, zejména při chrámě sv. Barbory. Ukázku takové vyšivky zlatem na aksamitu višňové barvy podává obr. 127; je to část drahocenného souboru paramentů z inventáře kostela sv. Barbory. V kostele

Matky boží v Sedlci zachovaly se velice pozoruhodné paramenty z doby barokové; z nich nejzajímavější jsou dalmatiky, na nichž pestrými barvami vyšity jsou postavy čtrnácti sv. pomocníků (obr. 128.).

Ed. Šittler a Dr. Ant. Podlaha ve výstižném pojednání svém o českém umění vyšivačském (Method XXII. 53 a násl.) věnují mnoho pozornosti kutnohorským výšivkám chrámovým, které dosud se zachovaly, uznávajíce nemalou jich cenu uměleckou.

Obr. 128.

Inventáře věcí kostelních z r. 1516, které uveřejnil K. Mádl v Pam. arch. XVI. na str. 329—336 a 607—618, jsou dokladem, že kostely kutnohorské bývaly hojně opatřeny rouchy liturgickými.¹⁾ Vyšíváný ornát kněžský bývá však v starších inventářích dosti vzácným; při záduší kostela sv. Trojice měli 1732 ornát starý vyšíváný s figurami, k němu štolu a manipul. Mezi četnými paramenty kostela na Náměti jest vytčen též „umerál“ s literami stříbrnými pozlacenými. Podobně upravené paramenty témuž kostelu roku 1491 věnovala paní Eliška, máti Kapúnova, zejména: koltru zeleného tafetu se znamením na ní „kalich zlatý“, aby byla na hrob; k tomu také pallu

¹⁾ Také Jiří Zach v pojednání „Chrám Matky boží v Kutné Hoře“ (Roční zpráva vyšší reálky v K. H. 1882) upozorňuje na vzácnější roucha v inventáři dotčeného kostela z r. 1516.

pod monstranci axamitu zeleného s kalichem zlatým, nad ním „Johanes“ zlatý. (A. K. Reg. flav. minus L. 1.) Z jiných pramenův možno připojiti ještě některé zprávy pozoruhodné. 1581 měla obec mincířů a peregů při svém kostele sv. Václava na Rovni ornát zlatohlavový s krumplovaným krucifixem.²⁾ 1495 byly při záduší kostela na Náměti na pokrývání oltářů uchystány čtyři ubrusy zlatem protkávané a čtrnáct s modrými mřížemi bez zlata.³⁾ 1473 Prokop krajčí, odevzdávaje Janovi Charvátovi kaplu svou dědičnou u sv. Barbory, oznámil, že u Cibulára súkenníka v Jihlavě jest zádušních ornátův patnáct nebo sedmnáct a ti že mají vrácení býti k sv. Barboře.⁴⁾ Havířský pořádek hor stříbrných konal slavnostní výchozy pod dvěma velkýma zlatohlavovýma korouhvema, perlami hustě krumplovanýma. Nad to měl pořádek ten tři obrazy krumplované, perlami i drahokamy bohatě přizdobené; vynášel je v průvodě o Těle božím a jindy na žerdích na odív a o slavnostech některých je půjčoval na výzdobu hlavního oltáře v kostele sv. Barbory. Jan Kořínek v Starých pamětech svých je popisuje takto: „První obraz Vtělení Páně předstíral. Na tom Panna Maria perlová seděla, archangel pak Gabriel, též celý perlový, stříbrné lilium v ruce držící, Pannu hlubokou poklonou pozdravoval. Druhý Narození Páně vyobrazoval. Všecko tu bylo, i ten volček a oslíček z perel setkané, krom že místo sena v jesličkách samorostlé stříbro se třpytelo; a Jozef, ušlechtilý starček, na stříbrnou hůl se podpíral. Třetí obraz sv. P. Barboru ne s otcem, ale vlastní dcerušky katem Diosskorem ukazoval. Povídá se, že i forma svatobarborského chrámu při tom byla vykontrfektovaná, a krom perel, stříbra a zlata že tu jiného viděti nebylo.“⁵⁾ Také kaňkovský pořádek havířský měl své praporce a korouhve, s nimiž chodil proti králi i jindy v průvodech slavnostních. Praporce a korouhve nosívali tak, že spodek žerdi opírali na ozdobném opásání.⁶⁾

Také v soupisech pozůstalostí děje se mnohdy zmínka o vyšivkách. V jedné pozůstalosti z r. 1597 našlo se šátků vyšívaných jedenácte; jinde opět jest zaznamenán jeden šátek zlatem krumplovaný a roucha červeným hedvábím vyšívaná; a opět na jiném místě v knize inventářů při roce 1613

²⁾ A. K. Reg. záduší kostela sv. Václava A. 1.

³⁾ A. K. Reg. kostela námětského.

⁴⁾ A. K. Reg. rub. minus K. 15.

⁵⁾ Jan Kořínek Staré paměti kutnohorské 1675 na str. 307 a 308. Za tyto obrazy nabízel prý Ferdinand I. horníkům jedno městečko; ale oni „prosili, aby těch klenotů při Horách ráčil zanechat, a vyprosili. Než po letech jeden mincmistr na nich je vypraktikoval“.

⁶⁾ A. K. Reg. kaňkovského pořádku havířského. Vydání na praporec, který sobě Kaňkovští 1493 zjednali „ke cti a k chvále napřed boží a potom všem tovaryšům (pořádku havířského)“, vyznačuje se v rejstříku takto: za tafat 4 kp 10 gr, od šiti a za hedvábí 4 gr, za šnúru i s dílem 23 gr, za tkaničky s hedvábím 3 gr bez 1 den, za hrot, za petličky a za plechy 22 gr, za opásání k praporci 7 gr, za dílo toho praporce 8 kp gr. Roku 1504 pořizovali sobě opět praporec nový; za tafat za zlato, za kment, za hedvábí a maléri od malování, též starého praporu opravování dali úhrnem 11 kp gr.

se připomíná prostěradlo (oltářní) kmentové, bourou vyšíváné s krajky všude okolo, druhé bez krajek vyřezávané, jiné s mříží a krajky vukol; atd. Z kšaftů se dovidáme, že kněží mívají někdy mešní roucha svoje. 1523 mistr Duchek Brodský, farář při kostele sv. Bartoloměje, v kšaftě svém ustanovuje takto: tři ornátové v kostele moji jsou, jeden červeného axamitu s crucifixem ouzkým, ten dávám ke Všem svatým, druhého černého, jakoby byl soukenný, nechávám při kostele, třetí vedhábny (!) s bílým křížem toho nechávám, umožil-li by mne pán Bůh, ku pochování svému.⁷⁾

Paramenty kostelní nevyráběly se toliko podle zjednáni; také bylo lze, je koupiti již hotové. Při roce 1501 připomíná se Erazim „který ornáty prodává“.⁸⁾

Tovaryš, který o přijetí mezi mistry se ucházel, musil ukázati mistrovský kus, jím zhotovený podle pravidla následujícího. Bylo mu krumplovati obraz P. Marie, na pŕlměsíci stojící, v zlaté koruně, v levé ruce chovající dětátko v prohlédací pleně, v pravé ruce držící sceptrum, a to všecko dílem vyzdviženým mělo děláno býti. Tělo nahé mělo býti přetaženo pilně a hladce na způsob karmazínu bílého. Šaty měly býti náležitě barveným hedvábím, ztracujícími se štrychy, vyplňovány a v místech příhodných taženým zlatem a stříbrem vyzdviženy; a v krajích mělo to roucho zlatem anebo stříbrem subtilně opremováno býti. Okolo obrazu měli se udělati zlatí plamenové neb paprskové dílem napolo vyzdviženým.⁹⁾

V listinných pramenech jsou zprávy o krumplířích velice skrovné. Žili asi na mnoze v podruží, a proto se jména jich nedostala do knih městských; byli asi většinou nemajetní, pročež ani knihy testamentův ani inventářův o nich nehovoří. Mnohá asi švadlí uměla také vyšívati; proto byly některé přijaty do následujícího seznamu, pokud jména jejich namátkou se ocitla ve výpiscích našich.

1446 *Anežka* z Kladska, šlojiřnice, koupila domek proti kostelu Vysokému.¹⁾

1484 *Hašková*, švadlí, dělala pro krále Vladislava čepce z kmentu a přijala z mince za kment i za dílo 1 kp 20 gr; *Apolena* je zlatem vyšívala, dáno jí z mince za zlato i od díla 2 kp 15 gr.²⁾ 1497 zhotovila 8 čepců pro krále, ušila též několik čechlů a dvě košile, všeho vydání za kment, hedvábí a zlato i od díla bylo 12 kp 38 gr; sám mincmistr dovezl to dílo králi na hrad Pražský. Téhož roku objednáno u ní 22 čepců po 1½ kopě grošův, kteréž pak mincmistr poslal králi do Budína.³⁾

1495 *Johanka*, krumplířka, ušila k záduší kostela námětského darmo nový ornát ze samaritanky; kment na ten ornát a hedvábí koupili kostelníci

⁷⁾ A. K. Testam. F. 9.

⁸⁾ Tamtéž B. 27 v.

⁹⁾ Pam. arch. VIII. 520—521.

¹⁾ A. K. Lib. her. 1442 D. 5.

²⁾ A. W. Reg. verková. — ³⁾ A. K. Reg. verková.

u Řehořové za 30 kp 5 den, samaritánku a plátno k podšíťi přidala Řehořová darem. 1501 k témuž záduší dělala dvě dalmatiky a na nich vyšívala text; k tomu za rozmanité potřeby vydáno: za zlatohlav 22 kp, za červené plátno pohanské na podšíťi, zlato k vyšívání textů, 3 lokte tykyty, libru hedvábí, stříbro, unci pravého zlata (1 kp gr) a unci nižšího zlata (44 gr), za to vše, úhrnem 4½ kp 4 gr 2 den. K témuž záduší opravovala perlový omíral (humerál).⁴⁾

1495 *Anna*, šlojínice, se připomíná. Byla někdy manželkou Víta Tlustého.⁵⁾

1504 *Řehořová*, krejčířka, šila s *Haškovou* čepce pro krále; spotřebovaly 33 lokte tykyty, 24 unce zlata, 6 uncí stříbra, 13 loktů hedvábí, 12½ lokte kmentu a j.⁶⁾

1529 *Kateřina Bosáková* dělala střapce k novým korouhvim pro záduší kostela Matkyboží u Náměti; od díla si dala zaplatiti 2 kp, za hedvábí dáno za půl libry bílého ½ kp, za 19½ lotu červeného 18 gr.

1531 *Dorota Polívková*, švadlí, šila a opravovala kostelní prádlo (alby a j.). 1539 opravovala k záduší kostela na Náměti ornát zlatohlavový atlasem zlaté barvy a kmentem.

1538 *Barbora* z Panenského domu upravovala cosi na ornátu pro kostel na Náměti; na to spotřebovala čtvrt lokte atlasu za 2 gr 5½ den a hedvábí za 2 gr, za dílo přijala 2 gr.

1548 *Matouš*, krumplíř (klamplíř), koupil dům pod stupni pod Vysokým kostelem od Jana Pucheřského z Puchře za 30 kp gr č.⁷⁾

1548 *Václav*, krumplíř, dal příjemné a byl přijat za souseda. 1560 s Annou manželkou svou přijal „sirotka pánův“ k chování i vychování, jakožto za svou vlastní.⁸⁾ 1582 dal pokřtiti dceru svou Annu z druhé manželky Mandaleny; opat kláštera Sedleckého byl při křtu kmotrem.⁹⁾

1557 *Balcarová* opravovala ornát k záduší kostela kaňkovského.¹⁰⁾

1558 *Potenciana* přešívala kasuli k záduší kostela kaňkovského.¹¹⁾

1566 *Markéta Srnová*, roušnice, se připomíná.¹²⁾

1588 *Jan*, tovaryš řemesla krumplířského, jmenuje se mezi osobami oddanými.¹³⁾

⁴⁾ A. K. Zádušní počet kostela na Náměti.

⁵⁾ A. K. Testam. A. 13.

⁶⁾ A. K. Reg. verková.

⁷⁾ A. K. Lib. her. I. H. 30.

⁸⁾ A. K. Kniha smluvní. Dali do knih vepsati slib, jestliže by Pán Bůh schovance jich k letům a k vdávání přijiti dal, že 5 kp gr čes. hotových a z lůže šatův dobrých jí vydají. — ⁹⁾ A. arciděk. Matrika svbarb.

¹⁰⁾ A. K. Reg. kostela kaňkovského.

¹¹⁾ Tamtéž.

¹²⁾ A. K. Lib. her. II. E. 5.

¹³⁾ A. arciděk. Matr. svbarb.

1589 *Dorota*, krumplířka, dcera Marty Vejlupekové, byla provdána za Jana Pina, krumplíře. Vinila Řehoře Sochůrka z dluhu 18 kp gr č peněz purkrechtních.¹⁴⁾ 1598 koupila dům proti rathouzu (čp 94) za 100 kp gr č.¹⁵⁾ 1599 ujala dům proti rathouzu (čp 93) v summě 39 kp gr č.¹⁶⁾ 1604 byla již mrtva.¹⁷⁾

1594 *Jonáš*, krumplíř, se připomíná.¹⁸⁾

1595 *Jakub Prandt* (Prant), krumplíř a šmukýř, ujal dům (čp 177) na Uhelném trhu za domem Bakalářovským v summě 250 kp gr č.¹⁹⁾ Téhož roku v červnu byl přijat za souseda. 1599 umřel.²⁰⁾ Anna vdova po něm zůstala, dala příjemné a vedla živnost dále.²¹⁾ 1600 prodala dům Davidovi Tapineovi, prokurátorovi, za 170 kp gr č.²²⁾

1604 *Jan Pin*, krumplíř, ovdověl; až dotud provozoval živnost společně s manželkou svou Dorotou, krumplířkou. Měl dvě dcery Kateřinu a Annu Marii.²³⁾ Byl hluchý. 1614 v měsíci červenci umřel.²⁴⁾

1611 *Jiřík Ubr Svidnický*, tkadlec damašku, koupil dům (čp 509) proti rathouzu (proti šatlavě) za 400 kp gr č.²⁵⁾ 1612 na témž domě zajišťuje Lidmile Folimanské, měšténince Nového města Pražského, dluh 65 kp gr č za piva hořká.²⁶⁾

1613 *Regina Geczová*, roušnice, dala příjemné.²⁷⁾

1620 *Anna Lipková*, roušnice, koupila půl domu (čp 179) na Uhelném trhu na podloubí za 78 kp gr č.²⁸⁾ Byla vdovou po neb. Václavovi Lipkovi ševci.

1687 *Strnad*, krejčíř, šil pro kostel Matky boží na Náměti antependium, na které paní Rozina, dcera po neb. Pavlovi Kučerovi, darovala sukni damaškovou; přikoupeno k tomu 5 loket plátna režného na podšíť, 11 loket krajků leonských po 6 kr a hedvábí za 1 zl 7 kr 3 den, od ušití dáno 33 kr.²⁹⁾ Bydlel v domě Havířském.

1693 *Grünbaldová*, krumplířka (?), prodávala šátky krumplované. Jeden takový šátek na kalich koupen byl od ní za 2 zl pro záduší kostela na Náměti.

¹⁴⁾ A. K. čís. 4336. — ¹⁵⁾ A. K. Lib. her. III. K. 4. — ¹⁶⁾ Tamtéž K. 33 v. — ¹⁷⁾ Tamtéž Q. 16 v.

¹⁸⁾ A. K. Lib. memor. při neděli Factus.

¹⁹⁾ A. K. Lib. her. III. G. 14 v. — ²⁰⁾ A. arciděk. Matr. svbarb. — ²¹⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 E. 24 v, E. 33. — ²²⁾ A. K. Lib. her. III. L. 17.

²³⁾ List. úř. Lib. oblig. 1595 K. 13 v. — A. K. Lib. her. IV. N. 27. — ²⁴⁾ Dač. Rez. II. 146.

²⁵⁾ A. K. Lib. her. IV. H. 6 v. — ²⁶⁾ List. úř. Lib. oblig. 1610 C. 19.

²⁷⁾ Tamtéž E. 10.

²⁸⁾ A. K. Lib. her. IV. O. 27 v.

²⁹⁾ A. K. Záduš. počet kostela na Náměti.

VIII. Knihtiskaři.

Výprava knihy rukopisné byla namáhavá a vyžadovala mnoha času i také nemalého nákladu. Knihy takové pořizovaly se za starodávna hlavně v kláštorech a sice skoro výhradně k účelům bohoslužebným; jiným oborům věnována pozornost jen malá. Kniha psaná měla úzký kruh čtenářů a proto vykonávala své poslání toliko měrou velice obmezenou a nedostatečnou. Teprve po vynalezení tisku pohyblivými kovovými literami dočkala se kniha hojnějšího rozšíření a stala se mocným činitelem výchovným a přepevným sloupem vzdělanosti. Začátky knihtiskařského umění leží v době, kdy půda pro osvicenskou símě byla v Čechách velice důkladně vzdělána a připravena. Proto se vynález Gutenbergův ujal v Čechách velmi brzy; již roku 1468 vydán byl první tisk český „Kronika trojanská“ (pravděpodobně v Plzni). Kutná Hora byla pak jedním ze tří měst českých, která se stala již před rokem 1500 sídly dílen tiskařských. V Hoře byla roku 1489 vytištěna česká bible, jeden z nejceněnějších prvotisků českých.

O myšlenky, projadřované v knize, nemá knihtiskař ovšem zásluh nižádných. Ale jemu není nemožno, zušlechtiti a přikrásniti způsob, kterým ty myšlenky v knize své staví čtenáři konkrétně na oči. Vhodně volenou velikostí liter, ušlechtilým jich tvarem, slušným zachováváním mezer mezi sousedními slovy i mezi řádkami, ponecháváním přiměřeného prázdného okraje, čistým a jasným tiskem, tím dovede knihtiskař oku čtenářovu lahoditi a vnímání čteného obsahu usnadniti. To jest jedna část knihtiskařského umění.

Text bible kutnohorské vyhovuje všem těm požadavkům s dostatek. Jest tištěn úhlednými literami gotickými tvarů význačných, ve dvou sloupcích na stránce, sloupec po 50 řádcích. Výtisk této bible, který jest uložen v museu kutnohorském, byl pořízen tiskem čistým a snadno čitelným na papíře velice dobrém (benátském?). Výtisk tento, mající formát 20·5 × 30 cm, jest dobře zachovalý; scházejí toliko první dva listy „Předmluvy“.¹⁾

Knihtiskař má na snadě ještě další pomůcky, kterými lze formální stránku tištěného díla povznést. Za doby prvotisků již přibíral tiskař na pomoc malíře (illuminátor), pisaře a ryjce, aby přispěli uměním svým

¹⁾ Zevrubný popis vzácného toho prvotisku podává Zd. Tobolka v Českém slovníku bibliografickém I. na str. 57—63. (vydala Čes. Akademie).

k zvelebení jeho díla. Při výzdobě bible kutnohorské i jiných prvotisků zaměstnával tiskař illuminátory a písaře malováním iniciálek a psaním versálek (začátečných písmen jednotlivých kapitol). K tomu účelu byly v textu tištěném vynechávány vhodné mezery; aby bylo uvarováno omylů, bylo v každé mezeře vytištěno drobně písmeno, které se tam mělo vepsati. Ve výtisku bible kutnohorské, který jest majetkem musea kutnohorského, jsou iniciálky dvojbarevné červenomodré; versálie jsou psány vkusně, a sice střídavě, jedna červeně, druhá modře. Rozsáhlý tisk černý, byl-li proložen literami barevnými, pozbyl jednotvárnosti, která by čtenáře unavovala. V bývalé dvorní bibliothece ve Vídni chová se výtisk kutnohorské bible, vyzdobený též malbami na okraji listův.²⁾ Také vkládáním obrazců do textu přičiňoval tiskař ku zpříjemnění četby. Bible kutnohorská, 611 listů velkého kvartu objímající, jest vyzdobena 118 dřevořezbami, tak že průměrně jeden obrazec připadá na pět stránek. Obrazce přesahují s nepatrnými výjimkami přes oba sloupce textu na příč. Dřevořezby ty jsou sic ohroublé, ale výrazné (obr. 129.); vzorem pro ryjce byly (podle soudu znaleckého) obrazce z bible, tištěné 1483 v Norimberce u Ant. Koburgra.

Žádný jiný národ neměl snad více porozumění pro vynález knihtiskařského umění, než národ český. Lidu českému byla kniha tištěná náhradou za slovo živé, kterým k němu kdysi tak jímavě a přesvědčivě mluvivali miláckové jeho Jan Hus a jiní. Kniha tištěná snadno mohla do širokých vrstev lidu pronikati a tam osvětovému úkolu svému zadost činiti, poněvadž byla proti knize psané velmi laciná. Původní (výrobní) ceny bible kutnohorské sic neznáme; ale ve výtisku, který se chová v museu kutnohorském, poznamenal na posledním listě jeden z majetníků knihy té (okolo roku 1560) toto: „Ja Zikmund, když jest mnie Pan buh v dole Štiesti poziehnal, koupil jsem tuto knihu swatou za dewiet tolaru a patnast krošuw“ (ne celých 5 kp gr). Dalším zdokonalováním umění knihtiskařského a přibýváním nových tiskáren stlačovala se cena knihy tou měrou, že se jí uvolnil vstup i do domácností méně zámožných. Nejvíce knih mívali ovšem kněží a školní mistři. Inventář sepsaný o pozůstalosti kněze Mikuláše Dobromíra Solnického (1613) jmenuje 67 knih českých a latinských.³⁾ Také u kněze Petra (1600), mistra Laurencia Sarkandra Falkenberského (1602), mistra Adama Jeníkovského (1618) a kněze Václava Štefana Teplického (1621) se našlo mnoho knih.⁴⁾ Některým knihám věnovali majitelé jich péči obzvláštní; arciděkan Valentin Šubar Landškrounský (dříve děkan v Žatci), děla je o statku svém 1593 poslední pořizení, odkazuje Marketě manželce své mimo jiné též „české biblí in quarto všech pět dílův s truhličkou zelenou, k nim udělanou“.⁵⁾

²⁾ Katalog knižní výstavy v Brně 1898 čís. 491.

³⁾ A. K. Kniha inventářů K. 29.

⁴⁾ Tamtéž F. 26, H. 3, O. 2, a násl., Q. 9—15.

⁵⁾ A. Z. Testam. G. 5.

V osvěceném století osmnáctém utrpěla česká kniha značnou pohromu
běsněním jesuity Antonína Koniáše a zfanatisovaných jeho pomahačů.

Obr. 129.

Mnoho krásných a v lidu českém velmi oblíbených knih bylo škrtáním
v textu a vyškubáváním celých listů zle poškozeno anebo dokonce ohněm
v niveč obráceno.⁶⁾

⁶⁾ Také bible kutnohorská byla na indexu ; proto se zachovalo tak málo výtisků.

Stručné zprávy o tiskařích kutnohorských a souborný seznam všech známých tisků kutnohorských uveřejnil Frant. Aug. Slavík v Roční zprávě vyšší reálky v Kutné Hoře 1877.

1489 *Martin z Tišnova*, knihtiskař, působil v Hoře jen krátkou dobu. V Hoře usedlý nebyl. Horníci, nechtějící zůstatí za Pražany, kteří roku 1488 sobě dali poříditi tištěnou (u Jana Kampa) bibli českou, povolali Martina z Tišnova do Hory a poskytli mu útulku a vši příležitosti dotud, až práci mu uloženou dokonat. Z let pozdějších není o něm nic známo. Pokud se pak tkne doby před rokem 1489, soudí Zd. Tobolka, že tiskař bible kutnohorské jest totožný s Martinem z Tišnova, který roku 1443 v Humpolci napsal knihu rukopisnou „Macri De virtutibus herbarum.“ V městských knihách kutnohorských jest o něm zapsána zpráva jediná, totiž v Registrum flaveum minus na listě J. 4. pod nadpisem „impressor dlužen obci“ a sice tato: „Martinovi, který impressí knihy dělá, k jeho prosbě páni půjčili 10 kp gr k jeho potřebám; ty slíbil pánům zase o sv. Havle příštím konečně oplatiti. Act. f 4. post Blasii anno 1489 hofmagstr presidente.“²⁾

1489 vytiskl v Kutné Hoře bibli českou v jednom svazku velkého kvartu o 611 listech. Text jest tištěn veskrze černě rázovitými typy gotickými (obr. 130.); jenom v registru se tisk černý střídá s červeným. Kniha jest vyzdobena četnými (118) dřevorytinami, které u většiny výtisků bývají ručně kolorovány. Impresor se připomíná v explicitu na posledním listě před rejstříkem slovy těmito: „Skonává se bible, jenž jest zákon boží nový i starý literami vytištěnými na horách Kutnách slavných skrze mne Martina z Tišnova leta božího tisícího čtyrstého osmdesátého devátého tu sobotu po svatém Martině (14. listopadu), za času králování najjasnějšího knížete a pána pana Vladislava, krále českého a markrabí moravského et ct pána našeho milostivého, leta králování jeho milosti osmnáctého.“ Místo, kde byla kniha vytištěna, dotvrzuje se na téže stránce ještě vyobrazením městského znaku (obr. 131.), kterému byl vzorem bezpochyby nástěnný obraz v kapli hašplířské u sv. Barbory.

Tobolkův seznam výtisků dochovaných (v Londýně, Olomouci, Praze, Strengnäs, Upsale a Vídni) nutno doplniti dvěma výtisky, které jsou majetkem archeologického sboru „Wocela“ v K. H. Jeden jest dobře zachovalý, má též list s explicitem a znakem městským; schází jí toliko první dva listy předmluvy. Původní gotická vazba jest značně poškozená; celou se zachovala toliko deska zadní s vtačenými do kůže ornamenty a s několika částmi mosazného kování gotického. Druhý výtisk není vázaný; nedostává se mnoha listů na začátku i na konci knihy. Dále víme o jednom výtisku v Lobkovické knihovně v Roudnici n. L., v klášteře želivském a o dvou výtiscích v rukou soukromých.

¹⁾ Zd. Tobolka Čes. slovník bibliograf.

²⁾ Jan J. Řehák Kutnohor. příspěvky str 43.

1642 *Neznámý* impressor vydal v Kutné Hoře znova Ondřeje Klatovského knížku v českém a německém jazyku složenou, která by Čech německy a Němec česky čísti, psát i a mluvit, učiti se měl.³⁾

1714 *Jiří Vojtěch Kyncl*, knihtiskař, již v Hoře tiskl. 1716 ujal dům čp 164) na Hořejším rynku v podloubí od otce svého Petra Kyncla, kniháře, ve 400 zl.⁴⁾ 1721 napomínají jej páni, aby tlačené knih nenáležitých se varoval.⁵⁾

bude mu:neb škrze nepožnanie škrze
šil proti panu boh.

Apitola vi.
Anwil gest pan buoh k moy
ziessowi rzka gżlowiek kteryž
by škrzešil. a nebože se boha zaprzel
by niekomu czo mu bylo swierzeno: a
neb na sylim by nieczo wydrzel a neb
krziwu wczinil. a neb gestli žeby nie
yaku wiecez nalezl. a zaprzelby gie. k
mu y przysahu krziwu by wczinil: a
neb czo by koli gineho wczinil przikre
remzto lidce hrzešie. gestli že bude
nafi to dowedeno. nawraciť wssczto
czo nieprawie chciel sobie osobiti z ce
la. a nadto przida pary diel gżlowieku
kteremuž byl srodnu wczinil Zahrieck
pak swuoy obietowati bude skopce ne
poskewniene. z skada. a dat gey kniezy
wedle miery a wahy pwinienie. Kte
ryž modliti se bude zanieho przed pa
nē bohē. a odpuszcieno bude mu wssc
kno czož cżinie škrzešil. Amluwl gest
pan buoh k moyziessowi rzka. Przyp
kaz aaronowi y synom ge. Tentot ge
rzad a pwo obieti zapalne. horzeti bu

Obr. 130.

1714 vytiskl *Officium aneb Hodinky s krátkým vejtahem života sv. Prokopa*. 1723 byla u něho vytlačena kniha *Tobiáše Mouřenína Věk člověka*, která byla dána na index knih zapovězených. 1738 „*Typis Georgii Adalberti Kinczl*“ vydán byl program divadelní hry „*Matura virtus...*“ kterou studující mládež v kutnohorské koleji konati se chystala v měsíci červnu

³⁾ Jos. Jungmann *Historie literatury české* 1825. V. 18.

⁴⁾ List. úř. Lib. contract. 1708 pg 252. — ⁵⁾ A. K. Quaternus consularatus.

téhož roku. Horlivě tiskl modlitby a nábožné písně, na př. 1743 Díkočinná pobožnost kláštera Sedleckého ... po vyplnění 600 let, 1750 Píseň o Theofilovi mládenčí; 1753 ještě byl činným.

1754 *Jan Antonín Kyncl* (Kintzl), knihtiskař, syn neb. Jiřího Vojt. Kyncla, se sestrou svou Alžbětou Barochovou ujali, co po zaplacení dluhů z předeje otcovského domu a zanechané impressí zbylo.⁶⁾ Činnost jeho knihtiskařská netrvala dlouho.

1761 vytiskl Pobožné vzývání a vzdychání k sv. Vincenciusovi Ferrieriusovi a Modlitbu k sv. živototvorci Vincenciusovi. Mimo to se nachází jméno jeho na několika písničkách nábožných.

K. J. Jauernich tiskl prý také v Kutné Hoře.

1763 *Jan Frant. Šleret*, knihtiskař, měl již tiskárnu. 1767 s Františkou manželkou svou koupil dům (čp 92) za rathouzem za 484 zl rejn.⁷⁾ Měl syna Václava a dceru Marii Annu.

1764—70 tiskl rozmanité nábožné písně a modlitbičky. 1770 z tiskárny jeho vyšlo Krátké vyjádření a pobožnost všeobecného jubileum od J. S. Klimenta XIV. — 1763 vytiskl ve foliovém formátě o několika listech spis „Díko — Plat králi věčné slávy;“ spis ten byl vydán na oslavu Petra Ondřeje Hertla, který 52 let zastával úřad konšelský. Tiskem tím se dovozuje, že Šleretova tiskárna byla zásobena hojně různými druhy písma zřetelného a úhledného. Spis jest okrášlen třemi většími vignetami, z nichž jedna ve slušném orámování rokokovém uzavírá znak města Kutné Hory a postavy dvou horníků. Dobře zachovalý jeden výtisk jest uložen v měst. archivě kutn. sub sig 17931/2.

1774 *Frant. Vincenc Korec*, knihtiskař. Oženiv se s Františkou, vdovou po knihtiskaři J. F. Šleretovi, ujal s ní „velmi skrovnou impressí a dům od ohně zcela zhubený.“ Příčiněním svým impressí zvelebil a dům znova vystavěl.⁸⁾ Pastorkovi svému Václavovi Šleretovi opatřil 1796 jinou impressí za 1700 zl.⁹⁾

V závodě svém byl velmi čilý. Tiskl také na mnoze modlitby a nábožné písně, na př. 1774 Duchovní poklad, 1784 a 1807 Křesťanské víry hlavních článků gruntové. Ale snažil se, vyhověti také jiným potřebám čtenářstva. 1777 a v letech následujících vydával minuci hospodářskou. 1785 a 1790 vytiskl několik spisů Jana Amosa Komenského, zejména Hlubinu bezpečnosti, Boj Michala a angelů s drakem, Vejhost světa a j. Z jeho tiskárny vyšlo též několik povídek, jmenovitě 1797 Mladší Robinson, 1802 Kratochvilná kronika o trpělivé Kryzeldě, 1803 Neznámá paní, příběh turecký, 1805 Historie o krásné kněžně Mageloně a udatném rytíři Petrovi, 1805 Karel Dewienzo z Londýna a slečna Amalie Florentinská. Z tisků jeho jsou pozoruhod-

⁶⁾ List. úř. Lib. addit. 1753 C. 10.

⁷⁾ List. úř. Lib. contr. 1755 pg 804.

⁸⁾ List. úř. Lib. transact. 1783 Q 14. — ⁹⁾ List. úř. Lib. contr. 1790 pg 846.

ny též tyto: několikeré vydání (1789, 1800 a 1805) Hynka Vítka Uvedení k německé řeči, 1801 Horníkův kuttenských starodávná modlitba za požehnání hor, 1802 Frant. Jana Vaváka Smlouvy aneb chvalitebné řeči svatební, 1807 Památky kláštera Sedleckého od Lajtla a Rulika. Bez letopočtu vyšlo u něho: Jindřicha J. Krance Vedení k dokonalému babímu umění, Ortel a

Obr. 131.

smrt Ludvíka XVI., krále francouzského a jiné. 1782 udáno na něj, že tlačena byla u něho písnička nedovolená, kterou dvě ženy ve městě zpívaly, a žalováno dále, že prodává katechismus evangelický; sneseno, že zpráva o tom krajskému úřadu podati se má, a další tlačení a prodej věcí zapovězených jemu jest zapovězen (A. K. Lib. memor. fol. 81).

1789 *Josef Ant. Vondráček*, knihtiskař, se již připomíná na jednom tisku kutnohorském. 1809 měl impressi v domě „u Černého lva“ (čp 174) a

držel ji až do své smrti 1814 (v únoru). Vdova Karolína vedla živnost dále řízením faktora Bernarda Reinharda.¹⁰⁾

Z tisků jeho jsou pozoruhodny tyto: 1810 Hynka Vítka Uvedení k německé řeči, 4. vydání, 1811 Václava Pacovského Česká kuchařka, 1813 Zvítězující ctnost aneb Příběh Repsiny z východních krajin, 1814 Rozmlouvání dvou mladých žen v příčině dobrého manželstva. 1811 a 1812, snad i později tiskl pro krajský úřad v Čáslavi Cirkulární nařízení a Vyhlášky za roční paušální plat 1000 zl v. m.¹¹⁾ 1814 dodával tiskopisy správě rak. polního špitálu v Kaisheimu (nedaleko Donauwörthu) v Bavořích.

1814 *Bernard Reinhard*, knihtiskař, byl následníkem Jos. Vondráčka. 1817 hájí se proti žalobě knihaře Jakuba Hölzla, jakoby v tiskárně své provozoval též řemeslo knihařské. Dal prý toliko některé knihy svého nákladu vázati knihaři Janovi Seidlovi a poskytl mu k té práci místnost ve své tiskárně, poněvadž byt Jana Seidla nebyl k tomu vhodný.¹²⁾ 1820 přestěhována tato impressí do Čáslavě.

1817 tiskl pro krajský úřad Cirkuláře a j. za roční plat 1800 zl v. m. Vojenskému špitálu v Kutné Hoře dodával rozmanité formuláře a papír; pro úřad horní tlačil knížky cupusní a j.

1850 *František Procházka*, knihtiskař, přistěhoval se do Hory z Čáslavě, kdež od roku 1834 spravoval tiskárnu vdovy Vondráčkové, kterou byl k manželství pojal.

V letech 1850 a 1851 řídil tisk Havlíčkova Slovana; 1851 tiskl spis Duch Národních novin a Kutnohorské epištoly.

¹⁰⁾ A. W. listina.

¹¹⁾ A. W. listina.

¹²⁾ A. W. listina.

IX. Knihaři.

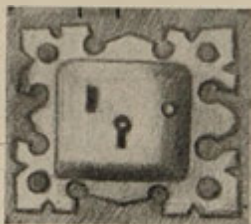
Vazbou pojišťuje se kniha proti všelijaké škodě: sešitím se drží části knihy pohromadě, deskami se chrání listy proti pomačkání, skroucení, zaprášení a jinému poškození. Proto se od knihaře požaduje hlavně, aby uměl vázati pevně a trvanlivě. Požadavku tomu dovedli knihaři již za starodávna vyhověti; o tom lze se přesvědčiti v archivech našich prohlídkou vazby na rozmanitých starých registrech a jiných knihách větších, menších. Z knih těch, věky přetrvávších, mnohé zůstaly bez všeliké pohromy, ně, které utrpěly nevalného poškození. Kniha řádně svázaná nebyla ohrožena častým upotřebováním (přenášením, rozevíráním).

Způsob, jakým se vázaly knihy za starodávna, nelišil se po stránce technické mnoho od způsobu dosud obvyklého. Trvanlivost vazby zvyšovali knihaři jindy tím, že vevazovali knihy do desk dřevěných a tyto desky povláčeli v souvislosti se hřbetem koží vepřovou, telecí, kozí, nebo hladkým pergamenem. Teprve asi uprostřed století šestnáctého byla prkénka zatlačena deskami z tuhé lepenky. Vazy, kterými se složky listů, v celek (knihu) svázané připevňují k deskám, dělávaly se jindy ze strun, později z proužků pergamenových, které se kladly napříč přes hřbet svázaných složek knižních a pevnou nití reznou k němu se přišily (obyčejně dvojitou řadou švů). Konce dotčených strun anebo proužků pergamenových se provlékaly skrze zářezy v desce přední a zadní a tam se dřevěnými klínky anebo nýty upevnily. Při knihách malého formátu stačily tři nebo čtyři vazy; knihy vysoké (o delším hřbetě) vyžadovaly ovšem svazů více. Tato, celkem nepěkná konstrukce knižní vazby zahalovala se na vrchu povlakem koženým, uvnitř se zakrývala listy předsádkovými. Pro knihy, kterých se mnoho užívalo (rituální, městské zápisní a pod.), které se často pokládaly na stůl a položené rozevíraly, vynalezli knihaři ještě zvláštní ochranu, totiž okování desk ve všech rozích a uprostřed obou desk. Kování to bývalo za starodávna lité, v době pozdější pak z plechu vypukle vytepané; a tak se zabraňovalo, aby kožená plocha desky na stůl dolehnouti nemohla. Proti vnikání prachu, vlhka a zhoubného hmyzu chránil se vnitřek knihy sponami (klausurami), kterými se kniha pevně semknouti mohla. Knihy zápisné, jichž obsah byl obzvláště důležitým, a které bylo nutno chrániti hlavně proti možnému porušení textu, proti vytržení listů atd., uzamykaly se zámečkem jedním nebo dvěma. Kožená spona s petličkou kovovou, připojená k desce jedné, přehodila se k desce druhé, aby petlička zaklesla do zámečku, a ten se pak

uzamkl klíčkem. Tak opatřena jest jedna kniha v městském archivě kutnohorském, totiž *Liber hereditatum antiquus* 1426. Zámeček jest dílo prosté, ale okrajová jeho linie jest vkusně upravena (obr. 132.).

Pěkného vzhledu získala kniha již přesným a čistým zpracováním celé vazby. Vkus svůj mohl knihař osvědčiti vhodnou volbou kůže na povlak, pečlivým zpracováním vazů, na vrchu hřbetu vyčínajících, bezvadným skrojením ořízky, čistotným vlepením listů předsádkových a po případě i přesným umístěním částí kovových. Ale knihař umělec dovedl dílo své, o sobě již úhledné, ještě jinak příkrásněti a vzhled jeho zušlechtili.

Uvážíme-li, že prvními knihvazači byli mnichové, lidé honosící se vyšším vzděláním a po případě obeznaří i v některých odvětvích výtvarného umění, nepodivíme se tomu, že právě v době nejstarší (kdy začato bylo knihy vázati) se uměním dokonce plýtváno na vnější výzdobu knihy. Dekor knihy měl býti jaksi viditelným výrazem úcty k jejímu obsahu; čím

Obr. 132.

větší hodnotu kdo nitru knihy přisuzoval, tím větší náklad obětoval na její vazbu. Takováto bezmezná úcta měla vliv výhradně na vazbu knih rituálních (evangeliářů, žaltářů a pod.). V pokladech chrámových, v bohatých bibliotekách (hlavně klášterních) přechovávají se takové knihy, jichž původ sáhá po případě až do 9. století. Jich desky bývají obloženy řezbami ve slonové kosti nebo se zastkvívají okrasami ve stříbre nebo ve zlatě tepanými, prořezávanými nebo rytými, do nich vkládáno bývá dílo emailové anebo vsazovány bývají drahokamy a perle. Součinnost knihařova na výzdobě takové bývala ovšem nepatrná. Proto obracíme zřetel k případům takovým, kde výzdoba knihy spočívala výhradně anebo jenom s nepatrnými výjimkami v rukou knihařových.

Prázdné hladké plochy větších desk knižních nelíbily se, zvláště nebylo-li na nich ani kování. Pomůckou dosti jednoduchou dovedl knihař nudné ty plochy zpestřiti, i na menší rozsah uskrovniti. Poddajná hmota koženého povlaku snadno přijímala příkrasy, puncemi (železnými nebo mosaznými) do ní vtlačované; bylo-li užito puncí horkých, nabyly příkrasy vtlačené též odlišného zbarvení na kůži a tím dosáhly zvýšené účinnosti. I ozdoby běžící dělávaly se původně štancemi, postupně podle pravítka vtlačovanými. Později se uživalo též (hlavně pro linky) skobly, želízka mírně obloučnatého, které se také podle pravítka postupně nasazovalo a pohybem kolébavým vtlačovalo. Pro širší lemy běžící, které ovšem nestrpí nepřesného nastavování otisku na otisk, hodil se též dobře váleček (ruleta) s ornamentem, na okolku vyrytým.

Obdélníkovým tvarem desky se pro výzdobu takovou jaksi vnucoval tvar rámcový, totiž ornament běžící paralelně podle okrajů a složený z linek ohraničujících i z pásem a lemů ozdobných (rozvilin, seriových

motivů figurálních a j.). Čím šíře byl založen tento rámeček, tím skrovnější zůstala hladká plocha uprostřed desky. Té slušelo pak ovšem toliko střízlivé vyzdobení: vhodnými ornamenty v rozích a větším obrazem (figurálním, heraldickým a pod.) uprostřed; anebo droboulinkými tvary (liliiemi, růžicemi, hvězdicemi, mřížovím atd.), po celé ploše souměrně rozhozenými. Do plochy té býval někdy také vetknut nápis nebo letopočet. Zlacení ornamentů, do kůže vtačených, ujalo se teprve v polovici 16. století.

Ořízku zdobili kniháři barvami: ořízka zlatá vyskytá se v době pozdější, a sice zprvu hladká, potom také vzorkovaná. Hřbet nechávali za starodávna bez ozdob; neboť knihy se stavěly do skříně (v bibliothekách, archivech) obyčejně hřbetem vzhůru, někdy též hřbetem na zad. Proto nacházíme často na ořízce starých knih nápisy, totiž titul knihy, letopočet, signaturu.

Kování na deskách nebylo jenom chránidlem knihy, nýbrž skýtalo též vhodný podklad pro umístění zvláštních příkras. I na knihách, které sloužily jenom praktickému účelu (v kancelářích městských a pod.), nacházíme zřídka jen prosté hladké nárožníky a pukle; obyčejně bývají okraje jejich aspoň vkusně sříznuty. Často bývají vroubeny ozubečkem, úhledně vykrajovaným, a části které skýtají dosti plochy, bývají zdobeny dílem rýsovaným, po případě i tepaným. Toto kování má podle toho pro vazbu knižní též význam velmi působivého vnějšího dekoru, zvláště tehdy, bylo-li pořízeno z kovu vzácného (ze stříbra nebo kovu pozlaceného). Že kování stříbrné na knize nebylo zjevem vzácným, ukazuje následující zápis v kutnohorské knize testamentů: 1522 Jan Mydlařík odkazuje Jiříkovi bakaláři oracionálek a k němu pukle stříbrné „ty ať sobě připraviti dá.“¹⁾ Užívání cenného kovu na honosnou vazbu knihy dochovalo se do doby novější (viz obr. 18. na str. 46). Klenotnice kostelů sv. Barbory a sv. Jakuba, dnes již málo obsažné, chovají dva missály s bohatým kovááním stříbrným. Také mariánský spolek v Kutné Hoře zapisuje členy své od r. 1774 do velké knihy, jejíž desky jsou příkrášleny dílem tepaným v plechu stříbřeném a zlaceném. Z okolí Kutné Hory zasluhuje povšimnutí krásné rokokové kování stříbrné ve farní knihovně v Církvici u Kutné Hory.

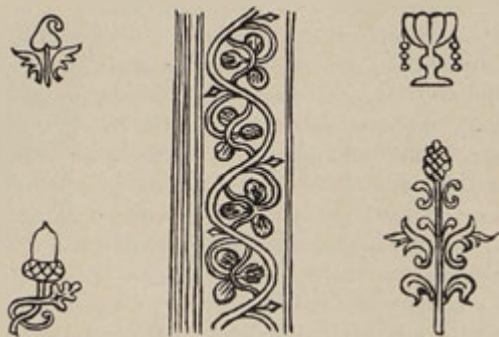
Výtisk bible kutnohorské, který jest uložen v musejní bibliothece archeolog. sboru „Wocela,“ má původní vazbu gotickou, s dostatek zachovalou, že lze ozdůbky, do koženého povlaku vtačované, zřetelně rozeznati. Plochy obou desk jsou linkami rozděleny na pásma, a ta všechna jsou posázena řídky drobnými ornamenty, na obr. 133. znázorněnými. Vlnovka, jejíž vyobrazení jest připojeno, běží souvisle podle celého okraje zadní desky, a lámané její řady objevují se také ve středním obdélníku na téže desce. Ozdobné mosazné kování má tvar, jaký byl tehdy vůbec obvyklý. Vazba ta může býti bez rozpaků považována za dílo knihaře kutnohorského. Z Kutné Hory vyšla snad také vazba misálu basilejského (1485), který

¹⁾ A. K. Testam. F. 2 v.

pochází z farního archivu jedné blízké osady a nyní patří též k dotčené bibliothece musejní. Tato vazba jest velmi dobře zachovalá.

V jedné předcházející stati bylo již ukázáno k tomu, co škod nadělali knihaři, užívající pergamenových blan z knih rukopisných k dílu knihvazačskému. Z velikých listův pergamenových zhotovovali obálky pro knihy a povlékali jimi knižní desky; řezali z nich proužky a užívali jich jako vazů pro utužení hřbetu knižního. Úzké dlouhé proužky, z pergamenových listů nastříhané, vkládali též do záhybu jednotlivých složek listů, k vazbě připravených, a protahovali nit také skrze tuto vložku pergamenovou, čímž se zamezilo protržení listů papírových v záhybu prošíváním.

Rád pro pražský cech knihařský z r. 1596 ustanovuje k dosažení mistrovství tři kusy, totiž vazbu knih ve třech formátech: in folio (bibli),

Obr. 133.

in quarto a in octavo.²⁾ Toto ustanovení mělo ovšem platnost i pro města venkovská.

Od roku 1501 do 1817 napočítali jsme v Kutné Hoře knihařů osmnácte. Obvyčně tu byl usazen knihař toliko jediný; jenom třikráte provozovali tu živnost dva knihaři současně. Uprostřed 16. století, když v Hoře byla po mnoho let jen jediná dílna knihařská, jala se sousední Čáslav soutěžit s Horou. Tam žil knihvazač (interligátor) zvláště dovedný, v ozdobné vazbě velkých kusů zběhlý, jehož dílo si přichvalovali také proto, že bylo laciné. Jemu svěřili 1549 správcové kostela M. boží na Náměti vázání žaltáře; za dílo vykonané a za nové klausury k témuž žaltáři se spokojil platem 30 gr.³⁾ A opět 1574 témuž interligátorovi odevzdán graduál z téhož kostela, aby jej převázal. Rejna jej donesla do Čáslavě (za 2 gr) s jednou koží pergamenovou, kterou k tomu účelu kostelníci (správcové kostela) koupili u Mar-

²⁾ Pam. arch. VIII. 519. J. Emler.

³⁾ A. K. Zádušní počet kostela námětského.

tina z apatěky za 20 gr. Dílo převazování graduálu, nové klausury, mosaz na obíjení okolo a kůže sviňská, to vše stálo 3 kp 40 gr.

V druhé polovině 18. století žili v Hoře současně knihaři dva, sdružení se zlatníky a konváři v bratrstvo. Když roku 1775 na ně se tiskl knihař chrudimský Michal Ziegler, „aby k lehčejšímu provozování professi knihařské do okolních míst, od Chrudimě vzdálených, přijítí mohl,“ rázně se tomu opřeli oba knihaři horští, namítajíce, že by v Hoře bylo dosti jednoho mistra knihařského, a ten že pro skrovnou práci není s to, ani učedníka, tím méně tovaryše chovati; a kdyby k těm, zde již usdlým mistrům ještě třetí přivtělen byl, který by jim díla venkovská přejímal, že by on i s nimi v úplnou ruinu uveden byl.⁴⁾

1501 *Havel*, knihař, vázal registra k potřebě mince; za vazbu jedněch register placeno mu 12 gr.⁵⁾

1535 *Jan Ursus*, knihař, bydlel v podruží u mistra Matúše; pro dluh 8 kp gr č učinil mistr Matúš přípověď na všecken statek jeho.⁶⁾ Následovaly další přípovědi na statek jeho i manželky jeho Markyty: 1547 pro dluh za koření Jiříkovi Mitndykovi z Kadaně; 1548 pro 16 kp gr, které Eliáš forman postaviv se zaň v rukojmí, v Czahlově zaň dáti musil; 1554 pro 33 kp gr, které byl dlužen Izdrahelovi židovi.⁷⁾ 1548 byl dlužen Faltýnovi Eberšpachovi z Lippého 100 kp gr (A. K. Kniha smluv D. 23 v). Část dluhů těch vznikla asi z podnikání příliš odvážného. 1546 koupil dům „u Zlaté husy“ (čp 151) na Vinné ulici od Jakuba Hany za 250 kp gr č.⁸⁾ 1547 dal příjemné a přijat za souseda. 1549 dům prodal za 227 kp gr.⁹⁾ Měl dvůr v Hlouškách s lánem dědiny, ležícím mezi Šípčím a Meczkasem, kterážto dědina patřovala někdy Sedleckému klášteru; 1555 dvůr i s dědinou prodal Faltínovi Pítarovi za 320 kp gr.¹⁰⁾ 1558 koupil dům na Jičínském dvoře od Matouše Šaška za 55 kp gr.¹¹⁾ 1561 jej prodal za 56 kp gr hotových.¹²⁾ 1552 v pondělí před sv. Matějem apošt. udělala kšaft Markéta Ursuska knihařka.¹³⁾ 1565 Jan knihař s druhou manželkou svou Annou uvolili se, Matyášovi Knochovi na dluh 150 kp gr klásti ročně 4 kp gr(!).¹⁴⁾

1541 placeno Ursusovi za vázání dvou kancionálů adventních kancí 18 gr;¹⁵⁾ byly to asi menší knihy zpěvní. 1583 přijal za nová registra pro záduší kostela Námětského 12 gr.

1589 *Viktorin Veselský*, knihař, s Annou manželkou svou ujal dům (čp 419), při krchově námětském ležící, po nebož. Vítovi hutníkovi.¹⁶⁾

⁴⁾ A. K. čís. 19336.

⁵⁾ A. W. Reg. verková.

⁶⁾ A. K. Lib. conduct. C. 27 v. — ⁷⁾ Tamtéž D. 24 v, D. 26. — ⁸⁾ A. K. Lib. her. I. H. 18. — ⁹⁾ Tamtéž H. 37 v. — ¹⁰⁾ A. K. čís. 1237. — ¹¹⁾ A. K. Lib. her. I. N. 9. — ¹²⁾ A. K. Lib. her. II. A. 25. — ¹³⁾ A. K. čís. 1136. — ¹⁴⁾ A. K. čís. 1979. —

¹⁵⁾ A. K. Záduš. počet kost. námět.

¹⁶⁾ A. K. Lib. her. III. C. 26.

1596 *Daniel Škop Kostelecký*, knihař na Horách Kutných se připomíná.¹⁷⁾

1600 *Jakub Skála*, knihař, koupil dům Malířovský (již zaniklý), jdouc k kostelu sv. Barbory, po Adamovi Kejšarovi za 100 kp gr;¹⁸⁾ 1607 dům ten prodal knězi Havlovi Phaětonovi Žalanskému, církevnímu správci kostela sv. Barbory, za 110 kp gr.¹⁹⁾

1605 vázal registra purkrechtní zádušního statku v Předbořicích a v Černínách do kůže červené; papír stál 24 gr, dílo vazačské 21 gr.²⁰⁾

1605 *Vojtěch Kašparův*, knihař, měl dům „u Beranů“ na Dol. městě (čp 493). 1633 vdova po něm pozůstala Kateřina dům ten prodala za 172 kp 30 gr.²¹⁾

1597 a 1607 vázal registra početní pro obec kutnohorskou.

1623 *Adam Hovorka*, knihař, vázal účetní knihy do mince; za vazbu dvou šuldpuchů, dvou jernalů a tří manualů přijal (při neděli Resurrexi) 8 kp. Také prodával kalendáře; jedna malá minuci (1625) stála 12 kr.²²⁾

1666 *Adam Aquitan*, knihař, převazoval a podkládal starou agendu pro kostel sv. Jakuba za 45 kr.²³⁾

1669 *Ambrož Eliáš Hájek*, knihař, s Annou manželkou svou koupil dům „u Beranů“ na Dol. městě (čp 493) za 300 zl rejn.²⁴⁾ Druhá manželka jeho slula Dorota.

1670 dožadoval se na kanceláři obecní díla knihařského, zejména vazby dvou knih velkých, jedné hereditatum, druhé obligationum.²⁵⁾ 1677—80 vázal počty obecní. 1675 pro záduší kostela sv. Jakuba podlepoval misál za 24 kr a svázal agendu za 1 zl. 1679 k témuž záduší vázal nové knihy pro zapisování memorabilií za 24 kr. 1682 zhotovil registra pro zapisování příjmu a vydání k záduší sv. Martina za 20 kr.²⁶⁾

1689 *Petr Kintzl* (Khinczl), knihař, s Kateřinou manželkou svou koupil dům na Hořejším rynku v podloubí (čp 164) za 320 zl rejn.²⁷⁾ 1696 zakoupil domek s zahradou při něm (čp 414) u Matky boží na Náměti za 190 zl rejn. hotových.²⁸⁾ 1719 dělal kšaft: nejmladšímu synu svému Václavovi poručil domek s zahradou, jakož i všechen werkzeug knihařský, deštky, kůže a almaru na knihy, též bible i ostatní knihy „které na prodej jsou“ aby jemu všechny do živnosti zůstaly.²⁹⁾

1698 vázal početní knihy pro obec.

¹⁷⁾ A. Z. Testam. alb. G. II.

¹⁸⁾ A. K. Lib. her. III. L. I. — ¹⁹⁾ A. K. Lib. her. IV. B. 20 v. — ²⁰⁾ A. K. Záduš. počet kost. svbarb.

²¹⁾ A. K. Lib. her. V. pg. 266.

²²⁾ A. W. Rejstřík šafáře mince.

²³⁾ A. K. Záduš. počet kost. svjakub.

²⁴⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 G. 16 v. — A. K. č. 11612. — ²⁵⁾ A. K. Lib. memor. fol. 362. — ²⁶⁾ A. K. Záduš. počet kost. sv. Martina.

²⁷⁾ List. úř. transact. 1708 N. 2. — ²⁸⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 D. 34. --

²⁹⁾ List. úř. Testam. 1706 pg 58.

1699 *Augustin Weiszbauer* (Vajspaur), knihař, s Dorotou, manželkou svou, vdovou po Ambrožovi Hájkovi, knihaři, koupil dům na Dol. městě, po témž Ambr. Hájkovi pozůstalý (čp 493), za 250 zl rejn.³⁰⁾

1721 *Jiří Karel Zlatský*, knihař, po nebož. otci svém Jiřím Zlatském, filosofie bakaláři, ujal dům Niceforovský (čp 43) v ulici Kotkovic; byl tehdy ještě tovaryšem knihařským.³¹⁾ 1722 koupil dům na podloubí blíže rathouzu (čp 97) od Václava Křištofa Mařika za 950 zl rejn.³²⁾ 1725 prodal dům Niceforovský Václavovi Novomlejskému za 300 zl rejn.³³⁾ a 1736 prodal též dům blíže rathouzu za 500 zl rejn.³⁴⁾

1721 *Václav Dominik Kintzl*, knihař, se připomíná. Tehdy si knihařští mistři Augustin Weiszbauer a Jiří Zlatský stěžovali magistrátu do něho a do Jana Pelikána, nazývající je „fušery“, a žalovali na ně, že proti všem řádům a privilegiím knihy vážou a prodávají, a žádali, aby živnost jim byla zakázána. Z nesnáze té vyvázl Václav Kintzl šťastně přičiněním bratra svého Jiřího, impresora.³⁵⁾ 1722 prodal dům, po otci zděděný (čp 414) Janovi Kozojedskému za 310 zl rejn.³⁶⁾ 1741 s Alžbětou manželkou svou koupil dům za rathouzem v ulici Ševcovské (čp 93) za 200 zl rejn.³⁷⁾ 1757 koupil zpět dům otcovský od Jana Kozojedského za 300 zl rejn.³⁸⁾ 1760 koupil dům Fialovský od Jakuba Křištofa Koudely, pána na Břevnici, za 195 zl rejn.³⁹⁾ 1779 ještě žil; bylo mu tehdy již 80 roků, ale dosavade bez brejlí dobře čísti mohl a v dílně své dohlížeti dokonalou schopnost měl. Dožil se ještě roku 1788 s manželkou svou; tehdy prodali dům svůj (čp 93) Janu Pohořelickému za 2000 zl rejn hotových.⁴⁰⁾

1747 *Jan Pontan*, knihař, koupil dům pustý zbořený (čp 182) nad domem Kamenným na Uhelném trhu za 180 zl rejn.⁴¹⁾ 1779 byl již mrtev; Ludmila, vdova po něm pozůstalá, prodala své právo knihařské za 20 zl Václavovi Tyschlovi, tovaryši knihařskému, nechtějíc ve vdovském stavu svém knihařskou profesí provozovati.⁴²⁾

1769 *Jan Kreutz* též *Kříž*, knihař, vyhotovil knihu pro počty záduší kostela na Náměti. 1772 převazoval pět starých misálů za mrtvé pro totéž záduší a přijal za dílo to 1 zl 30 kr.

1779 *Václav Tyschl*, knihařský tovaryš, žádal u magistrátu za právo mistrovské „jakožto vlastenec zdejší“ dokládaje, že tři leta se učil řemeslu u Václava Kincla, když pak sedm let vandru svého vyplnil a při cechu žádal, aby za spolumistra přijat byl, že jej Václav Kincl zkrátka odbyl. Připomínaje, že od Ludmily, vdovy po knihaři Janu Pontánovi, dílnu

³⁰⁾ List. úř. Lib. transact. 1708 O. 42 v.

³¹⁾ Tamtéž P. 8. — List. úř. Lib. addit. 1715 A. 20 v. — ³²⁾ List. úř. Lib. empt. vend, 1710 K. 8. — ³³⁾ Tamtéž M. 6. — ³⁴⁾ Tamtéž T. 22 v.

³⁵⁾ A. K. Quaternio consulat. při 6. říjnu. — ³⁶⁾ List. úř. Lib. empt. vend. 1710 L. 13. — ³⁷⁾ List. úř. Lib. nov. empt. D. 5. — ³⁸⁾ List. úř. Lib. contract. 1755 pg 92. —

³⁹⁾ Tamtéž pg 293. — ⁴⁰⁾ List. úř. Lib. transact. 1783 M. 14. v.

⁴¹⁾ List. úř. Lib. nov. empt. F. 18. v. — ⁴²⁾ A. K. čís. 19961.

knihařskou koupil, prosí, by k mistrovskému kusu připuštěn byl. Oba tehdy v Hoře žijící cechmistři knihařští Václav Kinczl a Jan Kreutz se proti žádosti té vzepřeli a činili rozmanité námitky: Václav Tyschl je prý sice zdejší vlastenec, ale ne sousedské dítě, nýbrž jednoho cizopanského podruha zdejšího syn; dále že tři mistři knihařští se v Hoře uživití by nemohli, zvláště když jsou zkracováni v díle ze sousedních měst Čáslavě, Kolína, Chrudimě a Pardubic usadivšími se tam v nově knihaři. Radí mu, aby šel ještě na vandr, a vyhrožují, když by nechtěl, že dokáží, aby mu náčiní knihařské bylo zapečetěno. Václav Tyschl se obratně obhajoval řka, že „času předešlého, když kunst impresorský tak jako nyní rozmnožený nebyl, zde skutečně tři knihaři, jmenovitě Augustin Weiszbauer, Jan Pontan, a Václav Kinczl se vynacházeli a všichni tři s pomocí Pána boha v lásce a svornosti živi byli; dále „když před nedávným časem chrudimský mistr knihařský zde se také usaditi chtěl, za jedinou obranu jemu jsou položili, že jej proto přijmouti nemohou, poněvadž já Václav Tyschl na vandru se vynacházím a dnes neb zítra vrátiti se mohu, pročez to samé místo pro mne zachováno býti musí“.⁴³⁾

1817 *Jan Hölzel*, knihař, žaluje knihaře Jana Seidla pro dluh 8 zl.⁴⁴⁾
1851 se připomíná mezi přispívajícími na zbudování Národního divadla v Praze.⁴⁵⁾

1817 *Jan Seidl*, knihař, pracoval pro knihtiskárnu Bernharda Reinharda; poněvadž tu práci vykonával v místnostech k té tiskárně příslušejících, byl Bernh. Reinhard žalován knihařem Janem Hölzlem pro neoprávněné vykonávání řemesla knihařského, a Janu Seidlovi bylo knihařské náčiní zabaveno.⁴⁶⁾

---

⁴³⁾ Tamtéž.

⁴⁴⁾ A. W. listina — ⁴⁵⁾ A. W. sběrací listina.

⁴⁶⁾ A. W. listina.

Závěrek.

Kniha, tuto se dokonávající, vykazuje rozsáhlou řadu jmen osobních, kterými se dokumentuje, jak znamenitý podíl měla Kutná Hora na rozvoji drobného uměleckého řemesla v Čechách. Rozvázný čtenář neubrání se údivu, že Hora, to malé a v ústraní položené město, mohlo v úzkém okruhu svých městských zdí soustřediti a zaměstnávatí tolik zdatných pracovníků v oboru jmenovaném. A možno pravděpodobně předpokládati, že ona řada jmen není dosud úplná, že bude dalším badáním ještě rozšířena. Podle velkého množství výrobců nutno souditi, že i spotřebovatelů čili zákazníků byl značný počet. Zaměstnavateli a podporovateli drobného uměl. řemesla byli tu hlavně obec (výzdoba radní světnice v nové budově radniční 1499 dílem řezbářským, hrnčířským, zámečnickým), záduší kostelů četných (bohoslužebná roucha, nádobí z kovů vzácných i obecných, zvony, skulptury na oltářích, lavicích a j., malby na oltářích i na stěnách), Sedlecký klášter (nádherná monstrance a j., malby velikolepé, drahocenné vazby knih), kolej jezuitská (zařízení chrámu sv. Barbory), kůry literátské (zpěvné knihy, mnohdy skvostně malbami okrášlené), zámožní měšťané a drobná šlechta, usedlá ve městě a na okolních tvrzích a zemanských statcích (šperky, ozdobné zbraně, krumplované šatstvo, umělecká úprava příbytku), cechovní sdružení řemesel a živností, tovaryšstva dělníků při dolech, hutích a při minci (korouhve, honosná zbraň a zbroj, pečetidla a j.). Bez rozpaků možno se přikloniti k náhledu, že většina obyvatelstva kutnohorského význam krásna jasně chápala a si je také vřele oblíbvala; neboť ovzduší Kutné Hory, uměleckými snahami tak mocně prosycené, nemohlo zůstatí bez povznášejícího vlivu na ethickou a esthetickou výchovu širších vrstev obyvatelstva.

Klamnou byla by ovšem domněnka, že každý řemeslník, jehož jméno jest v této knize vytčeno, může býti považován za umělce. Pro nedostatek zpráv nemohla býti často činnost jednotlivců ani zhruba posouzena; ale to nemohlo přec býti pohnutkou k tomu, aby kusá taková zpráva byla vůbec ignorována, — vždyť i pouhé jméno se zjištěnou dobou působení může býti cenným podkladem pro další pátrání.

Pokud se týče drobného uměleckého řemesla, byla Hora soběstačnou; ba výroba vykazovala tu dokonce tak značné přebytky, že se mohlo jimi zásobovati nejen rozsáhlé okolí města, nýbrž že mohlo býti vyhovováno i zákazníkům, kteří z krajův dalekých se dožadovali dobrých výrobků kutnohorských. Zvony Ondřeje Ptáčka i jeho křtitedlnice nacházíme ve východní polovině Čech po kostelích roztroušené až téměř k samotným hrani-

cím zemským (Náchod, Jindř. Hradec), s věže dómu sv. vítského hlaholil kdysi zvon, Ondřejem Ptáčkem ulitý, králi Vladislavovi Jag. i jiným pro potěšení, a celé soupravy Ondřejova díla konvářského (štandy, konvice, mísy) se posílaly z Hory do Budína ke dvoru jmenovaného krále. I dílo Ondřejových následníků až do začátku 17. století těšilo se hojnému odbytu široko daleko. Že i dílo zlatnické požívalo vždy chvalné pověsti doma i mimo obvod města Kutné Hory, o tom v době starší vypravují prameny listinné, v době novější to dosvědčují značky výrobní, které jsou vyražené na podnožích monstranci, kalichů a j., chovaných v pokladech kostelních na místech daleko od Hory vzdálených. Zvláště proslulé bylo kutnohorské dílo ryjecké, které se vyvíhlo na stupeň tak vysoký, že byla doba, kdy mincovní kolek Jiříkem Starším z Řásné vyrytý stal se vzorem pro ostatní mincovny české. Také hrnčířství kutnohorské vyniklo vysoko nad všední úroveň; s pomocí zdatných modelérů docílilo zdejší kamnářství výtečné kvality svých výrobků a hojného jich odbytu i přes pole. Stejně pochvalný posudek lze pronést také o zámečnictví kutnohorském. Řezby ve dřevě, které se dosud zachovaly anebo které se připomínají v pramenech listinných psaných a tištěných, dokazují, že i v tom oboru byla Hora velmi slušně opatřena. Dobrých malířů v Hoře usedlých bylo sic několik; ale ti nestačili na hojně a obšírné úkoly, jichž vyplnění vyžadovala hlavně výzdoba kostelů (též pořízení zpěvných knih); tu bylo třeba výpomoci cizích umělců, tak jako ve stavebním umění. Také na vytištění své krásné bible z r. 1498 musili páni Horníci povolati cizího knihtiskaře. V těchto odvětvích uměleckého řemesla nemohlo býti jinak. Stavitelé a malíři bývali sic také někde usídleni, ale odtud přelétali jinam, kam byli voláni na dílo větších rozměrů; pro takové umělce byla nejvýhodnějším sídlem ovšem Praha. Umění knihtiskařské pak bylo vůbec ještě v plenkách, když Hora chtěla mít svoji bibli na rychlo vytištěnou podle příkladu bible pražské.

V některých případech možno pozorovati zajímavý zjev, že technické i umělecké tradice se udržují v téměř rodě, přecházejíce s otce na syna nebo na jiného člena z blízkého příbuzenstva. Nejnapadněji se to jeví mezi zlatníky (rod z Řásné, rod z Liboslavě) a zvonáři (rod Ptáčkův a rod Klábalův). I v jiných řemeslech se dosti často přihazuje, že syn se věnuje témuž řemeslu jako otec, po případě že přejímá i dílnu po otci svém.

Doba předhusitská, kdy bohatí kapitalisté němečtí dovedli na sebe strhnouti všecku moc v obci kutnohorské, nebyla ovšem příznivou rozvoji českého řemeslnictva; jediné asi hrnčířství bylo německými osadníky opomíjeno a Čechům ponecháváno (ulice obydlená hlavně hrnčíři slula ode dávna ulicí Českou, platea Bohemorum čili Bohemicalis a kostel sv. Bartoloměje, ku kterému tato ulice s okolím byla přifařena, nazývá se v papežské bulle z r. 1369 „ecclesia boemicalis“). Když však zásluhou Jana Žižky z Trocnova a jeho udatných vojáků byl v Kutné Hoře český živel uveden do svých práv, nastal ovšem také náhlý převrat poměrů národnostních ve všech oborech řemesla. Živel německý se chvatně vytratil

odtud a místo jeho bylo zaujato řemeslnictvem českým. Domníváme se, že konvářství se zvonařstvím bylo prvním z těch, kdož se postavili po bok řemesla hrnčířského; již v polovici 15. století nacházíme v Kutné Hoře zvonařskou dílnu Prokopovu, dobře zařízenou a utěšeně pracující. Podobně bezpochyby proběhl převrat v ostatních řemeslech, tak že v druhé polovině 15. století spatřujeme všechna řemesla v rukou českých. Hrnčířství a zvonařství zachovalo sobě ráz ryze český po celou dobu svého dalšího působení; mezi zlatníky, zámečníky, knihtiskaře začali se v době novější (v 17. a 18. století) vměšovati mistři cizího původu, — ale nedosáhli přece toho, aby řemeslu tomu mohli vtisknouti ráz cizí.

Opravy a dodatky.

- Na str. 19 za 9. řád. shora buď vsunuto: V seznamu dluhů kláštera Sedleckého z 28. května 1409 (Čelakovský-Vojtišek, Klášter Sedlec., 127) stojí, že je klášter Křišťanovi zlatníku dlužen „in mutuo“ 5 kp bez 10 gr. V kh. listině ze dne 4. května 1412 jmenuje se „Cristan goldsmid kwbringer.“ Snad pocházel z bavorského Kaufingu, který dříve také slul Kuefring nebo Kufflingen.
- „ 19 za řád. 12. shora buď vsunuto: Cristoforus aurifaber byl přísežným starého města Praž. již r. 1383 (listina z 26. února u Borového, Lib. erect. II. 239).
- „ 22 za řád. 17. shora budiž vsunuto:
1490 dáno z mince „Benešovi zlatníku od flašek ode dvou sedel i za 2 hř. 1 lt stříbra, kteréž k tomu přidal, 28 kp 21 gr“ (A. Nár. mus. Reg. minc. 1490—5).
- Na téže str. za další 23. řád. buď vsunuto:
1490 dáno z mince „Zigmundovi zlatníku od díla třetího sedla králi Mti 4 kp 24 gr“ (ib. hned za předcházející zprávou). V letech 1506—1514 byl cechmistrem (A. K. Reg. flav. maius).
- Na str. 26 za řád. 26. přidej: Je snad totožný s Janem Razem zlatníkem, který 24. května 1564 přijal měst. právo na Nov. městě Praž., okázav „list poctivého na svět splození a dobrého zachování od práva a pod pečeti Hor Gutten“ (A. města Prahy, č. 556, fol. 12. v.), ale brzy potom zemřel (srv. zde str. 35.).
- „ 30 budiž za 3. řád. shora vsunuto: R. 1561 sabato ante Deus in adiutorium „Kašpar zlatník podal suplikaci za kolrejtarství. Bylo mu to dopřáno, načež závazek učinil“ (A. K. hor. od č. 1061/2, D. 18).
- „ 78 v řád. 9. zdola čti nápis místo rápis.
- „ 86 zpráva o dodávání díla cínového ke král. dvoru do Budína byla čerpána z A. W. Vervová registra.
- „ 139 pečeť zámečníků a mečířů byla omylem vytištěna převráceně.
- „ 140 budiž vsunuto:
1409 Křišťan, zámečník, dělal mříži pro kapli sv. Kosmy a Damiana, kterou založil v hlavním chrámě Sedleckém mistr Albík, arcibiskup pražský, 1409 byl mu klášter ještě dlužen za to dílo kopu grošů. (Orig. pergam. č. 710 v universitní knihovně v Praze. K tomu viz Čelakovský-Vojtišek, Klášter Sedlecký 81 a 127.)
- „ 144 buď za 26. řád. přidáno: Ondřej mečíř byl v letech 1499—1504 mezi staršími z obce. R. 1504 zemřel (A. K. Reg. flav. maius, G. 19).
- „ 176 v řád. 10. shora čti Poledne místo Potedne.

Rejstřík jmen a věcí.

- Abraham**, tovaryš mališský 227.
Adam: syn Engharta Jaksamera, zlatníka 33; konvář 117; mečíř 148; řezáč 240; štafíř 257; zlatník 33.
Ahnik 60, 143; Kateřina jeho sestra 20.
Albert, zlatník 18.
mistr Albík, arcibiskup praž. 291
Albl Samuel, zámečník 154.
Alder: Tomáš 140; Jan 23.
Alexius Šimon, kněz 149, 150.
alfabety (punce) k řezání pečeti 37.
Alžběta Pomořanská, císařovna 17.
Alžběta, loutková kramářka 175.
Ambrož: (Brož) konvář 90; konvář 117; mečíř 146; pregéf 194; z Hrádku, též z Prahy, řečený Krtek, zlatník 21, 22.
Ampach Jan, platněf 149.
Anežka z Kladska, šlojiřnice 270.
Anna: mydlářka 3; sklenářka 100; šlojiřnice 271; Trubačka Martinová, konvářka z Prahy 94.
antependium 251, 257, 272.
antifonář kutn. 205.
Antoš kovář 22.
Anežka, zvonařka z Hradce nad Labem 59.
aplikace (práce našivaná) 266, 267.
Apolena, vyšivačka 270.
Aquitán Adam, knihař 286.
Arab Jan, konvář 104.
archa (nástavek oltární): malovaná 193, 194, 220, 227, 244; řezaná 220, 221, 238.
Arlet Karel, štafíř 256.
Arletová: Barbora 262; Kateřina 262.
artikule cechovní: pro zlatníky 11; zlatníků vídeňských 12.
Augusta, havíř 175.
Augustin (Albustín), řezák 231.
auriscalpium (lžička do ucha) 4.
Aygl (Aykl) viz Eygl.
Bačetínský Tomáš, nožíř 154, 235.
Baek (Pek) František, pasíř 56.
Bajček Jan (řeč. Vávra), konvář 102, 103.
Bajčka Ludmila, tkadlice 102.
Bakalář Petr 24.
Balcarová, švadlí 271.
Barbora: z Panenského domu 271; Brněnská 23.
Barochová Alžběta 278.
Bárta: hrnčíř 175; od Kola 5.
Bartl Jan, kotlář 157.
Bartoš: (Berthold) zlatník 18; z Hloušek zlatník 29; z kúta 75; švec 135, 141; zlatník 18, 27; zvonař 81.
Bartošův Pavel, řezáč 238.
Bastl Šebestían, zámečník 151.
Bauer Mikuláš, farář v Lauterbachu 45.
Baumgartner Štěpán, pasíř 56.
Baziliczký, havíř 174.
Bělá pod Bezdězem 2.
Benda František, hodinář 162.
Beneš: bradýř 29; konvář 73; z Kadaně, mečíř 146; zlatník 23.
Berg (Berk, Perk) Ondřej, zlatník 49, 50.
Bernart: Jan 216; z Rudného trhu 5, 75.
Bernášek: Jan 100; Petr 199.
Bernhart, ryjec kolků mincovních 17.
berník kraje Čáslavského 27.
Bešta Martin, konvář 117.
Betengel z Neuenperku Křištof na Rychnově 59.
z Bezdědic Ambrož 4.
Bezold (Bezolt) Křištof, malíř 252.
Biber Jan z Norimberka, ručníkář 154.
bible: kutnohorská 273, 276, 277, 279; její kupní cena 274; norimberská 274; psaná 204.
bibliotheka: býv. dvorní ve Vidni 200, 212, 274; Lobkovičká v Praze 200; universitní v Gotinkách 204; universitní v Praze 205.

- z Bibrštejna Adam na Novém Stránově 151.
 Bilanský Matěj 245.
 Bilant Jiřík 105.
 biskupská infule 201.
 Bláhová Kateřina, kloboučnice 66.
 Blažek: hrnčíř 174; kameník 175; kloboučník 144; platněř 145.
 Blažková Kateřina 176.
 Blejza, řezník 179.
 Boček Duhalický z Duhalic Jan starší 234.
 Bohunka z Vlčí Hory 122.
 Bok Jan Jiří, zvonař kouřimský 71.
 Boleslavský Matěj, konvář 126.
 Bořanovský z Bytýšky: Petr (Kříčko), konvář 125; Řehoř (Kříčko) jinak Studnička, konvář 72, 118, 126.
 Bosáková Kateřina, švadlí 271.
 Bradačtin Johannes 224.
 Bradáč Jan (Bradatý Hanuš), konvář 73, 90.
 Brandl Petr, malíř 192, 254, 255.
 Brlohová 66.
 brnění, jeho části 137.
 Brož Mates, zlatník 41.
 Brožek, vačkář 141.
 Bruner Antonín, zlatník 50.
 Brykner Kašpar, zámečník 154, 155.
 budiček s cimbálkem 4.
 Budský z Bud: Jan 136; Kilian jeho syn 137.
 Buchler Ondřej, Švejecar, zámečník 157, 158, 159.
 Burian, zámečník 89, 142.
 Bydžovský Jan, pasíř 56, 178.
 Bykán 70.
 Bzďaurková Anna 145.
 Bzenecký: Jiřík 136; Ondráček 175.
- Caněra** Viktorin 76.
 Caspar Mistr v Brně 220, 221.
 cech: hrnčíř 173; malíř v K. H. 204, v Praze 204; řezbářů 204; zámečnický 139; zlatníků a konvářů 11, 71; krejčovský 240; soukenický 240.
 Cechentner z Cechengrubu 35.
 cechovní pravidla: hrnčířů 173; kramářů 14; zlatníků 11.
 cejch na olovo do mince 25, 151.
 cejchování měř šenkýřských 64.
 celná (celnice) u Malína 183.
 Cibulář, soukeník v Jihlavě 269.
- Cibulka Bartoloměj, hrnčíř 183.
 Cimburková Anna 130.
 cín od zlatníka z Krupky 62.
 cínaři potulní (vlastí) 71.
 cínové nádoby v domácnostech 64, 86.
 z Cimperka: Bartoloměj, zvonař pražský 59; Brykčí 110.
 Církvice u K. H. 156.
 Cristan, nožíř 140.
 Cristoforus aurifaber 19, 291.
 cuprejtyř, pomocník malířský 193, 203.
 Cuttener Caspar, zlatník ve Vratislavi 20.
 Cypser Cirus, konvář 118.
 czecha Corporis Christi 18.
 Czechbauer Jan Pavel, tovaryš řezbářský 251.
 Czwickin Barbara 19.
- Čáslav** 30, 280, 284.
 Čáslavský Jiří, malíř a ryjec 243.
 Čáslavští 231.
 z Čazarova Mikuláš 13.
 Čechetka Vavřinec, řezník 36, 199.
 Čech, hrnčíř 175.
 Čechoslav z Prahy 18.
 Čechtický: Jiří Svoboda 3; kněz Řehoř, farář ve Vojslavicích 3.
 Čermák Václav Ferd. Karel, malíř 249.
 Černoohorský Josef, hrnčíř 188.
 Černý: Jan, zámečník 160; Jan Ignác 248.
 Čert Jan, illuminátor 216, 226.
 Čiměř u Jindř. Hradce 70.
 Čížek: František Sal., tovaryš zlatnický 50; Jan, konvář 127; Josef, sládek v Sedlci u K. H. 262.
 Člověk Mikuláš, konvářský tovaryš 116, 117.
 Čolič: Jan, malíř 260; Josef 260.
 Črný Janek 174.
- Dačický z Heslova** Mikuláš 34.
 Dačický (Dašický) Pavel, hrnčíř 181, 183.
 dalmatiky: v Sedlci u K. H. 268; na nich text zlatem vyšívaný 271.
 Daniel: hodinář 147; mečíř 90, 143; zvonař viz Draštík.
 dary: pro krále 4, 38; na opatření nového zvonu 66.
 Davidův Jakub 104.
 Dětský Mikuláš 26.
 deska bronzová z radní světnice 121, 122.
 Dietrich Zachariáš, zvonař pražský 71.

Dítě: Emanuel, malíř 260; Jan 226; Matěj pekar 150.

Dittreich, zlatník 18.

Diviš z Litoměřic, iluminátor 192, 231, 232.

dlaždice ozdobné 171, 172.

Dobromír Solnický kněz Mikuláš 274.

Dobřeň, pod Vysokou u K. H. 67.

Dobřenská z Dobřenic Anna 67.

Dominik, zlatník z K. H. 17.

Donát Jan, truhlář 257.

Dorota: z Bytšky 126; krumplířka 272; perkytlářka 104; z Veletic, zlatnice 23.

Doubek Jan, hrnčíř 177, 178, 179, 185, 186, 189.

Doubravský Jan, 178.

Dousek, zámečník (ostrožník) 141.

Dráb Blažek, zlatník 24.

z Drasova: Arnoštova Mandalena 106;

Jeroným 27; Madalena 27; Tomáš 27.

Drašík Daniel, zvonář 66, 100 a násl.

Drenkop Jíra 140.

Duchek: Brodský, farář u sv. Bartoloměje 270; hrnčíř 176; kněz ze špitálu 26; probošt koleje Všech svatých v Praze 227, 229; řezáč 235.

důl: Cvilink 113; Čapčoch 106; Červený lev 39, 106; Endrle 34; Flašary 224; Holub 33; Kalina 106; Klábal 108, 117; Klinšmíd 220; Mládenec 177; Obecní požehnání 106; Osel 26, 49, 76, 216; Pět bratrů 147; Samson 39; Smola 234; Stará a Nová růže 37; Šlojiř 34; Štěstí 274; Šváby 75; Václav 33; Višňoví 148.

dům: Ahnikovský (Jahnikovský) 90, 103, 210; Albertovský 184; Alderovský 216, 226; Antošovský 118; Arletovský 130, 245; Arnoštovský 236; Bajerovský 248 257; Bakalářovský 157; u Balatých 39; Balvínovský 186; Beránkovský 235; u Beranů 124, 286; u Bílého koníčka 248, 250; Bredimusovský 254; Brusičův 29; Bulanovský 160; u Bzeneckých 243, 250; Crkaň 250; u Černého lva 279; u Černého orla 129; Drábkovský 125; Drašíkovský 105; Duchkovský 149; u sv. Eustacha 189; Fanholcovský 29; Farkašovský 185; Fialovský 287; Fuldovský 38; Haknovský 126; Haldeckého 29; Hanykérovský 28; Haškovský 90, 100; Havířský 10, 34, 37, 39,

56, 149, 272; Helcovský 185; Heniochusovský 241, 245; Holčuchovský 73, 90, 140; Holikovský 185; Hrádek 21; Hrbkovský 105, 106; Hrdloňovský 55; Hronkovský 144; Hučkovský 143; Hutníčkovský 147; Chadimovský 140; Jandovský 235; u Jednorozce 113, 123, 126; Jihlavcovský 91; Jirákovský 147; Jiskrovský 178; u sv. Josefa 252; Judexovský 183; Kambalkovský 146; Kandidovský 185; Kapounovský 150; Klábalovský 117; Knejslikovský (Knížecí) 202; Kuochovský 127; Kobrovský 186, 250; Konvářovský 73; Koňovský 100; u Kopřivě 37, 106; v Kostelíčku 47, 49; Kotkovský 126, 153; Kouskovský 236; Kozlovský 106; Kroupovský 30, 176; Kustošovský 175; Lanovský 175; Lavičkovský 149, 248; Lucínovský 154; u Malinských 39, 118, 148, 153; Malířovský 226, 227, 235, 285; Máslníkovský 34, 156; Mejšnarovský 155, 156, 157; u Mědinků 106, 254; Měsíčkovský 118; Mikulášovský 41; Mirkovský 50; Mizerovský 146; Milsovský 56, 154, 183; u Modrého lva 106; Myší díra 149; Nebozickovský 41; Niceforovský 287; Opozdilovský 23; Palcovský 186; Panský (Mincmistrovský) 33, 180, 236; na Pavláčce 185; Pekařská hospoda (Pekárna) 21, 56; u Pelikánů 262; Perkovský 160; Petříkovský 141; Placendovský 145; Podivínský 51; Poklůpkovský 34; Popelkovský 146; Prenarovský 240; Prokopovský 143; Ptáčkovský 94, 116; Pyšnicovský 142, 145; Rabachovský 34, 36; Rendlíčkovský 146, 149; Rormistrovský 243; Rullovský 44; Ruthartovský 20; Ruthavský 90, 175; Rybičkovský 124; Salavovský 149; Samsonovský 30, 34, 36; Sankturiňovský 134, 202; Sladovna 49; Semoťamovský 131; Slonovský 143; na Smetišti 140; Smlsalovský 149; Srnovský 117, 143; Staré děkanství 160; Starý rathouz 209; Stodolovský 240; Strunkovský 123; Střelečkovský 34; Studničkovský 118; Svěčinovský 160; Šípařovský 30, 33, 39; Širůčkovský 206; Škorníčkovský 178; Škrétovský 250, 251; Šlechtovský 187; Šotovský

- 187; Špačkovský 262; Špalkovský 147; Špíšovský 155; Šreterovský 248; Šrotýřovský 182; Štolarovský 243, 250; Štraskytlovský 25; Švehlovský 148; Talackovský 45; Trubačovský 235; u Tří pávů (Pávovský) 22, 219; Tun-klovský 156; Turnovský 184, 186; Udilovský 27; Valchovna 143; Vančurovský 41; Vaňourovský 105; Varhaníkovský 149; Věž průchoditá 100; Vidunovský 178; Vognarovský 22; Vojtěchovský 154; Vorlovský 185; u Zahumenských 185; Zavadilovský 40, 149, 150, 158; Zelená hora 159; u Zlaté husy 285; u Zlatého jelena 248; u Zlatého klíče 157; u Zlatého slunce 183; u Zlatých 148, 152, 153, 154; u Žlutého kola 131.
- Důra: koláčnice 144; uzdařka 66.
Dušek Jan 198.
Dvanáctehavěřův Václav 94.
Dvorský Jan, ručníkář 159, 260.
dvůr: na Rovni, zbořený 26; v Puchři 55.
Dynes Lounský Šebestián, konvář 122, 123, 125.
Džbánek (Žbánek, Čbánek) Jan, hrnčír 172, 173, 177, 235.
džbánky cinové pro kvítí na oltář 128.
džbány hliněné, ozdobné 169, 170.
- E**brle: Jan, truhlář 243—245; Jiří Antoinín, řezbář 257; Josef Karel, řezbář 56, 257.
Eberšpach z Lippého, Faltýn 285.
Eczler Václav 3.
Eiznperk na Moravě 35.
Elfelder (Elfeldar) Hanuš, malír 192, 227, 229.
Eliáš, forman 285.
sv. Eligius (st. Eloy) biskup, patron zlatníků 12, 13, 47.
Eloy, zlatník 20.
Elška: z Elkouše 206, 218; malérka 226, 227.
Elznar Bartoloměj, zámečník 149.
Emler Josef, provazník 161.
Endras František 160.
Endres: caňkář 139; zámečník 142.
Endrle, zámečník 152.
Engelmaier: Jiří, zlatník 34, 35, 36; Stefan v Holomouci 35.
epitafium kovové 119, 120.
Erazim: prodával ornáty 270; z Čermníka 210.
erb: na kalichu vyrytý 6; města K. H. pro kostel na Kaňku 249; na prstenu vyrytý 3; malovaný na svíci královskou 248.
erby: malované u sv. Barbory na klenbě a pod kruchtou 234, 240; na zdech v kostele sv. Trojice 248; malované na zdi v domě Knížecím 202; stříbrné pro krále střelců (erby ptačí) 10, 15; malované na měděných tabulích 152; na vosk vytlačené 39.
Erithrei: Bernard med. dr. 56, 160; Josef František, pán na Košetících 56; Václav Křištof 155.
Ess Tomáš, šiftař 153.
Eusebius, zlatník 38.
Eygl (Aykl): Andres, řezbář 46, 241, 245 a násl.; Kašpar, řezbář 43, 241 a násl.; Jan František, zlatník ve Vratislavi 46.
Eysengraber: Johannes, zlatník 17; Leonhard, oltářník v kostele Těla božího 17.
- F**abian Matyáš, zámečník 155.
faleš mincovní 26, 38, 46.
Farář: Jan, zámečník 141; Matěj 73; Vít, konvář čáslavský 150.
Farářka, manž. Jana Bradáče 73.
farhoř (kněžský dům): na Tarmarce 20, 25; proti Vysokému kostelu 140.
feřlik na monstranci 24.
Fejfar (Pišťala, Pišťalka) Jan, zámečník a mečíř 147.
Fejtl (Fejt, Vít), mečíř 151.
Ferdinand: I. král 269; arcikníže 116, 235.
Fiala: Jan, nožíř 158; (Fijala) Jan syn, nožíř 160.
Fibík Jakub, řezáč ve Frýštátě 61.
Fidlar: z Muldavy Filip 241; Jiřík, kramář 117.
Fífek Kašpar, Kateřina Puchéřská, jeho manželka 67.
Fífků Matěj, pekař 235.
Fijolka Jan, zámečník 144.
Filip Villanuova, biskup 15.
flašky 291.
Fleger Jakub Josef, malír 247.
Flekal Matěj, forman 238.
Fleming Jindřich (vom Perg), zlatník 19.

Florian, zámečník 149.
 Flötnerovy plakety 110, 111.
 Fojsichova Dorota 248.
 Folimanská Lidmila, měštníka Nov.
 m. Praž. 272.
 formy pro hrnčáře 175, 177, 178.
 formy pro konváře: hliněné 123; olověné 76.
 formy na pečení oplatek (hostí) 28, 29, 39, 152, 155.
 Forstner František, řezbář 251, 252, 257.
 Franc starší, kupec z Brna 62, 220.
 Frankenstein hrad 145.
 frantové, cech lehké živnosti 24.
 Freischelbst z Freidnpachu Petr 32.
 Fricz, zlatník 18.
 Fritzer (Frizel) František, zámečník 160.
 Fučík, kovář 176.
 Funk Honshendrych, hodinář 158.
 fušeři: konvářští 129; knihařští 287.
Gabriel Andres 100.
 Gajbet Jiří, mečíř 152, 153.
 Ganymedes Tomáš, bakalář 180.
 Gazlar Jan 176.
 Gebhart Tobiáš, mincm. v Čes. Budějovicích 31.
 Gebler (Kebler) Jeremiáš, malíř 240.
 Gečzová Regina, roušnice 272.
 Geller Melichar, jirchář 153.
 Gericer Virgilius, zlatník 34.
 Geronis z Libušína Jan Viktorin, úředník mince 41.
 gerování (zvonění trhavým pohybem) 66, 99.
 Gestrig Jiří, zlatník 45.
 Getzinger Frant. Ludvík, tovaryš zámeč. 158.
 Gingler Jan, mečíř 153.
 Girardin Jean Pierre Louis 62.
 Glacer Jiří 19.
 Gloger Jan 154.
 Gluthové z Herlenu 249.
 gorczpergar (část výzbroje) 25.
 Gorčanský z Gorčanic Lorenc 145.
 graduál: kaňkovský prodán 200; pro Časlav 231.
 Graf Bernard, truhlář 251.
 Grin Šebestyan, pasíř 55.
 groše: Pražské 11; počtové 31, 37; tlusté 11, 20, 143.

Grünbaldová, krumplíka 272.
 z Guttenštejna Albrecht, nejv. mincmistr 168.

Haběra, zámečník 147.

Hájek: Ambrož Eliáš, knihař 286; Daniel hrnčíř 159, 186; Jakub, hrnčíř 184; Jan, hrnčíř 179; Jiřík Kostelecký, hrnčíř 184.

Hakl (Hackl): Nikodym Ferd. hutmistr 244; Řehoř Šalamoun, horní úředník 4.
 hakovnice pro Kaňk 144.

Halda Šimon 216.

Hallar Hanuš 105.

Hana: Jakub 103, 285; tesař 138.

Hanusmur, Horník, 2, 23.

Hanuš: barvíř 140; Jan (Hrouda) hrnčíř 189; konvář 104; mydlář 73; nožíř 140; řezák královský 192, 208, 209; ze Šaratic Jan 202; zlatník 3, 18.

Hanykěř Jan ze Semína 27, 81.

Hanyková Alena, šmejdyčka 106.

Hapal Jan 216.

z Hardeku hrabě 150.

Harlánek Václav, malíř 236.

Hartman: Jakub Jan, malíř 250, 251; Martin 250.

Hasík, malíř pražský 196.

Hašek: Jiřík, konvář 89; ze Sukova Tomáš 240.

Hašková, švadlí 270, 271.

hašpléři 53.

Hášů Jiřík 23.

Havel: kameník 117; knihař 285; koláčník 175; provazník 118; střelec 234, havířský pořádek: hor kaňkovských 14, 193, 269; hor stříbrných 10, 269.

Havlas Karel 24.

Havlíček Karel 280.

Havlinová Terezie 262.

Havlová Dorota, truhlářka 104.

Hebenstreit Mikuláš 73.

Heinsch J. J., malíř pražský 192.

Helebrand (Hyllebrandt) Šebestian (Bastl), zlatník 38, 39.

Hellfried z Ecku Jan 248.

Henslinus: de Monte, canulator 73; gladiator (Jan mečíř) 140.

Herlingar Pangolf, dvorní malíř 231.

Hermann: Ludvík, plukovník 262; z Rotinburka 18.

- Herolt z Oupy Bernard 37.
 Herpiš Ondráček 90.
 Hertel Urban 150.
 Hertl Petr, měst. rychtář 278.
 Hertvig Jan Ondřej, vrchní felčar 160.
 Hertvik Říha 90, 91.
 Hesek Jíra 141.
 Hess Jiřík, zlatník 40.
 Heynmann z Frýburka 18.
 Hilger Martin, puškař 59.
 Himmelstein Hendrych z Tachova, mečíř 153, 154.
 Hladík Martin 89.
 Hlas Václav, malíř 240.
 Hlava František, zámečník 160.
 Hlaváč Jan, literát český 199.
 Hlavsa z Liboslavě Radsav 202.
 Hlohyně, zámečník 142.
 Hluboká zámek u Čes. Budějovic 92.
 Hněvusický Adam 111.
 hodináři (orlojníci) 138.
 hodinky bící, na hrdlo 4.
 hodiny viz orloj; sloupkové 161.
 Hofmann: Jan, hrnčíř 189; Jan mladší 189; Karel, mistr toufarský 188; Karel kněz 51; Václav, hrnčíř 188; Václav mladší, hrnčíř 189.
 Hochrünter Abraham, z Filachu, řezbář 237, 240.
 Holeček: Jíra 143; Brikcí, tovaryš konvářský 117.
 Holej: Jakub Šotnovský z Závořic 4; Jiřík, bratr jeho 4.
 Holeso Jakub 175.
 Hollmann: Ignác, konvář 131; Josef, konvář 131.
 Holoubek Václav 122.
 Holub: Jan, nožíř 146; Šimon, pekař 180.
 Holý: Jan, řezník 235; Václav 142.
 Hölzl: Jakub, knihař 280; Jan, knihař 288.
 Homoláč 5.
 Hons, zlatník 39.
 Honz Tomáš, mečíř 152.
 Horinský Vojtěch, hrnčíř 188.
 Horní Jelení, zvon 74.
 Hornišť Jan, zámečník 158.
 Horský: Martin, pasíř 56; Jan, sedlák 219.
 Horstorf z Malesic Jan 264.
 Hořelice 30.
 Hořický: Josef, tovaryš zlatnický 50; Karel Ferd., zlatník 52; Karel, tovaryš zlatnický 51.
 Hošp Šebestían, zámečník 151, 153.
 Hotovcová Kateřina, jinak Jeníčková 154.
 Houska: Jan, zlatník 28, 104; syn jeho Adam, učeň zlatn. 28; Kašpar 149.
 Hovorka Adam, knihař 286.
 Hrabaň, řezáč 236.
 Hraběnský Václav, zámečník 156.
 hračky z pálené hlíny 169.
 Hradec nad Labem 35.
 Hradecká Anna 118.
 Hradecký Matouš, děkan 69.
 Hranická z Hrušova Mandalena 147.
 Hrdesius Německobrodský Adam kněz, farář Kaňkovský 237.
 Hrdík Jiřík 106.
 Hrdlička: Jiří, perníkář 158; Vít kněz, malíř 258.
 hrnčíři 164 a násled.
 hrnčířská: bouda na radnici 183; hlína z Ledče 182, labská 179, od Bilan 179.
 hrnčířské formy 175, 177, 179.
 hromobiti 69.
 Hronek, zámečník 142.
 Hrubeš Jakub, řezáč 237.
 Hruška: Jan, truhlář 249; Václav, vačkář 238.
 Hruza Václav, jinak Robínek 199.
 Hubáček: Ferdinand, hrnčíř 187; František, hrnčíř 186, 187, 189; Ignác, hrnčíř 188; Jiřík, hrnčíř 184, 186; Václav, hrnčíř 186.
 Hubner Kašpar, prubíř 36.
 Humpolec 276.
 Humpolecký: Jan psal misál kutn. 200; Václav kněz, farář Rouchovanský 219.
 Hundersinger Jan Martin, zlatník 39.
 Hunětický: Jindřich, hodinář 148, 153.
 154; Matěj, hodinář 150, 153.
 Huppacius (Hubacius) Václav, malíř 262.
 Husa Jan, starší nad havěří 117.
 Husová Eva 117.
 huť: pod Kaňkem 237; Mikuláše hofmistra 74; královská 23; Opozdilovská 23; Prejnarova 33.
 huti zvonářské: Daniele Draštika 71, 100; Rafaele Klábala 106; Tomáše Klábala 71, 107; Ondřeje Ptáčka 71, 76, 95.

Hůzvičková 20.

Hynczova 141.

Hysrle z Chodův, Křištof 36.

Hytlová Magdalena 185.

Charvát Jan 269.

Chiliades Jiří kněz, farář Polenský 153

Chlumecký, řezbář 251.

Chmel Frant. Josef, malíř, 250, 251.

z Choemic Johanka 232.

Chotusický Matěj 3, 27, 180.

Chrisostom, zvonář v Táboře 59.

Christofor, rychtář v Kolíně n. Labem 17.

Chrudim 39, 40.

Chrudimský Václav, kožišník 127.

Chudoba Václav 250.

Chudý Filip 143.

Chvojka Tomáš 219.

Chytra Havel 37.

Chyzdera: Jindřich 183; Mikuláš 149.

Iltodorský z Chlumu, Jan 95.

iluminátoři 193, 274.

inventáře: klenotů kostelních a klášterních 5, 8; knih v pozůstatostech 274; paramentů kostelních 268; věci pořádku havířského 10.

Izrahel, žid 30, 285.

Jablko stříbrné s ambrou 5.

Jahn Kvirín, malíř 262.

Jaksamer (Jochczamer) Englhart jinak Holý, zlatník 27, 33.

Jakub: hrnčíř 176; hutrajtěr 141, 232; jirchář 236; kožišník 175; kramář 66; z Kápí Hory 232; tovaryš řemesla malířského 235; malíř 139; mlynář ze Světlé nad Sázavou 103; z Kutné Hory (Reiche Jacob), zlatník 18; řezák též truhlář z Nymburka (Limburka) 218 a násl.; řezáč 236; řečený Synek, zámečník 144, 147; konvář, z Třebíče 118; vačkář 179, 181; zámečník 140, 144, 146.

Jäckl Mates Václav, řezbář pražský 193, 251, 252.

Jaloveček Jan 252.

Jan: farář u Vys. kostela 206; forman 182; havíř 118; hrnčíř 142, 174, 175, 179; konvář 103; kramář 100; tovaryš řemesla krumpflířského 271; malíř 234; mečíř 140, 144; mincíř 74; opat kláštera

v Klosterneuburgu 8; orlojník 139; (Janek) pasíř 55; řečený Poledne, hrnčíř 179; rormajstr 234; řezáč 229, 234, 236; slepý 89; truhlář 219; zlatnický tovaryš 26.

Janečka, krajčová 141.

Janek: zámečník 141, 142; zlatnický tovaryš 25; zvonář v Praze 104.

Janovský Jan 256.

Jar Jan (z Pardubic), zlatník 30.

Jaroš Josef, konvář 131.

Jarošů Martin (Knířovský z Knířova), soused z Hradce 35.

Jaruš Toman, kovulijec 61.

Jauernnich K. J., knihtiskař 278.

Jednooký Petr, mincíř 226.

jehly zkušební 4, 36.

Jech, konvář 89.

Jelínek: Jan, malíř 262; Jiřík Žirovnický, hrnčíř 184; Václav jinak Vokurka 184

Jeneveinová Josefa 263.

Jeníkovský, mistr Adam 274.

Jeremiáš, purkrabí v Třebíči 118.

Jeronym, zlatník 20.

Jeřábek Kutnohorský Antonín 263.

Jestrábi Hora 67.

Jičínský Matěj, zlatník 51.

Jičínští 76.

Jihlava, depositoryum na radnici 8.

Jihlavec Jan ze Slupné 90.

Jílovský: z Krásné Hory Matěj 196; Vít 106.

Jindřich: erckafěr 26; mincíř 74; opat kláštera Sedleckého 251; (Henrich) zlatník 19.

Jíra: hrnčíř 171, 174; nožíř 144; řezáč 234; šiftař 139.

Jiráková Dorota 146.

Jírek z Lorce (Jírek štajgér), řezbář 206, 218.

Jirkl, pasíř 55.

Jiří: opat kláštera Sedleckého 8; zlatník (der grosse Jorg) 19.

Jiříčka: Jan, hrnčíř 186, 250; Jan Jiří, konvář (Hans Jírek) 129, 186; Václav, konvář 130, 184.

Jiřík: bakalář 5; havěř 144; malíř pražský 226; řezáč 236; šiftař 147; tesař (syn Jakuba řezáka) 219; zedník 143.

Jiskra Říha, hrnčíř 178.

Jistebnický Jakub, farář 86.

Jiša, zlatník 22.

- Joachim Kristian, zvonář v Jihlavě 60.
 Joannes: z Rybného trhu 145; z Jičina 76.
 Jodok, opat kláštera Sedleckého 8.
 Johaneska, zlatnice 29.
 Johanka krumplířka 270.
 Johannes: frauchar 96; Kouřimský, psal knihy zpěvní 198; písař 175; zlatník 20.
 Jonáš, krumplíř 272.
 Josef, zlatník 33.
 Judex Pavel 183.
 Julian, mečíř 146.
 Julianů Jan, mečíř 146, 147.
 Junger Heinricus aurifaber 204.
 Jůza, mincíř 144.
- Kába Jan, krejčí 236.**
 Káča, kuchařka Kroupova 231.
 kaditelnice: k sv. Barboře 47; k M. boží na Náměti 45.
 kadluby kachlové 163, 171.
 Kadner Jiří 118.
 kahanec stříbrný k hrobu sv. Václava 11.
 kahany z pálené hlíny 170.
 kachle, v K. H. vykopané 163 a násl.
 kalamář v pouďře pozlaceném 4.
 Kalbe Ulrich z Norimberka 146.
 Kaliba Michal 110.
 kalichy: ze zlata čistého 6; měděné a skleněné 14; s křížtálem k sv. Barboře 20; inventární značky na nich vyryté 6; svěcení prelátem Sedleckým k sv. Barboře 6; k sv. Barboře 47; k Náměti 5, 16, 23; do špitála 22; ke Všem svatým 13; pro kostel kaňkovský 37; do kláštera 23; v Ohařích 47; ve Svojšicích 45; v Týnci n. Labem 45; bludařské 16; kradené 18, 30.
 Kalous: Jiřík, nožíř 147; zvonář Olo-moucký 71.
 Kambálek Jan, bakalář 231, 232.
 kámen zkušební 36.
 kameny k šmelcování prstenů 31.
 kamna: v staré radnici 170; barokní a rokoková 171; miniem zbarvená 182.
 Kamp Jan, knihtiskař pražský 276.
 kancionály (knihy zpěvné): 198; kutno-horské 170, 199, 200, 210, 212; lito-měřický 232; mladoboleslavský 237.
 Kaňk 147, 155, 177.
 Kaňkovský Jiřík, zámečník 147.
- Kaňkovští 137, 200, 269.
 Kantor Jan (Hanuš), iluminátor 237.
 kaple: kutnohorské 191, 194; dědičná 269; na Vlas. Dvoře 26, 240; zlatnická sv. Eligia u sv. Barbory 13; Salazarovská u sv. Jakuba 193, 196.
 Kapounka Kateřina 5.
 Karamzin Krisostom, konvářský tova-ryš 116.
 Karas, konvář 89.
 karban (loterie) 33.
 karbování (vytírání, cidění) 25, 102.
 Karel kníže Minstrberský 145.
 Karník Bartoš 66.
 Kartak Vít, hrnčíř 178.
 kartusiané v Praze 19.
 kasule: vyšívané z kaple na Vl. Dvoře 264, 265; s ozdobou našívanou 266.
 Kašibok Jakub, hrnčíř 173, 176, 177.
 Kašíková Magdalena 16.
 kašna: Kamenná 248; proti radnici 245.
 Kašpar: apatykář 154; Mistr v Brně 192, 220, 221; pasíř 55; zlatník 27, 29; Malíř (Moler), zlatník 29, 32.
 Kašparides Bernard 155.
 Kašparidesová Alžběta roz. Hartman-nová 250.
 Kašparův Vojtěch, knihař 286.
 Katterbauer: Bernard Antonín, řezbář 256; Frant. Martin, řezbář 251, 256.
 Kaufman Hanus 18.
 Kavka: Jan 129; Tomáš, nožíř a mečíř 146.
 Kavková z Tolenštejna Anna 128.
 kazatelna v kostele na Náměti 227, 231, 246, 249.
 Kazibaba Adam 200.
 Kaznar Václav 95.
 Keblov na Ledecsku 69.
 Kecl z Malína 140.
 Kejšar Adam 286.
 Kekule ze Stradonic a na Pravoníně 150.
 Kelský Frant., kantor 250.
 Khare Barbora 162.
 Khun: František 43; Josef, Ignác 49, 187.
 Kilian Mates, zlatník 51.
 Kindl: Daniel, zámečník 159; Jan, pasíř 58; Jan Křištof, zámečník 158.
 Kinczl Daniel 131.

- Kintzl (Kyncl): Jan Antonín, knihtiskař 278; Jiří Vojtěch, knihtiskař 277, 287; Petr, knihař 277, 286; Václav Dominik, knihař 286, 287, 288.
- Kinzl: Jan, hrnčír 188, 189; Jan mladší, hrnčír 189.
- Kissl Frant., malíř 254.
- Klábal: Jan 116, 117; Jiří, zvonař 61, 65, 90 a násl., 103; Martin (Sedláček), konvář 104; Ondřej řečený Kotek 112, 113 a násl.; Rafael, zvonař 105, 106; Tomáš 64, 72, 106 a násl.
- Klábalová Eva 113.
- Kladsko 87.
- z Klaneru Václav Jan 51.
- klášter uršulinský 187.
- Klatovská Anna 235.
- Klatovský Ondřej 277.
- Klauz Jiřík, zámečník 155.
- Klement: David Broumovský, zlatník 40, 150; Jan, zlatník 38.
- klenoty biskupské 15, 16.
- klenoty: kláštera Sedleckého, jejich zachránění v dobách nebezpečných 7, 8.
- klenoty kostelní: jich opatrování 15; soupisy inventární 5, 8; darované 5, 16; kradené 18, 21; v zemi nalezené 16; přelité 16; zmínované 14; nebo jinak zcizené 14, 15; udělané ze šperků světských 16.
- klenoty pořádku havířského 15.
- Klepsatl Jindřich, kramář 117.
- Kliková Marta 106.
- Klimeš, pasíř 55.
- Klimšová Jana 144.
- Klobása: Martin, krejčí 73, 141; Václav 176.
- Klosterneuburg 8.
- Klucky z Libodřic Jan 180.
- Knawff Hanuš 174.
- Knebl Eliáš, proběh horní 106.
- Kneff Tobiáš, mečíř 153.
- kněží kradli klenoty kostelní 18.
- knihari: 281 a násl.; cech spol. 285; ničili rukopisy pergamenové 201, 284.
- knihy v pozůstalostech: české 116; Chelčického 28; biblí kutnohor. 107; Postillla M. Jana z Husince 107; Kronika čes. in folio 107; Kalendář histor. 185; o uměl. řemeslech 39.
- knihy: liturgické 196; záměčkem uzamčitelné 282.
- knihťiskaři 273 a násl.
- knížní výzdoba na deskách 282, 284.
- Knoch: Matuš 179; Matyáš 285.
- Knotek: František, hrnčír 187; Jan, hrnčír 187.
- Koberk Hanuš, zlatník pražský 35.
- Koburger Ant., knihtiskař v Norimb. 274.
- Kocourovský: Matěj, tesař 65; Mikuláš, malíř 236.
- Kofrle Václav, konvář 104, 113.
- koflíky stříbrné: pro krále 22; pro královou 23, 25.
- Kohout: Matěj 248; (Kohoutek) Vit, hrnčír 181.
- Koláčník bakalář psal knihy zpěvní 198.
- kolatura dědičná ve Vilémovičkách 6.
- kolej jezuitská (budova) v K. H. 226, 234.
- Kolín n. Labem 19, 46.
- Kolínský Petr, mlynář 181.
- kolky na vybíjení početních grošů 31.
- Komárek Jiřík, nožíř 154.
- Komenský Jan Amos 278.
- Komínek Martin 28.
- Komoráč 66.
- Koniáš Antonín, jezuita 275.
- konfrékt císařův 36.
- konváři: 59 a násl.; cech spol. 12.
- konvářské: náčiní 123, 126; značky 72, 124, 127, 129—132.
- Kopr Michal, pasíř 56.
- Kopřiva Václav, zámečník 156.
- korbele cínové na svíce 76.
- Korec Frant. Vincenc, knihtiskař 278.
- koruny: částečně stříbrná 48; dvě s křišťály 57.
- Kořínek Jan, jezuita 6, 170, 220, 243, 244.
- Kořínek Václav, nožíř 56, 154.
- Kosař Jan 3, 64.
- kostely kutnohorské: 191; sv. Jakuba 216; sv. Trojice 211.
- Kostka Jan 34.
- Košice: u Malešova 70, 88; v Uhrách 61.
- Kotecký: Gabriel, měšténin pražský 154; Jan, mečíř 154.
- Kotek: Jan, konvář 118; Oldřich 113; Ondřej (Klábal) zvonař 112, 123.
- Kotkova Eva 113, 123.
- Kotrbelec Jan, hodinář 162.
- Koudela Jakub Křištof, pán na Břevnici 287.
- Kouřimský Samuel, kožešník 127.

- kovárna při dole 68.
 Kovář Jan Karel, malíř pražský 258.
 kovářští tovaryši 66.
 Kozák (Kosag), zlatnický tovaryš 46.
 Kozel Mikuláš 236.
 Kozel z Rejzntolu Zigmund 32, 111, 121, 235.
 Kozlík (Jan Ptáčků), konvář 103, 104;
 Jan z Prahy 20.
 Kozly (na Ledečsku) 69.
 Kozojedský: Jan 287; z Liboslavě Václav,
 konvář 128.
 Kraf Daniel Václav, malíř 249.
 Krahe Křišť. Jakub, hor. hofmistr 129.
 Krajza: z Křečovic Jan 226; Ondřej 19.
 král střelců 10.
 kramáři: jejich pravidla 14; soutěžení se
 zlatníky 14.
 Kranc Jindřich J. 279.
 Krása Jiří 155.
 z Krásné Hory Marianna 150.
 Krásnohorský: Šimon (Šimek), zlatník 33,
 39; Zigmund, zlatník 39.
 Kratochvíle: Jiřík, hrnčíř 183; Martin,
 nožíř 158; Mat. Frant., správce statku
 ve Zbraslavicích 187; Tomáš, hrnčíř
 185.
 Kraus: Andres, zlatník 45, 46, 49, 50, 245;
 Jan, hodinář 160; Kristian, zlatník 45;
 Ondřej Ferd. mladší, tovaryš zlatnický
 47; Václav 50.
 kredenc (pohár) stříbrný 3.
 Kreps Václav 256.
 Kreutz: Emanuel, magistrátní účetní 51;
 (Křiž) Jan, knihář 287, 288.
 Křišťof: konvář 127; malíř 236; rychtář
 kolínský 17.
 Kron Leopold 248.
 Krondlík Šimon 219.
 Kropáč Matouš, hrnčíř 178, 179.
 Kropáček (Kropáč) Jan, iluminátor 216,
 217, 226.
 Kroužková Dorota 26.
 krov chrámu sv. Barbory 15.
 krumplici 264 a násl.
 krupobití 152.
 Krynar Petr 95.
 Kryšpín, truhlář 151.
 Kryzulka Václav, zámečník 155.
 Křenovský Lukáš (Lukeš), zámečník 148,
 152, 154.
 Křepelka Jindřich (Kotek), konvář 72,
 113, 123.
 Kříčko (Řehoř Bořanovský), konvář 118
 Kříkava Jan, hrnčíř 188.
 Kříkavová Dorota (Pečeká) 124.
 Křinecký z Ronova Jan 29.
 Křišťan: měštnín města Časlavě 232;
 zámečník 291; zlatník 19, 291.
 Křivka Jan (Kofrle), konvář 104.
 Křivoklát hrad 192, 209.
 Křivoláček Martin 106.
 křítidelnice cinové: slité Ondřejem Ptáč-
 kem 84 a násl.; Jakubem Ptáčkem
 70, 97, 98; Vaňkem 100; Jindřichem
 Křepelkou 124; Petrem Bořanovským
 125, 126; v Ledči 103; ve Světlé n. Sá-
 zavou 103; do jiného kostela přenesená
 70, 98; přelítá na píšťaly do varhan 70.
 Kuba, starý rychtář na Kaňku 137.
 Kubín Karel 158.
 Kubka Pavel, řezáč 245.
 Kučera Pavel 272; Rozina jeho dcera 272.
 Kudlata Matěj 174.
 Kugler Jan, mečíř, z města Slavkova 153.
 Kuhn: František, měšť. kutn. 43; Josef
 Ignác 187.
 Kühner Jan Jiří, zvonař pražský 71.
 Kuklová Anna 199.
 Kuneš na Žlebích 28.
 Kunová Dorota 66.
 Kunzendorf Bedřich z Frankenštejna 18.
 kurfiřt Saský 30.
 Kurvymateř Adam, hospodský 229.
 Kuřátko Pavel, hrnčíř 179.
 Kuřátková Mariana, hrnčířka 180.
 Kvapil Jan, hrnčíř 190.
 Kvída (Quidda) Jiřík, malíř 209.
 Kynet: Adam, z Tachova, mečíř 154, 155;
 Adamsyn, mečíř 155.
 Kyrhart Faltin, soused Star. m. Pražské-
 ho 115.
 Kysar Václav z Kysu, zlatník 23.
 Kyšperský Jan, truhlář 139, 235.
 Labuška: Jindřich 117; Jiřík 219.
 Ladislav král 23.
 Lamb Mauritius, konvář 131.
 Lamb Jan, haviř 151.
 Lambrecht Isidor, zlatnický tovaryš 47.
 Lapáček František, hrnčíř 187.
 Lapáčková Barbora 188.
 Láska Jiřík, zámečník 155.

- Laštovička Frant. z Časlavě, hrnčíř 186.
 Laštovka: Frantšek, hrnčíř 186, 188;
 Josef, hrnčíř 188.
 Laurencius z Kutné Hory, zlatník 17.
 Laurin, písař městský 73.
 lavarium cínové 63, 64.
 lavice got. na radnici 223, 224.
 Lazarská Regzina 105.
 lázeň: u Kola 226; na Vlas. Dvoře 175, 183.
 Ledeč 103.
 Ledský z Chroustovic Pavel 106.
 Lehner Mates, ručníkař 155, 245.
 Lemberg Jan, hrnčíř 189.
 lezofy Vorlovské na Páchu 232.
 Lhota Antonín, malíř 263.
 z Liboslavě: Jan, zlatník 26; Zigmund, zlatník 25.
 Liczko Melichar, zámečník 152.
 Lidl z Myslova Mates 113, 234.
 Lichtner Jan, 250.
 Linczenheier Hans, zlatník 32.
 linguaescapium 4.
 Linhartová Kateřina ze Znojma 20.
 Lipka Václav, švec 272.
 Lipková Anna, roušnice 272.
 Lippe Melichar, zlatník 12, 38.
 z Lippé Jan 219.
 Liška Vojtěch, truhlář 158.
 lištaři (malíři světnic) 203.
 literati v Časlavi 231, 232.
 literátské kúry 196, 198, 199.
 Lito Lexa, kloboučník 29.
 Litoměřičti 232.
 Litomyšl, zvon 102.
 Lízal Adam, konvářský tovaryš 116.
 Lojtl Václav, konvář 129.
 Lokaj Jiřík, konvářský tovaryš 116.
 Loos (Matyáš Zlotický) 162.
 Lorecký: z Ilkouse Jírek, řezbář 206, 208;
 Václav 26, 145.
 Lorenc (Vavřinec), pasíř 55; (Laurencius) dictus testmacher 174; zámečník 152; (vom Berge), zámečník 145.
 Loska Matěj (Mates), konvář 126, 153.
 Loskotka Marta 177.
 Lošany 232.
 Ludvík Jagel. král 216, 232.
 Ludvík, zámečník 151.
 Lukáš, bratr Jakuba řezáka 219.
 Lukavec v okr. Pelhřimovském 263.
 Lukavecký z Lukavic Jan 109.
 Lukeš, zámečník 142, 178.
 Luskač Třebechovský Matěj 202.
 lžice stříbrné: kované 20; s dřevěnými střenky 4.
 lžice: s točenými střenky 4; s pozlacenými apoštoly 4; k muštrům 31.
 Maden Mikuláš, zlatník 47, 50.
 Magdalena, svícenice 149.
 Machek, pergministr Andělský 144.
 Máchův Mikuláš 5.
 Máj v Chrudimi 241.
 Makarius Josef, hrnčíř 189.
 makovice z pálené hlíny, na vrcholky střech 172, 177.
 Makovička Samuel, zámečník 39, 152.
 Malešov 58.
 Maliha: Antonín, hrnčíř 189; Fabián, mistr toulfarský 188.
 Malín 88.
 Malínský Matěj 148.
 Malínská Apolena 150.
 malíři 191 a následující.
 Mandalena z Pardubic 118.
 Mandl, zlatník 24.
 Männl Mikuláš z Jílové, kutn. hofmistr 19.
 Mareš (Marš) Jan 235.
 Marianna z Krásné Hory 150.
 Markéta, nožířka 145.
 Markolt, hrnčíř 175, 176.
 Markus Izák, zlatník na Nov. Dvorech 46.
 Marš Pavel 184.
 maršejdnicství 30.
 Marta: „žebřavá bába“ 66; z Čes. Brodu 175.
 Martin: z Tišnova, knihtiskař 276; malíř 229; mlynář 74; řezáč 234, 236; soustružník 237; zámečník 146; zlatník 24; od Udidlů, zlatník 29.
 Martinus de Danzk, zlatník 18.
 Mařík: malíř 158; Václav František, malíř 248, 249; Václav Křištof 287.
 Másník: Jan 4; Matěj 5.
 Máslo Martin, řezbář 257.
 Masojidek Jan 178.
 Mašíkovský Jan, bednář 147.
 Matěj: hrnčíř 175; (od Hory) iluminátor 234; kuchař 126, 152; malíř 232, 234; mečíř 143; řezáč 234; taškář 179.
 Matějka, střelec 205.

- Materna z Květnice Karel 16.
 Mates: Olejník 175; zlatnický tovaryš 34.
 Matouš: bednář 219; Hradecký, děkan 69; (Matheus), iluminátor 192, 200, 210–216; krumpříř 271; mečíř 146; řezáč 234; zámečník 138, 148; v Čáslavě, zlatník 30.
 Matoušek: Jan (v Golč. Jeníkově), hrnčíř 190; Šebestián (z Golč. Jeníkova), hrnčíř 190.
 Matuš (z Hradce), malíř 138, 196; Mistr 285; zámečník 144.
 Matyáš: arcikníže 149; král 38.
 Matyáš František, hrnčíř 186.
 Maustytl Ondřej 21.
 Mazánek: František, ručníkář 159; Jan ručníkář 160; Jan Jakub, ručníkář 158; Josef, ručníkář 160.
 mečíři 139.
 měď: kutnohorská 59, 62, 115; uherská 61; zrněná 74, 90.
 Mehgisser (Megisar, Mejksnar) Křištof, zlatník 12, 36, 37, 106.
 Melander Petr, zámečník 156.
 Melčertová Dorota 216.
 Mělnický: Jakub, zvonář mladoboleslavský 59; Pavel, iluminátor pražský 226, 227.
 Menhart Hanuš, zlatník 26.
 merk kupecký na kalichu 6.
 Měřín na Jihlavsku 87.
 Měsic (Miessicz) Křištof, hrnčíř pražský 187.
 Messirer Hensl, z Norimberka 18.
 Michal: z Kolína, hrnčíř 175, 176; malíř 226, 227; pacholik, učeň malířský 226; Václav (Vencel), mečíř 150; písař Jirka z Lorce, král. urburefe 218; plavec z Podskalí 206; Lukáš, truhlář (?) 248; zámečník 55, 141, 142; Němec, zlatník 23.
 Michálek, řezák 205.
 Michek z Ronova, hrnčíř 174.
 Michkův Vaněk, hrnčíř 174.
 Mikuláš: z Prahy, bakalář 100; gyser 174; hofmistr 89; hrnčíř 183; kaplan minc. a preg. 6; kolář 73; konvář 73, 89, 90; kotlář 141; Machův 5; malíř 224; nožníč 140; platněř 144; zlatník 35; (Mikulášek) z Prahy, zlatník 20; zvoňácký tovaryš 94, 95.
 Miller Mates, tovaryš zlatnický (cizozemec) 37, 38.
 mincmistr 145.
 Minstrberský kníže Karel 145.
 Miránková Anna 67.
 Mirková z Solopisk Anna 235.
 misál: s kováním stříbrným 45, 46; psaný na pergameně 200.
 mistrovské kusy: knihařský 284; konvářský 72; krumpřířský 270; malířský 204; řezbářský 204; zlatnický 11; pochýbený a pokutovaný 257.
 mísy stříbrné pro krále 4.
 Mittndyk Jiřík, z Kadaně 285.
 Mládek: Jiřík, zlatník 33; Linhart 33
 Mls Václav 103.
 mlýny: nad hradištěm Cimburkem 22; Dětiný 74; Prokopovský 89; Šimonovský 21; Vávrův 176; na Labi pod Kolínem 19.
 Mlýnek Matěj 74.
 Modla Diviš, kněz v Ledči 103.
 Mokronos Jan, hrnčíř 180.
 Mokšad Matěj, havíř 75.
 Molenda Jan, hrnčíř 89, 175, 176.
 Moler: Jan, zlatník 34; (Malíř) Kašpar, zlatník 29, 30, 32.
 monogramista: HE 224, 226, 229; HK 237; HR 239, 240.
 monstrance: dělal Jan Houska 29; plat za dílo 22, 23, 24; k Náměti 24; k Vys. kostelu 22; chrudimská 40; v Kolíně n. Labem 47; v Kouřimi 42; v Lošanech 47; v klášteře Sedleckém 7 a násl.; pořádku havířského 6; mosazná 24, 53; železná 53; pouzdro na ukrytí 24, 144.
 morem zemřeli 33, 34, 117, 182.
 Mouřenín Tobiáš 277.
 Mráček Ondřej, pekař 153.
 Mramor Jan, zámečník 160.
 Mráz Jan, rukavičnický 55.
 Mrázek Šimon, konvář 118.
 Mrštík Pavel 124.
 Mrvová Důra 5.
 Mřenek Antonín, hrnčíř 182.
 Muk Centurin, písař mince 106.
 Mukkenschic Lukáš, konvář v Jihlavě 59.
 Mulcerové z Rosenthalu Václav a Karel 250.
 Müller Josef 262.
 Müllner Hanus der taschner ve Vidni 19.

Münnych Pavel, zvonař v Čes. Lípě 59.
musejní sbírky archaeol. sboru „Wocela“
v K. H. 2, 28, 193, 194, 202, 215, 215,
262, 263, 273.

museum: v Bělé pod Bezdězem 2; Národ-
ní v Praze 2, 32, 194; uměl. průmysl.
v Praze 164; býv. dvorní uměl. hist. ve
Vídni 200, 210; ve Freiberce 10.

mustry stříbrné na řetězy 31.

mustrunk v Táboře 150.

Mydlář Jan 283.

Myslík: 75; (Růžička) Vít, hrnčíř 185.

Myška ze Žlunic Jaroslav 107.

nádoby hliněné, v K. H. vykopané 169,
170.

nádrž cinová k umývadlu 63, 64.

Nádvorník Jira, řezáč 238.

Nanta Jan (syn Jakuba řezáka), truhlář
219.

nápis na zvonech 61.

náprava měšťanská 38.

násadec na prapor: stříbrný 51; mo-
sazný zlacený 58.

nástěnné malby v domech soukromých
202.

Nebozízek z Hradiště Jan 6.

Nebozízek: Matěj, kovář 65, 67, 68;
Matěj, zbrojír 150.

z Nedvojovic Sankturin 4; Dorota, jeho
dcera 4.

Nejepínský z Nejepína Samuel 202.

Německý Brod 46, 101.

Nesmeta Jan 106.

Neveklov 70.

Nikamenní Jiří, zlatník 19.

Niklásek Mikuláš 216.

Noh Valentin, iluminátor 192.

Nohová 174.

Norimberk 23, 30, 59.

Nosatá Důra 141.

Nosek: Jiřík, tesař 68; Josef žid 27.

Nové Město, předměstí kutnohor. 29, 140.

Novomlejnský Václav 287.

nožíři 136.

Nyčlů rod v Norimberce 264.

Nykl Jan, sedlák 36.

obec mincířů a pregéřů 269.

obrázek ve stříbrě tepaný 42.

obrazy krumplované 269.

obrazy nástěnné: 194; u sv. Barbory
v boční lodi 194, 258; u sv. Jana Nep.
258; nezdařilé 258; v klášteře Sedlec-
kém 260; v Křeseticích 258; v Pel-
hřimově na radnici 262.

obrazy oltářní: k sv. Barboře 260; k sv.
Bartoloměji 256; k sv. Jakubu 260;
k sv. Janu Nep. 620; k sv. Václavu 248;
ke Všem svat. 250, 258; k sv. Trojici
244, 250, 262; k P. Marii do Sedlce 254;
do Červen. Janovic 263; k sv. Anně do
Litomyšle 262.

obrazy tabulové: 193, 194; u sv. Jakuba
194, 244; v kosle na Náměti 193, 227,
232, 233.

Obsilka Daniel, nožíř 158.

Ocásek Martin 75.

oči skleněné 31.

Ohman Toužimský Linhart 235.

Oldřich, zlatník 19.

oltáře: k sv. Barboře 245; k sv. Bartolo-
měji 246; pro kapli Salazarovskou 251;
u sv. Jakuba 241; (Míránkovský) k Ná-
měti 246; k sv. Václavu 251; ke Všem
svatým 250, 251; do kostela na Kaňku
246; pro klášterní kostely v Sedlci 252;
do Lukavce (okr. Pelhřimovský) 263;
oltářní tabule řezaná, pro kostel sv. Ja-
kuba 42, 241, 242.

Ondráček: hrnčíř 174; konvář 75; mečíř
143; mincíř 55, 74.

Ondrák, hrnčíř 174.

Ondřej: kněz, farář v Záběi 177, 178,
mečíř 144, 291; truhlář 176.

opat kláštera Sedleckého 271.

oplátcené formy 28, 29.

Jan Křištof Ople 3.

Opršal Šilhavý Matúš 219.

orloj: roku 1373 na radnici 138; troji-
obecní na věžích 138; nový dělán k
Náměti 138, 148; nový český 147; staro-
český předělán na německý 160; opa-
trování a opravování 142, 150, 154, 155,
161; cifry na něm nebyly pozéřné 145;
na věži shořel 69.

orlojnici 139, 142, 145, 147.

orupantové dílo pásu 36.

Otto Jiří, zlatník pražský 36.

pacifikál pro kostel sv. Jakuba 42.

Pacovský Václav 280.

Padrhons Jiří hrnčíř 130.

- Pajrle Alexander 122, 136.
 Palda Šebestían, malíř 235.
 Palko Frant. Xaver, malíř 242, 258—261.
 Pankart Pavel, forman 30.
 pávnice u zvonu: jich přelévání 68; jich usazování 68.
 papír benátský 198.
 Pardubský: Jan 118; Václav, zlatník 12, 37.
 parukáři 12.
 Pařízek 145.
 pás stříbrný renesanční, dílo pancéřové 2.
 pasíři 53 a násl.
 Passer Martin, úředník mince 232.
 Pafal: Daniel, zámečník 155; Jan, zámečník 154; Samuel, zámečník 156.
 páteř (růženec), na něm zavěšené prsteny, mince 2.
 Paucher Vaněk, šmelcír 232.
 Pavel: barvíř 179; z Hradiště 234; konvář 127; kotlář 139; z Ledče 141; písař ve Světlé n. Sázavou 103; zámečník 148; (Pavlíček), zlatník 33.
 pavězy: kutnohorské 194, 196; koupené z Hradce 196; se stříbrem 5.
 Pavlík, iluminátor pražský 226.
 pece hrnčířské 172.
 Pecka: Jan, hrnčíř 185, 186; Václav, hrnčíř 184.
 Pecková Judita 185.
 pečeti: hrnčířů 173; městská, velká 31, 32, 44, 45; městská, menší 41; městská, nezdařená 51; obce mincířů 41; obce pregeřů 41; osmi pánů soudců 31; soukeníků 41; zámečníků 139, 291; zlatníků 12, 13.
 pečetidla městská a cechovní, dosud zachovalá 9, 10.
 Pechota, nožíř 140.
 Pejtl Adam, zámečník 159.
 Pek František 160.
 Pelikán: František, prokurátor 256; Jan knihař 287.
 pergamen 198, 200, 281, 284.
 Perger Jiljí, měšťnín pražský 125.
 M. Peristerius (Kolumbán) Jiří Václ. 183.
 Perknovský Vojtěch 118.
 perle 3.
 z Perlichinku Purkart 21.
 Perlinus, zlatník 17.
 perlový: čepec 3; podobojček 3.
 Pernštýnský Jan 21.
 Peške Kašpar, z Čern. Kostelce, malíř 263.
 Pešová Hedvika, z Králové lázně 176.
 Pětkoní Augusta 216.
 Petr: z Kolmarku, hrnčíř 175; kněz 141, 232, 274; konvář z Hradce 73; mečíř 140; mincíř 226; zámečník 140; zlatník 25; zvoník 142.
 Petrides: Matěj kněz, farář bohdanečský 180; proběh 183.
 Petrlik 73.
 Petrova Kateřina, zvonařka v Boleslavi 59.
 Petrovice u Červ. Janovic 67, 109.
 Petružilka Matěj, konvář 72.
 Petružilka Josef, z Kaňku, hrnčíř 187.
 Petřík, mincíř 141.
 Phaeton Žalanský Havel 286.
 Piber Petr, malíř 205.
 Pícka Petr, zámečník 151, 153.
 pieta, řezba ze dřeva 241.
 Pícha Petr, hrnčíř 189.
 Pichler (Püchler) Jan, z Reichenbachu, malíř 254.
 Pin Jan, krumplíř 272.
 Pinkas Šebestían 180.
 Pírlo Remigius (jinak Tomáš) 149.
 písaři knih bohoslužebných 198.
 Písek Petr 174.
 písničky zapovězené 279.
 Pitnar Faltín 285.
 Pivoňka: Antonín 257; Jan, Kostelecký, hrnčíř 185.
 pivovar: Haldeckého 24; Popelkovský 146.
 Placenda: Jeronym 232; Pavel, zámečník 145.
 plakety Flötnerovy 110, 111.
 Plaňanský hrnčíř 186.
 Platner Jan, z Poděbrad, hodinář 162.
 platnění 136.
 Pliskavý, malíř 205.
 Ploza Ignác, hrnčíř 188.
 Plšek Václav, mečíř 146.
 Počátky 182.
 Podmokl (ves), zvon 102.
 Podskalský (Skalský) Jiřík, hrnčíř 182.
 podvody v díle zlatnickém 12.
 pohled na Kutnou Horu, pérova kresba (asi 1670) 243.

- Pohořelický Jan 287.
pokladna železná z horního úřadu 135, 196, 240.
pokladnice cechovní 12, 13.
Pokorný: Jiřík (jinak Padrhous), hrnčír 184; Josef, zlatník ve Vidni 50; Václav, z Brandýsa n. Labem 185.
Pol: Absolon, malíř pražský 240; Jan Pražský, malíř 240.
Polák: apotekář 235; Jakub, zlatník 27; Mikuláš 142.
Poledne: Jan, hrnčír 179; Vít, hrnčír 173, 176, 177, 179, 291.
Polický Václav, malíř 252.
Polívková Dorota, švadlí 271.
Pondělíček, hrnčír 182.
Pontan Jan, knihař 287, 288.
Popelka Jan, ze Semína 216, 232.
Porybná Lidmila 90.
Pospíchal Josef, hodinář 162
Pospíšil Antonín, zámečník 160.
Potenciána, švadlí 271.
pouzdro na monstranci, uvnitř malované 24.
požáry kostelů: M. boží na Náměti 16, 69, 105; v Neveklově 70.
Prag Jeronym, zlatník v Prostějově 35.
z Práchňan: Jan 142; Mikuláš 16, 91.
Prandt: (Prant) Jakub, krumplíř a šmukýř 151, 272; Anna vdova po něm, krumplířka 272.
Prant Mikuláš, zlatník 34.
praporce a korůhve pořádku havířského 193.
prapory: cechu řeznického 58; cechů v Malešově 58.
Pražák Jan, hrnčír 178.
Prekl Michal 66.
Priquet: Jan, zvonař v Ml. Boleslavi 65, 71; Mikuláš, zvonař v Ml. Boleslavi 71.
privilegia cechu zlatnického 13.
procesy k hrobu sv. Václava 11.
Procházka: Antonín, štafír 258; František, hrnčír 187; Frant. mladší, hrnčír 188; František, knihtiskař 280; Jan, hrnčír 184; Jiřík zvonař 182.
Prokop: konvář 142, 224; krejčí 269; mincíř 21; pasíř 55; pasíř v Táboře 25; zlatník 23; zvonař 61, 74, 89, 90.
prsteny: ze struny zlaté samorostlé 3; palečnk 2; se vsazenými kameny dráhými 3; se šmelcem 3; s perlami a elentovou kostí 3; sekryty s rytými erby a merky 3; díla pohoršlivého 34.
průby falešné v díle zlatnickém 45.
Přůša z prenárny 104.
prvotisky české 273.
Převrátíl Jan, jinak Tlačík, hrnčír 176.
přezky stříbrné 50, 51.
příkrov na křtitedlnici 220.
Pšenský Václav, hrnčír 190.
Ptáček: Jakub, zvonař 61, 62, 64, 66, 89, 94 a násl.; Jan, bednář 75; Jan 100, 103; Michal 90, 94, 99; Ondřej, zvonař 62, 75 a násl.; Štěpán 75; Vaněk 103.
Ptáčků Jan (Kozlík), konvář 103, 104.
Ptáčkův Jan, konvář z Časlavě 100; (Sánský?) zeť Ondř. Ptáčka 94.
pták stříbrný pro krále střelců 10.
Pucheř, dvůr 55.
Puchéřská Kateřina 67.
Pucheřský z Puchre Jan 271.
Puchler Jakub, zámečník 159.
Puler Fabian, iluminátor 200.
pulérování kalichů 39.
punce: zlatnické 37; knihvazačské 282.
punčocháři 204.
Purgardus, zlatník 18.

Quidda (Kvida) Jiřík, malíř 209.

Raab Ignác, malíř 260.
Rabenstein Ondřej Ignác, řezáč minc. kolků 45.
Rada, mincíř 20.
Radenický Jakub, zámečník 146.
radnice v K. H. její výzdoba: malbou a rýsováním 237; dílem řezbářským 221.
Rafaelka Markéta 116, 117.
rám v mědi vyřezávaný a tepaný 53, 54.
rámce z pálené hlíny 190.
Ramhovský Jan Jindřich 259.
Raz Jan 35, 291.
Redigar Jakub, zámečník 149.
Redlmayer Josef, malíř 258.
Regina, dcera Jakuba řezáka 219.
Reinhard Bernard, knihtiskař 280, 288.
Rejmon Jan, kovář 148.
Rema Ondřej 24.
Rendlíček Jan, zámečník 145, 146.
Retych Pavel 115.

- Ridl: Jan Karel, pasíř 57; Jiřík frater truhlář 245.
- Ridlová Terezie 186.
- Richter Jan, malíř 263.
- Rohart Jaroš 229.
- role Dobešovské za Šipčím 14.
- Rolle (Rulle) Řehoř Vavřinec, zlatník 44, 45; Zigmund 44.
- Roman Vlach, malíř 192, 224.
- Rotleb Václav 67.
- Rotlebová Sabina 38.
- Rous, hrnčíř 175.
- Rousová z Bačkovic na Nupařích Kateřina 124.
- Roušil Jan, hrnčíř 185.
- Roždál, kožišník 141.
- Rubein, malíř 204, 205.
- ručnice: douhá k míře 136; na levé lici 136; těšinka 136; kostmi vykládaná 136.
- ručníkáři 136, 145, 150.
- ruda darovaná na dílo monstrance 24.
- Rumpál Václav, služebník panský 143.
- Rušil Martin 250.
- Ružený Jan, provazník 185.
- Růže Jiřík 147.
- Růžička: Mikuláš, řezník 127; Štastný, hrnčíř 186.
- Rych Jakub 5, 219.
- Ryška Matěj, kolář 224.
- rytí kolků: k cejchování do hutí 25, 148; pro hokyně 31; na groše počtové 31; na vybíjení mince 20 anásl., 31, 36, 38, 41, 45, 159.
- rytí pečeti: 12; královské 24; městské 31; osmi soudcův 31; mistrovským kusem pro zlatníky 12.
- z Řásné: Hanuš, zlatník 24; Estera, manželka 25; Jiřík starší, zlatník a ryjec 12, 30 a násl., 35, 36, 38; Jiřík mladší 30; Ludvík Karel, zlatník 30, 234; Mikuláš 32; Václav Hynek 31.
- Řehoř: krejčí 224; z Kutné Hory, malíř 206.
- Řehořová, krejčířka, šila pro krále 271.
- řemen k srdci zvonu 67.
- řetěz zlatý: 1; kradený 21.
- řezáč kolků mincovních 11.
- řezané reliefs: k lití děl 60, 61; k lití zvonů 60, 61.
- řezbáři 60, 61, 191 a násl., 202, 203.
- Řiha: řezáč 234; vetešník 141; zlatník 21, 29; řečený zvonář 90.
- Sachs: (Saxo) Jakub, písař mince 204; Jan, suken kroječ 140.
- Salava z Lippy a na Oumoníně Jan 67.
- Salcpurger Michal 27.
- Salomena z Frantále 146.
- Salva: František, hrnčíř 187; Vincenc, hrnčíř 188, 189.
- sanctuarium u sv. Trojice 254.
- Santor (?) Antonín, hrnčíř 188.
- Sarkander Falkenberský mistr Laurencius 274.
- Sbraslavský 174.
- Scriba Václav 20.
- Sedláček (Martin Klábal), konvář 104.
- Seidl Jan, knihář 280, 288.
- Seltenschlag Jan, zvonář pražský 59.
- z Semína Anna 26.
- sféra (ciferník) věžních hodin 220, 235.
- Sigmund, zlatník 19.
- Skála Jakub, knihář 286.
- Skalka pod Kaňkem 39.
- ze Skalice Jan 226, 234.
- sklo barevné k šmelcování 31, 36.
- Skořepa Jakub 159.
- Skopec Daniel 159.
- Skřivan: Jan 177, 240; Pavel 4; Tomáš, zámečník pražský 148.
- Skultet z Schultisheimu Šalomoun, řezáč kolků minc. 41.
- Sladká Markéta 16.
- Slovák Václav řeč. Boček, ručníkář 150.
- Smažil Matěj, tkadlec 199.
- Smetana z Lipnice Václav 145.
- Smiřický ze Smiřic Jaroslav 111.
- Smišek (z Vrchovišt) 212.
- Smišek Jan, švec 143.
- Smutný: Jan, hrnčíř 183; Matouš (též Matěj), hrnčíř 154, 181, 183.
- Snětivý: (Smetivý) Martin, zámečník 159; Vojtěch, zámečník 160.
- socha: Krista Vykupitele na radnici 48, 221, 224, 225, 227; Rod. boží u sv. Barbory 57.
- Sochůrek Řehoř 272.
- sochy geniů z kláštera Sedleckého 193, 252.
- Sojka: František, zlatník 49; František syn, zlatník 50; Jakub, hrnčíř 184; Václav, zlatník 49.

- Sojková Dorota 104.
 Solopisky (pod Vysokou) 76.
 soška havíře řezaná ze slonové kosti 202.
 Souček Jan, hrnčíř 183.
 Soušický Jakub 240.
 Spálený František 52.
 Srbek Šimon, hrnčíř 178.
 Srbův Simeon 199.
 srdce zvonu 67, 68; sváření přeraženého 67, 68.
 Srna Václav, zámečník 143.
 Srnová Marketa, roušnice 271.
 Staněk, zámečník 89, 141, 143.
 starší nad havěří 66, 205.
 Stašek, nožíř 143.
 Stehlík: Jan, nožíř 158; Matouš, hrnčíř 173, 181.
 Steineger Jan, sklenář 131.
 Stocký Jan, pasíř 56.
 stolice gotické: u sv. Barbory 206, 221; u sv. Jakuba 206, 221; biskupská 220; na radnici 221.
 stolice (hranice) zvoniční 68.
 Straka: Antonín (ze Sukdola), hrnčíř 186; Jan (jinak Džbánek), hrnčíř 180, 181; krejčí 145.
 Strejcius Jan Jiří 249.
 Strimilovský Václav 154.
 Strnad: krejčí 272; Václav 186.
 Strunka Jan, švec 123, 125.
 střelba ke ptáku 10; do terče v hliništi 115.
 stříbro zlatnické: cena jeho 20; podezřelé 30.
 Studnička (Řehoř Bořanovský), konvář 118.
 Sudek: Václav, hodinář 160; Vincenc, hodinář 162.
 Suchdolský Václav, Ursula, vdova po něm 66.
 Suchý Křištof, zlatník 38.
 Sultner David, řezbář pražský 193, 241.
 Supper Juda Tad. Jos., malíř 260.
 Svatba Václav z Nymburka 20.
 Svatoslav (Svatoš) Jakub, též Jakub Polák, malíř 196, 235.
 Svatoš: konvářský tovaryš 104; zvoník u Náměti 5.
 Světlá n. Sázavou 88, 119.
 svícny: cínové 116, 128, 130; po vlášsku (renesanční) 94; k vysvěcení chrámu 56.
 Svitavský Beneš 118.
 Svoboda: Emanuel, cínař 131, 132; František, hrnčíř 189; Jan Jakub 131; Jiřík (Hubáček), hrnčíř 185; Václav, pasíř 55, 56.
 Sychrava Martin v Ledči 103.
 Sýkora Martin, hrnčíř v Praze 172.
 Šafar Tobiáš z Šafndorfu 2, 3.
 Schaffar Ludvík, urburč 106.
 Schaffner Hendrych, malíř 236.
 Šaffr Matouš, z Lipska, hodinář 151.
 šajdování stříbra pozlatitého 21, 23, 24.
 Šalda: Jan 142; Matěj střelec 142.
 šálec stříbrný 20.
 Šaršoun Jan 146.
 Šas Jan, zlatník 33.
 Šasek: Jan, zámečník 141; Jiřík z Plzně, hrnčíř 173, 181; Matouš 285.
 Šatná z Oujezda Mandalena 55.
 Šatný: Jan, Václav a Mikuláš bratři z Olivetu 6.
 Šebestián: Němec, hodinář 139; řezák 236.
 šeftaři (šiftaři) 153.
 Šenkýř Jan, mlynář 182.
 Šeplavý Bartoloměj (Bartoň), zámečník 148, 150.
 Šérer Volf, papírník 235.
 Šesták Matěj 90.
 Šimek z valu 55.
 Šimková, zlatnice 150.
 Šimkův Martin, zámečník 151.
 Šimon: hrnčíř 148, 176, 179, 184; tovaryš hrnčířský 176; konvář a zvonař 73; malíř 209, 210; perníkář 142, 206; řezáč 237; zámečník 74, 142; z Dánska zlatník 29.
 Šimonek 140.
 Schindler Tomáš, zlatník pražský 47.
 Šípařka Kateřina 30.
 Šitina Václav 256.
 Škola Jan 199.
 školní budova u Vys. kostela 202, 236.
 Škop Kostecký Daniel, knihař 286.
 Škorkovská Anna Marie 247.
 Škorně Jíra, mincíř 74, 90, 142.
 Škréta Šotnovský z Závořic Pavel 196.
 Škrovač Havel, konvář 74, 90, 143.
 Šlegl Mates, zlatník 38, 39, 40.
 Šlechta: hodinář 147; sekretář královský 23.

- Šleret: Jan Frant., knihtiskař 278; Václav 278.
- Šlibovský Burian 126.
- Šlichýřka Dorota 66.
- Schlik hrabě Frant. J. 129.
- Šmíd: Jakub, jirchař 236; Jan, zámečník 154; Jan, zlatník 39.
- Šmidt: Filip, sedlář 36; Jan, hodinář 159.
- Šmilaur Augustin z Šmilova, proběř král. 1, 3, 4, 32, 64, 240.
- Šnyps Václav, zámečník 155, 156.
- Šohaj Jakub, konvář 89, 90.
- Šotnovský z Závorič Jakub 150.
- Šperk podezřelého původu 20.
- Špetle: Jan z Prudic 24; Jan ze Žlebův 25.
- Špis z Hartenfelsu Zigmund 155, 240.
- špitál: v K. H. 232; v Kolíně 17.
- Šprlink: Pavel 106; Tomáš 107.
- Šprlinková Kateřina 245.
- Šrámek Václav, chirurg 254.
- Šrétr Jan, ze Zbraslavic, hrnčír 186.
- Schrötter Donát, zvonař v Hostinném 59.
- Schroterová Kateřina 18.
- Štabl Jan Matyáš z Braniborska 158.
- štafíři, barvili díla řezbářské 196, 203.
- Štajnar Hanuš 141.
- Štána: Matouš mečíř 118; 148 Matouš, řezáč 234; Michal 174.
- šandý cínové (na vodu), s mosaznými čepy a fulklíři 86.
- Šastný, malíř 243.
- Šastný Jan, z Poďěbrad, hrnčír 186
- Štefan Teplický kněz Václav 274,
- Štefanka Jana 144.
- Šteidl (Štajdl) Vít, mečíř 147, 149, 153.
- Štelcar Želetavský 69.
- Štěpán: zlatník 17; držitel mlýnů v Praze 219; šmelíř 94.
- Štětina Řehoř, švec 148.
- štítaři, malovali štíty, pavězy a j. 194 a násl., 203.
- Štoček Josef 256.
- Štolár z Chocemic Jan 104.
- Štraub Mates, zámečník 154.
- Štrubl Křiřtov z Zlaté Oleřnici 235.
- Štukhejl Václav 131.
- Štyl Erhart, zlatník 38.
- Šubar Landškrounský kněz Valentin 274.
- Šunken (Schuncken) Mikuláš V., malíř 250.
- Šuntil Jan, řezník 64.
- Šváb Václav, zlatník 21.
- Schwab Jan, hrnčír 189.
- Švegr Jan, apatykář 39, 183.
- Švehla Václav 178.
- Švorckop Blažej, konvář 124.
- tabernaculum 257.
- Tajnečtí (Týnečtí) 76.
- Talacko Matěj, nožř 150.
- Tanečný Jiřík 37.
- Tapineus: Daniel, zvonař 119 a násl.; David prokurátor 119, 272.
- Tejnczer Hanuš z Kadaně 147.
- Tess (Tyss) Michal, konvář 127.
- testíky (kapelky) 182.
- testy na pálení stříbra 177.
- Těšík Křiřtof, krejčí 106.
- Těšinská Anna 16, 23.
- Thoma, mlynář 66.
- Tietha Jan 235.
- Ticháček Jan 118.
- Tichý: Alois, písař na panství Horce 162; Burian z Limburka 178; Jan, zámečník 161; Josef, zámečník 57, 161; Pavel, hrnčír 181.
- Timmerer Petr, malíř 196, 243, 244, 246, 248, 250.
- Tlačík Jan (Převrátil), hrnčír 178.
- tlustý: Tůma z Pelhřímova 140; Vít 271.
- Tobolář Jan 226.
- Toller Zachariáš 241.
- Tomáš: (Tomsa), hrnčír 177; kněz 24; kovář 178; litoměřický 76.
- Torbert (Torvart) Melichar, řezbář 240.
- Toscani Kařpar, konvář 129.
- Toužimský Jiřík, z Vlařimě, hrnčír 189.
- Trautmannsdorfová hraběnka 187.
- z Trničí: Beneř (Benedikt), zlatník 22; Jiřík 22.
- Trnka Jan, hrnčír 176.
- Trubač Václav 174.
- Trubačka Anna (Martinová), konvářka z Prahy 94.
- Třebechovský Matěj (Matyáš) Luskač, zámožný Horník 4, 136.
- Třebovský z Boskovic 35.
- Trinácť Petr, hrnčír 173, 180.
- Trřska: Jiřík, písař radní 152; Tobiáš, pekař 179.
- Tuček: Jiřík, zlatník 35; Šimon, hrnčír 176.
- Tuláková 66.

- Turek: Jan 117; Matěj (Martin), hrnčír 182; Ondřej, kovář, spravoval hodiny 139; Vavřinec, krejčí 106.
- Turnovský Jakub 33.
- Tyschl Václav, tovaryš knihařský 287, 288.
- Tyšlar (Tyšler): Jan, uzdař 182; Matyáš 155.
- U**br Svidnický Jiřík, tkadlec damašku 272.
- Uher (Ungr), Jiřík, zlatník 35.
- ulice: Mincířská 23.
- umělci cizí 193.
- ungelt, nedostačoval 15.
- Urban, šmelcír 144.
- Urbánkuv Adam, řezník 234.
- Ursula, vdova po Václavovi, synu Suchdolského 74.
- Ursus Jan, knihař 285.
- Ursuska Marketa 285.
- Uzdařík Jan 141.
- V**acek Jiřík, městský rychtář 247.
- Václav: apotekář 206; z Ferdianovského domu 218; iluminátor 224; kněz, farář na Kaňku 25; konvář 100; (Vaněk), konvář, muž Ptáčekové 75, 100; kovář z Prahy 205; krejčí 141; krumplíř 271; lištař 234; malíř 234; prenar 22; řezáč 234; šipař 144; Štraskytův syn 143; zlatník 27, 226.
- Wagner (Wokner) Andres, zlatník 41 a násl.
- Vácha, konvářský tovaryš 104.
- Wajhofer Řehoř, mistr toufařský 187.
- Wajs Bartoň, zlatník 22.
- z Valdštejna: Bernard, nejv. mincm. 62; Hanibal, nejv. mincm. 152.
- Valdyka: Jakub, hodinář a varhanář 145; zámečník 138.
- Valentin: z Hlízova 174; hrnčír 175, 176; řeč. Noh, z Jindř. Hradce, iluminátor 200, 205.
- Valguli Lorenc, Vlach (zedník) 122.
- Vaněk: barvíř 143, 209; orlojník 139; posel panský 198; puškař 140; řezáč 234; z Kolína, zámečník 140; zámečník a mečíř 141; (Raž), zámečník 141; zlatník 26; z Krumlova 141.
- Váňová Marketa 248.
- varhany 248.
- Vartenberg Antonín, pasíř 57, 162.
- Vašek, soukeník v Ledči 103.
- Vavák Frant. Jan 279.
- Vávra: barvíř pláten 105; konvář 89, 102, 142; (Jan Bajčeka), konvář 102; mečíř 55, 146; nožíř 145; soukeník 236; zlatník 33.
- Vavřinec, havíř 232.
- vazba bible kutnohorské 283.
- vážky zkušební: 28; s miskami zlatými a stříbrným sloupkem 31; se stříbr. soškou 4.
- Vejlupková Marta 272.
- Weiszbauer (Vajspaur) Augustin, knihař 287, 288.
- Weler Franz v Něm. Brodě 18.
- z Veleslavína Daniel Adam 219, 220.
- z Veletic Dorota 23.
- Veletov u Kolína 114.
- Vencelik z Vrchovišt 143, 194.
- Werschhauserová Barbora 131.
- Veselý: Jan 209; Jiří 250; Václav, malíř 245.
- Veselský Viktorin, knihař 285.
- Veveřin Písecký z Kranichfeldu Jan 62, 119, 120.
- Veverka Jiřík 100.
- Vezdružická Kateřina 160.
- Věžník hrabě 45.
- Vidlák: Ondřej, zámečník 152; Pavel 75; Václav 73, 89.
- Widmann Šebestián (Bastián), hodinář 151.
- víko na křítitedlnici 85, 86.
- Vildrzin (Nikl), zámečník 141.
- Vilémovičky ves 6.
- Wilham z Wustanova Martin, hejtman malešovský 110.
- Vilimovský: Daniel, konvář 72, 124; (Vilim) Václav, konvář 116.
- Villanuova Filip, biskup 15, 64.
- Vimberský Matouš, zámečník 148, 149.
- Vinoř 70, 81.
- Winter Kašpar 95.
- Wirtz (Wurtz): Felix (Šťastný), zámečník 156; Josef, zámečník 159.
- Vít: hutník 285; konvář 104; perníkář 219.
- Vítek: Hynek 279, 280; Jan Kašpar, pasíř 56.
- Wittner Řehoř mladší, soustružník 257.

- Vizina: z Čazarova Václav 180; Václav, hrnčíř 179, 180.
- Vladislav Jagel. král 62, 69, 216, 270.
- Vlašský Dvůr: opravy 182, 183.
- Vlaštovička Vit, pasíř 56.
- Wocel Jan Erazim 263.
- Vocelovský Václav, malíř 240.
- Voděradská z Dobřenic Anna 114.
- Voděradský z Hrušova: Jan Václav 37; Jiřík 67, 114.
- Vodička Horský Václav, zlatník 12, 36.
- Vodičková Alžběta, ze Zbraslavic 160.
- Vodňanský z Čazarova Mikuláš 121.
- vodní stroj dolový 113.
- Vochláš Jan, hodinář 145.
- Vojnová Makuše 66.
- Vojtěch, řezáč 237.
- Vokáček: Jan 105; Pavel, řezník 181.
- Wolf: Linhart, malíř 205; Martin 55; zlatník 26.
- Wolfgang (Gangolf), malíř 192, 231.
- Wolperger Antonín, šmitmistr v pražs. mincovně 158.
- Vondra, zlatník 34.
- Vondráček Josef Antonín, knihťiskař 279, 280.
- Vonek Martin, ručníkář 152.
- vonidla (ambra, pižmo) 4.
- Vopršalka Dorota 147.
- Voříšek: Matouš, zvonař v Roudnici 59; Ondřej, perníkář 100.
- Votka Matěj 178.
- Vrabec Jan 199.
- Vrána Pavel 263.
- Vražda Jan, řezbář 257.
- Vrba Matěj 149.
- Vrbický Martin, mlynář 180, 181.
- vrchcábnice, stříbrem okovaná 22.
- Vrchlabský Antonín 188.
- z Vrchoviště Michal 78.
- Vrtátko Lukáš, z Vodňan 186.
- z Vřesovic Vilém, nejv.. mincmistr 200
- Vřeteno Petr 152, 153.
- Všetečka Jan 155.
- vůz: kotčí, kožený 148; komorní 142.
- výpalné nepřátelskému vojsku 14.
- Vysoké Mýto 254.
- výšivky zlatem 267, 269.
- vyváření stříbr. koflíků 20, 27, 41, 56.
- zágrovná v Praze 21.
- zahradá: Derferčina 148; Englhartovská 106; Knochovská 90; Krbcovská 106; Lorencova 148; Volfova 94.
- Zahrádka: Jakub, hrnčíř 180, 181; Jan, hrnčíř 173, 181; Jan, zámečník 147; Václav, zámečník 150.
- Zahradnický Oto, opat kláštera Sedleckého 254.
- Zajíček: Jan 210; Václav 184.
- zámečníci 133 a násl.; jejich cechovní pečeť 139; jejich drobné dílo 133, 134.
- zámek zbraslavický 187.
- Záruba Petr, hrnčíř 188.
- zástavy 107.
- Zavadil Adam, písař radní na Kaňku 235.
- závaží: centnýřové ze zvonoviny 101; skladné mosazné 123.
- zbraň a zbroj: 136, 144, 145; cechovní 138; honosná, stříbrem vykládaná 5.
- zbrojnice obecní 137.
- Zeisl: František, hrnčíř 189; František mladší, hrnčíř 189; Josef, hrnčíř 189.
- Zelinka Tomáš, hrnčíř 179, 184.
- Zeman: Jan (jinak Havěř), hrnčíř 178, 179; Václav, hrnčíř 178.
- Zemanka Marta, hrnčířka 179.
- Zemler Jan, truhlář 240.
- Zhořelec 60.
- Zibohlav 76.
- Ziegler Michal, knihař chrudimský 285.
- Ziga, provazník 90.
- Zigelů Jan 74.
- Zigmund: malíř 206; zlatník 22, 232.
- Zigová, provaznice 176.
- Zikeš Václav 220.
- Zima Jan, kovář 141.
- zkušební jehlice zlaté a stříbrné 4.
- Zlatáhus Kateřina 5.
- zlatníci: 1 a násl.; cech společný s konváři 11; mistrovské kusy 11, 12; pečeť 12, 13; pokladnice cínová 13; patron sv. Eligius a kaple u sv. Barbory 12, 13; nádobí (vercejk) a přípravy 1, 28, 31, 36, 37, 39; koupě věcí kradených 20; mistři cizí, mimo cech stojící 12.
- Zlatský: Jiří, filosofie bakalář 287; Jiří Karel, knihař 287.

Zlotický (vulgo Loos) Matyáš, hodinář 162.

značka zvonaře: Ondřeje Ptáčka 78, 79, 80; Daniele Tapinea 119.

znak města Kutné Hory, 91, 119, 121, 278.

znamení vyřežvané: na kalichu 6, 45; na křtitelnici 124; na cínovém nádobí 118, 127.

známky olovené k vybírání cla v branách 129.

Zoubek Jan z Kouřimě 25.

Zrzáň (Rzizaň) Matěj, malíř 245, 246.

Zubová Marketa, kramářka z Prahy 103.

Zuzana, roušnice v Chotěboři 36.

zvon: přípravy k lití 60; slití nezdařilé 61, 66, 74, 99; zdobený polychromií 110, 111; smlouva se zvonařem 65; slib za správné ulití 66; plat za slévání 64, 65, 92; znalecké ohledání nového 66; svěcení 64, 71; osazování na hranici 65; vyvrhl se (vykročil) z pánvic 68; rozražený (prasklý) 67; náprava puklého chřaplavého 67; ohněm zničený 69, 73, 81, 82, 91; na slévání děl vzatý 69, 70, 82, 83, 95; na jinou zvonici přenesený 70, 81, 82, 97; ze zrušeného kostela prodaný 69, 70.

zvonaři 59 a násl.

zvonařské: huti 71, 76, 95, 100, 106, 107; náčiní (vercajk) 76, 123.

zvonařští rodové 70.

zvonce k hodinám 102.

zvonek školní 64, 111, 112.

zvoník, opatroval kostelní klenoty 15.

zvonovina: stříbro v ní 62, 105; cena 65.

zvony, které ulil kutn. zvonař: Jan Bradáč 73; Daniel Draštík 100 a násl.; Daniel Tapineus 119; Jakub Ptáček 66, 68; Jiřík Klábal 67; Ondřej Kotek

113, 114; Ondřej Ptáček 77 a násl.; Prokop 66, 74; Rafael Klábal 105; Šimon 73; Tomáš Klábal 67, 107 a násl.; jich jména, v K. H.: u sv. Barbory: Ludvík 65, 81; Maria 67, 71, Nováček 68; u sv. Jakuba: 74; Poledník 71; Šturmník 71; Vorel 68, 71; na Kaňku Václav 64; u Matky boží na Náměti: Dominikal 71; Josef 68; Radlice 71; Žebrák 65, 71.

zvony, jich jména, jinde: na hradě Pražském Ludvík 62; v Jindř. Hradci Stříbrný 79, 62; v Rouenu Stříbrný 62. Zýchová jinak Kostelecká Mariana 182.

žabí kámen 36.

Žabka Jiří z Limberka 25.

Žáček Ondřej, zvonař v Hradci n. Labem 64.

Žák Jan 21, 148.

Žamberský Jan, zlatotepec v Praze 210, 226, 227.

Žbánek viz Džbánek.

žebračky (paní, které prosí o dary pro záduší) a „žebrota“ 66.

Žehušický z Nestajova a Košumberka Jan 81.

železo cáhlovské 150.

Želiborová Kateřina 130.

Želízko: Daniel, konvář 126; Michal, měšténin pražský 126.

Žemler Jan, truhlář 240.

Žirotínská na Nov. Dvořích a Ovčářích Eliška 182.

Žirovnice hrad (okr. Pelhřimovský) 192, 194.

Žiželský Jan 29.

Žlutický Řehoř, kněz ve Světlé n. Sázavou 103.